

* ﴿ **إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَستَازِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنَاءُ** ﴾ به لکوری گلهیی و گازندهو تۆله تهنه لهسه ره
ئهوانهیه که داراو دهوله مهندن و، دین داوای مؤلتهت لی دهکه نه چنه جهاد ﴿ **رضوا بأن يكونوا مع الخوالم** ﴾ رازی
بوون لهگهل به جیماوهکان بن و، لهمالهوه بنه بخن و لهگهلان نهیهن !! ﴿ **وطبع الله على قلوبهم** ﴾ ئهوساش له بهر
ئهوه خوای گهوره موری بهدبهختیی بهسهر دلایندا نا ﴿ **فهم لا يعلمون** ﴾ ئیتر لهپاشه پوژی خراپی خویشیان نازانن
و بههوشنایه نهوه ﴿ **۴۴ يعتذرون إلیکم إذا رجعت إلیهم** ﴾ هر که له غهزای تهبووک گهرا نهوه بو لایان، بهپهله دین و
دهست دهکه نه پرپو بیانوو هینانهوه بوتان ﴿ **قل لا تعتذروا** ﴾ بلی: هیچ پرپو بیانوویهک مههیننهوه ﴿ **لن نؤمن لکم** ﴾
چونکه چاک دهتانهاسین و ههرگیز پروراتان پی ناکهین ﴿ **قد نبأنا الله من أخبارک** ﴾ بههقیقهت خوای گهوره له
دهنگوباس و ههواله نهینیهکانتانی ناگادار کردین، واته:

تییهگه یاندین که چ شتی که له دلتاندا به ﴿ **وسیری الله عملکم** ﴾ و سیریه
﴿ **رسوله** ﴾ بوئایینهدهش به تهئکید خواو په یامبهری خوا،
گشت کردهوهکانتان دهبینن، واته: خواو پیغه مبه ره که ی
دهزانن چ کاریکتان لیده وه شیتته وه له مه بهدوا ؟ ﴿ **ثم تردون** ﴾
﴿ **إلى عالم الغیب والشهادة** ﴾ له پاشان دهبرینه وه لای ئهوه
زانایه که به هه موو نادیارو دیاریک ئه زانی و ناگاداره
﴿ **فینبئکم بما کنتم تعملون** ﴾ ئینجا ههر شتیکتان کردوه
ناگادارتان ئهکات لی.

فرت و فیلی دوو پرووهکان:

﴿ **۴۵ سیحلفون بالله لکم إذا انقلبتم إلیهم** ﴾ ههر که
لهتهبووک هاتنه وه لایان، خیرا دین و بهخوا سویندتان بو
دهخون که: توانای هاتنمان نهبو لهگهلاندا بیینه خهزا که
بوئه نه هاتین ﴿ **لتعرضوا عنهم** ﴾ ههتا وازیان لی بهینن و
ناویان نهبن ﴿ **فاعرضوا عنهم** ﴾ دهسا وازیان لی بهینن و
ویلیان بکه و مهیاندوینن و نرخیان بو دامه نین ﴿ **إنهم** ﴾
﴿ **رجس** ﴾ چونکه خوایان و کارو کردهویان پیس و ناپاکه و

﴿ **ماوهم جهنم** ﴾ و جی و شوینیان ناگری دۆزهخه ﴿ **جزاء بما كانوا یکسبون** ﴾ ئهم تۆله یانه له بهر ئه وکارو کردهویه
کردوویانه ﴿ **۴۶ یحلفون لکم لتعرضوا عنهم** ﴾ سویندتان بو دهخون ههتا رازیین لییان ﴿ **فإن تعرضوا عنهم** ﴾ خو ئه
لیشیان رازی بن ﴿ **فإن الله لا یرضی عن القوم الفاسقین** ﴾ ئهوه بیگومان خوا له خه لکانی سنور بهزین رازی نابیت،
کوره که ی (سهلول) ههر که پیغه مبه ره پراهه وه هات سویندی بوخوارد که: جاریکی تر دواناکه ویت.

دهشتهکی بی ره زاترو کولی ترن:

﴿ **۴۷ الأعراب اشد کفرا ونفاقا** ﴾ عه ره به دهشتهکییهکانی دهره وهی مه دینه، له مه پر بی باوه پیری و دوو پرووییه وه
له خه لکانی تر سه ره سه خترن ﴿ **واجدر ان لا یعلموا حدود ما انزل الله علی رسوله** ﴾ شایسته و له بار تریشن به
نه زانینی سنوری ئه و یاسایانه ی خوا ناردوونی بو په یامبه ره که ی ﴿ **والله علیم حکیم** ﴾ وه خوا به هه موو ئیش و

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا
لَن نُّؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأَ اللَّهُ مِنْ أَعْبَارِكُمْ وَسِرَى
اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تَزِيدُونَ إِلَى عِلْمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيَنْبِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٥﴾ سَيَحْلِفُونَ
بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَعَرْضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا
عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَا وَلَّهُمْ جَهَنَّمَ جَزَاءً لِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٤٦﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَيَرْضَوْنَهُمْ فَإِنْ
رَضُوا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ
﴿٤٧﴾ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَنْ لَا يَعْلَمُوا
حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٤٨﴾ وَمِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَابَّ
عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٩﴾ وَمِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيتَّخِذُ
مَا يُنْفِقُ فُرْقَانًا عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَواتِ الرَّسُولِ الْأَنْفَاقُ
لَهُمْ سَيِّدٌ خِلَافَهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٠﴾

وَالشَّاهِدُونَ

٢٠٢

کاری زانایه، له کارزان و کاردرسته، پیغه مبه ریش فرموی: ((من سكن البادية جفا، ومن اتبع الصيد غفل، ومن اتى السلطان افتتن)) پیئشوا نه حمه د. واته: مروقی دهشته کی دلږه قه، پیاوی راوچی خافل و بی ناگیه، هاتووچو کهری لای (سولتان)، تووشی بازار ده بیټ. مسند ۳۵۷/۱. هرله بهر نه مه یشه که ته نیا له ناو شارنشینه کاندایغه مبه ران په وانه کراون، وده کو نایه تی: (وما ارسلنا من قبلك الا رجالا نوحى اليهم من اهل القرى...) نهو راستیه ده سه لمینى ﴿**ومن الأعراب من يتخذ ما ينفق مغرما**﴾ له عه ربه ده شته کیه کان هه یه: که هه رچی له پښه کی خوادا بدات، به زیان و (غرامه) ی داده نى، چونکه له دلوه نایکاو بروای پئی نیه ﴿**ويتربص بكم الدوائر**﴾ و سه ره پای نه وه یش هر چاوه پروان به لا و نه هاتیکتان به سه را بی!! ﴿**عليهم دائرة السوء**﴾ یا خوا به لا و تیشکان هر به سه ره خو یاندا بی ﴿**والله سمیع علیم**﴾ خوا ژنه وایه، به قسه نابه جیکانیان، زانایه به وه ی ده یکه ن وده یلین ﴿**ومن الأعراب من یؤمن بالله والیوم الآخر**﴾ هه یشیانه به باشی باوه ری به خواو به روژی دوا یی هه یه ﴿**یتخذ ما ینفق قریات عند الله وصلوات الرسول**﴾ و هه رچیش لهو رییه دا به خشى به نزیکبونه وه ی خواو، به مایه دوعاو داوای لیبور دنی پیغه مبه ری داده نیټ ﴿**لا إنها قریة لهم**﴾ به لى... بزنان! بیگومان نهو به خشینه نزیکبونه وه یه که به خواوه بویان ﴿**سیدخلهم الله فی رحمته**﴾ و خواش هر ده یه نخاته بهر به زهی و میهره بانى خو یه وه ﴿**ان الله غفور رحیم**﴾ چونکه خوا زور لیبورده یه، زور دلوقانه.

فه زلی کوچه ران و پشتیوانان و شونیکه وتوانیان:

ټینجا سه ره ی باسکردنی کو مه لى (نه نصار) و کوچه کرانه بویه ده فره موی: ﴿**والسابقون الاولون من المهاجرین والانصار**﴾ له ده سته ی یه که می پیئشه نگى کوچه کران و پشتیوانان ﴿**والذین اتبعوهم باحسان**﴾ و چاک

په پره وانی نه وانیئش ﴿**رضی الله عنهم**﴾ خوا پازیی بوو لییان ﴿**ورضوا عنه**﴾ و نه وانیئش له خوا پازیبوون. له چه ند جیگایه کی ترده نهو فزل و ریزو حورمه ته هاتوه ، بونموونه: له سوورته ی (۳/۶۳) دا ده فره موی: (وآخرین منهم لما یلحقوا بهم...) یان له سوورته ی (۱۰/۵۹) دا ده فره موی: (والذین جاؤوا من بعدهم یقولون ربنا اغفر لنا ولاخواننا...) یان له سوورته ی (۷۵/۸) دا ده فره موی: (والذین آمنوا من بعد وهاجروا وجاهدوا معكم فاؤنك منكم...) بی له مه ش نه ومان ده ست ده خه ن که: (تابیین) و پاشینیان نه وانه، وه ک پیئشینانیان حیسابیان بو ده کرى و، ره زامه ندی خوا به ده ست دینن ﴿**واعد لهم جنات تجری تحتها الأنهار**﴾ به در له وه ش چه ندان باخ و بیستانی بو سازداون که: به بهر دره خت و کو شکه کانیدا روبرار گه لی ده چیټ ﴿**خالدين فیها ابدًا**﴾ به هه تا هه تاییش تییدا ده میئننه وه ﴿**ذلك الفوز العظیم**﴾ هر نه وه یشه ده سکوت و سه رفرازی گه ورو به نرخ. (سه عیدی کوپی موسه یه ب)

سورة التوبة

البقرة

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾ وَمَنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ مُنْفِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى الْإِنْفَاقِ لَا يَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنَعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿١٠١﴾ وَأَخْرُوجُوا بُدُونَهُمْ خَالِطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخِرُ سَيِّئَاتِهِمْ أَن تَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٠٢﴾ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَن اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾ وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسِرَإَ اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَى عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾ وَأَخْرُوجُوا مُرْجُونَ لَأَمْرٍ بِاللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾

و دهسته یه کی تر له پیناسه ی (سابقین) دا ده لئین: (هم الذين صلوا الى القبلتين). ئەوانه بوون که له نوێژه که دا روویان له ههردوو قیبله که کرد. ئیمامی شافعی و یارانیشی ده لئین: (هم الذين شهدوا بيعة الرضوان). ئەوانه بوون له (به یعه تولریزان) دا ئاماده بوون، دسا واوهیلا و ئۆف بو ئەوانه ی رکیان له و که سانه یه که خوا رازییه لییان و ئەوانیش له خوا رازین! بێ له وهیش هیشتا جینیوان ده ده نی و ته کفریان ده که ن!!

دوو رووه کانی (مه دینه) و ده شته کیه کانی:

﴿**ومن حولكم من الأعراب منافقون**﴾ له عه ره به ده شته کیه کانی ده رو به ریشتاندا خه لکیکی دوو روو و مو نافیق هیه، وه کو هوژی (موزهینه، نه سه له، غیفار، نه شجه ع) ﴿**ومن اهل المدينة مردوا على النفاق**﴾ وه له خه لکانی (مه دینه) شدا هه ندیکی دوو روو و، لیپراو بو دوو رووی هه ن ﴿**لا تعلمهم نحن نعلمهم**﴾ تو ئه ی موحه ممه د نایانناسی، هه تا له م دنیا به دا بریاری خو تیانی له سه ر به دیت، ئیمه بوخومان زۆرباش ده یانناسین ﴿**سنعذبهم مرثین**﴾ جا له به ره ئه وه ئیمه له دنیا دا دوو جار سزایان نه ده ی، جاریکیان به سه رخستنتان به سه ر دوژمه کانتاندا که به وه دلگران ده بن، جاریکیشیان به ئابرو بردنیان و نیفاقیان ﴿**ثم يردون الى عذاب عظیم**﴾ له دواییشدا نه برینه وه بو جه زه به و سزایه کی هه ره گه وه.

موسلمان به جیماوه کانی له جیهاد:

﴿**وآخرن اعترفوا بذنوبهم**﴾ بری خه لکی تریش هیه ددانیان به گوناوه هه له کانی خو یاندا نا، که له خه زای ته بووک "له بهر سستی خو یان دواکه وتن" پاشان تهویه یان کردو په شیمان بوونه وه ﴿**خلطوا عملا صالحا وآخر سيئا**﴾ هه ندی کارو کرده وه ی چاکیان نه جامداو، بریکی خراپیان تی که لکرد ﴿**عسى الله ان يتوب عليهم**﴾ بیگومان خوا لییان خو ش ده بی و، تهویه یان لیوهر ده گریت ﴿**ان الله غفور رحیم**﴾ به راستی خوا بو گوناوه زۆر لیبوره ده، زۆریش میهره بان و دلۆقانه. به ئی.. گه ئی ریوایه ت هیه له سه ر نه وه که سانه ده دو و، دیارییان ده که ن و هه ریه که بوخو و شتیکی لی ده لیت! به لām له گه ل نه وه یشدا هه موو جو ره موسلمانیک به رده که و ی که نه وه یش کارو کرده وه ی به وچه شنه بی ت و، پاشان تهویه بکات، بو یه هه رکه (نه بو نه وفا) سه ده ده که ی خو ی هی نا، پیغه مبه ر ﷺ قه رمو و ی: (اللهم صل على آل ابي أوفى) موسلیم. خوا یه له خانه واده ی (نه بو نه وفا) ببوریت و رهحه تیان به سه را بری ژیت.

له سامان و داراییدا زه کات هیه:

﴿**خذ من اموالهم صدقة**﴾ له سامانه که یان زه کات و سه ده ده قیه وهر گه ر ﴿**تطهرهم وتزكهم بها**﴾ دل و ده روونیانی پی پاکه وه که، هه تا له گوناوه کانیان پاک ببنه وه، چا که کانیان فراوان ببی و ده شگه نه پله ی هه ره به رز ﴿**وصل عليهم ان صلاتك سكن لهم**﴾ و دو عای چاکیان ده ره ق بو بکه، چونکه دو عا و نزای تو، دلنارامی و ئوقره به خشه بو یان ﴿**والله سمیع علیم**﴾ و خواش زۆر بیسنده یه، زۆریش زانایه. ئه م ئایه ته - نه گه رچی رو و ی له خه لکه دواکه و تو وه که بی ت له (ته بووک) - به لām گشتیه و گشتگیره و ته وای موسلمانان ده گری ته وه، ده بی هه تا روژی قیامه ت "به شی له مال و سامانیان به خشن بو ری خوا" ﴿**الم يعلموا ان الله هو يقبل التوبة عن عباده**﴾ ناخو نه یان زانی بی که بیگومان خوا ته وه و په شیمانی له گشت به نده کانی خو ی قه بو ل ده کا ﴿**وياخذ الصدقات**﴾ و سه ده ده قه له هه موو به رواداران و دل سو زان وهر ده گری ﴿**وان الله هو التواب الرحیم**﴾ بیگومان هه ر خوا یه ته وه قو بو و لکارو، میهره بان و دلۆقان، دسا ئیو هیش "ئه ی موسلمانان" تهویه بکه ن و خیر و سه ده ده قه بدن بو ری خوا،

پێغه‌مبەری خوا دەفەرموی: ((إِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ الصَّدَقَةَ وَيَأْخُذُهَا بِيَمِينِهِ فَيَرْبِيهَا لِأَحَدِكُمْ، كَمَا يَرْبِي أَحَدَكُمْ مَهْرَهُ، حَتَّى أَنْ اللَّقْمَةَ لِتَصِيرَ مِثْلَ أَحَدٍ)) تەرمزى. واتە: بێگومانە کە خۆی میهرەبان ھەدەقە قبوڵ دەکات بە دەستی راستیشی وەریدەگرێ و، گەورەى دەکا، ھەر وەکو چۆن یەكێ لە ئێوە جوان ئەسپەكەى بەخێو دەکا و گەورە دەبێ، تەنانەتى یەك پارو لای خوا بەقەد (ئوحد)ى لێدێ.

ھەردەشە لەیاخییان:

﴿^{۱۰۵} وَقُلْ أَعْمَلُوا قِسْرَى اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ ئەى پێغه‌مبەر! بە ھەموو ئەو خەڵكە بلێ: كاری خۆتان بکەن، بێگومانێن کە خۆی گەورەو، پێغه‌مبەرەكەى و، مۆسڵمانان بەرھەمى کردووەکانتان دەبینن، واتە: ھەر شتێ بکەن خوا پێغه‌مبەر و ئیماندارانى ئی بەناگا دەکات، ھەر چەند بەدزى و بەنەنیش بیکەن ﴿وَسْتَرْدُونَ إِلَى عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾ و بە تەئکید دەبرێنەو لای (خۆی) زانای نادیارو دیار ﴿فَيَنْبُئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ ئەوسا بە ھەر كاری کردوتانە ناگادارتان ئەکات.

کاروبارى سى ھاوێشە بە جیماوەکان لە جیھاد:

﴿^{۱۰۶} وَأَخْرَجُوا مَرْجُونَ لِمَرَّ اللَّهِ﴾ و دەستەپەكێ تری جیماوەکان، چاوەپێی فەرمانى خۆیان و چارەنووسیان دوا خراوە. ڕاڤەكەرانى قورئان دەلێن: ئەمانە، ئەو سى كەسە بوون كە لە خەزای تەبووك خۆیان بە ئەنقەست دواخست و نەچوونە خەزاكە. (ئێن عەبباس) دەلێ: ئەو سى كەسەپە: (كەعب) و (ھیلال) و (مورارە) بوون، دەسى دەسپەكێ زۆریان بە خۆیانكرد بۆ چوونە تەبووك، بەلام دەرەنجام ھەر نەچوون و نەچوون!! شایەنى باسە ھەر سى كەسەكەش لە ئەھلى بەدر بوون "ئینجا لەبەر ئەوە پەيامبەر ﷺ رێى لە ھاوێش گرت لەقسەو سلاو لێكردنیان، ھەتا فەرمانى خۆیان بۆ ھات و تەوبەیان لێوەرگیرا، وەكو لە جیپەكێ تری ئەم سوورەتەدا خوا دەفەرموی: (وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ...) ﴿إِنَّمَا يَعَذِّبُهُمْ بِمَا يَتَوَبَّ عَلَيْهِمْ﴾ ئەنجامیان دواخراوە، جا یاخو سزایان دەدات، یان تەوبەیان ئی وەرەگرێ ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ وە خواش زۆر زانایە، زۆریش كار بەجێ و لە كارزانە، جابۆ دواى خۆی گەورە تەوبەى لێوەرگرتن و فەرمووی: (لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ...).

مژگەوتى (ضرار) و بەسەرھاتى:

﴿^{۱۰۷} وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضَرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ وە لە دوو پووێشەکاندا كەسانى وا ھەن وەكو (ئەبووعامرى راھیبى عیسایى) - كە لەمەدینەدا - دژ بە پێغه‌مبەر و مۆسڵمانان و، بۆ بەھیز كردنى كوفرو بى باوەپێى خۆیان و، بۆ پەرتكردنى ریزەكانى كۆمەلى باوەرداران و دوورخستنەوھیان لە پێغه‌مبەر ﷺ ﴿وَارْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ و بۆ ئەوە بیکەنە (كەمین) و پوانگە بۆ ئەو كەسانە كە پێشتر بەر لەدروسكردنیدا دژى خواو پەيامبەرەكەى دەجەنگان. دەگێرنەو كە (ئەبووعامرى) فاسق ھەمیشە ھەرەشەى لە پەيامبەرى خوا دەكرد كە: بە ھەموو ھیزیكى دژایەتى بكات، ھەركەسیكیش شەرى لەگەڵ بكات ئەم ئامادە دەبێت ھاوكارى بكات! جا بەفەرمانى ئەو دژو نەیارەى پێغه‌مبەر ئەو مژگەوتەپە كرایەو، ھەتا ببێتە جیگای پیلان و فاك و فیک دژ بە مۆسڵمانەكان ﴿وَلِيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَى﴾ كە چى بە ھەموو ھیزیكیان سویند دەخۆن كە: تەنھا چاكە و خێرمان لەكردنەوھى ئەو مژگەوتەدا مەبەست بوو ﴿وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ خو خوا بۆخۆى چاك بەناگایەكە درۆزن و دلێشیان چى تێداپە، مەبەستیشیان چى بوو؟ ﴿^{۱۰۸} لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا﴾ ھەرگیز تۆش - ئەى پێغه‌مبەر! - لە

مزگەوتى وادا رامە ۋەستە ۋە نوپۇز مەكە **﴿مَسْجِدَ اسْمَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ﴾** دۇنيابە ئە ۋە مزگەوتەيە "مزگەوتى قىباء" كە ھەر يەكەم پۇرۇز لەسەر بناغەى تەقوا دامەزرا **﴿أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ﴾** بەھەقتەرە تۇ نوپۇزى تيا بكەيت، ھەتا مزگەوتى (ضيرار) **﴿فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا﴾** لەم مزگەوتەدا كۆمەلە پياۋىكى تىدايە - لە پشتيوانان - زۆر ھەزىانە لەھەموو چىك و چەپەلەكە و، لەھەر تاوان و گوناھىك پاك بىنەۋە **﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾** ديارە خواش بۇخۇى پاكانى خۇش دەۋى **﴿أَفَمَنْ اسْمَ بَنِيانَةَ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ﴾** ئاخۇ ئەۋەى بىنەپەتى مزگەوتەكەى خۇى لەسەر خواناسىن و تەقوا ۋە زامەندىي خواداپشتىبى "ۋەكو مزگەوتى قوبا" چاكتەر **﴿مَنْ مِنْ اسْمَ بَنِيانَةَ عَلَى شَفَا جَرَفٍ هَارٍ﴾** يان ئە ۋە كەسەى كە بىنەپەتى مزگەوتەكەى لەسەر لىۋارى ئاۋدېرى فەشەل و روخەك دانائە، ديۋارىك لەسەر قورې كرابى لا فاۋ ھىنايىتى و، بەرەو

رووخان مى نايىت، ئەبى چۆن بىنايەكى لەسەر بكىت؟! **﴿فَانْهَارْ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ﴾** ئىنجا لەناكاۋ بەۋفەشەل و رووخەكەۋە دەكەۋىتە ناۋ ئاگرى دۆزەخەۋە. واتە: ئايا كەسىك بناغەى ئايىنى خۇى لەسەر دىسۆزى و تەقوا داپشتىبى، ۋەكو كەسىك دەبى كە لەسەر پىروپالانتەۋ دۋو پىۋى داپشتىبى؟ **﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾** ھەرگىز خواش رىنمايى خەلكانى ستەمكار ناكات، واتە: ئەۋانەى ئە ۋە مزگەوتى (ضيرار) ھىان كىرەۋە، ناھەقىكارو ستەمكارن **﴿لَا يَزَالُ بَنِيَانَهُمُ الَّذِي بَنُوا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ﴾** بىنايەكەيان ، واتە: مزگەوتى (ضيرار) كە بەۋ نيازەۋە دروستيانكرد، ھەمىشە چاۋگى بىم وترسە لەدلىاندا **﴿لَا أَنْ تَقْطَعَ قُلُوبَهُمْ﴾** لىشيان نابىرەت مەگەر دلىان لەت لەت بىى و بىمى **﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾** ۋە خواش زۆر زانايە، زۆرىش كارزان و كار بەجىيە.

خو بە بەھەشت گىيان و سامانى مۇسلمانانى كرى:

﴿إِنْ اللَّهُ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ﴾

بىگومان خواگيان سامانى مۇسلمانانى كرىۋە **﴿يَأْتِيَانِ لَهُمُ الْجَنَّةُ﴾** كە لە باتىياندا بەھەشتيان بداتى **﴿يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾** كۈشتار دەكەن لە پىي خوادا **﴿يُقَاتِلُونَ وَيُقْتَلُونَ﴾** جا ئەكۈژن و، دەشكۈژىن **﴿وَعِدَا عَلَيْهِ حَقًّا﴾** ئەۋ كىرىن و فروشتەنە بەللىنىكى ھەقە خۋاى گەۋرە داۋىەتى **﴿فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ﴾** لە تەۋرات و ئىنجىل ۋە قورئاندا **﴿وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ﴾** ئەۋە كى لەخۋا پابەند ترە بەپەيمان ۋەبەللىنى خۋىەۋە؟ **﴿فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ﴾** دەسا موزدەۋ مزگىنى بە يەكتە بدن و، گىشتان دلىشادىن - ئەى مۇسلمانان! - بەۋكىرىن و فروشتەنى كىرەۋەتەنە **﴿وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾** ديارە ھەر ئەۋ مامەلەيە دەسكەۋى مەزن و سەرۋازىي گەۋرەيە **﴿التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ﴾** ئەۋ بىرۋادارەنە كەخۋاى گەۋرە ئەۋكىرىن و فروشتەنى لەگەل كىرەۋەن ، ئەمانەن ۋەكو خۇى دەفەرمۈى: لە رابىردۋى خراپى خۋيان پەشىمانىن، عابىدو خۋاپەرستىن، شوكرانە بىرۋىر سوپاسگوزارىن

سُورَةُ التَّوْبَةِ

الْمُؤْمِنِينَ

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفَرُّقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِزْكَادًا لِلْمَنِّ حَارِبَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ، مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٧٧﴾ لَأَنقُرُ فِيهِ أَعْدَاءَ الْمَسْجِدِ أُسُسًا عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رَجُلٌ يَجْعَلُ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٧٨﴾ أَفَمَنْ أَسْسَ بُيُوتَهُ عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسْسَ بُيُوتَهُ عَلَى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَأَنهَارُ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧٩﴾ لَا يَزَالُ بُيُوتُهُمُ الَّذِي بَنُوا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقْطَعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨٠﴾ إِنْ اللَّهُ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقْبِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ، وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨١﴾

التَّائِبُونَ

٢٠٤

﴿السَّائِحُونَ الرَّاحُونَ السَّاجِدُونَ﴾ و رُوژو گرو جیهادکارن ، روکوع به رو کړنووش بهرن ﴿الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ﴾ و فرمان دهرن به چاکه ﴿وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ و ریگرن له خراپه ﴿وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ﴾ و پاریزهرن بو سنووره کانی خوا، نه مانه نه له گهل خوادا مامه لهی به ههشتیان کردووه و به ههشتین ﴿وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ دهسا تووش- نهی موحه ممه!- نهو مرگینیه بده بهو باوه پدارانه ﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ﴾ نه به په یامبه ریدراوه داوای لیبوردن بو هاوبهش دانه ران بکات، نه به باوه پدارانیش ﴿وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قَرْبَىٰ﴾ نه گهر چی خرمنی نزیکیشیان بن ﴿مَنْ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ به تاییه تی پاش نهو بویان دهرکه وتووه که دوزخیین و بوکوفر کار دهکن. نیمامی (بوخاری) دهلی: ثم نایه ته سه بارت به (نه بوو تالیب) هاته خواری، نهو

دهمه که له گیانه لادا بوو و دهسته یه کیش له سه رانی قوپریش له وی ناماده بوون، پیغه مبه ریش چوویه لای سه ریی و فهرمووی: مامه! بلی: (لا اله الا الله) نهو سا منیش لای خوا نه یکه مه به لکه بو، (نه بوو جهل) پریدایه و گوتی: نه بوو تالیب! خهریکه واز له نایینی (عبدالمطلب) دینی؟! په یامبه ریدراوه فهرمووی: سویند به خوا هتا ریم لی نه گیری، ههر داوای لیبوردن بو نه کم. ههر له وباروه بوو ثم نایه ته هیش هات و فهرمووی: (انک لاتهدی من احببت ولكن الله يهدي من يشاء وهو اعلم بالمهتدين) قصص/ ۵۶.

لیخوش بوون بو موشریکان داوانا کړی:

﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ﴾ خو داوا کردنه که ی ئیبراهیمیش بو لیخوش بوون له باوکی ﴿إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ﴾ ته نها له بهر نهو بهو که کاتی خوی- پیش نهو بهی باوه ریی باوکی بو دهرکه وی- به لیینی دابوویه که: داوای لیبوردن بو بکات، وکو به ناشکرا له سوورتهی (مهریه م) و، نایه تی (۴۷) دا باسکراوه و دهرمووی: (قال سلام عليك سأستغفرلك ربی إنه كان بی حفيا) ﴿فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ﴾

الَّتِي تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْهُمْ حَتَّىٰ بَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٧﴾

۲۰۵

عدوله ﴿جا که زانی سوور دوزمنی خواجه﴾ ﴿تبرامنه﴾ یه خه لی هه لته کان و به راته تی لیگرد ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ﴾ چونکه ئیبراهیم پیوکی زور ملکه چ و دس به دوعا، هیمن و له سه رخو بوو به رامبه ر به خه لکانی نه زان . سه رنج: ثم دوو نایه ته (۱۱۳ و ۱۱۴) گه وره ترین یاسای وهلاو به رای له خوگر تووه و ده بیئت مروی موسلمان له رोजانه ی خویدا جیبه جیی بکات ، وه به هیچ شیوه یه ک نابیت خوشه ویستی و پشتگیری و دوعای خیر بو هیچ کهس و لایه نیک بکات نه گهر بیتوو دزایه تی ئیسلام و نه هلی ئیسلامی ده کرد ، ته نانه تی نه گهر نهو کهس و لایه نانه باوک و براو نزیکترین کهست بوون .

بى بەنگە كەس تاوانبار ناكړى:

﴿ **وما كان الله ليضل قوما بعد إذ هداهم** ﴾ خو پاش نهو هاش خوا خه لكىكى خستبته سهر راسته پى ، نيتر نه بووه جاريكى تر گومپريان بكات. نه م نايه تەش سەبارت به هەندى لهو موسلمانانە هاتە خوارى كه داواى ليبورديان كردبوو بو موشريكهكان، له پاشان ترسان كه خوا قاريان لى بگرى، نينجا هات بو دلدانه وهيان ﴿ **حتى يبين لهم ما يتقون** ﴾ تا نهو شتانهيان بووون بكاتهوه كه دهبى خويانى لى پاريزن ﴿ **إن الله بكل شئ عليم** ﴾ بيگومانه خوا به هه موو شتيك زاناو به ناگايه ﴿ **إن الله له ملك السموات والأرض** ﴾ به راستى دهسهلاتى تهواوى ناسمانهكان و زهوى ههر بو خوايه ﴿ **يحي ويميت** ﴾ كى ويست دهيزنى، كيشى ويست نهيمرنى و، هيدايت وگومپرايش ههر به دهستى خوياهى ﴿ **وما لكم من دون الله من ولي ولا نصير** ﴾ بيگه له خواش هيچ دوست و پشتيوانيكاتان دهست ناكه ويى له سزا پرگارتان كات، دسا نيتر ههر له خوئى بترسن.

خه زاكهى ته بوبوك:

﴿ **لقد تاب الله على النبي** ﴾ چون بو جيهاد فرمان و كاريكى براوى خوايه، بويه ههر جوړه دواكه و تنيك - بى بيانوى شهريى - وهرناگرى و ناپه سەندەو تۆلەى هەيه.. بويه خوا لهوكارهى په يامبه رەيش خوئى بوو كه: مو له تى دهسته يه كه له دوو پروه كانيدا كه: له گه لى نه چن بو جهنگى ته بوبوك ﴿ **والمهاجرين والأنصار** ﴾ وه له كوچكهران و پشتيوانانيش - كه هەنديكيان چوونه جيهادو، هەنديكيان خويان به زهوييدا نووساند خوئىبوو ﴿ **الذين اتبعوه في ساعة العسرة** ﴾ نهوانه يان كه له جهنگه سهخته كهى (ته بوبوك) دا دواى پيغه مبهه كه و تن و په پرهويان ليكردو چوونه ته بوبوك ﴿ **من بعد ما كاد يزيغ قلوب فريق منهم** ﴾ پاش نهو هاش خه ريكبوو هينديكيان دليان لاړى بيت و نه چنه جيهاده كه وه! ﴿ **ثم تاب عليهم** ﴾ پاشان دووباره خوا تهوبه لى ليوهرگرتن ﴿ **إنه بهم رؤف رحيم** ﴾ چونكه به راستى خوا به رامبهه به وانه زور به لوتفه، زوريش له گه لىان به ميهره. سهر گزوشتهى سى هاوه له جيماوهكان:

﴿ **وعلى الثلاثة الذين خلفوا** ﴾ خوا تهوبه لى لهو سى كه سهش وهرگرت كه خوئان له غه زاكه گرته دواوه، واته: له مەدينه مانه وهو نه چوونه جهنگى ته بوبوك ﴿ **حتى إذا ضاقت عليهم الأرض بما رحبت** ﴾ تا له خه فەتدا واى ليها ت نهو زهوييه فراوانه يان لاتەنگ بوو ﴿ **وضاقت عليهم أنفسهم** ﴾ و له خەم و خەفتا له گيانى خويان بيزار بوون، چونكه په يامبهه ﷺ بپريادابوو نابى هيچ كه سيك تەنانەتى سلاويشيان لى بكات، هەتا فرمانى خوا ديت!! ﴿ **وظنوا أن لا ملجأ من الله إلا إليه** ﴾ نيتر زانيان كه هيچ په نايهكيان نه ماوه، مەگەر هەر په نا به خوا بهرن ﴿ **ثم تاب عليهم ليتوبوا** ﴾ له پاشان خوا رينمايى تهوبه لى كردن، بو نهوه تهوبه بكن، نيتر نهوانيش تهوبه يان كردو خوا به خشيني ﴿ **إن الله هو التواب الرحيم** ﴾ به راستى تەنها نهو خوايه قەبوولكارى تهوبه، ليبورده، زوريش دلوفان و ميهره بانه ﴿ **يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله** ﴾ نهى نهوانه لى باوه پتان هيناهه! له نافهرمانى خوا پاريز بكن ﴿ **وكونوا مع الصادقين** ﴾ و هه ميشه له گه ل دهسته لى راستان بن، نهوانه كه له گه ل پيغه مبهه ردا چوونه خه زاو، بو رى خوا به مال و به گيان تيكووشان، نهوسى هاوه لهش له بهر نهو هوبو خوا دهركاى خيرى ليكردنهوه، چونكه پاش نهو هاش تووشى نهو تاقيبكردنهويه بوون و ههر كه پيغه مبهه له ته بوبوك گه پرايه وه، هاتن نهوه لى راستييو گوتيان و، هيچ شتيكيان لى نهشاردوه، به لى (عوسمانى كوپى عفان) بوو توانى نهو به هرهو به شه گهرهيه بوخوى مسوگهر بكاو، لهو روژه تەنگەدا سوپاكەى (ته بوبوك) بو پيغه مبهه ﷺ وهرپخوا، لهو روژه ناسوره دهربازي بكاو، نهويش پيى به فرموى: (ما

ضر ابن عفان ما عمل بعد اليوم) المسند ۷۵/۴. واته: نیت پاش نه مرو عوسمانی کوری عه فان هه رچی بکا، زیان ناکات .

پاداشی چوونه جیهاد:

﴿**ما كان لأهل المدينة ومن حولهم من الأعراب**﴾ بۆ مه دینه ییه کان و عه ره به بیابانیه کانی دوروو بهری مه دینه حه لال نیه ﴿**ان يتخلفوا عن رسول الله**﴾ که خو دواخن له په یامبهری خواو ﷺ له ماله وه لییدانیشن ﴿**ولا يرغبوا بانفسهم عن نفسه**﴾ و گیانی خو یان له گیانی په یامبه لا گرنگرییت و خو یانی لی هه لاویرن و، ثم هه موو پاداشه ی قیامه ته له ده ست بدهن ﴿**ذلك بانهم لا يصيبهم ظمأ ولا نصب ولا مخمصة في سبيل الله**﴾ چونکه هه

تینوویه تی و ماندوویه تی و برسییه تییه کیان له ربی خوا تووش ده بی ﴿**ولا يظنون موطنًا**﴾ و هه هه نگاو یک ده یهاوین ﴿**يغيب الكفار**﴾ و بی باوه په کان توو په بکات ﴿**و ينالون من عدو نيلا**﴾ و هه زیان یک له دوژمنی خوا ددهن ﴿**إلا كتب لهم به عمل صالح**﴾ به هه ریک له وانه خوی گه وره کرده ویه کی چاکیان بۆ ده نووسی ﴿**إن الله لا يضيع أجر المحسنين**﴾ بیگومان خوا په نجی کار چا کان به زایه نادات، نه وانه که بوونه بالا گه ردانی پیغه مبهری خواو، که م تا زور لی کلا نه بوون ﴿**ولا ينفقون نفقة صغيرة ولا كبيرة**﴾ و هه رچه نده مال بهخت ده کن، که م، یان زور له ربی خواو ﴿**ولا يقطعون واديا**﴾ و هه رشیوو و دولیک ده برن بۆ جیهاد ﴿**إلا كتب لهم**﴾ ثیلا هه موویان بۆ ده نووسی ﴿**ليجزيه الله احسن ما كانوا يعملون**﴾ هه تا خوا به چاکتر له وهی کردوویانه پاداشیان بداته وه، واته: هه رگیز له ربانه که ی پیغه مبهرو هاوه لانی کلا مهن، وه کو (که عبی کوری مالیک و، هیلالی کوری ئومه ییه و، موراره ی کوری ره بیع) نه کن، چونکه وه کو (که عب) خو ی ده لی: بیجگه له (به در) ناماده ی گشت خه زا کان

وَعَلَى الثَلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّى إِذَا صَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَصَافَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنْ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٨﴾ يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١٧٩﴾ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْغُونَ مَوْطِنًا يَعْصِمُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُوكَ مِنْ عَدُوٍّ نِيلاً إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٨٠﴾ وَلَا يَنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ يَجْزِيهِمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨١﴾ وَمَا كَانُوا الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٨٢﴾

بووه، به لام له خزانیه ی ته بوو کدا که هه موو نامیرو که ل و په لیکی جهنگیشی هه بوو، هه نه مروو سبه یینی کردو نه که وته ری هه تا نه وان گه پرانه وه، نه میش تووشی نه و گيرو گرفته یه بوون. ﴿**وما كان المؤمنون لينفروا كافة**﴾ هه ق نه بوو باوه په داره کان هه موو به جاری بچه جیهادو شارو گونده کان چول بکه ن. به لی پاش هه ره شه کانی خوی گه وره له وانه ی خو یان له جیهاد ده دزیه وه دوا ده که وتن له جیهاد، موسلمانان کان په یمانیاندا که نیت له مه دوا هیچ که سیکیان به جی نه مینی، هه بویه کاتی په یامبه ر ﷺ چوویه مه دینه هه موو به جاری په لاماریان دداو ده چوونه خه زاو، په یامبه ریش ﷺ به تنیا خو ی ده مایه وه، ئینجا نه و نایه ته هات. ﴿**فلو لا نفر من كل فرقة منهم طائفة**﴾ با له باتی نه وه هه موو بچه ده ری، له ناو هه ده سته یه که چند که سیکیان بچه ده ری ﴿**ليتفقها في الدين**﴾ بۆ نه وهی - له و جم و جوو له ی جیهاده دا - له کاروباری ناییندا شاره زاو ناگادار بن و، باش تیگه ن که: ئیسلام نایینی

جمووجووله ﴿وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ﴾ و که لهگوره پانی جیهادیش گه پانه وه ناو خیلای خویان ، بیان ترسینن و هوشیاریان بکهنه وه ﴿لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ به لکوله نافهرمانی خوا خو وه دورور بگرن .
له گهل کافره هاوسیکانتان به شه پینن :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ نهی گهل خاوهن باوه را ﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ﴾ له گهل نهو کافراندها بجهنگین لیلتانه وه نزیکن ، واته : بهر له هه مووشتی دهبی دورور بهری خوتان پاک بکهنه وه له شیرک و خوانه ناسی ، نهو جا برۆن بو جینگه کانی تر ، بویه پیغه مبه ریش ﷺ له بهرا له عه ره به کانی دورور بهریه وه دهستی پیده کرد ﴿وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غُلْظَةً﴾ و دهبی توندو تیزی و زهبرو زهنگیشتان لی ببینن ، واته : باهست بکهن به توندو تیزی و لی پراتقان ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ و چاکیش بزنان که :
خوا له گهل خو پاریزانه .

نیمان زیادو کهم دهکات :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ
وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غُلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾
وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ
إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَأَدْتُمْ إِيْمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾
وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَرَأَدْتُمْ رِجْسًا
إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾ أُولَٰئِكَ
أَنْهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ
لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٢٦﴾ وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ
سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرَيْنَكُمْ مِنْ أَحَدٍ
ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهِ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾
لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ
عَلَيْهِ مَا عَصَيْتُمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

﴿وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ﴾ وه هر که به شیک له قورئان دیته خوارى ﴿فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا﴾ هندی له دورپوان به گالته وه بهوی تر دهلی : ناخو نهو سوورته باوه ری کیتان زیاد بکات ؟ ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ جا نهوانه ی باوه پریان هیناوه ﴿فَرَأَدْتُمْ إِيْمَانًا﴾ نیمان و بیرو باوه پریان زیاد دهکات ﴿وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾ و به هاتنه که شی دلشادو خوشحالدهین ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾ وه نهوانه ش له دلیاندا نه خوشی و نیفاق هیه ﴿فَرَأَدْتُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ﴾ کوفرو ناپاکیان پتر دهکات ، واته : له باتی به ره وه ق هاتنیان ، به دگومانیان خه ستر ده بیته وه ﴿وَمَا تَوَا هُمْ كَافِرُونَ﴾ و که مردیشن هر به کافری مردن و ، حاشایان له دینی نیسلام کرد .

تاقیی کردنه وهی دوو رووه کان :

سُورَةُ يُوسُفَ ۝ ۲۰۷

﴿أُولَٰئِكَ يَرْوُونَ أَنَّهُمْ يَفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ﴾

ناخو نابینن که هر ساله ی جاری ، یان دوو جار تاقییده کرینه وه " بهبی بارانی و ، به جیهادو پویشن بو جهنگ " ﴿ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ﴾ که چی هر تهوبه ناکهن ﴿وَهُمْ لَا يَذْكُرُونَ﴾ و بیرناکهنه وه په ند وهرناگرن ﴿وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ﴾ هر که به شی له قورئان ده نیردری و نه نییه کانی نهوانی تیدابی و ، لای پیغه مبه ر بن ﷺ ﴿نَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ﴾ بو یه کتری نه پوان و له خه جاله تی خویاندا ده لی : ﴿هَلْ يَرَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ﴾ ناخو بلیی که سی که له موسلمانان بتانینی ، نه گهر بو ی دهر چن و به جی بهیلن ﴿ثُمَّ انْصَرَفُوا﴾ له پاشان خویان ده کیشایه دواوه ده گه پانه وه دهر ده چوون ﴿صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ﴾ یاخوا دلیان له باوه وهرچه رخی ﴿بَانَهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾ چونکه به راستی خه لکیکی تینه گه یشت و نه فامن .

منه تی خوا بزانی که پیغمبری بو ناردن:

﴿لقد جاءكم رسول من انفسكم﴾ سویند به خوا هر له خوتان په یامبه ریکی پایه به رزتان بو هات و چاک ده یناسن له کییه ﴿عزیز علیه ما عنتم﴾ هر نار هه تییه کتان توش بیټ زور سهخته لای و پی سه خله ت ده بی ﴿حریص علیکم﴾ زوریش سووره له سر برپوا هیئانتان ﴿بالمؤمنین رؤوف رحیم﴾ به رامبه به برپواداران زور دلسوزو به به زی و دلوفانه، له سوورتهی (۱۶۴/۳) یشدا ده فرموی: (لقد من الله على المؤمنين إذ بعث فيهم رسولا من انفسهم...) جهخت له سر هه مان مه به ست ده کاته وه ﴿فإن تولوا فقل حسبى الله﴾ ینجا ئه به هاتنه که ت به هره مه ند نه بوون، دل زویر مه به و بلی: من هر خوام به سه ﴿لا إله إلا هو﴾ بی له و خواهی هچ په رستراویک نییه شیای په رستن بیټ ﴿علیه توکلت﴾ هر به ویش پشتده به ستم ﴿وهو رب العرش العظيم﴾ و هر نه ویشه خاوه و په رور دگاری عهرشی گوره. به لی ته نها خوا به پشتیوان زانین پیشه ی هه موو پیغمبه ران بووه: وه کو له سوورتهی (۵۶-۵۴/۱۱) دا ده فرموی: (قال إني أشهد الله وأشهدوا انی بریء مما تشركون من دونه فکیدون جمیعا ثم لاتنظرون إنی توکلت على الله ربی وربکم...) وه له سوورتهی (۱۴/۱۲) دا سه بارت به (نوح) ده فرموی: (فعلى الله توکلت فاجمعوا امرکم...) وه پیغمبه رانی تر ده لین: (وما لنا الا نتوکل على الله وقد هدانا...) ئه بوو (خه یسه مه) ی نه نصاری (خوای لی پازی بیټ) پوزی چوویه ناو باخه که یه وه، ژنیکی جوانیشی هه بوو، له سیبه ریکی خه ست و خولدا پایه خیکی بو پراخت و، فره که خورماو ناوی خوشی بو هیئا، پاشان بیریکی کرده وه و سه ریکی کرد و وتی: سیبه ریکی خه ست و، فره که خورما یه کی چاک و، ناویکی سارد و، ژنیکی جوان و...!! په یامبه ریش ﷺ له بهر خورو گهرمادا بیټ.. نای ئه م کاره م چ کاریکی نارپه واو نادروس ته !! ئیتر ده ست به جی هه لساو و شتره که ی ناماده کرد و شیرو رمه که ی به ده سته وه گرت و به په له ریگای گرت به رو رویش ت، په یامبه ریش ﷺ له وی سه یری کرد، دیتی و له دور وه سواری به په له هات، زور حه زی ده کرد (ئه بوو خه یسه مه) بیټ، بویه فره مووی: (کن ابا خيثمة) واته: به ش ئه م سواره و به په له دیت (ئه بوخه یسه مه) بی، به لی که گه یش ت و هاته پیښه وه به (ئه بوو خه یسه مه) ده رچوو، ئیتر پیغمبه ر ﷺ زوری حه ز کرد، پاشان له خوا داوای لیبوردنی بو کرد.

کوتایی ته فسیری سوورتهی (ته وه) والحمد لله رب العالمین .

ئیمه ش داوای لیبوردن له گشت هه له و په له یه کمان ده که ین.

*** **

۱۰- سوورتهی (یونس له

مه که یه و (۱۰۹) نایه ته

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئه م سوورته ش له سوورته مه که یه نایه که بایه خ به بنه ماو بناغه ئیسلامییه کان دده ن وه کو: (برپوا به خوا، به گشت کتیب و نامه کانی و، به په یامبه ران و، به زیندوو بوونه وه، به پاداش و توله) ده شتوانی بلیت به مه له سوورته کانی تر جیاده کریته وه که: مروغه کان بانگ ده کات بو برپوا هیئان به گشت کتیبه ئاسمانیه کان، به تایبه ت قورئانی پیروز. بویه که مجار به باسیکی په یامبه ران (موحه مه د) ﷺ و په یامه که ی ده ست پیده کات، ئه و راستیه ش ده سه لمینیت که: هر ئومه ت و نه ته وه یه که په یامبه ریکی بو هاتوه، که و ابو به ناهه ق سه ریان له هاتنی موحه مه د ﷺ سوور ده مینی، له کاتیکدا هر له خوشیانه، بویه ده فرموی: (اكان للناس عجا ان اوحينا إلى رجل

منهم...)).. له پاشان چهند نایه تیک بۆ روونکردنه وهی "ئولو هییهت" و "عبودییهت" دینی، نه وساش خه لکی بۆ به راست خواناسین و ملکه چ بوون بۆی پینوین ده کاو، پینان ده لیت که: ته نها خوا دروستکارو روژی دهره، ههر نه وه ژیان و مردنی به دهسته، کاروباری گیتی و جیهان ته نها به وه.. جگه له خوا هیچ که سیک شتیکی به دهست نیه، غهیرهز خویشی هه موو تیا ده چی و ده فیه وتی. ئینجا هه لویستی هاوه لدانه ران به رامبه ر به قورنان و په یامه که ی په یامبه ر ﷺ باس ده کاو ده لیت: ئه م قورئانه به لگه و موجیزه یه کی نه مه ره، هه تا دونیا دونیا بییت ههر ئه مینیت هه وه. وه هه م پینان ده لیت: فه رموون نه گه ر راست ده که ن له ده واکه تاندا ته نها سوهرتی له وینه ی ئه م قورئانه به یین، که ئیوه خو تان به سه رچاوه ی خوشخوانیی و ره وان بیژی ده زان! دهستی ئاده می ده گری و، گه لی سیفاتی خویان

پیذه ناسینی و، پاشان به بوونه وهردا نه یانگپری و پینان ده لیت: وهرن له م ئاسمان و زهویه دا سهیری شوینه واری ده سه لاتی خوا بکه ن و بزنان چ عه جایباتی ده بینن، پاشان داستانی هه ندی له په یامبه ران، (نوح) و گه له که ی (موسا) و نه ته وه که ی، وه ههروه ها فیره ونی تا غوت.. ههروه که ده ست ده خاته بان چیرۆکی (یونس) په یامبه ر ﷺ هه ر بویه سوهره ته که ش به سوهره تی (یونس) ناو براوه. فه رمان به په یامبه ر ﷺ ده دا که: ته نها ده ست به شه ریعه ته که ی خوا وه بگری و، ده بی به رامبه ر به وه هه مو ئازارو ئه شه که نه ج ده کرین له لایه ن تاوانبارانه و خوراکرو به ئارامبی.. تا کو تا بریاری خوی بۆ دی.

پیغه مبه ر ههر له ئاده مزاد ره وانه ده کری:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ * ۱ الر ت لك آیات الكتاب

الحکیم ﴿ نه مه چهند نایه تیک ئه و قورئانه مه حکم و به پیزیه ﴿ اکان للناس عجا ان اوحينا إلى رجل منهم ﴾ ناخو بۆ خه لک جینی سه رسوپرمانه که وه حیمان بۆ پیاویکیان کردوه و کردو ومانه ته پیغه مبه رو پیمان گوته وه ! ﴿ ان اندر

الناس ﴾ که گشت مه رد به سزای دواپوژی خوی گه و ره به ده سه لات بترسینه ﴿ بشر الذين آمنوا ﴾ و به و که سانه ش باوه ریان هی ناوه مژده و مزگینی بده ﴿ ان لهم قدم صدق عند ربهم ﴾ که به راستیی پایه و پله و پاداشی باش و به رزیا ن بۆ هیه لای په ره ردگاریان، به هو ی نه وه ی له دنیا دا کارو کرده و ی چاکیان پیشخستوه ﴿ قال الكافرون ان هذا لساحر مبين ﴾ که چی کافرو بی باوه رکان به پیغه مبه ریکی ئاویان گوت: بیگومان ئه م موحه ممه ده ﷺ جادو و گه ریکی ئاشکارو روونه!

خوا به دیهینه ری گشت بوونه وهره:

﴿ ان ربكم الله الذي خلق السموات والارض في ستة ايام ﴾ به راستیی په ره ردگارتان هه ره ئه و خوا یه یه که: ئاسمانه کان و زهوی له ماوه ی شه ش روژدا دروستکرد، هه ندی ده لین: مه به ست به و روژانه، ههر ئه م روژانه ی

سورة يونس

الر ت لك

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الر ت لك آيت الكتاب الحكيم ﴿ ١ ﴾ اكان للناس عجا ان اوحينا إلى رجل منهم ان اذير الناس ونشر الذين آمنوا ان لهم قدم صدق عند ربهم ﴿ ٢ ﴾ قال الكفرون ان هذا لساحر مبين ﴿ ٣ ﴾ انذركم الله الذي خلق السموات والارض في ستة ايام ثم استوى على العرش يدبر الامر ما من شفيع الا من بعد اذنه ذلكم الله ربكم فاعبدوه افلا تدكرون ﴿ ٤ ﴾ إليه مرجعكم جميعا وعد الله حقا إنه يبدؤا الخلق ثم يعيده ليحزى الذين آمنوا وعملوا الصالحات بالقسط والذين كفروا لهم شراب من حميم وعذاب أليم بما كانوا يكفرون ﴿ ٥ ﴾ هو الذي جعل الشمس ضياء والقمر نورا وقدره منازل يعلموا عدد السنين والجساب ما خلق الله ذلك الا بالحق يفصل الآيات لقوم يعلمون ﴿ ٦ ﴾ ان في اخلاف الليل والنهار وما خلق الله في السموات والارض لايت لقوم يتقون ﴿ ٧ ﴾

ان الذين

٢٠٨

دنیایه، هندیکیش دهلین: هر رۆژهی بهقهده هزار رۆژهی ئیستامانه ﴿ثم استوى على العرش﴾ پاشان بهو شیوهیه که شایسته و شیایوی ذاتی ئهوبی و، ئهو خوی مهبهستیبی، چویه سه ره عرشیه فرمانره وایی خوی، هر بویه زاناکانیش له تهفسیریدا دهلین: (ای استواء یلیق بجلاله من غیر تشبیه ولا تمثیل ولا تعطیل ولا تحریف کما هو مذهب السلف . وکما قال الإمام مالک - رحمه الله - : الاستواء معلوم، والکیف مجهول، والإیمان به واجب، والسؤال عنه بدعة. وقال الإمام أحمد - رحمه الله - : أخبار الصفات تمر کما جاءت ، بلا تشبیه ولا تعطیل، فلا یقال: کیف؟ ولم؟ نؤمن بأن الله على العرش کیف شاء وکما شاء بلا حد ولا صفة یبلغها واصف، او یحدها حاد، نقرا الآیه والخبر ونؤمن بما فیهما ونکل کیفیه فی الصفات إلى علم الله عزوجل). ﴿یدبر الامر﴾ بهتهنها بۆ خوی کارو بارى جیهان بهیوه دها، بى ئهوهی هیچ کهسیک بتوانی ریی لیبگری و هلیوهشیئیهوه ﴿ما من شفیع الا من بعد اذنه﴾ خوی بهدواوه هیچ تکاکاریک نییه تکایان بۆ بکا، مهگر کهسیک ئهو بۆخوی مؤلهتی بدا ﴿ذلکم الله ربکم فاعبدوه﴾ هر ئهو خواجه(الله)یه پهروهردگارتان ، دها ئیوهش هر ئهو بهیهرستن ﴿افلا تذکرون﴾ ئاخو پهندو ئامۆزگاری وهرناگرن و، وردنابنهوه لهو ههموو بوونهوه ره پرله عهجا بیاته ؟،

هههوان هر بۆلای خوا دهچنهوه:

﴿إليه مرجعکم جمیعاً﴾ ههموو هر بۆلای ئهو دهگرینهوه، پاداش و تۆله وهردهگرن ﴿وعد الله حقاً﴾ خوا بهلینیکی راست و دروستی داوه، بۆ خوی دهبیاته سهرو، هرگیز پیچه وانهکهی روونادات ﴿انه یبدا الخلق ثم یعیده﴾ چونکه بهراستی ههرئو بۆخوی له سهرهتاوه "ببینج و بناغه" گشت دروستکراوهکان بهیدیئی، لهپاشان هر بهتهنیا خویشی وه خوی لیدهکاتهوه، واته: زۆر به ئاساتر -پاش مردن- زیندوویان دهکاتهوه ﴿لیجزی الله الذین آمنوا و عملوا الصالحات بالقسط﴾ ههتا ئهوانهی پروایان هیناوه ئاکاریان چاکبوه، خوی گهوه بهدادگهرا نه پاداشیان بداتهوه ﴿والذین کفروا﴾ و ئهوانهش وا کافرو بى باوه بوون ﴿لهم شراب من حمیم وعذاب الیم﴾ خواردنهوهیهکی زۆر گهرم و، سزایهکی ئیش پیگهیه نهریان بۆ هیه ﴿بما کانوا یکفرون﴾ له بهر کافری و بى باوه پریان. له چهند ئایه تیکی دیکه دا نمونهی ئهوسزاو جهز بهیه بهخهستتر دهخاتهروو، بۆنمونه: له سوورهتی (۴۴/۵۵) دهفرموی: (یطوفون بینها و بین حمیم آن...) یان له سوورهتی (۱۵/۴۷) دهفرموی: (وسقوا ماء حمیم فقطع امعاءهم...) یان له سوورهتی (۲۲/۱۹-۲۰) دهفرموی: (یصب من فوق رؤسهم الحمیم، یصهر به ما فی بطونهم والجلود) یان له سوورهتی (۱۸/۲۵) دهفرموی: (وان یتغیثوا یغاثوا بماء کالمهل یشوی الوجوه) یان له سوورهتی (۵۶/۵۵-۵۶) دهفرموی: (فشاربون علیه من الحمیم، فشاربون شرب الهمیم) یان له سوورهتی (۱۶/۱۴) دهفرموی: (من ورائه جهنم ویسقی من ماء صدید یتجرعه ولا یکاد یسیغه...).

هه موشتی شایهتی بوون و تاک و ته نیایی خواجه:

﴿هو الذی جعل الشمس ضیاء﴾ خوا هر ئهو زاتهیه که: تیشک و پووناکیی بهخور بهخشیوه ﴿والقمر نورا﴾ و مانگیشی روونا کردو تهوه، له خۆرهوه رووناکیی ده داتی و، رووی زهوی بۆ رووناک کردو تهوه ﴿وقدره منازل﴾ و چهند جی و مهزلگهیه کیشی بۆ دیاریی کروه، واته: به (۲۸) قوناغ و مهزلدا تیده پهری، وهکو له سوورهتی (یس) یشدا دهفرموی (والقمر قدرناه منازل حتی عاد کالعرجون القدیم/ ۳۹). ﴿لتعلموا عدد السنین والحساب﴾ هه تا ئیوه ژمارهی سالهکان و حسابی مانگ و رۆژهکان بزانن ﴿وما خلق الله ذلک الا بالحق﴾ بیگومانیش خوی کاردزوست ئهو خۆرو مانگهی بیهووده دروست نه کردوه، بهلکو بههق و دروست به دییهیناوه ﴿یفصل

النفس)) موسلیم / واته: خه لکی بهه شت هر وهکو فیرده کرین هه ناسه بدن، ئاواش فیرده کرین ته سبیحات و سوپاسی خوا بکن. ﴿۱۱﴾ **ولو يعجل الله للناس الشراستعجالهم بالخير لقضى إليهم اجلهم** ﴿۱۱﴾ نه گهر وهکو خه لک بۆ به ده ست هینانی خیرو چاکه بۆخوی په له یه تی، خوایش بهه مان شیوه بۆ تۆله یان به په له بوایه، ئه وکات به زوویی ناکامیان ده مات و هه موو تیا ده چوون و به تۆله ی خویان ده گه یشتن. (موجاهید) ده لی: مه به ست ئه وه یه که مرؤف کاتی رقی هه لده ستی زۆر زوو نزای شهرو خراپه له خوی، یا له مال و مندالی خوی ده کاو ده لی: خوایه! به زوویی ئه مانه له ناو ببه، خوایه! به ره که تیان نه هیلی. (ته به ری) یش ده لی: جا ئه گهر خوایش به په له وه لامیان بداته وه، وه چۆن وه لامی نزای خیریان ده داته وه، دوعایان و مرده گریت، ئه وا زۆر به زوویی تیا ده چوون و نه ده مان **﴿فئذ الذین لا يرجون لقاءنا﴾** جا ئه وانیه به ته مای لبقاو دیدارمان نین، وازیان لیده هیئین، واته: په له ی جه زهره به و سزایان ناکه ین، تا به شکو که سیکیان لپه یدا ببی ته و به بکا، وه یان له ناو نه وه کانیاندا که سیکی هه لکه ویت باوه په به یئیت **﴿فی طغيانهم يعمهون﴾** با هر له نیو سه ره که شی خویاندا سه ره ردان بن و بمیئنه وه.

گشت مرؤفی له کاتی به گیر هاتندا خوا به یاد ده کا:

﴿۱۲﴾ **واذا مس الإنسان الضر دعانا﴾** که مرؤف زیانیکی قورسی دوو چار ده بی، خیرا هاوارمان بۆ دینی و لیمان ده پارێتیه وه!! **﴿لجنبه او قاعدا او قائما﴾** له سه رته نیشت، یان به راکشان، یان به پیوه، واته: به هه موو شیوه یه که ده پارێتیه وه بۆ لادانی گرفته که ی **﴿فلما كشفنا عنه ضره﴾** ئینجا هه ره که نا ره حه تییه که مان لا برد **﴿مر كان لم يدعنا إلى ضره مسه﴾** وا به رده وام ده بی له سه ره تا وانکاری، ده لیت رۆژی نه بووه داوامان لیبکات بۆ لا بردنی زیانیکی دوو چاری ببوو!! چونکه سه روشتی ئاده می وایه هه ره که به لاو نه هه مه تییه که روی تی بکا، به خه ستی هاوار بۆ خوا دینی! جا که که وه ته فه رحانییه وه خیرا خوی لیده گو پیت، هه ره که له چه ند جی یه کی تر دا نمونه ی ئه و سه روشانه له باره ی ئاده می زاده وه له قورئاندا با سه کراوه، بۆ نمونه: له سه ووره تی (۸/۳۹) دا ده فه رموی: (واذا مس الإنسان ضر دعار ربه منيبا إليه ثم إذا خوله نعمة منه نسي ما كان يدعو إليه من قبل...) یان سه ووره تی (۴۹/۳۹) ده فه رموی: (فاذا مس الإنسان ضر دعانا...) هه روا له سه ووره تی (۹۱/۴۱) دا ده فه رموی: (واذا انعمنا على الإنسان اعرض ونأى بجانبه وإذا مسه الشر فذو دعاء عریض). به لام به نده باوه پردارو سه ره راسه کان ددان به خویاندا ده گرن و، کاری هه له شه یی ناکه ن، وهکو ده فه رموی: (ولئن اذقناه نعماء بعد ضراء... إلا الذین صبروا وعملوا الصالحات اولئک لهم مغفرة واجر کبیر). **﴿کذلک زین للمسرfin ما کانوا یعملون﴾** هه ره ئابه و جو ره یش کارو کرده ی سنوور ده رچوو هه کان لایان ده رازینریتیه وه بۆ یه هه رده م شوینی هه واو ئاره زووی خویان ده که ون.

خه لکیکی زۆر به ره له نیوه له به یئچوو:

﴿۱۳﴾ **ولقد اهلکنا القرون من قبلکم لما ظلموا﴾** به راستی چینیکی زۆرمان به ره له نیوه - کاتی سته میان کردو بی باوه ر بوون - له ناو برد **﴿وجاءتهم رسلم بالبینات﴾** خو په یام به ره کانی شیان به چه ند نیشانه و به لگه ی روونه وه بۆ هاتبوو، بۆ ئه وه ی باوه ر بینن **﴿وماکانوا لیؤمنوا﴾** و هه ره باوه ر یان نه هینا، واته: بۆ خوشمان ده مان زانی که هه ره خۆ به ده سه ته وه ناده ن و، پی له سه ره شیرک و کوفری خویان داده گرن، نه گهر پیغه مبه رانی ش بینه لایان، بۆ یه فه وتانمان **﴿کذلک نجزی القوم المجرمین﴾** ئیمه هه ره ئاوا سزای تاوانباران ده ده ین، پاش به لگه و تیگه یان دنیان **﴿ثم جعلناکم خلائف فی الارض من بعدهم﴾** له جییا ندا - پاش ئه وان - نیوه یشمان له زه ویدا جی نشین کرد **﴿لننظر کیف تعملون﴾** تا ببینین نیوه ش چۆن په فتار نه که ن؟

سہر دارانی قورہیش نیجگار یاخیببون:

﴿وَاِذَا تَتْلٰى عَلَيْهِمْ آٰتَاِنَا بَيِّنٰتٌ﴾ و ہر کہ نایہ تہ روونہ کا نمان بویان بخوینریتہ وہ ﴿قَالَ الَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ لِقَاَنَا﴾ نہوانی کہ ٹومیدیان بہلیقاو دیداری نیئمہ نییہ دہلین: ﴿اِنَّتَ بَقْرَانٌ غَيْرَ هٰذَا اَوْ بَدَلُهُ﴾ جگہ لہم قورنانه، نامہ یہ کی ترمان بؤ بیئہ، یان ہریگورہ بہشتیکی تر، واتہ: دہبی گہل شتی دہسکاری بکہیت بؤمان، حہراممانی بؤ حہلال کہیت، وہ یان بہ پیچہ وانہ وہ ﴿قُلْ مَا يَكُوْنُ لِيْ اَنْ اُبَدِّلَهُ مِنْ تَلَقّٰءِ نَفْسِيْ﴾ پییان بلی: ہر گیز من لہخومہ بؤم نیہ بیگورم، چونکہ ئەمہ بہرنامہو شہریعہتی خواہی، کاری من نیہ دہسکاریکردنی، واتہ: تہنانہتی پیغہمبہر ﴿بُؤی نیہ دہسکاری قورنان بکا، بہلام بہیناو بہین خوا بہویستی خوی﴾ لہبہر ئەو حیکمہتہی

خوی دہیزانی" ئەوکارہ دہکا، بؤ نمونہ: لہ سوورہتی (۱۰۱/۱۶) دا دہفرموی: ﴿وَاِذَا بَدَلْنَا آٰیةَ مَّكَانٍ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ بِمَا يَنْزِلُ...﴾ یان لہ سوورہتی (۱۰۶/۲) دا دہفرموی: ﴿مَنْ نَسَخَ مِنْ آٰیَةٍ اَوْ نَسَّهَا نَاتَ خَيْرٍ مِنْهَا اَوْ مِثْلَهَا...﴾ یان لہ سوورہتی (۷۸-۶-۷) دا دہفرموی: ﴿سَنَقْرُكَ فَلَا تَنْسَى اِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ اِنَّهٗ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفٰی...﴾ ﴿اِنْ اَتَيْعَ اِلَّا مَا يُوْحٰی اِلٰی﴾ من دواي ہیچ شتیئ ناکہوم مگہر ئەوہی بہسروش و وہحیی بؤم بیئت، واتہ: ہر شتیئ بؤ خویندہ وہ، ہر ئەوہیہو زیادو کہم ناکریئت ﴿اِنِّیْ اَخَافُ اِنْ عَصَيْتَ رَبِّیْ عَذَابَ یَوْمٍ عَظِیْمٍ﴾ ئەرسہرپیچی لہ پەرودہرگارم بکہم، بہ راستیی لہ سزای رۆژیکی گہورہ (پۆژی قیامہت) دہترسم ﴿قُلْ لَوْ شَاءَ اللّٰهُ مَاتَلُوْتُمْ عَلَیْکُمْ﴾ بلی: ئەگہر خوا ویستبای نەم دہتوانی ئەم قورنانهشتان بؤ بخوینمہ وہ ﴿اِذْ رَاکُمْ بِهٖ﴾ خوایش فیڑی نہدہکردن ﴿فَقَدْ لَبِثْتُ عَمْرًا مِنْ قَبْلِهٖ﴾ بیگومان من تہمہنیکی زؤرم لہناوتاندا بردہسہر - بہرلہہاتنی ئەم قورنانه - چاکیش دہمناسن ئەر جاری درۆیہکم ہہلبہستبیئت، یان توانیبیئت بہشی لہ قورنانتان بؤ

وَاِذَا تَتْلٰى عَلَيْهِمْ آٰاِنَا بَيِّنٰتٌ قَالَ الَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ لِقَاَنَا اِنَّتَ بَقْرَانٌ غَيْرَ هٰذَا اَوْ بَدَلُهُ قُلْ مَا يَكُوْنُ لِيْ اَنْ اُبَدِّلَهُ مِنْ تَلَقّٰى نَفْسِيْ اِنْ اَتَيْعَ اِلَّا مَا يُوْحٰى اِلٰی اِنِّیْ اَخَافُ اِنْ عَصَيْتَ رَبِّیْ عَذَابَ یَوْمٍ عَظِیْمٍ ﴿۱۵﴾ قُلْ لَوْ شَاءَ اللّٰهُ مَاتَلُوْتُمْ عَلَیْکُمْ وَلَا اَذَرْتُکُمْ بِهٖ فَقَدْ لَبِثْتُ فِیْکُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهٖ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿۱۶﴾ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرٰى عَلٰی اللّٰهِ کَذِبًا اَوْ کَذَّبَ بِآٰیٰتِهٖ اِنَّهٗ لَا یَفْلَحُ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿۱۷﴾ وَتَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا یَضُرُّهُمْ وَلَا یَنْفَعُهُمْ یَقُولُوْنَ هٰتُوْا شِفَعَتُوْنَا عِنْدَ اللّٰهِ قُلْ اَنْتُمْ تُکُوْنُ اللّٰهُ بِمَا لَا یَعْلَمُ فِی السَّمٰوٰتِ وَلَا فِی الْاَرْضِ سَبَّحْنَهٗ وَتَعٰلٰی عَمَّا یُشْرَکُوْنَ ﴿۱۸﴾ وَمَا کَانَ النَّاسُ اِلَّا اُمَّةٌ وَاحِدَةٌ فَاَخْتَلَفُوْا وَلَوْ لَا کَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّکَ لَقَضٰی بَیْنَهُمْ فِیْمَا فِیْہِ یَخْتَلِفُوْنَ ﴿۱۹﴾ وَیَقُولُوْنَ لَوْلَا اَنْزَلَ عَلَیْہِ آٰیَةٌ مِنْ رَبِّہٖ فَقُلْ اِنَّمَا الْغَیْبُ لِلّٰهِ فَانْتَظِرُوْا اِنِّیْ مَعْکُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِ ﴿۲۰﴾

وَاِذَا تَتْلٰى

۲۱۰

بیئم، ئەو دہمہش کہ خوا ویستی نہبوو، نہمتوانی ہیچ لہقورنان بلیم و بیزانم، بہلام چونکہ ئەمروئیرادہو مہیلی لہسہرہ، لہپاش چل سال بؤیناردم و ہاتمہ لای نیوہ ﴿اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ﴾ دہسا بؤ ژیری بہکار ناخن و ژیر نابن؟ چونکہ ئەگہر من خوم دامہینابا، ہر لہسہر دہمی لاویددا دامدہینا ﴿فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرٰى عَلٰی اللّٰهِ کَذِبًا﴾ دہبی کی لہوکہسہ ستہمکارتربیت کہ: لہ سہرخوا درؤ ہہلبہستی وبتوانی شتی بکاتہ قورنان و قورنانیش نہبیئت؟! ﴿اَوْ کَذِبَ بَآیَاتِهٖ﴾ یان نایہتہکانی ئەو بہدرؤ بزانی؟ ﴿اِنَّہٗ لَا یَفْلَحُ الْمَجْرِمُوْنَ﴾ بہ راستیی تاوانباران قہت سہرفرازو پزگار نابن لہدنیاو لہقیامہتدا.

موشریکان به ته‌مای بته‌کانش شه فاعه تیان بگهن:

﴿ويعبدون من دون الله ما لا يضرهم ولا ينفعهم﴾ وله باتی خوایش چهند شتیکی وا ده‌په‌رستن که: نه ده‌توانن زیانیکیان پی بگه‌یهن و، نه سوودیکیان پی ببه‌خشن ﴿وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ﴾ ده‌شلین: نه‌وانه -ده‌یانپه‌رستین- لای خوا تکاکارمان ده‌بن، واته: بۆ‌ئو مه‌به‌سته ئیمه نه‌یانپه‌رستین ﴿قُلْ اتَّبِعُوا اللَّهَ بَمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾ بلی: ناخو خه‌بهر به‌خوا ده‌دهن به‌شهریکیک خوئی نه‌زانی پیی له ناسمانه‌کان و له زه‌ویدا؟! ﴿سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ خوا پاک و خاوین و بیخه‌وشه، به‌رزو بلنده له ههرشتیک بی باوه‌ران ده‌یکه‌نه شهریک و هاوبه‌شی ﴿وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ له‌سهره‌تای ژیان‌ه‌وه خه‌لک هه‌موو یه‌ک تیره‌و، یه‌ک

ئوممه‌ت بوون و، یه‌ک ئایینیان هه‌بوو، ئایینی یه‌کخواپه‌رستی ﴿فَاخْتَلَفُوا﴾ که‌چی له نیوان خو‌یاندا نا‌کو‌کبوون و لی‌کترازان! (ئین عه‌بباس) ده‌لی: نیوان (ئاده‌م) پیغه‌مبه‌رو (نوح) پیغه‌مبه‌ر -سلاویان له‌سهر بی- (۱۰) سه‌ده بوو، خه‌ل‌کیش هه‌موو له‌سهر دین و ئایینی خوای تاک و ته‌نیا بوون، پاشان نا‌کو‌کی که‌وته نیوانیان‌ه‌وو هه‌ق و ناهه‌قیان تی‌که‌ل کردو ده‌ستیان دایه بت په‌رستی، ئینجا خوا په‌یامبه‌رانی -یه‌ک له‌دوای یه‌ک- بۆ‌ناردن و له‌ناو‌خو‌یشیاندا نا‌کو‌کبوون! ﴿وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ﴾ وه‌ئه‌گه‌ر له‌پیندا بریاریک له په‌روه‌ردگار‌ته‌وه ده‌رنه‌چو‌وبا که: هه‌چ خه‌ل‌ک‌یک له‌ناو نه‌بات، تا نا‌گادار نه‌کر‌یت‌ه‌وه پیغه‌مبه‌ری بۆ‌نه‌یه‌ت ﴿لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ ئیستا داوه‌ریی نه‌و نا‌کو‌کیه‌ کرابوون که‌ کی‌شه‌یان بوو تییدا ﴿وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ هاوبه‌شدانه‌ره‌کان ده‌لین: باشه! بۆ‌چی له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار‌یه‌وه به‌ل‌گه‌و نیشانه‌یه‌کی بۆ‌نه‌هاته‌ خواره‌وه شایه‌تی راستیی بۆ‌بدات؟! ﴿فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ﴾ جا‌تۆ

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءَ مَسْتَهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرُوفٌ ۚ أَيَّائِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْأَنْزِلِ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرْنَ بِيَمٍ يَبِيعُ بَرِيجَ طَبَقَةٍ وَفَرَحُوا بِهَا جَاءَ تَهَارِجُ عَاصِفٍ وَجَاءَ هُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَجَبْنَاهُمْ مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَجَبْنَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بِغَيْرِكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا رُجْعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾ إِنَّمَا مِثْلُ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أُنْزِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ فَأَخْلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدِرُوا عَنْ عَلَيْهَا أَنْهَأَ أَمْرًا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبْ ۖ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾

بلی: ده‌ستی‌وه‌ردانی گشت کاریکی نادیارو غه‌یب هه‌ر بۆ‌خوایه، واته: هه‌ر نه‌و غه‌یب ده‌زانی و، ده‌توانی به‌ل‌گه‌و مو‌عجیزه بنیری ﴿فَانْتَظِرُوا﴾ جائیهو چاوه‌روانی بریاری خوابن ﴿إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ﴾ وا منیش له‌گه‌ل ئیه‌و بی شک چاوه‌روان ده‌بم.

هه‌ر که که‌وته‌وه وه‌رحانه، گزیی ده‌که‌نه‌وه:

﴿وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءَ مَسْتَهُمْ﴾ هه‌ر که به‌و خه‌ل‌که‌ خو‌شیی و په‌حمه‌تی ده‌چیژین، پاش زیان و ناخو‌شییه‌ک تووشیان ده‌بی‌ت ﴿إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا﴾ که‌چی خیرا ده‌بینی به‌رامبه‌ر نیشانه‌و ئایه‌ته‌کانمان گزیی و فرت و فیل و مه‌کر ده‌که‌ن! ﴿قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا﴾ بلی: خوا له‌وان به‌په‌له تر نه‌خشه بۆ‌له‌ناو بردنیا‌ن داده‌نیت، ورده ورده له‌گه‌لیان نه‌پوات تا کتوپر نه‌یانگریت ﴿إِنْ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ﴾ بی‌گومان‌بن هه‌ر فرت و

فِیْلَیْ بَکَن فَرِیشتَه کَانَمَان ئه یِنووسَن و تۆمارِی ئه کەن ﴿^{۲۲} هُوَ الَّذِی یَسِیْرُکُمْ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ﴾ هەر ئه و زاته یه که ئیوه له وشکانیی و، له ده ریادا - بۆ به دهس هیئانی رزق و رۆزی و سه یران و سه فا- ده گێرێ ﴿حَتّٰی اِذَا کُنْتُمْ فِی الْفَلَکِ﴾ جائه و حه له که له که شتییه کاندان ﴿وَجَرِینَ بِهِمْ بِرِیْحٍ طَیْبَةٍ﴾ و بایه کی خوش و سازگار به ره و مه به ست که شتییه کان به وانی شه وه ده بات ﴿وَفَرَحُوا بِهَا﴾ و پیی خوشحال ده بن ﴿جَاءَتْهَا رِیْحٌ عَاصِفٌ﴾ ئاله و ده مه دا با و توفیقی توند و سه خت بۆی بیّت ﴿وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ فِی کُلِّ مَکَانٍ﴾ و شه پویش له گشت لایه که وه بۆیان بیّت ﴿وَعَمِلُوا اَنْهُمْ اَحِیْطَ بِهِمْ﴾ و چاکیش زانیان که و تونه ته ناو گێژاوی ده ریاو ده وریان گیراوه و، تیا چوونیان له بهر ده مایه ﴿دَعَا اللّٰهُ مُخْلِصِیْنَ لَهُ الدِّیْنَ﴾ زۆر به دل داسۆزی و ملکه چیه وه هاوار له خوا ده کەن ولیده پارینه وه ده لێن: ﴿لَنْ اَنْجِیْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنْ کُوْنَنَّ مِنَ الشّٰکِرِیْنَ﴾ خواجه ! سویند بی ئه ر له م به لایه رزگارمان بکه یت، شوکرانه بژیرین و، جاریکی تر لاساری نه که ین ﴿^{۲۳} فَلَمَّا اَنْجَاهُمْ﴾ جا که رزگاری کردن له و گرفته پیشیان هاتبوو ﴿اِذَا هُمْ یَبْغُوْنَ فِی الْاَرْضِ بِغَیْرِ الْحَقِّ﴾ به په له و به شیوه یه کی نا په واو ناهه ق، ده سه ده که نه وه به کاری فه سادو خراپه کاری له زه ویدا ﴿یَا اَیُّهَا النَّاسُ اِنَّمَا بِغَیْکُمْ عَلٰی اَنْفُسَکُمْ﴾ ئه ی خه لکینه ! چاک بزائن که: به راستی ئه م خراپه کاری و ده ست درێژییه تان، ئوبال و زیانه که ی هەر بۆ خۆتانه ﴿مَتَاعَ الْحَیَاةِ الدُّنْیَا﴾ له زه ت و خوشییه کی که می ژیا نی ئه م دنیا یه ﴿ثُمَّ اِلَیْنَا مَرْجِعُکُمْ﴾ له پاشان هه ربۆلای خۆمان دینه وه ﴿فَنَنْبِئُکُمْ بِمَا کُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ﴾ ئینجا له وه ی کردووتانه ئاگادارتان ده که ین، پاشانی به پیی ئه وه پاداش و تۆله ده درینه وه.

وریابن! ژیا نی دنیا له خسته تان نه با:

﴿^{۲۴} اِنَّمَا مِثْلُ الْحَیَاةِ الدُّنْیَا﴾ بیگومان نمونه ی ژیا نی ئه م دنیا یه ﴿کَمَآ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَآءِ﴾ هەر وه کو ئه و بارانه وایه که: له ئاسمانه وه ده یبارینین ﴿فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْاَرْضِ﴾ پوهه کی هه مه په نگی زه و ی پی ده پروی ﴿مِمَّا یَاکُلُ النَّاسُ وَ الْاَنْعَامُ﴾ له وه ی مرو و و مه رو مالات ده یخۆن ﴿حَتّٰی اِذَا اخَذَتِ الْاَرْضُ زُخْرُفَهَا﴾ هه تا ئه و ده مه ی زه و ی بۆخوی په نگاو په نگ ده بی و، جوانی خوی ده ر ده خا ﴿وَ اَزَیْنَتْ﴾ و خوی ئارایی شه دا ﴿وَظَنَ اَهْلُهَا اَنْهُمْ قَادِرُوْنَ عَلَیْهَا﴾ و خا وه نه که ی وا ده زانی له ژیر ده سه لات ی ئه و دایه و، چۆنی بو ی ده توانی سوودی لی وه رگری و، هیچ که سی که نییه لیی تیک بدات!! ﴿اَتَاَهَا اَمْرًا لَّیْلًا اَوْ نَهَارًا﴾ جا له نا کا و به شه و، یان به پو ژ، فه رمانی ئیمه بۆ ویران کردنی دیّت (گه به با، یان برووسکه لییده دا) و ده ی سووتینی ﴿فَجَعَلْنَاهَا حَصِیْدًا﴾ وای لی ده که ین ده لییت دروینه کراوه ﴿کَانَ لَمْ تَغْنِ بِالْاَمْسِ﴾ واده زانی دوینی نه بووه ﴿کَذٰلِكَ نَفْصَلُ الْاٰیٰتِ لِقَوْمٍ یَتَفَكَّرُوْنَ﴾ ئیمه ئابه و شیوه یه نیشانه و به لگه کانی خۆمان بۆ خه لکی بیرکاته وه و عیبه ت وه رگری شیده که ی نه وه. به لێ.. وینه و نمونه ی پارا ویدی و جوانی ئه م

دنیا یه و، پاشان ویرانبوونی و تیا چوونی له چه ند جیگایه کی تر دا باسکراوه، بۆ نمونه: له سووره تی (۴۵/۱۸) ده فه رموی: (واضرب لهم مثل الحیاة الدنیا کما انزلناه من السماء.. وکان الله علی کل شیء مقتدرا) یان ده فه رموی: (...ثم یهیج فتراه مصفرا ثم یجعلہ حطاما ان فی ذلک لذکر ی لأولی الالباب) زمر: ۲۱. یان ده فه رموی: (...کمثل الغیث اعجب الکفار نباته ثم یهیج فتراه مصفرا ثم یكون حطاما...) حدید/ ۲۰. به لێ... ئه مه مه سه له ی ژیا نی ئه م دنیا یه، ده سا ئیوه یش گشت وریابن، تا ئه و دنیا یه ده سه ر پوتان نه کات ﴿^{۲۵} وَاللّٰهُ یَدْعُوْ اِلٰی دَارِ السَّلَامِ﴾ خوایش بۆ مآلی ناشتی و سه لام، واته: بۆ به هه شتی

خو، بانگ دهکا ﴿ویهدی من یشاء إلى صراط مستقیم﴾ و هر که سیکیش نهو خوئی بیهوی و، بهشیایو بزانیست، رینمایو دهکات بو ریگه راستهکهی قورئان ﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى﴾ بوئه وانهش چاکه دهکن، پاداشی زورچاک و بههشت هیهه ﴿وزیاده﴾ وهزیاد لهووش، واته: دیتنی رپوی پیروزی خوی میهره بان و ته ماشا کردنی! ﴿ولا یرمق وجوهم قتر ولا ذلة﴾ و توژو غوبارو سهرشوپری له دهم و چاویان نانیشی، هرچوئی له دهم و چاوی دوزه خیهه کان دهنیشی ﴿اولئک اصحاب الجنة﴾ نه وانه یاران بههشتن ﴿هم فیها خالدون﴾ و بههتا هتاییش تییدا ده میننه وهو لییدهرناچن ﴿والذین کسبوا السیئات﴾ نه وانهش وا له دونیادا کاری خراپدهکن و، له سهر شیرکی خویمان بهردهوام دهبن ﴿جزاء سیئة بمثلها﴾

تولهی گشت خراپه یهکیان به نه ندازهی نهو خراپهیه کردوویانهو بویمان زیاد ناگری، وهک بو چاکه کاران له پاداشی چاکه یاندا زیاد دهگری ﴿وترهمهم ذلة﴾ وه زه بوونی دایان دهگریست ﴿ما لهم من الله من عاصم﴾ هیچ پاریزه ریکیش نییه له تولهی خوا لایان بدا ﴿کانما اغشیت وجوهم قطعا من اللیل مظلم﴾ دهم و چاویان وا رهش هه لده گهری، ده لیئت: تاریکستانی شهو دایپوشیوهو ﴿اولئک اصحاب النار﴾ نه وانه دهبنه یارو هاروبی ناگری دوزهخ ﴿هم فیها خالدون﴾ بههتا هتاییش تییدا ده میننه وه.

په رستراوه کان له په رستیاره کانیان حاشا دهکن:

﴿ویوم نحشرهم جمیعا﴾ نهو پوژه وه بیر بینه که هه موو به تیگرا بو لیپرسیینه وه! کو ده کهینه وه. بوجهخت له سهر نه مه له سووره تی (که هف/ ۴۷) یشدا هاتووه ده فهرموی: (وحشرناهم فلم نغادر منهم احدا) ﴿ثم نقول للذین اشرکوا﴾ پاشان به وانهی وا هاوبهشیان بو خوا دانا ده لیین: ﴿مکانکم انتم وشرکاؤکم﴾ نیوه خو تان و هاوبهش و په رستراوه کانتان له جیی خو تانین و نه جوولین، تا خوا بریاری یه کجاریتان بو ددهات ﴿فزیلنا بینهم﴾ ئینجا ئیمهیش لیکیان ده کهینه وه " هاوبه شدانرو په رستراو، واته: په یوه ندی خوئی و خزمیه تی نیوانیان ناهیلین ﴿وقال شرکاؤهم﴾ و نهو حله په رستراوه کانیان (ههرشتیک بین: فریشته، شهیقان، دارو بهرد...) به په رستیاره کان ده لیین: ﴿ماکنتم ایانا تعبدون﴾ ههرگیز نیوه په رستی ئیمه تان نه کردووه! په رستیاره کانیش نه لیین: به لی... بیگو مانه که نیوه مان په رست، نه و جا په رستراوه کان ده لیین: ﴿فکفی بالله شهیدا بیننا و بینکم﴾ ته نها خوا له نیوانماندا شایه تبی بهسه ﴿ان کنا عن عبادتکم لغافلین﴾ دلنیا بن ئیمه له په رستنی نیوه بی ناگا و غافل بووین ﴿هنالک تبلىوا کل نفس

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٦٦﴾ وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنْ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قُطْعًا مِّنْ أَلِيلٍ مُّظْلِمًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٦٧﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَّكَاؤُكُمْ فزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَّكَاؤُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا أَنَا تَعْبُدُونَ ﴿٦٨﴾ فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴿٦٩﴾ هُنَالِكَ تَبْلُوا كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقُّ وَصَلَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٠﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ الْأَمْرَ فَيَقُولُوا لِلَّهِ قُلُّ أَلَا نُنْفِقُ ﴿٧١﴾ فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ فَاذْأَبَدَ الْحَقُّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٧٢﴾ كَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٧٣﴾

فَلْهَلْ يَن

۲۱۲

ما اسلفت ﴿ ئیتر لهوی هه موو کهسیک گیرۆدهی ئه وه ده بیئت پیژی خویخستوه، وه به وهیش پاداش و تۆله وهرده گریت، واته: به چاک و خراپی خوی، پاداش و تۆله ئه دریته وه. به لی.. گیرۆده بوونی مروڤ به وشتانه پیژی خوی خستوه، له سووره تگه لیکی قورئاندا هاتوه، بۆ نمونه: له سووره تی (۱۳/۷۵) دا ده فهرموی: ﴿ینبأ الإنسان يومئذ بما قدم وأخر﴾ وه له سووره تی (۹/۸۶) دا ده فهرموی: ﴿یوم تبلى السرائر﴾ وه له سووره تی (۱۴-۱۳/۱۷) دا ده فهرموی: ﴿ونخرج له يوم القيامة كتابا يلقاه منشورا، إقرأ كتابك كفى بنفسك اليوم عليك حسيبا﴾ وه له سووره تی (۹۴/۱۸) دا هاتوه وه ده فهرموی: ﴿ويقولون يا ويلتنا مال هذا الكتاب..﴾ **﴿وردوا إلى الله مولاهم الحق﴾** و هه موو به ره لای خوای گه وره، سه ره پرستیاری راسته قینه یان ده برینه وه، ئه و جا ده رده که وی که: ئه وانه خوا نه بوون و، به ناهه ق کرابوونه خوا! **﴿وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾** هه ردرۆو پروپالانتیه کیان کردبوو، که گوایه به ته کان تکیان بۆ ئه کهن، گوم ده بی و به فیرو ده چیّت.

موشریکیش ددان به تاک و ته نیایی خوادا ده نی:

﴿**۳۱ قل من يرزقكم من السماء والأرض﴾** بلی: کی له م ئاسمان و زه وییه دا رزق و رۆزیتان ده داتی ؟ **﴿امن يملك السمع والأبصار﴾** کییه دروستکه ره خوا ده نی ئه و گووی و چا وانه تان؟ **﴿ومن يخرج الحي من الميت﴾** ئه ی کییه زیندو له مردو ده رینی؟ **﴿ويخرج الميت من الحي﴾** و مردو له زیندو ده رده کا؟ **﴿ومن يدبر الأمر﴾** وه کییه زۆر به وردی بۆ کاروباری ئه م دونیایه نه خشه ده کیشی؟ **﴿فسيقولون الله﴾** به زووی له وه لامی هه موو ئه مانه دا ده لێن: هه رخوایه هه موو ئه وانه ده کات **﴿فقل أفلا تتقون﴾** بلی: ده سا بۆ له خوا خو ناپاریزن و ناترسن؟ به لی.. (موشریک) هه کانیش ددان به (ربوبییه ت) خوای گه وره دا ده نی، ده زانن به دیه ی نه ری بوونه وه به تیگرا هه رخوایه، بۆ نمونه: له سووره تی (۹/ ۴۳) دا ده فهرموی: ﴿ولئن سألتهم من خلق السموات والأرض ليقولن خلقهن العزيز العليم﴾ وه له سووره تی (۸۷/۴۳) دا ده فهرموی: ﴿ولئن سألتهم من خلقهم ليقولن الله...﴾ وه له سووره تی (۸۴/۲۳-۸۵) دا ده فهرموی: ﴿قل لمن الأرض ومن فيها إن كنتم تعلمون سيقولون لله قل أفلا تذكرون﴾ که چی له گه ل ئه وه ی شدا هه رشه ریک و هاو به شی بۆ داده نی و ددان به (ئولووه یه ت) یدا نانین، بۆیه ده چن لی ره له وی به رنامه ی ئه م و ئه و ده خوازن و په ی ره وی ده کهن و! خو یان چه واشه کردوه، له لایه که وه ده لێن ئه م بوونه وه ره خوای بالاده ست به دیه ی ناوه، که چی بۆ زیان و کاروباری سیاسه ت په ی ره وی له خه لکی تر ده کهن! **﴿فذلکم الله ربکم الحق﴾** ئه و خوا ده سه لاتداریه په ره ر دگاری راسته قینه ی ئیوه، نه ک ئه و بتانه که له باتی ئه و ده یان په رستن **﴿فماذا بعد الحق إلا الضلال﴾** جا ئیتر به در له گومرایی - پاش هه ق و راستیی، که هه ره له په رستن خوادایه - چیتر هیه ؟ **﴿فانی تصرفون﴾** ئه ی ئیتر چۆن له ری راستی یه که خوا په رستی کلا ده بن و لاده رین؟ **﴿۳۲ كذلك حقت كلمة ربك على الذين فسقوا﴾** ئابه و جۆریه بریاری په ره ر دگارت له به رامبه ر ئه و له سنوور ده رچو وانه وه وه راست گه را **﴿انهم لا يؤمنون﴾** که بیگومان ئه وانه با وه پناکه ن و ئیمان ناهین **﴿۳۳ قل هل من شركائکم من یبدا الخلق﴾** بلی: ئاخۆ له ناو په رسترا وه کانی ئیوه دا که سیک هه بی بتوانی، بیبناغه و له نو ی شتی که به دی به ینی **﴿ثم یعیده﴾** له پاشان دوا ی تیا چوونی وه کو خوی لی بکاته وه له نو ی ده ستی پی بکاته وه؟ **﴿قل الله یبدا الخلق ثم یعیده﴾** بلی: هه ره خوا

(الله) یه بتوانی له سه ره تاوه — بئی بنه رت و بناغه — گشت خه لك به دییینی و، پاشانیش سه ره له نوی دهستی پیبکاته وه، گیانی به بهرا بکاته وه **﴿فانی توفکون﴾** دهسا چۆن له خوا په رستی کلا ده بن و لاده رین؟! له چهنه نایه تانه ی تریشدا هه ره و ماناو مه به سه ته زۆر به روونی به دیده کری، بۆنموونه: له سووره تی (۳۰/ ۴۰) دا ده فره موی: (الله الذی خلقکم ثم رزقکم ثم یمیتکم ثم یحییکم هل من شرکائکم من یفعل من ذلکم من شیئ سبحانه و تعالی عما یشرکون) وه له سووره تی (۲۵/ ۳) دا ده فره موی: (واتخذوا من دونه آلهة لایخلقون شیئا وهم یخلقون ولا یملکون لأنفسهم ضرا ولا نفعا ولا یملکون موتاً ولا حیاةً ولا نشوراً) وه له سووره تی (۳۵/ ۳) دا ده فره موی: (یا ایها الناس اذکروا نعمة الله علیکم هل من خالق غیر الله یرزقکم من السماء والأرض...) یان ده فره موی: (افمن یخلق کمن لایخلق...) سووره تی (۱۶/ ۱۷) یان ده فره موی: (ام جعلوا لله شرکاء خلقوا کخلقه...) سووره تی (۱۲/ ۱۶) یان ده فره موی (

قل افرایتم ما تدعون من دون الله ان ارادنی الله بضر هل هن کاشفات ضره...) سووره تی (۳۸/ ۳۹). یان ده فره موی: (امن هذا الذی یرزقکم من السماء والأرض...) سووره تی/ ملک. یان ده فره موی: (امن هذا الذی یرزقکم ان امسک رزقه...) سووره تی ۲۱/ ۶۷. **﴿قل هل من شرکائکم من یمهدی الی الحق﴾** بلی: ناخو له ناو هاو به ش و په رسترا وه کانتاندا که سی و اهه بی بتوانی ری به ری بوهق و راستی بکات؟ **﴿قل الله یمهدی للحق﴾** بلی: هه خوا به که بتوانی ربه ری بوهق و راستی بکات " نه که سیکی تر" **﴿افمن یمهدی الی الحق﴾** دهسا که سیکی که بتوانی ری به ری ههق و راستی بکات **﴿احق ان یتبع﴾** شیاو تره په پره وی بکرت؟ **﴿امن لا یمهدی الا ان یمهدی﴾** یان نهو که سه ی که بو خویشی ری نه زانی، مه گهر ری نیشان بدری؟ واته: نهو بتانه ی نیوه که نیوه بو نه وی ری ده رنا که ن، هیژا ترن بو په پره وی کردن، یان نهو خوا به که نهو هه موو ده سه لاته ی هه یه؟ **﴿مالکم کیف تحکمون﴾**

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَدْعُوُ الْخَلْقَ ثُمَّ يَعْبُدُهِ قُلْ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنْتُمْ تَوَفُّكُونَ ﴿٣٥﴾ قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَ هَذَا لَكَ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾ وَمَا يَنْبَغُ أَكْثَرُهُمْ أَطْلَانًا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا بَاءَ بِهِنَّ تَأْوِيلَهُ كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عِقَابَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤٠﴾ وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنْتُمْ بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤١﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَسْمَعُ الصَّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾

چیتانه؟ چۆن بریاری واده دن و، داوهری واده کن؟! **﴿وما یتبع اکثرهم الا ظنا﴾** زۆرینه ی هاو به ش دانهران هه ره له گومان په پره وی ده کن " واته: هه ی به لگه یه کی نهو تو یان نییه " که نهو انه شتیکیان به دهس بی، بی له خه یال " **﴿ان الظن لا یغنی من الحق شیئا﴾** خو گومانیش سه باره ت به ههق و راستی هه ی نا هیینی و، سزای خوا له کولنا کاته وه **﴿ان الله علیم بما یفعلون﴾** به راستی خوا به و کاره ی هاو به ش دانره کان نه یکه به ناگا و زانایه.

نهم قورنانه ناشی هی خوا نه بی:

﴿وما کان هذا القرآن ان یفتری من دون الله﴾ به هه ی شیوه یه ک نابی و ناگونجی نهم قورنانه هی خوانه بی و، به درو ئیفتیرا هه لبه سرا بی، واته: ته نها خوا بوخوی ده توانی قورنانی ناوا بنیری، نیت هه ی که سیکی تر ناتوانی کاری و ابکات **﴿ولکن تصدیق الذی بین یدی﴾** به لکو هی خوا به، ته سدیقی (تهورات) و (ئینجیل) یش ده کات

ئیتیر بهداد گهرانه داوهری دهکری له نیوانیاندا **﴿وهم لا یظلمون﴾** وهیچ ستمیشیان لینا کری واته: بی تاوان و گوناح سزای هیچ که سیك نادری.

بی باوه پانی قیامت به په له ن بۆ هاتنی:

﴿۸﴾ ویقولون متى هذا الوعد ان كنتم صادقین﴾ بی باوه پەكان دهلین: باشه! نه گهر ئیوه راست دهكهن قیامت دیت، ئەم به لینی هه پەشهیه كه ی جیبه جی ده بیته؟ **﴿۹﴾ قل لا املك لنفسی ضرا ولا نفعا﴾** له وه لامدا بلی: خو من له زیان و له سوودی خویشم هیچ نازانم و، دهسه لا تیکم نییه **﴿۱۰﴾ الا ما شاء الله﴾** مه گهر نه وهی خوا خو ی مهیل و یستی له سه ر بی، دهسا ئیتیر من چون ده زانم نه و پۆژه كه ی دیت؟ **﴿لکل امة اجل﴾** بۆ هه موو ئومهت و نه ته وه یهك، لای خوا ماوه و کاتیك هیه بۆ له ناو بردنی **﴿اذا جاء اجلهم﴾**

جاهه ر كه ناكامیان هات **﴿فلا یستأخرون ساعة﴾** ئیتیر ناتوان ته نها دهم و ساتیک دوا بکهون **﴿ولا یستقدمون﴾** و پیشیش ناکهون له و ماوه یه بۆیان دیاریکراوه **﴿قل ارایتم ان اتاکم عذابه﴾** ئە ی پیغه مبهرا بلی: ناخو ئه ر سزای خواتان بویته **﴿بیاتا او نهارا﴾** به شهو، یان به پۆژ، خو ناتوان له خواتانی دوورخه نه وه **﴿ماذا یستعجل منه المجرمون﴾** دهسا ئیتیر چ په لیه کی بۆ دهكهن نه و تاوانبارانه؟ **﴿اثم اذا ما وقع امنتم به الا ان﴾** ناخو پاش نه وه كه سزاكه هات بۆتان باوه پتان هینا به خوا، ده بی باوه پری وا چ كه لکیکی هه بیته بۆتان، بۆیه ده گوتریته: نه وه ئیستا باوه پ دینن؟ **﴿وقد كنتم به تستعجلون﴾** له کاتیكا به ر له هاتنه که ی، ئیوه - به گالته وه - په له تان بۆ ده کردو، باوه پتان پی نه ده کردا **﴿ثم قیل للذین ظلموا﴾** له پاشان به و که سانه که ستمه یان کردوه ده گوتریته: **﴿ذوقوا عذاب الخلد﴾** دهسا سزای هه تا هه تای بیژن **﴿هل تجزون الا بما كنتم تکسبون﴾** ناخو به دهر له وه خواتان کردو تانه،

جهز به و تۆله ده دریئ؟ دلنیا بن چیتان کردوه، هه ر به وهش تۆله ده دریئ.

قیامهت راسته و دروست:

﴿۱۳﴾ ویستنبونك احق هو﴾ بی باوه پەكان ده پرسن: نایا نه و ی هه والت پیداین له سزا راسته و دیته دی؟ **﴿قل ای ربی انه الحق﴾** پیا یان بلی: به لی راسته و پهیدا ده بیته سویند به په روه ردا گارم **﴿وما انتم بمعجزین﴾** و ئیوه یش ناتوان خوا دهسته و سان بکهون و، له دهستی رابهون و خو قوتار بکهون **﴿ولو ان لکل نفس ظلمت ما فی الارض﴾** و ئه ر هه رچی له زه ویدایه هی ته نها که سیکی موشریک و ستمه کار بیته **﴿لافتدت به﴾** له روژی قیامهتدا بریتی خو ی پی ده دات بۆ پرگا ر بوونی له سزا **﴿واسروا الندامة لما راوا العذاب﴾** وه نه و کاته که به چاو سزا که ده بینن، نه وان په شیمان ده بنه وه، به لام له بهر خه جاله تی خو یان ده ری نابن و ده یشار نه وه **﴿وقضى بینهم بالقسط﴾** و له

سُورَةُ يُونُسَ

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي

وَلَوْ اَن لِّكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِی الْاَرْضِ لَا فَعَدَّتْ بِهٖ وَاَسْرَوْا
الْاَنَامَةَ لَمَّا رَاُوا الْعَذَابَ وَقَضٰی بَیْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿۸﴾ اَلَا اِنَّ لِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اَلَا اِنَّ
وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلٰكِنْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿۹﴾ هُوَ یُحْیِیْ وَيُمِیْتُ
وَالِیْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿۱۰﴾ یٰۤاَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ تَكْمٌ مِّنْ عِظَةِ
مِّنْ رَبِّكُمْ وَشَفَاءٌ لِّمَا فِی الصُّدُوْرِ وَهُدٰی وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ
﴿۱۱﴾ قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهٖ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَیْرٌ مِّمَّا
یَجْمَعُوْنَ ﴿۱۲﴾ قُلْ اَرَأَیْتُمْ مَّا اَنْزَلَ اللّٰهُ لَكُمْ مِنْ رِّزْقٍ
فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلٰلًا قُلْ اِنَّ اللّٰهَ اَذِنَ لَكُمْ اَمْ عَلٰی اللّٰهِ
فَتَقَرَّبْتُمْ ﴿۱۳﴾ وَمَا ظَنُّ الَّذِیْنَ یَقْتُرُوْنَ عَلٰی اللّٰهِ الْكَذِبُ
یَوْمَ الْقِیَمَةِ اِنَّ اللّٰهَ لَذُو فَضْلٍ عَلٰی النَّاسِ وَلٰكِنْ اَكْثَرُهُمْ
لَا یَشْكُرُوْنَ ﴿۱۴﴾ وَمَا تَكُوْنُ فِیْ شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوْا مِنْهُ مِنْ قُرْۤاٰنٍ
وَلَا تَعْمَلُوْنَ مِنْ عَمَلٍ اِلَّا كُنَّا عَلَیْكُمْ شُهَدَآءَ اِذَا تَفَیضُوْنَ
فِیْهِ وَمَا یَعْرُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِی الْاَرْضِ وَلَا فِی
السَّمٰوٰتِ وَلَا اَصْغَرَ مِنْ ذٰلِكَ وَلَا اَكْبَرَ اِلَّا فِی كِتٰبٍ مُّبِیْنٍ ﴿۱۵﴾

نیوانیاندا به دادگهرانه داوهریی دهکری ﴿وهم لا یظلمون﴾ و هیچ سته میشیان لی ناکری ﴿الا ان الله مافی السموات والارض﴾ ناگادار بن! به پراستی ههرچی له ناسمانه کان و زهوییدایه ههر بۆ خواجه ﴿الا ان وعد الله حق﴾ بیادربن و چاک بزائن! که به لیئی خوا - به هاتنی رۆژی قیامت و ، پاداش و تۆله - پاست و په وایه ﴿ولکن اکثرهم لا یعلمون﴾ به لām زۆربه ی ئه وانه نازائن ئه ورۆژه چ رۆژیکه ، بۆیه وا بی ناگان و ململانی ئه کهن ﴿هو یحیی ویمیت﴾ ته نها ئه وه ژین ده داو ، ههرخۆشیه تی ده مرینی و گیان ده باته وه ﴿والیه ترجعون﴾ ههر بۆلای ئه ویش ده گهری نرینه وه ، جا ئه وکاته به لیئنه کانی خوا به چاوی خۆتان ده بینن و ، پاداشیش وهرده گرن .

قورئان په ندوشفاو رینمای و به زهیی خواجه بۆ مروقه کان :

﴿یا ایها الناس قد جاءکم موعظة من ربکم﴾ ئه ی خه لکینه ! بیگومان په ندو نامۆژگارییه کی گه ورو مه زنتان - واته : قورئانی پیروژ - لای په روه ردگار تانه وه بۆ هات ، سزای خواتان وه بیرده خاته وه ﴿وشفاء لما فی الصدور﴾ و شفاو دهرمانیشه بۆ ئه و گومان و نه فامیه ی له سینگدایه ﴿وهدی ورحمة للمؤمنین﴾ و رینمای و په حمه ت و به زه ییشه بۆ گشت باوه رداران ، له چه ند جیهی کی تریشدا ئه م شفا ی قورئانه بۆ دل و دهروونی ئیمانداران دووپات کراوه ته وه ، بۆ نمونه : له ئایه تی (۸۲ / ئیسرا) دا ده فره موئ : (ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنین ...) وه ده فره موئ : (قل هولذین آمنوا هدی وشفاء ...) ﴿قل بفضل الله وبرحمته﴾ بلی : ده بی ته نها به به هره و میهره بانی خوا - واته : به قورئان و ئیسلامی پیروژ - ﴿فبذلک فلیفرحوا﴾ خۆشحال و دلشاد بین ، چونکه سه رفه رازی هه ردو و جیهانه کهن ﴿هو خیر مما یجمعون﴾ ئه وه ش له وه موو ده سه که وته ئه وان کۆی ده که نه وه باشتره .

بی له خوا مافی حه لال و حه رامکردن بۆ که س نیه :

﴿قل ارایتم ما انزل الله لکم من رزق﴾ بلی : ئاخۆ ئه و رزق و پۆزییه که خوا دایه زاندووه بۆتان ﴿فجعلتم منه حراما وحلالا﴾ ئه و جا ئیوه یش به ئاره زووی خۆتان به شیکی قه دهغه و حه رام ده کهن و ، به شیکیشی حه لال ؟! ﴿قل الله اذن لکم﴾ بلی : ئاخۆ خوا ئیزنی داو ن ئاوا بکه ن ؟ ﴿ام علی الله تفترون﴾ نه خیر ، بۆخۆتان درۆ له سه رخوا هه لده به سن ! ﴿وما ظن الذین یفترون علی الله الکذب يوم القيامة﴾ و ده بی بۆچوونی ئه وانه وا درۆ له سه ر خوا هه لده به سن - له بابته تۆله ی رۆژی قیامته ته وه - چۆن بی ؟ تۆ بلییت و ابزائن خوا چاوپۆشیان لی ده کات ؟ ﴿ان الله لذو فضل علی الناس﴾ بیگومان خوا به رامبه ر به هه موو که سی خاوه نی به هره ی مه زن و گه وریه ، بۆیه زوو سزایان نادات تاشو کری بکه ن ﴿ولکن اکثرهم لا یشکرون﴾ به لām زۆربه یان له به رامبه ر ئه و گشت نیعمه تانه وه ناسوپاس و سوپهن و پینازائن !

وردو درشت (گه وروو بچووک) لای خوا چوون یه که :

﴿وما تکنون فی شان﴾ وه تۆ له هیچ کاریکدا نابی ﴿وما تتلوا منه من قرآن﴾ و هیچ شتی له قورئانیان به سه را ناخوینیت ﴿ولا تعملون من عمل﴾ و ئیوه ش ئه ی مروقه ! هیچ کاری ئه نجام ناده ن ﴿الا کنا علیکم شهودا﴾ مه گه ر ئیمه به سه ر تانه وه ناگاداربین ، واته : ههر شتی که ده کهن و ، به ههر جوړی ده یکه ن ، ئیمه لی به ناگاین ﴿ان تفیضون فیه﴾ ههر ئه وکاته ده ست به کاره که تان ده کهن و بۆی رۆده چن ﴿وما یعزب عن ربک مثقال ذره فی الارض ولا فی السماء﴾ وه به ئه ندازه ی تۆز قالیکیش ، نه له زه ویی ، نه له ناسمان ، شتی له په روه ردگار و ن نابیت ﴿ولا اصغر من ذلک ولا اکبر﴾ و نه بچووکر له وه و ، نه گه وهره تریش له و ﴿الا فی کتاب مبین﴾ هیچ شتی له وانه له ئیمه نادیارو بزر نیه و ، هه موویشی له نامه یه کی ئاشکرادا وه (لوح المحفوظ) تۆمارکراوه .

ئهولیاى خوا بناسه!

﴿**۶۲** اَلَا اِنْ اَوْلِیَاءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ﴾ چاك بزائن و هوشیارین! كه دۆستهكانى خوا - دوا رۆژ- هچ ترس و بیمیكيان لهسهرنيه ﴿**وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ**﴾ و دل زویرو خهفهتباریش نابن بۆ دونیای پاش خویان ﴿**۶۳** **الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ**﴾ دۆستى خوا ئهوانه كه: باوهرى كاملیان هیناوهو، ههمیشهش له خوا دهترسن و، خۆدهپاریزن له ههر شتى: پیویسته خۆپاریزی لیبکهن، بهرهوامیش به پیى فهرمى خواو پهيامبهر ﷺ كردهكهن. تهفسیرهكان چهنده بهجوانی پیناسه پیاوانى خواو(ئهولیا)كان دهكهن و دهلین: (الولى: هو المؤمن التقى) واته: وهلى: ئهه مروّفه خاوهن ئیمان و خواترسيه كه: ههمیشه خواى لهیاده، لهفهرموودهیهكیشدا هاتوه: ((إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا مَّاهِمًا بَأَنْبِيََاءٍ، وَلَا شُهَدَاءٍ، يَغْبِطُهُمُ الْاَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِمَكَانَتِهِمْ مِنَ اللَّهِ، قَالُوا اخْبَرْنَا مِنْ هِم. فَلَعَلْنَا نَحْبِهِمْ، قَالَ: هُم قَوْمٌ تَحَابَوْا فِى اللَّهِ، عَلَى غَيْرِ اَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلَا اَمْوَالٍ يَتَعَاطَوْنَهَا، فَوَاللَّهِ اِنْ وَجَّوْهُهُمْ لِلنُّورِ، وَانْهَمُ لَعَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُّورٍ، لَا يَخَافُونَ اِذَا خَافَ النَّاسُ، وَلَا يَحْزَنُونَ اِذَا حَزَنَ النَّاسُ، ثُمَّ قَرَأَ (اَلَا اِنْ اَوْلِیَاءَ اللّٰهِ..)) سَنَن اَبِى دَاوُد. واته: بهراستیی خواى گهوره تاقمى بهندهى هه، نه پیغهمبهرن، نه شههید، كه چى ئهوهنده پلهیان بهرزه لهروژى قیامهتدا پیغهمبهران و شههیدان خۆزگهیان ئى دهخوازن! گوتیان: بابزاین كین، تا خوشمان بوین، فهرموى: ئهوكهسانه كه: بى تهماح و، بى خزمایهتیهكتریان خوش دهوى! سویند بهخوا روخساریان پر لهنووره، لهسهر میمبهرى نووریشن چاك بزائن! ئهه دهم خهلكى دهترسى و خهفهتباره ئهوان ههچ ترس و خهفتهیكيان نییه، پاشان ئهه نایهتهى: (اَلَا اِنْ اَوْلِیَاءَ اللّٰهِ..)سى خویندهوه. ﴿**۶۴** **لَهُمُ الْبَشَرِى فِى الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِى الْاٰخِرَةِ**﴾

لهم ژيانى دونیاو، لهو رۆژهكهى تریشدا موژدهى سهرفرازی و، بهختیارى وهردهگرن، له دونیادا خهونى خوش و باش

﴿**۶۵** **وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ**﴾ نابى بهقسهى نارپهواى كافران و موشریکان، خهفهتبارو دلزویر ببیت ﴿**اِنْ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِیْعًا**﴾ چونكه بهراستیی عیززهت و هیزو دهسهلاتى كامل ههر بۆ خوایه، واته: دهتوانى تۆله له ستهمكاران و بى باوهران بسینى ﴿**وَهُوَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ**﴾ و ههر ئهویشه بیسندهى راستهقینهو زاناو دانای كامل ﴿**۶۶** **اَلَا اِنْ لِلّٰهِ مِنَ فِى السَّمٰوٰتِ وَفِى الْاَرْضِ**﴾ كه بیگومان ههرچى له ئاسمانهكان و، له زهوییدایه ههر بۆ خوایهو ئهه خوى خاوهنیهتیی و، چى ویست بۆ خوى پیریارى لهسهر دهوات، ئیتىر ئهه بئانه چۆن دهبنه خوا! ﴿**وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِیْنَ**﴾

دهبینن، له قیامهتیشدا بههرهكانى بهههشت ودهسته دهخهن ﴿**لَا تَبْدِیْلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ**﴾ بهلین و فهرمى خوا ههرگیز گوڤانیان بهسهر نایهت ﴿**ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیْمُ**﴾ تهنها ئهوهدهسكهوتهیه پزگاریى و سهرفرازی گهوره مهزن.

دهسهلات ههرهوى خوایه:

﴿**۶۷** **وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ**﴾ نابى بهقسهى نارپهواى كافران و موشریکان، خهفهتبارو دلزویر ببیت ﴿**اِنْ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِیْعًا**﴾ چونكه بهراستیی عیززهت و هیزو دهسهلاتى كامل ههر بۆ خوایه، واته: دهتوانى تۆله له ستهمكاران و بى باوهران بسینى ﴿**وَهُوَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ**﴾ و ههر ئهویشه بیسندهى راستهقینهو زاناو دانای كامل ﴿**۶۸** **اَلَا اِنْ لِلّٰهِ مِنَ فِى السَّمٰوٰتِ وَفِى الْاَرْضِ**﴾ كه بیگومان ههرچى له ئاسمانهكان و، له زهوییدایه ههر بۆ خوایهو ئهه خوى خاوهنیهتیی و، چى ویست بۆ خوى پیریارى لهسهر دهوات، ئیتىر ئهه بئانه چۆن دهبنه خوا! ﴿**وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِیْنَ**﴾

یَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ ﴿۶۵﴾ ئەوانەى بەدەر لەخوا دەپەرستن، لە ھەقیقەتدا شوێنى ھیچ شەریک و ھاوبەشیك بۆ خوا ناکەون ﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ﴾ ھەر وەدووی گومان دەکەون ﴿وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾ و ھیچ بەلگەیهکیان نییە، جگە لە گۆترە کاریی و درۆ و دەلەسە، کە ئەمەیش بۆخۆی ھیچ کەلک و سودیکى نییە بۆیان ﴿۶۶﴾ **هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ** ﴿۶۷﴾ خوا ھەر ئەوەیە کە شەوی بۆ بەدى ھیناون ﴿لَتَسْكُنُوا فِيهِ﴾ بۆ ئەوێ نارامی تێدا بگرن و تیا بچەوێنەوہ ﴿وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا﴾ و پۆزیش بە پۆشن، ھەتا ڕى بە پێویستییەکانى خۆتان ببەن ﴿إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٌ﴾ بە راستیى لە دروستکردنى و ھینانى شەو و رۆژدا، چەندین نایەت و نیشانە ھەیە لەسەر تاقانەیی خوا ﴿لَقَوْمٍ يَسْمَعُونَ﴾ بۆ ئەو کەسانە کە بەلگە دەبیسس و تێدەفکرین.

خوا ژن و مندال و شەریکی نیە:

﴿۶۸﴾ **قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا** ﴿۶۹﴾ ھاوبەشدانەردەکان و تیان: خوا زاپۆلەو منالی بۆ خۆی داناو، گوايە دەلێن: فەریشتە کچانی خوان !! ﴿سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ﴾ خوا لەو تۆمەتانە پاک و خاوین و بێخوشە، بۆخۆیشی زۆر بەرزو بى نیازە لە ھەمووشتیک ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ ھەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدیادیە، مولکی ئەو، ئیتر ئەو چ نیازیکى بە منال ھەیە ! ﴿إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا﴾ ھیچ بەلگەیهکتان نی یە کە: خوا منالی ھەبى ﴿اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ﴾ **مَا لَا تَعْلَمُونَ** ﴿۷۰﴾ ئایا بەرامبەر بەخوا شتێ دەلێن ھیچی لێنازانن؟ ﴿۷۱﴾ **قُلْ إِنْ الَّذِينَ يَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبُ** ﴿۷۲﴾ بلى: ئەو کەسانەى کە درۆ بۆ خوا ھەلەدەبەسن (ئەلێن مندالی ھەيە) ﴿لَا يَفْلَحُونَ﴾ قەت پزگاریو بەختیار نابن ﴿۷۳﴾ **مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا** ﴿۷۴﴾ لەدنیا دا کەمى خوۆشى و لەزەت دەبەن ﴿ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ﴿۷۵﴾ بۆ دوایى تەنھا بۆلای خوۆمان دەگەڕێنەوہ ﴿ثُمَّ نَذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ﴾ لە پاشا سزای توندیان پێدەچێژین ﴿بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾ لەبەر کوفرو بى باوەڕییان.

داستانی نوح و نەتەوہکەى:

﴿۷۶﴾ **وَآتَلَ عَلَيْهِمُ نَبَأَ نُوحٍ** ﴿۷۷﴾ تۆ ئەى پێغەمبەر! ھەوال و بەسەرھاتی نوح (پەيامبەر) یان بۆ بخوێنەوہ ﴿إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ﴾ ئەو ھەلە کە: بە ھۆز گەلەکەى خۆیگوت: ﴿يَا قَوْمِ إِنْ كُنْ كُنْ كَبْرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذَكَّرِي بِآيَاتِ اللَّهِ﴾ ئەى ھۆزى من ! ئەر بەبوونم لەناوتاندا قەلس و نەرەھەتن و، ئامۆزگاریشم بە نایەتەکانى خوا لاتان گران دەبى و پێتان ناخۆش دەبیت ﴿فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ﴾ دەسا چاک بزانن کە: من ھەر بەخوای خۆم پشت دەبەستم و، ئێوہیش چى ئەکەن بیکەن گویم لى نییە ﴿فَاجْمَعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ﴾ ئەوسا ئێوہ گشت پەرستراوہکانتان قەسەتان یەکبخەن و ھاواریان بۆبەرن، با یارمەتیتان بەدەن بۆ دژایەتى و بەرەردەکانى من ﴿ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غَمَةً﴾ پاشان باکارو بپاریاتان، ئاشکراو پوون بى و، دوودلى تێدا نەبى، واتە: بە ئاشکرا سەرچەم دوژمنایەتیم بکەن ! ﴿ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ

سُورَةُ يُوسُفَ

الْبَقَرَةُ

٢٢

﴿۷۸﴾ **وَأَتَلَ عَلَيْهِمُ نَبَأَ نُوحٍ** ﴿۷۹﴾ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَنْقُورِينَ كَانْ كَبْرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذَكَّرِي بِآيَاتِ اللَّهِ ﴿۸۰﴾ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ وَأَمْرُكُمْ شَرْكَاءُكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غَمَةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ ﴿۸۱﴾ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ أَنْ أَتِيَّ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأَمَرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿۸۲﴾ فَكَذَّبُوهُ فَجَعَلْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِ وَجَعَلْنَاهُمْ خُلَافَةً وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُذْذَرِينَ ﴿۸۳﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهٖ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْغَعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ﴿۸۴﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ﴿۸۵﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا السَّحَرُ الْمُؤْتَمِرِينَ ﴿۸۶﴾ قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ ثُمَّ أَدْبَارُكُمْ هَذَا وَلَا تَفْلَحُ السَّحَرُونَ ﴿۸۷﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَنْحَنَّاعَ مَجْذَافًا عَلَيْهِ أَبَاءُنَا وَنَبْنِي لَكُمْ الْكِبْرِيَاءَ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿۸۸﴾

٢٢٧

ولا تنظرون ﴿۷۲﴾ پاشان گشت په لامارم بدن و، هیچیش مؤلّه تم مه دهن، دیاره ئه مه ئهوپه پرمته مانیه به خوی گه وره که پشتیوانیه تی ﴿۷۳﴾ **فان تولیتیم فما سالتکم من اجر** ﴿۷۴﴾ خو ئه گهر له ئاموژگاریه کانیشم پرو وهرگین، له بهر ئه وه نییه که من داوای کریه کم لیکردن، به لکو هر له بهر لاساری و به دبختی خوتانه ﴿ان اجری الا علی الله﴾ چونکه مره و پاداشی من هه رلای خویه **وامرت ان اکون من المسلمین** ﴿۷۵﴾ و فرمانم پیکراوه که له موسلمانان بم ﴿۷۶﴾ **فکذبوه** ﴿۷۷﴾ که چی (نوح) یان به دروژن داناو باوهریان پیته هیئا! **فنجیناه ومن مع فی الفلک** ﴿۷۸﴾ ئه و جا ئیمه ییش خوی و ئه و خه لکه باوهریان هیئا بو و له گه لیبون له که شتییه که دا، پژگارانکردن **وجعلناهم خلائف** ﴿۷۹﴾ و کردماننه جینشینی خه لکه کافره خنکاوه کان **واغرقتا الذین کذبوا باياتنا** ﴿۸۰﴾ و ئه وانهش وا برویان به نایهت و به لکه کانی ئیمه نه بو و به دروژان خستنه وه، گشتمان نقومکردن به توفان! **فانظر کیف کان عاقبة المذنبین** ﴿۸۱﴾ جا بنواوه بزانه پاشه پوژئی ترسیئراوه کان (ئه وانه ی پیغه مبه ران ترساندنیان و که لکیان لی وهرنه گرت) چون بوو ﴿۸۲﴾ **ثم بعثنا من بعده رسلا الی قومهم** ﴿۸۳﴾ پاشان له دوا ی (نوح) یشه وه چهند په یامبه ریکمان نارد (وهکو هودو، صالح و...) هه ریه که بولای موزی خوی **فجاءهم بالبینات** ﴿۸۴﴾ جا به چهند به لکه و نیشانه یه کی زوره وه چوونه لایان که: برویان پی بهینن **فما کانوا لیؤمنوا بما کذبوا به من قبل** ﴿۸۵﴾ که چی ئه مانیش باوهریان به وشتانه نه کرد که: له بهر هه ریه که نوو حیش به دروژان زانی! **کذلک نطبع علی قلوب المعذبن** ﴿۸۶﴾ ئیمه هه ر ناوا مۆرمان نا به سه ر دلی ئه وانه دا، مۆر ده نیین به سه ر دلی گشت ده ست دریزگاراند، واته: ئه وانه ی حاشا له دینی خوا ده که ن.

مووسا و فیرعه ون:

﴿۷۶﴾ **ثم بعثنا من بعدهم موسی و هارون الی فرعون وملائه باياتنا** ﴿۷۷﴾ ئه مجار له پاش ئه و (پیغه مه ران و ئوممه تان) یشه وه (موسا) و (هارون) مان به نیشانه و نایه ته کانی خۆمانه وه نارد له فیرعه ون و ناودارانی گه له که ی بوهیدایهت و رینمایییان **فاستکبروا وکانوا قوما مجرمین** ﴿۷۸﴾ جا خویان له بهرامبه ر ئه و راستیی وه به گه وره زانی و، هه رموشریک و تاوانبار بوون ﴿۷۹﴾ **فلما جاءهم الحق من عندنا** ﴿۸۰﴾ که هق و راستیی ئیمه یان بوهات **قالوا ان هذا لسحر مبین** ﴿۸۱﴾ وتیان: بیگومان ئه مه موسا هیئاویه تی جادویه کی ناشکرایه، دیاره مه به ستیان ده ست و عه سایه که ی مووسا بوو!! ﴿۸۲﴾ **قال موسی اتقولون للحق لما جاءکم اسحر هذا** ﴿۸۳﴾ موسا وتی: چون به و هق و راستیی که هاته لاتان ده لین: ئه مه جادوه، جانه گهر من جادوو گهریم! ﴿۸۴﴾ **ولا یفلح الساحرون** ﴿۸۵﴾ خو جادوو گهران قهت سه رکه وت و سه رفراز نابن؟ ﴿۸۶﴾ **قالوا اجئتنا لتلفتنا عما وجدنا علیه آباءنا** ﴿۸۷﴾ وتیان: نایا بو ئه وه هاتویته لامان که ئیمه له و نایینه ی باووبایرمان له سه ریبوون وهرمان گیریی و لامان بده ی **وتکون لکما الکبرياء فی الارض** ﴿۸۸﴾ وئاغایه تی و میرایه تی ولاتی (میسر) بو ئیوه بی؟ ﴿۸۹﴾ **وما نحن لکما بمؤمنین** ﴿۹۰﴾ ده سا ئیمه به هیچ شیوه یه ک باوهر ناکه یین ئیوه پیغه مبه ر بن.

مووسا و جادو گهره کان:

﴿۹۱﴾ **وقال فرعون انتونی بکل ساحر علیم** ﴿۹۲﴾ ئه وسا فیرعه ون که عه سا و ده سه سپیه که ی موسای دی وتی: بچن هه رچی جادوو گهری فره زان و شاهه زایه بیهینن بۆم ﴿۹۳﴾ **فلما جاء السحرة** ﴿۹۴﴾ جا که جادوو گهره کان هاتن **قال لهم موسی** ﴿۹۵﴾ موسا پیگوتن: **القوا ما انتم ملقون** ﴿۹۶﴾ ئه وی که ده یهاوینن، ده سا بیهاوینن ﴿۹۷﴾ **فلما القوا** ﴿۹۸﴾ ئینجا ئه وی که مه به ستیان بوو بیهاوینن، هاویشتیان **قال موسی ما جئتم به السحر** ﴿۹۹﴾ موسا وتی: دلنایان هه رچیتان هیئا جادوو بوو **ان الله سیبطله** ﴿۱۰۰﴾ بیشزانن که به راستی خوا به زووی باتل و پووچه لی ده کات **ان الله لا یصلح عمل**

المفسدین ﴿ چونکه هرگیز خوا کار و کرده‌وی خرابه‌کاران راست ناهینئ و به نه‌نجامی ناگه‌یه‌نی ﴾ ^{۸۲} **و یحق الله الحق بکلماته** ﴿ و خوای گه‌وره به‌قسه‌و به‌لگه‌کانی خوئ هه‌میشه هه‌ق و راستیی سه‌رده‌خات ﴾ **ولو کره المجرمون** ﴿ نه‌گه‌ر چی تاوانبارانیش پییان ناخوش بیئت ﴾ ^{۸۳} **فما آمن لموسی إلا ذریة من قومه** ﴿ جا له‌سه‌ره‌تاوه چهند تازه لاوئکی هؤزه‌که‌ی نه‌بی بروایان به‌مووسا نه‌هینا ﴾ **على خوف من فرعون وملانهم** ﴿ له‌ترسی فیرعه‌ون و پیاو‌ه‌گه‌وره‌کانیان ﴾ **ان یفتنهم** ﴿ که سزایان بدن و له‌و نایینه به‌زور و هریان گئین ﴾ **وان فرعون لعال فی الارض** ﴿ بیگومان فیرعه‌ون له‌و ولاته‌دا پیاوئکی خو به‌زلزان و دسه‌لآندارو ﴾ **وانه لمن المسرفین** ﴿ و یه‌کی بوو له‌سنوور دهرچووان و سه‌رلیشیواوان ، بویه داوای خوایه‌تی ده‌کرد!

مووسا هانی قه‌ومه‌که‌ی دده‌ا پشت ببه‌ستن به‌خوا :

^{۸۴} **وقال موسی یا قوم** ﴿ موسا وتی : ئه‌ی گه‌له‌که‌م !
ان کنتم آمنتم بالله ﴿ نه‌گه‌ر به‌پاستی ئیوه باوه‌رتان به‌خوا
هیناوه ﴾ **فعليه توکلوا** ﴿ جا ده‌بی ته‌نها پشت به‌و ببه‌ستن
ان کنتم مسلمین ﴿ نه‌گه‌ر موسلمان و ملکه‌چی فه‌رمانی
نه‌وبوون ﴾ ^{۸۵} **فقالوا على الله توکلنا** ﴿ جائه‌وانیش وتیان :
ئیمه ته‌نها به‌خوا پشت نه‌ستوورین و ، کاری خو‌مان دایه
لا ی ئه‌و ﴾ **ربنا لا تجعلنا فتنة للقوم الظالمین** ﴿ ئه‌ی
په‌روه‌دگاری ئیمه ! مه‌مانخه‌ره به‌رفیتنه‌و تا‌قییکردنه‌وه
له‌به‌ر ده‌ستی هؤزو‌گه‌لی سه‌ته‌مکاراندا ، تا زال نه‌بن
به‌سه‌رمانداو ، له‌دین و ه‌رمان نه‌گئین ﴾ ^{۸۶} **ونجنا برحمتك من القوم الکافرین** ﴿ و به‌میهره‌بانی خویشته له‌ده‌ست هؤزی بی
بروایان - فیرعه‌ون و تا‌قه‌مه‌که‌ی ئه‌و - رزگارمان بکه ^{۸۷}
واوحینا إلى موسی واخیه ﴿ و سه‌روشمان به‌ (موسا) و
(هاروون) ی برای کرد ﴾ **ان تبوءا لقومکما بمصر بیوتا** ﴿ که
بو قه‌وم و هؤزه‌که‌ی خو‌تان له‌ (میسر) دا چهند مالئ بکه‌نه
ئه‌نواو په‌رستگا ، (ئیین عه‌بباس) ئه‌لی : زور له‌ فیرعه‌ون و له

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَوْتَنِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ﴿٧٨﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ
قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنتُم مُّلقُونَ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ
مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ
عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٠﴾ وَيُحَقِّقُ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْمُجْرِمُونَ ﴿٨١﴾ فَمَا آمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّن قَوْمِهِ عَلَى
خَوْفٍ مِّن فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ
فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٢﴾ وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ
ءَاْمَنُتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُّسْلِمِينَ ﴿٨٣﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ
تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٤﴾ وَنَجِّنَا
مِنْ رَّحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٥﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى وَأَخِيهِ
أَن تَبُوءَا الْقَوْمَ مَكَامَ بَيْوتَا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٦﴾ وَقَالَ مُوسَى
رَبَّنَا إِنَّكَ ءَاتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوْا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ
وَأَشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٧﴾

قال قد

٢١٨

دام و ده‌زگای ئه‌وده‌ترسان که : جه‌زه‌به‌و نازاریان بدن ، بویه فه‌رمانیان پی‌کرا که له‌ماله‌وه خوا په‌رستیی خو‌یان
بکه‌ن و ، نه‌چنه که‌نیسه‌کان ﴿ **واجعلوا بیوتکم قبله** ﴾ و ده‌ماله‌کانتان بکه‌نه قیبه‌و پرو‌گه‌تان ﴿ **واقیموا الصلاة** ﴾ و
له‌وی به‌ تیرو ته‌سه‌لیی نویژ بکه‌ن ﴿ **وبشر المؤمنین** ﴾ و به‌ باوه‌ردارانیش مژده بده که : خوای گه‌وره
به‌سه‌رسته‌مکاراندا سه‌ریان ده‌خات .

مووسا دؤعا له‌ فیرعه‌ون و پیاوانی دیوه‌خانی دده‌ا :

^{۸۸} **وقال موسی ربنا** ﴿ وه موسا وتی : ئه‌ی په‌روه‌دگارمان ! ﴿ **إنک آتیت فرعون وملاه زينة واموالا فی الحياة الدنيا** ﴾ به‌راستی تو خشل و سامانی زورت له‌ ژیان دنیادا به‌ فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌یدا ﴿ **ربنا لیضلوا عن سبیلک** ﴾ ئه‌ی په‌روه‌دگارمان ! وائیس‌تا ریگای راست به‌خویشیان و به‌نه‌ته‌وه‌که‌یشیان چه‌واشه ده‌که‌ن ﴿ **ربنا اطمس**

علی اموالهم دهسا ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان! مال و سامان و داراییه‌که‌یان ته‌فرو توونا‌که‌و، شوینه‌واریان مه‌هیلّه
﴿واشدد علی قلوبهم﴾ دل و دهر و نیان پتر قورس و ره‌ق و ره‌شکه، دلّیان مۆرکه **﴿فلا یؤمنوا حتی یروا العذاب
 الیم﴾** چونکه تاسزای ئیش پیگه‌یه‌نهر نه‌بینن و تووشی نه‌بن، باوه‌ر ناهینن **﴿قال قد اجیبت دعوتکما﴾**
 فه‌رمووی: دلّیابن وا داواکه‌تان وهرگیرا **﴿فاستقیما﴾** دهسا ئیوه‌یش له‌و مه‌یدانه‌دا تابت و دامه‌زراو بن و، له‌سه‌ر
 کاری خۆتان خۆراگرن **﴿ولا تتبعان سبیل الذین لا یعلمون﴾** و له‌ری ئه‌وانه‌وه مه‌چن نازانن که هه‌ره‌شه‌ی من
 چه‌نده سه‌خته !. (ته‌به‌ری) ئه‌لیت: پاش چل سال ئینجا ئه‌م دوعایه‌یان گیرابوو **﴿وجاوزنا ببنی اسرائیل
 البحر﴾** وه‌ئیمه‌ش وه‌چه‌و نه‌وه‌ی ئیسرائیلیمان له (ده‌ریای سویس) وه‌ه په‌راندوه **﴿فاتبعهم فرعون وجنوده بغیا
 وعدوا﴾** ئینجا فیره‌عه‌ون و سوپاکه‌ی - بو سته‌م و ده‌ست

دریژی - شوینیان که‌وتن **﴿حتى إذا درکه الغرق﴾** تا
 ئه‌وساته خه‌ریک بوو بخنکی و نو‌قم ببی **﴿قال آمنتم انه لا
 إله إلا الذی آمنتم به بنو اسرائیل﴾** ئه‌وسا وتی: واب‌روام
 هی‌نا: که به‌ده‌ر له‌و خوایه نه‌وه‌کانی ئیسرائیل پرویان
 پیه‌یناوه هیچ په‌رستراویکی تر نییه شی‌او‌ی په‌رستن بی‌ت
﴿وانا من المسلمین﴾ وه‌من له‌و خه‌لکه موسلمان و ملکه‌چانم
 که بو خوا ملکه‌چن.

به‌نی ئیسرائیل زرگار ده‌بی و، فیره‌عه‌ون ده‌خنکی؛

﴿آلآن وقد عصیت قبل﴾ به فیره‌عه‌ون وترا: ئیستا که
 ملکه‌چ ده‌بی و باوه‌ر دینیت، خو بیگومان تو پی‌شته‌سه‌ر
 پی‌چیت کرد و یاخی بویت **﴿وکنتم من المفسدین﴾** و
 له‌پیزی خه‌لکانی موفسید و خراپه‌کاردا بویت؟! به یه‌قین
 ئه‌و جو‌ره باوه‌ر په‌ینانه - له‌کات و ساتی وادا - بی که‌لکه‌و
 قه‌بوول نابی‌ت **﴿فالیوم ننجیک ببدک﴾** جاوا ئه‌مه‌رو
 لاشه‌ت له‌ تیا‌چوون زرگار ده‌که‌ین و، ناهیلین له‌نیو ده‌ریادا
 تیا بجیت، (ئیین عه‌باس) ده‌لی: جووله‌که هی‌مان له

قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمْ فَأَسْتَقِيمُوا وَلَا تَتَّبِعَان سَبِيلَ
 الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾ وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ
 فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا دَرَكَهُ
 الْغَرَقُ قَالَ ءَأَمِنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَأَمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَءِيلَ
 وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾ أَلَكُنْ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ
 مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٩١﴾ فَاَلْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ
 خَلَقَكَ ءَايَةً وَإِنْ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ عَنْ ءَايَتِنَا لَغَافِلُونَ ﴿٩٢﴾
 وَلَقَدْ جَاءَنَا بِنِي إِسْرَءِيلَ مُبَوَّأٌ صَدَقَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
 فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
 فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾ فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
 فَسَلِ الَّذِينَ يَقرءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ
 الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَكُونَنَّ
 مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٥﴾
 إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٦﴾
 وَلَوْ جَاءَهُمْ كُلُّ ءَايَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

تیا‌چوونی فیره‌عه‌وندا دوودل‌بوون، ئه‌وسا خ‌وای کارزان فه‌رمانی دا به‌ده‌ریاکه که: جه‌سته‌ی بی گیانی بخاته‌وه سه‌ر
 ئاوه‌که هه‌تا بی‌ناسنه‌وه دلّیابن له‌تیا‌چوونی و بزائن فیره‌عه‌ون خوا نیه ئه‌گه‌رچی خ‌ویشی دا‌وای خوایه‌تی ده‌کرد،
 پاشان ده‌ریایش فری‌دایه جیگایه‌کی دیاری و به‌رزه‌وه هه‌تا به‌چاو ببینری. دووباره (ئیین عه‌باس) ئه‌لی: ئه‌و پۆژه
 فیره‌عه‌ون تیا‌چوو، به‌رامبه‌ری / ۱۰ ی مانگی مو‌حه‌ره‌م بوو، وه‌کو پی‌ش‌ه‌وا (بوخاریی) ئه‌م فه‌رموده‌یه‌ی هی‌ناوه‌و
 ده‌لیت: (لما قدم النبی ﷺ المدينة، والیهود تصوم یوم عاشوراء، فقالوا: هذا یوم ظهر فیه موسی علی فرعون،
 فقال النبی ﷺ لأصحابه: أنتم أحق بموسى منهم، فصوموه). واته: ئه‌و رۆژه که‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ هاته مه‌دینه، دیتی وا
 جووله‌که له (۱۰) ی مو‌حه‌ره‌مدا به‌رۆژوون، له‌به‌ر ئه‌وه که‌له‌و رۆژ‌ده‌دا موسا سه‌رکه‌وتوو به‌سه‌ر فیره‌عه‌وندا، ئینجا
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌هاوه‌لانی فه‌رموو: ئیوه له‌وانه به‌ مووسا هی‌ژاترن، دهسا ئیوه‌یش له‌و رۆژ‌ده‌دا به‌رۆژوو بن **﴿لتکون**

﴿لَمَنْ خَلَقَ آيَةً﴾ تا بۆ ئەوانەى دواى تۆ بېيتە پەندو نامۆزگارى ﴿وَإِنْ كَثُرَ مِنْ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لِغَافِلُونَ﴾ چونكە بېگومان زۆربهى خەلكى لەنیشانەكانى ئىمە بى ئاگا و خافلن، بۆيه وا مىل خۆيان دەشكىنن.
خۆشگوزەرانى بەنى ئيسرائيل:

﴿١٣﴾ وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مَبُوءًا صَدَقَ بېگومان دواى ئەوه كه فيرعه و نمان لەناو برد ، بەنى ئيسرائيلمان لەجېگەيهكى چاك و شيوا لەولآتى (شام و ميسر) دامەزراند ﴿وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ و پۆزى چاك و پاكمەن پێدان ﴿فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاهَمَ الْعِلْمُ﴾ جا هەتا زانينيان بۆ نەهات دەبارەى هەموو كيشەكانيان بۆ ناسينى هەق و ناھەق جياوازيان نەبوو، لە فەرمودەيه كدا هاتوو: ﴿إِنَّ الْيَهُودَ اخْتَلَفُوا عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَإِنَّ النَّصَارَى اخْتَلَفُوا عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَسَتَفْتَرِقُ هَذِهِ الْأُمَّةُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، مِنْهَا وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ، وَثَنَتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ. قِيلَ مِنْهُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي﴾ رواه الحاكم. بېگومان جوولەكه بوونه (٧١) دەستەو بەستە، فەلەكانيش بوونه (٧٢) دەستە، لەئاييندەشدا ئەم ئوممەتى منە دەبیتە (٧٣) بەش، تەنها يەككيان بەهەشتییه، (٧٢) كەى ترى دۆزەخين، لێيان پرسى: دەبى ئەو يەكه بەهەشتییه كامانە بن؟ فەرمووى: ئەوانەن ئەو رېبازە دەگرن من و هاوێلانمى لەسەرە. ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ بەراستى پەروردگارى تۆ لە پۆزى قیامەتدا لەنيوانياندا بېيار دەدا ﴿فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ سەبارەت بەوى لە دونیادا تێیدا ناكۆك بوون، واتە: لەبارەى پەيامبەرەوه ﷺ داوهرى خۆى دەكاو تۆلەش دەسینى.

كتیبه پێشووەكانیش ئەرى بۆ قورئان دەكەن:

﴿١٤﴾ فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ جَاءَهُكَرٌ كُومَانِيكْت هەبى لەویدا بۆمان دابەزاندوویت ئەى پێغەمبەر ﷺ ﴿فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَاقْرَأُونَ الْكُتَابَ مِنْ قَبْلِكَ﴾ دەبچۆ لەو پیاوچاكانە لەپیش تۆوه كتیب و نامەى (تەورات و ئینجیل) یان ئەخویند پرسیار بكە، دیارە خو بەدینى خۆيان مۆسلمان بوونه، وەك عەبدوللای كۆرى سەلام ﴿لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ﴾ بېگومان لە لایەن پەروردگار تەوه هەقت بۆ هاتوو و گومانى تیدا نیە ﴿فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾ جا كەواتە لەو خەلكە دوودل و بەگومانە مەبە. (قەتادە) ئەلێت: پەيامبەر ﷺ فەرمووى: ((لا أشك ولا أسأل)) واتە: نە شك و گومانم هەیه ، وەنە لە كەسێكیش دەپرسم. ﴿١٥﴾ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ هەرگیز ناشى لەوانە بیت كە بپروایان بە ئایەت و نیشانەكانى خوا نییە و بەدرویان داناون ﴿فَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ ئەوسا تۆش لە زیانباران دەبیت ﴿١٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ بېگومان ئەوانەى فەرمان و گفتى ئەزەلى پەروردگارى تۆيان لێهاتەدى، بۆ سزادانیان لەبەر بەدروندانان (وەك فيرعهون) ﴿لَا يُؤْمِنُونَ﴾ باوەرناهیئن ﴿١٧﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ئەگەرچى هەمو بەلگەو نیشانەيه كيشيان بۆیت، تا سزای ئیش پێگەیهنەر بەچاوى خۆيان دەبینن ، دیارە ئەو كاتەش هیچ كەلكى نابى بۆيان.

مەر قەومەكهى (يونس) بەر لەدیتنى سزا ئيمانيان هیئابى:

﴿١٨﴾ فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا دەبا خەلكى شارى – لەو شارانەى هەرەشەیان لێكرا بە سزا، ئەگەر باوەر نەهێنن – بەر لە هاتنى سزا باوەریان هیئابا، تا باوەرەكهیان سوودی هەبووبا بۆیان و لە سزاكە لادرايان، كەچى هیچ كامێكیان بەر لەدیتنى سزاكە باوەریان نەهێناو، بۆ دوايش سوودیان ئى نەبینى ﴿إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ﴾ بەلام هۆزو نەتەوهكهى يونس ﴿لَمَّا آمَنُوا﴾ كاتى باوەریان هیئا بەر لەهاتنى سزاكە ﴿كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخَزْزِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ ئیمەش سزای نابروبهرو ریسواكه رمان لێلادان لەژیانی دنیا، واتە: لەنیو گوندو شارە

پیشووه کانداه خه لکی نه بوو بهر له کاتی دیتنی سزا باوه پینن به په یامبه ره که یان و سودی بووبی بویان، هوزو نه ته وه که ی یونس نه بی ﷺ، نه وان بهر له دیتنی سزا که ده ست به جی ته به یان کردو گه پرانه وه بولای خوا، خواش ته به ی لیوه رگرتن و به هره مه ندبوون ﴿وَمَتَعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ﴾ وه تا ماوه یه کیش - پاش نه وه - ژیا نمانن و گوزه رانمان پیدان.

مهردم به زور باوه پ ناهینن:

﴿لَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ فِي الْأَرْضِ كُلَّ مَنٍّ﴾ نه گهر په روه رگارت ویستبای به زور باوه پ به خه لک بینن، نهوا هه رچی له زهوییه دایه (نئیس) و (جن) تیکرا، به زور باوه پ ریان دهینا ﴿أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ﴾ ناخو تو - نه ی پیغه مبه - له خه لک زور ده کهیت ﴿حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾ تا

به نا چاری باوه پینن و ببنه برودار؟! دیاره کاری وارهوا نیه ﴿وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ وه بو هیج که سی نه بووه - به ناره زوی خوی - باوه پ بینن، نه گهر خوا نه یویستی، که و ابو دلگران مبه بویان ﴿وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ﴾ و خوا سزا بو نه وانه ده پیتنه وه که: له نیشانه کانی نهو تینا فکرین، هه تا سوودیان لی وهرگرن.

له ناسمان و زهوی بروانن چی ده بینن؟

﴿قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ بلی: - به کافران - به وردی سهیریکی ناسمانه کان و زهوی بکه، بزنانن چی ده بینن؟ بو به لگهی وه حدانیه ت و تاک و ته نیایی خوا، له خوړو مانگ و شهو و پوړو باران و هه ورو و شاخ و پووبارو به زوی و نزمی و هتد ﴿وَمَا تَغْنِي الْآيَاتُ وَالنَّذْرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ نه رچی نهو هه موو به لگوو نیشانه و ترسینهر و پیغه مبه رانه کار ناکاته سهر که لیک - له نه زهل دا به هو ی لاساری خویانه وه بویان برابیتنه وه - باوه پ ناهینن ﴿فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ مه گهر

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ ءَامَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يَبُوءُونَ لَمَّا ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿١٨﴾ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ فِي الْأَرْضِ كُلَّ مَنٍّ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ وَمَا كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٠﴾ قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنَّذْرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢١﴾ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانظُرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ نَجَّيْنَا رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ رَبِّي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّكُم وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٤﴾ وَأَنْ أَقْرَبُ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٢٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنْ الظَّالِمِينَ ﴿٢٦﴾ وَإِنْ يَسْتَسْخِ

هر چاوه پروانی پوژانیک نین وه کو پوژانی نه وانه ی بهرله وان بوون و نه مان؟ وه کو روژه کانی گه لی نوح و عادو سه موود... ﴿قُلْ أَنْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ﴾ به هه رده شهوه پییان بلی: ده سا ئیوه چاوه پروان بن بو سزا، به راستی منیش له گهل ئیوه دا له چاوه پروانانم بو تیاچوونتان ﴿ثُمَّ نَجَّيْنَا رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ پاشان له نیو نه وانداه په یامبه ره کانمان و نه وانه ی باوه پ ریان هیناوه لهو سزایه رزگارد ه که یان ﴿كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ناواش مافیکی نه گوړاوه له سهر ئیغه: که ده بی بروداران له وجوزه به لایانه پرگار بکه یان.

خوا به ته نیا بپه رستن و پالی پیوه بدن:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ رَبِّي﴾ بلی نه ی خه لکینه! نه گهر ئیوه له راستی و دروستی نه م نایینه م به گومان و دوو دلن ﴿فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ دلنایان - جگه له خوی گه وره - نه وانه ی و ئیوه

نه يانپهرستن، من نايانپهرستم ﴿ولكن اعبد الله الذي يتوفاكم﴾ و به لكو من هر نه وخوايه دپهرستم كه نيوه نه مرينى ﴿وامرت ان اكون من المؤمنين﴾ و فرمانيشم پيكراره كه: له پرواداران بم ﴿وان اقم وجهك للدين حنيفا﴾ و پيشم و تراوه كه: دهبي به راست و رهوانى، هر له ناييني ئيسلام رووبكم ﴿ولا تكونن من المشركين﴾ و دهستوريشم پيدراوه كه هرگيز له موشريكان نه بم ﴿ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك﴾ و نابى جگه له خوا، شتى واپهرستى كه: نه سوود پى بگهيه نيئ نه زيانن لييدا ﴿فان فعلت فانك اذا من الظالمين﴾ جائه گهر كارى واتكرد، واته: هاوارت بو غهبرى خوا برد، بيگومان تو له سته مكارانى و، چاوه پروانى سزاشبه ﴿وان يمسسك الله بضر فلا كاشف له الا هو﴾ نه رخاوش تووشى زيانكى كرديت، جگه له خوى هيچ لاده ريكي نيهي ﴿وان يردك بخير فلا راد لفضله﴾ و نه گهر نيازى چاكه يهكى

پيكرديت، ديسان هيچ ره تكه ره وه يهكى نيه، مه به ست نه وه يه كه تهنه خوايه ده توانى چاكه و خراپه، كه لك و زيان بهينى، يان لاي بدات ليت، كه و ابو دهبي تهنه نه و يش بهرستى و هر له و يش هاوار بكهيت. (ئيبن كه سير) له (نه نه س) وه فهرموده يه ده گيريت وه ده ليت: (اطلبوا الخير دهر كم كله، و تعرضوا لنفحات رحمة الله، فان لله نفحات من رحمته، يصيب بها من يشاء من عباده، واسألوه ان يستر عوراتكم، ويؤمن روعاتكم). واته: هه ميشه خير و چاكه بخوازن و، بهرده و اميش خو بخنه بهر سوزو نه سيمي خوا، چونكه ميهره بانى خوا گه لى زوره، به هر كه سيكيش ههز بكا له بهنده كانى ده يداتى. دوسا داوا بكن باكم و كورتيه كانتان داپوشى و، له ترسيش نه مينتان بكاته وه ﴿يصيب به من يشاء من عباده﴾ و ههز به چاره ي هر كه سيك بكات له بهنده كانى خو، ميهره بانى پيده به خشى و، تووشى چاكه ي ده كات ﴿وهو الغفور الرحيم﴾ تهنه هر خو يه تى زور پوشه رو ليورده، ميهره بان

سُورَةُ هُودٍ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُ كُلُّ شَيْءٍ فَإِلَّا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾ وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

سُورَةُ هُودٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكْبَ أَهَكَاءَ إِنَّهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ﴿١﴾ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ فَخُذُوا زِينَتَكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ يُعْطِكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ ﴿٢﴾ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣﴾ أَلَا إِنَّهُمْ يَتَّبِعُونَ أَصْدُورَهُمْ لَسْتُمْ حَقُوقُهُمْ إِلَّا لَاحِجِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُونَ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلَيْهِمْ بَذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾

۲۲۱

و ره حيم و دلوثان ﴿١٠٨﴾ قل يا ايها الناس قد جاءكم الحق من ربكم ﴿بلى﴾ نهى خه لکينه! و له لايه ن پهرو دگارتانه وه قورنان و پيغه مبهرتان بو هات ﴿فمن اهتدى﴾ ئينجا هر كه سيك ريى راست بهدى بكا ﴿فانما يهتدى لنفسه﴾ دياره هر بو خوى ريئونهو، كه لکى هر بوخوى ده بيت ﴿ومن ضل فانما يضل عليها﴾ هر كه سيكيش گومراو سه ليثيو او بو، هر خوى زيانى ليده كه ويئ ﴿وما انا عليكم بوكيل﴾ خو منيش بريكارى نيوه نيم، هه تا كارو كرده وه تان بپاريزم و راستان بكمه وه ﴿١٠٩﴾ واتبع ما يوحى إليك هه ره وه فرمانه په پره وى بكه به وه حىي بوئدى ﴿واصبر حتى يحكم الله﴾ و نارامت ببى - له ژير نازارو نه شكه نه جدا - تائه و روژه ديت كه خوا بوخوى داوه ريى دهكا ﴿وهو خير الحاكمين﴾ و كه هر نه و يشه له گشت داوه ره كان بو بهنده كانى خو به عه داله ترو باشته، چونكه به هه ق و عه داله ت داوه ريى دهكا. هه ندى ئه لين: ئه م نايه ته ي (واصبر) به نايه تى (قيتال) نه سخ

کراوه ته وه. (ئین عه باس) یش ئه لێ: هه ر که ئه م ئایه ته هات، پێغه مبه ر ﷺ خیرا ئه نسارییه کانی کو کرده وه و فرموی: (انکم سترون بعدی اثره، فاصبروا حتی تلقونی) بوخاریی/ کتاب الفت ٩٢/ بابی ٢. واته: پاش من ده بینن که خه لکی له به ردنیا ئیش و کاریان پی ده سپێردری (واته: له سه رده می مندا روونادات) ده سا تاده گنه من به ئارام و خو پاگرین و مه یکه نه هه راو کێشه.

کۆتایی ته فسیری (یونس) زۆر سوپاس بوخوای کار جوان.

*** **

١١- سوورته ی (هوود)

مه ککه ییه و (١٢٣) ئایه ته.

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئه م سوورته خاوه نشکو یه، وه کو سوورته کانی تری مه ککه باس ده کا له بیروباوه رو یه کخوا په رستی و، په یام و، پاداش و تۆله، که می کیش درێژه ده دا به داستانی هه ندی له په یام به ران ﷺ بو دلدانه وه ی سه ردار ی په یام به ران موحه مده ﷺ تا به ئارام و خو پاگر بی له سه ر ئازارو ئه شکه نجه ی دلپه ره کانی قوره یش، به تایبه ت پاش مردنی (ئهبو تالیبی) مامی و، (خه دیجه) خاتوونی هاو سه ری: ئایه ته کان په یتا په یتا ده هاتن، نه هامه تی و به لای په یام به رانیان بو باس ده کرد، بو دلقایم بوونی و، ماندوو نه بوونی. بو یه که مجار (قورئان) ده رخینی که: چه نه د راست و دروسته و، هیچکات ناته واوی و نه گونجاوی تی دا نییه، چونکه له لایه ن خوا یه کی زانا و دانا وه نیردرا وه، ئینجا هه ندی به لگه ی بوونه وه ر ده خاته پی ش چاویان، به لکو له سه رکێشی خویان بسله می نه وه و، به ته نیا روو له خوا بکه ن، گه لێ نموونه شیان بو دینی ته وه و، پاشان ده لێ: که رو کو یرو بینا و ژنه وا وه کو یه ک نین، پاشان دیته سه رباسی په یام به ره کان، بو یه که مجار له (نوح) وه ده ست پی ده کات، چونکه "له پاش توفانه که وه" به باوکی دووه می ئاده مزاد داده نری. وه له هه مووشیان ته مه ند ریژترو، به ئارام تریش بووه، پاش ئه ویش باسی (هوود) دیت- که ئه م سوورته ی به رده ستمان، له به ر قاره مانیتی و جوامیری خوی به ناوی ئه وه وه ناو نه را وه، په یام به ری گه لیکی سه ره سه ختی که لله ره قی بی ویزدانی له خسته چووی به لاشه و قه باره بوون!، بۆیه خوا (با) یه کی زۆر توندو ساردو سه ختی بو ناردن و له ریشه هی نانی. بو دواتر باسی (صالح) په یام به ر دیت، له پاشان (لوت) یش، ئینجا (شوعه یب و موسا و هاروون) سه لامی خوا له سه ره مه موویان بی ت. له کۆتاییدا به سه ره اتی چه ند نه ته وه و گه لێ باس ده کات بو په ندو ئامۆزگاری قوره یش و هاو یه رکهانیان، به شکو دابچه کێن و، ده ست له و ئازارو ئه شکه نجه به رام به ر به په یام به ر ﷺ هه لگر. له به ر گرنگی و سامناکی ئه م سوورته یه له (مه سه ندی) ئهبو (یه علا) دا - که ترمزی هی ناو یه تی - : (ئهبو به کر) خوا رازی بی لینی وتی: له پێغه مبه رم پرسی ﷺ: بۆچی وا زوو پیربوویت؟! ((قال: شیبقتی سورة هود، والواقعة، وعم يتساءلون، وإذا الشمس كورت)، وفي رواية (هود و اخواتها)) فرموی: سوورته کانی (هوود، واقیعه، نه به، ته کو ی) له رێوا یه تیکدا ده لێ: (هوود) و ها و وینه کانی ئه و بوو پیریان کردم!.

قورئان به لگه ی تاک و ته نیایی خوا یه:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾* **الر** ئه م جو ره پیتانه ش هه ر له و پیتانه ن که ئه م قورئانه یان لێ پیکه اتوه، ده سا نه گه ر ده توانن ئیوه ش وینه ی به ینن ﴿**کتاب احکمت آیاته**﴾ ئه م نامه یه - که له لایه ن خوا وه نیردرا وه - کتیی که گشت ئایه ته کانی رێک و پێکن ده ستکاری نا کرین. ﴿**ثم فصلت من لدن حکیم خیر**﴾ له پاشان هه ر له لایه ن خوا یه کی

کاردروستی ناگادارهوه" نه که له لایه نه په یامبهروهه -وهك نهوان دهلین- به جوانی هه لال و هه رامه کانی شییکراونه تهوه ﴿ **اَلَا تَعْبُدُوا اِلَّا اللّٰهَ** ﴾ نیردراوه که به ئیوه بلای: بیجگه له خوای بالادهست نابی که سیدی به رستن ﴿ **اِنِّیْ لَکُمْ مِّنْ نَّذِیْرٍ بَشِیْرٍ** ﴾ چاکیش بزائن که: من له لایه نه وه (خوا) له کارزانه وه ترسینه رو موژده درم بوگشت خه لکانی راسال و لاسار ﴿ **وَ اِنْ اسْتَغْفِرُوا رِبْکُمْ ثَمَّ تَوْبُوا اِلَیْهِ** ﴾ که ده بی له په روه رگاری خو تان داوای لیپوردن بکن، پاشان تهوبه له شیرک بکن و بگه رینه وه بو لای نه وه ﴿ **یَمَتَعْکُمْ مَتَاعًا حَسَنًا اِلٰی اَجَلٍ مُّسَمًّی** ﴾ نهوسا نهویش هه تا ماوه یه کی دیارییکراو بو تان به هره مه ندتان دهکات و به خویشی رانه بویرن و بوخوتان دهژین ﴿ **وِیُوْتُ کُلِّ ذِی فَضْلٍ فَضْلَهٗ** ﴾ وه فهزل و چاکه ی خو ی ددها به هه موو خاوهن فهزل و چاکه یه که ﴿ **وَ اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنِّیْ اَخَافُ عَلَیْکُمْ عَذَابَ یَوْمٍ کَبِیْرٍ** ﴾ خو ئه ر له باوه رهینان روویان وهرچه رخاند، نهوا بیگومان من له سزای روژیککی گه وره تان دهترسم ، واته: روژی قیامت ﴿ **اِلٰی اللّٰهَ مَرْجِعْکُمْ** ﴾ به ناگاشین که: ته نها به رهو لای خوا دهگه رینه وه ﴿ **وَهُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ** ﴾ نهویش به سهر هه موو شتی کدا به دهسه لات و به توانایه و، پاداش و توله ی گشتکاریکتان ددهاته وه.

خوا له هه موو شتی به ناگایه:

(ئین عهباس) دهلی: (نه خه سسی کوپی شوره یق) کاتی سهردانی په یامبهری کرد، سویندی بو خوارد که: من توم زور خوشدهوی، که چی دلی پریوو له پیلان و نیفاق، جا نه م نایه ته هات و فهرمووی: ﴿ **اَلَا اِنِّهٖم یَشْنُوْنَ صَدْرَهُمْ** ﴾ چاک بیدارین! که: نهو کافرو موشریکانه سهرو سینگیان خوار دهکهنه وه و سرت سرت دهکهن دژی موسلمانان کان ﴿ **لَیْسَتْخَفُوْا مِنْهٗ** ﴾ تابه خه یالی خو یان بهو سرت سرتیه یان گزیی و پیلانه کانیان له خوا بشارنه وه و دهرنه که وی! ﴿ **اَلَا حِیْنَ یَسْتَغْشَوْنَ ثِیَابَهُمْ** ﴾ چاک موشریارین! نهوکاته که به جل و بهرگه کانیان سهرو سینگیان داده پوشن، -تاپیلانه کانیان دهرنه که ون- خوای بالادهست به هه موو شتیکیان به ناگایه. ﴿ **یَعْلَمُ مَا یَسْرُوْنَ وَمَا یَعْلَنُوْنَ** ﴾ به هه موو نهوشتانه یان دهزانی که: دهیشارنه وه، یان دهیخه نه روو و به ناشکرا دهیکهن و دهیلین ﴿ **اِنَّهٗ عَلِیْمٌ بِذَاتِ الصُّدُوْر** ﴾ چونکه بو خو ی زانایه، به ههرشتی له سینگ وله نیو دلله کاندایه، چ جای پیلان و سرت سرتیان. زور سوپاس بو خوای کار جوان که له جزمی (۱۱) یه بوومه وه له (۲۷) ی شهعبانی (۱۴۱۵) ک، به رامبه ر به کانوونی دووه می (۱۹۹۵) ی ز، به رده و امیش چاوه پروانی فهزل و میهره بانیی و دلوقانیتی نهوم.

کوتایی جزمی (۱۱) یازده

ولله الحمد والمنة

*** **

﴿ **وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِی الْاَرْضِ اِلَّا عَلٰی اللّٰهِ رِزْقَهَا** ﴾ هه موو رهوکه رو گیان له به ریکی نه م زهوییه (مروقه و ناژول و زینده وهرانی تر) ژیان و گوزهرانیان هه موو له سهر خوایه و، بوخویشی بریاریداوه که: ده بی بیانژییه نی ﴿ **وِیَعْلَمُ مَسْتَقْرَمَهَا وَ مَسْتَوْدَعَهَا** ﴾ بی له وهیش، به شوین و بنکه ی سهره کیی و، جیی نه مانه ت و کاتیشیان ناگاداره و دهزانی، یان بلین: چاک دهزانی له کو ی دهژین و، له کویش دهرن ﴿ **کُلٌّ فِیْ کِتَابٍ مُّبِیْنٍ** ﴾ سهر له بهری هه موو نهوانه له نامه یه کی روو، واته له (لوح المحفوظ) دا پیش نه وه ی که بوونه وهر دروست بکری لای خوا نوسراوه، نایه تی: (۳۸) له سووره تی (نه نعام) که دهفرموی: (وما من دابة فی الارض ولا طائر یطیر بجناحیه...) له گهل (وعنده مفتح الغیب لا یعلمها الا هو...) ۵۹/۶ هه ر جهخت له سهر نه و راستییه دهکهنه وه.

ناسمان و زهوی و دهینا و ته ختی فه رمانره واییشی له سهر ئاوبوو:

﴿ **وهو الذي خلق السموات والأرض في ستة أيام** ﴾ هه ره خوایه یه ناسمانه کان و زهوی له ماوهی شهش پوژدا دروستکرد، جا ئیتر خوایه کی به دهسه لاتی ئاوا، چو ن ناتوانی زیندوتان بکاته وه ؟ ﴿ **وكان عرشه على الماء** ﴾ وهیمان تهخت و عهشه کهیشی - پیش دروستبوونیان - هه ره له سهر ئاوبوو، لهه بارهیه وه شهه فرمودانهش هاتون: **یه کهه** / له (مهسنه دی پیشهوا نهحمه) دا هاتوه: (عوقه ییلی) دهلی: له پیغه مبهرم ﷺ پرسى: (این کان ربنا قبل ان یخلق خلقه؟) ناخو بهر له دروستکردنی به دیهینراوه کان، په ره رداگاران له کوئی بووبی؟! ((قال: کان فی عماء)) ای فوق سحاب عالیا علیه ما تحته هواء وما فوقه هواء) فرموی: به رزو بلندبوو له سهر هه ورێک، نه

له ژیری وه (ههوا) هه بوو، نه له بانی وه ((ثم خلق العرش بعد ذلك)) پاش نه وه عهشه کهیشی دروستکرد. **دووه** / سنل ابن عباس عن قول الله: (وكان عرشه على الماء) على ای شی کان الماء؟ قال: على متن الريح / إسناده صحيح. له (نیین عهباس) ده پرسن: ئه ری باشه که ته ختی فه رمانره وایی خوا له سهر ئاوبوویت، ده بی ئاوه که له سه رچی بوو بیت؟ گوئی: له سهر پشتی ((با)) بوو! **سینیه** / وفى صحيح ((مسلم)) عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله ﷺ: ((إن الله قدر مقادير الخلائق قبل ان یخلق السموات والأرض بخمسين الف سنة، كان عرشه على الماء))، واته: بهر له دروستکردنی ناسمانه کان و زهوی (به په نجا هه زار سال) خوا ی گه وه نه اندازه گیری گشت شتیکی کردو، نه وه ده مهش عهشه که ی له سهر ئاوبوو. ﴿ **لیبلوکم ایکم احسن عملا** ﴾ شهه بوونه وه ره ی دروستکرد بو نه وه ی تاقیبتان بکاته وه: نایا کامتان کرده وتان چاکتره ﴿ **ولئن قلت انکم مبعوثون من بعد الموت** ﴾ سویند نه خو م نه گهر بشلییت: بی شک ئیه پاش مردن زیندوو نه کرینه وه و توله ده درین ﴿ **لیقولن الذين**

﴿ **وَمَنْ دَابَّتْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رَرْفُهَا وَعَلِمُ مُسْقَرِّهَا** ﴾ وَمُسْتَوْدَعُهَا كُلِّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿ **۱۶** ﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿ **۱۷** ﴾ وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ أَأَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿ **۱۸** ﴾ وَلَئِنْ أَدْنَا إِلَى الْإِنْسَانِ مَنَازِحَ مَنَّهُ ثُمَّ نَزَعْنَاهُ مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكُونُ مِنْكُمْ كَفُورٌ ﴿ **۱۹** ﴾ وَلَئِنْ أَدْنَاهُ نَعْمَاءً بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسَتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ ﴿ **۲۰** ﴾ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿ **۲۱** ﴾ فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ ۖ وَسَاقٍ يُوَصِّدُكَ أَنْ يَقُولَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿ **۲۲** ﴾

كفروا به ته ئكيد ئهوانه ی که کافرو بی باوه رن ئه لئین: ﴿ **إن هذا إلا سحر مبين** ﴾ شهه قسه و باسه تو دهیکهیت و دهیلیت جادویه کی ناشکرا به ولاره شتیکی تر نییه ﴿ **ولئن أخرنا عنهم العذاب إلى أمة معدودة** ﴾ خو نه بو ماوه ساتیکی ژمیروو که میش بیت سزایان لی دور بخینه وه ﴿ **لیقولن ما یحبسه** ﴾ خیرا به گالته وه ئه لئین: باشه شه بی شه سزایه چی دوا ی خستبیت، بو نه هات؟! ﴿ **الا یوم یأتیهم لیس مصروفا عنهم** ﴾ بیدارین! که شه پوژدی سزایان بو دی، قهت لیان لانادری و، خو دهر باز ناکن و، که سیکیش ناتوانی قوتاریان بکا لیی ﴿ **وحاق بهم ماکانوا به یستهزئون** ﴾ وه شه سزایهش شهوان گالته یان پی ده کرد دو چاریان شه بی و داوینیان نه گریت.

مرؤ زۆر سپله و بى باره:

﴿ **وَلَنُنْزِلُكَ مِنَ الْإِنسَانِ مِثْرًا** ﴾ بى سۆ ئەگەر لەفەزل و مپهره بانى خۇمانه وه خوشى و ئاسووده ييمان به ئاده مزاد چىشتبا، واته: رزق و رۆزى فراوانمان پىدايا ﴿ **ثُمَّ نَنْزَعُهَا مِنْهُ** ﴾ پاشان -هەربۆ تاقىکردنه وه- ليمان سه ندبايه ته وه ﴿ **إِنَّهُ لِيُؤْصِرْكَ** ﴾ بىگومان زۆر بى ئومىدو سپله و ناسوپاس ده بى ﴿ **وَلَنُنْزِلُكَ نَعْمًا بَعْدَ ضَرَاءٍ مُّسْتَه** ﴾ خۆ ئەگەر دواى ئەو تهنگانه يەش خوشى و لەشيساغ و رزق و رۆزيمان پىچىشتبا ﴿ **لِيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتِ عَنِّي** ﴾ به فيزيكه وه ئەلى: تازە ئىتر هەرچى مايه ي به دى و ناخوشى بوو ليمان وه دووركه وته وه، كاتى به سه رچوو و، جارىكى تر هه ژارى و ناخوشى دووچارم نايته وه! ﴿ **إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ** ﴾ ده بىنى كه هه ميشه له خوشى و خۆ قهفكردن و بايى بوون و چه واشه گهرىدايه و، رى راست ناگرىت، مرؤقى لارولا سارو بى دين هه ردهم ئاوايه ﴿ **إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ** ﴾ جگه ئەوانه ي و ئاراميان هه يه و، له كاتى نارهحه تيدا خويان ده گرن و، ئاكاره چاكه كانىش ئەنجام ده دن، له كاتى فراوانى رزق و رۆزى و خوشحالىدا ﴿ **أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ** ﴾ به شى ئەوانه لىبوردن و پاداش و مزه ي زۆر فراوان و گه رديه لاي خوا.

موشريكان پيغه مبه ر ته نگه تاو ده كه ن:

﴿ **فَلْعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضُ مَا يَوْحَىٰ إِلَيْكَ** ﴾ ئەى پيغه مبه ر! ﴿ **لَهُبَّعْرٌ سَوَّيٌّ** ﴾ لى به ر سووربوونيان له سه ر كوفرو بى باوه رى، خه ريكه له هه ندى له و قورئانه ي به وه حى و به سه روش بوئدى خۆت هه لاوېرى ﴿ **وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ** ﴾ و له وانه شه سينگ و دلت ته نگ ببى ﴿ **أَن يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ** ﴾ كه ده لىن: ئەوه بۆ گه نجينه يى و سامانىكى بۆ دانه به زىنرا له زىروو له زيوو.. هتد.. باناوا هه ژارو بى نه و نه بووبا! ﴿ **أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ** ﴾ يان ئەى بۆ فريشته يه كى له گه ل نه هات؟ شايه تى بۆ بدات ﴿ **إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ** ﴾ جا تو له به ر قسه ي ئەوانه خه فه ت مه خو - ئەى پيغه مبه ر! ﴿ **لَهُبَّعْرٌ سَوَّيٌّ** ﴾ - چونكه تو ته نها هه ر ترسي نه رو گيه نه رىت، جا ئىتر له باتى دلگرانى و نارهحه تى، دلخوش و سينگ گوشاد به و، له و قسانه يان نيگه ران مبه به به لكو وه كو ئەوه موو پيغه مبه رانه به به رله خۆت بوون، چونكه هه موو تانه و ته شه ريكيان ليدان و به ئارامىشبوون ﴿ **وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ** ﴾ وه خوا خويشى به سه ر هه موو شتىكا ئاگادارو بريكارو چاو دي ره ﴿ **أَمْ يَقُولُونَ إِفْتِرَاهٌ** ﴾ يان ده لىن: موحه ممه د ﴿ **خُذْ نَمَّ قُرْآنَهُ** ﴾ هه لبه ستووه و داويه ته پالى خوا! ﴿ **قُلْ فَاتُوا بَعْشَرَ سِوَاهِ مِثْلِهِ مَفْتَرياتٍ** ﴾ پييان بلى: جا ئەگەر ئيوه ئەو قورئانه به درؤ هه لبه سراو ده زانن، ده سا فه رموون ئيوه ده سووره تى هه لبه سه ته - وهك خۆتان ده لىن- وهكو ئەو به يىنن كه له هه موو روويه كه وه وهكو ئەو و ابن. به لى.. پاش به رامبه ر وه ستانيان و "ته حه ددا" كردينان به هيئانى ده سووره ت وهكو ئەو، نه وساش ده سه وسان وه ستانيان و، په ككه وتنيان" فه رمووى: ده ئەگەر ئەوه شتان پىناكرى" ده فه رموون ته نها يهك سووره ت به يىنن. ﴿ **وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ** ﴾ هه ركه سيش ده توان- بى له خوا- بانگى بكه ن بۆ هاو كارييتان ﴿ **إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ** ﴾ ئەگەر راست ئەكه ن ده لىن ئەم قورئانه درؤ هه لبه ستراوه ﴿ **فَإِنْ لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ** ﴾ جا ئەگەر خوا نه ناسان وه لامتانيان نه دايه وه نه يان توانى ئەو كاره بكه ن- كه هه رگيز ناشتوانن- ﴿ **فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ** ﴾ ئەوه ئىتر چاك بزائن و يه قىنتان هه بى كه به راستى ئەو قورئانه هه ر به ئاگادارى و زانىنى خوا ناردراره ته خواره وه، ده ست هه لبه سراوى هيج كه سيك نيه ﴿ **وَأَن لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** ﴾ و دلىاشن كه له: خواى په ره رده رگار به ده ر، هيج شتىك نيه شياوى په رستن بىت به هه ق ﴿ **فَهَلْ أَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ** ﴾ ده ئايا ئىتر ئيوه ته سلیم و مله كچ ده بن و خۆ به ده سه ته وه ده دن؟

ئەوای دنیا ویست بى، قیامەتى نابى :

﴿ **من كان يريد الحياة الدنيا وزينتها** ﴾ ھەرکەسیک تەنھا ژيانى ئەم دونیایەو جوانیى و زەرق و بەرقى ئەوای بوى و، پاشەپۇژ پىشتگوى بخا ﴿ **نوف إليهم أعمالهم فيها** ﴾ ئەوا ئیئمەش ھەر لەم دونیایەدا بەتیروتەسەلى پاداشى گشت ھەول و کردەوہ چاکەکانیان -وہک سەردانى خزمان و.. ھتد- دەدەینەوہ، بەتەندروستىی و ئاسوودەیی و رۆزىی و ناوو شوڤەتى دنیا ﴿ **وهم فيها لا يبخسون** ﴾ ھىچیشیان ئى کەمناکرىتەوہ ﴿ **اولئك الذين ليس لهم فى الآخرة إلا النار** ﴾ ئەوانە لەدوا پۇژدا -جگە لەناگر- ھىچ بەش و بەھرەىەکیان نییە ﴿ **وحبط ما صنعوا فيها** ﴾ و ھەر ھەول و چاکەىەکیشیان لەدونیادا کردبى، گشتى بەفپوۆ بێھووہ دەچىت ﴿ **و باطل ما كانوا يعملون** ﴾ و باتل و ناحەق و ناڤەوايە ئەوہى کردیان . لەجیگایەکی تردا خوا

ئەفەرموى: (من كان يريد العاجلة جعلنا له فيها ما نشاء لمن نريد ثم جعلنا له جهنم يصليها مذموما مدحورا.. ومن اراد الآخرة وسعى لها سعيها وهو مؤمن فأولئك كان سعيهم مشكورا .. وللآخرة اكبر درجات واکبر تفضيلا) ۱۷/۱۸-۲۱.
مرۆڤى بەرچا و روون باوہرى بەقورئان ھەيە :

﴿ **افمن كان على بينة من ربه** ﴾ ئاخۆ کەسیک لەلایەن پەرەردگار یەوہ بەلگەىەکی ئاشکرا و روونى ھەبى ﴿ **ويتلوه شاهد منه** ﴾ و ھەر لەلایەن ئەویشەوہ شایەدىک، واتە: جبریل ھەبى و قورئانى بۆ بخوینیتەوہ ؟! ﴿ **ومن قبله كتاب موسى إماما ورحمة** ﴾ و بەر لە قورئانىش نامە و تەوراتەکەى موسا عليه السلام -کە بۆ گەلى بەنى ئیسرائیل- پىشەوا و رەحمەت بوو، شایەدى لەسەر راستىى بدات، ئاخۆ ئەم جوڤە کەسە واتە: پىڤەمبەر و ھەریماندارىک وەکو ئەو خەلکە بى بەلگەو دونیا ویست و بى باوہرە وایە ؟ ﴿ **اولئك يؤمنون به** ﴾ ئەوانە گەلىکى راستیخوازن و، باوہر بەم قورئانە دەکەن ﴿ **ومن يكفر به من الأحزاب** ﴾ و ھەر کەسیش لە کۆمەلەکانى ترى

دنیا، حاشای لى بکا و باوہرى پىنەھىنى ﴿ **فالنار موعده** ﴾ بىگومانە کە ئاگرى دۆزەخ جىيەتى ﴿ **فلا تك فى مربة منه** ﴾ جا کەوا بوو تۆ ھىچ جوڤە گومانىکت لەراستىی و دروستىی ئەم قورئانە نەبى ﴿ **إنه الحق من ربك** ﴾ چونکە ھەر ئەو ھەق و راست و دروست و، لەلایەن پەرەردگار تەوہ بۆت ھاتووہ ﴿ **ولكن أكثر الناس لا يؤمنون** ﴾ بەلام زۆربەى ئەو خەلکە بەکویرانەو، بى ئەوہى ھىچ جوڤە بەلگەو زانستىکیان لابی، باوہرناھىنن بەم راستىیە !. (ئەنەس) ئەم فەموودەيە ھىناوہ دەلالت فەرموى: (والذى نفس محمد بيده لا يسمع بى أحد من هذه الأمة، يهودى ولا نصرانى ثم يموت ولم يؤمن بالذى أرسلت به إلا كان من أصحاب النار/موسليم- کتاب الإيمان (۱۵۳) بابى (۷). واتە: سویندم بەخوا، ھەر کەسى ناوى من ببیسى - لەم ئوممەتەو لە موسایى و لە عیساى - و باوہریشم پىنەکا، دلتیان جیگای دۆزەخە.

سُورَةُ هُودٍ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ
وَأَدْعُوا مَن آسَاطَعْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾
فَالَّذِينَ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٤﴾ مَن كَانَ يَرْيِدُ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾
أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحِطَّ
مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَطُلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ أَفَمَن كَانَ
عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كُتِبَ
مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ. وَمَن يَكْفُرْ بِهِ
مِنَ الْأَحْزَابِ فَأَنَّ النَّارَ مَوْعِدُهُ. فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ
مِن رَّبِّكَ وَلَكِن أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾ وَمَنْ
أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَئِكَ يُعْرَضُونَ
عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَدُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ
رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾ الَّذِينَ يَصَّدَّونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾

درؤ به ناوی خواوه دهکهن و ، ریگا که یشی له مهردم ده به ستن :

﴿ **۱۸** وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴾ ده بی کی له وکسه سه سته مکار تربیت که : له سه ر خوا درؤ هه لبه سی و هاو به شی بو بریار بدات ؟ ﴿ **اولئك يعرضون على ربهم** ﴾ گشت ئه وانه له رۆژی دوا ییدا له خزمه تی پهروه ردگاریاندا راده نویترین بو پرسیارو وهلام ﴿ **ويقول الأشهاد** ﴾ و شایه تگه لیک ی زۆر (له ئیمانداران و فریشته و په یام به ران) له رۆژی قیامه تا دین و شایه تیان له سه ر ددهن و ئه لئین : ﴿ **هؤلاء الذين كذبوا على ربهم** ﴾ ئه مانه بوون - له دونیادا - له سه ر پهروه ردگاریان درۆیان کردو ، هاو پری و هاو ه لیان بو دانا ﴿ **الا لعنة الله على الظالمين** ﴾ ده با نه حله ت و نه فرینی خوا له خه لکانی ناهه قکارو سته مکار بیئت ﴿ **الذين يصدون عن سبيل الله** ﴾ ئه وانه ی که ریگای خوا له خه لکی

ده به ستن و ﴿ **ويبغونها عوجا** ﴾ هه می شه له هه ولیش دان که ریگه و به رنامه ی خه لکی لارو نه شیواو بیئت ﴿ **وهم بالآخرة هم كافرون** ﴾ و باوه ریشیان به دوا پوژ نییه ، ئه وانه کافرو بی باوه رن ، بو یه کاری وا ده که ن ﴿ **اولئك لم يكونوا معجزين في الأرض** ﴾ خو ئه وانه کو مه لیک ی وهان هه رگیز ناتوانن له م زه وییه دا له ده ستی ده رچن ﴿ **وما كان لهم من دون الله من أولياء** ﴾ و بیجگه له خواهش هیچ دۆست و یار مه تییده ریکیان ده س ناکه و ی له سزا پزگاریان بکا ﴿ **يضاعف لهم العذاب** ﴾ سه ره رای ئه وه ش ، به پیی شیوازی کوفره که یان سزایان چه ند به رام به ر بو ده کری ﴿ **ماكانوا يستطيعون السمع وما كانوا يبصرون** ﴾ چونکه له دونیادا ئه وه نده کینه و رقیان له حق بوو ، نه یان ئه توانی وشه ی حق ببیسن و ، نه شیان ئه توانی ببینن و پری ده رکه ن ، تائه مرو خو ده ر یاز بکه ن ﴿ **اولئك الذين خسروا انفسهم** ﴾ دیاره به ر له هه موو شتیک ، ئه وانه خو یانیان دۆراندو زیان مه ند بوون ﴿ **وضل عنهم ماكانوا يفكرون** ﴾ ئه و په رسرا وانه ش که به درؤو پرو پا لانت ه و ، ناهه ق ده یان په رست ، لیان بزر بوون و به فپرو چوون ، واته : هیچ

﴿ **اولئك لم يكونوا معجزين في الأرض وماكان لهم من دون الله من أولياء** ﴾ من أولياء يضعف لهم العذاب ماكانوا يستطيعون السمع وماكانوا يبصرون ﴿ **۱۹** ﴾ أولئك الذين خسروا أنفسهم وضل عنهم ماكانوا يفكرون ﴿ **۲۰** ﴾ لاجرم انهم في الآخرة هم الآخسرون ﴿ **۲۱** ﴾ إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات وأخبروا إلى ربهم ﴿ **۲۲** ﴾ أولئك أصحاب الجنة هم فيها خالدون ﴿ **۲۳** ﴾ مثل الفرقين كما لا تعنى والآخر والبصير والسميع هل يستويان مثلاً أفلا تذكرون ﴿ **۲۴** ﴾ ولقد أرسلنا نوحاً إلى قومه إنى لکم نذیر مبیئ ﴿ **۲۵** ﴾ أن لا تعبدوا إلا الله إنى أخاف علیکم عذاب يوم أليم ﴿ **۲۶** ﴾ فقال الملأ الذين كفروا من قومه ما نراك إلا بشراً مثلاً وما نراك أتبعك إلا الذين هم أراذلنا بادی الرأي وما نرى لکم علینا من فضل بل نطئکم کذیر ﴿ **۲۷** ﴾ قال یقوم أری بکم إن کنت علی بینه من ربی وه اننی رحمہ من عنده ففعلت علیکم أنزل مکموها وأنت لها کرهاون ﴿ **۲۸** ﴾

که لک و سوو دیکیان نه بوو بۆیان ﴿ **لاجرم انهم في الآخرة هم الآخسرون** ﴾ جا هیچ گومانیکیش نییه که له دوا پوژدا له هه موو که س دۆراوترو زیان مه ندرتن ، چونکه بی له تاوانی خو شیان ، تاوانی خه لکیشیان به کو له وه یه و ، قیامه تیشیان به دنیا فروشتوو . خوا ی گه وره له دوا پوژدا دنکه دنکه گونا حان به مرو فیه ئیمانداره کان ده ناسینی و پیی لیده نیین و ، ده سزانن تیا ده چن ، ئه وسا له گه ل ئه وه شدا خوا تاوانه کانیان داده پو شتی ، به لام مرو ی کافرو دوو پرو : هه موو شایه ته کان نه حله تیان لیده که ن (فیقول الأشهاد هؤلاء الذين كذبوا على ربهم الا لعنة الله على الظالمين) موسلیم .

پاداشی نیکانداران لای خوا :

﴿ **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ** ﴾ بیگومان نه‌وانه‌ش که باوهرپیان هی‌ناو، ناکاری چاکیان نه‌نجامدا
﴿ **وَاخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ** ﴾ و له‌راست په‌روه‌ر دگاریان دل‌یان داساکاو خو‌یان به‌کزو که‌مدانا ﴿ **أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ** ﴾ نه‌وانه
ده‌بنه خاوه‌نی به‌ه‌شت و تییدا نی‌شته‌جی ده‌بن ﴿ **هَمَّ فِيهَا خَالِدُونَ** ﴾ به‌ه‌تا ه‌تاییش له‌وی ده‌بن ﴿ **مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ**
كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصَمِّ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ ﴾ مه‌سه‌ل و نموونه‌ی نه‌ودوو ده‌سته‌یه - مرو‌قی باوهرپ‌دارو بی باوهر - ه‌روه‌کو
مه‌سه‌لی کو‌یرو که‌پروو چاوساغ و بی‌سهره، واته: بی باوهرپان ه‌موو نابیناو که‌پن، باوهرپ‌دارانی‌ش چاوساغ و ژنه‌وان
﴿ **هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا** ﴾ ده ناخو نه‌و دوو ده‌سته‌یه وه‌ک یه‌ک وابن؟ ﴿ **أَفَلَا تَذَكَّرُونَ** ﴾ ده‌سا بو‌چی نی‌وه بی‌ری نا‌که‌نه‌وه‌و
په‌ند وهرنا‌گرن و لی‌کیناده‌نه‌وه، ه‌تا قازانج به‌خوتان بگه‌یه‌نن؟

سه‌رگروشته‌ی نوح و نه‌ته‌وه‌که‌ی:

﴿ **وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ** ﴾ به‌راستی (نوح) مان نارده لای قوم و هو‌زه‌که‌ی خو‌ی، دوا‌ی نه‌وه
که‌دونیا‌یان پرکرده نا‌ژاوه‌و خراپه‌کاری ﴿ **إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ** ﴾ چووه لایان وپی‌ی گوتن: بیگومان که‌من
ترسی‌نه‌ری‌کی نا‌شکرام بو‌تان ﴿ **أَلَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ** ﴾ هاتووم پی‌تان بل‌یم که: بی‌جگه له‌خوا هی‌چ که‌س و شتی‌کی تر
مه‌په‌رستن ﴿ **إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ الیم** ﴾ چونکه "نهر به‌گو‌یم نه‌که‌ن" ده‌ترسم سزای رو‌ژی‌کی نی‌ش
پی‌گه‌یه‌نه‌رتان تووش بی ﴿ **فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ** ﴾ که‌چی گه‌وره گه‌وره‌و ناودارانی هو‌زو گه‌له‌که‌ی
نوح - نه‌وانه‌یان خوا نه‌ناس و بی باوهرپ‌وون له‌وه‌لامی نو‌وحدا - وتیان ﴿ **مَآءَرَاكَ إِلَّا بَشَرًا مِّثْلَنَا** ﴾ نی‌مه تو وده‌کو
مرو‌قی‌کی ناسایی ناو‌خومان ده‌بی‌نین، واته: وانا‌زان شایسته‌ی په‌یام‌به‌ری‌تی بیت، ه‌تا‌قسه‌کانت بی‌ی‌سین، چونکه
هی‌چ شتی‌کت له‌نی‌مه زی‌اتر نی‌یه ! ﴿ **وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِآدَائِنَا بَادِيَ الرَّأْيِ** ﴾ و دوا که‌وتووه‌کانی‌شت هر
پووته و پووته‌و (سه‌فیه) و بی بیرو‌ناوه‌زن ده‌بی‌نین ﴿ **وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ** ﴾ ناشبی‌نین هی‌چ پله‌و پایه‌یه‌کی
زیاده‌تان به‌سهر نی‌مه‌دا ه‌ه‌بی‌ت، تاشیاوی نه‌وه‌بن نی‌مه دواتان بکه‌وین ﴿ **بَلْ نَحْنُ نَحْنُ كَآدِیْن** ﴾ به‌ل‌کو گومان ده‌به‌ین
در‌وزن، چ خوت و چ هاوه‌لانت ! ده‌سه‌لات‌داران و سهرانی چه‌واشه، غه‌یره‌ز خو‌یان به‌رووته و پووته داده‌نی‌ن و
پی‌یان ده‌ل‌ین: (هم ارادنا بادی الرای...) ! چونکه نافامن که‌ه‌ق و راستی بو‌هرکه‌س‌ی ده‌رکه‌وت و په‌یره‌وی
لی‌کرد، نه‌و که‌سه راست و ه‌ه‌قدو‌سته، نه‌ک گیل و گه‌وج و نه‌زانه‌کانی لای نه‌وان ﴿ **قَالَ يَا قَوْمِ إِيَّاكُمْ إِنِ كُنْتُ عَلَىٰ**
بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي ﴾ نوح وتی: نه‌ی قوم و هو‌زم! نه‌گه‌ر بی‌نی‌تان من به‌ل‌گه‌و نی‌شانه‌یه‌کی نا‌شکراو به‌ه‌یزم له‌لایه‌ن
په‌روه‌ر دگار مه‌وه ه‌یه ﴿ **وَأَتَانِي مِنْهُ رَحْمَةٌ مِنْ عِنْدِهِ** ﴾ و هر له‌لای خو‌شیه‌وه ره‌حمه‌ت و به‌زه‌یه‌کی پی‌دایم، واته:
پله‌ی پی‌غه‌مبه‌ری‌تی پی‌به‌خشیم ﴿ **فَعَمِيتُ عَلَيْكُمْ** ﴾ و شاردرابی‌ته‌وه له‌نی‌وهو لی‌تی‌نه‌گه‌ن، چونکه نی‌وه شیاوی نه‌و
نی‌عه‌ته‌نن ﴿ **أَنزَلْنَاهُمْ** ﴾ ده‌کری نی‌مه به‌زور بی‌ده‌ین به‌سهرتاناو، بروتان پی‌بی‌نین ﴿ **وَأَنزَلْنَا لَهُمُ الْكُتُبَ** ﴾ و نی‌وه‌یش
حه‌زی لی‌نه‌که‌ن و نه‌تانه‌وی، بیگومان ه‌هرگیز نی‌مه به‌زور باوهر به‌که‌س ناه‌ینن ﴿ **وَيَا قَوْمِ لَا تَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا** ﴾
نه‌ی قوم و هو‌زی من ! بزائن که‌من له‌به‌رامبه‌ر گه‌یاندنی ثم نامو‌زگاری و به‌رنامه‌یه‌م، هی‌چ مزه‌و پاداش‌یکم له‌نی‌وه
نا‌ی، ه‌تا لاتان قورس بی و بو‌تان نه‌دری‌ت ﴿ **إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ** ﴾ چونکه پاداش و مزه‌ی من هر له‌سهر خوا‌یه‌و
هر له‌ومده‌وی ﴿ **وَمَا أَنَا بِطَارِدٍ الَّذِينَ آمَنُوا** ﴾ ه‌هرگیزیش نه‌وانه باوهرپیان هی‌ناوه له‌به‌ر قسه‌ی نی‌وه تاریان نانیم و
دووریان ناخه‌مه‌وه، دیاره نه‌وان داوایان‌کردبو که: برواداره‌کان له‌کو‌پو دانیش‌ته‌کانیدا وده‌رنی، نه‌وسا دی‌نه لای،
ه‌روه‌کو قوره‌یش ه‌ه‌مان داخو‌ازی‌یان له‌پی‌غه‌مبه‌ر ه‌ه‌بو! ﴿ **إِنَّهُمْ مَلَاقُوا رَبَّهُمْ** ﴾ چونکه بیگومان نه‌وان له‌قیامه‌تدا

له گهل پهره ردگاری خوځيان ديدنه دهكهن و شكايه تي من دهكهن له لای نهو **﴿ولكنی اراكم قوما تجهلون﴾** به لام- راستييه كه ی- من ئیوه به هوزو گه لیكي نه قام و نه زان ده بینم، نه گینه چوڼ داوای دهر كردنی نهو ئیما ننداره هه ژاران هه تان ده كرد و، به گینه پیاوو نه زان تان ده زانین! **﴿ويا قوم من ينصرني من الله ان طردتهم﴾** نه ی قهوم و هوزی من! چ كه سی ده توانی یارمه تیم بداو له سزای خوا رزگارم بكا نه گهر نهو ئیما ننداران هم دور خسته وهو دهرم كردن؟ **﴿افلا تذكرون﴾** ناخو هیچ بیر ناكه نه وه "كه چه نده تاوانه دهر كردنیان" **﴿ولا اقول لكم عندي خزائن الله﴾** من هه ره له بهر نهو په پیغه مبهرم نالیم كه نجینه و خه زینه ی خوا لای منهو، كه نجینه داری خوام، تا نه وه ی شوینم ده كه وی ده وه مه ندی بكه م **﴿ولا اعلم الغيب﴾** ناشلیم من ناگام له نادیارو شتی غه بییه **﴿ولا اقول انا ملك﴾** و

ناشلیم من فریشته یه كم، نیردراوم بولاتان تا به دروزنم بزانی **﴿ولا اقول للذين تزددى اعينكم﴾** وناشلیم بهو ئیما نندارانه ی كه له بهر چاوی ئیوه سووك و بی نرخن **﴿ان يؤتيم الله خيرا﴾** كه خوا هه رگیز خیرو چاكه یان له گهل ناكاو له سه ر ری راست نین، وهك ئیوه پیتان وایه **﴿الله اعلم بما في انفسهم﴾** خوا خو ی چاكه ده زانی چی له دل و ده رو نیاندا یه و، پاداش و توله شیان هه ره به پیی نه وه ی دلیان ده داته وه **﴿اذا لمن الظالمين﴾** نه گهر من نهو به كم كه ئیوه ده یلین، به راستی بیگومان ده چه ریزی سته مكارانه وه .

قهومه كه ی نووح سزا ده خوان:

﴿قالوا يانوح﴾ وتیان نه ی نووح! **﴿قد جادلنا فاكثرت جدالنا﴾** به راستی شه ره قسه و ده مه قالیی زورت له گهل كردین و زوریش له سه ری رویشتی، ده سا له گهل نه وه شدا زور به چاكي بزانه كه ئیبه هه رگیز دوا ی خو ت و بهرنامه ت ناكه وین **﴿فاتنا بما تعدنا ان كنت من الصادقين﴾** ده سا هه ره تو ده توانیی له راستگو یانیت، نهو سزایه مان بو بهینه به لیما ن پیده ده یث **﴿قال انما ياتيكم به الله ان شاء﴾** نوح وتی: به راستی هیانی نهو سزایه هه ره به ده ستی خوا یه و، هه ره ویش ده توانیت بیینی بو تان نه ر

وَيَقُولُ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَا إِن أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدٍ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلْقَوْنَ رَبِّهِمْ وَلَكَ نَزْلُ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢١﴾ وَيَقُولُ مَنْ يُبْصِرُ مِنِّي مِنَ اللَّهِ إِن طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَن يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٣﴾ قَالُوا يَنْتُحُ قَدْ جَدَلْنَا فَاكْثَرْتَ جِدْلَنَا فَاإِنَّمَا تَعِدُنَا إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٤﴾ قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ إِن شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٢٥﴾ وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٦﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفَرَأَيْنَاهُ قُلْ إِن أَفَرَأَيْنَاهُ، فَعَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَأَنَا بَرِيءٌ وَمِمَّا يَجْعَلُونَ ﴿٢٧﴾ وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَن يُؤْمِرَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَن قَدْ آمَنَ فَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ وَتَذْهَبَ نَاحًا ﴿٢٨﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِّينَا وَلَا تَخْطِئْ فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُخْرَجُونَ ﴿٢٩﴾

۲۲۵

ویدی **﴿وما انتم بمعجزين﴾** كه هیناشی ئیتر ئیوه ناتوان به ره له ستی بکه و، ده سه وسان بیوه ستین **﴿ولا ينفعكم نصحي ان اردت ان انصح لكم ان كان الله يريد ان يغويكم﴾** خو نه گهر خوا بییه وی گومراشتان بكاو ری تان لی تیک بدا، ئیتر من هه رچه ند ناموزگار بیتان بكه م بو سوودو كه لکی ئیوه، سوودو كه لکی نابی بو تان، چونكه خوا خو ی ده یه وی گومرا ب، دیاره كه ئیتر هه رگیز ناتوان له نیراده ی نهو دهر چن **﴿هو ربكم﴾** هه ره نه ویش هه ره ردگار تان **﴿والیه ترجعون﴾** و هه ره بو لای خویشی ده چنه وهو، حیساب و لیكولینه وه تان له گه له ده كات **﴿ام يقولون افتراه﴾** یان ده لین: موحه ممه د ﷺ خو ی نه م چیرۆكه ی هه له به ستوو وه ده داته پالی خوا! نه و ساش باوه ر به داستانی گه له كه ی (نوح) ناكه ن **﴿قل ان افتريته﴾** نه ی موحه ممه د! بلی: نه گهر وابی كه ئیوه نه یلین و من خو م

هه لم به سستی ﴿فعلى إجرامی﴾ دیاره گوناح و تاوانه که ی هه رده که ویتته سه رخوم ، ئیوه بهر پرس نین ، وه نه گهر راستگویم ، ئه وه ئیوه تاوانبارن ﴿وانا برئ مما تجرمون﴾ و منیش له هه ر تاوانی ئیوه ده یکه ن بهر ی و بیزارم ، واته : که س تو له ی که س نادر ی به سه ریا . پاش ئه وه که نووح بو ی دهر که وت ئه وانه نیمان ناهینن ، توو په بوو لییان ودوعای لیگردن و فهرمووی : (رب لاتذر علی الارض من الکافرین دیارا) (نوح/ ۲۶) خوایش فهرمووی : ئه م ئایه تی (۳۵) سه رسته یه کی تییه لکیشه له نیوان داستانه که ی نووحدا ﷻ تا پیغه مبه ر ﷻ یه کسه ره نازارو بیزاره که ی قو په یش وه بیر بین ی و ، بزانی له بهر ئه وه که پیغه مبه رانی بهر له خویشی هه ره وه سزایه دا بوون ، ده بی ئه منیش به ئارامتر بی له وان ﴿۳۶ و اوحی الی نوح﴾ به نوح وه حی و سروشکرا پاش ئه وه گو تی : (.. انی مغلوب فانتصر) ۱۰/ ۵۴ ﴿انه لن یؤمن من قومک إلا من قد آمن﴾ ده بی

چاکبزانیت که جگه له وانه له مه و بهر پرویان هیئاوه ، ئیتر که سیکی دی له هوزه که ت باوه ر ناهینی ﴿فلا تبتئس بما کانوا یفعلون﴾ که وایوو له و کارانه ده یکه ن خه فه تبار مه به ، چونکه دهره نجام تو رزگار ئه بی و ، ئه وان تیا ده چن .
نوح له چاره نووسی قه و مه که ی حالی بوو :

﴿۳۷ واصنع الفلک باعیننا ووحینا﴾ ده بی له بهر چاو خو مانه وه به پیی سروش و فهرمانی خو مان که شتییه ک دروست بکه یت و خه لکه موسلمانه که ی سوار بکه یت ﴿ولا تخاطبونی فی الذین ظلموا﴾ و ئیتر له مه ر ئه وانه وه سته میان کردوه لیم مه پار یوه " بو رزگار بوون و له ناو نه چوونیا ن " ﴿انهم مغرقون﴾ چونکه به راستیی بریار دراوه که ده بی ئه وانه تقوم بن و بخنکین ، واته : کار له کار تر از وه قسه ی پیناوی ﴿۳۸ ویصنع الفلک﴾ نووحیش ده ستیدایه دروستکردنی که شتییه که " به پیی نه خشه و فهرمانه که ی خوا ، ئیتر چوون و له چیی و ئه ندازه که ی چه ندبوو ؟ بو وه لامی ئه مه ریوایه ت زوره ، به لام گه ئی له و

وَصْنَعُ الْفُلْكِ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿۳۸﴾ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿۳۹﴾ حَتَّى إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿۴۰﴾ وَقَالَ أَرْكَبْ أَرْكَبْ فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ جَرَّهَا وُمرُّسَهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۴۱﴾ وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَبْنِيْ أَرْكَبَ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿۴۲﴾ قَالَ سَتَأْتِي إِلَى جِبَلٍ يَعْصِيْكَ مِنْ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿۴۳﴾ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَنَسْمَأَكِ أَقْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْمُغْرَقِينَ ﴿۴۴﴾ وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿۴۵﴾ قَالَ نَسُفْ

وه لامانه بناغو و بنه مایه کیان نییه ، ئه وه نه بیئت که خوای کار جوان له سوور ه تی (قه مه ر) دا باسیان ده کا ﴿وکلما مر علیه ملا من قومه﴾ هه رکه کو مه لی له سه ردارانی هوزه که ی به لایدا ده روشتن ﴿سخرُوا منه﴾ گالته یان پی ده کردو ده یان گو ت : " های ! های ! دوینی په یامبه ر بوو یت و ، ئه مرؤ بوو یتته دارتاش ! " ﴿قال إن تسخروا منا﴾ نوح وتی : ئه گهر ئیوه ئه مرؤ گالته به ئیمه بکه ن ﴿فإننا نسخر منكم كما تسخرون﴾ ئه و ئیمه یش له کاتی نقومبونه که دا " که سه ره نجامی ئیوه یه " گالته به ئیوه ده که ی ن ، هه ره کو ئیوه ئه مرؤ گالته و لا قرتی به ئیمه ده که ن ﴿فسوف تعلمون﴾ له مه و دواش چاکده زانن " پاشه روژ چوون ده بی و بوکی ده بی " ﴿من یاتیه عذاب یخزیه﴾ و کیش سزایه کی بو ده بی ئا برووی بهر ی ﴿ویحل علیه عذاب مقیم﴾ و له قیامه تیشدا سزایه کی هه تا هه تای و له بن نه ها تووی خوا ده که ویتته سه ری وله کو لی نابیتته وه ﴿حتى إذا جاء امرنا وفار التنور﴾ ئه و حالته یان هه ره بهر ده وام بوو هه تا

ئەو کاتە کە بېریاری پیاوێز کردنی سزاگەمان گەیی، نیشانەیشی ئەو بوو کە: ئاویش لەرووی زەویی لەهەموو لایەکەوێ هەلقۆلی، تەنانەتی لە (تەنووڕ) کانیشیانەوێ کە جینگە ئاگری ئەوانە، بەلام (ئین عەباس) ئەلێت: (التنور: وجه الأرض، وقال الطبري: والعرب تسمى وجه الأرض تنور الأرض) واتە: بە رووی گشت زەوی دەلێن: تەنووڕ، مەبەست ئەوێ کە هەرکات دیتان لەگشت لایەکەوێ ئاوی هەلقۆلی و کەوتە سەر زەویی، ئەو ئێتر کاتی سزاگە هاتوو **﴿قلنا احمل فيها من كل زوجين اثنين﴾** ئەوسا بە (نوح) مان گوت: لەهەر نێرو مێیەکی گیانلەبەرانی، دوان لەکەشتییەدا هەلگر **﴿واهلك إلا من سبق عليه القول﴾** هەروا خانەوادەکەت سوار بکە، مەگەر کەسیک کە هەر لە زوووەوە - بەهۆی لاساریی خۆیەو - بېریاری تیاچوونی بوو درابێ، وەک (کەنعانی) کۆپت و، (واعیلە)ی خیزانت، ئەمانە بەهۆی بێ باوەڕی خۆیانەو، دەبێ لەگەڵ ئەواندا تیاچن **﴿ومن آمن﴾** وەهەر کەسیکی دیکەش باوەڕی هینابی هەلگر **﴿وما آمن معه إلا قليل﴾** خوژمارەییەکی کەمیش نەبێت لەگەڵیا بڕوایان نەهینا، (ئین عەباس) ئەلێت: لەگەڵ ئەوێشدا کە نوح (۹۵۰) ساڵ لە ناویاندا بوو، تەنها (۸۰) کەسیک باوەڕی هینا پێی!

ئیماندارەکان چوونە گەمییەکەوێ بەناوی خوا جەرەگەتی کرد:

﴿٤١﴾ وقال اركبوا فيها بسم الله مجريها ومرسيها﴾ ئەوسا (نوح) بەسەر نشینی گەمییەکی وت: دەسا سواری ببن و لە چوونی و لەوەستانیدا هەر بەناوی خواو **﴿إن ربي لغفور رحيم﴾** چونکە بەپراستی پەروردگارم زۆر لیپورەیی، زۆریش دلۆقان و میهرەبانە بەرامبەر بەئیمەیی باوەردارو لەم بەلایە لامان دەدات **﴿وهي تجري بهم في موج كالجبال﴾** ئینجا کەشتییەکە بەناو شەپۆلی وادا دەبێردن وەک چیاکان بوو، واتە: لە بلندی و گەورەیی و شیوەیاندا **﴿ونادي نوح ابنه وكان في معزل﴾** و (نوح) یش بانگی لە کۆرەکی کرد، کە لەشوینیکی چەپەک بوو **﴿يا بني اركب معنا﴾** ئەی کۆرە چکۆلەکەم! وەرە لەگەڵمان سواربەو خۆت لەئیمە مەبۆیەر **﴿ولا تكن من الكافرين﴾** و لەکافرو بێ باوەڕان مەبە بەنایینی خوا.

زەریانەکە کۆتایی دێو کۆرەکی نوح دەخنکی:

﴿٤٢﴾ قال سأوى إلى جبل يعصمني من الماء﴾ کۆرەکی نوح لەو لای بابیا وتی: پەنا دەبەمە لای ئەو چیايە کە لەئاو تۆفانەکە دەمپاریزی و ناخنکیم **﴿قال لا عاصم اليوم من امر الله إلا من رحم﴾** نوح وتی: ئەمڕۆ هیچ پارێزەرێک بوو هیچ کەسیک نیه لە بەرامبەر دەسەلات و فرمانی خواو، مەگەر کەسیک کە خۆی بەبەزەیی روحمی پێ بکات **﴿و حال بينهما الموج فكان من المغرقين﴾** ئا لەوقسەو باسەدا بوون کتوپر شەپۆلی دەریاکە کەوتە نێوانیان و، بوخۆی چوو پیزی نوقوو مکاروو خنکاوێ کەوێ **﴿٤٣﴾ وقيل يا ارض ابلي ماء﴾** و دواي تیاچوونی گەلە لاسارەکی نوح لەلایەن خواو، وترا: ئەی زەویی! ئادەیی ئاوێکە سەرت هەل لووشو بیکەوێ ناو زکی خۆتەو **﴿ويا سماء اقلعي﴾** تۆیش ئەی ئاسمان! دەست بەرداربە لەئاو پژاندن و، باران مەبارین **﴿وغيض الماء وقضى الأمر﴾** خێرا ئاوێکە کەم بووێوەو دادەلێیە ناو ناخی زەویی و، بېیارو و فرمانەکی خواش بەتیاچوونی گەلەکی نوح جێبەجێ کرا **﴿واستوت على الجودي﴾** وکەشتییەکەش لەسەر کێوی جودی وەستاو لەنگەری گرت.

چیاى جوودى: دەکەوێتە نزیک شاری موسڵ، لە کوردستانی عێراق و، باکوری تورکیاوە، ئیستاش بەم ناوانەیشەوێ ناوبانگی هەیه: (ئارات، هەراوێ، بەخشەندە، جودی، گودی، کوردی، کردین) **﴿وقيل بعدا للقوم الظالمين﴾** پاشان گوترا: دەبا ئەو گەلە ستەمکارەییە لە بەزێی خواو دووربێ.

نوح بُو کوره‌که‌ی هاواری لی به‌رزوه بوو:

﴿**وَنَادَىٰ نُوحٌ رَّبَّهُ**﴾ نه‌وسا نوح سوژی باوکایه‌تی جولاندیی و هاواری له‌په‌روه‌ردگاری خویکرد ﴿**فَقَالَ إِنِّي ابْنِي مِنْ أُمَّلَىٰ**﴾ وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم! به‌راستی کوره‌که‌م تاکیکی خیزانه‌که‌مه، تویش به‌لینت پیدام که‌خیزانه‌که‌م پزگار بکه‌یت ﴿**وَأَن وَعَدَ الْحَقُّ**﴾ و گومانیش نییه که‌به‌لینی تو راست و هه‌قه " جا به‌لکو نه‌ویشم بُو پزگار بکه‌یت " ﴿**وَأَن تَأْتِيكَ مِنَ الْهَاطِئِينَ**﴾ توش له‌هه‌موو فه‌رمانه‌واکان دادپه‌روه‌ر تری، چونکه له‌وان زاناتری ﴿**قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ**﴾ خوا فه‌رمووی: نه‌ی نوح! نه‌و کوره له‌خیزانی تو نییه، واته: له‌و خیزانه نیه به‌لینم دایتی پزگاری بکه‌م ﴿**إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ**﴾ چونکه مروقیکی لاسارو و خراپکاره ﴿**فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ**﴾

ده‌سا توش داوای شتیکم لی مه‌که هیچ زانستیکت پیی نییه و هیچی لی نازانیت ﴿**إِنِّي اعْظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ**﴾ ناموزگار ییت ده‌که‌م که: کاری نه‌که‌یت خو ت ببه‌یته ریزی نه‌زان و گونا‌حکارانه‌وه.

تیپینی: بُو زانینی ژماره‌ی سه‌رنشینی گه‌مییه‌که‌و، چه‌ند پوژ تیندا مانه‌وه‌و، توفانه‌که‌ گشتگیر بووبی یان نا؟ نه‌مانه‌و چه‌ندین قسه‌ی تر له‌وباره‌وه هه‌ن، هه‌موو ده‌ده‌ینه ده‌ستی خواو، لیی بیده‌نگ ده‌بین، نه‌گه‌رچی پیشه‌وا (نه‌حمه‌د) - خوای لیی پازی بی‌ت - نه‌م فه‌رمووده‌یه دینی و ده‌لینت: ((عن ابي هريرة رضی الله عنه قال: مر النبي ﷺ باناس من اليهود، وقد صاموا يوم عاشوراء، فقال: ما هذا من الصوم؟ قالوا: هذا اليوم الذي نجى الله موسى وبنی اسرائیل من الغرق وغرق فيه فرعون، وهذا يوم استوت فيه السفينة على الجودي، فصامه نوح وموسى ﷺ شكرا لله (عز وجل) فقال النبي ﷺ: انا احق بموسى، واحق بصوم هذا اليوم، فصام، وقال لأصحابه: من كان منكم أصبح صائما فليتم صومه، ومن كان أصاب من غداء أهله فليتم بقية يومه)) مسند الإمام

قَالَ يَنْحُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَسِرِينَ ﴿٤٧﴾ قِيلَ يَنْحُوحُ أَهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٨﴾ تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَقِيبَةَ لِلْمُنْقِذِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودٌ قَالَ يَقَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ يَقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾ وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِ هَارُونَ أَمْ نَكُونُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾

احمد ۲/۳۵۹-۳۶۰. جا به‌پیی نه‌م فه‌رمووده‌یه و ده‌رده‌که‌وی دابه‌زینیان له‌ که‌شتیه‌که، روژی (۱۰) ی مانگی موهره‌م بووبی. ﴿**قَالَ رَبِّي اعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ**﴾ ئینجا نوح په‌شیمان بووه‌وه‌و به‌په‌له‌ گه‌رایه‌وه لای خواو وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم! په‌نات پیده‌گرم که: جاریکی تر داوای هه‌ر شتیکت لیبکه‌م که زانیا ریم پیی نه‌بی ﴿**وَأَلَّا تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ**﴾ ئیستاش ئه‌رتو لی‌مخوش نه‌بی و به‌زه‌ییت پیما نه‌یه‌ته‌وه، له‌ زیانمه‌ندان ده‌م ﴿**قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ**﴾ ئیتر میهره‌بانی خوای به‌ به‌زه‌یی فریایکه‌وت و پی‌گوترا: نه‌ی نوح! به‌سه‌لامه‌تی و به‌ناسووده‌یی و، به‌پیروزی له‌ ئیمه‌وه بو‌خو ت و بُو نه‌و ئومه‌تانه‌ی له‌ گه‌لتن له‌چپای جوودی و ده‌ره‌ خواری بُو ده‌شتایی ﴿**وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ**﴾ نه‌و ئومه‌ت و خه‌لکانه‌یش

دوایدین، تاماوهیه که دهیان ژنین ﴿ثم یمسهم منا عذاب الیم﴾ پاشان له ئیمه وه تووشی سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر دهبن، نه گهر لاروو لاسار دهر بجن.

ئهم داستان به لگه ی راستیی قورئانه :

﴿^{۱۹} تلك من انباء الغیب﴾ ئهم هه وال و دهنگ و باسه بۆم باسکردیت، به شی که له وه وهاله نادیارانه ﴿نوحیها الیک﴾ خۆمان به وه حی پی ت راده گه یه نین -ئهی پیغه مبه ر! ﴿ما کنت تعلمها انت ولا قومک من قبل هذا﴾ نه تو ده ترانی به رله هاتنی ئهم قورئانه تۆفان بووه، نه ته وه که یشت ده یزانی ﴿فاصبر إن العاقبة للمتقین﴾ جاتۆش (ئهی پیغه مبه ر! ﴿بهرامبه ر به هه موو پی شه اته کان خۆپاگرو به نارامبه ، وه کو نوح ﴿بهنارام و خۆراگربوو، چونکه به راستیی پاشه پۆژی رووناک و، سه ر فرازی بۆ خۆپا ریزارانه له شیرک و تاوان.

هوودو عاد قه ومی:

﴿^{۲۰} وإلى عاد اخاهم هودا﴾ بۆلای قه ومی (عاد) یش (هود) برایمان نارد، واته: هه ر له خۆیان بوو، وه کو (نوح) مان نارد له قه ومه که ی خۆی ﴿قال یا قوم اعبدوا الله ما لکم من اله غیره﴾ پیگوتن: ئهی هۆزو گه لم! ده بی هه ر ئه وخوا تا ک و ته نیایه به رستن، چونکه جگه له و ه یچ په رستراویکی تری راسته قینه شکنا به م بۆتان ﴿إن انتم إلا مفترون﴾ ئیوه هه ردرو هه لده به ستن له ئیدی عاکردنتان که خوا شه ریکی هه بی له په رستندا، ئه گینه خوا هه ر ئه و تا که خوا به یه و هاو به شی نییه له په رستندا ﴿^{۲۱} یا قوم لا اسالکم علیه اجرا﴾ ئهی هۆزی من! خۆ له به رامبه ر گه یاندنی به رنامه که ی خوا دا، من ه یچ پاداش و کریه کم لی تان ناوی، هه تا له سه رشانتان سه خت بی ت ﴿إن اجری إلا علی الذی فطرنی﴾ کری و پاداشی من هه ر له سه ر ئه و زاته یه به دیه ی ناوم ﴿افلا تعقلون﴾ ئاخو هۆش و بیرناکه نه وه، ژیر نابن ﴿^{۲۲} و یا قوم استغفروا ربکم﴾ -ئهی خزم و گه له کم! له په ره ر دگارتان داوای لی بوردن و پۆشین گونا ح بکه ن ﴿ثم توبوا إليه﴾ پاشانی ش ته و به بکه ن و بی نه وه بۆلای ﴿یرسل السماء علیکم مدرارا﴾ ئه و یش له ئاسمانه وه به لی زمه و خو رهم، بارانتان بۆ ده بارینی ﴿ویزدکم قوه إلى قوتکم﴾ و هی زکی تر ده دا به هی زو تواناتان زیاد له هی زی خۆتان که پیی بابی ببوون ﴿ولا تتولوا مجرمین﴾ وه ئیوه به تاوان پوو وه ر مه چه رخی ن له وه ی بانگتان ده که ن بو ی، واته: به شکو له گونا ح وه گه ری ن و ته و به بکه ن، وه کو په یامبه ر ﴿له فه رموده یه که دا- ئه بوداود، ئیبن ماجه ریوایه تی ده که ن- ده فه رموی: ((من لزم الإستغفار جعل الله له من كل هم فرجا، ومن كل ضيق مخرجا، ورزقه من حيث لا يحتسب)). واته: ئه و که سه ی که هه می شه خوای له یاده و داوای لی بوردن لی ده کا، دل نیابی بۆ گشت خه م و خه فه تی ک خوا ده رووی لی ده کا ته وه، وه له گشت ته نگانه یه که ده رگای خیری بۆ والا ده کاو، رزق و پۆزیه کی وایده داتی، خۆیشی به بیریا نه یه ت.

ئاخافتنیکی نیوان هوودو قه ومه که ی:

﴿^{۲۳} قالوا یا هود ما جئتنا ببینه﴾ وتیان: ئهی هوود! تو به لگه یه کی رو شنی وات بۆ نه هی ناوین، بی ته نیشانه ی راستیت، تا ئیمه ش با وه پ بکه ین تو پیغه مبه ری خوایت ﴿وما نحن بتارکی آلهتنا عن قولک﴾ چاکیش بزانه هه رگی ز ئیمه له به رقه سه ی تو واز له خواکانی خۆمان نا هی نین ﴿وما نحن لک بمؤمنین﴾ و قه تیش با وه رت پی نا که ین، وه له سه ر قسه ی خۆیمان سوورین ﴿^{۲۴} إن نقول إلا اعتراک بعض آلهتنا بسوء﴾ و هه ر ئه مه نده ش ده لی ن که هه ندی له خواکانمان ده ستیان لی وه شان دویت، سه رت لی تی کچوو، چونکه به خرا په ناویان ده به ی ت ﴿قال إنی اشهد الله﴾ هو د وتی: بی گو مان من خوا به شایه ت ده گرم ﴿واشهدوا انی برئ مما تشرکون﴾ و ئیوه یش به شایه ت بن

که: بهراستی من لهو بتانه ئیوه دهیانکه نه هاو بهشی خواو ئه یانپه رستن بهری و بیزارم ﴿^{۵۵} من دونه فکیدونی جمیعا﴾ بیگومانم که جگه له خوا" په رستنی هیچ شتیکی تر په وانییه، سا (ئیوه و بته کانتان) کو بینه وهو چنده ده توانن نه خشه بکیشن بو له ناو بردنم ﴿^{۵۶} ثم لا تنظرون﴾ له پاشانیش هیچ مه واداو مو له تیشم مه دهن ئه گهر نه توانن" ئه وسه چاک بزائن که هیمن له وکاته یشدا من هیچ باکیکم نییه ﴿^{۵۷} اِنی توکلت علی الله ربی وربکم﴾ چونکه بیگومان من پالم بهو خواوه داوه، که په روه ردگاری من و، ئیوه دیشه، واته: هر به بریاری ئه و پازیم و، متمانه شم ته نها به یارمه تی و پشتیوانی ئه وه ﴿^{۵۸} ما من دابة الا هو اخذ بناصيتها﴾ هیچ ده عباو ره وکهریک نیه مه گهر خوا پیشه سهری گرتوه، واته: هر ئه و خواوه نیه تی و هه موو شتیکی به ده ست ئه وه له ژیر ده سه لاتی ئه و دایه ﴿^{۵۹} ان ربی

علی صراط مستقیم﴾ بهراستی په روه ردگارم له سهر هق و راسته رییه، واته: نه خشه و پلانه کانی گشت پر له دادن، ستم له کهس ناکاو، حه زده کا هه موو به ره و هق بین. گه لی (عاد) تیا چوو به دهر له نیمانداره کانیان:

﴿^{۶۰} فان تولوا فقد ابلغتمکما ارسلت به الیکم﴾ جائه ر ئیوه له داخوازییه که م پوو وهرده چه رخنن و، گوی ناگرن بوم، وامن راسپارده ی خووم پی راگه یانندن و، نه نجای لاری بوونیشم بو روونکرده وه ﴿^{۶۱} ویستخلف ربی قوما غیرکم﴾ و په روه ردگاریشم له ناوتان ده باو له جیاتی ئیوه خه لکیکی تر داده نی که نه وان بهراستی و ئیخلاسه وه ئه یپه رستن ﴿^{۶۲} ولا تضررونه شیئا﴾ ناشتوانن هیچ زیانیکی پی بگه یه نن ﴿^{۶۳} ان ربی علی کل شیء حفیظ﴾ بهراستی په روه ردگارم پاریزه رو چاودیری هه موو شتیکه، کارو کرده وه کانتان ده پاریزی و چی لی شاره وه نیه ﴿^{۶۴} ولما جاء امرنا﴾ وه کاتی فه رمانمان بو له ناو بردنی هوزه که ی عاد ده رچوو ﴿^{۶۵} نجینا هودا والذین آمنوا معه رحمة منا﴾ به میهره بانی و به زه بی خوومان (هوود) و نه وانه ی له گه لیا باوه ریان هی نابوو، پرگارکرد

﴿^{۶۶} ونجیناهم من عذاب غلیظ﴾ و له وسزا ههره سه خت و تونده ش لاماندان، نه وه بوو (با) یه کی زور قورس و نه زوکمان ناره سهریان و له بنی هیئان. ﴿^{۶۷} وتلك عاد جحدوا بآیات ربهم﴾ نه مه ش به سهرهاتی هوزه که ی عاد بوو باسکرا که به لگه و نیشانه کانی په روه ردگاری خویمان نکوولی کردو باوه ریان نه هیئا ﴿^{۶۸} وعصوا رسله﴾ و سهر پیچی و نافه رمانیان له پیغه مبه رانی خوا کرد، واته: سهر پیچیان له هوود وهک سهر پیچیان له هه موو په یامبه ران کردبی وایه ﴿^{۶۹} واتبعوا امر کل جبار عنید﴾ وه شوینی فه رمان و بریاری هه موو که سیکی زوردارو ستمه کارو یاخیکه و تن، واته: له باتی گویرایه لیان بو پیغه مبه ران، په یروویان له سهر کاره تاغو ته کانیان کرد! ﴿^{۷۰} واتبعوا فی هذه الدنيا لعنة و یوم القیامة﴾ وهر له م دونیا یه دا، نه حله ت و نه فرینیان به دوا دا چوو، وه له روژی قیامه تیش هه روا، ده سا بنوین و بزائن چیمان به سهر هیئان؟ ﴿^{۷۱} الا ان عادا کفروا بربهم﴾ هو شیار بن و بزائن! که گه لی عاد به رامبه ر

﴿^{۷۲} ونجیناهم من عذاب غلیظ﴾ و له وسزا ههره سه خت و تونده ش لاماندان، نه وه بوو (با) یه کی زور قورس و نه زوکمان ناره سهریان و له بنی هیئان. ﴿^{۷۳} وتلك عاد جحدوا بآیات ربهم﴾ نه مه ش به سهرهاتی هوزه که ی عاد بوو باسکرا که به لگه و نیشانه کانی په روه ردگاری خویمان نکوولی کردو باوه ریان نه هیئا ﴿^{۷۴} وعصوا رسله﴾ و سهر پیچی و نافه رمانیان له پیغه مبه رانی خوا کرد، واته: سهر پیچیان له هوود وهک سهر پیچیان له هه موو په یامبه ران کردبی وایه ﴿^{۷۵} واتبعوا امر کل جبار عنید﴾ وه شوینی فه رمان و بریاری هه موو که سیکی زوردارو ستمه کارو یاخیکه و تن، واته: له باتی گویرایه لیان بو پیغه مبه ران، په یروویان له سهر کاره تاغو ته کانیان کرد! ﴿^{۷۶} واتبعوا فی هذه الدنيا لعنة و یوم القیامة﴾ وهر له م دونیا یه دا، نه حله ت و نه فرینیان به دوا دا چوو، وه له روژی قیامه تیش هه روا، ده سا بنوین و بزائن چیمان به سهر هیئان؟ ﴿^{۷۷} الا ان عادا کفروا بربهم﴾ هو شیار بن و بزائن! که گه لی عاد به رامبه ر

به پرهوردگاریان بی و هفاو بی باوه پرو کافر بوون، بویه و ایان به سهر هیئراو دوو چار بوون **﴿الا بعدا لعاد قوم هود﴾** دهسا بیدار بن ! وه باهؤزی عاد له ره حمهت و به زهی خوا ههر دور بن.
صالح و سه موودی قهومی:

﴿۱۱﴾ وَاِلٰی ثَمُوْدَ اِخَاهُمْ صَالِحًا بؤلای هؤزی (سه موود) یش (صالح) ی بریا نمان نارد، که له نیوان (مه دینه) و (ته بووک) دا ده ژیان **﴿قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِهِ﴾** نهویش وتی: نهی هؤزی من ! ده بی ئیوه ههر خوی تاک و ته نیا به رستن، چونکه جگه له خوی هیچ په رستراویکی تر به هق و شایسته ی په رستن نیه **﴿هُوَ انْشَاكُمْ مِنَ الْأَرْضِ﴾** چونکه ههر ئه وه له م زهوییه ئیوه ی به رپا کرد و به دی هیئان **﴿وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا﴾** و کرد نیشی

به ئاوه دانکه ره وه ی زهوی، واته: ده بی زهوی به داروو دره خست و کشتو کال و .. هتد ئاوه دان بکه نه وه.
﴿فَاسْتَغْفِرُوهُ﴾ دهسا داوای لیبوردنی تاوان و گوناچه کانتانی لی بکه ن، به تاییه تی بو سه رده می بت په رستیتان **﴿ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ﴾** و پاشانیش تهوبه بکه ن و، به ره وه و ئه بینه وه، واز له گشت کاریکی خراپ و، بتپه رستی بیئن **﴿إِنْ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ﴾** بیگومان په روره دگارم له به نده کانیه وه زور نزیک و به وه لامه، که واته صالح بوون ده بیته هؤی ئه وه که خوی دلؤقان، زو و ده لامی داخوازیه کانتان بداته وه، له جیگایه کی تردا بو جهخت له سه ره و راستیه خوا ده فره می: (واذا سألک عبادی عنی فانی قریب اجیب دعوة الداع اذا دعان ۲/ ۱۸۶).
وتوو ویزیک له نیوان صالح و نه ته وه که یدا:

﴿۱۲﴾ قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا هؤزه که ی له وه لامدا وتیان: نهی صالح ! به راستی تو به ره وه ئه م قسانه بکه یت جیی هیواو ئومیدی ئیمه بوویت، چاوه پروانبوین ببیته سالارو گه وره مان، که چی به و قسانه

بی هیوات کردین **﴿إِنْتَهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾** نایا له په رستنی په رستراوه کانی باوبا پیرانمان ریمان لیده گریت ؟ **﴿إِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ﴾** وه به راستی ئیمه به رامبه ره وخوایه بانگمان ده که یت بیپه رستین به گومان و دوو دلین **﴿۱۳﴾ قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِنْ رَبِّي﴾** صالح په یامبه ره وتی: نهی گه لی من ! ئه ربینیتان به لگه یه کی پروون و ناشکرام هیئاو له لای په روره دگارمه وه **﴿وَأَتَانِي مِنْهُ رَحْمَةٌ﴾** په حمهت و پیغه مبه ریتی پیبه خشیم، نایا پاش ئه وه ده توانم سه ریچی له فره مانی بکه م ؟ **﴿فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ﴾** ئه گه ر نافه رمانیم کرد، کی هیه - بتوانی له به رامبه ره سزای خواوه - هاوکاری و کومه کیم بکاو له سزای لام بدات ؟ **﴿فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ﴾** دلنیا بن (به م هلوسته تانه وه) جگه له زیان، هیچ شتی بو من زیاد ناکه ن **﴿۱۴﴾ وَيَا قَوْمِ﴾** نهی خرم و هؤزی من ! **﴿هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ﴾** ئه م ئه و وشتریه خوتان داواتانکرد، خوی گه وره به فره مانی خوی

قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِنْ رَبِّي وَءَاتَنِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿١٣﴾ وَيَقَوْمِ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذُرُّوَهَا تَكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿١٤﴾ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ ﴿١٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا بَنَيْنَا صَلِاحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿١٦﴾ وَالَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِئَرِهِمْ جَثِيمِينَ ﴿١٧﴾ كَانُوا لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلَا إِنَّ ثَمُودًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُدُّوا لَثَمُودٍ ﴿١٨﴾ وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ ﴿١٩﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ أَن يَضِلُّ إِلَيْهِ نُكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أَزْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمِ لُوطٍ ﴿٢٠﴾ وَأَمْرُهُمْ قَائِمَةٌ فَضَحَكْتُ نَسِيتُهَا يَا سَحَقُ وَمِنْ وَرَاءِ سَحَقٍ يَعْقُوبُ ﴿٢١﴾

لهبرده رهق و تهقه که بهدییهناو کردییه بهلگهیهکی گهروه مهزن بۆتان ، لهسەر راستی پیغهمبهرتی من ﴿ **فذرهما تاكل في ارض الله** ﴾ دهسا لیگهزین با لهو ئهزهی خوا بو خوی بخواو بهوهری ﴿ **ولا تمسوها بسوء** ﴾ و بهنیازی خراپهوه دهستی بۆمبهبن و ئازاری مهدهن ﴿ **فياخذكم عذاب قريب** ﴾ ئهگینا سزایهکی نزیک ئهتانگری و دووچاردهبن ﴿ **فَعَقَرُوهَا** ﴾ کهچی - صالحیان به درۆزن زانیی و ، ههر چوار پهلی و شترهکیان شکاندو لهت و پهتیان کرد و گوشتهکیان دابهشکرد ! ﴿ **فقال تمتعوا في داركم ثلاثة ايام** ﴾ ئینجا صالح پییگوتن: تهمنی دریزتان تهنها سی رۆژیکه ، جالهو خانوبهرههی خوئانهدا ئهوماویه بۆخوئان بژین و رابوین ، تازهنگی خهتهری سزاکهتان بۆدی ﴿ **ذلك وعد غير مكذوب** ﴾ ئهوهپهشهو بهلینی خوایه ، راستهو درۆ نییه ، واته: کهسیک نییه بتوانی بهدرۆی بخاتهوه ﴿ **فلما جاء امرنا** ﴾ ئینجا که لهکاتی دیاریکراوی خویدا فهرمانهکهمان بۆ سزایان هات ﴿ **نجينا صالحا والذين آمنوا معه برحمة منا** ﴾ صالح و ئهوانههی باوهریان هیئابوو پیی ، بهمیهرههانی و بهزهیهیهکی تایبهتی خویمان رزگارمانکردن له تیاجوون ﴿ **ومن خزي يومئذ** ﴾ وه لهپهستی ئهو رۆژه پهناماندان ﴿ **ان ربك هو القوي العزيز** ﴾ بهراستی پهروهردگارت تهنها بۆخوی زۆر بههیزو زال و به توانایه ﴿ **واخذ الذين ظلموا الصيحة** ﴾ وه بۆ رۆژی چوارهم - ئهوانههیان ستهمیانکردبوو - نهعهتهو دهنگیکی بهههیهت (بومهلهزه ، شریخه و بروسکه) گرتنی ، لهئهنجای ئهوهدا شارهکیان ژیرهو ژورر بوو ﴿ **فاصبحوا في ديارهم جائمين** ﴾ ئیتر ههموو لهخانوو و شوینهکانی خوئاندا دهمه و پوو کهوتن و مردن ﴿ **كان لم يغفوا فيها** ﴾ دهتگوت لهو ولاتهدا رۆژی نهژیاون و نهبوون ﴿ **الا ان شئود كفروا ربهم** ﴾ بزائن که بیگومان هۆزهکهی (سهموود) بی باوهرو بی وهفاو سپله بوون بهپهروهردگاریان ، بۆیه ئهویش وای بهسههرههینان ﴿ **الا بعدا لثمود** ﴾ بیدارین ! بریاری دووری بۆگهلی سهموود له بهزهیی خوا درا .

فریشته مژدهی ئیسحاق و یاقوب ددهنه ئیبراهیم :

﴿ **ولقد جاءت رسلنا ابراهيم بالبشرى** ﴾ بی سو فریشته راسپاردو رهوانهکراوهکانمان بهمژدهوه هاتنه لای ئیبراهیم و ، مزگینیان به (ئیسحاق) ی کوپی دایهو ﴿ **قالوا سلاما** ﴾ وتیان سلاوی بۆ ئیبراهیم ﴿ **قال سلام** ﴾ ئهویش وتی : ئیوهیش بهههمیشه سلاوتان لیئی ﴿ **فما لبث ان جاء بعجل حنيز** ﴾ جادوای بهخیرهاتنیان زوو چوو گوشتی گوێلکیکی برژاوی بۆ هینان " و لهبردهمیان دایناو فهرمووی لیکردن " ﴿ **فلما رای ایدیهم لا تصل اليه** ﴾ ئینجا کهدیته دهستی بۆ نابهن و لییناخۆن ﴿ **نكرهم** ﴾ پییناخۆشبوو و به نادۆس و ناحهز کهوتنه بهرچاوی ﴿ **واوجس منهم خيفة** ﴾ و لییان ترساو گومانی خراپی لیکردن ﴿ **قالوا لا تخف** ﴾ فریشتهکانیش ههستیان پیکردو پییان وت : مهترسه ﴿ **انا ارسلنا الى قوم لوط** ﴾ بیگومان ئیمه فریشتههین ونیردراوین بۆلای هۆزی (لووط) لهناویان بهرین ﴿ **وامراته قائمة فضحكت** ﴾ و ژنهکهی (ئیبراهیم) - که لهپشتی پهردهوه وهستاوو و گوئی لهمزگینییهکهوه بوو - لهخوشیا پیکهنی ، وهکو دهفهرموی : ﴿ **فبشرناها ياسحاق** ﴾ ئینجا ئیمهش لهسهر زمانی فریشتهکان مژدهمان پێدا بهکوپیك بهناوی ئیسحاق ، شیایو باسیشه زۆر پیرو بهتèmeن بوو ، مندالیشی نهدهبوو ﴿ **ومن وراء اسحاق يعقوب** ﴾ و لهپاش (ئیسحاق) یش ، مزگینیمان به (یهعقوب) ی کوپهزای دایه ، واته: ئیسحاقیش کوپیکی ئهبی و ناوی یهعقوب دهبی ﴿ **قالت يا ويلتي االد وانا عجوز** ﴾ خیزانی ئیبراهیم بهسهر سورمانیکهوه وتی : ئهی رۆ ! من مندالم ئهبيت ودهمن پیرهژنیکم ؟ ﴿ **وهذا بعلي شيخا** ﴾ و ئهمهیش میردهکهمه ، پیرهمیردیکهوه ، زۆریش بهسالآچوووه ﴿ **ان هذا لشئ عجيب** ﴾ بهراستی ئهمه بۆ من رووداویکی سهیروو سهمهرهیه ! ﴿ **قالوا اتعجبين من امر الله** ﴾ فریشتهکان وتیان : ئهوه لهکاری خوا سهرسام دهبیئت ؟ ﴿ **رحمة الله و برکاته عليكم اهل البيت** ﴾ رهحمهت و بهرهکهتی خواتان

له سهر بئت ئه ی خانه واده ی مالى ئیبراهیم! **﴿انه حمید مجید﴾** به راستی ئه و خواجه هه می شه سوپاسگوزاری شکۆداره ، چونکه نازو نیعمه ته کانی ئه وه نده زۆرن له ئه ژمار نایه ن. له (بوخاریی) و (موسلیم) دا هاتوو ه که: باوه پرداره کان به پیغه مبهریان ﷺ گوت: (وقد علمنا السلام عليك، فكيف الصلاة عليك يا رسول الله ؟ قال: ((قولوا: اللهم صل على محمد، وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم و آل إبراهيم، وبارك على محمد وعلى آل محمد، كما باركت على إبراهيم ، إنك حمید مجید)) واته: ده زانی چۆن دروودو سلاوت بۆ بنییرین، به لام نازانین چۆن سه له واتت لیبه دین؟ ئه ویش فهرمووی: بَلَّيْنِ: (اللهم صل...) تاد... / فتح الباری: ۶/ ۶۹۶ و مسلم: ۳۰۵/۱.

ئیبراهیم سکالا بۆ هۆزه که ی لووت دهکا:

﴿فلما ذهب عن إبراهيم الروح﴾ جاکه ئه و ترس و

بیمه له دلی (ئیبراهیم) ده رچوو و هیور بوویه وه **﴿وجاءته البشري﴾** و مرگینه که ی بو هات، واته: مرگینی به ئیسحاق و یاقوب **﴿يجادلنا في قوم لوط﴾** که وته موحاده له و سکالا سه باره ت به له ناو بردنی هۆزی (لووط) به مه به ستی دواخستنی سزا که یان، تا به شکو بۆ دوا یی به وای بیزن. **رافه که رانی قورئان ده لین:** ئه و کاته که فریشته کان هاتن و گوتیان: (إنا مهلكوا أهل هذه القرية) واته: ئیمه ده مانه وی خه لکی ئه م گونده یه قریکه یان، ئیبراهیم پییگوتن: ئه ی ئه گهر په نجا موسلمانیشی تیدا بیت؟ ئیوه ههر له ناویان ده به ن؟ وتیان: نه خیر، وتی: ئه ی چل؟ گوتیان: نه خیر. ههر به و پییه له گه لیان چوو هه تا وتی: باشه! ئه ی ئه گهر یه ک موسلمان هه بیت؟ وتیان: نه خیر، ئیبراهیم وتی: (إن فیها لوطا) واته: ده خو (لووط) ی تیدا یه ! **﴿إن إبراهيم لحليم اواه منيب﴾** به راستی ئیبراهیم پیاویکی به حه وه سه له و له سه رخو و غه مخوارو، زۆر ته وه به کارو گه راوه یه بۆلای خوا **﴿يا إبراهيم اعرض عن هذا﴾** فریشته کان وتیان:

قَالَتِ يَوْنَلَيَّ أَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٦﴾ قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهَ وَبَرَكْنَاهُ عَلَيْهِ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿٧٧﴾ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشَرَىٰ ابْنَحْدَلْنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٨﴾ إِنْ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٩﴾ يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٨٠﴾ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيقَهُمْ وَصَاقَ بِهِمْ ذُرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ﴿٨١﴾ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَفْقَهُوْهُ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ﴿٨٢﴾ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا تُرِيدُ ﴿٨٣﴾ قَالَ لَوْ أَنِّي يَكْفُؤُهُ أَهْوَىٰ إِلَىٰ رُكِّي شَدِيدٍ ﴿٨٤﴾ قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَنْفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرُكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنْ مَوْعَدُهُمْ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨٥﴾

فریشته دینه لای لووت:

جا لیردها په رده به سه ر دیمه نه که ی ئیبراهیم و خیزانه که ی داده داته وه ده گه پیتته وه سه به سه که ی لووط و ده فهرمو ی: **﴿ولما جاءت رسلنا لوطا﴾** ههر که شانده (فریشته) که مان لای (ئیبراهیم) هه لسان و، هاتنه لای لووط **﴿سئ بهم وضاق بهم ذرعا﴾** پیا یان زۆر ناره حه ت و دلته نگ و په ریشان بوو، چونکه له سیمای چه ند لاویکی جوان چاک و جه هیلدا هاتبوون، ئه می ش ترسا له هۆزه که ی خو ی بن و بۆ ئه و کاره دزیوو قیزه ونه هاتن و، میوانه کانی بی

ریزو بئی حورمت بکەن!! ﴿وقال هذا يوم عاصيب﴾ بۆیە لەدلی خۆیدا گوئی: ئای! چ روژیکی زۆر نارهحەت و سەختە ئەمڕۆ، ئەمە ھەر ئەوروژەییە من لێدەترسام ﴿٧٨﴾ **﴿وجاء قوم يهرعون إليه﴾** وە قەومەکە ی ھەر بەبیستنی ھاتنی میوانەکان زۆر بەپەلەو بیئەرمەنە خۆیان کوتا بۆمالی لووط و زانیان میوانی ھەیە!! ﴿ومن قبل كانوا يعملون السفینات﴾ خۆ پێشتریش ھەر خەریکی کاری دزیوی خراب و بەدفعە بوون، سڕوشتی راستەقینە ی مروقییان ھەلۆە شابوو، بۆیە لەباتی چوونە لای ژنان دەچوونە لای نێرینە!! جابۆ ئەو ھەیان ھێنیتەو سەرباری راستی ژیان دەفەرموی: ﴿قال يا قوم هؤلاء بناتي من اطهر لكم﴾ جا کە ئەو دیمەنە ئاپروو بەرھە ی دیت و، بۆ ئەو ھیش دەست درێژی نەکرتە سەر میوانەکانی، وتی: ئە ی قەوم و گەلی من! ئەمە کێژەکانم - لەرووی شەرەو - پاکترو چاکترن، مارەیان دەکەم بۆتان ئەگەر واز لەمیوانەکانم بێنن ﴿فاتقوا الله﴾ جا لەخوا بترسن و دەس لەوکارە نابەجییە بکێشنەوہ ﴿ولا تخزوني في ضيقي﴾ و لای میوانەکانم شەرەزارو پوو زەردم مەکەن و ئاپرووم مەبەن ﴿اليس منكم رجل رشيد﴾ ناخۆ پیاویکی سەلاریان تیدا نەبیت، فەرمان بەچاکە بداد، رێ لەخراپە بگرت؟! ﴿٧٩﴾ **﴿قالوا لقد علمت ما لنا في بناتك من حق﴾** ئەوانیش وتیان: بەراستی خۆت دەزانی کە: ئیمە ھیچ مەیل و ئارەزوویەکی کچانی تۆمان نییە ﴿وانك لتعلم ما نريد﴾ و بۆ خۆشت دەزانی چیمان دەوێت.

لووط ئاوات بۆ ھیز دەخوازی:

﴿٨٠﴾ **﴿قال لو ان لي بكم قوة﴾** لووط وتی: ئەگەر لەبەرامبەر ئیوہو ھیزیکم دەبوو، دەمزانی چیمەکرد (ئێین عەباس) ئەلی: واتە: خۆزگە چەند کوپیکی زیرەک و زرنگم دەبوون ﴿او آری إلى ركن شديد﴾ وە یان پەنایەکی خاوەن دەسەلاتی بە نامووس و لێھاتووم دەستدەکەوت و بەرگری لێدەکردم" ئەوسا ئەوکاتە، ئیوہ نەتان دەتوانی ئابو و شیوہیە بێنە سەرمیوانم، واتە: ئە ی کاش! عەشرەت و ھۆزو خێلیکی بەھیزی وام دەبوو ﴿قالوا يالوط انا رسل ربك﴾ فریشتەکانیش کەدیتیان بەوجۆرە بەرھوانی لەمیوانەکانی دەکاو، خەفەتبارە بۆیان، وتیان: ئە ی لووت! بەراستی ئیمە فریشتە ی خواوەندی تۆین و نێردراوینە لای تۆ ﴿لن يصلوا إليك﴾ دڵنیا بە ھەرگیز ئەو بەدکارانە ناتوانن دەستی ناپاکیان بگەینەن تۆ بەدەستدریژی بۆ میوانەکانت ﴿فأسر باهلك بقطع من الليل﴾ جا تۆ لەگەڵ خانەوادەکەت بەشیکی زۆری شوو بمینی دەرچن ﴿ولا يلفت منكم احد إلا امراتك﴾ و ژنەکەت نەبێ ھیچ کەستان بەرەو دوا لانەکاتەوہ ﴿إنه يصيبها ما أصابهم﴾ چونکە ھەرچی تووشی ئەوخەلکە لاسارە دەبێ، دڵنیا بە تووشی ئەویش دەبێ، لەو دەچیت لووط کەمێ پەلە ی بووبیت، بۆیە خوا ی گەورە فەرمووی: ﴿إن موعدهم الصبح﴾ بێگومان کاتی سزاکەیان دەمی بەیانە ﴿اليس الصبح بقريب﴾ مەگەر دەمی بەیان نزیک نییە؟

گوندەکانی قەومی لووط سەرەونخوون بوون:

﴿٨٢﴾ **﴿فلما جاء امرنا جعلنا عليها سافلها﴾** جا کە لەکاتی خۆیدا فەرمانەکەمان گەیشت بۆ تیاچوونیان، شارو گوندەکانیانمان ژێرو ژوورکرد، واتە: لەبنمان ھێنان و، سەر و خواربوون ﴿وامطرنا عليهم حجارة من سجيل منضود﴾ و بەقوپی سوورەوہ کراوی رەقی - چین لەسەر چین - وەک بەردە گل بەردە بارانمان کردن و دەرئەنجام خانوو و بەرەکیان بوو بەدریایەکی تال و تفت و، ئاوەکەشی کەلکی ھیچ شتیکی نەما، پاشان بەدریای مردوو (البحر الميت) و بەدریایە ی لووت (بحيرة لوط) ناو بانگی دەرکرد ﴿٨٣﴾ **﴿مسومة عند ربك﴾** بەردەکانیش ھەریەکە لای پەرەردگارت ناوونیشانی ئەو کەسە ی بۆ دیاری کراو بوو، لێ بدات ﴿وماهي من الظالمين ببعيد﴾ خۆ ئەو ناوچە و ولاتە وێرانکراوە لەستەمکارانی قورەیشەوہ دوور نییە، بۆعیرەت وەرگرتن، بەلکو زۆر جارانیشت بەلایا

تیدہ پہن، و اچاکہ بویان غیرہ تی لی وەرگرن. یان دهلین: به لآو به سهراتی ناوا سه بارهت به سته مکاران هیچ دور نییه، واته: گشت سته مکاریکی لهوچه شنه به لآی ناوای پر به بالایه. (ئه بو داود و تیرمیزی و ئین ماجه) له (ئین عهباس) ئهم فرمودیه دهینن: ((من وجدتموه يعمل عمل قوم لوط فاقتلوا الفاعل والمفعول به)). واته: هر که سینکتان دیت کاری گهلی لووطی ده کرد، ههردووکیان - بکهر کار له گهل کراو - بکوژن. بویه پیشهوا شافیعی له فرمودیه کیاو دهسته یه که له زانایانیش نه لین: بکهر که (هر که سی بیی ده کوژری، واته: ژندار بیی، یان نا. (ئه بو حنیفه) یش ده لی: ده بی (فاعل) به که له شاخیکی بهرزه وه بخریته خواره وه پاشانیش بهرده باران بکری، و ده کو که له که ی لووط بهرده باران کرا.

شوعه یی ئیردرا بو مه دیه ن:

﴿وَالِی مَدِیْنِ اَحَاهُمْ شُعَیْبًا﴾ بۆلای خه لکی (مه دیه ن) یش بر او که سی خویان، (شوعه یی) مان به پیغه مبه ریتی نارد. (مه دیه ن) ده که ویتته سنووری حیجان، له ولایشه وه هاو سنووری شامه ﴿قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَیْرِہ﴾ وتی: ئه ی گه لی من! هر به گوئی خوا بکه ن و، به ته نیا هه رئه ویش به رستن، غه یری ئه و خوا یه کی تر شیای پهرستن بیی نییه، جا له گهل ئه وه شدا ئه و قه ومه کافرو خوا نه ناسبوون، بویه فرمووی: ﴿وَلَا تَنْقُصُوا الْمِکْيَالَ وَالْمِیزَانَ﴾ وریابن! له کیشانه و پیوانه دا که م و کوپتی مه که ن، واته: له مامه له دا خه لکی مه خه له تینن ﴿اِنِّیْ اُرَکِمُ بَخِیْرًا﴾ چونکه ده تانبینم له خوشگوزه رانی و، ده سه لات و مال و سامانیکی زۆردان، چ پیویستان به خه له تاندنی مه رد م نیه؟ ﴿وَ اِنِّیْ اَخَافُ عَلَیْکُمْ عَذَابَ یَوْمٍ مَّحِیْطٌ﴾ وه به راستی من له سه رتان ده ترسم سزای پوژیکی گشتگیرتان ئه و قه ببیی " ئه ر له فرمانم ده رچن ﴿وِیَا قَوْمِ اَوْفُوا الْمِکْيَالَ وَالْمِیزَانَ بِالْقِسْطِ﴾ ئه ی هۆزو نه ته وه ی من!

﴿وَالِی مَدِیْنِ اَحَاهُمْ شُعَیْبًا﴾ بۆلای خه لکی (مه دیه ن) یش بر او که سی خویان، (شوعه یی) مان به پیغه مبه ریتی نارد. (مه دیه ن) ده که ویتته سنووری حیجان، له ولایشه وه هاو سنووری شامه ﴿قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَیْرِہ﴾ وتی: ئه ی گه لی من! هر به گوئی خوا بکه ن و، به ته نیا هه رئه ویش به رستن، غه یری ئه و خوا یه کی تر شیای پهرستن بیی نییه، جا له گهل ئه وه شدا ئه و قه ومه کافرو خوا نه ناسبوون، بویه فرمووی: ﴿وَلَا تَنْقُصُوا الْمِکْيَالَ وَالْمِیزَانَ بِالْقِسْطِ﴾ وریابن! له کیشانه و پیوانه دا که م و کوپتی مه که ن، واته: له مامه له دا خه لکی مه خه له تینن ﴿اِنِّیْ اُرَکِمُ بَخِیْرًا﴾ چونکه ده تانبینم له خوشگوزه رانی و، ده سه لات و مال و سامانیکی زۆردان، چ پیویستان به خه له تاندنی مه رد م نیه؟ ﴿وَ اِنِّیْ اَخَافُ عَلَیْکُمْ عَذَابَ یَوْمٍ مَّحِیْطٌ﴾ وه به راستی من له سه رتان ده ترسم سزای پوژیکی گشتگیرتان ئه و قه ببیی " ئه ر له فرمانم ده رچن ﴿وِیَا قَوْمِ اَوْفُوا الْمِکْيَالَ وَالْمِیزَانَ بِالْقِسْطِ﴾ ئه ی هۆزو نه ته وه ی من!

با پیوانه و کیشانه تان تیرو ته و او و دادگه رانه بی ﴿وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْیَاءَهُمْ﴾ شتوومه کی خه لکی که م نرخ دامه نین و مه یان خه له تینن ﴿وَلَا تَعْتُوا فِی الْاَرْضِ مَقْسِدِیْنَ﴾ له ولایشدا فه سادو خراپه کاریی بلآومه که نه وه، واته: ته رازوو بازویش به شیکه له فه سادو کاری گهنده لی له ولاندا ﴿بَقِیَّةُ اللَّهِ خَیْرٌ لَّکُمْ اِنْ کُنْتُمْ مُؤْمِنِیْنَ﴾ رسق و پوژی و قازانجیک که خوا بی ته رازوو بازو بو تان دیلیته وه چاکتره، له و سامانه ی که به خیانه ت و ته رازوو بازو وه ری ده گرن، ئه ر به رواتان هه بی ﴿وَ اِنَّا عَلَیْکُمْ بِحَفِیْظٍ﴾ و خو منیش به رامبه ر به و کیشانه و پیوانه ئیوه ده یکه ن، پارێزه رو به رپرسنیم، چونکه من ته نها ناموژگارم و حه ق و راستی پاده گه یه نم، ئیتر تاوان و گوناچه که ی بو خوتانه.

وه لامي مهديه ن بؤ شوعهيب ناشايسته بوو:

﴿**۸۷** قالوا يا شعيب﴾ خه لکه که و تیان: ئه رئ شوعهیب ! ﴿**اصلاک تامرک ان نترک ما یعبد آباؤنا**﴾ ئایا نویره که ت فرمانت پی دهکا که: ئیمه له پهرستن ئه و پهرستراوانه باوو باپیرانمان ئه یانپهرستن دهست هه لگرین !؟ (شوعهیب) ﴿**۸۸**﴾ پیاویکی زور نویره خوین و عابید بوو، بویه ئه وانیش گوتیان: مهر نویره که ت هانی ئه و کاره ت دهدا ؟ ﴿**او ان نفعل فی اموالنا ماشاء**﴾ یان ریمان لیگریست که به ناره زوی خویمان چیمان بویت له مال و سامانه که ماندا ئه نجامی بدهین ؟ واته: ئه تهوی له تهرازوو بازیی ریمان لیگریست؟ ﴿**انک لانت الحلیم الرشید**﴾ ئه و جا به گالته وه پییان وت: خو تو به لای خو ته وه - پیاویکی هیمن و له سهر خو فامیده و سه لاریت !! چو ن فرمانمانی پی ده که بیت !؟ ﴿**۸۹** قال یا قوم ارایتم ان کنت علی بینة من

رئی﴾ شوعهیب وتی: ئه ی قه وم و گه له که م ! باشه ئه گهر من به لگه یه کی ناشکرا و روون له لای پهروه ردگارمه وه بو هیئان ب ﴿**ورزقنی منه رزقا حسنا**﴾ و رزق و پوزییه کی چاک و سه لالی پی دابم ، یان په یامبه ریئی پی به خشیم ، چ عه بییه کی تیدایه ، که من داوای ئیسلأح و چاکسازیی له نا و ئیوه دا بکه م، نه هیلم یه کتری به خه له تینن ؟ ﴿**وما ارید ان اخالفکم الی ما انهاکم عنه**﴾ ناشمه وی شتی له ئیوه قه دهغه بکه م و ، بوخوم بیکه م. ﴿**ان ارید الا الإصلاح ما استطعت**﴾ هه تا بشتوانم ههر چاکسازیی و ، ریک و پیک کرنی حالئ ئیوه ده ویت ، ئه مه وی ئیوه ده سپاک و دادگهرین. ﴿**وما توفیقی الا بالله**﴾ خو ته و فیک و دوزینه وه ی ریی راست و هیدایه تیشم ته نها به خوایه ﴿**علیه توکلت والیه انیب**﴾ پشتم به و به ستووه و ههر بولای ئه ویش ده گهریمه وه ﴿**۹۰** ویا قوم لا یجرمنکم شقاقی﴾ ئه ی خزم و گه لی من! ده خیلتانم ناکوکیی و دزایه تیتان به رامبه ر به من هه لتان نه نیت بؤ سوور بوونتان له سهر بی پروایی ﴿**ان یصیبکم مثل ما اصاب قوم نوح او**

وَنَقُومَ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلَ مَا أَصَابَ قَوْمُ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ ﴿٨٩﴾ وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴿٩٠﴾ قَالُوا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرِيكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ﴿٩١﴾ قَالَ يَقُومُوا أَرْهَطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرًا إِنَّ رَبِّي يَمَّا تَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٩٢﴾ وَيَقُومُوا أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَذِبٌ وَأَرْتَقِبُوا إِلَيَّ مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّخْرَةَ فَصَبَّحُوا فِي دِرَاهِمِ جَشَمِينَ ﴿٩٤﴾ كَانُوا لَيُغْنَوْنَهَا أَلا بَعْدَ الْمَدِينِ كَمَا بَعْدَتْ لُحُودٌ ﴿٩٥﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٩٦﴾ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَأَتْبَعُوا فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ﴿٩٧﴾

قوم هود او قوم صالح﴾ که به و هویه وه دو چاری ئه و به لایه بین که: دوو چاری گه لی نوح و گه لی هود و گه لی صالح بوو ﴿**وما قوم لوط منکم ببعید**﴾ خو به سه رهاتی هۆزه که ی (لووط) یش له ئیوه وه دوو ریکی واییه و، ده شزانن چیمان به سهر هیئان، ده سا ئیتر هه قه ناموژگاری وهرگرن، بؤ نه وه ی دوو چاری ئه و به لایه ی ئه وان نه بن ﴿**واستغفروا ربکم ثم توبوا الیه**﴾ وه له پهروه ردگارتان بخوانن لیئان ببووریت، پاشانیش ته و به ی لابکه ن و بچه وه بولای ﴿**ان ربی رحیم ودود**﴾ به راستیی پهروه ردگارم به رامبه ر ته و به کاران زور دلاوا و میهره بان و به به زهیی یه ، زوریش پیی پیخو شه.

بۇ پاراستنى ھەق ھېزۇ دەسلەت پېۋىستە :

﴿ **قالوا يا شعيب ما نفقه كثيرا مما تقول** ﴾ ئەو ئالەبارانە لەو لەمدا وتیان : شوعەیب ! ئیمە لەزۇرئىكى قسەكانت تیناگەین ! دیارە بەگالتەو بەلاقرتیی ئەوقسە دەكەن ، چونكە ناگونجی (شوعەیب) یكى پیغەمبەر نەزانى چۆن وتاریان بۇ بداو تییان بگەیهنى ، كە لە (ئەسەر) دا ھاتوو دەلیت : (شعيب خطیب الأنبياء) واتە : (شوعەیب) عليه السلام دواندەرو خەتیبی پیغەمبەرەكانە ، ھەرەك ئیمامی (سەوری) یش ھەمان قسە دەكا ﴿ **وإنا لنراك فينا ضعیفا** ﴾ وە بیگومان لەناو خوڤماندا بەمروقیكى لاوازو ، كەم وزەو كەم سیاسەتت دەزانین ﴿ **ولولا رهطك لرجمناك** ﴾ ئەر لەبەر دەستەو بەستەكەشت نەبا ، ئیستا بەردە بارانمان دەكردیت و ئەمانكوشتیت ﴿ **وما انت علينا بعزیز** ﴾ خوڤای ئیمەیش تۆ خاوەن تواناو بەدەسلەت نیت ﴿ **قال يا قوم ارهطى اعز عليكم من الله** ﴾ شوعەیب وتی : ئەى ھۆزو گەلى من ! ناخۆ دەستەو كۆمەل و عەشیرەتەكەمتان لەخوا لا بەتواناو بەدەسلەت ترە ، وا لەخوا شەرم ناكەن و ، لەعەشیرەتەكەم شەرم دەكەن و دەترسن ﴿ **واتخذتموه وراكم ظهريا** ﴾ و خواتان پشتگوێ خستوو و بەفرمانی ئەو كار ناكەن ؟! ﴿ **إن ربى بما تعملون محيط** ﴾ بەپراستی پەرەردگارم بەو كوفرو تاوانە ئیو دەیکەن بەناگا و زانیو ، هیچ شتیكى لیگوم نابیت .

شوعەیب ھەردەشە لە قەومەكەى دەكا :

﴿ **ويا قوم اعملوا على مكانتكم إني عامل** ﴾ ئەى خزم و گەلى من ! ھەر بەوشیوە كارتان دەكرد ، بیکەن و دریغی مەكەن ، بەپراستی و امنیش سوورم لەسەر ئەنجامدانى كارى خۆم ﴿ **سوف تعلمون من ياتيه عذاب يخزيه** ﴾ لەمەولاش ئەزانن كى سزایەكى بۆ دیت و ریسوای دەكات ﴿ **ومن هو كاذب** ﴾ و كێیش درۆزن دەردەچى ئیو ، یان ئیمە ؟ ﴿ **وارتقبوا إني معكم رقيب** ﴾ دەئیو چاوەروانى سزاو جەزەبە بن ، بەپراستی و امنیش لەگەل ئیو چاوەروانى سەرکەوتن دەبم ﴿ **ولما جاء امرنا** ﴾ و كاتى كەفرمانى ئیمە ھات بۆ سزادانیان ﴿ **نجينا شعيبا والذين آمنوا معه برحمة منا** ﴾ بەبەزەیی و دلۆقانى خوڤمان ، شوعەیب و ئەوانەى بڕوایان پى ھینابوو پزگارمان كردن ﴿ **واخذت الذين ظلموا الصيحة** ﴾ و تاوانبارو ستەمكارەكانیشمان بەدەنگ و شریخە مەزن گرت ﴿ **فاصبحوا فى ديارهم جاثين** ﴾ و ئینجا لەشوینەكانى خوڤاندا ھەموو دەمەو پوو كەوتن و مردن ﴿ **كان لم يغنوا فيها** ﴾ بەشیوہەك ، دەتگوت ھەرگیز لەوئى نیشتەجى نەبوون و نەژیاون ﴿ **الا بعدا لمدین** ﴾ بیدار بن ! یاخوا خەلكى (مەدیەن) لەبەزەیی خواوە دوورین ﴿ **كما بعدت ثمود** ﴾ ھەر وەكو گەلى (سەموود) تیاچوون و دووركەوتنەو لەبەزەیی و سوۆزى خوا .

سەرگۆزەشتەى موسا و فیرعەون :

﴿ **ولقد ارسلنا موسى بأياتنا و سلطان مبين** ﴾ و بیگومان موسا پیغەمبەریشمان بەچەندین نیشانەى روون و بەلگەى ئاشكراوە ناردە ﴿ **إلى فرعون وملئه** ﴾ لای فیرعەون و پیاوہ گەورەكانى ﴿ **فاتبعوا امر فرعون** ﴾ (كبار رجاله) فیرعەون فەرمانى كرد پەپرەوى بكەن ، ئەوانیش لەفرمان و قسەى فیرعەون پەپرەوییان كرد ﴿ **وما امر فرعون برشيد** ﴾ خو فەرمانى فیرعەونیش راست و دروست و پەروا نەبوو ، بەلكو چەواشەگەرى گومرایى بوو ﴿ **يقدم قومه يوم القيامة** ﴾ لەپوژى قیامەتیشدا فیرعەون لەبەر ئەو پاشاو گەورەیان بوو پیشیان دەكەوئ بۆ نیو دۆزەخ ﴿ **فأوردهم النار** ﴾ جا دەیانباتە ناو ئاگرى دۆزەخەو ﴿ **وبئس الورد المورود** ﴾ و چەند خراپ و ئالەبارە ئاگر ، جیى ئاوخواردنەو ، ھەوانەوہى گەلیكى تینووى خەستە بى ﴿ **واتبعوا فى هذه لعنة و يوم القيامة** ﴾ لەم دونیاو ،

له پوژئی قیامه تیشدا له ره حمه تی خوا دوورن و، نه حلهت و نه فرینی ئه وریان به دو او دیه **﴿بئس الرفد المرفود﴾** چه ند خراب و ناله باره، نه فرمت له دوا ی نه فرمت!

له گونده ویرانه کان عیبهت وهر گرن:

﴿ذلك من انباء القرى نقصه عليك﴾ ئه و چیرۆك و داستانه بۆت ده گێڕینه وه گشت به شیكن له دهنگ و باسی خه لکی ئه وشارو دی ویرانکراوانه **﴿منها قائم وحصيد﴾** ته نانه تی ئیستاش هه ندیکیان به پیوه ن و شوینه واریان دیاره ئه گهرچی خه لکه کهیشی تیاچوو بی، هه ندیکیشی وه دانه ویله دروینه کراون و، به سه ریه کا خران و له بهین چوون **﴿وما ظلمناهم﴾** خو سته میشان لی نه کردن له و تیاچوونه دا **﴿ولكن ظلموا انفسهم﴾** به لکو

ئه وان خو یان سته میان له خو یان کرد، به کوفرو نافه رمانی کردن **﴿فما اغنت عنهم آلهتهم التي يدعون من دون الله من شيء لما جاء امر ربك﴾** ئینجا که بریارو فه رمانی پهروه ردا گارت بۆ تیاچونیان هات، ئیتر ئه وگشت بتانه که له جیاتی خوا ده یان په رستن فریایان نه که و تن و، نه یان نتوانی هیچیک له سزا بی نیازیان که ن **﴿وما زادوهم غير تنبيب﴾** و تیاچوون و مال ویرانی نه بی، شتیکیان بۆ زیاد نه کردن **﴿وكذلك اخذ ربك سزاو قاری پهروه ردا گارت ئاوايه﴾** **﴿اذا اخذ القرى وهي ظالمة﴾** کاتی وستی خه لکانی سته مکاری شارو گوند نشینه کان له ناو به ریته **﴿ان اخذه اليم شديد﴾** که به راستیی سزاو قاریکی سهخت و ئیش پیگه یه نه ر بوو **﴿ان في ذلك لآية لمن خاف عذاب الآخرة﴾** بیگومان له و به لا و سزایه دا نیشانه و به لگه یه کی گه و ره و مه زن هیه، بۆ هه رکه سیك له سزای دوا پوژ بترسیته و، بیهوی پاریزراو بیته لی **﴿ذلك يوم مجموع له الناس﴾** ئه وه روژیک ی وایه هه موو خه لکی بۆ کو ئه کریته وه **﴿وذلك يوم مشهود﴾** و ئه وه روژیکه هه موو ئاده میزاد چاک و خراب ده بیینن و ئاماده ی

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَرْوُودُ ﴿١٧﴾ وَأَتَعَوْا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَبْئُسُ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ ﴿١٨﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿١٩﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَنْبِيْهِ ﴿٢٠﴾ وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقَرْيَ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿٢١﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَسْهُودٌ ﴿٢٢﴾ نُوْخِرُهُ إِلَّا لِأَجْلِ مَعْدُودٍ ﴿٢٣﴾ يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿٢٤﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَمِنْهُمْ فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴿٢٥﴾ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿٢٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا فَمِنْهُمْ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرُ مَجْذُوذٍ ﴿٢٧﴾

ده بن **﴿وما نؤخره إلا لأجل معدود﴾** و هه ر بۆکاتیکی که می هه لژمیروا و دیاریمان دوا خستوه و، له (ئه زه ل) دا براره ته وه که ی دیته **﴿يوم يأتي لا تكلم نفس إلا بإذنه﴾** روژیکیش که دیته هیچ که سیك بۆی نییه به فه رمانی خوا نه بیته قسه بکات **﴿فمنهم شقي وسعيد﴾** ئینجا ئه و خه لکه ده بنه دوو کو مه ل، هه یانه به هو ی لاساری و کلابوونی وه به ده بخته و چاره په ش، هه شیانه به بۆنه ی چاکی و باشی خو یه وه به ختیارو پوو سپی یه.

نایینه دو پاشه روژی خه لکانی به ده بخته:

﴿فأما الذين شقوا﴾ جا ئه وانه یان به ده بخته و لا رو لاسارن **﴿ففي النار لهم فيها زفير وشهيق﴾** له ئاگردان، هه ر له وئیش تووشی هه ناسه کو رتی و، ته نگه نه فه سیی ده بن و، هه ر هاوار هاواریانه. (ته به ری) ئه لیت: کاتی که گویدریژ ده ست به زه رپین ده کات، پئی ده لئین: (زفیر)، که ده ی شیرپه ته وه پییده لئین (شهیق). مه به ست ئه وه یه که له تاو

سزادا هاوارو زهره زهریک دست پیده‌کن، هر ده‌لیت سه‌په‌ی گویدریژ، زور به‌سخت هه‌ناسه هه‌لده‌مژن و، هه‌ناسه دده‌نه‌وه ^{۱۰۷} ﴿**خالدین فیها ما دامت السموات والأرض**﴾ تا ئاسمانه‌کان و زهوی هه‌بن، نه‌وانیش تییدا نه‌میننه‌وه. عه‌رب نه‌گه‌ر و یستبای بلی نه‌و شته به‌رده‌وام و هه‌میشه‌یه، ده‌یگوت: ﴿ما دامت السموات والأرض﴾ که‌وابوو به‌هه‌تا هه‌تایی له‌دوزه‌خدا ده‌میننه‌وه و لیی دهرناچن ﴿**إلا ما شاء ربك**﴾ مه‌گه‌ر په‌روه‌ردگارت بیه‌وی له‌وه‌خت و کاتی‌کدا دهریان به‌ینی بوئه‌وه‌ی به‌جوړیکی تر له‌سزا سزایان بدات ﴿**إن ربك فعال لما يريد**﴾ به‌راستی په‌روه‌ردگاریشت زور به‌ده‌سه‌ل‌اته، بیه‌وی هه‌رشتی بکات ده‌یکات و هیچ به‌رگریکی بو ناییت ^{۱۰۸} ﴿**واما الذین سعدوا**﴾ نه‌وانه‌یشیان کامه‌ران و به‌خته‌وه‌رن ﴿**ففی الجنة خالدین فیها**﴾ له‌نه‌وه‌ل له‌حزه‌وه له‌به‌هشتن و، بو هه‌میشه له‌وی نه‌میننه‌وه ﴿**ما دامت السموات والأرض إلا**

﴿**ما شاء ربك**﴾ تا ئاسمانه‌کان و زهوی ببن، مه‌گه‌ر نه‌وه‌نده په‌روه‌ردگارت مه‌یلی هه‌بی کارئ تر بکات، جا نه‌وکاته له‌به‌هشتدا نابن. (ئیبنی که‌سیر) نه‌لیت: مانه‌وه‌یان له‌به‌هشتدا به‌هه‌تا هه‌تایی واجیب و پیویست نییه له‌سه‌ر خوا، به‌لکو خوا به‌فه‌زل و منه‌تیه‌تی، جا بوئه‌وه سوپاس و ته‌سبیحاتی بکه‌ن زی‌کری (سبحان الله، الحمد لله)، نه‌خ‌ریته سه‌ر زاریان ﴿**عطاء غیر مجذوذ**﴾ نه‌و به‌خششه هه‌تاه‌تایی و نه‌پراوه‌یه.

شیرک سه‌رلیشی‌واوییه شکی تیا نیه:

^{۱۰۹} ﴿**فلا تک فی مریة مما یعبد هؤلاء**﴾ جا تو هیچ گومان‌ت نه‌بی له‌هیچ و پووچی نه‌و بتانه‌ی نه‌وانه ده‌یان‌په‌رستن ﴿**ما یعبدون إلا کما یعبد آباؤهم من قبل**﴾ چونکه نه‌مانیش هر نه‌وه ده‌په‌رستن وه‌ک باوو باپیرانیان پیشت‌ر ده‌یان په‌رست، وات‌ه: وه‌ک باب و باپیرانیان له‌بت‌په‌رستیدان ﴿**وإنا لموفوهم نصیبهم غیر منقوص**﴾ و به‌راستی ئیمه به‌تیرو ته‌سه‌لیی و به‌ته‌واوی پاداش و

فَلَا تَكُ فِي مَرِيَةٍ مِّمَّا يَعْْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوفُوهُمْ نَصِيبَهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ ﴿١٠٩﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِمَّنْ مَرِيبٍ ﴿١١٠﴾ وَإِنْ كَلَّا لَمَا لِيَوفِيَنَّهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالُهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١١﴾ فَاسْتَقَمْ كَمَا أَمَرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾ وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَمَا تَسْمَكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿١١٣﴾ وَأَمِرَ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ أَلَيْلٍ إِنْ أَحْسَنْتَ يُذْهِبِ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرُ لِلَّذِينَ كَرِهُوا أَنْ يُضَاعِفَ لَهُمْ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٤﴾ فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةً يَبْهَتُونَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١١٥﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ ﴿١١٦﴾

توله‌یان ده‌ده‌ین ^{۱۱۰} ﴿**ولقد آتینا موسی الکتاب**﴾ نه‌مه سویندی بی‌ت کتییی (ته‌ورات) مان به‌موسادا ﴿**فاختلف فیہ**﴾ جا بو‌دوایی نا‌کوکیی و جیا‌وازیی تیا دروستبوو، هه‌ندی به‌روایان به‌گشت بر‌گه‌و نایه‌ته‌کانی هی‌نا، هه‌ندی‌کی‌ش بی‌باوه‌ربوون، هر چو‌نی نه‌م هو‌زو نه‌ته‌وه‌ی تو‌یه (نه‌ی مو‌حه‌مه‌دا) نا‌کو‌کن و هه‌رایانه، جا که‌وابوو حه‌وسه‌له‌و تا‌قه‌ت بی‌ت ﴿**ولولا کلمة سبقت من ربك**﴾ خو‌نه‌ر له‌به‌ر نه‌وب‌ریارو فه‌رمانه نه‌بو‌با که‌له (نه‌زه‌ل) دا له‌په‌روه‌ردگارت‌ه‌وه ده‌رچوو‌ه بو‌ دوا‌خستنی سزاو له‌ناو بردنیان ﴿**لفضی بینهم**﴾ دا‌وه‌ریی ده‌کران و سزا ده‌دران ﴿**وإنهم لفی شک منه مریب**﴾ بی‌گومان جو‌وله‌که سه‌باره‌ت به‌راستی قورئان له‌گومان‌یکدان دو‌دلی په‌یدا ده‌کات ^{۱۱۱} ﴿**وإن کلا لما لیوفینهم ربک أعمالهم**﴾ بی‌گومانیش په‌روه‌ردگارت به‌تیرو ته‌سه‌لی پاداشی هه‌موو کرده‌وه‌کانیان ده‌داته‌وه له‌دوا‌ر‌وژ‌دا ﴿**إنه بما یعملون خبیر**﴾ چونکه هه‌ر‌کارئ بکه‌ن بی‌گومان خوا‌ی گه‌وره به‌نا‌گایه لی‌ی.

مەردانە خۇت راگرە:

﴿**فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ وَمِنْ تَابِ مَعِكَ**﴾ دەسا خۇتو ئەوانە لەگەل تۆدان و تەوبەیان لەشیرک و کردەوہی خراپکردوہ، بەوجۆرە خوا فەرمانی پێکردون بەراست و رێک خۆپراگرە ﴿**وَلَا تَطْغَوْا**﴾ و لەسنوورو یاسای خوا تێمەپەڕن ﴿**إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ**﴾ چونکە ھەرکارو کردەوہیە دەکەن خوا دەیبینی و دەیزانی ﴿**وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا**﴾ بەھیچ شێوہیەک مەیل مەکەن بۆلای ئەوانە ی سستەمیان کردوہ، واتە: پالیاں پێوہمەدەن و پشتگیریان ئی مەکەن و، بەکردەوہیان رازی مەبن ﴿**فَتَمْسِكُ النَّارَ**﴾ دەنا ئاگر ئەوقەتان ئەبێ و دەسووتێن. شیخی (بەیزاوی) لەمانای (رکون) دا دەلیت: (هو الميل اليسير. ای لا تميلوا إليهم ادنى ميل فتمسك النار بركونكم إليهم، وإذا كان الركون اليسير إلى من وجد منه ميل ما يسمى ظلماً كذلك، فما ظنك بالركون إلى الظالمين الموصوفين بالظلم، والميل إليهم كل الميل) واتە: (رکون) بەکەمتەین مەیل و پال پێوہدان دەلێن، جا ئەگەر مەژۆ بەکەمتەین مەیلان بەلای موشریکان و زالمەنەوہ، بسووتی و گیرۆدە ببیت، دەبێ حالی زالمەن خۆیان و ئەوانە ی و بەتەواوی ھاوکارییان دەکەن چۆن بێ؟ (قەتادە) ئەلی: مانای ئەم ئایەتە ئەوہیە کەناھەقکاران و ستەمکارانتان خۆش نەوی و، بەقسەشیان مەکەن. کەوابوو چەندە بتوانی دەبێ ئەوہندە ھاوپی و ھاوکاری خەلکی کافرو بیدەچی نەکری. خۆ ئەگەر ناچار کراين ھاوکاری و ھاوپیەتیان بکەن، ئەوہ دەچیتە بابی (توقیە) و ناچارییەوہ ئەمیش کۆمەلی مەرچی ھەبە، لە ئایەتی: (لايتخذ المؤمنون الكافرين أولياء) ی ئالی عیمران دا کورتەیکە بۆ ئەمە نووسراوہ ﴿**وَمَالَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ**﴾ و بێجگە لەخووش ھیچ یارمەتی دەریکتان بۆ نابێ لەوئاگرە دەرتان بێنی ﴿**ثُمَّ لَا تَنْصُرُونَ**﴾ پاشانیش سەرناخوێن بەسەر دوژمندا.

بەباشی نوێژەکانت بکە:

﴿**واقم الصلاة طرفى النهار وزلفا من الليل**﴾ لەھەردوو لای پۆژدا بەیانى و عەسرو لەچەند بەشیکی سەرەتایى شەودا شیوان و خەوتنان نوێژ بەجی بەیئن ﴿**إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ**﴾ چونکە بەپراستی چاکەکان کە نوێژیش بەشیکی لەوان خراپەکان رادەمالن ﴿**ذَلِكَ ذِكْرٌ لِلذَّاكِرِينَ**﴾ ئەو نوێژو لەخوا نزیک بوونەوہیە، یادەوہییە بۆ ئەوانە ی یادى خوا دەکەن ﴿**وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ**﴾ و ئەو پێغەمبەر لەسەر گشت قووت و نازەحەتیەکانیش بەئارامبە، چونکە بەپراستی خوا پاداشی چاکە ی چاکەکاران زاہە ناکات، پێشەوا (ئەحمەد) ئەم فەرموودەییە دینی و دەلیت: ((ما من مسلم يذنب ذنباً، فيتوضأ و يصلى ركعتين إلا غفر له))، واتە: ھەر موسلمانیک گوناخی بکاو، پاشان دەسنوێژی بگری و، دوورکات نوێژ بکات، لەگوناخەکانی دەبووردی.

دەبێ دەستەییە ھەبن بۆ بەرەوانی لەھەق:

﴿**فلولا كان من القرون من قبلكم**﴾ ئەوہ بۆ لەو ھەمووخەلکانە ی بەر لەئێوہ بوون ﴿**أولوا بقية ينهون عن الفساد فى الأرض**﴾ چەند کەسانیکى ژيرو خاوەن ھۆشى وانەبوو، رێگا بەفەسادو خراپەکاریی نەدەن لەولادتدا؟ ﴿**إلا قليلا ممن أنجينا منهم**﴾ بەلام کەمیکیان ریی خیریان گرتەبەرو، دەرفەتی فەسادکارییان نەداو، ئێمەیش لەسزا پزگارمان کردن، وەکو ئیماندارەکانى ھەموو ھۆزو ئوممەتەکان، کەواتە با لەناو ئێوہیشدا (ئەو قورەیش!) خەلکیکی دلسۆزی ئاوا ھەبێ و، ریی لەخراپەکاری بگری، وە لەجیگایەکی تردا دەفەرموی: (ولتكن منكم أمة يدعون إلى الخير ويأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر..)، پێغەمبەریشمان موخەمەد ﷺ دەفەرموی: ((إن الناس إذا راوا المنكر فلم يغيروا، أو شك أن يعهم الله بعقاب)) ئیبن ماجە: ۱۳۲۷/۲. ﴿**واتبع الذين ظلموا ما أترفوا فيه**﴾ و ئەوانە ی

سته مکار بوون، شوینی نهو خوشگوزهرانیه کهوتن و تییدا مهست بیوون ﴿وکانوا مجرمین﴾ و چوو بوونه ریزی تاوانبارو گوناهاکارانهوه بویه خوا له ناوی بردن ﴿^{۱۱۷} وما کان ربک لیهلک القرى بظلم﴾ پهروهردگارت نهیکردوه بهباو که بهستم شارو گوندهکان له ناو بهریت ﴿واهلها مصلحون﴾ و خه لکه کهیشیان چاکساز بوو بن.

خوا نه یویست گشت خه لکی دنیا نیمانداربن:

﴿^{۱۱۸} ولو شاء ربک لجعل الناس امة واحدة﴾ نهر پهروهردگارت ویستبای هه موو خه لکی دنیای ده کرده یه ک ثوومت و یه ککومهل و هه موو دیندارو موسلمان ده بوون به لام له بهر ههر حیکمه تیک که خوی ده یزانی، نهوکاره ی بهوشیوه نه کرد، له ولایشه وه نه گهر وای کردبا (جهبر) و زور پووی ددها، نیتر نهو کاتهش پاداشت و توله نه ده دبوو

﴿ولا یزالون مختلفین * ^{۱۱۹} الا من رحم ربک﴾ به لام به در یژایی

پژگار، ههر ناته باو ناکوک و لیک ترازاو ده بن و، له سهر یه ک بهرنامه و ناین کو نابنه وه، مه گهر که سیک پهروهردگارت به زهی پیا بیتته وه، بیخاته سهر پیگه ی راست و، لهو ناکوکی و ههراو کیشیه دور رایگریت، دیاره نهو که سانه ههر گیز کیشیه دروست ناکه و له ناویه کدا ناکوک نابن ﴿ولذلك خلقهم﴾ و له بنه پرتدا بوئه وه دروستیکردون بکهونه بهر سوژو میهره بانی خوی و لهو دهسته و کومه له بن که خوا میهره بانی له گهل کردون و ناته باو په رته وازه نه بوون

﴿وتمت کلمة ربک﴾ بریاری پهروهردگاریشت دهرچوهو فره موویه تی: ﴿لاملان جهنم من الجنة والناس اجمعین﴾ که ده بی دوزه خ پر بکه م له جنوکه و بنیاده مه لارو لاساره کان، نه وانه یان که شیایو ناگرن ﴿وکلا نقص عليك من انباء الرسل ما نثبت به فؤادک﴾ و هه والی نهو هه موو پیغه مبهرو گه لانه یانن بؤ ده گیزی نه وه، هه تا دلئی پی به هیز بکهین و دلنیا شتکهین له راستی کاره که ت ﴿وجاءک فی هذه الحق﴾ دلنیا شبه ههرچی بوته اتوه له م سوورته ده هق و راسته

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿١١٨﴾ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾ وَكَلَّا نَقْصُ عَلَيْكَ مِن نَّبَأِ الرُّسُلِ مَا تُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٠﴾ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ ﴿١٢١﴾ وَانظُرُوا إِنَّا مُنظِرُونَ ﴿١٢٢﴾ وَاللَّهُ غِيبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأُمُورُ كُلُّهَا فَاَعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّيْلَاءِ آيَةُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾ إِنَّا أُنزِلْنَاهُ قُرْآنًا فَاعْرَبِيَّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾ نَحْنُ نَقْصُ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِن كُنْتَ مِن قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾ إِذْقَالَ يُوسُفُ لَأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤﴾

﴿و موعظة وذكرى للمؤمنين﴾ و په ندو ناموژگاری و بیرخستنه وه شه بؤ بروداران ﴿^{۱۲۱} وقل للذين لا يؤمنون﴾ و بهو که سانه برودا ناهینن بلی: ﴿اعملوا على مکاتیکم انا عاملون﴾ نیوه له سهر کاروکرده وهی خوتانب و، ههرچیتان له دهست دی بیکه ن، بیگومان نیمه ش له سهر په پره و و پروگرامی خومان هه ولده دین و کار نه کهین ﴿^{۱۲۲} وانتظروا انا منتظرون﴾ و نیوه چاوهروانی سهره نجامی نیمه بکه ن، نیمه ش چاوهروانی سهره نجامی نیوه ده کهین ﴿^{۱۲۳} والله غیب السموات والأرض﴾ وه زانینی هه موو شتیکی غیب و نادیارى ناسمانه کان و زهوی ههر بؤ خوایه، ده زانی چیتان به سهر دی و چیش بؤ نیمه نه بی ﴿والیه یرجع الامر کله﴾ و تهواوی کارو هه موو بریاریکیش ههر بؤ لای نهو دیتته وه ﴿فاعبدہ﴾ سا توش ههر نهو بهرسته و تابت و نه گوژاو به ﴿وتوکل علیه﴾ و ههر بهویش پشت بههسته و

ئارامت هه بی ﴿وما ربك بغافل عما تعملون﴾ وهه رگیز په روهر د گاریشت بی ناگا و خافل نییه له هه رکارو کرده وهیک هه ردوولاتان دهیکه، واته: ئیوه و ئه وان هه رچی بکه خا ناگای لییه.

له (۲۲) سی شه والی (۱۴۱۵) ک بهرام بهر به (۱۹۹۵/۳/۲۱) ز له م سوورده بوومه وه.

الحمد لله أولا وآخرا.

*** **

۱۲- سوورده تی (یوسف) له

مه ککه بییه و، (۱۱۱) نایه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

سوورده تی (یوسف) چیړوک و داستانی (یوسف) ده گپړتیه وه، به تاییه ت که ئه وه موو به لا و نه هه مییه ی له لایه ن براکانی و، خه لکانی تره وه له مائی گه وړه میسرو، له زیندان و له نه خشه و پیلانی ژنه کاند ا به سه ریا هات.. تا دهره نجام خوی میهره بان و دلوقان پرگاری کردو بوویه نمونه ی دلپاک و، داوین پاک و بو ته وای جیهان، به تاییه ت بولاوانی سه رده می خوی. زور به ئوسلوب و شیوازیکی ویزدان بزوین ده ست پیده کات، وشه و بیژه و شیوه ی گه یاندنی و، تام و چیژی گیرانه وه ی چیړکه که، به جوړیکی وایه ده چیته ناودله وه، هه رچونی خوین به شاده ماره کاند ا ده چی و ده گاته نیول، هه ر وه کو روج ده چیته ناوجه سته و لاشه وه.. ئه م سوورده هه رچه ندش مه ککه یی یه، به لام شیوازیکی ناسک و نه رمی هیه، میهره بان ی و، ره حم و سوژ دهنوینی.. بویه زانایه ک ده لیت: سوورده تی (یوسف) و سوورده تی (مهریه م) له دوو باره و سی باره کردنه وه یاندا به هه شتییه کان تام و له زه تیان لیوه رده گرن، (عه تا) یش ده لیت: هه ر مویه کی خه فته تبارو دلزویر سوورده تی (یوسف) بیبیس ی ئه حه ویتیه وه.

ئهم سوورده له پاش سوورده تی (هود) وه هاتوه، هه ر له وساله دا که هه ردو پالېشته که ی په یام بهر ﷺ (ئهو تالیب و، خاتو خه دیجه) له دنیا دهرچوون، وه له بهر سه ختی و نه هه میی و روو داوه کان تییدا ناوړا به (عام الحزن). جا ناله و ماوه تال و پر له میحنه ت و ئه شکه نجه یه دا ئهم سوورده دی ت بو دلدانه وه ی په یام بهر ﷺ.. وه ک پی پی بفرموی: له بړوا نه هینان و نازاری قه وم و گه له که ت بی تاقه ت مه به، چونکه پاش هه موو نا په حه تییه ک خوشییه، وه له دوی هه موو ته نگانه یه ک فهره حانه یه.. سهیری یوسفی برات بکه.. که چو ن ئه وه موو به لا جوړا و جوړه ی به سه ردا هات: هه ر له کیشه ی براکانی و زیندان و، تاقیی کردنه وه ی ژنه که ی عزیزو، ئه وین بازیی بوی و، ئه و فرت و فیل و حیل یه ی بوی دارشت، به لام چونکه ئه و له پیناوی بیرو باوه رده که یدا راستبو و ئارامی گرت.. خوی گه وړه یش له زیندانه وه بردی بو کوشکی پاشایه تی و، کردیشی به گه وړه پیای و لا تی میسر.. جا هه رکه سیک بیه وی ری مه ردان بگری ت، ده بی صه برو ئارامی ئه وانیشی هه بی، ئه گینا ناگاته ئه و سه روه ری و ریزو حورمه ته.. بویه په ییتا په ییتا به پیغه م بهر ﷺ ده فهرموی: (فا صبر کما صبر اولوا العزم من الرسل) ۳۵/۴۶.. یان ده فهرموی: (وا صبر وما صبرک إلا بالله، ولا تحزن علیهم ولا تک فی ضیق مما یمکرون) ۱۲۷/۱۶.. به لی: به کورتیی: که ش وه وای ئهم سوورده دلدانه وه یه بو په یام بهر ﷺ، و هه روا بو کاروانی موجه یدان و، راسالان و، راستگو یان و، چاکان و، پاکان تا پوژی قیامه ت.

الله، ابن نبی الله، ابن نبی الله ابن خلیل الله))، قالوا لیس عن هذا نسألك. ((قال: فعن معادن العرب تسألونی؟))، قالوا: نعم. ((قال: فخیارکم فی الجاهلیة، خیارکم فی الإسلام إذا فقهوا)) واته: له پیغمبریان ﷺ پرسى: چ كهسى بهر یز تره؟ فهرمووی: بهر زترینی خه لك لای خوا، خو پار یزترینانه، وتیان: ئیمه له وه ناپرسین! فهرمووی: جاپایه بهر زتری هه موو مروفه كان (یوسف) سی پیغمبره، كوبری پیغمبره، كوبری پیغمبره، كوبری خوشه ویستی خوایه). وتیان: له وه یش ناپرسین! فهرمووی: ئه ی له بنه رت و رشته ی عه رب ده پرسن؟ وتیان: به لئ. فهرمووی: کیان له سه رده می نه فامیدا باشبووه، ئیستایش له نیو ئیسلامدا هه رئه و كه سه باشه، به و مه رجه له م ئایینی ئیسلامه تیبگا.

بابی ناموزگاری یوسف دهكا له باره ی خه ونه كه یه وه:

﴿ قال يا بنی لا تقصص رؤياك على اخوتك ﴾

یه عقوبی باوکی وتی: كوپه چكه له كه م ئه م خه وه ت بو براكانت مه گیره وه ﴿فیکیدا لك كیدا﴾ نه وه كو فیلیكت لی بکه ن و داویکت بو بنینه وه، چونکه خه وه كه ت ئایینده یه کی باشی لیوه دیاره ﴿إن الشیطان للإنسان عدو مبین﴾ چونکه شهیتان بو بنیاده م دوژمنیکی ناشکریه، ده توش زور وریابه، نه وه ك براكانت لیهان بدات.

یوسف فیبری لیدانه وه ی مانای خه ون بوو:

﴿ وكذلك یجتیبك ربك ﴾ هه روه ك په روه ردگارت ئه و

خه وه ی نیشان دایت، هه ر ئاوایش هه لت نه بزیری بو په یامبه رییتی ﴿ويعلمك من تأویل الأحادیث﴾ و ماناو مه بهستی خه ونه كانیشت فیرده كات چو ن لیکیان بده یته وه و چاره سه ریان بو دابنییت ﴿وینم نعمته علیك وعلى آل یعقوب﴾ و ده رباره ی توو هه موو بنه ماله كه ی (یه عقوب) یش نازونیعمه ت و به خششی خو ی (پله ی پیغمبره یتیتان) بو ته واوده كا ﴿كما اتمها علی ابویك من قبل إبراهیم واسحاق﴾

قَالَ بَنِي لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا ۚ إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٥﴾ وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِن قَبْلُ ۖ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦﴾ لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ ءَايَاتٍ لِّلْءَسَافِلِينَ ﴿٧﴾ إِذْ قَالَ الْيُوسُفُ لِأَخُوهُ أَحِبَّ إِلَيَّ آيَاتِنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ ۖ إِنَّ آبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾ أَفْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ إِلَيْكُمْ وَتَكُونُوا مِّنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿٩﴾ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَفْعَلُوا يُوسُفَ وَالْقَوَّةَ فِي غَيْبَتِ الْجَبِّ يَلْقَظُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنتُمْ فَاعِلِينَ ﴿١٠﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمُرُنَا بِتَعَالَىٰ يَوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَصْحُونَ ﴿١١﴾ أَرْسَلَهُ مَعَاذَ ابْنَتِ رَبِّكَ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَنَحْفِظُونَ ﴿١٢﴾ قَالَ إِنِّي لَحَرْتُ نَفْسًا أَن ذَهَبُوا بِهِ وَآخَاؤُ أَن يَأْكُلَ الذُّبَابُ وَانْتَرَعْتُهُ عَنْهُمْ عَفْوَكَ ﴿١٣﴾ قَالُوا لَئِن أَكَلَهُ الذُّبَابُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ ۖ إِنَّا إِذًا لَّخَيْرُونَ ﴿١٤﴾

هه روه كو ئه وپله و پایه یه ی به سه ر باپیرانت (ئیهراهم) و (ئیسحاق) له پیش باوکتدا ته واوکرد ﴿إن ربك علیم حکیم﴾ بیگومان به په روه ردگارت زور زانایه، زوریش له کارزان و کارجوانه چاک ده زانی چی ده کات، له بهر چی ده یکا. سه رگروشته ی یوسف نیشانه گه لیکی تیدا یه:

﴿ لقد كان فی یوسف وإخوته آیات للسلالین ﴾ بیگومان له به سه ر هاتی یوسف و براکانیدا گه لیک به لگه وپه ندی

گرنگ هیه بو ئه وان ه ی له و پووداوه ده پرسن ﴿إن قالوا لیوسف وأخوه﴾ کاتی براکانی یوسف به بو چوونی خو یان وتیان: ئه مه سویندی بیّت (یوسف) و (بنیامین) سی برای ﴿أحب إلی ابینا منا﴾ لای بابمان له ئیمه خوشه ویستره! چونکه خه ونه که یان بیستبو و، ده یان زانی ده بیته مایه ی زیده ری زو حورمه ت بو ی لای بابی ﴿ونحن عصبه﴾ خو ئیمه ده ستو کومه له پیاویکین هق وایه دل به ئیمه بدات، هه تا ئه وان ﴿إن ابانا لفی ضلال مبین﴾ بیگومان له مه دا

باو کمان که وتو ته ناو هه له یه کی روون و ناشکراوه، (ئیین که سیر) ده لئی: به لگه یه کی قسه پړو یه کلا که ره وه نییه که: براکانی (یوسف) پیغه مبهه بووبن. ﴿**اقتلوا یوسف**﴾ له نیو خو یاندا بریار یانداو گوتیان: چار هه ره وه یه بیکوژن!! ﴿**او اطرحوه ارضا**﴾ یان فریده نه شوینیکی چول و بیابانه وه ﴿**یخل لکم وجه ابیکم**﴾ نه و کاته سه رنج و پروی باو کتان یه کلا ده بیته وه بوتان و، پرو هه به نیوه نه دات ﴿**وتکونوا من بعده قوما صالحین**﴾ وه دوی یوسف ته وه ده کهن و، ده بنه پیاوچاک و، گروگرفتیشتان نامینیت ﴿**قال قائل منهم**﴾ قسه که ریکیان وتی: ﴿**لا تقتلوا یوسف**﴾ له دژایه تی (یوسف) دا، مه که نه نه وسنوره بیکوژن ﴿**والقوه فی غیابت الجب**﴾ وه بیهاوینه ناو بیخی بیریکی قول وه، دیاره خوی گه وره کاریکی زور گرنگی پییه تی، بویه نه که سه یان له وی راست ده بیته وه، نه و رایه پیشنیاز ده کاو لییشی قبول ده کهن ﴿**یلتقطه بعض السیارة**﴾ نه وسا بؤدوایی هندی کاروانچی ده چنه سه بره کهو ده ری دین و هه لئی ده گرن، نیوه رزگاردن و نه ویش ناکوژریت ﴿**ان کنتم فاعلین**﴾ نه هه نه تانه وی نه و کاره بکهن. (ئیین نیسحاق) ده لیت: کاریکی زور دلره قانه یان کرد بهرامبه به یوسف، چونکه گو ییان به بریه تی و، خوشه ویستی نه و لاوه شوخ و شهنگه نه داو، بیریکیان له و نازارو بیزاره نه کرده وه ده چیته دلی نه و (یه عقوب) نه پیره ساله ی بابیانه وه!

به ناوی سه یرو سه فاوه یوسف له گهل خو یان ده بن:

﴿**قالوا یا ابانا**﴾ نه و جا بو نه نجامدانی پیلانه که یان، هاتنه لای بابیان و وتیان: بابا! ﴿**مالک لا تأمنا علی یوسف**﴾ بوجی به ده ستیاک و نه مینمان دانانیت سه بارت به یوسف! ﴿**وانا له لناصر**﴾ بیگومان به نیمه دلسوزو خیرخوازین بوی ﴿**ارسله معنا غذا**﴾ ده ساسبه ینی له گه لمان بینره بو ده شت ﴿**یرتع و یلعب**﴾ با بوخوی چی پیخوشه بیخوات و، گمه و یاریش بکات ﴿**وانا له لحافظون**﴾ دلنیا یشبه نیمه پاریزگاری نه وین و ده پاریزین، که و ابو زو ته سلیممانی بکهو، له هیچ شتی که مه ترسه ﴿**قال انی لیحزننی ان تذهبوا به**﴾ یه عقوب وتی: بی سو زور خه فته تبار ده به به برده که ی، واته: تواناو وزه ی فیراقیم نییه! ﴿**واخاف ان یاکله الذئب**﴾ ده شترسم گورگ بیخوا ﴿**وانتم عنه غافلون**﴾ و نیوه ییش گو یی نه دهنی و ناگاتان لی نه بی، نه و جا کوره کانیش نه و قسه یان له ده م بابیان قوزته وه، بؤدوایی کردیانه ده سپیکی خو یان بؤفه وتانی یوسف ﴿**قالوا لن اکله الذئب**﴾ وتیان: جائه گه گورگ خواردی ﴿**ونحن عصبه**﴾ و نیمه ییش کومه له پیاویکی به هیزی واین ﴿**انا اذا لخاسرون**﴾ دیاره نیمه زیان دیده و زیانبارین، که واته: هه رگیز شتی وا پرو نادات و نابیت، به لئی پاش نه وه موو ناگر به سه بؤیش شه کانیا، بابیان به ناچاری قه ناعت ده کاو قایه لده بیته که له گه لخوا یاندا بیبهن.

یوسف خرایه بن بیرده که وه:

﴿**فلما ذهبوا به**﴾ جاکاتی له گهل خو یان بردیان، نه و هه موو قسه و ناگر به سه یان شکاندو، خه یالی خراپیا نکرد بهرامبه ری، بویه ده فره مو: ﴿**واجمعوا ان یجعلوه فی غیابت الجب**﴾ و نیتر هه موو لیپران و، به یه کده نگ رایان هاته سه نه وه که: به گه له کومه کی بیخه نه بن بیرده که وه، (سه دی) ده لیت: به ستیان به پیته که وه، دایانکیشایه خواره وه، جاهه ر که ده ستی راده کیشا بولای یه کیکیان - به لکه ره حمی پیبکات به زله پایا ده هات، کاتی له لیواری بیرده کیشا ده ستی ده نالان به به روکی هه کامیکیاندا، خیرا ده یاندا

به دهستییا، پاشان له نیوهی بیره که دا په ته که یان بری و، که و ته بنی بیره که وه، ئاو دایپو شى و ئه و جا هه ئسایه وه په لاماریداو چوویه سه ر به ردیک که له ناوه راستی بیره که دا بووو، له سه ری ه وه خو یگرته وه! ئاله و حاله بی حاله دا خوا فه رموی: **﴿واوحینا إلیه﴾** ئه وسا ئیمه ش وه حیى و سه روشمان بو یوسف کرد و تیمانگه یاند **﴿لتنبئنهم بأمرهم هذا﴾** که به راستی روژی دیت تو پزگارت ده بی و، ئه وان به مکاره نار ه وایه یان - که به رامبه ر تو کردیان - ناگادار ده که یته وه **﴿وهم لا یسعرّون﴾** وهه ستیش ناکه ن و، تو نانا سه نه وه، نازانن تو (یوسف) ییت.

لای بابیان تاوانه که یان پینه ده که ن:

﴿١٦﴾ وجاءوا واباهم عشاء یبکون﴾ ئه وکاره یان کردو،

پاشان شه و درهنگانی که به کولی گریان وه بو لای باوکیان هاتنه وه، جا یه یعقوب وتی: چی قه و ماوه! یوسف کوا ؟

﴿١٧﴾ قالوا یا ابانا انا ذهبنا نستبق﴾ وتیان: بابه!

به راستی ئیمه روشتین غار غاری و پیشبرکی بکه یین **﴿وترکنا یوسف عند متاعنا﴾** و یوسفیشمان لای که ل و

په له کانمان به جی هیشت **﴿فاکله الذنب﴾** ئه و جا گورگ په لاماری دایه و خواردی!! **﴿وما انت بمؤمن لنا﴾** وه تو

قه ت برومان پیناکه ییت **﴿ولو کنا صادقین﴾** هه رچه نه ده راستگویش بین، چونکه به گومانی لیمان، جا نه خوازه لئلا

ئیستاش که یوسف بیسه رو شوینه **﴿١٨﴾ وجاءوا علی**

قمیصه بدم کذب﴾ کراسه که شیان به خوینیکی دروینه وه بو هینا، به رخیکیان سه ر بری و، کراسه که یان

تییه لکیشا، به لام له بیریان چوو بیشیدریزن، بویه بابیان باوه ری پینه کردن **﴿قال بل سولت لکم انفسکم امرا﴾**

گوتی: نه خیر باوه رناکه م شتی و بووبی، به لکو من به لامه وه وایه که هه واه نه فستان شتیکی تری بو شیرین

کردوون، واته: به ده ر له وه به منتانگوت شتیکی ترتان نه جامداوه، بویه گوتی: **﴿نصبر جمیل﴾** چاره ی من "

له به رامبه ر ئه و رو داوه تاله وه " هه ر سه برو ئارامیکی جوان و بی سکالاو بی قه رارییه، سه بریکی و شایسته ی پله و پایه ی پیغه مبه ری تی بیئ **﴿والله المستعان علی ما تصفون﴾** هه ر خواش داوای یارمه تی لیده کری بو هه لگرتنی ئه و به لایه ی ئیوه وه سفی ده که ن و ده یلین.

یوسف له بیر ده ر هیئرا و وه کو کالاً فروشا!

﴿١٩﴾ وجاءت سیارة﴾ جا دواى ماوه یه ک کاروانیک له (شام) به وه هات بجیت بو (میسر) و له و ناوه دا

پیو یستیان به ئاو بووو چوونه سه ر بیره که **﴿فأرسلوا اردم﴾** و ئاو هه لگوزه که یانیا نارد ئاویان بو

سورة یوسف

الحمد لله

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَن يَجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجَبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾ وَجَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٦﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا أَأَنْذَرْتَنَا ذَهَبَنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكَنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾ وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَبُشْرى هَذَا غُلَامٌ وَأَسَرُّهُ بِضْعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لَا مِرَّةَ بِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَن يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾

دەربىنى ﴿فادلى دلوه﴾ ئەۋىش سەتلەكەيى داھىشتە بىرەكەۋە، كاتى ھەلىكىشاھىۋە ۋە لادىيە دىت، سەرى سورما، بۆيە ﴿قال يا بشرى هذا غلام﴾ وتى: موژدە بىت! ئەمە تازە لاۋىكى جوان و ئىسك سوۋكە لەمبىرەدا بوۋە ﴿واسروه بضاعة﴾ براكانى، يان ئەۋ خەلكەي دەورو بەرە دەنگوباس و بەسەرھاتەكەي (يوسف) يان شارەدەۋە، كرديانە كالۋ كەل و پەلىك بۇفرۇشتا! ﴿والله عليم بما يعملون﴾ ۋە خوا بۇخۇي بەئاكوا زاناۋو بەۋەي دەيانكرد ﴿۲۰﴾ وشروە بئىشمن بىخس دراھم معدودة﴾ ۋە بەنرخىكى زور كەم و ھەرزان، لەبازارى كۆيلە فروشەكانى مىسردا يوسىفیان بەچەند درەمىكى كەم فروشت ﴿وكانوا فيه من الزاهدين﴾ ۋە لەفروشتنەكەيشيدا زوردنيا ويست نەبوون و گوڭيان نەدايە، ھەر ويستيان لەكۆليان بىتەۋە نەۋەك ئاشكرا بىت.

يوسف دەگاتە مالى پاشا مىسر:

بەئى ئەۋان ھەر ويستيان لەدەستيان بىتەۋە، خوايش كارى پىيەتى، بۆيە ھەر لە يەكەم رۆژەۋە قادىرەي بۇدادەنىت ھەتا وردە وردە لەسەرخۇ سەركەۋىت، بۆيە دەيخاتە دەستى ۋەزىرى گەۋرەي مىسرەۋە دەبى حورمەت و رىزىشى بگرن، ۋەكو دەفەرموى: ﴿۲۱﴾ وقال الذى اشتراه من مصر لامراته﴾ ۋە ئەۋ كەسەي لەمىسردا يوسىفى كرىي (كە پاشاۋ عەزىزى مىسر بوو) بە ژنەكەي خۇي وت: ﴿اكرمى مثواه﴾ رىزى بگرە و شوڭن و جىگەي باش و شىاۋى بۇ ئامادە بكە ﴿عسى ان ينفعنا او نتخذه ولدا﴾ سا بەلكو قازانچ و كەلىكىمان پى بگەيەنىت، يان "كەئىمە منالمان نىيە" بىكەينە كوپى خۇمان، لەپاستىيدا خوا خۇي ئەۋگشت پلانە رىك دەخات بۇ يوسىف. (ئەبوئىسحاق) لە (ئىبن مەسعود) ۋە دەلىت: زىنگىرىنى مەردم ئەم سى كەسەيە: يەكەم: (عەزىزى مىسر كە بەژنەكەي گوت: رىزى يوسىف بگرە! بىئەۋەش بزانى پايەۋ پلەي چىيە. دوۋەم: ئەۋ كىژۆلە كە بەبابى گوت: (يا ابت استنجره... سى يەم: (ئەبوۋبەكر) كە پاشا خۇي (عومەر) ى ھەبىژاردو كردييە خەلىفەي مۇسلمانان. ﴿وكذلك مكنا ليوسف فى الأرض﴾ ۋە ئاۋا ئەم پايەۋ مەكانەتەمان پىدا ئاۋايش قورسايى و دەسەلاتمان بۇ يوسىف لەمىسر جىگىر كرد ﴿ولنعلمه من تاويل الأحاديث﴾ ۋە بۇ ئەۋەي فېرىشى بكەين چۆن ماناى خەۋن و پوۋداۋەكان لىك بداتەۋە، شارەزاي چارەسەرى گىرەتەكانى بكەين ﴿والله غالب على امره﴾ خۇي گەۋرەيش بەسەر گشت كارەكانى خۇيدا زال و بەدەسەلاتە ﴿ولكن اكثر الناس لا يعلمون﴾ بەلام زۆربەي خەلكى ئەمە نازانن و، لەحىكمەتى كارەكانى تىناگەن ﴿۲۲﴾ ولما بلغ اشد﴾ جا كە پىگەيشت و، بەتەۋاۋى عەقلى ۋە ھىزى پەيدا كردو، بەدەسەلات و تواناى لاۋىتى خۇي گەيى ﴿آتيناه حكما وعلما﴾ پلەي پىغەمبەرلىتى و زانست و زانىارىي تىرو تەسەلمان دايە ﴿وكذلك نجزي المحسنين﴾ ۋە ئىمە ھەموو كاتى ئاۋا پاداشتى چاكەكاران ئەدەينەۋە.

ژنەكەي عەزىزى مىسر تەماح دەگاتە يوسىف!

﴿۲۳﴾ و راودته التى هو فى بيتها عن نفسه﴾ جائە ئافرەتەي كە يوسىف لەماليا بوو ھەلىكى زۆرى لەگەلدا ھەتا رامى بكاو لەگەليا جووت ببى! لەۋە دەچىت - ۋەك ئەلن - تەمەنى عەزىز لەۋ سەردەمەدا لەچل سال كەمتر نەبوۋىت و، ژنەكەيشى نىكەي سى سالىك بوۋىت، ۋەيان تەمەنى ژنەكەي لەچل سالى دا بوۋىت و تەمەنى (يوسف) ىش دەۋرۋەرى بىست و پىنچ سال بوۋىت ﴿وغلقت الأبواب﴾ ۋە بەۋ نىازەۋە تەۋاۋى دەرگاكانى لەيوسف

بهست و، توکمه و مه حکمه کردن ﴿وقالت هیت لك﴾ و وتی: من خوم بو تو ناماده کردوه و، توش زور به پهل وهره پیشی و ناماده به ﴿قال معاذ الله﴾ یوسفیش دواکه ی پرتکرده وه و وتی: په نا به خوا ده گرم، هه رگیز کاری ناوا ناکه م ﴿انه ربی احسن مٹوای﴾ چونکه به راستیی می رده که ی تو گه و ره ناغای من جوان پیزی لیگرتووم و، پیاده تیی زوره به سهرمه وه، ده بی جوامیزانه سهیری مال و خانه واده ی بکه م، نه ک خیانه ت وگزیی لیبکه م، له ولایشه وه به زاندنی سنووری خوایه و، کاری سته مکارانه ﴿انه لا یفلح الظالمون﴾ خو به راستیی خه لکانی سته مکارو له سنوور ده رچوو، هه رگیز سه رکه و تووو به اختیار نابن ﴿٢٤﴾ ولقد همت به﴾ نه مه سویندی بیت شازن به ته وای نیازی خراپی به (یوسف) کردو، به ته وای لیپراو بریاریدا که: نه و کاره ی له گه ل بکات، بویه په لاماری دایه! ﴿وهم بها لولا ان رای برهان ربه﴾ (یوسف) یش گیری

خوارد به ده سته ی وه و ناموزگاری به کی زوری کرد، به لام هه ر وازی لینه هیئا، خوئر به لگه و نیشانه یه کی په روه ردگاری نه هاتبا به پیش چاوی، دوو چارده بوو، به لام خوا په نایدا له و کاره نه شیاوه، دیاره سروشتی هه موو ئاده مزاده بروادارده کان هه ر وایه، کاتی که ئاره زووی نه فسیی زوریان بو دهینی، له و کاته ته نگانه و ناسکه یه دا نووری خواپی بو هه لده کری و، دور نه که ویته وه لیی. له م جیگایه دا گه ئی له راقه که رانی قورئان - به دلپاکیی خوینان - به هه لده دا چوون! چونکه گه ئی بوچوونی نه گونجاوو ناره وایان له ته فسیره کانیا ند له به رامبه ر (وهم بها) ی یوسف وه نووسیوه، که هیچ نه سل و بنه مایه کی متمانه پیکراوو پشتگیریکیان نیه له (کتاب) و (سنة) دا، وه نه و بوچوونانه دژو ناکوکن له گه ل ده قه کاند. به لام هه ندیکیان وه (نه بو سعود، سهد قوتب...) ره دیان نه ده نه وه و ده لئین: هه ر له قورئاندا ده به لگه هیه له سه ر پاک ی یوسف ﷺ، له وانه: نایه تی: (قال معاذ الله، انه ربی احسن مٹوای...) هه تا

وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ. وَعَلَقَتْ الْأُتُوبَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٤﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنَّ رَأْيَ بَرِّهِنَّ رَبِّهٖ. كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٥﴾ وَأَسْبَقَ الْأَبَّابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَا سَيِّدَهَا لَدَا الْأَبَّابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٦﴾ قَالَ هِيَ رَوَدَّتْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَتْ قَمِيصُهُ مِنْ دُبُرٍ فَلَا فُصْدَقَ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾ وَإِنْ كَانَتْ قَمِيصُهُ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٨﴾ فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٩﴾ يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٣٠﴾ وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَوِّدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَنَّهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣١﴾

نایه تی: (قالت امرأة العزيز الآن حصحص الحق، انا روادته عن نفسه وإنه لمن الصادقين). (ئیین که سیر) یش له (به غه وی) یه وه ده لی: نه و (هم بها) ی یوسف ته نه هه خوره یه کی (نه فس) بوو و، خیرا سه رکو تی کردو زالبوو به سه ریا. هه ندیکیش ده لئین: (هم بها) واته: ویستی لیبیدات، یان سیماو نیگاری (یه عقوب) ی بابی دیت، یان فریشته یه کی دیت و راجله کاو دورتر که و ته وه له شازن، به لام له گه ل نه م گشت بوچوونانه شدا چاک وایه نه و (برهان ربه) دیاریی نه کریت ﴿كذلك لنصرف عنه السوء والفحشاء﴾ ئا به و شیوه یه به و ی ئیمانی دامه زراویه وه له به رده م نه و کاره زور خراپه دا خو ی راگرت بو نه وه ی له نایینده شدا له هه موو خراپه و کاریکی ناشیاوو دزیو لای بدهین ﴿انه من عبادنا المخلصین﴾ چونکه نه و (یوسف) به نده یه ک بوو له به نده پاک و هه لبرئیر راوه کانی خومان ﴿٣٥﴾ واستبقا الباب﴾ سه رهنجام هه ردوو به راگردن گه یشتنه لای ده رگا که، یوسف بو هه لها تن و خو قوتارکردن، شا

ژنیش به‌دوای ناره‌زووی خویدا ﴿وَقَدْ قَمِيصَهُ مِنْ دَبَرٍ﴾ و جاله وه‌له‌اتنه‌دا شارژن توانی له‌دواوه دهستی گیر بکا له‌کراسه‌که‌ی یوسف و درانی ﴿وَالْفُتَا سَيِّدُهُمَا لَدَى الْبَابِ﴾ جاهه‌ردوو کت و مت له‌دهم دهرگا‌که‌دا تووشی می‌رده‌که‌ی هاتن ﴿قَالَتْ مَا جِزَاءُ مَنْ ارَادَ بِأَمْلِكِ سُوءٌ﴾ جا بۆ نه‌وه‌ی راستیی‌که‌ه دهر نه‌که‌وێ، شا ژن به‌په‌له‌ وتی: ناخۆ تۆ‌له‌ی نه‌وکه‌سه چی بێ که‌نیازی پیاوخرایی له‌گه‌ل مال و خیزانی تۆ‌دا بکا؟! ﴿إِلَّا أَنْ يَسْجُنَ أَوْ عَذَابَ أَلِيمٍ﴾ غه‌یره‌ز نه‌مه یه‌کی له‌م دووشته‌ی له‌گه‌ل بکری: یا بخزیته به‌ندیخانه‌وه، یا به‌سزایه‌کی ئیش پی‌گه‌یه‌نهر سزا بدری؟! ﴿قَالَ هِيَ رَاوَدْتَنِي عَنْ نَفْسِي﴾ (یوسف) یش ده‌که‌وێته پاکانه بۆ خوویی و، درکاندنی راستیی‌که‌ه، بۆیه وتی: نه‌خیر وانیه، نه‌و هه‌ولێکی زۆریدا بۆ رامکردن و له‌خشته بردنی من بۆ نه‌وکاره ناپه‌سه‌نده‌و، ههر به‌زۆریش بۆ‌لای خووی بانگی کردم و، منیش ره‌فرم کردو هه‌له‌اتم، نه‌ویش به‌دوامدا رایکرد، هه‌تا له‌م دهرگایه‌دا به‌تۆ گه‌یشته‌ین و کراسه‌که‌یشی دراندم! ﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا﴾ وه‌ شایه‌تی‌ک له‌خرمانی شارژن هه‌لیدایه‌و شایه‌تی داو وتی: ﴿إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قَدْ مِّنْ قَبْلِ﴾ نه‌گه‌ر کراسه‌که‌ی یوسف له‌ پی‌شه‌وه درایی ﴿فَصَدَقَتْ﴾ نه‌وا شارژن راسته‌ده‌کات ﴿وَهُوَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ و یوسف له‌درۆزانه، واته: یوسف په‌لاماری نه‌وی داوه و نه‌ویش هه‌له‌اتوووه رایکردوووه له‌دهستی و نه‌میش له‌پی‌شه‌وه دهستی له‌کراسه‌که‌ی گیر کردوووه دراندوووه‌تی ﴿وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قَدْ مِّنْ دَبَرٍ﴾ خوئهر کراسه‌که‌شی له‌پشته‌وه‌دا درابوو، ﴿فَكَذَبَتْ﴾ نه‌وا شارژن درۆ ده‌کات ﴿وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ و (یوسف) راست ده‌کات، واته: ژنه‌که په‌لاماری یوسفی داوه یوسف هه‌له‌اتوووه رایکردوووه له‌دهستی و نه‌ویش له‌پشته‌وه دهستی له‌ کراسه‌که‌ی گیر کردوووه دراندوووه‌تی. ﴿فَلَمَّا رَأَىٰ قَمِيصَهُ قَدْ مِّنْ دَبَرٍ﴾ جا کاتی که‌شای (می‌ردی زلیخا) دیتی کراسه‌که‌ی (یوسف) له‌ پشته‌وه دراوه ﴿قَالَ إِنَّهُ مِّنْ كِيدِكُنْ﴾ وتی: به‌راستی نه‌وکاره ههر له‌پیلان و فرت و فیلی ئیوه‌ی ژنان ده‌کات ﴿إِنْ كِيدُكَ عَظِيمٌ﴾ چونکه نه‌خشه‌و پیلان و فرت و فیلی ئیوه گه‌لیک گه‌وره‌یه ﴿يُوسُفُ اعْرَضْ عَنْ هَذَا﴾ نه‌وجا روویکرده یوسف و وتی: یوسف! ساتۆش له‌مه واز بینه‌و، لیی بیده‌نگه‌ه، با نابروومان نه‌چیت ﴿وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ﴾ ناهه‌رت! تۆیش داوای لی‌بوردن بۆ هه‌له‌و گونا‌هه‌که‌ت بکه، چونکه له‌لایه‌که‌وه پی‌چاته نه‌ولاوه غه‌ریبه‌ه، له‌لایه‌کی تریشه‌وه بوختانت بۆکرد! ﴿إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ﴾ به‌راستی تۆ له‌خه‌تا‌کارانی. به‌لی.. نابهم شیوه‌یه نه‌و تاوانه گه‌وره‌یه له‌لای نه‌ومال و خیزانه پووخواوه زۆر به‌بچووکی و ناسانی کپکرایه‌وه. (ئین جه‌ریر) له (ئین عه‌باس) هه‌و ده‌لی: ههر به‌بچووکی و ناوه‌خت چوار مندا‌ل هاتوونه قسه‌و گوتار: کورده‌که‌ی (ماشیته‌ی) کچی فیره‌ون، شایه‌ته‌که‌ی یوسف، هاوړیکه‌ی (جوره‌یج)، عیسی‌ی کوری مه‌ریه‌م.

ژنانی شار ده‌نگ و باسه‌که ده‌بیسن:

به‌لی نه‌و کاره‌ساته له‌ده‌ره‌وه‌ی کۆشکی پاشاوه ده‌نگی دایه‌وه، بۆیه ﴿وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ﴾ کۆمه‌لیک له‌ژنه ناو‌داره‌کانی میسر قاویان داخست و وتیان: ﴿أَمْرًا عَزِيزًا تَرَاوُدْ فَتَاهَا﴾ سه‌یره! ژنه‌که‌ی (عه‌زین) خه‌ریکی دل‌داری و رامکردنی غولامه‌که‌ی خو‌یه‌تی و هه‌زی لی ده‌کا! ﴿قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا﴾ به‌ شیوه‌یه‌ک نه‌وین و خو‌شه‌ویستی چوو‌ته ناو‌په‌رده‌ی دلیه‌وه ئۆقره‌ی لی‌پروه ﴿إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ به‌راستی ئیمه له‌سه‌رگه‌ردانیه‌کی ناشکرادا ده‌یبینن، چونکه نه‌ده‌بوو نه‌و له‌گه‌ل خزمه‌تکاریکی خویدا کاری وابکات ﴿فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ﴾ ئینجا که‌ژنه‌که‌ی عه‌زیز تیروتانه‌ی نه‌و ژنانه‌ی بیست ﴿أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ﴾ بۆ گیرانه‌وه‌ی نابرووی خوویی و، دهر‌بازکردنی خوویی و، بۆ نه‌وه به‌وانیشی به‌سه‌لمینی که له‌وکاره‌دا نا‌هه‌قی نه‌بووه، نه‌ر نه‌وانیش وه‌کو نه‌و بیبیزن، خراپ‌تر دووچاری نه‌وینی ده‌بن، بۆیه ناردی به‌دوایاندا ﴿وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَكًا﴾ و بۆ هه‌ریه‌که‌شیان رایه‌خی جوان و پاله

پشتیی و خوارده‌مەنی بۆ ئاماده‌کردن، وه‌کو باوی ده‌سه‌لاتدارانی سه‌رده‌م ﴿وَأَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سَكِينًا﴾ وه‌ بۆ هه‌ر یه‌که‌یشیان چه‌قویه‌کی میوه‌ خواردنی پێ سپاردن، دیاره‌ شارستانییه‌تی (میسر) له‌و سه‌رده‌مه‌دا له‌پله‌و پایه‌یه‌کی پێشکه‌وتوو‌دا بووه‌ ﴿وَقَالَتْ أَخْرِجْ عَلَیْهِنَّ﴾ ئه‌وجا له‌وکاته‌دا ئه‌وان سه‌رگه‌رمی خواردن بوون، ئه‌میش ناردی یوسف هات و پێیگوت: ئاده‌ی هه‌ر ئیستا وه‌ره‌ ده‌روه‌ بۆ ناویان ﴿فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ﴾ ئینجا هه‌ر که‌یوسف هات و دیتیان، به‌شتیکی گه‌وره‌و بێ وینه‌و دل‌پرفیتیان دانا، ئیتر چه‌په‌سان و مه‌ست و چه‌یران بوون ﴿وَقَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ﴾ و چاویان تی‌ پیری و ئاگیان له‌خوێان نه‌ماو، ده‌ستی خوێانیان بری ﴿وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ﴾ و وتیان: پاک و خاوینی هه‌ر بۆ خوا، (به‌لێ ئه‌و رسته‌ی (حاش لله) یه‌ له‌کاتی شتی سه‌رسوڕه‌ینه‌ردا له‌ناو عه‌ره‌باندا ده‌وتری). ﴿مَا

هَذَا بَشَرًا﴾ بێگومان ئه‌م لاه‌ ئاده‌می نییه‌، که‌ ئه‌وه‌نده‌ جوانه‌ ﴿إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ﴾ ببی و نه‌بی، ئه‌مه‌ هه‌ر فریشته‌یه‌کی قه‌شه‌نگ و خاوه‌ن پێزه‌. پێشه‌وا (موسلیم/خوا لێی رازی بی‌ت - له‌باسی شه‌و ره‌ویه‌که‌ی په‌یا مه‌به‌ردا ﷺ ئه‌م فه‌رموو‌دیه‌ هه‌یناوه‌و ده‌لێت: ((ان رسول الله ﷺ مر بیوسف ﷺ فی السماء الثالثة، قال: فإذا هو قد أعطی شطر الحسن)) واته‌: پێغه‌مه‌بر ﷺ له‌ ئاسمانی سه‌یه‌مه‌دا به‌یوسف گه‌یی، دیتی نیوه‌ی جوانیی گشتی دونیای پێبه‌خشاوه‌! ﴿٢٢﴾ قَالَتْ فَذَلِكُنَ الَّذِي لُمْتُنْنِي فِيهِ﴾ که‌ ژنه‌که‌ دیتی و ئه‌وانیش هه‌موو گیرۆده‌ی ده‌ردی ئه‌وین بوون، ئیتر خو‌ی به‌ سه‌رکه‌وتوو داناو وتی: ئه‌مه‌ ئه‌و جوانه‌یه‌ که‌ ئیوه‌ لۆمه‌و سه‌ره‌زنشی منتان نه‌کرد له‌سه‌ر ئه‌وینی، خو‌بینیتان؟! ﴿وَلَقَدْ رَاودَتْهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ﴾ ئه‌مه‌یش راستیی رووداوه‌که‌یه‌: من هه‌و لێکی زۆرم‌دا بۆ پامکردنی و له‌خشته‌بردنی بۆ ئه‌نجامدانی ئه‌وکاره‌، به‌لام ئه‌و هه‌ر خو‌ی گرت و پووی نیشان نه‌داو خو‌ی پاراست ﴿وَلَمَّا لَمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرَهُ﴾ ئیستاش ئه‌گه‌ر به‌قه‌سه‌م نه‌کات بۆ

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَكَلِّفًا أَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سَكِينًا وَقَالَتْ أَخْرِجْ عَلَیْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿٢٢﴾ قَالَتْ فَذَلِكُنَ الَّذِي لُمْتُنْنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاودَتْهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرَهُ لَيَسْجُنَّ وَلْيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿٢٣﴾ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٢٤﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْأَيَّاتِ لَيَسْجُنُنَّهُ حَتَّى حِينٍ ﴿٢٦﴾ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أُحْمَلُ فَوْقَ رَأْسِ خَيْرَاتٍ أَتَا كُلَّ الطَّيْرِ مِنْهُ نَبْتَاتٍ بِأُوبِلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٧﴾ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُزْهَقَانِهِ إِلَّا نَبَاتُكُمَا بِأُوبِلِهِ قِيلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مَعَ عِلْمَيْنِ ﴿٢٨﴾ رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٢٩﴾

ئه‌وکاره‌ که‌ فه‌رمانی پێده‌که‌م ﴿لَيَسْجُنَّ وَلْيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ﴾ ده‌بی بخه‌یته‌ ناو به‌ندیخانه‌وه‌و، زه‌لیل و ریسوایش بکریت “دیاره‌ ئه‌مانیش وه‌کو شارژن گیرۆده‌ی ئه‌و ئه‌وینه‌ ببوون، بۆیه‌ بپه‌رده‌ مه‌به‌سته‌که‌ی خو‌ی درکان لایان! ﴿٢٣﴾ قَالَ: رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ﴾ جا له‌وله‌لامی ئه‌و هه‌ره‌شه‌و گوپه‌شه‌یه‌دا یوسف وتی: ئه‌ی په‌روه‌دگاری من! به‌ندیخانه‌که‌م زۆر لاخو‌شته‌ له‌وکاره‌ دزیوه‌ و ئه‌و ژنانه‌ منی بۆ بانگ ده‌که‌ن و داوای له‌من ده‌که‌ن ﴿وَالَا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ﴾ خو‌ ئه‌گه‌ر تو‌ فیل و حیه‌ی ئه‌وانه‌م ئی لانه‌ده‌یت به‌میه‌ره‌بانی خو‌ت ﴿أَصْبُ إِلَيْهِنَّ﴾ له‌وانه‌یه‌ دل‌ مه‌یل و ئاره‌زوویان بکات ﴿وَإَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ﴾ و بچه‌ پیزێ نه‌زان و نه‌فامه‌کانه‌وه‌، بێگومان ئه‌مه‌ ئه‌وپه‌ری جوامیری و شه‌هامه‌ته‌ که‌: لایکی شو‌خ و شه‌نگی وه‌کو یوسف، خانمکی وه‌کو شارژن له‌و جیگا رازاوه‌و ئاماده‌یه‌دا، جگه‌ له‌خوا رێگری نه‌بی‌ت، که‌چی خو‌ی نه‌دا به‌ده‌سته‌وه‌و، له‌هه‌ره‌شه‌ی زیندان و به‌ندیخانه‌ش نه‌ترسی

﴿ **فاستجاب له ربه** ﴾ په‌روه‌ردگاری وه‌لامی دایه‌وه‌و نزاکه‌ی گیرا کرد ﴿ **نصرف عنه کیدهن** ﴾ و حیل‌ه و فی‌لکه‌یانی لادا لیی ﴿ **انه هو السميع العليم** ﴾ چونکه به‌راستی هه‌ر خویه‌تی بیسه‌رو زانای ، هاناو هاواری خه‌لکانی لیقه‌وماو ده‌بیسی و وه‌لامیان ده‌داته‌وه . له‌فرموده‌یه‌کی (متفق علیه) یدا هاتوو ده‌فرموی: ((سبعة يظلمهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله: إمام عادل، وشاب نشأ في عبادة الله، ورجل قلبه معلق بالمسجد، إذا خرج منه حتى يعود إليه، ورجلان تحابا في الله اجتمعا عليه وافترقا عليه، ورجل تصدق فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما أنفقت يمينه، ورجل ذكر الله خاليا ففاضت عيناه، ورجل دعت امرأته ذات جمال ومنصب فقال: إني أخاف الله)). واته: له‌روژی هه‌ستانه‌وه‌دا خوا جهوت تا‌قم له‌بن سیبه‌ری خویدا راده‌گری و ، ناهیلی تووشی نه‌و ناره‌جه‌تییه‌ بن ، یه‌کیکیان لایکه ژنیکی شوخ وشه‌نگ و پایه‌دار خو‌ی بو ناماده‌ بکاو ، نه‌م له‌به‌رخوا - وه‌کو یوسف - خو پاریزی و ته‌سلیم نه‌بیټ .

برپار درا یوسف زیندان بکری:

﴿ **ثم بداهم من بعد ما راوا الآيات** ﴾ پاشان دوا‌ی بینینی نه‌و هه‌موو به‌لگه‌و نیشانه‌یه له‌سه‌ر پاکی یوسف ، بو‌ خو‌یان وایان به‌چاکزانی بو‌ بزکردنی ده‌نگوکه ﴿ **لیسجننه حتی حين** ﴾ تا ماوه‌یه‌ک بیخه‌نه به‌ندیخانه‌وه ، به‌لکو ورده ورده ده‌نگ و باسه‌که نه‌می‌نی و ، له‌بیر بچیته‌وه ، دیاره نه‌و بنه‌ماله دنیا په‌رست و به‌زیوانه ، نه‌مه خو‌یانه که له‌باتی نه‌وه سزای تاوانبارکه‌ بده‌ن و تو‌له بدریټ ، تاوانبار نازاده‌و ، بی‌تاوانیکی وه‌کو (یوسف) زیندان نه‌گری !! .
دوو غولام له‌گه‌ل یوسف زیندان ده‌کرین:

﴿ **ودخل معه السجن فتيان** ﴾ هاوکات دوولایش ، به‌تۆمه‌تی‌ک - له‌گه‌لیا زیندان کران ، وه هه‌ردوو‌کیشیان له‌ده‌ست و پیی (پاشا) بوون ﴿ **قال احدهما: إني اعصر حمرا** ﴾ جا پاش نه‌وه چوونه گرتوو‌خانه‌که‌وه ، هه‌ریه‌که‌یان خه‌ویک ده‌بینی و ، ده‌یگی‌رپه‌ته‌وه بو‌ یوسف ، هه‌تا مانا‌که‌ی بو‌لیک بداته‌وه ، بو‌یه یه‌کیکیان گوتی: له‌خه‌ومدا دیتم بو‌ شهرباب ترئ نه‌گو‌شم و ، ده‌یده‌مه پاشا ﴿ **وقال الآخر: إني اراني احمل فوق راسي خبزا تأكل الطير منه** ﴾ و نه‌وی دیکه‌یشیان وتی: منیش له‌خه‌ودا دیتم نان له‌سه‌ر سه‌رمه‌و بالنده لییده‌خوات ﴿ **نبئنا بتأويله إنا نراك من المحسنين** ﴾ به‌لکه مانای نه‌م خه‌ونه‌مان بو‌ لیک‌بده‌یه‌ته‌وه ، چونکه به‌راستی ئیمه واده‌زانین تو‌ مه‌ردیکی په‌وشت به‌رزو چاکه خوازیت .

یوسف بانگی دوو زیندانیه‌که‌ده‌کات بو‌ موسلمان بوون:

﴿ **قال: لا يأتیکما طعام ترزقانه** ﴾ یوسف وتی: سبه‌ینی هه‌ر ژمه‌ه نانیکتان بو‌بیټ ﴿ **إلا نباتکما بتأويله قبل ان يأتیکما** ﴾ پی‌ش نه‌وه بگاته ده‌ستتان من ده‌زانم چییه‌و ، پی‌شتان ده‌لیم ، واته: مانای خه‌ونه‌کانیشتان هه‌روا به‌ناسانی بو‌لیک ده‌ده‌مه‌وه ﴿ **ذلك مما علمني ربي** ﴾ دیاره نه‌وه له‌ به‌هره‌ی په‌روه‌ردگارمه‌و نه‌و فی‌ری کردووم . جا یوسف ده‌یه‌وی له‌ریی داخو‌ازیه‌کانیانه‌وه ده‌رگایان لی‌بکاته‌وه ، بچیته ناو بانگه‌وازه‌که‌یه‌وه ، بو‌لای خوا‌ی تاک و ته‌نیایان بانگ بکات ، بو‌یه نه‌یه‌وی متمانه‌ی ته‌واویان بداتی‌که: هه‌رکه‌سیک پشت له‌شیرک بکاو ، واز له‌بت و بتپه‌رستی بی‌نی ، خوا‌ی گه‌وره‌ش ده‌رگای خیری بو‌ده‌کاته‌وه ، زور شتی‌شی فی‌ر ده‌کات ، بو‌یه گوتی: ﴿ **إني ترکت ملة قوم لا يؤمنون بالله وهم بالآخرة هم کافرون** ﴾ چاک بزنان که من ئایینی نه‌و که‌سانه‌م واز لی‌هیناوه که نه‌ برپوایان به‌خوا هه‌یه‌و نه‌ به‌پوژی دوا‌یی ﴿ **واتبع ملة آباءي إبراهيم وإسحاق ويعقوب** ﴾ وه بو‌خو‌م که‌وتوومه‌ته شوینی ئایینی باوو باپیرانم: (ئیراهیم) و (ئیسحاق) و (یه‌عقوب) ، هه‌رکه‌سیکی دیکه‌ش ناوا بکات ، هه‌ر ناوا سه‌رکه‌وتوو

دهبی و خوا دهرگای زانستی بؤ واز دهکات ﴿**ما کان لنا ان نشکر بالله من شیء**﴾ ههرگیز نابی بؤ ئیمهی (خانه وادهی پیغمبه‌ران و شوینکه و توانیان) هیچ شتی کهینه هاوبه‌ش و هاوه‌لی خوا ﴿**ذلك من فضل الله علينا وعلى الناس**﴾ نه‌وه‌یش به‌ش و بارهی خواجه به‌سهر ئیمهی (بنه‌مالهی پیغمبه‌ران) هوه، که‌پله‌ی په‌یامبه‌ریتی پیبه‌خشین و، به‌سهر خه‌لکان و مه‌ردمیشه‌وه که: پیغمبه‌رانی بؤناردن ﴿**ولکن اکثر الناس لا يشکرون**﴾ به‌لام زۆربه‌ی خه‌لکی سوپاسگوزاری ناکهن، وه‌کو له‌جیگایه‌کی ترده ده‌فرموی (... بدلوا نعمة الله كفرا واحلوا قومهم دار البوار) ۲۸/ ۱۴. جاییوسف ورده ورده ده‌یه‌وی بانگه‌وازه‌که‌ی رابگه‌یه‌نی. بؤیه ده‌لیت: ﴿**يا صاحبی السجن: ارباب مفرقون خیر**﴾ نه‌ی ههر دوو هاو‌پری به‌ندیخانه‌که‌ما! ناخو چه‌ند خواجه‌کی جیا جیا به‌پرستریں باشتره ﴿**ام الله الواحد القهار**﴾ یان ههر یه‌ک خوی تاک و ته‌نیاو زال و به‌ده‌سه‌لات به‌سهر هه‌موو شتی‌که‌دا؟ ﴿**ما تعبدون من دونه**﴾

﴿**إلا أسماء**﴾ نه‌وه‌ش بزانی نه‌وانه‌ی ئیوه "به‌ده‌ر له‌خوا" ده‌یان‌په‌رستن چه‌ند (ناو) یکی بی ناوه‌پۆکن ﴿**سمیتوها انتم وآبائکم**﴾ و ئیوه‌و باوو باپیرانتان به‌ناره‌زوی خوتان ناوتانناون و کردووتانن به‌خوا! ﴿**ما انزل الله بها من سلطان**﴾ خوا هیچ به‌لگه‌یه‌کی بؤراستی په‌رستنی نه‌وانه نه‌ناردوه. جاییوسف نه‌یه‌وی رۆشنتر بؤیان باس بکات، بؤیه ده‌لیت: ﴿**إن الحكم إلا لله**﴾ گشت حوکم و بریاریک ته‌نهاو ته‌نها هی خواجه، ده‌بی ته‌نها نه‌و حاکم و بریار به‌ده‌ست بیټ ﴿**أمر الا تعبدوا إلا إياه**﴾ فه‌رمانیداده که: ئیوه ده‌بی ته‌نها نه‌و به‌پرستن و گو‌یرایه‌لی ههر له‌ویکن، نه‌ک له‌سه‌رۆک عه‌شیره‌ت، نه‌ک له‌گه‌ل و نه‌ته‌وه، نه‌ک له‌ولات و نیشتمان، نه‌ک له‌حیزب و گروپ و خیل... هتد ﴿**ذلك الدين القيم**﴾ ههر نه‌و ئایین و دینه راست و په‌واو پایه‌داره، که بانگتانم کرد بؤی، ده‌سا وریاو به‌ناگابن و شوینی بتان مه‌که‌ون ﴿**ولکن اکثر الناس لا یعلمون**﴾ به‌لام زۆربه‌ی نه‌و

وَاتَّبَعَتْ مَلَكَةً أَبَاءَ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَتْ لَنَا أَنْ نَشْكُرَ بِأَلَلَةٍ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾ يَصْحَجِي السَّجْنَ أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ يَصْحَجِي السَّجْنَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾ وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنَسَنُ الشَّيْطَانَ ذَكَرَ رَبِّهِ فَلَمَّا فِي السَّجَنِ بَضَعَ سِنِينَ ﴿٤٢﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعَ سُبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رَأْيِي إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا بَاصِعُونَ ﴿٤٣﴾ قَالُوا أَهَؤُلَاءِ

مه‌رده نازانی ئایینی یه‌کخواپه‌رستی راست و ریکه، خوی بالاده‌ست له‌جیگایه‌کی ترده ده‌فرموی: (وما اکثر الناس ولو حرصت بمؤمنين) یوسف/ ۱،۳) جائیستا ده‌ست ده‌کات به‌ماناو لی‌کدانه‌وه‌ی خه‌ونه‌کانیان، بؤیه ده‌فرموی: ﴿**يا صاحبی السجن**﴾ نه‌ی ههر دوو هاو‌پریانی به‌ندیخانه‌ما! ﴿**أما احکمما فیسقی ربه خمرًا**﴾ به‌لام نه‌و یه‌که‌تان که له‌خویدا تریی ده‌کرده شه‌راب، نازاد نه‌بی و، شه‌راب ده‌رخواردی پاشای ده‌دات، واته: پرزگاری نه‌بیټ و ده‌چیته‌وه سه‌ر کاری خوی ﴿**وأما الآخر فیصلب**﴾ نه‌وی دیکه‌ش له‌سیداره نه‌دری و، هه‌لده‌واسری و به‌داره‌که‌وه نه‌هیل‌ریته‌وه ﴿**فتاکل الطیر من رأسه**﴾ نه‌وسا په‌له‌وه‌ر له‌سه‌ری ده‌خون. ریوایه‌تی که‌ده‌لیت که‌به‌و جو‌ره مانای خه‌ونه‌که‌ی بؤکردن، به‌دلیان نه‌بوو گوتیان: نه‌خیر هیچ خه‌ونی‌که‌مان نه‌دیتوه، (یوسف) یش گوتی: ﴿**قضى الأمر الذى فيه تستفتيان**﴾ نه‌وی پرسیارتان لینکرد، لای خوا براوه‌ته‌وه ناگو‌پردی، چونکه خه‌ون بؤ یه‌که‌مجار چۆن مانا

ليدرايهوه، لهئايندهشدا ههروا دهبى و، گوڤين و پهشيمان بوونهوه لهو برباره (ئهزل) ييه تۆزقالهيك ناگوڤى، ئهمميهكه پيغه مبهريش دهفرموى: ((الرؤيا على رجل طائر مالم تعبر، فإذا عبرت وقعت)) مهسنه دى پيشهوا (ئهحمده/ ۴/ ۱).

يوسف بهيهك لهو دوانه دهلى لاي ناغات باسم بكه:

﴿**وقال للذى ظن انه ناج منهما**﴾ نهوجا كه يوسف زانى شهرابگيرهكه لهبهنديخانه قوتار دهبيت پيگوت: ﴿**اذكرنى عند ربك**﴾ كه دهچيتهوه لاي پاشاو گهورهكهت (عهزىزى ميسر) باسى ئهم داستان و بهسهر هاتهى منى لابهكه "دهيهوى ږوو بهرووى خوى راستيهكهى تيبگيهنى، سهبارت بهو بوختانه گهورهيه بويكرا ﴿**فأنساه الشيطان ذكر ربه**﴾ ئينجا كاتى له زيندان دهروچوو گهرايهوه كوشكى پاشا، شهيتان لهيىرى بردهوه لاي گهورهو پاشاكهى باسى بكا! ههندي له زاناکان راناوى (فأنساه الشيطان...) دهبهنهوه بؤ يوسف، واته: شهيتان يادى خواى لهيىر بردهوه، بويه پهناى برده بهر خرمةتگوزارو شتى وا، نهوجا خوايش لهتولهى ئهوهدا چهند سالى لىي نهپرسى، بويه دهفرموى: ﴿**فلبث فى السجن بضع سنين**﴾ ئيتير يوسف بهويستى خوا تچهند ساليك له گرتووخانهكهدا مايهوه، بؤ نهوهى دهستى لهههموو شتيك بپرى و، هاناو پهنا ههر بؤ خوا بهريت بهلى... بهپيى ماناى وشهى (بضع/ كهله سى سالهوه بونؤ دهكات) لهوه دهچيت حهوت ساليك له گرتووخانهكهدا مايتهوه، لهبههر ههر حيكمهتيك خواى لهكارزان خوى دهيزانى. (ئيبين عهباس) دهلى: پيغه مبهريش ففرموى: ئهگهر يوسف نهگوتبا بهلكو، لاي پاشاكهت وهبىرم بيىت، ئهوهنده لهو گرتووخانهدا نهدهمايهوه! تهفسىرى تهبهريى.

شاي ميسر خهونيك دهبينى:

﴿**وقال الملك إني أرى سبع بقرات سمان**﴾ ئينجا خواى كارجوان دهيهوى بهسهر بهريزى و سهروهريى يوسف لهبهنديخانه ږرگار بكاو بيتهدهرى، ږوژيك پاشا خهويك دهبينىت و دهبيتته مهراقى شهوو روژى و، لهترسى شوومى خهوهكهيدا تهواوى جادووگهرو ئهستيره ناسهكانى ولاتهكهى كو دهكاتوه بؤماناكردى خهوهكهى، كهچى هيچيان سهري ليدهر ناكهن! خهوهكهيشى بهم شيوه بووو گوتى: لهخهومدا حهوت مانگاى گهورهى قهلهوم ديت ﴿**ياكلهن سبع عجاف**﴾ حهوت مانگاى لهرو لاواز دهياخواردن! ﴿**وسبع سنبلات خضر و آخر يابسات**﴾ حهوت گوله گهنمى سهوزو تهرو، حهوت گوله گهنمى وشكهه لاتوو زهردم ديت كه: لهحوت گوله سهوزهكه نالا بوون وفهوتانيانن ﴿**يا ايها الملا افتنونى فى رؤياى ان كنتم للرؤيا تعبرون**﴾ ئهى دهستهى پياو ماقولان و دونيا ديدان! ماناى ئهو خهوم بؤ ليكبهدهنهوه، ئهگهر لهماناى خهو ليكدهنهوه دهزانن ﴿**قالوا أضغاث أحلام**﴾ ئهوانيش وتيان: ئهو جوړه خهوانه، ههرخهونه دروژنهو تيكههوليكنه و ههقيقهتيان نيه، جا يا ههر دهركيان نهكرد، يا لهبههر پاشا نهيان ويرا بهراستى ليكى بدهنهوه ﴿**وما نحن بتأويل الأحلام بعالمين**﴾ خو ئيمهش لهماناى ئهم جوړه خهوانه نازانين و سهردهركيانين ﴿**وقال الذى نجا منهما وادكر بعد أمة**﴾ ئينجا ئهو يهكه لهدوو زيندانيهكه ږرگارى ببوو "و دواى ماوهيهكى زور يوسفى بير كهوتهوهو وتى: ﴿**أنا أنبئكم بتأويله**﴾ من لهماناى ئهوخهونه ئاگادارتان دهكهم" لاي كهسيكى زاناو شارهزا" ﴿**فارسلون**﴾ دهسا بمنيرن، با بچم بؤ لاي نهولاوه كه ئيستا لهزينداناويهو، پيكهوه بووين ﴿**يوسف ايها الصديق**﴾ جا (ساقى) بهزووى چوو و گهيشته لاي يوسف و گوتى: يوسف! ئهى پياوى راست بيژ! ﴿**افتنا فى سبع بقرات سمان**﴾ راي خووت بده سهبارت به حهوت مانگاى قهلهوو زله ﴿**ياكلهن سبع عجاف**﴾ كه حهوت مانگاى لهرو لاواز دهياخوون ﴿**وسبع سنبلات خضر**﴾ و حهوت گوله گهنمى سهوزو تهپ ﴿**و آخر يابسات**﴾ و حهوتى ترى

وشكه لاتوويش ﴿**لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ**﴾ به شكوم بچمه وه لای پاشاو خه لكه كه "بۆيانی بگيرمه وه" ﴿**لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ**﴾ به شكو نه وانیش له شان و شه و كه تی تو تیبگه ن و بتناسن.

رینماییه کانی نایه تی (۴۳-۴۶):

- ۱- ده گونجی خه لکی کافرو له سنوور ده رچوويش، خه ونی چاك و راست ببینن، خه و دووبه شه: به شتیکی تیکه و لیكه یه و، له لایه ن شه ی تانه وه یه، نه وی دیکه ی شیی هه ق و راسته و، له لایه ن خوای به خشه ره وه یه.
- ۲- شت له بیرکردن خو و ره و شتی هه مو ناده مییه كه.
- ۳- باسکردنی صیفته و په سنی هه مرؤفیک، بی زیاده كه، شتیکی دروست وره وایه.

﴿**۴۷** **قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابَا**﴾ (یوسف) یش بی هیچ

گله یی و گازنده یه كه له کابرای شه را بگير، بی نه وه بلی باشه! نه وکات تو له به نديخانه نازاد بوویت و گه پرایته وه بۆلای پاشا من چیم پیگوتیت؟ وه لامی ساقیی دایه وه و تی: نیوه چه وت سال له سه ره كه كشتوكال" به ریک و پیکی ده كه ن و دانه و یله ده چیئن ﴿**فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سَبَلِهِ إِلَّا قَلِيلًا**﴾ **مما تاكلون**﴾ نه وی دووریتانه وه- نه وه نه بی لینی ده خون- هه ره له گوله كه ی خویدا بیهیلنه وه له عه نباردا داینین، چونكه ناوا له سوون و جانه وه ره ن ده پاریزریت، واته: هه ره به گوله كه یه وه بیکه نه عه مبارو، كه مه كه لیببخون و ده ست پیوه بگرن ﴿**۴۸** **ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعَ شَدَادٍ**﴾ جا له پاش نه وه چه وت ساله "خوش و پرپیته" چه وت سالی گرانیی و، قاتی و قیری و، وشكه سالی پیش دیت ﴿**يَأْكُلْنَ مِمَّا قَدَّمْتُمْ**﴾ **لهن**﴾ هه ره رزق و رۆزیه كتان نه وه چه وت ساله دانابی هه مووی ده خون ﴿**إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ**﴾ كه میکی نه بیئ كه بۆ تووی هه لده گرن و، نازووخه ی ده كه ن ﴿**۴۹** **ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ**﴾ له پاش نه وه چه وت ساله گرانییه، نه مجار

قَالُوا أَضَعَتْ أَحْلَامُ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾ وَقَالَ الَّذِي نَجَّا مِنْهُمْ وَأَذْكُرْ بَعْدَ أَمَةٍ أَنَا أَنْتُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ﴿٤٥﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عَجَافٍ وَسَبْعِ سُبُلَاتٍ خُضِرٍ وَأُخْرَى يَأْسُفُ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابَا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سَبَلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعُ شَدَادٍ كُلُّ مَأْفَاقٍ مِمَّا هُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يَغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصُرُونَ ﴿٤٩﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتَأْتُونِي بِهَذَا فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ أَرْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَلْهُ مَا بَالُ النَّسُوءِ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ مَا خَطْبُكُمْ إِذْ رَوَدْتُمُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتْ أُمُّ الرِّبَاسِ أَلْفَنُ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾ أَنَّهُ أَخَاهُ الْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْغَائِبِينَ ﴿٥٣﴾

سالیکی خوش پیشدیت ﴿**فِيهِ يَغَاثُ النَّاسُ**﴾ بۆ هه مو خه لکی بارانیکی زۆر ده باری و، بزق و رۆزی په یدا ده بیته وه ﴿**وَفِيهِ يَعْصُرُونَ**﴾ هه ره له و ساله دا میوه جات و تری زۆر ده بی و ده یگوشن" و شه ربه ت و پیخوری لی په یدا ده كه ن بۆ خو یان نه ی هاوړیکه! نه مه یه مانای خه وه كه ی پاشا، مانگا له رو لاوازه كان و، گوله وشك هه لاتووه كان، چه وت ساله گرانییه كه یه، ده ساتوش به ریک و پیکی بۆ پاشای بگيرمه وه.

رینماییه کانی نایه تی (۴۷-۴۹):

- ۱- ولاتی (میسر) هه ره له سه ره تاوه جیگه ی کشت و کال بووه و، ولاتیکی به فقه ر بووه.
- ۲- هه لگرتن و ده ستپیوه گرتن و پاراستنی به رو بووی تازه نو بۆ رۆژی ته نگانه، بنه مایه کی نابوویری زۆر گرنگه.

۳- زانایان دهلین: ئەم ئایەتە بەلگەیەکی بەهێزە بۆ رەچاوەکردنی بنەمای بەرژەوه‌ندییە رەهاکان (المصالح

المرسلة).

۴- کارامەیی و لیۆه‌شاوویی (یوسف-علیه السلام) بۆ لیکدانەوه‌ی مانای خەونەکان.

۵- پلەو فەزلی یوسف بەسەر (میسر) یەکانەوه، چونکە زیاد لە پرسپارەکە بەدەمیانه‌وه چوو و لەو

گرانییەش فریایانکەوت.

لیکۆلینەوه لە رووداوەکە ییوان یوسف و شارژ و ژنانی شار:

﴿ **وقال الملك انتوني به** ﴾ نوێنەری پاشا گەڕایەوه مانای خەوەکە ی بۆ گێڕایەوه و چوو دلیەوه، بۆیشی دەرکەوت پیاوی ئاوا حەیفە لەزینداندا بێت، بۆیە وتی: ئادە ی هەرنیستا بچن بیهینن" با خۆم وتووێژی لەگەڵ بکەم" ﴿ **فلما جاء الرسول** ﴾ جا کە راسپاردەکە هاتە لای یوسف و قسەو باسەکە ی پاشای بۆگێڕایەوه، بریار ی ئازاد بوونەکەشی پێگوت، یوسف بیرکردەوه باشە! چ سەر بەرزییەکی تێدا یە "پاش حەوت سال بەندیخانە، ئیستا بەهەمان تۆمەتەوه بچیتە دەر ی؟" ﴿ **قال ارجع إلى ربك** ﴾ بۆیە بەراسپاردەکە ی گوت: بگەرێرەوه بۆلای پاشا و گەرەکەت ﴿ **فاسأله ما بال النسوة اللاتي قطعن ايديهن** ﴾ و لیبپرسە: هۆ ی چیبوو ئەو ژنانە دەستی خۆیان یان بری" ئەودەمە کە شارژ کۆ ی کردنەوه؟ واتە: بپرسی بزانی من لەسەرچی گیراوم، وە ئایا من گوناھبارم یان ئەوانە.. ئەوسا لەزیندانەکە دیمە دەر ی و دەچمەلای ئەو" ﴿ **إن ربي بكيدهم عليم** ﴾ بێگومان پەرەردگارم بە فەرت و فیل ی ئەوان چاک بەناگایەو، زۆر باش دەزانی ک ی راست ئەکا، بەلام بۆ ئەو ی خەلکی بزانی کە من دوورم لەو جوړە بوختانانە. پێشەوا ئەحمەد- خوا ل ی پازی بێت- ئەم فەرمودە یە ئەهینی: ((فقال رسول الله ﷺ: لو كنت أنا لأسرعت الإجابة وما ابتغيت العذر)) واتە: ئەگەر من لە ج یی (یوسف) دا دەبووم بەزو یی وەلام ئەدایەوه بەدوای پۆزش و بیانوودا نەدەگەرām. دیارە مەبەستی باسی جوامیری و لیها تووی و لیبراو یی (یوسف) ه ﷺ، چونکە ئەو ماوه زۆرە لە زینداندا مایەوه، کەچی تەنھا تۆزقالە یەکیشت دەستی لە خۆ ی بەرنەداو، تەسلیم نەبوو. ﴿ **قال ما خطبك** ﴾ **إن راودتن يوسف عن نفسه** ﴿ نوێنەرەکە گەڕایەوه لای پاشا، هەرچی چووبوو بە بەینیاندا بۆ ی گێڕایەوه، پاشایش ژنەکانی هەموو کۆکردەوه و تی: حالتان چی بوو کاتی و یستتان یوسف لە خشتەبەرن و، دەستەمۆ ی بکەن؟ ئایا ئەو هیچ تاوان یکی هەبوو؟ ﴿ **قلن حاش لله** ﴾ وتیان: خوا بەو رۆژە نەکا، ئیمە بوختانی بۆ بکەین ﴿ **ما علمنا عليه من سوء** ﴾ ئیمە قەت هیچ جوړە هەلەو خراپە یە کمان لە یوسف نەدیتووہ ﴿ **قالت امرأة العزيز** ﴾ لەولایشەوه ژنەکە ی عەزیزی (پاشای میسر) هاتە پێشی و بەناشکرا و تی: ﴿ **الآن حصص الحق** ﴾ و ئیستا بپەرە هەق و راستیی ناشکرا بوو ﴿ **اناراودته عن نفسه** ﴾ منبووم تەماح لە یوسف کرد، ددان بە راستیییدا دەنیم ﴿ **وانه لمن الصادقين** ﴾ چونکە یوسف لاو یکی بی تاوانەو، لە راستگۆیانە ﴿ **ذلك ليعلم اني لم اخنه بالغيب** ﴾ ئینجا یوسف و تی: ئەمەش بۆیە من داوام لە عەزیزی میسر کرد لەو دەنگ و باسە بکۆلێتەوه، تا چاک بزانی و دلنیا بێت کە من" تەنانەتی لە پاش ملەیشەوه" خیانەتم لێنەکردووہ، بەلکو هەر پێزم بۆ خانەوادە ی ئەو داناوہ، دەشکری ئەمە قسە ی شارژ بێت، هەتا قەناعەت بەشا بکات کە بۆیە ددانی بەهەلە ی خۆیدا نا کە دلنیا بێت هیچ کات گزیی و خەیانەتی لێنەکردووہ ﴿ **وان الله لا يهدي كيد الخائنين** ﴾ وە چونکە خوا خیانەت و فیل و تەلەکە ی گزیکاران سەرناخا و بە ئەنجامی ناگە یە نیت.

رینماییه کانی نایه تی (۵۲-۵۰):

- ۱- فهزیلهت و شهرفی زانیاری و زانست، چونکه هر به هوئی زانیارییه وه بوو که (یوسف) بهرز بوویه وه و گهیییه لای پاشاو، بۆ دواایش جلهوی کاروباری میسری گرته دهست.
- ۲- گه ورییه (حیلم) و تاقهت و لهسر خوئی و پهله نه کردن له ئیش و کاردا.
- ۳- فهزلی راست بیژی و، قسهی ههق کردن، نه گهرچی بهزانی خۆشت ته و او ببی.
- ۴- (زلیخا) یش به هوئی ددان نان به تاوانی خویدا به و پله و پایه بهرزه گهیی و، بۆ دواایش بوویه ژنی (یوسف) ی پیغه مبه ر یوسف.

کوتایی جزمی (۱۲) دوازه

ولله الحمد والمنة

*** **

﴿ وما أبرئ نفسي ﴾ خۆ هه رگیزیش پاکانه بۆخۆم ناکه م ﴿ ان النفس لامارة بالسوء ﴾ چونکه نه فس و دهروون هه میشه فه رمان به خراپه دده ﴿ لا مارحم ربی ﴾ مه گه ر که سی خوای پهروه دگام خۆی په حمی پیبکاو له پیلان و فرت و فیلی بیپاریزی ﴿ ان ربی غفور رحیم ﴾ به راستیی پهروه دگام زۆر لیبوره دیه بۆ هه له و تاوانه کان، زۆریش دلۆقان و میهره بانه، به رامبه ر به ته و به کاران.

ریز و پله ی یوسف لای پاشا:

﴿ وقال الملك انتوني به ﴾ جا دوا ی ده رکه وتنی شه هامة و پیاوه تی و جوامیری یوسف، پاشا وتی: (یوسف) م بۆ بهینن ﴿ استخلصه لنفسی ﴾ با بیکه مه یارو هاوپی تایبه تی و، جیگه ی پرس و پای خۆم، بۆ راگرتنی دهوله ته که م ﴿ فلما كلمه ﴾ جاکاتی که یوسف هاته لای و، دواندی و توویژی له گه ل کردو، به ته وای که سیتی ده رکه وت ﴿ قال انك اليوم لدينا مکين امين ﴾ پاشا وتی: به راستیی تو ئه مرۆلای ئیمه پیاویکی به ریزو قورس و پاک و جیگای باوه ریت و، ئه و قسه و قسه لۆکانه یش، هه یج له که سیتی تو که م ناکاته وه ﴿ قال اجعلني على خزان الارض ﴾ یوسف وتی: جاکه وایه بمکه به سه ر کاری خه زینه و واریداتی میسر هه تا بتوانم له م گرانی و قات و قریه دا خزمه تی به م خه لکه هه ژاره بکه م ﴿ انی حفیظ علیم ﴾ چونکه من بۆ نه وکاره چاودیریکی باش و، پاریزه ریکی زاناو به ناگام. (ته به ری) ده لیت: ئه م داوای (یوسف) به وه ک ئه وه نیه که بلنیت پاکانه ی بۆ خۆیکردو، نه ده بوو به وجۆره خۆی هه لکیشی، چونکه یوسف ده یه وئ به و قسانه ی پیاوانی ده ولت له خۆی تیبه گه نییته که: ئه و بۆ به رپوه بردنی کاروباری ئابووری و، دارایی پیاویکی زۆر لیزانو زانیاری باشی هیه، له ولایشه وه له وده مه دایه ولات و گه ل زۆر پیویستی به که سیکی واهیه و، له رووی شه رعیشه وه نابی له کاتی وادا خۆی ئی لایدات،

﴿ وَمَا أَبرئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَرَجِمَ رَبِّيَ إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ﴿٥٢﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتِنِي بِهـ أَستخلصه لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدِينَا مَكِينٌ أَمِينٌ ﴿٥٣﴾ قَالَ أَجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾ وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٥﴾ وَلَا نُجْزِ الْأَخِرَةَ خَيْرَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٦﴾ وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٧﴾ وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُؤْتِنِي بِأَجْرٍ لَكُمْ مِنْ أَيْكُمُ الْآتَرُونَ أَتِي أَوْ فِي الْكَيْلِ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٥٨﴾ فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهـ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٥٩﴾ قَالُوا اسْرُدْ عَنْهُ آيَاتَهُ وَانَّا لَفَاعِلُونَ ﴿٦٠﴾ وَقَالَ لِنَفْسِي أَجْعَلُوا بِضْعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ رَجَعُوا ﴿٦١﴾ فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسَلْنَا مَعَنَا أَخَانَا نَكْتَلُ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِيظُونَ ﴿٦٢﴾

قَالَ هَلْ

٢٤٢

له‌ایه‌کی‌تریشه‌وه له‌وجۆره شوینانه‌دا باشت خزمه‌تی پیده‌کری بۆ سه‌رنج راکیشانی خه‌لکی بۆ باوه‌ر هینان به‌خوای گه‌وره‌و کار جوان.

ریزو حورمه‌تی یوسف له‌سه‌ر زه‌ویی:

﴿^{۶۶} وَكَذٰلِكَ مَكَّنَا لِيُوسُفَ فِي الْاَرْضِ﴾ ئاوا دواى ئەو ته‌نگانه‌و ده‌ربه‌ده‌ریه، ئی‌مه له‌خاکی میسر دا پله‌و پایه‌و ده‌سه‌لا‌تمان به‌ یوسف دا ﴿يَتَبَوَّءُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ﴾ له‌ هه‌ر جی‌گایه‌ک خۆی بیه‌وی داده‌نیشی ﴿نَصِيبَ رَحْمَتِنَا مِنْ نَّشَاءٍ﴾ کێمان بو‌ی ده‌یخه‌ینه به‌ر به‌زه‌یی و میهره‌بانی خۆمان ﴿وَلَا نُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ و هه‌رگیز پاداشی چاکه‌ خوازان نافه‌وتین و گوم ناکه‌ین، له‌کاتی‌که‌دا یوسف ئەوه‌موو جوامی‌رییه‌ی نواندو، ئەوگشت سه‌برو ئارامه‌ی بوو، ئی‌مه‌یش ئاوا به‌رزمان کرده‌وه، خه‌زینه‌ی میسرمان خسته‌ ژێر ده‌ستی ﴿وَلَا جَرَّ الْاُخْرٰى خَيْرَ لِلَّذِينَ اٰمَنُوْا وَاٰنَا نٰتَقُوْنَ﴾ ئەوه پاداشی دونیا‌بوو، خۆ دیاره پاداشی دوا‌ڕۆژی‌ش بۆ‌ئه‌وانه‌ی که‌بروایان هینا‌وه، له‌شیرک و کاری خراپ خۆ پارێزبوون باشت‌ره، به‌ئێ‌ی چونکه‌ یوسف پله‌وپایه‌ی خۆی و، خانه‌واده‌که‌ی له‌کاری به‌دره‌وشتی پاراست، خوایش ئاوا پله‌ی به‌رز کرده‌وه، له‌قیامه‌تیشدا باشت‌ری بۆ ئاماده‌ کردوه، وه‌کو به‌ (سوله‌یمان) ده‌فه‌رموی: (هذا عطاؤنا فامنن او امسك بغیر حساب، وان له‌ عندنا لزلفی وحسن مئاب).

له‌ رێنمایه‌کانی ئایه‌تی (۵۳-۵۷):

- ۱- فه‌زیله‌تی نه‌فس شکاندن و تۆمه‌تبارکردنی به‌نا‌ته‌واویی و که‌م و کو‌وپیی.
- ۲- ده‌رخستنی زانست و زانیاری له‌کاتی پێ‌ی‌ستدا، وه‌ک ئە‌لین: (المرء مخبوء تحت لسانه).
- ۳- به‌خۆ هه‌ڵدان و، خۆ کاندیدکردن بۆ هه‌رکاری که‌ ئە‌گه‌ر ئە‌وه‌که‌سه به‌وجۆره نه‌کا که‌سی‌تی و ده‌ستپاکی ده‌رنه‌که‌وی، پێ‌ی نه‌زانن په‌وايه.

۴- فه‌زیله‌تی ئیخلاص له‌کارو‌کرده‌وه و سه‌و بیروباوه‌ردا.

۵- گه‌وره‌یی و کاریگه‌ری ئیمان و ته‌قوا له‌هه‌ست و نه‌ستی مرۆ‌فدا.

براکانی یووسف دینه‌ میسر به‌ باره‌وه ده‌گه‌رینه‌وه:

﴿^{۶۸} وَجاء اخوة يوسف﴾ گرانی و قات و قری له‌ ناوچه‌کانی (که‌نعان) دا سه‌ری هه‌ڵدا، ئە‌وسا برا‌کانی (یوسف) یش هاتن بۆ میسر بۆ زه‌خیره‌ کڕین ﴿فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ﴾ جا چوونه‌ ژوور لای یوسف، ئە‌م ئە‌وانی ناسییه‌وه ﴿وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ﴾ به‌لام ئە‌وان ئە‌میان نه‌ناسییه‌وه چونکه‌ ماوه‌یه‌کی زۆر بوو نه‌یان دیتبوو، له‌ولایشه‌وه پێ‌یان وانه‌بوو ئە‌ومای، و ئاوا له‌ جی‌گه‌ی پاشادا بی‌ت ﴿^{۶۹} وَلَمَّا جَهْزَمُ بِجَهَازِهِمْ﴾ و کاتی که‌ یوسف باره‌ خۆراکه‌که‌ی بۆ رێ‌خست له‌دوا‌ی رێ‌زیکی زۆرو پرسیا‌رو وه‌لام لێ‌یان ﴿قَالَ اِنَّتُنِيْ بِاَخٍ لِّكُمْ مِنْ اَبِيْكُمْ﴾ وتی: براهه‌کی باوکی‌تان هه‌یه ده‌بی بیه‌ینن بۆم، دیاره پرسیا‌ری له‌ نه‌ژادو به‌سه‌ره‌اتیان کردوه‌و وتی‌انه‌ براهه‌کی باوکی‌شمان هه‌یه‌و لای باوکه‌مانه‌ ﴿اَلَا تَرَوْنَ اَنِّيْ اُفِي الْكَيْلِ﴾ ئایا نابینن که‌ من به‌ تێ‌وته‌سه‌لی پێ‌وانه‌و بارتان ئە‌ده‌می، و، می‌وانداریشم کردن ﴿وَاَنَا خَيْرَ الْمَنْزِلِينَ﴾ و من چاک‌ترین خانه‌ خۆی بووم بۆ‌تان، باشت‌ترین می‌وانداریم کردن، مه‌به‌ستی هه‌ڵنانیانه‌و، ته‌ماح خستنه‌ به‌رده‌میان ﴿^{۷۰} فَاِنْ لَّمْ تَاْتُونِيْ بِهِ﴾ جا ئە‌گه‌ر ئە‌مجاره‌ هاتنه‌وه ئە‌وتان بۆ نه‌هینام ﴿فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي﴾ جیره‌و پێ‌وانه‌تان لای من نیه‌و می‌چتان ناده‌می، ده‌یه‌وی که‌می‌کیش ترس بخاته‌ به‌ریان ﴿وَلَا تَقْرَبُوْنَ﴾ و نزیکیشم مه‌که‌ونه‌وه بی‌ ئە‌و ﴿^{۷۱} قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ اَبَاهُ﴾ ئە‌وانیش ده‌یان‌زانای کاتی خۆشی چ درۆیه‌کیان له‌گه‌ڵ (یه‌عقوب)‌ی بابایاندا کردوه‌و سه‌باره‌ت به‌خۆی، بۆیه‌ ئیستاش وتیان: د‌ل‌نیابه‌ هه‌موو فیل و هه‌ولێ‌ک له‌گه‌ڵ باوکیا

دهدین بوهینانی ﴿وإنا لفاعلون﴾ و بیگومانبه کهئیمه هه‌لئه‌سین به‌وکاره ﴿٦٢﴾ وقال لفتیانہ اجعلوا بضاعتهم فی رحالهم و یوسف بهو کوچه لاوانه‌ی گوت له‌بهر ده‌ستیا بوون: ئهو دراوه‌یش بۆشت کرپینیان هینابوو، بیده‌نگیک بیخه‌نه‌وه ناوباره‌کانیان ﴿لعلهم یعرفونها إذا انقلبوا إلی اهلهم﴾ به‌شکو کاتی گه‌رانه‌وه لای مال و مندالی خویان بیناسنه‌وهو، پیی بزائن. ﴿لعلهم یرجعون﴾ به‌لکو - پاش ئهو گه‌رانه‌وهو بینیان - بگه‌رینه‌وه لامان .

بینمایه‌کانی نایه‌تی (۵۸-۶۲):

۱- خوا بیه‌وی کارێ بکا، هوکانیشی بو پرێک ده‌خا: خه‌ودیتنی پاشا، ده‌ست نه‌که‌وتنی که‌سی بو مانا‌کردنی خه‌ونه‌که‌ی، پسپۆری یوسف بو لی‌کدانه‌وه‌ی خه‌ونه‌کان، سه‌ره‌له‌دانی گرانیی و قات و قریی له‌ولاتی (که‌نعان)، ناچاربوونی برا‌کانی به‌هاتن بو میسرو...هتد.

۲- نه‌خشه‌ دارشتنی یوسف بو هینانی براو خیزانه‌که‌یان.

۳- ئاسه‌واری بره‌و ته‌قوا له‌ مروّقا.

ده‌بیانه‌وی (بنیامین) یش له‌گه‌ل خۆبه‌رن:

﴿٦٣﴾ فلما رجعوا إلی ابیهم جا کاتی که‌ گه‌رانه‌وه لای باوکیان ﴿قالوا یا ابانا منع منا الکیل﴾ وتیان: بابه! پیوانه‌ی رزق و پوزیمان لی‌گیراوه ئه‌گه‌ر نه‌مجاره بینامین له‌گه‌ل خۆمان نه‌به‌ین ﴿فارسل معنا اخانا نکتل﴾ ده‌سا تۆش مه‌گه‌ر برا‌که‌مان له‌گه‌ل بنیریت، تا‌پیکه‌وه ئازووقه‌و پوزیی وهر‌گرین ﴿وإنا له‌ لحافظون﴾ بیگومانیشبه ئیمه‌ پارێزگاری لی‌ده‌که‌ین، دیاره ئهو ده‌مه‌ش که‌ فیه‌و فیله‌که‌یان به‌رامبه‌ر یوسف کرد گوتیان: (ارسله معنا غدا یرتع ویلعب وإنا له‌ لحافظون) که‌چی راستیشیان نه‌کرد! بۆیه ﴿٦٤﴾ قال هل آمنکم علیه و تی: جا ده‌کریت (بنیامین) یشتان پیی بسپیرم و بره‌واتان پیی بکه‌م و دلنایام لی‌تان ﴿إلا کما امنکم علی اخیه من قبل﴾ هه‌ر وه‌کو جاری پیشوو برا‌که‌یم پی‌تان

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمَنُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِن قَبْلُ ۚ قَالَ اللَّهُ خَيْرَ حِفْظٍ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٦٤﴾ وَلَمَّا فَتَحُوا مَتْعَهُمْ وَجَدُوا يَضَعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ ۚ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ ۖ يَضَعُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزِدُكَ كَيْلَ بَعِيرٍ ۚ ذَلِكَ كَيْلَ يَسِيرٍ ﴿٦٥﴾ قَالَ لَنْ أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُتَوَّنَ مِن مَّوْقِفَاتٍ ۚ اللَّهُ لَنَاتْنِي بِهِ ۖ إِنْ أُنِجَاطٌ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْقِفَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَيَّ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ بَنِيُّ لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَجِدْ وَأَدْخُلُوا مِن أَبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ ۖ وَمَا أَغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْءٌ ۖ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٧﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ أَوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ ۚ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾

۲۴۲

سپارد، واته: کاتی خۆی (یوسف) یشتان بره‌و، ناواشتان به‌سه‌ر هینا؟! ﴿فاله خیر حافظا﴾ من بره‌وام به‌پاراستنی ئیوه‌نیه، به‌لکو چاکتر پارێزه‌ر هه‌رخوایه‌و ئه‌یده‌مه ده‌ستی ئهو ﴿وهو ارحم الراحمین﴾ ئه‌ویش له‌هه‌موو خاوه‌ن به‌زه‌یه‌یک، به‌ به‌زه‌یی تهر، واته: به‌ته‌مای ره‌حم و به‌زه‌یی خوام.

دراوه‌که‌یان ده‌سکه‌وته‌وه:

﴿٦٥﴾ ولما فتحوا متاعهم جا که‌ باره‌که‌یان دوا‌ی هه‌وانه‌وه‌و قسه‌وباس و ئیسرا‌حه‌ت کرده‌وه ﴿وجدوا بضاعتهم ردت إلیهم﴾ ده‌بینن شت و مه‌ک و پارو پوول و ده‌ست مایه‌که‌شیان بو گێ‌ردراوه‌ته‌وه ﴿قالوا یا ابانا ما نبغی هذه بضاعتنا ردت إلینا﴾ گوتیان: بابه! چی‌مان ده‌وی، ئه‌مه‌ش پارو پوول و که‌ل و په‌له‌که‌مانه‌ نێ‌ردراوه‌ته‌وه بو‌مان و، دانه‌ویلێ‌ی باشیشمان هیناوه‌؟ ﴿ونمیر اهلنا﴾ و ئه‌گه‌ر برا‌که‌شمان له‌گه‌ل بنیریت،

ئەمجارەش بژۆیوی و خواردن و خۆراك بۆ خاۋو خېزانمان دەھینن **﴿ونحفظ آخانا﴾** و براكەيشمان بنيامين ئەپاريزين لەھەر شتیکی خراپ **﴿ونزداد كيل بعير﴾** بەھۆی ئەویشەو پێوانەى بارى وشتريکيش زياد دینين **﴿ذلك كيل يسير﴾** ئەویش بۆ پاشا پێوانەیهکی کەمە، چونکە خاۋەن بەخششە **﴿قال لن ارسله معكم حتى توتوني موثقا من الله﴾** ياقوب وتی: ھەرگیز لەگەڵتانى نانیرم تا پەیمانیکى پتەوم بەناوی خواوە نەدەنى **﴿لتاننى به﴾** کە ھەردەبى بێوہى بۆمى بەیننەوہ **﴿إلا ان يحاط بكم﴾** مەگەر لەگش لایەکەوہ داگیر بکړين و دەسەڵاتتان نەمینی، مردن یاھەر شتى تر بێتە ریتان **﴿فلما اتوه موثقهم﴾** جا کە پەیمانیکى پتەویان دایە **﴿قال الله على ما نقول وکیل﴾** یەعقوب وتی: لەم قسەو باسەمان خواى گەرە ناگادارو چاودیرە، ئەمیش دەدەمە دەستی خوا، دەسا بچن خوا بتانپاريزی.

ياقوب دەلى: لەیەك دەرگاۋە مەچنە ناو:

﴿٦٧﴾ وقال يا بنى لا تدخلوا من باب واحد﴾ باوكيان وتی: كۆپرەكان! كەنزىكى شار دەبنەوہ، ھەموو پێكەوہ لەیەك دەرگاۋە مەچنە ناو شارەوہ. بەلى.. لەبەر ھەر ھۆيەك بوو (یەعقوب) وەكو سۆزى باوكايەتى-ئەو وەسیەتەى بۆكۆپرەكانى كرد؟ ھەرچەندە گەلى تەفسىرو رىوايەت ھەيە بۆدیاریکردنى ھۆيەكەى، وە ھەریەكەشیان شتىك دەلیت، بى ئەوہى ھىچ بەلگەيەکیان بەدەستەوہ ھەبى و، لەگەل دەقى قورئانەكەدا بگونجیت! خو گومانیش لەوہدا نییە کە ئەگەر ئەوشتەى وا یەعقوب كۆپرەكانى خوئى ئى دەپاريزی (چاۋى پيس بوايە، وەك ئەوانە دەلین)، وەیان ھەرشتیكى تری دیاریى، ئەوا ئەو كاتە قورئانەكە خوئى دیاریى دەكرد، خو ئاشكرايە لەم قورئانەدا تەنھا ھەر ئەوئەندە ھاتووہ كە فەرمووی: (إلا حاجة فى نفس يعقوب قضاها) واتە: تەنھا نیازو سۆزىكى دەرۋونى بوو لە دلى (ياقوب)دا، بەرامبەریان دركانى و ھىچى تر، كەوابوو دەبى رافەكەرانى قورئانیش لەوسنورەدا بووەستن و پەنجە نەخەنە سەر ھىچ شتىك و راسپاردەكەش وەك خوئى بەرەھاو بەرفراوانى بەیلنەوہ، دیارە ھەر ئەمەش شیاوہ بۆ راگرتنى ئەدەب و ویل لەگەل قورئاندا. ھەمووشمان چاك دەزانين كە یەعقوب عليه السلام بەرامبەر كۆپرەكانى مەترسى شتىكى ھەبوو بۆیان ئەگەر لەیەك دەرگاۋە بچنە ناو شارى مىسرەوہ ھەرچەندە راسپاردەكەش ھىچ بپاریكى خواى پى بەرپەرچ نەدرایەوہ.. كەوابوو بۆ ئیمەیش ھەروا چاكە كە ئەو وەسیەت و راسپاردەيە بە رەھا بەیلنەوہو دیاریى نەكەين و، ھەرتەنھا لەگەل دەقى قورئانەكەدا برۆين **﴿وادخلوا من ابواب متفرقة﴾** و لەدەروازەى جیا جیاوہو بچنە ژوورەوہ **﴿وما اغنى عنكم من الله من شئ﴾** ھەرچەندە من بەم تەگبىرو راوژانەش ناتوانم ھىچ قەزاو بپاریكى خوا لەئێوہ دور بخەمەوہ خوئى چۆنى بپار دابیت، ھەرگیز ناگۆردى و ھەرواش دەبیت **﴿إن الحكم إلا لله﴾** چونكە بپارو فرمان تەنھا بۆ خوايەو بەس **﴿عليه توكلت﴾** پشتم بەو بەستووہ **﴿وعليه فليتوكل المتوكلون﴾** جا كەسانىكیش كە ھەر ئەو بەشیاوو بەكار ساز دەزانن، دەبا تەنھا پال بەوہوہ بەدەن و پشت بەو بەستەن.

رێنمايەكانى ئایەتى (٦٢-٦٧):

١- تەوہككولى تەواۋى یەعقوب عليه السلام بەرامبەر بەخواى خوئى و، ناسینى ئەسماو سیفەتەكانى وەك شیاویەتى، ھەقیشە وابى، چونكە یەكێكە لەپێغەمبەرانى خوا عليه السلام.

٢- وەرگرتنى پەیمان و مۆرو ئیمزا بۆ كارە گرنگەكان، ھەرچەند لەبەرامبەر خزانى نزىكیشەوہ بى.

٣- خو پاراستن لە (چاۋى پيس ھىچ زيانىكى نیە، بەلام لەگەل ئەوئەشدا ھەر دەبى بپروات وابى كە ئەویش لەھوكم و بپارەكانى خوا ھىچ شتى ناگۆردى.

۴- پشت تنها به خوا بهبهستهو، ئیتر به دلنیا ییه وه کاره کانت راپه رینه.

﴿**۶۸** ولما دخلوا من حيث أمرهم أبوه﴾ جاکه لهو جیییه وه باوکیان بوی دیاری کردن به جیا جیا چوونه ژووری ﴿**ما کان یغنی عنهم من الله من شیء**﴾ و نهوکاره یان هیچ بریاریکی خوایی لیدور نه خستنه وهو بی نیاز ی نه کردن، به لکو بریاری خوی له (نه زهل) دا چون بوو هه رنه وه ده بی، وهکو ده فهرمو ی: ﴿**إلا حاجة فی نفس یعقوب قضاها**﴾ ته گبیرو رینماییه که بی که لک بوو و، جیگه ی هیچی بونه گرتن، نه مه نه بیست که له دل و دهروونی یه عقوبدا نیازو پیوستیه کی باو کایه تی هه بوو بیلیت، ویستی له ومه ترسییه خوی بیر ی لیکرد بوو ییه وه ناموزگار ییان بکاو خویانی لیلا بدن، راسپاردو وه سیه تیشی بو کردن، به لام قه زاو بریاری خوی رت نه کرده وه، ﴿**وانه لذو علم لما علمناه**﴾

چونکه نهو خاومن زانیارییه کی فراوان بوو، له وه ی فیمران کرد بوو ﴿**ولکن اکثر الناس لا یعلمون**﴾ به لام زوربه ی خه لکی نه وه ی نهو دهیزانی نایزان.

یوسف دلی بنیامین ده داته وه:

﴿**۶۹** ولما دخلوا علی یوسف﴾ کاتی کوره کانی یه عقوب له مالی یوسف چوونه ژووره وه ﴿**وی الیه اخاه**﴾ (بنیامین) ی برای برده لای خوی و له ژووره که ی خوی دایناو هه وانیه وهو له رابردو ناگاداری کردو ﴿**قال إنی انا اخوک**﴾ گوتی: بیگومان به من برایه که ی تو م (یوسف) ﴿**فلا تبتئس بما کانوا یعملون**﴾ جاله وه ی نهوان پیان کردیت سانه کانی رابردو دل زوویرو غه مگین مه به، تییشیگه یاند که لای خوی ده یه یلیته وهو نابی نه م نه نییه لای که س بدرکینی.

یوسف ناو خووری پاشا ده خاته ناو باری براکه یی و گلی

ده داته وه:

﴿**۷۰ فلما جهزهم بجهازهم**﴾ ئینجا کاتی باری بو ریخستن و ناماده ی گه رانه وه بوون ﴿**جعل السقاية فی رحل اخیه**﴾ ئاو خووری پاشا که له زیو بوو، یا نه ومه نه ی که

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رِحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَتْهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسُرْقُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمَا لِنَفْسِكُمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سُرْقِينَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٤﴾ قَالُوا جَزَاؤُهُ مِنْ وَجْدِ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ، كَذَلِكَ تَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٧٥﴾ فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ أَسْتَخْرَجَهُمَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كَذَبَ الْيُوسُفُ مَا كَانَ لِأَخِي أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَفَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبَيِّدْهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿٧٧﴾ قَالُوا يَا أَبَا نَبَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَاشِيخًا كِبِيرًا فَخُذْ أَحَدًا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٨﴾ قَالُ مَعَاذَ

(عه یاره ی) دانه ویله یان پیده گرت، خستیه ناو باری براکه ییه وه ویستی به وه ریخوشکات بو گلدانه وه ی (بنیامین) لای خوی! ﴿**ثم اذن مؤذن**﴾ له پاشا جارکیشیک جاری راهیشت و گوتی: ﴿**أتیتها العیر إنکم لسارقون**﴾ نه ی کاروانچییه کان! بیگومان ئیوه دن و دزیتان کردوه! ﴿**۷۱ قالوا و اقبلوا علیهم**﴾ نه وانیش رو یان کرده جارچییه کان و گوتیان: ﴿**ماذا تفقدون**﴾ چیتان لیگوم بووه و نه ماوه؟ ﴿**۷۲ قالوا نفقد صواع الملك**﴾ وتیان: مه نی پیوانه ی پاشامان و نکردوه ﴿**ولمن جاء به حمل بعیر**﴾ و هه رکه سیش په یدای بکاو بیه نیته وه، باری و شتریک خوراک و دانه ویله ی دهریتی وهکو ریزانه و به خشش ﴿**وانا به زعیم**﴾ منیش بوخوم ده سه به ری نهو خه لاته م و له نه ستوی ده گرم.

رینماییه کانی ئایه تی (۶۸-۷۲):

۱- فه زلی زانست و زانیاران.

۲- زۆریه‌ی خه‌لکی هه‌میشه به‌کاره چاکه‌کان نه‌زانن.

۳- کارامه‌یی و لێهاتووێی یوسف له‌ راویژو ته‌گه‌یر بۆ هێشتنه‌وه‌ی (بنیامین) لای خۆی.

۴- ریزانه‌و (موکافه‌ئه) بۆ هه‌رکەسێ کارێکی تایبه‌تی بدريتێ و، به‌چاکی پێی هه‌لسی، که‌ئه‌مه له‌ فیهقه‌یشدا پێیده‌لێن: (جه‌عاله).

۵- ده‌سه‌به‌ریی و، ده‌سه به‌ربوون (که‌فاله) و (که‌فیل) بۆ هه‌ندێ ئیش و کار سه‌لمێنراوه. ﴿^{۷۲} قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا﴾ ئه‌وانیش وتیان: سویند به‌خوا ئیوه چاک ده‌زانن که ئیمه بۆ ئه‌وه نه‌هاتووین ﴿لِنَفْسٍ فِي الْأَرْضِ﴾ له‌م زه‌ویه‌دا خراپه‌و گێره‌شیوینی و، کاری به‌دفعه‌ری و فه‌ساد بکه‌ین ﴿وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ﴾ پوژیکیش ئیمه قه‌ت دز نه‌بووینه ﴿^{۷۴} قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ﴾ ده‌س و پێیانی پاشا وتیان: جا ئه‌گه‌ر ئیوه‌ش درۆزن بوون، تۆله‌ی چییه؟ ﴿^{۷۵} قَالُوا جَزَاؤُهُ﴾ ده‌س و پێیانی پاشا وتیان: تۆله‌که‌ی ئه‌مه‌یه: ﴿مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهَؤُلَاءِ جَزَاؤُهُ﴾ ئه‌و پێوانه له‌بارێ هه‌ر که‌سیکا ده‌رکه‌وت، هه‌ر ئه‌وکه‌سه بۆخۆی تۆله‌ی بیت، واته: ده‌کریته‌ کۆیله‌و به‌نده ﴿كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ به‌م شیوه‌یه تۆله له‌گشت سته‌مکاران و ده‌ده‌گرین، ده‌بێ ببنه به‌نده. به‌لێ... له‌شه‌ریعه‌تی (یه‌عقوب) دا هه‌رکه‌سیک دزی کردبا، ده‌بوو له‌باتی ده‌ست برینی، کرابایه به‌نده ﴿^{۷۶} فَبَدَا بَوَاعِيْتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ﴾ ئینجا ئه‌وه‌ی کاری پشکنینی پێ سپێردرابوو، (یان هه‌ر بلێن یوسف خۆی) پێش پشکنینی باره‌که‌ی (بنیامین) ی برای، ده‌ستی دایه پشکنینی باری براکانی تری، هه‌تا گومان نه‌به‌ن به‌کاره‌که‌ی یوسف ﴿ثُمَّ اسْتَخْرِجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ﴾ پاشان له‌ناو که‌ل و په‌لی (بنیامین) ی برابردا ئاو خوهره‌که‌یان هێنایه ده‌روو دۆزییه‌وه ﴿كَذَلِكَ كَدْنَا لِيُوسُفَ﴾ ئاوای ئیمه نه‌خشه‌و پلانمان ئه‌نجامدا بۆ یوسف، هه‌تا (بنیامین) ی برای لای خۆی به‌یڵیت‌ه‌وه، که‌وابوو به‌پێی ئایه‌تی (.. کدنا لیوسف..). مروّقه ده‌توانی بۆ گه‌یشتن به‌هه‌ندێ مه‌به‌ستی شه‌ریعی، هه‌ر رێگه‌یه‌کی شیاوو گونجاو بگرتیه به‌ر، به‌مه‌رجی له‌گه‌ل شه‌ریعه‌تدا دژ نه‌وه‌ستی. ﴿مَا كَانَ لِأَخِيهِ أَنْ يَبْلُغَ فِي دِينِ الْمَلِكِ﴾ له‌ به‌رنامه‌ی پاشای میسریدا نه‌ده‌بوو یوسف براکه‌ی خۆی بگرێ و گلی بداته‌وه لای خۆی له‌باتی دزییه‌که به‌لکو ته‌نها ئه‌وه‌نده‌ی بۆ هه‌بوو که بریکێ لێداو، دوو قاتیش پێی بپێژێرێ، به‌لام له‌شه‌ریعه‌تی (یعقوب) ی بابیدا ئه‌و کاره‌یه هه‌بوو، بۆیه کردی ﴿إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ مه‌گه‌ر خوا واحه‌ز بکا، بۆیه براکانیشی ملیان بۆراکێشاو ته‌سلیم بوون ﴿نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِنْ نَشَاءٍ﴾ دیاره به‌مانه‌وی هه‌رکه‌سیک سه‌رخه‌ین، په‌له به‌په‌له به‌رزێ ده‌که‌ینه‌وه ده‌یگه‌یه‌نینه جیگای شیاوی خۆی ﴿وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ﴾ خۆ له‌ بان هه‌موو زانایه‌که‌وه زانتر هه‌یه، هه‌تا ده‌گاته لای خوا، ئیتر له‌خوا زانتر نییه.

یوسف تاوانبار ده‌که‌ن به‌ دزی:

﴿^{۷۷} قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ﴾ براکانی به‌ (یوسف) یان گوت: ئه‌گه‌ر ئه‌و ئیستا دزی بکا، جێی سه‌رسوهرمان نییه ﴿فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ به‌ر له‌میش براهه‌کی هه‌بوو، ئه‌ویش دزیکرد، مه‌به‌ستیان له‌ یوسف خۆیه‌تی ﴿فَاسْرَهَا يَوْسُفَ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يَبْدَاهَا لَهُمْ﴾ یوسفیش ئه‌و وشه‌یه‌ی له‌دلگرت و لێشاردنه‌وه‌و بێده‌نگ بوو، لێرده‌دا یوسف له‌دلی خۆیدا ﴿قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا﴾ گوتی: ئیوه زۆر خراپ‌ترین له‌وان ﴿وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ﴾ ئه‌و قسه‌یه‌ش ئیوه وه‌سپێ ئه‌وی پێده‌که‌ن، خوا له‌هه‌موو که‌سێ چاکتر به‌راستییه‌که‌ی ده‌زانێ.

داوا ده‌که‌ن له‌باتی بنیامین، یه‌کی تریان گل بداته‌وه:

﴿^{۷۸} قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَا شَيْخَا كَبِيرًا﴾ که زانیان یوسف سووره بۆ گلدانه‌وه‌ی (بنیامین) لای خۆی گوتیان: ئه‌ی عه‌زیز! بێگومان ئه‌و کوهریه باوکیکی پیری خاوه‌ن ریزو به‌حورمه‌تی هه‌یه، هۆگری بووه‌و، هه‌رگیز بێ

ئەو توانای ژبانی نییە **﴿فَخَذَ احَدَنَا مَكَانَهُ﴾** لەبەر ئەوە یەكێ لە ئێمە لەجێی ئەودا گەل بدەرەو **﴿إِنَّا نَرَكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾** بەراستی ئێمە تۆ لەپیزی خێرەو مەندان دەبینن **﴿قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مِنْ وَجْدِنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ﴾** یوسف گوتی: ئەو پەنا بەخوا، ئەر ئێمە بەدەر لەو کەسە کالاکەمانی لابوو، کەسیکی تر لەباتی ئەو گەل بدەینەو **﴿إِنَّا إِذَا لَظَالِمُونَ﴾** گەر ئەو بەکەین ئێوە دەیلێن، بێگومان دەبینە خەلکی ناھەتکار و ستمکار.

رێنمایەکانی ئایەتی (۷۷-۷۹):

- ۱- پۆرش هینانەو و داوای لێبووردن لەگشت کاریکی هەلە.
- ۲- پیاوی بەحیلم و هیمنیش، هەندێ جار ناچار دەکرێت جوژە قەسە بەکات.

۳- داواکردنی عەفو و داخوازی رحەم و بەزەیی بۆکەسێک پێویست بێت، لە چوارچێوەی شەریعەتی خوادا کاریکی رەوایە.

۴- وازهێنان لەکەسیکی تاونکار و ئازادکردنی ئەو و گرتنی کەسیکی تر لەباتیدا لەشەریعەتی ئیسلامدا حەرەمە. دەکەوێتە مەشورەت لەگەڵ گەورەکە یاندا:

﴿فَلَمَّا اسْتِئْذِنَا مِنْهُمْ خَصَّصُوا مَنَاسِكَتًا﴾ جاکە بێ هیوا بوون یوسف بنیامین ئازادکا ئەو جاکە لە خەلکە دوورکەوتنەو و کەوتنە چپەو سرتە سرت و دۆزینەو و چارەسەرێک **﴿قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ إِبْرَاهِيمَ﴾** برا گەورەکیان هەڵدایەو گوتی: مەگەر ئێوە نازانن و لەبیرتان نەماوە کە باوکتان **﴿قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوَثِقًا مِنَ اللَّهِ﴾** پەیمانێکی بتهوی بەناوی خوا لێوەرگرتن کە (بنیامین) بپاریزن و ببەنەو بۆی **﴿وَمَنْ قَبْلَ مَا فَرَطْتُمْ فِي يَوْسُفَ﴾** و خۆبەر لەوەش لەپارە بەدەر دەریارە یوسف خراپەتانکرد! **﴿فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي﴾** جا لەبەر ئەوە دڵنیابن کە هەرگیز من لەم ولاتی (میسر) نەچامە

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مِنْ وَجْدِنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ إِنَّا إِذَا لَظَالِمُونَ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا اسْتِئْذِنَا مِنْهُمْ خَصَّصُوا مَنَاسِكَتًا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ إِبْرَاهِيمَ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوَثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمَنْ قَبْلَ مَا فَرَطْتُمْ فِي يَوْسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٠﴾ أَرْجِعُوا إِلَيَّ أَيْكُمُ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّكَ ابْنُكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ﴿٨١﴾ وَسَلَّ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَدِّقُونَ ﴿٨٢﴾ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾ وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا سَفِي عَلَى يَوْسُفَ وَأَبْضَتَ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٨٤﴾ قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَوْا تَذْكُرُ يَوْسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴿٨٥﴾ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

دەری، هەتا بابم ئێزن دەدا بەگەرانیەو، چونکە شەرمەزاریە بۆم بەو هەوالەو بەجمەو بۆلای **﴿أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَمَا خَيْرَ الْحَاكِمِينَ﴾** یان خوا بپاریکی نویم بۆ دەدا، واتە: بە بنیامینەو دەگەریمەو، خۆ خواش لەهەموو بپارەدەرێک چاکترە **﴿أَرْجِعُوا إِلَيَّ﴾** دەسا ئێوە بچنەو بۆلای باوکتان **﴿فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ﴾** بڵێن: بابە! بەراستی (بنیامین) سی کوپت دزی کرد! **﴿وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا﴾** خۆ تانیستایش شایەتیما بۆ هیچ شتێ نەداو، مەگەر بەچاو بینیبیتما، واتە: بەچاوی خۆمان دیتما کە ئاوخۆرەکی پاشا لەناو بارەکی ئەودا بوو، ئەو جاکە بپاریاری هەموومان کردیان بە بارمەتی ئەو **﴿وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ﴾** خۆ ئێمە ناگاشمان لە شتی نادیار و غەیب نەبوو، کاتی کە پەیمانمان بە تۆدا نەمانزانی دزی دەکا هەتا نەیبەین و، ئیستاش پوو زەردی لای تۆ نەبین **﴿وَاسْأَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا﴾** بۆ دڵناییی خۆیشت بپرسە لەخەلکی ئەوشارە کە ئێمە لێبووین **﴿وَالْعِيرَ الَّتِي**

﴿اَقْبَلْنَا فِيهَا﴾ و لهو کاروانهش پیکهوه هاتینهوه ﴿وَإِنَّا لَصَادِقُونَ﴾ و بیگومانیش به سه‌بارت به هه‌واله‌که‌ی بنیامین راستده‌که‌ین.

یاقوبوب ده‌بیسی بنیامین گلدراوه‌ته‌وه:

﴿^{۸۳} قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا﴾ یاقوبوب گوتی: نه‌خیر، وانیه، کوپی من دزی نه‌کردوه، به‌لکو نه‌فستان ئهم قسه‌یه‌ی لاشیرین کردوون و، ئیوه‌یش ده‌تانه‌وی منی پی بخه‌له‌تین! ﴿فَصَبِرْ جَمِيلًا﴾ دیسانه‌وه منیش ته‌نها ئارام گرتنیکی بی ناشکوری و جوانم بوخوم هه‌لبژاردوه له‌برامبه‌ر ئهم تاقیکردنه‌وه‌یه‌شدا ﴿عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا﴾ هیوادارم، ئه‌وخوایه هه‌موویانم (یوسف، بنیامین، رۆبیلی براگه‌وره‌که‌یان) بو به‌ینیته‌وه‌و گشت پیکه‌وه کو‌ببینه‌وه ﴿إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ چونکه به راستیی ئیستا ته‌نها ئه‌و چاک ده‌زانی به‌حالی من، ئه‌ویش کارجوان و له‌کارزانه‌و بریار ده‌دات ﴿^{۸۴} وَتَوَلَّى عَنْهُمْ﴾ ئیتیریه‌عقوب له‌تاو خه‌فته‌دا له‌کو‌په‌کان رووی وهرچه‌رخان ﴿وَقَالَ يَا أَسْفَىٰ عَلَىٰ يَوْسُفَ﴾ وتی: ئای، ئوف و، ئه‌سه‌ف غه‌م و خه‌فته، ئه‌ی داخم بو یوسف! ئه‌وا زامه‌که‌ی ئه‌ویشم کولایه‌وه. (سه‌عید-سی کو‌پی (جوبه‌یر) ده‌لیت: زیکری (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) ته‌نها خه‌لاتی ئهم ئوممه‌ته‌یه، نابینی (یاقوبوب) چیگوت! ﴿وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ﴾ جا له‌سووخه‌م و خه‌فته‌دا (تانه) ئاوی سپی په‌رییه‌ سهر هه‌ردوو چاوی ﴿نَهْوُ كَظِيمٍ﴾ و ئیتیر بیده‌نگ بوخوی دانیش و، چاوه‌روانی خوا بوو ده‌رووی خیزی لی‌بکاته‌وه.

رینمایه‌کانی نایه‌تی (۸۰-۸۴):

- ۱- کۆکردنه‌وه‌و بانگکردنی خه‌لکانی به‌فام و ژیر بو مه‌شۆره‌ت و تو‌یژینه‌وه‌ی هه‌ندی رهوداوو کاری گرنگ.
- ۲- وه‌بیر هیئانه‌وه‌ی په‌یمان و پیکه‌وتننامه بو پاراستنی.
- ۳- گه‌لی جار هه‌یاو شه‌رم زال ده‌بی به‌سه‌ر موسلمانداو، له‌هه‌ندی شتی باش و چاک بی‌به‌شی ده‌کا.
- ۴- تۆمه‌تبارکردنی مرۆفی بی تاوان، له‌به‌ر گومان و هه‌ندی شت که پیشتر له‌لای بینراوه.
- ۵- بردنی سکا‌لو خه‌م و خه‌فاته‌نها بو‌لای خوا ده‌بری. ﴿^{۸۵} قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَأُ تَذْكُرُ يَوْسُفَ﴾ کو‌په‌کان وتیان: ئه‌مه چی بوو باسی (یوسف)ت هه‌ر نه‌په‌یه‌وه، سو‌ین به‌خوا تو قه‌ت یوسف له‌بیر ناکه‌یت ﴿حَتَّىٰ تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَلَكَينَ﴾ نه‌خۆش ده‌که‌ویت، یان نه‌تکوژیت ﴿^{۸۶} قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾ یه‌عقوب وتی: من خه‌م و په‌ژاره‌ی خۆم ته‌نها لای خوا ده‌به‌م ﴿وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ و ئه‌وه‌ی من له‌خواوه ده‌یزانم ئیوه‌ نایزان، بو‌یه هیوام زۆره‌و چاکیش ده‌زانم که خه‌وه‌که‌ی یوسف راسته‌و، ده‌بی منیش و ئیوه‌ش، هه‌موو کړنووشی بو به‌رین. یه‌عقوب فه‌رمان ده‌دا به‌ سو‌راخی یوسف و بنیامین:

﴿^{۸۷} يَا بَنِي إِدْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يَوْسُفَ وَأَخِيهِ﴾ یه‌عقوب وتی: کو‌په‌کانم! بپو‌ن بو میسر، له‌وی هه‌ولی زۆریده‌ن بو جی پی هه‌لگرتی (یوسف) و براکه‌ی، به‌لکو سو‌راخیکیان بکه‌ن ﴿وَلَا تَيَاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ﴾ هه‌رگیز نا‌ئومیدیش مه‌بن له‌په‌حم و به‌زه‌یی ﴿إِنَّهُ لَا يَيْئَسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾ چونکه مه‌گه‌ر هه‌ر خوانه‌ناس و بی‌باوه‌پان له‌په‌حم و میه‌ره‌بانی خوا بی هیواو نا‌ئومید بن ﴿^{۸۸} فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ﴾ جا که گیشته‌ن (میسر) و چوونه لای یوسف ﴿قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ﴾ وتیان: ئه‌ی عه‌زیزو پاشای میسر! ﴿سَنَا وَاهْلُنَا الضَّرَّ﴾ هه‌م خو‌مان و، هه‌م بنه‌ماله‌که‌مان تووشی گرانی و برسیتی بووین ﴿وَجِئْنَا بِبِضَاعَةِ مَرْجَاةٍ﴾ و به‌هاو دراویکی که می‌شمان له‌گه‌ل خۆ هیناوه بو باره‌گا‌که‌ت ﴿فَأَوْفَ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا﴾ جا تو‌یش وه‌ک جارن مه‌ن و پی‌وانه‌که‌مان بو پریکه‌و، له‌خیری خۆت زیاده‌شمان بو بکه‌ سهر ﴿إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ﴾ به‌راستی خوا پاداشی خیرۆمه‌ندان ئه‌داته‌وه.

ریتمایه کانی نایه تی (۸۵-۸۸):

۱- خەم و خەفەتی زۆر، مڕۆف بەرەو نەخۆشیی و، مردن دەبا.

۲- سکاڵا دەبی تەنھا لای خوا ببری.

۳- بێ هیواو بێ ئومیدی لەدەرروی خێر لەکاتی تەنگانەدا حەرامە.

۴- سکاڵا بە مەبەستی دەرخستنی نەخۆشیی، وە یا هەر پیوستییەک لەبەر چارەسەر وەک ئەوە لای دکتۆر بگوتری دروست و رەوایە.

۵- فەزڵ و گەورەیی سەدەقەو، پاداشی ئەهلی سەدەقە.

یوسف خۆی دەناسینی بە براکانی:

﴿**قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ**﴾ یوسف وتی: زانیان کاتی خۆی چیتان بەسەر یوسف و براکە ی هیئا؟ ﴿**إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ**﴾ ئەودەمە ی ئیو بە راستییەکان نەزانبوون؟ ئەوانیش بەسەر سوپمانیکەو! ﴿**قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفَ**﴾ گوتیان: مەگەر تۆ (یوسف)یت؟! ﴿**قَالَ أَنَا يُوسُفَ وَهَذَا أَخِي**﴾ وتی: بەئێ... من (یوسف)م و، ئەمەیش (بنیامین)ی برامە ﴿**قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا**﴾ خوا منەتی نایە سەرمان و، وائێستا لێرە کۆیکردینەوہ ﴿**إِنَّهُ مِنْ يَتَقِي وَيَصْبِرُ**﴾ چونکە هەرکەس لەخوا بترسی و خۆ پاکگری لەبەردەم تاقیکردنەوہکانیدا، وە ئەوێش پاداشتی خوا یە بۆمن لەبەر چاکەکاریم ﴿**فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيعُ أَجْرُ الْمُحْسِنِينَ**﴾ بەراستی خوایش پاداشی چاککاران نافەوتینی و بزری ناکاو، بەشیواوی خۆیان پاداشیان دەدا تەوہ ﴿**قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرَكِ اللَّهُ عَلَيْنَا**﴾ براکانی وتیان: سویند بەخوا، خوا فەزڵ و ریزیدایت بەسەر ئێمەدا، بەهۆی تەقواو کرداری شیرین و ئارام و زانیاری و هێمنی خۆتەوہ ﴿**وَأَنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ**﴾ و ئەمەش راستیی ئێمە هەلەکارو تاوانبار بووین بەرامبەر بە تۆ ﴿**قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ**﴾ یوسف وتی: تازە ئەمڕۆ ئیو هیچ جۆرە گلەییەکتان لەسەرنیو، رابوردو پێچرایەوہ ﴿**يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ**﴾ خوا لەخەتاتان خۆش بیئ ﴿**وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ**﴾ ئەوہ ئەو بۆخۆشیی لەهەموو میهرەبانان بەبەزەیی ترو میهرەباترە.

یاقووب بونی یوسف دەبیس:

﴿**أَنْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا**﴾ جا ئەم کراسە ی منە بەرنەوہ بۆ باوکم ﴿**فَالْقَوَّةُ عَلَى وَجْهِ أَبِي**﴾ و بیخەنە سەر دەم و چاوی باوکم ﴿**يَا بَصِيرَا**﴾ ئەو حەلە بینایی چاوەکانی دێتەوہ، دیارە یوسف هەرچی بکات، بەفەرمان و وەحیی خوا بووہ ﴿**وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ**﴾ پاشانیش هەموو خەزم و خێزان و بنەمالەکانم بۆ بیننە میسر ﴿**وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ**﴾ چاکە کاروانەکە لە میسر دەرچوو بەرەو شام ﴿**قَالَ أَبُوهُمْ إِنَّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ**﴾ باوکیان "یەعقوب" یەعقوب

يَسْبِي أَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْتَسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلُنَا الضَّرُّ وَحَسْبَا بِضُنْعَةِ مُرْجَةٍ فَأَوْفَ لَنَا الْكَيْلَ وَصَدَقَ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ﴿٨٩﴾ قَالُوا نَعَمْ لَأَنْتَ يُوسُفَ قَالَ أَنَا يُوسُفَ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مِنْ يَتَقٍ وَبَصِيرَاتٍ اللَّهُ لَا يَضِيعُ أَجْرُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرَكِ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ ﴿٩١﴾ قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَعْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٩٢﴾ أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَالْقَوَّةُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفِيدُونَ ﴿٩٤﴾ قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ ﴿٩٥﴾

بهوانه‌ی له دوروو به‌ریابوون وتی: به‌راستی من بونی (یوسف) هست ده‌کهم **﴿لَوْ لَا اَنْ تَفْنَدُونَ﴾** نه‌گهر وه جارن به نه‌زان و کهم عه‌قلم دهرنه‌که‌ن؟! ونه‌لین هاته‌ران و په‌ته‌رانه **﴿۱۵﴾ قَالُوا تَاللّٰهِ اِنْكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ﴾** که‌چی وتیان سویند به‌خوا! نیستاش ههر له‌سهر هه‌له‌ کونه‌که‌ی خوئی، ریژی (یوسف) ت له‌ئیمه لا پترتره! نه‌گینا نه‌م (یوسف) به‌ بۆ نه‌برایه‌وه! **﴿۱۶﴾ فَلَمَّا اِنْ جَاءَ الْبَشِيرُ﴾** ئینجا کاتی کاروان نزیک بوویه‌وه و موژده دهره‌که هات **﴿الْقَاهِ عَلٰی وَجْهِهِ﴾** کراسه‌که‌ی خسته سهر روومه‌تی یه‌عقوب **﴿فَارْتَدَّ بِصِرَآ﴾** له‌ناکاو رووناکی چاوه‌کانی بۆ هاته‌وه، چاوی روشن بوویه‌وه **﴿قَالَ اِلَمْ اَقُلْ لَكُمْ﴾** یه‌عقوب به‌کوچه‌کانی گوت: نه‌ی من پی‌م نه‌وتن **﴿اِنِّیْ اَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾** که‌من له‌لایه‌ن خواوه هه‌ندی شتی وا نه‌زانم ئیوه نایزانن **﴿۱۷﴾ قَالُوا يَا اَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا﴾** کوچه‌کان

وتیان: بابه! که‌وابوو له‌په‌روه‌رینت بخوازه که: هه‌له‌و گونا‌هه‌کانمان بی‌وشیت **﴿اِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ﴾** به‌راستی ئی‌مه لارو گونا‌هه‌کار بووین **﴿۱۸﴾ قَالَ سَوْفَ اسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّیْ﴾** یه‌عقوب وتی: له‌کاتیکی له‌باردا لای په‌روه‌ردگارم داوای لی‌بوردتان بۆ ده‌کهم، هه‌ندی له‌زانا‌کان ده‌لین: پارانه‌وه‌که‌ی خسته به‌ره‌بیان، چونکه کاتی گیرابوونی پارو له‌ئییه **﴿اِنَّهُ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ﴾** چونکه ههر خو‌یه‌تی لی‌بورده‌و می‌هره‌بان و دلاوا.

یوسف پیشوازی له‌ باوک و دایکی ده‌کا له‌ میسر:

﴿۱۹﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلٰی یُوسُفَ﴾ ئینجا له‌ میسر کاتی چوونه لای یوسف **﴿اَوْرٰی اِلَیْهِ اَبُوْهُ﴾** باوک و دایکی له‌باوه‌شگرت و، له‌ کاروانه‌که جیا‌یکردنه‌وه و بردنیه لای خو‌ی، شیاوی ناماره بۆکردنه کاتی یوسف چوویه پیشوازییه‌که، پاشاو ته‌واوی ده‌ست و پینانیان ناماده‌ی نه‌و پیشوازییه بوون **﴿وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ اَمْنًا﴾** وتی: ده‌سا فه‌رموون: وهرنه (میسر) هوه ئینشه‌للا له‌ئاسایش و ئاسوده‌دا ده‌بن **﴿۲۰﴾ وَرَفَعَ اَبُوْهُ عَلٰی الْعَرْشِ﴾**

فَلَمَّا اَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ الْقَهْ عَلٰی وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بِصِرَآ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنِّیْ اَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ قَالُوا يٰ اَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا اِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ قَالَ سَوْفَ اسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّیْ اِنَّهُ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلٰی یُوسُفَ اَوْرٰی اِلَیْهِ اَبُوْهُ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ اَمْنًا وَرَفَعَ اَبُوْهُ عَلٰی الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يٰ اَبَتِ هٰذَا اَوْیْلَ رُءُوسِیْ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّیْ حَقًّا وَقَدْ اَحْسَنَ بِّیْ اِذَا اَخْرَجَنِیْ مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ اَنْ نَزَعَ الشَّیْطٰنُ بَيْنَیْ وَبَيْنَ اِخْوَتِیْ اِنَّ رَبِّیْ لَطِیْفٌ لِّمَا یَشَآءُ اِنَّهُ هُوَ الْعَلِیْمُ الْحَكِیْمُ قَدْ اَتٰتَنِیْ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ وَعَلَّمَنِیْ مِنْ تَاْوِیْلِ الْاَحَادِیْثِ فَاطِرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اَنْتَ وَلِیٌّ فِی الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِیْ مُسْلِمًا وَالْحَقِّنِیْ بِالْصَّلٰحِیْنَ ذٰلِكَ مِنْ اَنْبَآءِ الْغٰیْبِ نُوْحِیْهِ اِلَیْكَ وَمَا كُنْتُ لَدَیْهِمْ اِذْ جَمَعُوْا اَمْرَهُمْ وَهُمْ یَكْذِبُوْنَ وَمَا اَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِیْنَ

و باوک و دایکی له‌سهر ته‌ختی حوکمرانییه‌که‌ی دانا **﴿وخرُوا له سجدا﴾** نه‌وانیش هه‌موو (دایک و بابیی و، یازده براکه‌ی) کړنووشی ری‌زو حورمه‌تیا بۆ یوسف برد، به‌لئ. ههر له‌(ئاده‌م) هوه، هه‌تا هاتنی (عیسا) کاتی که‌ بچووک سلاوی له‌ گه‌وره کردبا، بۆی په‌وا بووه سوژده‌ی ری‌ژی بۆ ببات، به‌لام له‌م شه‌ریعه‌ته‌ی دوا‌ییه‌دا، نه‌وکاره سپرایه‌وه، بریاردره‌که‌ته‌نها بۆخوا کړنووش بری‌ت **﴿وَقَالَ يٰ اَبَتِ هٰذَا تَاْوِیْلُ رُؤْیَایْ مِنْ قَبْلُ﴾** و یوسف وتی: بابه! نه‌مه مانای نه‌وخه‌وه‌م بوو له‌پیشه‌وه دیتم، مه‌به‌ستی نه‌وخه‌ونه‌یه‌تی که‌دیتی یازده نه‌ستیره‌و مانگ و خو‌ر کړنووشیان بۆ ده‌برد **﴿قَدْ جَعَلَهَا رَبِّیْ حَقًّا﴾** و ئیستا په‌روه‌ردگارم ئاکامه‌که‌ی هی‌نایه‌ دی و به‌راستی گیرا، واته: که‌یستمه نه‌و په‌لویه‌پایه دیتت **﴿وَقَدْ اَحْسَنَ بِّیْ اِذَا اَخْرَجَنِیْ مِنَ السِّجْنِ﴾** چونکه نه‌و ده‌مه‌ی له‌زیندان ده‌ری هی‌نام، چاکه‌ی ده‌رباره کردم. لی‌رده‌دا یوسف قوناغی ئیش و نازاری ناو بیرده‌که وه‌بیر ناهینیت، بۆ نه‌وه براکانی شه‌رمه‌زار نه‌بن **﴿وَجَاءَ بِكُمْ**

من البدو ﴿ و ئىۋەيشى لەو ساراو بىبابانەى ولأتى (كەنعان) ھەو ھىنايە مىسر بۆلای من ﴿ **من بعد ان نزع الشيطان بينى و بين اخوتى** ﴾ پاش ئەوھى (شەيتان) نىۋانى من و براكانى تىكدە ﴿ **ان ربى لطيف لما يشاء** ﴾ بەراستىي پەرۋەردگارم بەرامبەر بەھەر كەسىك خۇي ھەزىكا، نەرم و خاۋەن لوتفە ھەرچەندە مەردم دەرك نەكات ﴿ **انه هوا لعليم الحكيم** ﴾ بەراستىي تەنھا خۇي زانىارە، خۇيشى ھەمىشە كار جوانە.

رېنمايەكانى ئايەتى (۹۵-۱۰۰):

۱- ھاتنى بۆنى خۇشى يوسف لەمەودايەكى زۆر دوورەو ھەت ئايەت و نىشانەيەكى گەورەيە بۆراستىي و پاكيى ئەوبنەمالە بەرئزە.

۲- گەرەنەوھى نور و بىنايى چاۋى يەعقوب، پاش نابىنابوونىي ئايەتتىكى ترە.

۳- كەرەم و بەخششى يەعقوب و داۋاي لىبوردن بۆ كۆرەكانى پاش ئەوھەموو نازارو خەفەتە پىيان چىژا، ئەوپەرى جوامىرىي و شەھامەتە.

۴- پىشوازيى ميوان ھەر لەدەرۋازەى شارو گوندەو پىشەى ئەھلى كەمالە.

۵- بەراست دەرچوونى خەۋەكەى يوسف، چۆنى دىتېبو ھاتەدى.

۶- دەرگەوتنى لوتف و رەھمەتى فراۋانى خوا لەم داستانەدا.

يوسف دۇعا دەكا لەسەر ئىسلام بەمرى:

راقەكارانى قورئان دەلىل: يەعقوب بىست و چار سال لەگەل يوسف لە مىسردا ژيانى برەسەر، ئەوجا پىش ئەو بەمرى ۋەسىيەتى كرد كە لە (شام) دا لە لاي (ئىسحاق) ى بابىدا بىنئىژن، ئەوسا (يوسف) ىش پاش مردنى، بردى بۆ شام و لەۋى ئەسپەردەى كرد، لەپاشا (يوسف) ىش لەولأتى مىسردا (۲۳) سال تەمەنى كرد، جا پىش مردنى بەدل و بەزمان پۈدەكاتە خۋاي گەرەو دەلىت: ﴿ **رب قد آتيتنى من الملك** ﴾ پەرۋەردگارم! بەراستىي تۆ لەم ولاتەدا دەسلەت و عىززەت و دونيات پىدام، باوك و دايك و براو كەس و كارمەت بۆكۆ كەرمەوھ ﴿ **وعلمتنى من تأويل الأحاديث** ﴾ و لىكدانەوھى خەۋنەكانىشت فىركەرم ﴿ **فاطر السموات والأرض** ﴾ بەدەيئەرى ئاسمانەكان و زەمىن ﴿ **انت ولى فى الدنيا والآخرة** ﴾ لەدنياو، لە قىامەتدا ھەر ئەتۆى گەرەو سەرۋەرم ﴿ **توفنى مسلما والحقنى بالصالحين** ﴾ دەسا بەموسلمانى راستەقىنە بمەرىنەو، بىگەيەنەو بەپىياۋچاكان، واتە: بە پىغەمبەران. بەلى.. ئا بەو شىۋەيە كۆتايى ژيان و دەسلەت و دونىاي ھەموويان ھات و گەرەنەو بۆلای خۋاي خۋيان. (يوسف) ﷺ لەسەر مەركىدا ئەم دۇعايەى دەكرد: (ربى قد آتيتنى..) ۋە پەيامبەر ئىشمان ﷺ لەسەر مەركى خۇيدا دەيفەرمو: (اللهم فى الرفيق الأعلى، اللهم فى الرفيق الأعلى، اللهم فى الرفيق الأعلى) متفق عليه. ﴿ **ذلك من انباء الغيب نوحيه إليك** ﴾ داستانى يوسف لىرەدا پىچرايەوھى دوايى ھات، بۆيە دەفەرمو: ئەوداستان و بەسەرھات و ھەوالانە لەم سوورەدا بۆت باسكرا ئەى موحەممەد! ﷺ ھەموو لەباس و ھەوالە غەيب و نادىارەكانە، بەوھىي و بەسروش ئاگادارت دەكەين، واتە: تۆ لەمەو پىش ھىچت لىئەدەزانى.

رېنمايەكانى ئايەتى (۱۰۱):

۱- دۇعاو پارانەوھ بە ئەسماۋ ناوھ جوانەكانى خواو سىفاته بەرزەكانى.

۲- گەرەيى و فەزلى شەۋق و سۆز بۆلای خواو ھاورىيەتى صالحان و چاكان.

۳- داوای مردن و مهرگ، نه گهر له بهر ئیش و نازار و مهینه تیه کی دنیا نه بی رهوایه، وهکو پیغه مبه ر **﴿﴾** نه فرموی: (لا يتمنين أحدكم الموت لضر نزل به، فإن كان لابد متمنيا فليقل: اللهم احيني ما كانت الحياة خيرا لي، وتوفني إذا كانت الوفاة خيرا لي) رواه مسلم. **﴿وما كنت لديهم إذ اجمعوا امرهم وهم يمكرون﴾** و نه گینا که براكانی یوسف کوبونه وه بؤ نه وهی فیلی له باوکیان بکه و، یوسف له گهل خویمان بهرن و بیخه نه بیره که وه، تۆ له وی ناماده، نه بویت، به لکو خویمان به وه حی پیمان گه یاندیت **﴿وما اکثر الناس ولو حرصت بمؤمنين﴾** شیایوی نامارده بۆکردنه زۆره ی نه وه مهرمه، هر چهنده تۆ زۆریش سوور بی و، تییکۆشی بؤ باوهر هینانیان، نه وان هر باوهر ناهین **﴿وما تسألهم عليه من اجر﴾** و تۆیش نهی موحه مهده له بهرامبه ره وه له کانتته وه داوای هیچ پاداشیکیان

لیناکه یه، هه تا پییان قورس و ناره حهت بی و، له بهر نه وه بڕوا نه هینن **﴿ان هو الا ذکر للعالمين﴾** نه م قورثانه ییش ته نها په ندو نامۆزگاری و، بیرختس نه وه یه که بؤ سه رجه م ناده می و په ری.

مهردم له و نیشانه زۆرانه تینا فکری!

﴿و کاین من آیه فی السموات والأرض﴾ زۆر ئایهت و نیشانه هیه له ناسمانه کان و زه وییدا له سه ر بوون و ده سه لاتی په ره مر دگار و ئیمانی پی به یینن، که چی نه وان **﴿یمرون علیها﴾** به سه ریاندا تیده په رن و **﴿وهم عنها معرضون﴾** روویان ئی وه ره ده رخیئن و لییان رانامینن! **﴿وما یؤمن اکثرهم بالله الا وهم مشرکون﴾** و خو به شی زۆری نه وه خه لکه ش که باوهر دینیت، هه ره موشریک و بته رسته! چاک ده زانن که خوا دروستکه ری بوونه وه ره، که چی له گهل نه وه شدا بته کانیش ده په رستن! (ئین عه بباس) ده ئی: له کاتی سووپانه وهی ده وری که عبه دا موشریکه کان نه یان وت: (لبیک لا شریک لک، الا شریکا هو لک، تملکه وما ملک). **﴿افامنوا ان تاتیهم غاشیه من عذاب الله﴾** ئایا نه و

وَمَاتَتْ لَهُمْ عَلَيْهِمْ مِنْ آجْرٍ اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠١﴾ وَكَانَ مِنْ مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِآلِهَةِ آلِ إِبْرَاهِيمَ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٣﴾ أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَنْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٤﴾ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى أَفَلَا يَسِيرُونَ ﴿١٠٦﴾ وَالْأَرْضُ فَتَنُظَرُوهَا كَيْفَ كَانَتْ عَقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٧﴾ حَتَّى إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٠٨﴾ لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٩﴾

موشریکانه نه مینن له لایه ن خواوه جه زه به و سزایه کی داگیر که ریان بؤ نایه، هه موویان بگریته وه به جاری گشت قریبن؟ **﴿و تاتیه الساعه بغته﴾** یان ناترسن کتوپر قیامه تیان بؤ بیئت **﴿وهم لا یشعرون﴾** و هر به خویشیان نه زانن؟ جا نه وکاته چیده که ن؟

ریگه ی پیغه مبه ر بناسه :

﴿قل هذه سبيلي﴾ نهی موحه مهده! **﴿ادعوا إلى الله على بصيرة أنا ومن اتبعني﴾** خو و نه وهی شوینم که وتوون خه لکی بانگ ده که ین بؤ یه کتاپه رستی له سه ر بنچینه ی چاوساگی و به لگه ی شه رعیی و عه قلی **﴿وسبحان الله وما أنا من المشركين﴾** هه می شه ییش خوا له هر که م و کورتیی و ناته واوییه ک بدریته پالی، بیخه وش راده گرم و، من له وان هیش نیم شه ریک و هاوه لی بؤ بریار ده ده ن!

هەر له شاره‌كان پیاوان بوونه‌ته پیغه‌مبه‌ر:

﴿**وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا**﴾ ئیمه له پێش هه‌لبێژاردنی تو ئه‌ی موحه‌مه‌د! ﷺ هەر له پیاوان پیغه‌مبه‌رانمان ناردوو، واته: هه‌رگیز نه‌ له‌فریشته، نه‌ له‌ئافره‌ت، نه‌ له‌جننی پیغه‌مبه‌رمان نه‌ناردوو، (ئه‌بوو موسای ئه‌شعه‌ری) ده‌لێت: له‌ریزی ژناندا پیغه‌مبه‌ر نه‌بوو، به‌لکو به‌رزترین پله‌و پایه‌یان نازناوی (صدیقه‌)یه، وه‌کو خوای گه‌وره‌ له‌باسی خاتوو (مه‌ریه‌م) دا ده‌فه‌رموی: (..وامه‌ صدیقه‌ کانا یا‌کلان الطعام..). ﴿**نوحی الیه‌م**﴾ جائه‌و پیاوانه‌ش وه‌حیی و سروشمان بو ناردوون ﴿**من اهل القری**﴾ له‌خه‌لکی شاره‌كان بوون، نه‌ك له‌خه‌لکانی ده‌شته‌کی و نه‌زان و دله‌رق و، دوور له‌ئاوه‌دانیی و شارستانیه‌ت، وه‌کو (ئیین که‌سیر) و (قورتوبیی) له‌ ته‌فسیره‌که‌یاندا ده‌لێن. ﴿**اقلم یسیروا فی الأرض فینظروا**﴾ ئه‌وه‌ بو ئه‌و موشریکانه‌ نه‌چوون به‌رووی زه‌ویدا گه‌شتی بکه‌ن، تا ببینن؟ ﴿**کیف کان عاقبة‌ الذین من قبلهم**﴾ پاشه‌ روژو ئه‌نجامی ئه‌و که‌سانه‌ له‌پیشیانوه‌ بوون و، وه‌کو ئه‌مان به‌روایان نه‌هینا چو‌ن بوو؟ ﴿**ولدار الآخرة‌ خیر للذین اتقوا**﴾ و بیگومانین مالی دوا روژی به‌هه‌شت، بو‌ئه‌وانه‌ی وا پارێزده‌که‌ن و، ته‌نها شوینی به‌رنامه‌که‌ی خوا ده‌که‌ون، چاکتره‌ له‌م دنیا‌ی ئیسته‌یان ﴿**افلا تعقلون**﴾ ده‌سا بوچی ئاوه‌ز ناگرن؟

پاش نا‌ئومیدی، یارمه‌تی دیت بو پیغه‌مبه‌ران:

﴿**حتى إذا استئینس الرسل**﴾ هیچ نه‌ته‌وه‌و ئومه‌تیکمان سزا نه‌داوه، هه‌تا ئه‌وده‌مه‌ که‌ په‌یامبه‌ره‌کانیان له‌ئیمان هینانیان مه‌ئوس و بی هیوا بووبن ﴿**وظنوا انهم قد کذبوا**﴾ و یه‌قینیشیان بووی که‌ له‌لایه‌ن نه‌ته‌وه‌که‌یانوه‌ به‌دری ده‌خړینه‌وه‌و باوه‌ریان پیناکری ﴿**جاءهم نصرنا**﴾ له‌وکاته‌دا یارمه‌تی ئیمه‌یان بو‌هاتوه‌و ﴿**فنجی من نشاء**﴾ جا کیشمان بو‌یستبا سزای نه‌ده‌ین، رزگاری ده‌بوو ﴿**ولا یرد باسنا عن القوم المجرمین**﴾ بیگومان سزاو جه‌زه‌به‌ی ئیمه‌ له‌گه‌لی تاوانبار قه‌ت ره‌تناکریته‌وه‌.

خاوه‌ن ئاوه‌ز له‌م داستانه‌ په‌ند وه‌رده‌گری:

﴿**لقد کان فی قصصهم عبرة‌ لأولی الالباب**﴾ سویند به‌خوا له‌داستان و سه‌رگوزده‌شته‌ی یوسف و براکانیدا، گه‌لی عیبه‌رت و ئاموژگاری مه‌زن هه‌یه، بو خه‌لکانی هوشمه‌ندو ژیر که‌ بیکه‌نه‌ ری نیشاندهری خو‌یان، بو دوزینه‌وه‌ی هه‌ق و راستیی ﴿**ماکان حدیثا یفتی**﴾ دیاره‌ کتییکی وه‌کو ئه‌م قورئانه‌ش، هه‌رگیز ناشی قسه‌و‌باسیکی هه‌لبه‌ستراو بی‌ت، وه‌کو ئه‌خوا نه‌ناسانه‌ وایرده‌که‌نه‌وه‌! ﴿**ولکن تصدیق الذی بین یدیہ**﴾ به‌لکو ته‌صدیقه‌ بوکتیبه‌ پیشوه‌کانی به‌رله‌خوی ﴿**وتفصیل کل شی**﴾ و شیکه‌ره‌وه‌ی هه‌موو شتیکیشه، به‌ته‌واوی به‌یانی حه‌لال و حه‌رامی تیدا‌یه‌ ﴿**وه‌دی ورحمة‌ لقوم یؤمنون**﴾ و ری نیشاندان و، ره‌حمه‌ت و میه‌ره‌بانی خواجه‌ بو‌خه‌لکی بیه‌وی باوه‌ر به‌ینی.

بی نه‌ژمار سوپاس بو خوای کارزان و کاربه‌جی، له‌به‌رامبه‌ر ئه‌و یارمه‌تییه‌ی پێی به‌خشیم بو ته‌واوکردنی ته‌فسیری سووره‌تی (یوسف)، سلّوی خوای له‌سه‌ربی.

*** ** *

۱۲- سوورهتی (الرعد)

مهدهنییهو (۴۳) نایهته

به ناوی خوی به به زهی و میهره بان

ئهم سووره ته مه سه له کانی یه کخوایه رستی و، په یامه که ی پیغه مبهرو، زیندوو بوونه وهو، پاداشت و توله ده چه سپینی، وه چه ندین به لگه ی زیندوو دینیته وه بو سه لماندنی بوونی خواو، تاک و ته نیایی نهو له: ناسمان، زهوی، خور، مانگ، شهو، رۆژ، دانه ویله و به رو بووم.. هتد. ئینجا بو چه سپاندنی زیندوو بوونه وه.. دیسانه وه نمونه یه که بو هق وناهق باسده کات بهوشیوه قورئانییه که ته نها له دهستی ئه ودیت بهو هه موو رهوانیژییه وه

راستییه کان به یان بکات. له کو تاییدا وه سفی به ختیاران و به ده به ختان ده کات و، وینه ی کو یرو بینایان بو دینیته وه.. کو تاییشی به گه واهیدانی خوی گه وه بو په یام به ریتی په یام بهر دیت شایه دی بو دها، که یه کی که له په یام بهرانی خوی گه وه: (يقول الذين كفروا لست مرسلًا قلى كفى بالله شهيدا بينى وبينكم ومن عنده علم الكتاب). **وته یه کی ناسک:** هه ندی له زانایانی ته فسیر، نایه تی (ننقصه من اطرافها) که له سووره ته دایه به مردنی زاناو فه قیهه کانیان ته فسیر کردو ته وه، واته: به مردنی چاکان و صالحان وزانایان مه وای زهوی کهم ده کاو ته سک ده بیته وه.. شاعیرانیش بوئه مه چه ند جوانیان وتوو؟

الأرض تحيا إذا ما عاش عالمها

متى يموت عالم منه يموت طرف

كالأرض تحيا إذا ما الغيث حل بها

وإن أبى عاد فى أكنافها التلف

قورئان فه رمووده ی خوایه:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * المر﴾ ئهم پیتانه ئاماره و

هیمان بو پیکهاته ی ئهم قورئانه له و جو ره پیتانه، که چی که سیش ناتوانی ته نها سووره تیک وه نهو بیئی! ﴿تلك آيات الكتاب﴾ ئه مانه هه نایه ته کانی نهو قورئانه نه که بو مان ناردوی، ﴿و الذى انزل إليك من ربك الحق﴾ و نه وه ی که له لایه نه په ره و ردگار ته وه بو ت نیردراوه ئه ی مه چه مه ده! ﴿هه ره وه راست و ره وایه﴾ **﴿لكن أكثر الناس لا يؤمنون﴾** به لام زۆربه ی خه لکی به روا ناهینن، له جیگایه کی ترده ده فه رموی: (وما أكثر الناس ولو حرصت بمؤمنين).

توانایی بی وینه ی خواو چوونه سه ره عه رش:

﴿الله الذى رفع السموات بغير عمد ترونها﴾ هه ره نهو خوایه نهو کتیبه ی بو تو ناردوو که ناوی (الله) یه و

خاوه ن توانایه کی وایه ناسمانه کانی به رز راگرتوو، بی نه وه هچ کو له که و پایه یه کی بو دانابیت، ئیوه بیبینن ﴿ثم

سُورَةُ الرَّعْدِ

الرَّعْدِ الرَّعْدِ

سُورَةُ الرَّعْدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّعْدَ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بَلِقَاءَ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلُ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مَّتَجَوَّزٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٌ وَنَخِيلٌ صَنْوَاءٌ وَغَيْرُ صَنْوَاءٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاجِدٍ وَنُفِصِلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَذْكَاتُ الْبَآءِ نَالِفِي خَلْقِي جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلُلُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾

استوی علی العرش * پاشانیش بهو شیویه خوی دیهوی چوه سهر عهرشی پاشیهتی خوی، وهک زاناکان لهتهفسیرهکهیدا دهلین: (ای علا فوق العرش علوا یلیق بجلاله من غیر تجسیم ولا تکیف ولا تعطیل). (بهندهش) پیّم چاکه بی هیچ لیکدانهوهو لیکولینهوهیک لهبرامبر (ئهسمو سیفاتی) خواوه ملکهچیین و، لهوه بهولاهو سنوور نهشکینین (وقد فسر أئمة السنة أمثال أبي العالیة ومجاهد وغيرهم أن المقصود ب (استوی) هنا هو العلو والارتفاع، ولا يذكر عن سواهم غیر ذلك. وقد سئل الإمام مالک عن الإستواء فقال: الإستواء معلوم، والکیف مجهول، والإیمان به واجب، والسؤال عنه بدعة. فالله عزوجل فوق عرشه مستو علیه بالکیفیه التي لا یعلمها إلا هو سبحانه وتعالی. وقد أخبرنا الله ﷻ عن استوائه علی عرشه، ولم یخبرنا عن کیفیه وکنه ذلك الإستواء، فالکیفیه هنا لا یعلمها إلا الله وحده، أما الإستواء فمعلوم عنه أنه العلو والارتفاع فوق العرش فنحن نؤمن باستوائه إستیواء یلیق بجلاله وعظمته من غیر أن نمثل إستواءه - سبحانه وتعالی - کاستواء أحد من خلقه، تعالی الله عن ذلك علوا کبیرا. والآیات القرآنیة والأحادیث النبویة جاءت صریحة بإثبات صفة الإستواء لله ﷻ. ولا یجوز صرفها أو تحریفها إلى غیر ظاهرها بل نجریها علی ظاهرها، فظاهرها مراد، ولا نعطلها أو نمثلها بصفات أحد من خلقه. فاهل السنة بین التعطیل والتمثیل. فهم لا ینفون صفات الله التي وصف بها نفسه ولا یمثلون صفاته بصفات خلقه، فالله نفی عن نفسه المثل وأثبت الصفة. نقلنا هذا عن کتاب: صفات الله ﷻ للأستاذ صالح علی المسند). (حافیزی حهکهمی)ش (هزار رحمت لهگوپی) لهم هوّنراواندها چنده جوان دهلیت:

وکل ماله من الصفات * * * أثبتها فی محکم الآیات
أوصح فیما قاله الرسول * * * فحقه التسلیم والقبول
نمرها صریحة کما أتت * * * مع اعتقادنا لماله اقتضت
من غیر تشبیه ولا تعطیل * * * و غیر تکیف ولا تمثیل
بل قولنا قول أئمة الهدی * * * طوبی لمن بهدیه قد اهتدی

هروهها ئهم باسه لهسوورتهی (ئهعراف)یشدا به دریژتر لیّره باسکراوه، دهتوانی بگهپیّتهوه نهوی ﴿وسخر الشمس والقمر﴾ و خوړو (ههیف)یشی رام کرد ﴿کل یجری لأجل مسمى﴾ و هردووکیشیان تائهوکاتهی بویان دیارییکراوه کهکاتی تیاچوونی ئهم دونیایه لهخولگهی خویندا هه دین و دهچن و خزمتهی مروّ دهکن، وهکو لهسوورتهی(یس)یشدا دهفهرموی: (والشمس تجری لمستقر لها...) ﴿یدبر الامر﴾ زور بهوردی کاروباری ئهم بوونهوه، ههلهسوورپنی و بهپیوه دها ﴿یفصل الآيات﴾ نایهت و نیشانهکانی گهوهی و دهسهلاتی خوی لهم بوونهوهردا شیتل و شیی دهکاتهوه، ههتا ئیوه بیانکهنه بهلگهی بوون و گهوهی ئهو ﴿لعلکم بلقاء ربکم توقنون﴾ و بهشکو بهگهیشتنی دیداری پهروهردگاریشان بگهنه یهقین.

نیشانهکانی توانایی خوا لهسهرزهویدا:

﴿وهو الذی مد الأرض﴾ خوا هه ئهو زاتهیه که زهوی بهههموو باریکا راکیشاوه فراوان رایخستووه بوتان، بهشیویهکه کهبهکهلکی ژیان بیت ﴿وجعل فیها رواسی وانهارا﴾ و چهند شاخ و کیویکی تیا دامهزاندووه تازهووی پیدامرکیّت و، لهرهله نهکات، ئیوهیش بتوان بهسهریهوه بژیین، وههروهها چهند رووباریکی رهوانیشی تیدا بهدییهئاوه، ههتا بو سوودو قازانجی خوّتان بهکاریان بینن ﴿ومن کل الثمرات جعل فیها زوجین اثنين﴾ وه لهههموو جوّری میوهکاندا دوو جووتی تیادروستکردووه، ترش و شیرین، رهش و سپیی، گهوهو بچووک، وهیان بلّیین:

نېرومىي به ديهيئاوه بؤ متوربه كردنى يه كتر بؤ ئيوه ﴿يغشى الليل النهار﴾ و به تاريكى شهو، رۆژ داده پوئشى ﴿ان فى ذلك لايات لقوم يتفكرون﴾ بېگومان لهو گش ئال و گوږانه دا چه ندين ئايهت و نيشانه ي گه وړه و مه زن هيه له سهر بوون و تاك و ته نيايى، ده سه لاتى بى سنوورى خوا بؤ گه ليك راده مينن و بيرده كه نه وه و كوړانه به سهر هم بوونه و هردا ناچن ﴿وفى الارض قطع متجاورات﴾ وه له زه و بيشدا چه ندين پارچه زه ويى له پال يه كدا هن و، جيان و ليكيش ناچن هم پارچه ي دهشت و نه رمانه و، نه و پارچه شى ره قانه، نه گهرچى گله كه شى يه ك جوړبى، كه چى برىكى به كه لكى كشت و مه زرا ديئ، برىكى شى بيسوودو خيره ﴿وجنات من اعناب﴾ وه هه روه ها چه ندين باخات له جوړاو جوړى روزه ترى هن كه هه ركام تام و رهنكيكيان هيه، به ديهيئا بؤتان ﴿وزرع ونخيل صنوان وغير صنوان﴾ و چه ندين كشت و زارو، دارخورماي لدارو بى لف و ليكجودا هن ﴿يسقى بماء واحد﴾ نه وانه هه موو به يه ك جوړ ئاو دهرين و، له ناو يه ك جوړ گلدان ﴿ونفضل بعضها على بعض فى الاكل﴾ و فزل و ريژى هه نديكيان به سهر هه نديكى ترياندا له خواردن و تام و چيژدا دمه دين، و كو مروء هه موو له نه وه ي (ئاده م)ن، كه چى ليكجيان، نه و هيان ئاكارى باش و چاكه، نه و هيان لاسارو خراپه. ا و هيان رهنك و پوخساريان هه مه پرهنكه ﴿ان فى ذلك لايات لقوم يعقلون﴾ به راستيى ئاله و شتانه دا باسگران گه لى به لگه و نيشانه هيه بؤ نه وانه ي كه به وړدى بيرده كه نه وه له ده سه لات و توانايى خواي گه وړه و، ئاو هزى خو يان ده خه نه گهر.

نكوولئ ژيانه وه (دواي مردن) سه يره !

﴿و ان تعجب فعجب قولهم﴾ خو نه گهر تو له وه كه نه و بته رستانه بروت پيناكه ن و، رۆژى دواييش به درؤ دهمانن، سه رسام ده بيت، چاكېزانه و ته كه ي نه وانه سه يره كه ده لين: ﴿اذا كنا ترابا﴾ ئاخو كه ئيمه مردين و بووينه گل ﴿اينا لقى خلق جديد﴾ سه ر له نوئ ساز ده كرپينه وه؟ له جىگايه كى تر دا خواي گه وړه بؤ بيركردنه وه له دروستبوونى ئاسمانه كان و زه ويى و، پاشان باوه ر كردن به زيندو و بوونه وه و ناساندنى توانايى خو ي ده فهرموى: (اولم يروا ان الله الذى خلق السموات والارض ولم يعى بخلقهن بقادر على ان يحيى الموتى بلى انه على كل شىء قدير) سوور هتى ۳۳/۴۶ ﴿اولئك الذين كفروا بربهم﴾ ئا نه مانه ن كافر بوون به په روه ر دگارى خو يان، بؤيه و نكوولئ زيندو و بوونه و هيان ده كرد ﴿اولئك الاغلال فى اعناقهم﴾ و هه ر نه مانه شن له پوژى قيامه تا كوئ و زنجير له گه ر دنيا نداهه ﴿اولئك اصحاب النار﴾ و نه مانه ن هاوړى و يارى ئاگرى دوزخ ﴿هم فيها خالدون﴾ بؤ هه ميشه ش له وى دمه ميننه وه و، قه تيس دهن و، رۆژى لى كلا نابن.

خوا نه ناس هه ميشه به هه لپه و به په لپه يه :

﴿و يستعجلونك بالسينة قبل الحسنة﴾ و هه ر له بهر سه ختگيريان بؤ به درؤ خستنه وه ي تو، پيش چاكه: (بيوهي و عافيه ت)، په له ت لى ده كه ن به دابه زىنى سزا بوسه ريان ﴿وقد خلت من قبلهم المثلثات﴾ خو به ر له وانيش خه لكىكى زور تووشى سزاو تو له ي په نده ينر بوون له گه لانى سه ركه شى رابوردو كه هه ق بوو په ندو عيبره ت و هرگرن لييانه وه ﴿وان ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم﴾ و خو له راستييدا په روه ر دگارت خاوه ن ليبور دنيكى ئيجگار گه وړه يه بؤ خه لكى، نه گهرچى نه وان سه تمكاريش بن، نه وه تا له گه ل خراپكارياندا له دنيا تو له يان نادات، چونكه نه گهر خوا به تاوان خه لك بگرى، هيج ده عبايه ك له سه رپشتى زه ويى ده رناچى، و كو له م ئايه ته دا ده فهرموى: (ولو يواخذ الناس بما كسبوا ماترك على ظهرها من دابة...) ﴿وان ربك لشديد العقاب﴾ و خو بېگومان په روه ر دگارى تو

تو لهی توندو سهخته، بۆنه وانهی تهوبه ناکهن و ناگه پینه وه و، پی له سهر کوفری خویان و به دب ختی خویان داده گرن.

موشریکان داوای به لگهی تر ده کهن:

﴿ **وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا** ﴾ خوانه ناس و بی باوه ده کانیس به عینادی ئیره بی خویان ده لین: ﴿ **لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةً مِنْ رَبِّهِ** ﴾ نه وه بۆچی له لایهن په روهر دگاریه وه به لگهی کی پته وه به هیز نه نیردرایه سهر موحه ممه د، تامانای راستیی نه وه بگهی نهی، ههر وه کو پیش نه وه گه لی به لگه و موعجیزه بۆ موسا و، عیسا هات ؟! به لی.. نه و موشریکانه به رده وام ره خنه ی بی جییان له پیغه مبه ره ده گرت، جار ی ده یانگوت: نه ره پیغه مبه ره با (صه فا) بکاته زی، بانه و چییایه له بن بیئی و، بیکاته میړگ و روبار بۆمان! ﴿ **إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ** ﴾ خوا

له وه لامیاندا فه رموی: تو هه رته نها تر سینه ریکی، ئیتر ده سه لاتی نه و جوړه شتانه ت پی نه سپی راوه، نه وانیش ههر ده یانه وی پربویانو بگرن و، لاساریت له گه ل بکه ن! ﴿ **وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ** ﴾ و بۆ ههر گه لیک له گه لانی دنیا ری نیشاندهر یك هه بووه، بانگیان ده کات بۆ پیی خوا، ههر وه کو تو بانگی هۆزه که ت ده که یت بۆ لای خوا، ئیتر له تیگه یاندو ته بلیغات به ولاره هیچ پیغه مبه ریك شتیکی دی به ده ست نه بووه ﴿ **اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى** ﴾ له پزدان و هه مو می نه یه که دا (ژن، ئازهل) هه رچی تی دابی پیش دیاریدانی نیرومی خوا ده یزانی و، ته نها هه رنه ویش ناگاداره پیی، ئاخو: ئیرینه یه، یامینه، جهسته ی ته واره، یان ناته واره؟، جوانه، یان نا؟ وه کو له سووره تیکی تر دا ده فه رموی: (و یعلم ما فی الارحام...) ﴿ **وَمَا تَفْغِضُ الْأَرْحَامَ** ﴾ وه هه رنه ویش ده زانی که مندال دانه کان چییان لیکه ده بیته وه، واته: له باریان ده چی ﴿ **وَمَا تَزْدَادُ** ﴾ وه یان پتر له ماوه ی ئاسایی خویان ده زین، رنی واهیه پاش ده مانگ، یان زیاتر نه و جا (حه مل) به که ی داده نی، ده نه مانه

گشت لای خوا زانراوه، وه کو پیغه مبه ره ده فه رموی: ((مفاتیح الغیب خمس، لا یعلمهن إلا الله...)) ﴿ **وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ** ﴾ شیایو باسه هه مو شتیکیش به لای خواوه نه ندازه یه کی دیاریی کراوی هیه، ماوه ی له دایکبونی به ئاسایی، یان به نا ئاسایی، رنق و پوزی، ئاکام و مه رگی، به ختیار یی و به دب ختی.

ههر خوا ناگای له دیارو نادیاره:

﴿ **عَالَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ** ﴾ نه و زاته یه به گشت نادیارو دیاریك زانا و ناگاداره ﴿ **الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ** ﴾ و نه ویشه گه وه، له هه مو شتیك، هه رنه ویشه به رزو بلند به سهر گشت شتیكدا ﴿ **سَوَاءٌ مِنْكَ مِنَ اسْرِ الْقَوْلِ وَمِنْ جَهَرٍ بِهِ** ﴾ له زانیی خوادا یه که سانه نه و که سه تان به په نامه کی و نه یینی قسه بکات، نه و شتان ئاشکرا بیکاو دنگ هه لپرت، واته: هه رکاریکی خیر یان شه ربکات، له هه ر حاله تیكدا بی، لای خوا چوونیه که و پییده زانی، ههر نه میشه خاتوو

سُورَةُ الرَّعْدِ

الرعد ۱۳

وَيَسْتَعِجِلُونَكَ بِالْهَيْثَةِ قَوْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةً مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٢﴾ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَرَدَّادٌ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٣﴾ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٤﴾ سَوَاءٌ مِنْكَ مِنَ اسْرِ الْقَوْلِ وَمِنْ جَهَرٍ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِالْأَيْلِ وَسَارِبٍ بِالنَّهَارِ ﴿٥﴾ لَهُ مَعْصِيَتُ مَنْ يَنْ يَدِيهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ آلٍ ﴿٦﴾ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ﴿٧﴾ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَكُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ ﴿٨﴾

لَمَدْعُوهُ

۳۰

(عائیشه) ده لیت: ئەو دەمه که خاتوو (خەولە) هات لەوەزعی خۆی سکالا بکات، من لە تەنیشتی ئەو ماله دا بووم، که چپی ئاگاشم لەگەڵی لەوقسەو باسانە نەبوو، که چی خوا فەرمووی: (قدسمع الله قول التي تجادلک فی زوجها وتشتکی إلى الله والله یسمع تحاورکما والله سمیع علیم) سوورەتی / موحادەلە. ﴿وَمَنْ هُوَ مُسْتَخَفٌ بِاللَّيْلِ﴾ و ئەو که سەش که بەشەودا خۆی دەشاریتەوہ ﴿وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ﴾ و ئەو که سەیش که بەپرۆژی نیوهرۆدا دیت و دەچیت، واتە: هەرکەسێک لەئێوە چ بە پروناکیی و، چ بە تاریکی کارەکانی خۆی ئەنجام بدا، خوا هەر ئاگادارەو پییدەزانی ﴿لَهُ مَعْقَبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ مِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ ئەو (خوا) یە کۆمەلێک فریشتە یە یە که یەک لە دوا یەک دین، لەپیشیەو لەپشتیەو نامادەن و پارێزگاریی دەکەن بەفەرمانی خوا. (موجاهید) دەلی: هەموو کەسێک فریشتە یەکی بۆ دیارییکراوە بۆ پاراستنی بەفەرمانی خوا لە هەر شتێک که بیەوی ئازارو ئەزیەتی پێیگە یەنی، چ خەوتبی، چ بەخەبەر بی، لەمەیشدا جنی و ئادەمی یە کسانە. (بوخاریی) و (موسلیم) ییش ئەم فەرمودەیان لەم بارە یەو هیناوە که دەفەرموێ: ((یتعاقبون فیکم ملائکة باللیل وملائکة بالنهار، فيجتمعون فی صلاة الفجر و فی صلاة العصر))، مەبەست ئەو یە که فریشتە بەشەو بەرۆژ یەک بەدوا یەکدا بەردەوام دا دەبەزن بۆ پاراستنی مڕۆڤ و، بۆ نووسینی کارو کردەوی و، بۆ ئەویش لەکاتی نوێژی بەیانی و، عەسراندا کۆدەبنەو بە یەک دەگەن و، بەردەوام هەر لە چاودیریان ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغۡیۡرُ مَا بِقَوْمٍ﴾ بێگومان خوا چارەنووس و نازو نیعمەتی خۆی لە هەر ھۆزو نەتەو یەک ناگۆڕی و، لێیان تێکدات ﴿حَتَّىٰ یَغۡیۡرُوا مَا بِأَنفُسِهِمۡ﴾ تاکو ئەوان دل و دەروونی خۆیان نەگۆڕن بەرەو باری لارو خراپ، جا ئەو کاتە خوایش ژانیان ئی تێکدەدات، بۆنۆنە: بپرواداران لەجەنگی (ئوحود) دا سەرپێچیان لەفەرمانی پیغمبەر ﷺ کرد، جا بۆ دوا یی ئەوانیش ئەو یان ئەو قەبوو که ئەو قەیانبوو! ئەگەرچی هەمووشیان سەرپێچیان نەکرد، لەفەرمودەدا هاتووہ: ((وَقَدْ سَأَلَ أَتْلُکَ وَفینَا الصَّالِحُونَ؟)) (قال: نَعَم إِذَا کَثَرَ الْخَبَثُ)) بوخاریی. واتە: پرسیاریان کرد ئایا ئیمە لەناو دەبرین پیاوچاگانیشمان لەناو دا هەبیت؟ پیغمبەریش فەرمووی: بەلی... هەرکە گوناح و تاوان زۆربوو تەپوو وشک پێکەو دەسووتی و تیا دەچیت ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ﴾ خۆ هەركات خوا ویستی زیان و ناپەرەتی یەک بەسەر ھۆزێکدا بەینی، هەرگیز گەرانیەو ی بۆنیہ ﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنَ الْوَالِ﴾ بێجگە لەخویشی هیچ پشتیوان و سەرپەرشتی کاریکیان بۆنیہ، تابوانی ئەوسزاو ناپەرەتی یە یان لیدوور بخاتەوہ.

هەورە بروسکە نیشانە ی دەسەلاتی خوان:

﴿هُوَ الَّذِي يُرۡیۡکُمُ الْبَرۡقَ﴾ هەر ئەو زاتە یە که: بەزق و برووسکەتان لە نیو هەورەکاندا نیشان دەدات ﴿خَوۡفًا وَطَعۡمًا﴾ لەلایە کەرە دەبیتە مایە ترس، لەلایەکی دیکەو دەبیتە ھۆی هیواو ئومیدی باران، پەیا مەر ﷺ هەرکە گرمە گرمی هەوری دەبیست، دەیفەرموو: ((اللهم لا تَقۡتُلُنَا بِغَضَبِکَ، ولا تَهۡلِکُنَا بِعَذَابِکَ، وعافنا قبل ذلک)) رواہ الترمذی، والنسائی، والحاکم، واحمد، والبخاری فی الأدب. واتە: خوا یە! بەتو پرەیی و غەزەبی خۆت نەمانکۆزیت و بەسزای خۆت قەرمان نەکەیت و، بەر لەوانە چا و پۆشیمان لێبکە ﴿وینشی السحاب الثقال﴾ هەر ئەویشە هەورە قورس و پربارانەکان بەدی دینی ﴿و یسبح الرعد بحمده﴾ و هەر ئەویشە که هەورە گرمە بەستایشکردنی تەسبیحات و یادی دەکا ﴿و الملائکة من خیفته﴾ و فریشتەکانیش لەبەر ترس و بیمی دەسەلاتی بێسنووری ئەو، بەبەردەوامی یادی دەکەن ﴿ویرسل الصواعق﴾ و هەر ئەویشە که هەورە تریشقەکان دەنیری بۆسەر زەوی یە ﴿فیصیب بها من یشاء﴾ ئینجا ویستی لە هەرکەسێکی بداو لەناوی بەریت، ئەو زۆر بەئاسانی پێی دووچار دەکاو

دهیغه وتینئ **﴿وهم یجادلون فی الله﴾** له گهل نه وه موو به لگوو نیشانانه یشدا، هیشتای نه وانه هر خه ریکی دمه قالی و موجداهلن له باره ی خواوه ده! **﴿وهو شدید المحال﴾** و نهو زاته بوخوی توندگیره.
 بته کان به دهنک که سه وه نایهن:

﴿له دعوة الحق﴾ بانگه وازی هه ق و راسته قینه تنها هی نه وه، واته: وشه ی خدا به یه کزانین هه بوئه وه، دسا نیو هه هه نهو بپه رستن و، به تنها هاوار لهوبکن **﴿والذین یدعون من دونه﴾** نموونه ی نه وانه ی که به دهر له خوا ده پهرستن و، هاوارو هانای بو دهبه **﴿لا یتستجیبون لهم بشئ﴾** وه لامی هیچ شتیکیان ناده نه وه، به دهنکیانه وه نایهن **﴿إلا کباسط کفیه إلی الماء﴾** وه کو که سیک که له که ناری بیریکدا هه ردو دهستی دریرکا بوئاو بیرکه **﴿لیبلغ فاه﴾** تا به لکو ناو بگاته ده می **﴿وما هو**

ببالغه﴾ خو دیاره بهوشیویه هه رگیز ناوانگاته ده می و، سوودمهند نابیت، چونکه والهو ی دهستی نایگاتی، دسا ئیتر ده می چو ن دهیگاتی و تینوویه تی ده شکیت؟ واته: چه نده نهو که سه که لک لهو ناوه وهر ده گری و تینوویه تی ده شک، بت په رسته کانیش نه وه نده له بته کانیان به هره مهند دهبه **﴿وما دعاء الکافرین إلا فی ضلال﴾** بیگو مان دو عاو په رستنی کافران و بی باوه رانیش هه ر گومرای و سهر لیشیواوییه و قهت سوود له په رستراوه کانیان وهر ناگرن!
 بوونه وهر سهرجه م سوژده بو خوا ده با:

﴿الله یتسجد من فی السموات والأرض طوعا وکرها وظلالهم بالغدو والأصال﴾ وه هه موو نه وانه ی که له ناسمانه کان و زه ویدان، ته نانه تی سیبه ره کانیشیان، بیانه وی و نه یانه وی به به یانیان و ئیواران، سهرجه م نه مانه گشتیان سو جده بوخوا دهبه، واته: خوی گه وره رژی و یاسایه کی بو داناون، هه رگیز ناتوان لی لایدهن و لاساری بکن، له جیگایه کی ترده ده فهرمو ی: (اولم یروا إلی ما خلق الله

من شیء یتغیوا ظلاله عن الیمین و الشمال سجدا لله وهم داخرون) ۴۸/۱۶.

به لگهی تاک و ته نیایی خوا:

﴿قل من رب السموات والأرض﴾ نه ی موحه مده **﴿بلی ینیان﴾** کئی به دیهینه رو خواوه نی ناسمانه کان و زه وی؟ **﴿قل الله﴾** دیاره نه وان هیچ وه لامیکیان نییه و ناتوان نه لین خوایه، هه ر خویشت بلی: (الله) خوایه به دیهینه رو خواوه نیان، چونکه که سیک تر نییه بیجگه لهو شیای نه وه بی و، بتوانی نه وکاره نه نجام بدات **﴿قل افاتخذتم من دونه اولیاء﴾** بلی: ئایا! زیاتر له وخوایه ره وایه چه ند پشتیوان و په رستراویکتان هه لبراردوه و کردو تان به خوی خو تان **﴿لا یملکون لانفسهم نفعا ولا ضرا﴾** که ته نانه تی بوخویشیان ده سه لاتی هیچ سوودو زیانیکیان نییه **﴿قل هل یتسوی الأعمی والبصیر﴾** بلی ناخو بینا و نابینا یه کسان؟ واته: مروقی خواوه ن باوه رو،

بئى باوەر چوونیه؟ ﴿**أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتِ وَالنُّورُ**﴾ یاخۇ تاریکاییهکان و پروناکیى وهك یهکن؟ واته: کوفرو شيرک ونه زانى و ئيمان و باوەر وهك یهکن؟ ﴿**أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ**﴾ یا ئهوانه چهند هاوبه شیکيان بۆ خوا داناهه ﴿**خَلَقُوا كَخَلْقِهِ**﴾ که وهکو دروستکراوى ئه (خوا) یه یان دروست کردبى ﴿**فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ**﴾ ئهوجا ئه دروستکردنه لهوانى شیواندبى و، چه واشه بووبن و، ئیتر دواى ئهوه په رستبنیان؟! ﴿**قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ**﴾ بلى: ئهى موچه ممه دﷲ ته نها هه (الله) خوايه دروستکهرى هه موو شتيك، نهك ئه و بتانه ئهوان ده یان په رستن ﴿**وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ**﴾ وه ئه ویش تاك وته نیای ده سه لاتداره، به سه ره موو شتيكدا.

دوو نموونه بۆ مانه وهى هق و تیا چوونى ناههق:

﴿**۱۷ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً**﴾ ئه و (خوايه) یه له ئاسمانه وه ئاوو بارانیكى باراند ﴿**فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا**﴾ ئینجا هه شیوود و ئلیكى پراوپرو بارستایى خوى باران کردو لافاوى لیپهیدا بوو ﴿**فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا**﴾ ئهوجا ئه سیلاو لافاوه، پووش و په لاش و كه فیکى زورى له گه ل خویدا هه لگرت و لیى جیا بووه وه و، ئاوه كه ش به پرونى ده ركهوت، ئه مه وینه و نموونه ی رهوا (ههق) و نا په روا (باطل) ه، ئاوه كه نموونه ی هق و راستییه كه به پاکى پاش كهف و كه فه لۆكه كه ئه مینیتته وه، كه فه كه ییش نموونه ی دین و به رنامه ی باتل و نا په روا ناهه قه، بۆیه پاش ماوه یهك ده بینى بۆ خوى فش و پوچه ل ده بیته وه. ﴿**وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ**﴾ وه هه روا نمونه و مه سه لیكى دیکه دینیتته وه به و كانزانه ی (وهكو زیرو زیوو ئاسن و مس) كه له سه ر ئاگر ده توینرینه وه ﴿**ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٍ مِثْلِهِ**﴾ به مه به ستنى پالاوتن و وه ده ست هینانى كه ره ستنى جوان و خشلێك، یان به مه به ستنى دروست کردنى هه رشتیكى تر كه ده بیته هوى ژيان و ژيوار، دیاره ئه میش هه ر وهكو ئاوه كه كهف و كه فه لۆك ده كه ویتته سه رى و، زۆر به بى به هاو بى نرخ ته ماشا ده كرىت ﴿**كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ**﴾ به و شیوه یه خوا مه سه ل و نموونه بۆ هه ق و باطل دینیتته وه لیکیان جیا ده كاته وه، دیاره هه ق و په واکه، كه دینى ئیسلامى پیروژه، وهكو ئه و ئاوه ساف و پاك و بیگه رده، له سه ر زه ویدا به ساف و پاکی ئه مینیتته وه، خه لك سوودى لى و هه رده گرى، یان بلین دینى ئیسلام وهكو ئه و زیږه پالاوته كراوه وایه، به رنامه ی ناهه ق و باتلیش وهكو كه فى سه رئاوو، چلك و چه په لى سه ر زیږ وایه، ده بینى زۆر به زووى ده نیشیتته وه گوم ده بى و ده روا، ئه گه رچى ماوه یه كیش تیکه ل به یهك ببن، وهك ئه فه رموى: ﴿**فَأَمَّا الزِّبْدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً**﴾ جا كه فه لۆكه كه له ناو ده چى و ده روا و فریده دریت، چونكه هیه قازانچ و خیرىكى تیا نابیت ﴿**وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ**﴾ به لām ئه وهى كه به هه رو كه لك به خه لك ده گه یه نیت، وهكو ئاوه كه، یان وهكو مه وادى فلزى و كانزایى ﴿**فَيَمُكَّتْ فِي الْأَرْضِ**﴾ له زه ویدا ده مینیتته وه به رقه رار ده بى ﴿**كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ**﴾ خوا به و شیوه یه نموونه دینیتته وه بۆ ئیمان و باوەر، بۆ کوفرو بى بروائى، بۆ هیدایهت و، بۆ گومپرایى، جا مه به ست له و نموونه ئاشكر کردنى جیا وازییه له نئوان هق و ناهه ق و، ئیمان و کوفردا.

پاداش و تۆله ی به ختیارو به دبه خت:

﴿**۱۸ لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحَسَنَى**﴾ بۆ ئهوانه ی وا وه لāmى بانگیشته كه ی په ره رده گاریان دایه وه، له روژى قیامه تا پاداشى چاکتر، به هه شتیان بۆ هیه ﴿**وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ**﴾ و ئهوانه ییش كه وه لāmى بانگه یشته كه یان نه دایه وه بروائان نه هینا ﴿**لَوْ أَنَّ لَهُمْ مِثْلَ الْأَرْضِ جَمِيعًا**﴾ ئه گه ر ته واوى ئه وهى له زه ویدایه هى ئهوان بیت ﴿**وَمِثْلَهُ مَعَهُ**﴾ و ئه وه نده ی تریشى له گه ل بى ﴿**لَا تَقْدِرُوا بِهِ**﴾ هه موو بدهن بۆ پزگاربوونى خویان له سزاو بیانه ویت خویان بکهنه وه، ده یدهن و هیماى لیان وه رناگیرى و پزگار نابن ﴿**وَأُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ**﴾ ئهوانه له روژى دوایدا

حسابیکی سهختیان بۆ ههیه، واته: کاری وردو درشتیان بۆ دههینرته پیش چاو، نهوسا چاکهکانیان لیوه ناگیرئ، چونکه بۆ خویان نهکردوه له خراپهکانیشیان نابووردی **﴿وماوهم جهنم﴾** و جیگایشیان دۆزهخه **﴿وبنس المهاد﴾** ئای چ جیگاههکی خراپه دۆزهخ.

ههق ناس و حاشا کهر لهههق یهک نین:

﴿افمن يعلم انما انزل اليك من ربك الحق﴾ ناخۆ کهسیک بریوی وابی که نهو قورئانه له لایه ن پهروهردگارتوه بۆت دابه زینراوه، هه مویشی بههق و راست دهزانیت **﴿کمن هو اعمی﴾** وهکو نهو کهسه وایه که له باره ی قورئانه وه کوت و کویرو نابینایه و راستیهکان نابینی و باوهریان پیناکات؟ **﴿انما يتذكر اولوا الالباب﴾** بیگومان ته نهاخاوه بیرو ژیرهکانن تیدهگه ن و دهزانن که نهو قورئانه راسته و له لایه ن خواوه هاتۆته خواره وه، نهگینه لارو لاسارهکان گوئیان لیئ نیه و باوهریشی پیناکه ن.

په سنی بهختیاران:

﴿الذين يوفون بعهد الله﴾ نهو ژیرانه، نهوانه ن که په یمانی خوا جیبه جی دهکهن و، دهیبه نه سهرو وهفای پیده که ن **﴿ولا ينقضون الميثاق﴾** و نهو په یمانه ش له (نه زهل) به نه ستویانه وهیه هه لیناوه شیننه وه وه سه رپیچی و فه رمان شکینی تیدا نا که ن **﴿والذين يصلون ما امر الله به ان يوصل﴾** و نهوانه ن هه رشتی خوا بریاری دابی که به گیه نه ری و جیبه جی بکری، دهیگه نه ن و جیبه جی دهکهن **﴿ويخشون ربهم﴾** و له پهروهردگاریشیان ده ترسن **﴿ويخافون سوء الحساب﴾** و له لیکنۆلینه وه و حیسابی دژواری دوا پۆژیش هه ر ده ترسن **﴿والذين صبروا ابتغاء وجه ربهم﴾** و نهوانه شن که بۆ به ده ست هیئانی رهزایه ت و خوشنۆدی پهروهردگاریان له به رامبه ر هه مو ئیش و ئازاره کانه وه ئارام دهگرن و وه رس نابن **﴿واقاموا الصلاة﴾**

و به پیکوپیک نۆیژهکانیان نهجام دهده ن **﴿وانفقوا مما رزقناهم سرا وعلانية﴾** و لهو رزق و پۆزیه ی پیمانداون ، به نه ینی و به ئاشکرا لییده به خشن **﴿ويدرون بالحسنة السيئة﴾** وه هه میشه به کاری چاکه، پال به خراپه که یانه وه ده نین، له به رامبه ر خراپه و ناله باری خه لکه وه هه میشه پیاوه تی و چاکه دهکهن **﴿ولئك لهم عقبي الدار﴾** پاشه رۆژی پیروژو چاکي نهو دنیا، هه ر بۆنه مانه **﴿جنات عدن يدخلونها﴾** نهویش چه ن باخ و به هه شتی که و، به ئاسووده یی ده چه ناویه وه به هه میشه ی هه ر لهوی ده بن **﴿ومن صلح من آبائهم وازواجهم وذرياتهم﴾** و هه روا باوو باپیران و ژنان و مندالانیشیان، نهوانه یان کاری چاک و په سه ندیان کردوه، له به ر پیزنان له مانه به قه درو به حورمه ته وه پیکه وه ده چه نه نهو به هه شتانه وه **﴿والملائكة يدخلون عليهم من كل باب﴾** * **﴿سلام عليكم﴾** وه له هه ر ده رگایه کیشه وه فره شته کان دینه لایان سه لامیان لی دهکهن و ده لین: سه لامتان له سه ربیت **﴿بما صبرتم﴾** به هو ی

﴿أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى﴾ إِنَّمَا يَذْكُرُ
أُولَئِكَ الَّذِينَ يُوَفُّونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ
﴿١٠﴾ وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ
وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿١١﴾ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَانْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُؤُونَ
بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَقَبَى الدَّارِ ﴿١٢﴾ جَنَّاتٌ عِدْنُ يَدْخُلُونَهَا
وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ
عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿١٣﴾ سَلَامٌ عَلَيْهِمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ
﴿١٤﴾ وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا
أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ الْعَذَابُ
وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿١٥﴾ اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ ﴿١٦﴾ وَيَقُولُ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَصْلُ
مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ﴿١٧﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ
قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿١٨﴾

صهبرو خوگرتنتانهوه لهسهر ئایینی خواو.. ﴿ **فَنِعْمَ عَقَبَى الدَّارِ** ﴾ ئای چهند چاک و باشه! سهرهنجامی چاکى ئه و دنیا بهوشیوهیه.

نیشانهی بهد بهختان:

﴿ **وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ** ﴾ بهلام ئهوانه‌ی که پهیمانی خو‌یان له‌گه‌ل خوا‌دا، دوا‌ی گر‌یدان و به‌ستنی‌ی هه‌لده‌وه‌شینه‌وه ﴿ **وَيَقْطَعُونَ مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ إِحْصَائِهِ** ﴾ و ئه‌وى که‌خوا فه‌رمان‌ی داوه جی‌به‌جی بک‌ری وه‌ک سیله‌ی خ‌زمایه‌تی، ئه‌وان ده‌یپ‌رن و ئه‌نجامی ناده‌ن ﴿ **وَيَقْسُدُونَ فِي الْأَرْضِ** ﴾ هی‌مان له‌زه‌و‌ییش‌دا فه‌سادو خ‌راپه‌کار‌ی ده‌که‌ن ﴿ **أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ** ﴾ ئه‌وانه نه‌فرین و نه‌عه‌تیان بۆ پ‌راوه‌ته‌وه‌و، له‌دوا رۆژ‌یش‌دا پاشه‌روژی خ‌راپ‌یان هه‌یه ﴿ **اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ** ﴾ بزانه‌ن خودا (الله) ر‌زق و رۆ‌زی زۆ‌ر ده‌دا به‌هه‌رکه‌سی‌ک خو‌ی بیه‌وی، وه ده‌یگر‌یته‌وه له‌وه‌یش خو‌ی بیه‌وی ﴿ **وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا** ﴾ و کاف‌رو ب‌تپه‌رسته‌کان زیاد له‌ئه‌ندازه به‌ژیانی ئه‌م دون‌یایه‌یان دل‌خۆشن و با‌یی بو‌ون! ﴿ **وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ** ﴾ خو‌ژیانی ئه‌م دون‌یایه‌ش له‌چاو ژیا‌نی دوا‌پۆژ‌دا، له‌زه‌ت و خو‌ش‌ییه‌کی زۆ‌ر کو‌رت و که‌م ده‌وامه ﴿ **وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا** ﴾ و کاف‌رو ب‌ی با‌وه‌رکه‌کانی سه‌رده‌م ده‌لێن: ﴿ **لَوْلَا أَنْزَلْ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ** ﴾ ئه‌وه بۆ له‌لایه‌ن خوا‌وه ئایه‌ت و مو‌ع‌ج‌یزه‌یه‌ک بۆ مو‌حه‌مه‌د نه‌هاته‌ خوار‌ی، تا‌بی‌ت به‌لگه‌ بۆ‌راستی خو‌یی و ده‌واکه‌ی، هه‌روه‌کو بۆ موسا‌و عیسا‌ هات؟ ﴿ **قُلْ إِنْ اللَّهُ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ** ﴾ پ‌ی‌یان ب‌لێ: به‌راستی خوا ئاره‌زو‌وی له‌ هه‌رکه‌سی‌ک بی‌ت که نه‌گه‌ر‌یته‌وه بۆ‌لای گو‌م‌راو لا‌پ‌یی ده‌کا، ئه‌گه‌ر دوا‌ی نار‌دنی مو‌ع‌ج‌یزه‌ش بو‌وی‌ت، چون‌که به‌زۆ‌ر ئی‌مان به‌که‌س نا‌ه‌ینی‌ت ﴿ **وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَنْابَ** ﴾ و هه‌ر که‌سی‌کی‌ش به‌ره‌و ئه‌وب‌گه‌ر‌یته‌وه له‌کار‌ی نه‌شیاوو نا‌په‌سه‌ندیی په‌شی‌مان بی‌ته‌وه، پ‌ی‌نمای‌ی ده‌کا.

یادی خوا ئۆقره‌و ئارامی دلانه:

﴿ **الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ** ﴾ ئه‌مانه‌یش ده‌گه‌ر‌ینه‌وه بۆ‌لای خوا ئه‌وکه‌سانه‌ن که ب‌رو‌ای چاک و پ‌وخت‌یان هی‌ناوه‌و، هه‌ر به‌نی‌تاعه‌و یادی خوا‌یش دل‌یان داده‌م‌زری و ئاسو‌وده ده‌بی‌ت ﴿ **إِلَّا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ** ﴾ جا چاک بزانه‌ن! به‌یادی خوا دل‌ه‌کان ئۆقره‌ ده‌گرن و ئاسو‌وده ده‌بن، بۆ‌یه با‌وه‌رداران‌یش دل‌ه‌کان‌یان هه‌رده‌م ئاسو‌وده دامه‌زراوه ﴿ **الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ** ﴾ ئه‌وانه‌ی وا ب‌رو‌ایان هی‌ناوه‌و کاره‌ چاکه‌کان‌یان ئه‌نجام داوه ﴿ **طُوبَى لَهُمْ وَحَسَنَ مَا لَهُمْ** ﴾ له‌پاشه‌ رۆژ‌دا خو‌ش‌ترین ژیا‌ن و، با‌ش‌ترین سه‌ره‌نجام‌یان بۆ هه‌یه.

ها‌تنی پی‌غه‌م‌به‌ران له‌به‌رچی؟

﴿ **كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكَ أُمَّةٌ** ﴾ هه‌ر وه‌کو په‌یام‌به‌رانی پ‌یشو‌ومان نار‌ده‌ لای قه‌وم و نه‌ته‌وه‌ی خو‌یان، تۆ‌یش‌مان نار‌ده‌ لای ئه‌وئوممه‌ته‌ که‌به‌ر له‌وان چه‌ندین هۆ‌زو ئوممه‌تی تر‌بو‌ون و تی‌په‌رین ﴿ **لَتَتْلُوا عَلَيْهِمُ الذِّكْرَ إِذْ يُخَوِّلُكُمْ** ﴾ تا ئه‌م قور‌ئانه‌ی که به‌وه‌حی بۆ‌مان نار‌دو‌یت بۆ‌یانی بخو‌ینی‌ته‌وه‌و، له‌ سه‌ر‌لی‌ش‌یوا‌وی بی‌ان‌گ‌یر‌یته‌وه ﴿ **وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ** ﴾ که‌چی ئه‌وان به‌هۆ‌ی تا‌وان و ب‌تپه‌رسته‌نه‌وه، نکو‌لی په‌رستنی‌ خوا‌ی به‌به‌زه‌یی ده‌که‌ن! (ئ‌ی‌بن عه‌باس) ده‌لێ: ئه‌م ئایه‌ته‌ له‌بار‌ه‌ی قور‌ه‌یش‌ییه‌که‌نه‌وه‌ ها‌ته‌خوار‌ی، ئه‌وکاته که پی‌غه‌م‌به‌ر ﷺ پ‌ی‌ی فه‌رمو‌ون: ((**اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ**)) سو‌ژده‌و کو‌پ‌ن‌وش به‌رنه‌ به‌رخ‌وا‌ی ره‌حمان و به‌به‌زه‌یی، که‌چی وت‌یان: (وما‌ل‌ل‌رحمن؟) ئی‌مه‌ نازانه‌ن ره‌حمان چی‌یه؟ ﴿ **قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** ﴾ ب‌لێ: هه‌ر ئه‌وخوا به‌به‌زه‌یی و می‌هره‌بان‌یه‌ی، خوا‌و په‌روه‌ردگاری من، جگه‌ له‌و‌یش ه‌یچ په‌رست‌راو‌یکی تر‌به‌هه‌ق نیه‌ ﴿ **عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابُ** ﴾ من هه‌ر پ‌شت به‌وده‌به‌ستم و، هه‌ر بۆ‌لای ئه‌و‌یش ده‌گه‌ر‌یمه‌وه.

گه ورهیی قورنان و حاشای خوانه ناس لیی:

﴿ **ولو ان قرآنا سیرت به الجبال** ﴾ بیگومانه که نه گهر قورنانی و اشمان ناردبا کیوه کانی به جولنه خرابا له جیگا کانیان ﴿ **او قطعت به الارض** ﴾ یان زهویی پی پاره پاره کرابا ﴿ **او کلم به الموتی** ﴾ وهیان مردووی بهینابایه قسهو، له پییش چاویانه وه زیندووی کردبانه وه، خو ده کرا و ابکهین، به لام هیشتای ئیوه ئهی قهومی قورهیش و هاویرو باوه پریان! هر پرواتان به قورناتیکی وایش نه ده کرد! جا ئیتر بو ده لئین: (لولا انزل علیه آیه من ربه...)، له ولایشه وه ئهم قورنانه بو ئه و جوړه کارانه نه هاتوه که به شیوهی ناناسایی خوئی بنوینی، هه تا خه لکی ناچار بکات به باوه پرینان، به لکو ده بی ئه و خه لکه به ژیرانه باوه بهینیت ﴿ **بل الله الامر جمیعا** ﴾ به لام هه موو کاروباریک ته نها بوخوا خوئیته ی له موعجیزات و پاداشتی حاشا که راند!

﴿ **اقلم ییاس الذین آمنوا** ﴾ ده ئایا ئه وانه ی باوه پریان هینا وه، تا ئیستایش بی هیوا نه بوون له پروا هینانی ئه و کافرو بی باوه پرانه؟ باچاک بزنان ﴿ **ان لو یشاء الله لهدی الناس جمیعا** ﴾ که نه گهر خوا و یستبای به زور مردم موسلمان بکا، بیگومان ته وای ناده میزادی ده خسته سهر پیی راست و، سهرجه م پینمایی ده کردن بو راسته پی، به لام ویستی به و جوړه نیه که به زور باوه به خه لکی بهینی ﴿ **و لا یزال الذین کفروا تصیبهم بما صنعوا قارعة** ﴾ و ئه وانه ش کافرو بی باوه پریون: هه روا له سهر کوفرو بی باوه پریه که یان ده میننه وه و ئیمان ناهینن، هه تا به هوئی کارو کرداره خراب و ناریکه کانیانه وه، به لا و نه هاتیکی سهختیان دووچار ده بیئت ﴿ **او تحل قریبا من دارهم** ﴾ یان هه له په نای مال و خانووه کانیانه وه و نزیک به خویمان، ئه و به لایه روویان تیده کاو دیته سهریان ﴿ **حتی یاتی وعد الله** ﴾ جا ئه مانه به و حاله وه هه رده میننه وه هه تا به لئینی خوا دی به فه تحی (مه کهه و)، (کابه) یش له بت و بتپه رستان پاک ده کریته وه، دینی

الذین آمنوا وعملوا الصالحات طوبی لهم وحسن مآب ﴿۲۱﴾ کذلک ارسلناک فی امة قد خلت من قبلها اُمم لیتلوا علیهم الذی اوحینا الیک وهم یکفرون بالرحمن قل هو ربی لا اله الا هو علیه توکلت و الیه مآب ﴿۲۲﴾ ولوان قرءانا سیرت به الجبال او قطعت به الارض او کلم به الموتی بل لله الامر جمیعا اقلم الذین آمنوا ان لو یشاء الله لهدی الناس جمیعا ولا یزال الذین کفروا تصیبهم بما صنعوا قارعة او تحل قریبا من دارهم حتی یاتی وعد الله ان الله لا یخلف المیعاد ﴿۲۳﴾ ولقد استهزی برسول من قبلک فاملیت للذین کفروا ثم اخذتهم فکیف کان عقاب ﴿۲۴﴾ افعن هو قایم علی کل نفس بما کسبت وجعلوا لله شریکا قل سموهم ام یتنونه بما لا یعلم فی الارض ام یظہر من القول بل زین للذین کفروا مکرهم وصدوا عن السبیل ومن یضلیل الله فانه من هاد ﴿۲۵﴾ لهم عذاب فی الحیوة الدنیا ولعذاب الآخرة اشق و ما لهم من الله من وافی ﴿۲۶﴾

۲۰۳

ئیسلام سهر ده که وئی و زال ده بیئت ﴿ **ان الله لا یخلف المیعاد** ﴾ به راستیی خوا له ئه نجامدانی به لئینی خوئی دوا ناکه ویت.

دلدارنه وهی پیغه مبه ر ﷺ:

﴿ **ولقد استهزی برسول من قبلک** ﴾ و به راستیی بهر له تویش ئهی پیغه مبه ر گالتو مه سخره به په یامبه ران کراوه، هه روه که هۆز ده کی تو گالتو مه سخره به تو ئه کهن، به لام ئه و پیغه مبه رانه له بهرامبه ر ئه وه وه زور مه حکمه خویمان راگرت و به صه بر بوون، که و ابو تویش ده بی ئارامت هه بی ﴿ **فاملیت للذین کفروا** ﴾ ئینجا منیش بو ماوه یه که وازم هینا له وکه سانه ی کافرو بی باوه پرن و، لییانگه پرام ﴿ **ثم اخذتهم** ﴾ له پاشا قارم لیگرتن و فه وتانمن ﴿ **فکیف کان عقاب** ﴾ جا دیتت چوون بوو سزاو تو له ی من؟ ﴿ **افعن هو قائم علی کل نفس بما کسبت** ﴾ ئایا ئه وزاته ی، چاودی ری

کار کرده‌وی هه‌موانه ، وه‌ک ئه‌و بتانه وایه که له‌گش شتی بی ناگا و غافلن؟ ﴿وَجْعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ﴾ له‌باتی بپرواهینان، چهند هاوبه‌شیکیان بو خوا داناو، کردنیانه شهریکی و هاواریان بو دهربدن! ﴿قُلْ سَمُوهُمْ﴾ بلی: ده‌سا سیفه‌ته‌کانیان باس بکه‌ن، تا دهرکه‌وی ناخو به‌که‌لکی خواجه‌تی دین؟ وه‌ک ئه‌وان پینان وایه خوان و هه‌ریه‌که ناویکیان لیناوان: (لات، عوززا، مه‌نات، هوبهل) واته: که بی گیان و بی هه‌ستن، چون ده‌یانکه‌نه هاوتای ئه‌وخوایه که ده‌بینی و ده‌ببسی و ناگای له‌هه‌مووشتیکه؟! ﴿أَمْ تَتَّبِعُونَ بَمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ﴾ یاخو ئیوه له‌زه‌ویدیدا هه‌والی شتیکی پی دده‌ن واده‌زانن نایزانی و ناگادار نیه پیی؟! ﴿أَمْ بَظَاهِرٌ مِنَ الْقَوْلِ﴾ یان له‌پراستیدا چاک ده‌زانن که ئه‌وانه شتیکی هیچ و پووچ و بی ناوه‌پوکن، به‌لام هه‌ر به‌قسه‌ی پروو پووچ و و بی ناوه‌پوک کردوتاننه خوا؟! ﴿بَلْ

زِينَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ﴾ نه‌خیر، بی‌گومانه که خوا هاوبه‌شی نیه، به‌لکو له‌لایه‌ن شه‌یتانه‌وه ئه‌وکاری بته‌پرستییه بو ئه‌وبی بپروا کافرانه پازاوه‌ته‌وه، ویل و سه‌رگه‌ردان بوون ﴿وَصَدُّوا عَنِ السَّبِيلِ﴾ و پیگه‌ی پاستیان لینگراو گومرا بوون ﴿وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ و هه‌رکه‌سیک خوا گومرای بکا، به‌هوی که‌له‌ ره‌قی خویه‌وه، ئیتر هیچ ری نیشاندهریکی بو نابی، که‌سیکی‌تر ناتوانی ئیمانی لاشیرین بکا، باوه‌ری پی به‌نیئت ﴿لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ ئینجا ئه‌و جوړه که‌سانه، هه‌ر له‌م ژیا‌نی دنیا‌یه‌دا سزایه‌کی سه‌خت و قورسیان بو هه‌یه ﴿وَلِعَذَابِ الْآخِرَةِ أَشَقُّ﴾ و دیاره سزای دوا پوژیش قورسترو نا‌ره‌حه‌ت تره ﴿وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ رَاقٍ﴾ وه له‌به‌رامبه‌ر سزای خوایشه‌وه هیچ پاریزه‌ریک نیه، تا له‌و جه‌زه‌به‌و سزای خوایه بی‌ناپاریزی. تو‌له‌ی کافران و پاداشی چاکان:

﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ﴾ وه‌سف و وینه‌ی ئه‌و به‌هه‌شته‌ی له‌لایه‌ن خ‌وای میهره‌بانه‌وه به‌خه‌لکی ئیماندارانی پاریزکار به‌لین دراوه ﴿تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾

به‌م شیوه‌یه که: له‌بن دره‌خته‌کانیه‌وه چهندین پووبارو چومه ناوی جوان و خاوین و پاک دهر‌وا ﴿اَكْلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا﴾ میوه‌جاتی و سیبه‌رو سه‌هه‌ندی هه‌مووکتیه‌و، دوا‌یی نایی و نابریته‌وه ﴿تِلْكَ عَقَبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا﴾ نا ئه‌م به‌هه‌شته‌یه سه‌ره‌نجام و پاشه‌پوژی ئیماندارانی خو‌پاریزو له‌خوا ترسه‌و ﴿وَعَقَبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ﴾ سه‌ره‌نجام و پاشه‌پوژی خوا نه‌ناس و بی باوه‌رانی‌ش ناگری دۆزه‌خه.

ئه‌له‌ی کتیبی راست دلیان به‌قورئان خو‌شه:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾ و ئه‌وانه‌یش کتیب و نامه‌ی (ته‌ورات) و (ئینجیل) مان پی‌داون ﴿يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ﴾ بریکیان به‌قورئانه‌ی که بو تو نیردراوه دلشادو خوشحال ده‌بن، به‌تایبه‌تی که‌ده‌بینن ددان ده‌نیت به‌کتیبه‌ راسته‌کانی ئه‌واندا، وه ئه‌وانه‌ش باوه‌رداره‌کانی جووله‌که‌و فه‌له‌کان بوون ﴿وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يَنْكُرُ بَعْضَهُ﴾ و به‌لام

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ أُكْلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يَنْكُرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَهُ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَتَابُ ﴿٢٦﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَ هُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِحَايَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٢٨﴾ يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴿٢٩﴾ وَإِنْ مَأْنِيكَ بَعْضُ الَّذِينَ نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفِّيْنَاكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٣٠﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعٌ الْحَسَابِ ﴿٣١﴾ وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسِعِلْعِلْمُ الْكَافِرِينَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٣٢﴾ وَيَقُولُ الْغَيْبُ

هەندیک لەو دەستەو بەستەى خاوەن نامەو، موشریکانە ھەبە نەکۆلى بازىكى قورئان دەکەن، چونکە ئەو بازە دان بەراستى ھاتنى پێغەمبەردا دەنى ﴿**قُلْ إِنَّمَا أَمْرٌ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ**﴾ ئەى پێغەمبەر! بلى: من فەرمانم پێدراوە کە تەنھا (اللە) خوا بپەرستم ﴿**وَلَا أُشْرِكُ بِهِ**﴾ کەسى لى نەکەم بە شەرىک و، ھاوبەش و ھاوێلى بۆ دانەنیم ﴿**إِلَيْهِ أَدْعُوا**﴾ من ھەر ئەو دەپەرستم و ھاوارىش تەنھا بۆ ئەو دەبەم ﴿**وَالِيهِ مَأْبٌ**﴾ و سەرەنجام و گەرانبەویشم ھەر بۆلای ئەوہ ﴿**وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا**﴾ وەکو چۆن کتیبە پێشوووەکانم ناردۆتە خوارەوہو، ھەریەکەشیان بەزمانى نەتەوہو گەلەکەى خۆى بوو، ھەر ئاوايش بەدەستوورى خۆمان ئەم قورئانەمان بەزمانى عەرەبى کەزمانى قەومەکەتە ناردۆتە خوارەوہو، ھەتا گشت حوکم و بېرىارىکت بەو بى و، خەلک و گەلانىش پەیرەوى لیبکەن ﴿**وَلَنْ أَتَّبِعْتُ أَهْوَاءَهُمْ**﴾ و ئەگەر تۆ ئەى پێغەمبەر! بکەویتە شوین ھەواو ئارەزووى ئەوخواوەن کتیب و بت پەرستانە ﴿**بَعْدَمَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ**﴾ پاش ئەوہى کە زانست و زانیارىت سەبارەت بەیەک خواپەرستى بۆھات ﴿**مَالِكٌ مِنَ اللَّهِ مَنْ وَلِيَ وَلَا وَاقٍ**﴾ ئەوہ لەسزا و جەزەبەى خوا، ھىچ یارمەتیدەر و پارێزەریکت دەست ناکەوێت بپارێزیت، جا کەواتە ھەرگیز دواى ئارەزووى جولەکەو دیان و موشریکان مەکەوہ.

پێغەمبەرانی ئادەمزاد بوون:

﴿**وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رِسَالًا مِنْ قَبْلِكَ**﴾ و بەراستى پێش تۆش پەيامبەرانیان ناردوون ﴿**وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً**﴾ ھەر وەکو تۆ رێگەمان پێدان کەژن و مندالیشیان ھەبى، جا کەوايە کەى جیگای رەخنەى تۆ خواوەنى ژن و مندال بى، وەکو ئەوانە رەخنە دەگرن و کردوویانە بەھەرا! ﴿**وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ**﴾ و ھىچ پەيامبەرىكى بەر لەتۆیش، بۆى نەبووہ لەخۆیەوہ موعیزەىەک بىنى لەسەر داواى ھۆزەکەى، مەگەر بەفەرمانى خوا بووێت ﴿**لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ**﴾ بۆ ھەموو سەردەم و، بۆ ھەموو کارىكى گەرن و پێویست، بېرىارو نامەىەكى تايەتەى ھەبەو لەخواوە نووسراوەو تۆمار کراوە، بەلام بەھاتنى دىنى ئىسلام ھەموو بەرنامەکان کۆتایيان ھاتووہو، ئیتەر جارىكى دى کتیب و بەرنامەىەكى تر پێویست نەو نایەت.

لەناوێدان و ھیلانەوہ بەدەس خوايە:

﴿**يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ**﴾ ھەرچى لەو بېرىارە کاتیانەىە گەخوا پێشتر بۆپێغەمبەرانی ناردووہ، ھەركامىكىانى وىستبى لای بەدا، ئەوا لايداوہو سەرىبويەتەوہ ﴿**وَيُثَبِّتُ**﴾ و ھەرشتىكىشى وىستبى بپھیلەتەوہ، ئەوا بۆکاتى ديارىکراوى خۆى ھىشتووہتەوہ نەىگۆرپوہ (ئىبن عەبباس) و (موجاھىد) دەلێن: بىجگە لەژيان و مردن، خوش بەختى و بەدبەختى ئیتەر ھەر شتىكى تر کەخۆى ھەزىکا دەسپەرتەوہ، بەلام ئەو جۆرە شتانە قەلەمى ئەزەلى بەسەریاندا تپەپرپوہو ناسپرنەوہ ﴿**وَعِنْدَهُ أَمَ الْكِتَابِ**﴾ وە دايک و سەرچاوەى ھەموو کتیبە ئاسمانىەکان و (لوح المحفوظ) لای خواى گەورەى، کەوابوو ھىچ کەسىک بۆى نىيە دەسکاری ھىچ بېرىارو حوکمىكى خوا بکاو شتىكى تر بختە شوینى.

پێغەمبەر راگەيانى لەسەرە، حسابىش لە عۆدەى خوايە:

﴿**وَأَمَّا نَرِيكَ بِعَضِّ الذِّى نَعْدَمُ**﴾ ئەى پێغەمبەر! یان ھەندى لەو سزادانەى کە بەلێنمان داوہ ھەر لەدونیا دا کافرانى پێسزا بەدەین، نیشانتى دەدەین و دەبیینىت ﴿**أَوْ تَتَوَفَّيْنَاكَ**﴾ و یان پێش ئەوہ پێشانتى بەدەین و بەچاوى خۆت بىبىنى دەتمەرنین ﴿**فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ**﴾ بەراستى تۆ تەنھا گەياندن بەرنامەو بېرىارەکانى خوات لەسەرە ﴿**وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ**﴾ ئیتەر حىساب و پاداش و تۆلەیان لەسەر ئىمەى، کەوابوو تۆ درێژە بەکاری خۆت بەدەو مەوہستە

﴿**اولم یروا انا ناتی الارض ننقصها من اطرافها**﴾ نایا ئەو بێ باوەرو بپەرستانە نەیانندی کەچۆن هەمووکات و پۆژی موسلمانەکان زāl دەکەین بەسەریانداو، دەسەلات و هیزی ئەوان لەزەویدا کەم دەکەینەوه؟ واتە: نایا نەیانندی کە هەر پۆژی پارچەیه زەوییەکان فەتح ئەکری و، مەودای دەسەلاتیان نامینیت؟ ﴿**والله یحکم لا معقب لحکمہ**﴾ و هەر حوکم و بڕیاری خوا دەیدا هیچ کەسیک دەسەلات و توانای نیە رێگری بکاو رەتی بکاتەوه ﴿**وهو سریع الحساب**﴾ زۆریش بەپەلە بەحساب و پرسینەوهی خەڵکدا رانەگات ﴿**وقد مکر الذین من قبلهم**﴾ و بەراستی کافران بەر لەمان، پیلان و نەخشەی زۆریان کیشاو، فرۆفیلێکی ئیجگار فرەیان کرد دژی پیغەمبەرەکانیان، هەر وەک قورەیش ئیستا بەرامبەر بەتۆ درێغی ناکاو، بەردەوام فرت و فیل دەکەن بۆ فەوتاندن ﴿**فلله المکر جمیعاً**﴾ بەلام هەموو نەخشەو پلانێکی سەرکەوتوو هەر بۆخوایه ﴿**یعلم ما تکتسب کل نفس**﴾ بەکارو کردەوهی هەموو کەسیک ئەزانێ ﴿**وسیعلم الکفار لمن عقبی الدار**﴾ و ئەو بێ باوەرانی هەر بۆ دوازی ئەزانن کە پاشەپۆژی باش بۆ کێ دەبێ؟

خاوەن نامە دەزانن قورئان هی خوایه:

﴿**ویقول الذین کفروا لست مرسل**﴾ و ئەو کافرو بێ باوەرانی دەلێن: تۆ پیغەمبەر و نیردراوی خوا نیت! ﴿**قل کفی بالله شهیدا بینی و بینکم ومن عنده علم الکتاب**﴾ تۆیش پێیان بلێ: بەسە خواو ئەو کەسانەی کە زانیاری و زانستی کتێبی (تەورات) و (ئینجیل) یان لایە، شایەت بن لەنیوان من و ئێوەدا، کە پەیامبەر.

هەمیشە سوپاسی بێ پایان بۆ خۆی دەهندو دلۆقان کە یارمەتیدام بۆ تەواکردنی کورتە تەفسیری

سوورەتی (رەعد).

*** **

۱۴- سوورەتی (نبراهیم) بە

مەککەییە (۵۲) نایەتە

بەناوی خۆی بەخشەری دلۆقان

ئەم سوورەتەیش هەرباسی بیروباوەرو بناغە سەرەکییەکانی دینی ئیسلام دەکات، وەک: باوەر بەخۆی گەرە، بە پەیامەکە ی پیغەمبەر، ئیمان بەپۆژی دوازی و، پاداشت و تۆلەو، حساب و لیکۆلینەوه، دەشتوانی بلێت: تەوهری سوورەتەکە بەگشتیی، باسی پەیامبەر و پەیامەکەییەتی، چونکە لەم سوورەتەدا زیاتر لەگشت جیگایەکی باسی بانگێشەو بانگبەران کراوە، کاری سەرەکی پەیامبەریش پتر دیاری دەکات، راقە یەکیبونی تەواوی پەیامە ئاسمانییەکان دەکات، رایدەگەیەنێت کە پەیامبەرەکان هەموو بۆ مەحکەمکردنی قەلاو کۆشکی باوەر هاتوون، بۆ ناساندنی یەک خۆی تاک و تەنیا بە مەردم هاتوون، بۆ جیاکردنەوهی راست و ناراست نیردراون، هاتوون بۆ دەرئینانی ئادەمزاد لەناو ئەو هەموو پەردە تاریکەداو، بەرەو نوورو پووناکیی دینی راستەقینە ی خۆی میهرەبان. کەوابوو هەموو پەیامبەرەکان یەک ئامانج و یەک مەبەستیان بوو، ئەگەرچی لە لق و پۆپەکاندا جیاوازییەکی بوو. هەر وەها باسیکی (موسا) ش عليه السلام دەکات: چەندە سوور بوو بۆ بانگکردنی نەتەوێکە ی بەرەو یەک خواپەرستی و، چۆنیش پێدەگوتن کە دەبێ هەردەم سوپاسگوزاری خوا بکەن، لەگەڵ باسکردنی چەند نمونە یەکی لەو گەلانی بڕوایان بە پەیامبەرەکانیان نەکرد، وەک نەتەوێکە ی (نوح و عاد و سەموود...) پاشانیش ئەو گفتوگۆ دەمەقالت و ملانێیە کە لەنیوان گەلانی پێشو و پەیامبەرەکانیاندا رویداو، دەرەنجام لەناوبردنی قەوم و ھۆزەکانیان: (وقال

الذین کفروا لرسلم لخرجنکم من ارضنا او لتعودن فی ملتنا... دیمه نیکی سهختی روژی دوایش دینیت که: چون سه روک و پیشهوا تاوانباره کان و شوینکه وتوو کزوله کانیاں دهکونه منع و لومه ی یهکتر، نهو ده لیت: تو وات لیگردم، نهو ده لیت: نا" تو بو خوت ناره زوت هه بوو، بویه به دوامدا هاتیت، نه گینا من هیچ زوریکم نه بوو به سهرتا، پاشانیش هه مووخر ده کرینه وه بو ناو ناگری دوزخ، نهو ساش چون ده سده که نه تف و نه فرین کردن له یهکتر، که هیچ که لکیشی نابی بویان. نهو سوورته جهند نایه تیگ دینیت بو نموونه ی باوه پرو گومرایی " ئیمان: ته شبیه دهکات به دره ختیکی جوان و چاک و پاکه وه، گومراییش ده شو بهیننی به داریکی ناله بارو پیسه وه.. کو تاییشی دیت به باسیکی نه جامی سته مکاران له روژی دوایدا. نهو سوورته به سوورته ی (نبراهیم) ناسراوه،

له بهر نه وه که هه تا دنیا دنیا بیست، هه وال و سهر گوزده شته کانی نبراهیم و ﷺ کاره جوامیرو قه شهنگه کانی نهو هه رشکو مه ند بن.

قورنان خه لکی له تاریکییه وه بو رووناکی دهبا:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ الر﴾ نهو قورنانه مو عجزیه هه له جوژی نهو پیتانه ی: (نه لیف، لام، را) پیکه اتوو، جا نه گهر ئیوهش لی تاندی و ده توان، ده فهرموون به لای که مییه وه وینه ته نهو سوورته تیکی بینن ﴿كتاب انزلناه إليك﴾ نهو قورنانه کتیبیکه ناردمانه خواره وه بو، واته: ده ست هه لیهستی تو نییه، وهکو موشریکه کانی قوریش ﴿تخرج الناس من الظلمات الى النور باذن ربهم﴾ تاخه لکی به فهرمانی په روه ردگاریان له تاریکییه کانی کوفرو نه زانی و نه فامی بینیته ده بو رووناکی و ئیمان و زانست ﴿إلى صراط العزيز الحميد﴾ بو ریگا و بهرنامه ی نهوخوا به ده سولات و به توانا، هه میسه سوپاسکراوه له هه ردو جیهانه که دا ﴿الله الذي له مافی السموات وما فی الأرض﴾ نهو خوایه ی چی له ناسمانه کان و

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٦﴾

سُورَةُ اِنْبِرَاهِيمَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكِعَتَيْنِ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿١﴾

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِتُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٥﴾

تَو

زهویدایه هی نهو، وهکو له جیهه کی تردها فهرمان ده دا به پیغه مبهه که به گشت خه لکی جیهان بلیت: (قل یا ایها الناس: انی رسول الله إلیکم جمیعاً الذی له ملک السموات والأرض) ۱۵۸/۷. دیاره هه له نایه ته دا ده سولاتی بی سنووری خوا ی گه وره له ناسمانه کان و زهویدا راده گیه نیت ﴿وویل للکافرین من عذاب شدید﴾ واوه یلا بو خوانه ناس و بی پروایان له سزایه کی زور سهخت ﴿الذین یستحبون الحیاة الدنیا علی الآخرة﴾ نهوانه ی که فزل و ریزی ژیا نی نهو دونیا به ده دن به سهر ژیا ن و نیعمه تی پاشه پوژداو، لهویان خوشت دهوی و هه بو نهوکار ده که ن ﴿ویصدون عن سبیل الله﴾ و خه لکیش له پی خوا ده گیرنه وه، ناهیلن به نازادی و سهر به ستانه دینداری خویان بکه ن ﴿ویبغونها عوجاً﴾ و دهشیانه وی نهو ریگا راستی خوایه، لارو خییج و کهم و کورت پیشان بدن، هه تا له گهل

هه‌واو ئاره‌زووی ئه‌واندا بگونجیت **﴿وَلَنْكَ فِی ضَلَالٍ بَعِیدٍ﴾** ئه‌وانه له‌گومپایی و سه‌رلیشیواویدان و، له‌هه‌قه‌وه ترازاو و دوورن.

هه‌موو پیغه‌مبه‌ریک به‌ر له (محمد) ﷺ به‌زمانی گه‌له‌که‌ی هاتوو:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ﴾ هه‌موو په‌یامبه‌ریکمان به‌زمانی هۆزو نه‌ته‌وه‌که‌ی خۆی ناردوو **﴿لِیَبِینَ لَهُمْ﴾** بۆ ئه‌وه‌ی شه‌ریعت و به‌رنامه‌که‌ی خویان بۆ پۆشن بکاته‌وه‌و، به‌ئاسانی تییان بگه‌یه‌نی. پێشه‌وا (ئه‌حمه‌د) ئه‌م فه‌رموو ده‌یه‌ی هی‌ناوه‌و ده‌لیت: **﴿لَمْ یَبْعَثِ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ نَبِیًّا إِلَّا بِلُغَةِ قَوْمِهِ﴾**. هه‌رگیز خۆی گه‌وره پیغه‌مبه‌ریکی نه‌ناردوو به‌زمانی نه‌ته‌وه‌که‌ی نه‌بووبی **﴿فَیُضِلُّ اللَّهُ مَنْ یُشَاءُ﴾** ئینجا هه‌رکه‌سیک خۆی حه‌ز بکات له‌گومپایی و سه‌رلیشیواویی و هه‌ولی بۆ بدات، ئه‌وا خۆی گه‌وره‌یش به‌هۆی ئه‌و لاسارییه‌ی ئه‌وه‌وه، گومپا و سه‌رلیشیواوی ده‌کات **﴿وِیْهْدِی مَنْ یُشَاءُ﴾** وه‌هه‌رکه‌سیش خۆی بیه‌وی به‌ره‌و رینمایی و هیدایه‌ت بی‌ت، ئه‌وا خۆیش به‌ئاسانی رینمایی بۆ لای دینی ئیسلام ده‌کا، سه‌ر فرازی دنیاو قیامه‌ت ده‌بی‌ت **﴿وَهُوَ الْعَزِیزُ الْحَكِیمُ﴾** چونکه به‌ته‌نها خوا به‌ده‌سه‌ل‌ات و به‌توانایه به‌سه‌ر هه‌موو شتیکدا، هه‌ر ئه‌ویشه کارجوان و، چاک ده‌زانی چی ده‌کات.

کورت به‌باییکی مووسا و نه‌ته‌وه‌که‌ی:

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآیَاتِنَا﴾ به‌راستی (موسا) شمان به‌چهند به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کی گرنگه‌وه نارو فرمانمان پێدا **﴿أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظَّلَمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾** که بچۆ هۆزو نه‌ته‌وه‌که‌ت له‌تاریکیایه‌کانی کوفرو نه‌زانی و نه‌فانی ده‌ریینه بۆ نوورو روناکی ئیمان و زانست **﴿وَنُذَكِّرُهُمْ بِآیَامِ اللَّهِ﴾** و پۆژه‌کانی خواشیا و ده‌بیرینه‌وه، واته: ئه‌و پۆژه سه‌خت و دژوارانه‌ی خودا به‌سه‌ر ئومه‌تانی پیشوویدا هی‌نا **﴿إِنَّ فِی ذَٰلِكَ لَآیَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾** چونکه له‌وه‌بیرینه‌وه‌ی ئه‌و رۆژانه‌دا گه‌لی ئایه‌ت و نیشانه‌ی گه‌وره هه‌یه بۆ هه‌ربه‌نده‌یه‌کی زۆر خۆپاگرو: زۆر سوپاس گوزار و شوکرانه‌ بژێر، پیغه‌مبه‌ریش ﷺ ده‌فه‌رموی: **﴿إِنَّ أَمْرَ الْمُؤْمِنِ كُلَّهُ عَجَبٌ، لَا یَقْضِی اللَّهُ لَهُ قَضَاءٌ إِلَّا كَانَ خَیْرًا لَهُ، إِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ صَبَرَ، فَكَانَ خَیْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ سَرَاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَیْرًا لَهُ﴾**، مسلم فی کتاب الزه‌د ۴/۲۲۹۵. واته: بێگومان کاروباری مرۆقی خاوه‌ن باوه‌ر، گشتی جینی خوشحالییه، چونکه هه‌موو به‌ریاره‌کانی خۆی گه‌وره به‌قازانجی ئه‌و ته‌واو ده‌بی‌ت، ئه‌گه‌ر نه‌خۆشی و نه‌هامه‌تی تووش بوو، ئه‌و سه‌بر و ئارامی له‌سه‌ر ده‌گری، دیاره ده‌بی‌ته قازانج و خیر بو‌ی، خۆ ئه‌گه‌ر فه‌رح و خوشییه‌کی ئه‌وه‌ بوو، شوکرانه‌ بژێر ده‌بی، هه‌میسان هه‌ر قازانجیه‌تی **﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ﴾** ئه‌و کاته‌ش وه‌بیر بی‌نه‌که (موسا) به‌هۆزو نه‌ته‌وه‌که‌ی خۆی وت: **﴿أَذْکُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَیْکُمْ﴾** ئه‌و نیعمه‌ت و به‌خششه‌ی خوا به‌سه‌رتانه‌وه وه‌بیرینه‌وه **﴿إِنَّ أَنْجَاکُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ﴾** ئه‌و ده‌مه‌ که‌ئیه‌ی له‌ژێر زه‌برو زۆرو ده‌سه‌ل‌اتی بنه‌ماله‌ی فیره‌عون و، ده‌سته‌و به‌سته‌که‌ی پزگار کرد **﴿یَسْؤُمُونْکُمْ سُوءَ الْعَذَابِ﴾** ئه‌وه‌ بوو که به‌خراپترین شیوه‌ سزای پێده‌چێشتن **﴿یَذْبَحُونَ أَبْنَاءَکُمْ﴾** زۆر به‌بی به‌زه‌بیانه‌ کوپانتانیا و سه‌ر ده‌برین **﴿وِیَسْتَحِیُونَ نِسَاءَکُمْ﴾** کچانیشتانیا بۆ خه‌مه‌تکاری و کاره‌که‌ری خۆیان به‌زیندوویی راده‌گرت و ده‌هێشته‌وه **﴿وَفِی ذَٰلْکُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّکُمْ عَظِیمٌ﴾** و له‌و هه‌موو به‌ل‌او نه‌هامه‌تییه‌دا تووشتان بوو، تاقیکردنه‌وه‌یه‌تی گه‌وره‌ی تێدا بوو له‌لایه‌ن په‌روه‌ر دگارتانه‌وه، له‌جیگایه‌کی تر دا ده‌فه‌رموی: **﴿وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّیِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ﴾** ۱۶/۱/۷ **﴿وَإِنْ تَأْذَنَ رَبِّکُمْ﴾** و ئه‌و ده‌مه‌ که په‌روه‌ر دگارتان پێتانی راگه‌یاند **﴿لَنْ شُکِرْتُمْ لِأَزِیدْنَکُمْ﴾** که: ئه‌گه‌ر له‌به‌رامبه‌ر نیعمه‌ته‌کانه‌وه سوپاسگوزاری بکه‌ن، ئه‌وا منیش نیعمه‌ت و به‌خششی خۆمتان بۆ زیاده‌که‌م

﴿وَلَنْ كُفِّرَتْ﴾ خُوْ ئەگەر بى باوەرو سېلەو پى ئەزانىن ﴿إِنْ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾ ئەوا بەراستى جەزەبەو سزام زۆر توندو سەختە، لەوانەى ئەو هەموو نىعمەتانەتان ئى وەر گرمەوو، تۆلەى تریشتان بدەم، ئەمەىە كە پىغەمبەر دەفەرموى: ((إِنَّ الْعَبْدَ لَيَحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يَصِيبُهُ)) پىشەوا ئەحمەد. واتە: مەروۇ بە هوى گوناح و تاوانىكەو دەىكا، رزقى كەم دەكاو دەپردى ﴿وَقَالَ مُوسَى إِنَّ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ مِنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾ جا موسايش بە گەلەكەى خۆىگوت: ئەگەر ئىو هەموو خەلكانى پەوى زەوىى، گشت بەجارى كافرو بى باوەرپن بەخوای گەورە، هېچ زىانىكى پى ناگات ﴿فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌ حَمِيدٌ﴾ چونكە بەراستى خوا بوخووى زۆر بى نيازە لەئىو هەموو بوونەور، زۆرىش شىواى تارىف و سوپاسكرندەو، بوونەورىش هەموو ملكەچى ئەو، بۆىە لەسوورەتتىكى تردا دەفەرموى:

(إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌ عَنْكُمْ ..)، لەفەرمودەىەكى (قودس)پىشدا هاتوو: خەلكىنە! ئەگەر ئىو بەبنیادەم و جنوكەيشەو سەرجهەم راسال و باشن، چاك بزائن بەو هەموو كى خوا هېچ زىاد ناكا، خۆئەگەر هەمووشتان بەجارى لاړى و لاسار بن، هەمىسان مەلكى خوا بەو هېچ كەمناكات، ئەگەر هەمووشتان بەىەكجار داخوازىتان هەبىت، خوای گەورە دەتوانى وەلامى هەمووتان بداتەو، لەگەل ئەمانە هەمووشدا بەئەندازەى نووكە دەرزىيەك زىان بەدەسەلاتم ناكاو، مەلكم كەمناكات.

هۆزەكانى بەر لە محمدىش چوون بە گژ پىغەمبەرەكانىاندا:

﴿أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ مەگەر ئىو هەوال و بەسەرھاتى ئەوانەى بەرلەخوتانتان نەبىستوو ﴿قَوْمُ نُوحٍ وَعَادُ وَثَمُودُ﴾ نەتەوہى (نوح)و، (هەود)ى پىغەمبەرى عادو، (صالح)ى هۆزى سەمود ﴿وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ و ئەوانەش كە لەدواى ئەوانەو پەيدا بوون و هاتن و تىپەرىن ﴿لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ﴾ كەخوا نەبى كەس بە ژمارەو پرشتەيان نازانى و بەئاگانىيە لىيان، دە ئاخو ئەوانە گشت چىيان

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدْعُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ وَقَالَ مُوسَى إِنَّ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌ حَمِيدٌ ﴿٨﴾ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادُ وَثَمُودُ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَعْيُنَهُمْ فِي آفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ﴿٩﴾ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَأَطِِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخَّرَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كُنَّا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَرْسَلْنَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾ قَالَتْ لَهُمْ

بەسەرھات؟ ﴿جاءتكم رسلهم بالبينات﴾ پەيامبەرەكانيان بەچەندىن نىشانەو موعىزەى زۆر پەوانەو هاتنەلايان ﴿فردوا اعيدهم فى افواههم﴾ كەچى لەبەر خو بەزلزائىن و، وە لەبەر كىنەو ركەبەرايەتى، دەستيان بەدەما گرتن و قسەكانيان پى برىين و، بە شىوہىەكى نامەردانە چوون بەگژياندا ﴿وقالوا انا كفرنا بما ارسلتم به﴾ و گوتيان: ئىمە حاشا لەو دەكەين ئىوہى پىنئىردراو و هىناوتانە ﴿وانا لفي شك مما تدعوننا اليه مريب﴾ وە بەراستى ئەوہى ئىمەى بو بانگ دەكەن پەرواى پىيكەين، زۆر لىنى بەگومان و دوودلن.

موجادەلەى نىوان پىغەمبەران و هۆزەكانيان:

﴿قالت رسلهم افى الله شك فاطر السموات والارض﴾ پەيامبەرەكانيان لەوہلامى ئەوقسە ناپەسەند و نابەجىيانەيان وتيان: باشە! ئىو لەخوايەك بەگومانن كەدەينەرو دروستكەرى ئاسمانەكان و زەوىيە؟ ﴿يدعوكم

لیغفر لکم من ذنوبکم ﴿ بانگیشته تان دهکا ههتا لهگوناچه کانتان ببوریٔ **﴿و یؤخرکم الی اجل مسمى﴾** له دنیا شدا تا ئاکامیکی دیارییکراویوتان بتانهیلئیه وه، بههوی یاخییبوونتانه وه به پهله له ناوتان نهبا و، سزاتان نه دات **﴿قالوا ان انتم الا بشر مثلنا﴾** ئه وانیش و تیان: ئهم قسه و باسه تان چیه، خو مه گهر ئیوهش ههروهک ئیمه بنیادهم نین؟ **﴿تریدون ان تصدونا عما کان یعد آبائنا﴾** ده تانهوی لهو خویانهی که باوو باپیرانمان دهیانپه رستن وهرمان گئین ولانمان بدهن؟ **﴿فاتونا بسلطان مبین﴾** جا ئه گهر راست ئه کهن ئیوه پیغه مبه رن دهسا فره مون به لگه یه کی ئاشکرمان بو بینن له سه ره سپاندن و سه ر خستنی داواکه تان **﴿قالت لهم رسلم﴾** جا په یامبه ره کانیا ن له وه لامدا پییان وتن: **﴿ان نحن الا بشر مثلكم﴾** به لی ئیمه ییش وهک خوتان و تتان بنیاده می کین وهکو ئیوه **﴿ولکن الله یمن علی من یشاء من عباده﴾** به لام ئه وهنده هیه خوی گه وه ره حز به هه ره بنده یه کی خووی بکا، که پله ی په یامبه ریٔ پیبیه خشی، ئهوا دهیداتی و ئه و خه لاتهی دهکات **﴿وما کان لنا ان ناتیکم بسلطان الا باذن الله﴾** و ئیمهش بو مان نییه و ناتوانین هیچ نیشانه و به لگه یه کتان بو بهینین له وانه ی داوامان لیده کهن، به فهرمان و مؤله تی خوا نه بی **﴿وعلی الله فلیتوکل المؤمنون﴾** و دهسا باگشت بر وادارانیش وهکو ئیمه تنها به خوا پشت ببهستن **﴿وما لنا ان لا نتوکل علی الله﴾** باشه! ده بی بوچی ئیمه پشت به و خویه نه به ستین؟ **﴿وقد هدانا سبیلنا﴾** که ئیمه ی هه ری که مانی خستوته سه ر ریگه که مان، واته: ئه و ریگه یه ی که خوا رینمای ی بو کردوین **﴿ولنصبن علی ما اذیتموننا﴾** وه دلنیا شتان ده کهین که ئیمه له به رامبه ره ئه وگشت ئازارو عه زیه تی ئیوه وه به نارام ده بین و هه رگیز ده ست له کاره که شمان هه لنا گرین **﴿وعلی الله فلیتوکل المتوکلون﴾** وه دوپاتی ده کهینه وه که ده بی پشت به ستوه کان به خوا (ته وه کول) تنها پشت به خوا ببهستن، چونکه خوا له گهل ئه هلی ته وه کول و دوستانی خویه تی.. جاکه واته تویش ئه ی موحه ممه د ﷺ په پره وی له و پیغه مبه رانه بکه و به نارامبه و پشت تنها به خوا ببهسته .

خوا نه ناسه کان هه ره شه له پیغه مبه ره کانیا ن ده کهن:

﴿وقال الذین کفروا لرسلم﴾ وه ئه وانه ی که کافرو بی باوه ربوون به په یامبه ره کانی خویانیا ن گوت: **﴿لنخرجنکم من ارضنا﴾** ئه مه سویندی بیٔ له م ولات و سه ر زه وییه ماندا ده رتان ده کهین **﴿و لتعودن فی ملتنا﴾** یان ده بی واز له ودینه بینن و، بگه ریئنه وه بو دین و بیروباوه ری ئیمه ، دیاره ئهم هه ره شه و گوشاره ، دابی هه موو خوا نه ناس و کافر یکه، بو یه هۆزه که ی (شوعه یب) یش ﷺ به شوعه بییا ن گوت: (لنخرجنک یا شعیب والذین امنوا معک من قریتنا .. ۸۸/۷. وه یان هۆزه که ی لووت ده لی: (اخرجوا آل لوط من قریتکم). **﴿فأوحی الیه ربهم﴾** ئینجا پاش ئه وه

قَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ إِنَّا إِنَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدانا سُبُلًا وَلَنُصِِرَتْ عَلَيْنَا أَمْهَآءٌ أَذِيتُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلرُّسُلِ هُمْ أَنْتُمْ خَرَجْتُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَنَعُودَنَّ فِيْ مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِيْ وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ وَخَافَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَرُسُقَىٰ مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ لِشِيعُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾ مِثْلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الصَّلَٰلُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾

پهروهردگاریان و هـی بـو کـردن و تـیـیـگـه یـانـدن ﴿لنهلکن الظالمین﴾ که به راستی دهسته و بهسته‌ی ناهه‌قیکاران و سته‌مکاران له‌ناوده‌به‌ین ^{۱۴} ﴿و لنسکننکم الارض من بعدهم﴾ و بیگو مانیش له‌پاش له‌ناوبردنن نه‌وانه، ئیوه سهرده‌خه‌ین و له‌شوینه‌کانیاندا نیشته‌جیتان ده‌که‌ین، له‌جیگایه‌کی تردا نه‌و راستیه‌ی دوپات ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿وان جندنا لهم الغالبون﴾ ۱۷۲/۲۷ ﴿ذلك لمن خاف مقامی وخاف وعید﴾ دیاره یارمه‌تی ئاواو، له‌ناوبردنن نه‌و سته‌مکارانه، بوکه‌سیک ده‌که‌ین که له‌ده‌سه‌لات و پایه به‌رزی و مه‌قامی من و، له‌هه‌ره‌شه‌کانم ده‌ترسی، واته: هه‌رکه‌سیکی تریش ئابه‌وشیوه‌یه له‌مه‌قام و ده‌سه‌لاتم شهرم بکاو بترسیت، نه‌وامنیش یارمه‌تی نه‌ده‌م و سه‌ری ده‌خه‌م به‌سه‌ر دوژمنیدا، پیچه‌وانه‌که‌یشی مایه‌ی سه‌ر شوپی و دوژه‌خه، وه‌کو ده‌فه‌رموی: ﴿فاما من طغی وآثر الحیاة الدنیا فان الجحیم هی المأوی﴾ ۲۹/۲۷/۷۹. ^{۱۵} ﴿واستفتحوا﴾ جا په‌یامبه‌ره‌کان داویان له‌خوا کرد که به‌سه‌ر هوژه‌کانیاندا سه‌ریان بخت کاتی نائومید بوون له‌ئیمان هیئانان ﴿و خاب کل جبار عنید﴾ ئیتر خوایش سه‌ری خستن و قازانجیان کردو هه‌موو خه‌لکیکی مله‌ورو سته‌مکارو نکولی که‌ری هه‌ق و راستیه‌کان، نائومیدو زیانمند بوون ^{۱۶} ﴿من ورائه جهنم﴾ له‌به‌ر ده‌میشیه‌وه ئاگری دوژه‌خه ﴿ویسقی من ماء صدید﴾ و ده‌بی له‌زینچکاوو زوخواوی دوژه‌خیه‌کانیش بخواته‌وه ^{۱۷} ﴿یتجرعه﴾ له‌به‌ر تالی و ناخوشیه‌که‌ی، زور به‌قیزوو بیژه‌وه قوم قوم ده‌یخواته‌وه ﴿ولا یکاد یسیغه﴾ و به‌ئاسانیش بو‌ی قووت ناچی ﴿ویأتیه الموت من کل مکان﴾ له‌هه‌موولایه‌کیشه‌وه مه‌رگی بو‌ی دیت ﴿وما هو بمیت﴾ که‌چی ناشمری تاله‌و سزایه‌ی رزگاری بیی ﴿ومن ورائه عذاب غلیظ﴾ و پاش نه‌و هه‌موو تالی و تفتیه‌ش، سزاو جه‌زه‌به‌یه‌کی زور به‌ژانیش به‌دوایه‌وه دیت.

نموونه‌ی کاری کافرانیش، له‌نموونه‌ی (خوله‌میش) ده‌چیت:

^{۱۸} ﴿مثل الذین کفروا بربههم افعالهم کرماد﴾ مه‌سه‌ل و نمونه‌ی کارو کرده‌وه‌ی نه‌وانه‌ی که به‌ په‌روهردگاریان کافرو بی باوه‌رن، هه‌روه‌کو خوله‌میشیه‌که ﴿اشتدت به‌الریح فی یوم عاصف﴾ که له‌روژیکی گه‌رده‌لولدا له‌به‌رامبه‌ر بایه‌کی توندا بیت و بیبات به‌ ئاسماندا ﴿لا یقدرن علی شیء مما کسبوا﴾ نه‌وانیش ناتوانن له‌هه‌وله‌کانیان و له‌وه‌ی کردوویانه هیچ شتی که به‌ده‌ست بخه‌نه‌وه، هه‌روه‌ک له‌روژیکی ئاوادا خاوه‌نی خوله‌میشیه‌که ناتوانی که‌میک له‌و بوول و خوله‌میشیه‌که کو بکاته‌وه ﴿ذلك هو الضلال البعید﴾ نه‌وجوره زیانه‌گه‌وره‌یه‌ش لاری و گومپراییه‌کی زور دووره له‌رینمایی خوا. له‌گه‌لی نایه‌تی تردا نه‌و ماناو مه‌به‌سته‌ی دوپات کراوه‌ته‌وه، بو‌نموونه له‌جیگایه‌کدا ده‌فه‌رموی: ﴿وقدما إلی ماعملوا فجعلناه هباء منثورا﴾ وه له‌جیگایه‌کی تریشدا ده‌فه‌رموی: ﴿مثل ما ینفقون فی هذه الحیاة الدنیا کمثل ریح فیها صر اصاب حرق قوم ظلموا انفسهم فأهلکتهم...﴾.

نه‌زموونی ئاسمان و زه‌مین به‌لگه‌ی زیندو بوونه‌وه‌یه:

^{۱۹} ﴿الم تران الله خلق السموات والارض بالحق﴾ ئایا نه‌تدیت نه‌ی ئاده‌مزا! که‌بیگو مان خوا ﴿﴾ نه‌وگشت ئاسمان و زه‌وییه‌ی به‌هه‌ق و به‌راست دروستکردوو؟ ﴿ان یشا یدمکم﴾ نه‌گه‌ر بیه‌وی له‌ناوتان بیات له‌ناوتان ده‌با ﴿ویات بخلق جدید﴾ و خه‌لکیکی تازهو نوی دینیته‌ شوینه‌که‌تان ^{۲۰} ﴿وما ذلك علی الله بعزیز﴾ و نه‌و کاره‌ش بو‌ خوا زحمه‌ت و قورس نییه، ده‌باشه‌ خوایه‌کی به‌توانای ئاوا ناتوانی ئیوه زیندووبکاته‌وه پاش مردن؟.

خه‌لگه که‌م ده‌سته‌که به‌ باغره‌کانیان ده‌لین:

^{۲۱} ﴿وبرزوا لله جمیعا﴾ وه هه‌موویان له‌روژی قیامه‌تدا له‌گوچه‌کانیان ده‌رده‌که‌ون له‌به‌رده‌م ده‌سه‌لاتی خوادا بو‌ لیپرسینه‌وه ﴿فقال الضعفاء﴾ ئینجا کزو لاوازو شوینه‌که‌وتوووه‌کان ده‌لین: ﴿لذین اسکتبوا﴾ به‌وانه‌ی که‌خویان

به‌زل ده‌زانی ﴿**إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا**﴾ به‌پرستی ئیمه له‌دونیا دا شوینکه‌وتوو و په‌پرده‌وانی ئیوه بووین و، هه‌رچیتان بگوتایه به‌گویمان ده‌کردن ﴿**فَهَلْ أَنْتُمْ مَغْنُونُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ**﴾ ده ئاخو ئیوه ئه‌مپو ده‌توان له‌به‌شی له‌سزای خوا به‌مانپاریزن؟ ﴿**قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ**﴾ ئه‌وانیش ده‌لین: ئه‌گه‌ر خوا له‌دنیا دا ئیمه‌ی بو خو رزگارکردن رینما کردبا ﴿**لَهْدِينَاكُمْ**﴾ ئه‌وا ئیوه‌شمان له‌گه‌ل خو‌مان شاره‌زاو رینما‌ده‌کرد بو خو ده‌ریازکردن له‌م سزایه ئه‌مپو دووچارمان بووه ﴿**سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزَعْنَا أَمْ صَبَرْنَا**﴾ جا ئیستاش ناره‌حه‌تی و، بی‌تاقه‌تی بکه‌ین و بی‌کینه دادو هاوار، یان به‌ئارام و له‌سه‌رخو بیده‌نگ بین، بو هه‌ردوولامان یه‌کسانه و پزگارناوین ﴿**مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ**﴾ و هیچ ده‌ره‌تان و په‌نایه‌کمان نیه بو رزگار بوون له‌سزا.

وتاره‌که‌ی (ئیبلیس و پوژش هینانه‌وه‌ی بو په‌پرده‌وانی:

﴿**۲۲** وَقَالَ الشَّيْطَانُ لِمَا قَضَى الْأَمْرَ﴾ جاکه کار له‌کار

ترازاو هه‌موو شتیک بپایه‌وه، واته: به‌هه‌شتی بو به‌هه‌شت نیردراو، دۆزه‌خیش بو دۆزه‌خ، ئیتیر دۆسته مه‌زن و گه‌وره‌که‌یان (شه‌یتان) سه‌ره‌نشتیان ده‌کاو ده‌لین: ﴿**إِنَّ اللَّهَ وَعْدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ**﴾ بی‌گومان خوا له‌دونیا دا له‌سه‌ر زمانی پیغه‌مبه‌ران به‌لینیکی راست و دروستی پیدان به‌زیندوو بوونه‌وه و جه‌زاو پاداشت، وا هینایه دی ﴿**وَوَعْدَتَكُمْ**﴾ و منیش به‌لینی ناراست و درو ده‌له‌سه‌م پیدان ﴿**فَاخْلَفْتَكُمْ**﴾ به‌لام من به‌لینه‌که‌ی خو‌م نه‌برده سه‌رو به‌پیچه‌وانه‌وه فریوم دان و ناتوانم یارمه‌تیتان بده‌م ﴿**وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكَ مِنْ سُلْطَانٍ**﴾ خو له‌وکاته‌یشدا هیچ هی‌زو ده‌سه‌لات و به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کم به‌ده‌سته‌وه نه‌بوو، هه‌تا به‌زۆر گو‌یرایه‌لتان بکه‌م ﴿**إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ**﴾ ئه‌مه نه‌بی‌ت که‌گومان و دوو دلیم بو پیداکردن و، بانگم کردن بو گو‌مپایی ﴿**فَاسْتَجِبْتُ لِي**﴾ خیرا ئیوه‌یش وه‌لامتان دامه‌وه به‌گویتان کردم و به‌ده‌نگمه‌وه هاتن ﴿**فَلَا تَلُمُونِي**﴾ جاکه‌وا‌بوو ئه‌مپو که‌ئیه دووچار

الَّذِينَ تَرَأَتْ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِالْحَقِّ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٢١﴾ وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿٢٢﴾ وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنْنَا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزَعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ ﴿٢٣﴾ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لِمَا قَضَى الْأَمْرَ إِنَّ اللَّهَ وَعْدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعْدَتْكُمْ فَلَا خِلْفَ لَكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْ مَوْأَنُفْسِكُمْ مَّا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِي إِنْ كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٤﴾ وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٥﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٦﴾

بوون، سه‌رکو‌نه‌و سه‌ره‌نشتی من مه‌که‌ن ﴿**وَلَوْ مَوْأَنُفْسِكُمْ**﴾ به‌لکو لۆمه‌و سه‌ره‌نشتی خو‌تان بکه‌ن ﴿**وَمَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ**﴾ و من ناتوانم فریاتان که‌وم، هه‌تا له‌سزا رزگارتان که‌م ﴿**وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِي**﴾ و ئیوه‌یش ناتوانم فریای من بکه‌ون، هه‌تا له‌سزا رزگارم بکه‌ن ﴿**إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِي مِنْ قَبْلُ**﴾ دلیناشین که‌ من بی‌زارم له‌وه که له‌به‌را (واته: له‌دنیا دا) منتان کرده شه‌ریک و هاوه‌لی خواو به‌گویتان کردم ﴿**إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ**﴾ ئه‌وجا خوا‌ی گه‌وره ده‌فه‌رموی: به‌راستی سته‌مکاران، ئه‌وانه‌ی پشتیان له‌هه‌ق کرد، سزای ئیش پی‌گه‌یه‌نه‌روو ناره‌حه‌تکه‌ریان بو‌هیه ﴿**۲۳** وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ﴾ ئه‌وانه‌ش که‌پروایان به‌خوا هیناو کاره‌چاکه‌کانیان ئه‌نجامدا، ده‌برینه ناوه‌ندی چه‌ند باخاتیکی به‌هه‌شته‌وه ﴿**تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ**﴾ که چۆمه ناوو رووبار به‌ژیر دره‌خته‌کانیاندا ده‌چیت ﴿**خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ**﴾ به‌پیریاری په‌روه‌رگاریشیان هه‌تا‌هه‌تایه له‌وی

دهمیننه وه **﴿تحتیتهم فیها سلام﴾** ریزو ئیحترامیان تییدا بویه کتر هه سلاو دروده، له جیگایه کی تر دا ده فره رموی: (.. وقال لهم خزنتها سلام عليكم..) نه مه و نایه ت گه لیکێ تر هیه له مه پ سلاو درودی به هه شتییه کان بویه کتر، سلاوی خواو سلاوی فریشته کانی بویان، پیویست به هیانان ناکات.

یهك خواپهرستی له شهنگه دارێ دهچی:

﴿الم تر کیف ضرب الله مثلا﴾ ئه رێ تو نازانی که خوا چۆن مه سه ل و نموونه دینیته وه **﴿کلمة طيبة شجرة طيبة﴾** بۆ وشه یه کی پاک و خێردارو سوود به خش **﴿اصلها ثابت﴾** که پێشه و په گیی له نێو زه وییدا جیگیر بووبی **﴿وفرعها فی السماء﴾** و لق و پویه که شی چووبی به ناسماندا **﴿تؤتی اکلها کل حین باذن ربها﴾** هه مووکاتی که

کاتی خوی هات به رو میوه جاته که ی به فره مانێ په روه دگاری خوی ده دا **﴿ویضرب الله الامثال للناس﴾** وه خوا **﴿وینه و نموونه ی وردو سوود به خش دینیته وه بۆ خه لکیی﴾** **﴿لعلهم یتذكرون﴾** تا به شکو بیرکه نه وه عیبه رت و په ندبگرن. به ئی وشه ی یه ک خوا په رستی له دلی ئیمانداراندا وه ک نه و دره خته وایه.

شیرکیش هه موو له داریکێ ناجسن دهچی:

﴿ومثل كلمة خبيثة﴾ ئه رجا نموونه ی وشه ی پیس و ناپاک و بی خیرو به ره که ت (شیرک) **﴿کشجرة خبيثة﴾** وه کو دره ختیکی پیس و ناپاک و بی سووده **﴿اجتثت من فوق الارض﴾** به پێشه که وه هه لکیشرابی و له سه ر زه ویی فره ی درابی **﴿ما لها من قرار﴾** مانه وه قه راری نه بی، جا شیرک و بی باوه ریش هه رچه نه ده کیو ده شت و ده ریاکان په رکاو بیکاته هه راو هو سه، به و دره خته پیسه یه ده چی که به ریشه که وه هه لکیشراو وه فره ی دراوته سه رزه ویی و ناجیگیره، چونکه هیه ت نه سل و بنه مایه کی نیه که به لگه ی ژیری و زانستی پشتگیری لیککا **﴿يثبت الله الذين آمنوا﴾**

تَوَفَّىٰ أَكْلَهَا كُلِّ حِينٍ يٰۤاٰذِنَ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ ﴿٢٥﴾ وَمِثْلَ ٱلْكَلِمَةِ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ ٱجْتَثَّتْ مِنْ فَوْقِ ٱلْأَرْضِ مَآلَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿٢٦﴾ يَثْبُتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوْا بِٱلْقَوْلِ ٱلثَّابِتِ فِى ٱلْحَيٰوةِ ٱلدُّنْيَا وَفِى ٱلْآخِرَةِ وَيُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلظَّالِمِيْنَ وَيَفْعَلُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ ﴿٢٧﴾ ٱلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ بَدَلُوْا نِعْمَتَ ٱللَّهِ كُفْرًا وَٱحْلَوْا قَوْمَهُمْ دَارَ ٱلْبَوَارِ ﴿٢٨﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَنَسُوا ٱلْقُرْءَانَ وَجَعَلُوْا ٱللَّهَ أُنْدَادًا لِّيُضِلُّوْا عَنْ سَبِيلِهِ ۖ قُلْ تَمَتَّعُوْا فِىٓ مَصْرِعِكُمْ إِلَى ٱلنَّارِ ﴿٢٩﴾ قُلْ لِّعِبَادِى ٱلَّذِينَ ءَامَنُوْا يُقِيمُوْا الصَّلٰوةَ وَيُنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ ٱن يَّأْتِىَ يَوْمٌ لَّاۤ يَبْعَثُ فِيْهِ وَلَآخِلٌ ﴿٣٠﴾ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمٰوٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلشَّجَرِ رِزْقًا لَّكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلْفَلَآكَ لَتَجْرِيَّ فِى ٱلْبَحْرِ بِأَمْرِهِ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلْأَنْهَارَ ﴿٣١﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ دَآئِبِيْنَ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ ﴿٣٢﴾

﴿بالقول الثابت﴾ جا نه وانه که باوه ریان به خواو به گشت بپاره کانی خوا هیناوه، به هو ی ئه م وشه جیگیر نه گوپاوه ی (لا إله إلا لله) وه خوا پیگه یان قایم و تابت ده کا **﴿فی الحیاة الدنیا وفى الآخرة﴾** له ژیانێ ئه م دونیاو، له ژیانێ ئه و دونیا **﴿ویضل الله الظالمین﴾** و سه تهمکارانیش گوپراو سه رلیشیواو ده کات **﴿ویفعل الله ما یشاء﴾** خوا بیه وی هه رشتی بکات، زۆر به ناسانی ده یکات، هه ز بکا کی رینموونی بکاو، کییش گوپراو سه رلیشیواو بکا، نه مانه هه موو له ده سه لاتی ئه ودان. پێشه و (بوخاریی) ئه م فره مووده یه دینی و ده لیئ: مو سه لمان هه ر که خرایه گوپه وه و په رسیاری لیکرا، خیرا به هو ی راستی دنیا یه وه شایه تمانیکێ راست و به هه ق دینی، مه به ستیش به م نایه ته که خوا ده فره رموی: (يثبت الله الذين آمنوا بالقول الثابت..) هه ر نه مه یه، بویه له وکاته ناسک و ته نگه دا وه لای په رسیاره کانی گوپی بوئاسان ده کاو، له گشت گرفته کان ده پیا ریزی. به لām مروفی لارو لاسارو خواره ناس که خرایه گوپه وه و

پرسیاره کانی لیځرا، ده چه پسه سی و وه کو شیتی لیدی و هیچ نازانی و سهرگردانه ﴿^{۲۸} **الم تر إلى الذين بدلوا نعمة الله كفراً**﴾ ناخو ئه وانه نه بیینی نیعمه و به خششه کانی خوا (ئیمان و بپروا) یان گوپی به کوفرو بی باوه پیی و سپله یی؟ واته: له باتی شوکرانه برژییری نیعمه تی خوا، بی باوه پرو کافربوون ﴿**واحلوا قومهم دار البوار**﴾ هۆزه که ی خوئیانیان برده ناو خانوی تیاچوون ﴿^{۲۹} **جهنم یصلونها**﴾ نه ویش دۆزه خه ده چنه نیوی ﴿**وبئس القرار**﴾ نای دۆزه خیش چ جیگایه کی خراپه بو دۆزه خییان ﴿^{۳۰} **وجعلوا لله اندادا**﴾ هه ر ئه و خوانه ناسانه چه ندین شهریک و هاو به شیان بوخوا دانا ﴿**لیضلوا عن سبيله**﴾ هه تا خه لکی له ریگی ئه ولاده ن و گومراو چه واشه ی که ن ﴿**قل تمتعوا**﴾ ئه ی موحه ممه د ﷺ پییان بلی: ده سا چه ند پۆژی به ئاره زووی خو تان له ژیا نی دنیا به هره مه ندبن و رابویرن ﴿**فإن مصیرکم إلى النار**﴾ ئه وه بزائن و دلنیا بن که سهره نجامی کارتان بو ناگری دۆزه ده بی.

نوێژ بکه ن و سامانی ش ببه خشن:

﴿^{۳۱} **قل لعبادی الذین آمنوا**﴾ توبه و به ندانه م که بپروایان هیناوه بلی: ﴿**یقمیوا الصلوة**﴾ به ریڅ و پیکی نوێژه کانیان بکه ن ﴿**وینفقوا مما رزقناهم سرا وعلانية**﴾ و له و رزق و پۆزیه ی پیما ن داو ن ببه خشن به نه نیی و به ناشکرا ﴿**من قبل ان یأتی یوم لا یبع فیہ ولا خلال**﴾ پی ش ئه وه که پۆژی بی ت (پۆژی دوایی) که نه فروشتن و نه دۆستایه تی تیدا یه، هه تا شتی بکه ن بو خو یان.

به خششی خوا زۆر زۆره:

﴿^{۳۲} **الله الذی خلق السموات والأرض**﴾ خوا ئه و ده سه لاتداریه ئاسمانه کان و زه ویی دروستکردوه ﴿**و انزل من السماء ماء**﴾ و له ئاسمان (هه ور) وه ئاو یکی باراندوه ﴿**فأخرج به من الثمرات رزقا لکم**﴾ ئینجا به و ئاویه که لی میوه ی جیا جیا و مه زه خوشی له زه وییدا رواندوه و ده ره ی ناوه، تاببی به رزق و پۆزی بو تان ﴿**وسخر لکم الفلک**﴾ و که می و که شتی هه کانی شی بو رامکردوون ﴿**لتجری فی البحر بأمره**﴾ که به ده سه لات و فره مان ی خو ی له ده ریادا به خو تان و که ل و په لتانه وه بی ت و بجی ﴿**وسخر لکم الأنهار**﴾ و چۆم و پرو به ره کانی شی بو رامکردوون ﴿^{۳۳} **وسخر لکم الشمس والقمر دائبین**﴾ خو رو مانگی شی به دائیمی بو تان ژیر ده سه ته کردوه، واته: هه مو وکات دین و ده پۆن له به رخاتری ژیا نی ئاسو ده ی ئیوه ﴿**وسخر لکم اللیل والنهار**﴾ و شه و پۆژی شی بو رامکردوون، به شه و دا به وینه وه، به پۆژی شدا هه ول ی ژیا ن بدن ﴿^{۳۴} **واتاکم من کل ما سألتموه**﴾ وه له هه رشتیڅ داواتان کردبی و پیویستی ژیا نتان بو بی پییدا وون ﴿**وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها**﴾ ئه وانه ی ش و با سمان کردن بو تان، هه ندی بوون له نیعمه ته بی ژماره کانی خوا، خو ئه گه ر ئیوه بتانه وی نیعمه ته کانی خوا برژییرن، هه رگیز له نه ژمار نایه ن بو تان ﴿**إن الإنسان لظلم لکفار**﴾ به راستی مرۆقی لاری زۆر سته مکار و کوفرکه رو سپله یه! بۆیه له به رامبه ر ئه وه مو به خششان وه ئه و نه ده به دنمه که و پینازانی ت! پیغه مبه ری خوا سپاسی خوی ده کردو ده یفه رموو: ((اللهم لك الحمد غير مكفی، ولا مودع، ولا مستغنی عنه ربنا)) فتح الباری: ۹ / ۴۹۳.

دو عاکه ی ئیبراهیم، ئه و ده مه که ئیسماعیلی له په نای کابه دا دانا:

﴿^{۳۵} **وان قال إبراهیم**﴾ وه بیر بی نه و بو قه ومه که تی باس بکه کاتی که ئیبراهیم وتی: ﴿**رب اجعل هذا البلد آمنا**﴾ ئه ی په ره و ده گارم! ئه م شاره ی (مه که که) یه که کابه ی پیروزی تیدا یه بکه به جی ئه من و ئاسایش و چه وانه وه بو خه لک و گیان له به ران، خوی گه وره ی ش وه لآمی دو عاکه ی دایه وه، وه ک له جیگایه کی تر دا فره مو ی: (اولم یروا انا جعلنا حرما آمنا.. یان ده فره مو ی: (إن اول بیت وضع للناس للذی ببکة مبارکا وهدی للعالمین فیہ آیات بینات مقام

إبراهيم ومن دخله كان آمناً.. ﴿وَأَجْنِبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ﴾ خواجه! خُوم و کوچه‌کانم له‌بته‌رستی و دورخه، به‌لی پیوسته دوعار پارانوه بو صالح بوونی مال و منال و کوپوکال بکرت، هه‌روه ئیبراهیم له‌خوا سه‌لاحه‌تی مندا له‌کانی خواست ﴿رَبِّ إِنْهُمْ أَضَلُّنَا كَثِيرًا مِنْ النَّاسِ﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! به‌راستی ئه‌و بتانه خه‌لکی زوریان سه‌رلێشیواو گوهر کردوه ﴿فَمَنْ تَبِعْنِي فَإِنَّهُ مِنِّي﴾ جا هه‌رکسیک په‌په‌روی له‌من کردو شوینی ئایینه‌که‌ی من که‌وت، بێگومان ئه‌وه له‌ شوینکه‌وتوانی منه ﴿وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ و هه‌رکسیکیش سه‌رپیچی و نافه‌رمانی کردم، دیاره تو بو خوت چاکده‌زانی چی ئه‌که‌یت، چونکه به‌راستی تو زور لی‌پورده‌یت، زوریشت دلاوایت به‌رامبه‌ر به‌بهنده‌کانت ﴿رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان! بێگومان من یه‌کی له‌مناله‌کانم (ئیسماعیل)ی کوپم داناو جیم هیشت ﴿بِوَادٍ غَيْرِ

زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ﴾ له‌شیوو دۆلکی وشک و بی درامه‌ت، لای ماله پیروزو به‌په‌رزه‌که‌ی خوت له‌ مه‌که‌دا ﴿رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیمه! بوئه‌وه‌ی له‌وی به‌ریک و پیکی نوێژه‌کانیان بکه‌ن و بیتا‌قه‌ت نه‌بن ﴿فَاجْعَلْ أَفْنَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ﴾ ده‌سا توش دلی خه‌لکیک رابکێشه‌ بۆلایان، تا به‌دل خوشیان بوین ﴿وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ﴾ و له‌و دۆل و شیوه‌دا میوه‌جات و رزق و رۆزیان بده‌ری ﴿لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ﴾ تا به‌لکو به‌باشی خواپه‌رستی و سوپاسگوزاری تو بکه‌ن. ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نَخْفِي وَمَا نَعْلَنُ﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیمه! به‌راستی تو به‌هه‌مووشتی ده‌زانی و ناگاداریت، ئه‌وی بیشارینه‌وه‌و، ئه‌وی ده‌ری بخه‌ین و ناشکرای بکه‌ین ﴿وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ﴾ خو نه‌ له‌زه‌ویی، نه‌ له‌ناسمان، هیچ شتی له‌خوا په‌نه‌ان و شاراوه‌ نیه، واته: ناگای له‌و دوعاو پارانوه‌ی منه و هه‌یه‌و، ده‌زانی به‌چ مه‌به‌ستیک ئه‌و داوایه‌م کرد ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي

وَأَتَّكُم مِّنْ كُلِّ مَسَآئِمٍ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّكَ الْإِسْنُ لَطَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٦﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنِبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٣٧﴾ رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلُّنَا كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعْنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٨﴾ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْنَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٩﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نَخْفِي وَمَا نَعْلَنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٤٠﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٤١﴾ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ ﴿٤٢﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤٣﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهُ غَفْلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٤﴾

مُطَهَّرٌ مِّنْ

٢٦٠

الكبر إسماعيل وإسحاق﴾ سوپاس هه‌ر بو ئه‌وخوایه‌یه که‌به‌پیری (ئیسماعیل) و (ئیسحاق) ی پتی به‌خشیم، به‌لی.. ئه‌وده‌مه که‌خوا ئیسماعیلی کرده خه‌لاتی ئیبراهیم، ته‌مه‌نی ئیبراهیم (۹۹) سال بوو، هه‌روه‌ها کاتیکیش (ئیسحاق)ی پیبه‌خشی ته‌مه‌نی (۱۱۲) سال بوو ﴿إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾ بێگومان په‌روه‌ردگارم هه‌میشه نزاو هاوارو پارانوه‌ی نزاکاران ده‌بیسئ و قه‌بوول ده‌کات ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگاره‌کم! خُوم و مناله‌کانم له‌ نوێژخوینان دابنی ﴿رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! هاوارو دوعاکه‌م قبول بکه ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان! هه‌م له‌خُوم و، هه‌م له‌دایکم و با‌بم و، له‌گشت باوه‌ردارانیشت خو‌ش ببه ﴿يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾ له‌و رۆژه‌دا حیساب و لی‌کۆلینه‌وه‌ به‌ریا ده‌بی.

ناگاداری: نژای لیخوشببون له تاوان و گوناخی باوکی ، پیښ نه وه بوی دهرکه وی که باوکی ناهه زو دوزمنی خواجه ، چونکه هر که بوی دهرکه وت نه یارو دژ دینی خواجه ، خیرا به رانه تی لیکرد .
خو له کرده وی زالمان بی ناگانیه :

﴿**۴۲** وَلَا تَحْسَبِ اللَّهُ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ﴾ هرگیز تو وا بیر مه که روه که خو له کارو کرده وی سته مکاران خافل و بی ناگاینت ، نه خیر ، به لکو به هه موو کاریکیان زانو ناگاداره ، به لام بوماو هیه که مؤله تیان ده دات ، پاشان ده یانگری و توله یان لیده سی نیت ، وه کو دهره رموی : ﴿**إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ**﴾ هر بوئه و روژه دویان ده خاو ده یانه یلیته وه که نه وه نده سهخته گشت چاویک له ترسانا نه بله ق دهن و ، له بزوتن ده که ون ﴿**۴۳**﴾

مهطعین مقنعی رؤسهم و له ترسانا به پهله به ره و جارچی خوا ده چن و ، به سهر هه لپاوی - به ره و ئاسمان - ، هه روه کو که سیک سهر و ملی ره ق بووبی و نه توانی بیسوورینتی ﴿**۴۴**﴾ **یرتد إلیهم طرفهم** پیلووی چاوشیان وه ستاوو نایه ته خواره وه ، واته : له بهر قورس و گرانی نه ورژه چاویان نه بله ق بووه و نایتروکینن ﴿**وافتدتهم هواء**﴾ و دلشیان له هه موو هه ست و نه ستيک به تال و هه تاله .
سزا هات مؤله ت نامینی :

﴿**۴۴** وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ﴾ نهی موچه ممه د نهو خه لکه له سه ختی و ناره هه تی روژیک بترسینه که سزاو جه زره بهی خویان بو دیت ﴿**فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا**﴾ جا نه وانه ی سته میان کردووه ، کاتی سزاکه ده بینن ده لین : ﴿**رَبَّنَا أَخْرِنا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ**﴾ نهی په روه ردگاری ئیمه ! بوماو هیه کی که میش بیت مؤله تمان بده و ئاکامان دواخه ﴿**نَجِبْ دَعْوَتَكَ**﴾ تاوه لامی بانگه وازه که ت بدهینه وه ﴿**وَنَتَّبِعِ الرِّسْلَ**﴾ و شوینی په یامبه ران که وین ، وه کو له نایه تیکی تردا دهره رموی : (.. حتی إذا جاء أحدهم الموت قال رب ارجعونی

﴿**۴۵**﴾ **مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ** ﴿**۴۶**﴾ وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نَحْبُ دَعْوَتِكَ وَتَشْجِعُ الرَّسُلَ أُولَمْ نَكَفِّرُوا أَسْمَتُمْ مِنْ قَبْلُ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ ﴿**۴۷**﴾ وَسَكَنتُمْ فِي مَسْكِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْأَمْثَالَ ﴿**۴۸**﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿**۴۹**﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ تَخْلِفُ وَعْدَهُ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿**۵۰**﴾ يَوْمَ يُبَدِّلُ الْأَرْضَ عَرْضًا وَالسَّمَوَاتِ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿**۵۱**﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿**۵۲**﴾ سَرَابِيلُهُمْ مِّنْ قِطْرَانٍ تَعَقَّى وَجُوهَهُمُ النَّارُ ﴿**۵۳**﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿**۵۴**﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنْذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرُوا أَلَّا يَكُنُ لَهُ آلِهَةٌ

لعلى اعمل صالحا.. ﴿**اولم تكونوا اقستم من قبل**﴾ نهو جا پييان نه وتری : نهی بو ئیوه نه بوون له پيشه وه سویندتان خوارد ؟ ﴿**مالکم من زوال**﴾ که هرگیز فه ناو نه مانتان بو نیه و ، قیامه تیش نایه ت ، ده سا و ابوو ؟ وه یان دهره رموی : (واقسموا بالله جهد ايمانهم لايبعث الله من يموت..) ﴿**۴۵**﴾ **وسكنتم فی مساكن الذين ظلموا انفسهم** و نهی ئیوه جیی نه وانه تان گرتووه سته میان له خو یان کرد ؟ ﴿**وتبين لكم كيف فعلنا بهم**﴾ و بوتان روون بوویه وه که چیمان پیکردن ﴿**وضربنا لكم الامثال**﴾ و نه زیله و نمونه ی زویشمان له باره ی گه لانی پيشوو بو هینانه وه ، به لام ئیوه هیچ په ندیکتان لیوهر نه گرتن ! وه کو دهره رموی : (حكمة بالغه فما تغن النذر..) ﴿**۴۶**﴾ **وقد مکروا مکرمهم** بیگومان به رامبه ر به موسلمانان درییغان نه کردو نه وه ستان له نه نجامدانی فروفیللی خو یان ﴿**وعند الله مکرمهم**﴾ به لام نه نجامی فروفیللیان لای خوابوو ﴿**وان کان مکرمهم لتزول منه الجبال**﴾ و نه گهریش فیلیان نه وه نده سه خت بوو

کیوه کانیشیان پی هه لده ته کاندن، به لام له گهل ئه وه شدا خوی گه وره هر ئیوهی پاراست له دهستیان و، ئیوهی سه ر خست و ئه وانی تیشکاند.

خوا له به ئینه کانی خوی پاشگه ز نابیته وه:

﴿**۴۷** فلا تحسبن الله مخلف وعده رسله﴾ جا له به رئه وه هر گیز گومانی وا نه بهیت که خوا به رامبه ر به ئینی خوی که به په یامبه رانی داوه، له یارمه تیدانیان و له ناو بردنی دوژمنانیان پیچه وانه و نادرست بجو لیته وه ﴿**ان الله عزیز ذو انتقام**﴾ بیگومان خوا زور به توانا و ده سه لاتداره، خاوه ن تولهیه، هیچ بالا دهستیکی نیه ﴿**۴۸** **یوم تبدل الارض غیر الارض و السموات**﴾ توله یان لیده سیئنی له روژی قیامه تدا که ئه م زه وییه ی ئیستایه ئه گوردی به زه وییه کی تر، ئاسمانه کانیش هه روا! له فره مووده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه: خه لکی سه رجه م له روژی قیامه تدا له زه وییه کی مه یله و سو ری کاکی به کاکییدا کو ده کرینه وه بو حه شرکردن! فره مووده یه کی تریش هیه که دایکمان عائیشه (خ) له پیغه مبه ر ﷺ ده پرسى: ئه و روژه که ئه م زه وییه نامیئنی، ده بی مه ردم گشت له کو ی بن؟ ئه ویش فره مووی: له سه ر پردی (صیراط)ن، پی شه و (ئه حمده) ریوایه تی ده کات. فره مووده یه کی تر ده لی: ژنانی وه سپ و سه ناکه رانی مردوان، ئه گه ر ته و به نه که ن له و کاره یان، ئه و له نیوان به هه شت و دوژه خدا راده گیردین و، جل و به رگه کانیان (قه تیران)ه و، ناگریش دم و چاو و روخساریی داگرتون، موسلیم: ۶۴۴/۲ ﴿**وبرزوا لله الواحد القهار**﴾ ئه و جا هه موان له گوژه کانیان ده هینرینه ده رو، ده برین بو به ردم خوی تاک و ته نیای ده سه لاتدار، وه له ده شتیکی کاکیی به کاکیدا ده نویترین بی ئه وه ی په رده یه ک له نیواندا بیت.

تاوانباران به زنجیر جه له ده کرین:

﴿**۴۹** وترى المجرمين يومئذ مقرنين فى الاصفاد﴾ ئیت له و روژه دا تاوانباران ده بینی له گهل هاوکاره کانی خو یاندا کو ت و زنجیرکاون ﴿**۵۰** **سرابيلهم من قطران**﴾ و جلك و کراسی به ریان قه ترانی ره شه. قه تران: جه ویه کی چه ورو بو گه نه و له دارى عه رعه ر دیته ده ر، ئه وه نده ش ماده یه کی به گرو گهرمه به ساده ترین شیوه ناگر ئه گری، هه ر بویه ش له نیو عه ره باندا و شتری گه پری پی چه و ده کرى و به کاری ده هینن بو چاره سه ری گه پو لی ﴿**وتغشى وجوههم النار**﴾ دم و چاوشیان ناگری دوژه خ دایده گری ت و ده برژینیت ﴿**۵۱** **ليجزى الله كل نفس ما كسبت**﴾ بو ئه وه که خوی گه وره پاداش و توله ی هه موو که سیك به پیی ئه و کارو کرده وه کردویه تی بداته وه ﴿**ان الله سریع الحساب**﴾ به راستی خوا حساب کی شیکی چه سپانه، ده ره قه تی هه موان دیت.

قورئان جارێکی جیهانیه بو گشت مه ردم:

﴿**۵۲** **هذا بلاغ للناس**﴾ ئه م قورئانه راگه یاندنیکی گه و ره مه رنه بو ته واوی خه لکانی جیهان له هه ر جینگایه کدا بن، له جینگایه کی تری قورئاندا ده فره مووی: (..لأنزکم به ومن بلغ..) ﴿**ولینذروا به**﴾ و هه تا هه مووخه لکیکی له سزای خوا پی بترسیئری ت ﴿**ولیعلموا انما هو اِلَه واحد**﴾ تاچاکیش بزائن که ئه و خواجه، خواجه کی تاک و ته نیاو بی شه ریک و بی هاوه له ﴿**و لینکر اولوا الالباب**﴾ وه تا خه لکانی به ئاوه زوو و هو شیار په ندو ئاموژگاری وه رگرن و پیی سه رفرازو به ختیاربین له هه ردوو جیهاندا.

زور سوپاسی خوی کار جوان ده که م که یارمه تیدام بو ته و او کردنی ته فسیری سووره تی (نیراهیم/ ﷺ).

۱۵ - سوورتهی (هیجر) هـ.

مه‌ککه‌یییه و (۹۹) نایه‌ته.

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

* مه‌به‌ستی سه‌ره‌کیی له‌م سوورته‌دا راقه‌کردنی بناغه سه‌ره‌کییه‌کانی دینی ئیسلامه و سه‌لمان‌دنیانه ، وه‌ک: یه‌کخوایه‌رستی، په‌یام‌به‌ریتی، زیندوو بوونه‌وه و پاداش و تۆله .. ته‌وه‌ره‌که‌ی به‌ده‌وری دیاریکردنی پاشه پۆژو چاره نووسی زۆرداران و تاغووتاندا ده‌سوپیته‌وه، به‌تایبه‌ت ئه‌وانه‌ی که پوو به‌رووی په‌یام‌به‌ره‌کانیان ده‌وه‌ستان و رییان لیده‌گرتن. بۆیه به‌جۆره داچله‌کاندنیک و هۆشیارکردنه‌وه‌یه‌ک ده‌ست پی ده‌کات: (ربما یود الذین کفروا لو کانوا مسلمین * ذرهم یأکلوا ویتمتعوا ویلهم الأمل فسوف یعلمون).

* بانگێشه‌ی په‌یام‌به‌ران ده‌کا، له‌گه‌ل هه‌لۆیستی به‌دبه‌ختان و گومراکاندا له‌ته‌کیاندا هه‌ر له (نوح) ه‌وه ﷺ تا دواترین په‌یام‌به‌رمان (موحه‌مه‌د) ﷺ دلخۆشیی په‌یام‌به‌ر ده‌کا و پی ده‌لیت که: وه‌نه‌بیته‌ ئه‌وانازو چه‌رمه‌سه‌رییه ته‌نها له‌گه‌ل تۆدا کرایته .. نه‌خیر، چونکه وه‌کو ده‌فرموی: (ولقد ارسلنا من قبلك فی شیع الأولین، وما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یسته‌زنون). پیغه‌مبه‌رانی زۆر هاتوون و گالته‌یان پیکراوه‌و، هه‌ر درێژه‌یشیان به‌ تیکۆشانیان داوه‌و، کۆلیان نه‌داوه‌.

* چه‌ند به‌لگه‌یه‌ک بۆ گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لاتی خوای کارزان - له‌بوونه‌وه‌ردا - دینیته‌وه: دیمه‌نی ئاسمان ، زه‌ویی، "بای" قورس و متوربه‌که‌ر، ژیان و مردن، زیندوو بوونه‌وه‌و کۆبوونه‌وه .. (ولقد جعلنا فی السماء بروجاً وزیناها للناظرین).

* داستانه مه‌زنه‌که‌ی مرو‌فایه‌تی .. که له‌دروستکردنی بابه (ئاده‌م) ه‌وه ده‌ست پی ده‌کات .. دوژمنایه‌تی کردنی (ئیبلیس) .. کړنووشی فریشته‌کان بۆ ئاده‌م، لووت به‌رزی و ئیبای شه‌یتان .. (وإذ قال ربک للملائکة إنی خالق بشرا من صلصال من حمأ مسنون).

* پاشان باسی به‌سه‌ره‌اتی هه‌ندی له‌په‌یام‌به‌ران - علیهم الصلاة والسلام - ده‌کا، وه‌ک (لوط، شعیب، صالح) به‌مه‌به‌ستی خۆراگرتن و نارامیی په‌یام‌به‌ر ﷺ.

* کۆتاییشی دیت به وه‌بیره‌ینانه‌وه‌ی ئه‌و به‌مه‌ره گه‌وره‌یه‌ی قورنانه که: خوا به پیغه‌مبه‌ری به‌خشیه‌وه و چۆنیش داوای دل ئه‌ستووری و خۆراگرتنی ئی ده‌کات له‌کاتی ته‌نگانه‌دا (ولقد آتیناک سبعا من المثانی والقرآن العظیم). ناویش نراوه سوورته‌ی (هیجر) چونکه خوای گه‌وره باسی (سه‌موود) ی نه‌ته‌وه‌که‌ی (صالح) پیغه‌مبه‌ر ده‌کات که له (هیجر) ده‌ژیان.

هیجر: شوینیکه له‌نیوان مه‌دینه و شامداو، ئیسته‌ش ئاسه‌واری هه‌رماوه، گه‌لیکی زۆر ئازاو لیها‌توو و هه‌لکه‌وته‌و به‌توانا بوون، له‌شاخه‌کان و خانوو به‌ره‌یان بۆ خۆیان ده‌تاشیی، ده‌تگوت قه‌ت نامرن، جا له‌و‌حاله‌ خوشه‌یاندای قاری خوای گه‌وره‌هات و ئیباده‌ی کردن: (فأخذتهم الصیحة مصبحین، فما أغنی عنهم ما‌کانوا یکسبون).

روژی دی‌ خوانه‌ناس ناوات ده‌خوای موسلمان بووبا:

﴿بسم الله الرحمن الرحیم * الر﴾ ئه‌م کتیبه که پره له‌چه‌ندین شتی زۆر گرنگ، هه‌ر له‌م جۆره پیتانه پیکه‌اتوه، جا ئه‌گه‌ر ئیوه نکوولی ده‌که‌ن، ده‌سا فهرموون شتیکی وابه‌یئن ﴿تلك آیات الکتاب وقرآن مبین﴾ ئه‌مانه

ثایه تی کتیب و قورنائیکی ناشکرایه ، که له‌ره‌وانیبژیی و خوشخوانیدا وینه‌ی هه‌ر نییه‌و، گشت رینگا پاست و چه‌وته‌کانیش روشن ده‌کاته‌وه ﴿ **ربما یود الذین کفروا لو کانوا مسلمین** ﴾ ئەو که‌سانه‌ی که له‌دنیا دا خوا نه‌ناسبوون ، کاتی له‌ روژی قیامه‌تدا سزا ده‌بینن ، گه‌لی جار ئاوات ئە‌خوازن که: خۆزگا موسلمان بوویان، به‌تایبه‌تی ئە‌و رۆژه که موسلمان‌ه‌کان ده‌بینن له‌دۆزه‌خ دینه‌ ده‌ری و رزگاریان ده‌بی ﴿ **ذرهم یاکلوا ویتمتعوا** ﴾ توش ئە‌ی پیغه‌مبه‌را ﷺ وازیان لی بینه‌ با هه‌روه‌ک ئاژهل بۆ‌ماوه‌یه‌کی که‌م بخۆن و رابویرن ! ﴿ **ویلهم الأمل** ﴾ و هی‌واو ئاواته‌کانیشیان سه‌رگه‌رم و سه‌رقالیان بکاو، بیان خافلینی و ته‌وبه‌ نه‌که‌ن ﴿ **فسوف یعلمون** ﴾ ئە‌وجا بۆ‌دوایی ده‌زانن چیان پی ده‌که‌ین، له‌ جیگایه‌کی تر دا ته‌ئکید له‌سه‌ر ئە‌وه‌ ده‌فه‌رموی: (قل تمتعوا فإن مصیرکم إلى النار...) یان ده‌فه‌رموی: (کلوا وتمتعوا قليلا إنکم مجرمون).

هه‌موو شارێ ماوه‌و ئاکامیکی بۆ‌دانراوه‌:

﴿ **وما اهلکنا من قرية** ﴾ وه‌ ئی‌مه‌ خه‌لکی هه‌چ شارو گوندیکمان له‌ناو نه‌بردوه‌و، له‌وانه‌ باوه‌ریان به‌ په‌یامبه‌ره‌کانیان نه‌هینا، ئە‌گه‌ر داوای دابه‌زینی سزاشیان کردبی ﴿ **إلا ولها کتاب معلوم** ﴾ مه‌گه‌ر پیش له‌ناو بردنیا ناهه‌و ئاکامیکی دیاریی کراویان هه‌بووه ﴿ **ما تسبق من امة اجلها** ﴾ بیه‌شزانن که هه‌چ هۆزو گه‌لیک پیش ئاکامی خۆیان ناکه‌ون ﴿ **وما یستأخرون** ﴾ و لیه‌شی دوا ناکه‌ون، که‌واته‌ ئی‌هوش هۆشیار بن! هه‌رکات ئاکامتان هات ده‌پێچرینه‌وه‌.

پیغه‌مبه‌ر ده‌که‌نه‌ شیت و لی‌وه‌ !

﴿ **وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر** ﴾ بی باوه‌ره‌کان - به‌گه‌لته‌وه‌ - به‌په‌یامبه‌ریان ﷺ گوت: ئە‌ی ئە‌و که‌سه‌ی - وه‌ک خۆت ده‌ه‌لییت - قورنانت بۆ‌هاتوه‌و ! ﴿ **إنک لمجنون** ﴾ دلنیا به‌ تو دی‌وانه‌و شیتی! دیاره‌ ئە‌و نه‌فام و شیتانه‌ ده‌یان‌ه‌وی به‌و ته‌ نا‌قولاو بی و لیلانه‌یان پیغه‌مبه‌ر ﷺ دل

ته‌نگ و نا‌ره‌حه‌ت بکه‌ن، ئە‌گه‌یه‌ بۆ‌خۆیشیان ده‌یناسن که شیت نییه‌ ، به‌لکو له‌و په‌ری ژیری و ئاوه‌زدایه ﴿ **لو ما تاتینا بالملائکة إن کنت من الصادقین** ﴾ باشه‌! ئە‌گه‌ر تو له‌پاستگۆیانیت - که ده‌لییت من په‌یامبه‌رم - ده‌ بۆ فریشته‌کان ناهینیته‌ لامان با شایه‌دیت بۆ‌بدن که: تو پیغه‌مبه‌ریت ، له‌گه‌لی جیگای تر دا قورئانی پی‌رۆژ ئە‌و قسه‌لۆ‌که‌ن‌یان ده‌گێرتته‌وه‌، بۆ‌نموونه‌: (فلولا القی علیه أسورة من ذهب أو جاء معه الملائکة مقترتین) یان ده‌فه‌رموی: (وقال الذین لا یرجون لقاءنا لولا أنزل علینا الملائکة أو نری ربنا...) ﴿ **ما نزل الملائکة إلا بالحق** ﴾ له‌ وه‌لامیاندا ده‌فه‌رموی: ئی‌مه‌ش به‌ه‌ق نه‌بی‌ت هه‌ر گیز فریشته‌ نا‌نیرین ، واته‌: یا بۆ‌ په‌یامه‌ینان بۆ‌ پیغه‌مبه‌ران ده‌یان نیرین ، یان بۆ‌ سزادانی خوا نه‌ناس و موشریکان و .. هتد ﴿ **وما کانوا إذا منظرین** ﴾ که هاتیشن ئیتر ئە‌وانه‌ مؤ‌ه‌ت نا‌درین و، گورج له‌ناو ده‌برین.

سُورَةُ الْحَجَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ ﴿١﴾ رَبِّمَا يُوذُّ

الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾ ذَرَّهُمْ يَأْكُلُوا

وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ وَمَا أَهْلَكْنَا

مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ ﴿٤﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ

أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ﴿٥﴾ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ

الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ إِنْ كُنْتَ

مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧﴾ مَا نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا

إِذَا مُنْظَرِينَ ﴿٨﴾ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَنَافِظُونَ ﴿٩﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٠﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ

رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١١﴾ كَذَلِكَ نَسْأَلُكَ فِي

قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرَجُونَ ﴿١٤﴾

لَقَالُوا إِنَّمَا سَكْرَاتُ أَبْصَرْنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مُسْحُورُونَ ﴿١٥﴾

وَلَقَدْ جَعَلْنَا

خۆمان ئەم قورئانە دەپاریزین:

﴿ **إنا نحن نزلنا الذكر وإنا له لحافظون** ﴾ بەراستی ئیمە خۆمان ئەم قورئانەمان ناردۆتە خواری و، ھەر خۆشمانین ناگادارو پاریزەری و، لەدوژمان ئەپپاریزین و ناھیلین زیدو کەمی تیدا بکەن، بۆیە ئەو چەندین سەدە ھات و چوو، لەگەڵ ئەو ھەموو دژو ئەیارانەدا، کەسێک نەیتوانیوە تەنھا پیتیکی بگۆڕی، یان لای لایبات. ھەموو پیغەمبەری تانەو تەشەری لیدراو:

﴿ **ولقد أرسلنا من قبلك في شيع الأولين** ﴾ بیگومان لەناو کۆمەڵ و گەلانی پێش تۆیشدا پەیا مەبەر گەلیکمان نارد ﴿ **وما ياتيه من رسول** ﴾ ئەوانە ھەر پەیا مەبەریکیان بۆ دەھات ﴿ **إلا كانوا به يستهزئون** ﴾ ئیلا گالئەیان پێ دەکرد، جا کەوا یە تۆیش دلت بۆ خۆت دانەمینێ کەقورەیش گالئەت پیدەکەن ﴿ **كذلك نسلک فی قلوب المجرمين** ﴾ ھەر چۆنی سەرسەختی و عینادیمان خستە دلی پێشینانەو، بپروایان بە پیغەمبەرەکانیان نەھینا، ھەر ناوایش نکوولی و بیزاریی و شیرک دەخەینە دلی تاوانبارەکانی سەردەمی تۆیشەو ﴿ **لا يؤمنون به** ﴾ و بپروا ناھینن بە قورئان ﴿ **وقد خلت سنة الأولين** ﴾ بەراستی باوو عادەتی خوا لە گەلانی سەرسەختی پێشودا رابورد بە لەناو بردنی ئەو ی باوەری بەنیشانەو موعجیزەکان نەھینا، واتە: چۆن فەوتان و لەناو چوون. چەندە موعجیزە بینی بۆ خوا نەناسان، ھەر باوەر ناکەن:

﴿ **ولو فتحنا عليهم بابا من السماء** ﴾ ئەو موشریکانە ئەوئەندە ئەھلی عینادن کە: ئەگەر لە ئاسمانیش دەرگایەکیان بۆ بکەینەو ﴿ **فظلوا فيه يعرجون** ﴾ و ئینجا لەوێو سەرکەون و، پاشان بەچاوی خۆیان فریشتەکان ببینن و شاھتیت بۆ بدەن ﴿ **لقالوا إنما سكرت ابصارنا** ﴾ بێ شک ھەر دەلێن: چاومان تیکدراو، ھەقیقەتەکان وەک خۆیان نابینن ﴿ **بل نحن قوم مسحورون** ﴾ نەخیر، ئەوانە ئیمە دیتمان فریشتە نەبوون، بەلکو ئیمە گەلیکی جادوو لیکراوین!! واتە: جادوومان لیکراو بۆیە حەقیقەتەکان بە پیچەوانەو دەبینن، کەوابوو ئەوانە تەنھا بە عینادی باوەر ناھینن، تۆش چەندە ھەول بەدیت بۆ نەھیشتنی بیانووەکانیان بئسوودە ﴿ **ولقد جعلنا فی السماء بروجا** ﴾ وە بەراستی ئەستێرە گەلیکی رووناکمان خستۆتە ئاسمانەو، یان چەند (بورج) و جیگە یەکمان بۆ ھاتوو چۆی ئەستێرەو خۆرو مانگ لە ئاسماندا دانائەو. عەرەبەکان بۆ زانین و ناسینی کات و ساتی ئیش و کارەکانیان ئەو شوێن و (بورج)انەیان بەدواز دەھژمارد، ھەر یەکەشیان بە پیی ئەقلى ئەو سەردەمەیان ناویکیان بۆ دانابوو، وەک: بورجی (بەرخ، گا، جەوزا، قرژال، شیر، گول، تەرازوو، دوویشک، کەوان، جەدی، سەتڵ، ماسی).

خوێنەری ھیزا: لەکاتی نووسینی ئەم کورتە تەفسیرەدا دیتم (عەلمانی) یەکان = کە باوەریان بە (میتافیزیقی) (ماوراء الطبیعة) نیە، ھەمووشتیک بەلای ئەوانەو ھەرئەو یە کەچاو دەبینی = زۆریکیان بە بورجەکاندا ھەلئەدا، بۆ نمونە دەیانگوت: ھەرکەسێک لە مانگی ئەوئەندەدا لە دایکبووی، ئاییندەو چارەنووسی و (بەخت و ناوچاوی باش دەبی، یان بێ بەخت و چارە پەش دەبی!) جامنیش بەواجیبکی ئیسلامیم زانی کە لە دیدی ئیسلامەو ڕوونکردنەو یەک لەسەرئەو ڕاو بۆچوونە یە بنووسم، بە ھیوای دەرکەوتنی ھەق و راستییەکان و، گەرئەو یە ئەوانیش بۆ سەر ڕای راستەقینە: **یەگەم:** پیغەمبەر ﷺ دەفرموی: ((مَنْ أَتَى عَرَافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ تُقْبَلِ الصَّلَاةُ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً)) موسلیم/ ۲۲۳۰، واتە: ھەرکەسێک شتیکی لە ئەستێرە ناسیکی پرسیت، ئەوا نوێژی چل دانە روژی وەرناگیردری (ئەگەر پێی کافر نەبێت!). **دووھ:** لە پیغەمبەریان پرسی، دەربارە (کاهین = نقلانە) چی، ئەویش فرموی: ((لَيْسُوا بِشَيْءٍ)) لەسەر ھیچ بنەمایەک نین و فەریان بە راستییەو نییە، گوتیان: خو ئاخر بری جار راست

دهلین: ئەویش فەرمووی: ((تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَخْطُفُهَا الْجَنِيُّ فَيُقَرِّفُهَا فِي أُذُنِ وَلِيِّهِ، فَيُخْلِطُونَ مَعَهَا (أَكْثَرُ مِنْ) مَاءٍ كَذْبَةٍ)) مسلم، ۱۵۶۸/۴۱، بەلێ دەکری: (جن) یەکان یەك بیزۆو وشە بفریشتن و، ببخەنە گوێی دوستەکانیانەو، پاشان ئەوانیش سەد درۆی پێوە بنین. سۆیەم: (زەیدی کوپی خالید) دەلێ: کاتی لە حودەیبیەدا بووین، پەلە هەوریک بەناسمانەو دەرکەوت، ئەوجا پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: ((أتدرون ماذا قال ربكم الليلة؟)) واتە: ئەری دەرزان پەرورەیتان ئەمشەو چی گوت؟ گوتیان: مەگەر هەر خواو پیغەمبەرەکە؟ بزانن، فەرمووی: ((أصبح من عبادي مؤمن بي وكافر)) بەندەکان بوونە دوو بەرەو: هەندێ بوونە خاوەن باوە، هەندیک بوونە کافرو خاوەناس ((فأما من قال: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ، فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي، كَافِرٌ بِالْكُوكَبِ)) واتە: ئەو کەسە ی دەلێت: هەر بە فەزل و میهرەبانی خوا بارانمان بوو دەبارێ، قسەکە ی راستەو، باوەریشی بەخوا هەیەو هەقەو، نکوولی و حاشای لە ئەستێرە. ((و أما من قال: مُطِرْنَا بِنُوءِ كَذَا وَ كَذَا، فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي، مُؤْمِنٌ بِالْكُوكَبِ)) بوخاریی/ ۸۴۶، موسلیم/ ۷۱. ئەو کەسەش بەلێ: بەهۆی ئەو ئەستێرە یەو بارانمان بوو دەبارێ، دیارە ئەئەو باوەرێ بەخوا نییەو، ئەستێرەکان بەهەق دەناسیت! چوارەم: پیغەمبەر ﷺ دەفرموی: ((أربع في أمتي من أمر الجاهلية، لا يتركونهنّ "الفخر بالأحساب، والطعن في الأنساب، والإستسقاء بالأنواء، والنياحة")) موسلیم/ ۹۳۴. واتە: چوار شت هەن لەکارە خراپەکانی سەردەمی جاھیلیەت و، لەناو ئوممەتی منیشدا هەردەمین و وازیان لیناھینن: ۱) خوھەلکێشان بە بنەمالەو عەشیرەتەو! ۲) تانەو تەشەر لەنەسەب و بنەرەتی یەکترا! ۳) خواستنی باران لە ئەستێرەکان! ۴) شین و وەپروو بەشوین مردووواندا! بەلێ.. هەر خێرو شەریک لە ئەستێرەکانەو بەناسری و بخوازی، ئەو حەرەم و قەدەغیە، وەکو لە فەرموودەکاندا باسکراو، بوو نمونە دەگوترێ: ئەگەر لە فلانە، مانگدا لە دایکبووبیت، ئەو ژیانێ خوێش دەبێ، سەرکەوتوو دەبێ، بڕوانامە وەرەگرتی، هیچ کۆسپ و لەمپەریک نایەتە ریگای،... هتد. کردنی ئەم جوړە گوتانەو، باوەرپوون پێیان، ئەگەر مرووفی پی کافر نەبیت، بێگومانێ دەبیتە موشریک و هاوبەشدا نەر بوو خوا، ئاشکرایە کە بیرو بوو چوونی ئاوا بەتایبەتی لەم سەدە ی بیست و یەکەدا زۆر جیگە ی سەپرو سەمەرە ی! چونکە خەلکانی هەلگری عەلمانییەت، بڕوای بە هیچ شتیکی نادیارو (ماوراء الطبيعة) نییە، کەچی لەولایشەو بڕوا بەوشتە توپەرەات و ئەفسانانە دەکەن، پێیان وایە شەنس و نگینان بە فلانە ئەستێرە یە.

خوێنەری بەریز: ئەم جوړە مەسلانە " ئەو ئەستێرە باران دەبارینێ و ئەگەر لە فلانە مانگدا لە دایکبووبیت سەرکەوتوو دەبیت، ئەمانەو چەندین بیروو بووچوونی تری ئاوا، لەدینی ئیسلامی پیرۆزدا قبوول نین و بە کاریکی ئەفسانەیان دادەنێ، من وادەزانم ئەو کەسانە ی ئەو بیرو باوەرەیان هەیە، بوخوێیان رووخوان و، لەبەردەم گیروگرفت و کۆسپەکانی ژیاندا هەرسیان هیناوە، دەیانەوی (بەخەیاڵی خوێان) بەو شتانە تین و گوپی بە خوێان بدەنەو، لەولایشەو ئەوانە کە پەرچەمی بی دینی و (عەلمانییەت) یان بەرز کردۆتەو، نابێ بگەڕێنەو بۆلای شتە (غەیب) و نادیارەکان، ئەگینە بەرنامەکیان هەلەو شتێتەو، دەکری باوەرەیان بە (غەیب) ببێ و، باوەرەیان بە هەندیکی نەبیت! دلنایش بن کە دیارییکردنی چارەنووس و بەخت خوێندنەو، تەنیاو تەنیا هەرخوای بالادەست دەیزانی و، ئەنجامی ئەمانەش کە ئەوان دلێ خوێانی پێخۆش دەکەن بەسراو بەهەول و تیکۆشان و جیهادو خوێاندو و کردنەو، ئەک بەو کە لە فلانە (بورج) دا لە دایک ببیت. وزیناهما للناظرین وەپێیانمان رازاندۆتەو بوو تەماشاکەرەن، لەجیگایەکی دیکەدا دەفرموی: (تبارک الذي جعل في السماء بروجا) و حفظنا من كل شيطان رجيم ئاسمانیشمان پاراستوو لە هەر شەیتانیکی نەفرین لیکراو، واتە: هەر کاتی شەیتانێکان دەیانەوی

به (المأ الأعلى) وه بؤ دزینی نهینیه کانیان نزیک بینه وه، نهوا نیستا رییان لیگیرا، چونکه شهیقان تهنها بؤ ئه م سهر رهوییه دروستکراوه کاره کانیشی هه. لیهرن ﴿**إِلا من استرق السمع**﴾ به لام نهو دیان که بییه وی گوی بگری و شتی که لهه والی ئاسمان بدزی بؤ سهرگهردان کردنی خه لکیی ﴿**فَاتَّبِعْ شَهَابَ مبین**﴾ شوله ئاگریکی رووناک دوی ده که وی، نه گهر بهری بکه وی نهیسوتینی ﴿**وَالْأَرْضَ مَدَنَاهَا**﴾ وه یه کی تر له نیعمه ته کانمان به سهر مروقه وه نهویه که زهویمان به پان و بهرین له پیش چاویدا بؤ ها توچوو ژبانی کرده رایه خ، وه که له جیگایه کی ترده نه فهرموی: (والأرض فرشناها فنعم الماهدون) ۵۱/۴۸. ﴿**وَالْقِینَا فِیْهَا رَاسِی**﴾ وه بؤ نه وه که زهویی سهر نشینه کانی هه لئه دیری، چه ند کیویکی بهرزو تابتمان تیهاویشته: ﴿**وَانْبَتْنَا فِیْهَا مِنْ كُلِّ شَیْءٍ مَّوْزُونٍ**﴾ وه زور بهوردی و پر له حیکمهت و مه زنده کاری، هه موو جوړه شتی کمان به دی میناو، گشت

مەزەندەكارىي، ھەموو جۈرە شتىكىمان بەدى ھىناو، گىشت
 پروەكىكىمان تىيا پواند. ﴿وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعِيشًا﴾ ۲۰ ۋە
 ھۆكارى گوزەران و ژيانى ئىوۋەشمان تىداتا ﴿وَمِنْ لِسْتُمْ لَهُ
 بَرَزَقِينَ﴾ ھاوپى لەگەل ژيانى ئەوانەش، كە ئىوۋە رۆزى
 دەريان نىن، ۋەك مندال و كۆيلەو ئازەلەكان، چونكە
 خويشتان و ئەوانىش رۆزىتان ھەر لەسەسر خوايە، جا
 بەتابەت لاوازو بى دەسەلات.

كللى هه موو گه نچينه يه ك هه ر لای خوايه :

﴿وَأَن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ﴾ و، گه نجینه کانی
 هه موو شتیك هه رای ئیمهیه، ئیمه دهزانی له کوپییه و چۆن
 پیکهاتوه، بۆ نمونه: له چه ند گهر دیلهیه کی هایدروجن و
 ئوکسیجن (H₂O) ئاومان پیک هیناوه و هه ر خویشمان چاک
 دهزانی حه قیقه ته که ی چییه؟ ﴿وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِقَدْرِ مَعْلُومٍ﴾ جا
 له گهل نه وه یشدا هه ر به نه ندازه یه کی دیاریی کراو و پئویست
 ئه ینیرینه خوار، (ئیبین جه ریر) له (عه بدوللای کورپی
 مه سعود) وه نه لیت: بارانی هیچ سالیك له سانیکی تر، پتر
 نه، به لام خوا سالیك لره ده بارینی، سالیك له شوینیکی

تر، پاشان ئەم نايەتەي خویندەو: ﴿وما من شيء إلا عندنا خزائنه﴾. ﴿٢٦﴾ **وارسلنا الرياح لواقح** ﴿﴾ با كانيشمان ناردن بۆ متوربه كەردنى ھەورەكان. واتە: ﴿با﴾ ھەورەكان بەسەر يەكائەكوتى و ئەوجا ئاويان لى پەيدا دەبىت، ھەروەك وشتى مى بەنيرەكەي متوربه دەكرى، ھەورەكانيش بە باكان (موتوربه) دەكرين، لەجىگايەكى تردا دەفەر موى: ﴿افرايتم الماء الذى تشربون انتم انزلتموه من المزن ام نحن المنزلون﴾. ﴿٢٧﴾ **فانزلنا من السماء ماء** ﴿﴾ ئينجا لەو ئاسمانەو ھاويكمان ئارە ھاوړو: ﴿فاسقيناكموه﴾ و كردهمانە ھاوي ھاوردنەو ھاوان و پىتاني دەنوشتين، واتە: چ ھاوتان و، چ مەر ما لا تتانى پى تىرئاو دەكەين ﴿وما انتم له بخازنين﴾ خو ئيو ھاشتوان لەلاي ھاوتان رايگرن لە ئاو دەرياو رووبارو كانياو شيوو دۆلەكاندا، بەلكو ئيمە راي دەگريين و كۆيدەكەينەو لەئاو كانياو گووم و گۆلاوكان و.. ھتد ﴿وانا لنحن نحيي ونميت﴾ بىگومان ھەر ھاوشمانين كە ژيان دەبەخشين و مردوو ھاكان زىندوو

الْمَلَأَ الْجَنَّاتُ جَنَدًا
سُورَةُ الْحَجَرِ

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّظِيرِينَ ﴿١٦﴾
وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿١٧﴾ إِلَّا مِنْ أَسْفَلِ السَّمَاءِ
فَإَنْبَعَثَ فِيهَا مِنْهَا ثِيَابٌ مُنِيَّةٌ ﴿١٨﴾ وَالْأَرْضُ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا
رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ﴿١٩﴾ وَجَعَلْنَا الْكُوفُ فِيهَا
مَعِيشٍ وَمَنْ لَمْ يَنْزِقْ مِنْهُ يَرْزُقْهُ ﴿٢٠﴾ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا
خِزَائِنُهُ وَمَنْ نَزَّلْنَاهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢١﴾ وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ
لُوفُجَ فَا تَزْلُجُنَا فِي السَّمَاءِ مَاءً فَاسْتَفْتَحَتْ كُوفُهُ وَمَا أَنْتَ لَهُ
بِخَازِنٍ ﴿٢٢﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِيهِ وَنُبْنِيهِ وَخَرْنَا الْوُرُودَ ﴿٢٣﴾
وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْقِدَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَخْرِينَ ﴿٢٤﴾
وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ
مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَنْسُونٍ ﴿٢٦﴾ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ
السَّمُومِ ﴿٢٧﴾ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ
صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَنْسُونٍ ﴿٢٨﴾ فَاذْأَسْوَيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ
أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ ابْنُكَ أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾

ئەكەينەوه، زیندووہ کانیئش ئەمرینین، واتە مردن و ژیان ھەر بەدەستی خۆمانە ﴿**ونحن الوارثون**﴾ ھەر ئیئمەشین میراتگری ھەموو بوونەوەر، پاش ئەوان بەبەردەوامی دەمیینەوہ ، ئیتر ھەمووشتیک تیا دەچیت“ وەك لەئایەتی تردا ئەفەرمووی: ﴿إنا نحن نرث الأرض ومن عليها وإلينا يرجعون﴾ ۴۰/۱۵. ﴿**ولقد علمنا المستقدمين منكم**﴾ وەئێوە چاک بزانن کە ئیئمە بەپیشیانای ئێوە: زیندوووان مردووانتان دەزانن ﴿**ولقد علمنا المستأخرين**﴾ و ھەروا دەشزانن بە پاشیانان ، ئەوانەش لەپاش ئێوە دەینە دنیاوہ، واتە: خوا زانیەو ئاگاداری تەواوی بوونەوەر، بە ئێوەیشتەوہ، چ ئەوانە لەپیشەوہبوون، چ ئەوانە لەئایندەدا دەبن و دین ﴿**إن ربك هو يحشرهم**﴾ وە بەراستی پەرورەدگارت ئەی موحەممەد ﷺ گش ئەوانە کو ئەکاتەوہ بو حیساب و پاداشت و تۆلە ﴿**إنه حكيم عليم**﴾ چونکە بەراستی ئەو زۆر کار بەجییە، زۆریش زانیە.

ئینسان لە قورە ڕەشە و شک ھەلاتو نافەرینراوہ:

﴿**ولقد خلقنا الإنسان من صلصال من حمأ مسنون**﴾ بیگومان ئیئمە ئینسانی یەكەم (ئادەم) مان لە قوریکێ ترشاو و شکھەلاتووی وا دروستکرد کە: ھەركات پەنجە یی درابا ئەزنگایەوہ ، پاشان خرا بەتوانایی خۆی گیانی بەبەرا کردو بوو یە ئادەم، وەکو لە جیگایەکی تردا بو دووپاتی ئەو راستیە دەفەرمووی: (خلق الإنسان من صلصال كالفخار ، وخلق الجان من مارج من نار) ﴿**والجان خلقناه من قبل من نار السموم**﴾ لەپیش دروست کردنی ئادەمیشەوہ باوک و سەرۆکی جینیشم (ئیبلیس) لەئاگریکی بلیسەدارو بەھالو دروستکرد. پیغەمبەر ﷺ ئەفەرمووی: ((لماصور الله تعالى آدم ﷺ في الجنة، تركه الله ماشاء ان يتركه، فجعل إبليس يطيف، به ينظر ما هو فلما رآه أجوف عرف أنه خلق خلقا لا يتمالك)) (موسلم). فی البر والصلة (۲۶۱۱) باب (۳۱). واتە: ھەر کە خوا ی جوانکار وینەو نەخشە ی ئادەم پیغەمبەری ﷺ کیشاو چەندە مەیلی بوو لە بەھەشتدا هیشتیەوہ، شەیتانیئش بەدەوریدا ھەر دەھات و دەچوو، ئەوسا سەیریکرد ناوہە ی بۆش و خالی یە، ئیتر زانی ئەوہ دروستکراویکە توانای بەسەر ئارەزووی خۆیدا نابێت، ئەو دەتوانی بە ئاسانی ھەلیخەلەتینی.

فریشتە سوژدە دەبا بو ئادەم، ئیبلیس ئیبا دەکات:

﴿**إذ قال ربك للملائكة**﴾ وە بیر بینە ئەو کاتە پەرورەدگارت بەفریشتەکانی گوت: ﴿**إني خالق بشر من صلصال من حمأ مسنون**﴾ کە من مروقی دروست دەکەم لە قوریکێ ڕەشی گۆراوی و شکھەلاتووی، وا کە ھەركات پەنجە یی درابا دەنگی دەدایەوہ ﴿**فإذا سويته**﴾ ئینجا ھەرکە بەتەواوی ریکمخست ﴿**ونفخت فيه من روحي**﴾ و لەگیانی خۆم رۆح بەبەرا کردو، بوو بە مروقیکی تەواو خاوەن گیان ﴿**فقعوا له ساجدين**﴾ ئێوەش (فریشتەکان!) دا وەرئەوہ دەموو ڕوو سوژدە ی بو بەرن ھەمووتان ﴿**فسجد الملائكة كلهم اجمعون**﴾ ئینجا فریشتە دەست بەجی ھەمویان بەتیکرا فەرمانەکە ی خاویان بەجی ھینا و کړنووشی ریزو حورمەتیاں بو ئادەم برد ﴿**إلا إبليس** ابی ان يكون مع الساجدين﴾ شەیتانی گەرە (ئیبلیس) نەبێ، ئەو ملی ئەداو، ئیبا یکرد لەگەل کړنووش، بەران بیت !! چونکە شەیتان وەك خۆی دەلی لەئاگرە، فریشتەیش لەنوورە، ئەو ھەمیشە سەرپیچی ئەکات، ئەمادیش بەھیچ شیوہەك نافەرمانی ناکەن، وە بەیەقین وەك زانیان دەلین شەیتان لەرشتە ی فریشتە نییە، بەلکو لەبەر ئەوہ کە لە ھەموو شوین و جیگایەکدا لەگەلیاندا بوو، ئەویش بەر فەرمانەکە ی خوا کەوت بو سوژدە بردن بوئادەم (شیخ حەسەنی بەصری / خوا لێی رازی بیت) ئەلی: (والله ما كان إبليس من الملائكة طرفة عين) سویند بەخوا (ئیبلیس) ھیچ کات بەئەندازە ی چا و ترووکانیکیش فریشتە نەبووہ ﴿**قال يا إبليس ما لك الا تكون مع الساجدين**﴾ خوا

فرمودی: نه رى ئیبلیس! بۆچ تۆ له گه‌ل کړنووشبه‌ران نه‌بویت، چى پښى لى گرتیت له گه‌لیان بیت؟! ^{۳۶} **قال لم اكن لاسجد لبشر** شه‌یتان وتی: هه‌رگیز بۆمن شایسته‌ نییه‌ کوړنوش بۆ مرویه‌ک به‌رم **﴿خلقته من صلصال من حمأ مسنون﴾** تۆ له‌قوړیکى ترشاوی وشکه‌ل‌اتوو دروست‌کړدوه، له‌ جیگایه‌کى تر دا خوا وته‌کى شه‌یتان ده‌گپړیته‌ که‌ گوتی: (انا خیر منه خلقتنى من نار وخلقته من طین) یان گوتی: (ارایتک هذا الذی کرمت علی).

ئیبلیس له‌به‌هه‌شت ده‌رده‌ په‌رښى و تا روژى سه‌لاش مله‌لانى ده‌کا:

^{۳۷} **قال فاخرج منها فانك رجيم** خوا فرموى ساله‌نیو فریشته‌دا ده‌رچو، چونکه‌ تۆ لای من ده‌ر کراویت ^{۳۸} **وان عليك اللعنة الى يوم الدين** وهه‌ تا پوژى تۆله‌و پاداشتیش نه‌فرینت له‌سه‌ره ^{۳۹} **قال رب فانظرنى الى يوم**

یبعثون ئیبلیس وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارى من! مه‌ودام بده‌ تا پوژى خه‌لکى زیندوو ده‌کړنه‌وه، بۆ نه‌وه‌ تۆله‌ له‌ئاده‌م و نه‌وه‌کانى بکاته‌وه ^{۴۰} **قال فانك من المنظرين** خوایش فرموى: ده‌تۆ له‌ مۆله‌تدراوانیت ^{۴۱} **الى يوم الوقت المعلوم** تا پوژى دی‌ساریکراو بۆ له‌ناو‌چوونى هه‌موو گیانه‌به‌ران، واته‌: پوژى (نه‌فخه‌ی یه‌که‌م) ^{۴۲} **قال رب بما اغويتنى** شه‌یتان وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارى من! به‌هوى نه‌وه‌وه‌ که‌ تۆ گو‌م‌رات کړدم، واته‌: له‌سه‌ر سوژده‌ نه‌بردن بۆ ئاده‌م **﴿لازین لهم فى الارض﴾** مه‌رج بیټ منیش گوناح و لاسارى بۆ وه‌چه‌و نه‌وه‌کانى ئاده‌م له‌زه‌ویدا شیرین که‌م **﴿و لاغوينهم اجمعين﴾** و گشتیشیان له‌رښى راست گو‌م‌راو سه‌ر لیښیواو بکه‌م ^{۴۳} **﴿لا عبادك منهم المخلصين﴾** مه‌گین عه‌بده‌ دل و ده‌روون پاک‌کانت، نه‌وانه‌یان له‌به‌ر هه‌ر حیکمه‌تى خوت ده‌یزانیت، بریارت داوه‌ له‌سه‌ر هی‌دایه‌ت بن، له‌ شوینیکى دیکه‌دا هاتوه‌: (ارایتک هذا الذی کرمت علی لى ان اخرتنى الى يوم القيامة لاحتنکن ذریته‌ إلا قلیلا) ^{۴۴} **قال هذا صراط على مستقیم** خوایش فرموى: نه‌مه‌ پښه‌گى راست

قَالَ يٰٓإِبْلِيسُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ (۳۶) قَالَ لَمْ اَكُنْ لَاسْجِدًا لِّبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَآءٍ مَّسْنُونٍ (۳۷) قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيمٌ (۳۸) وَ اِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ اِلَى يَوْمِ الدِّينِ (۳۹) قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْنِى اِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ (۴۰) قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ (۴۱) اِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ (۴۲) قَالَ رَبِّ بِمَا اَغْوَيْتَنى لَازِىْنٌ لَهُمْ فِى الْاَرْضِ وَ لَاغْوِيْنَهُمْ اَجْمَعِيْنَ (۴۳) اِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلَصِيْنَ (۴۴) قَالَ هٰذَا صِرَاطٌ عَلٰى مُسْتَقِيْمٍ (۴۵) اِنَّ عِبَادِى لَیْسَ لَكَ عَلَیْهِمْ سُلْطٰنٌ اِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغٰوِيْنَ (۴۶) وَ اِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِيْنَ (۴۷) لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُوْمٌ (۴۸) اِنَّ الْمُتَّقِيْنَ فِى جَنَّٰتٍ وَ عُیُوْنٍ (۴۹) اَدْخُلُوْهَا سَلٰمًا اَمِيْنَ (۵۰) وَ نَزَعْنَا مَا فِى صُدُوْرِهِمْ مِّنْ غَلٍ اَوْخَا نَاعَلٰى سُرُرٍ مُّقْبِلِيْنَ (۵۱) لَا یَمَسُّهُمْ فِیْهَا نَصَبٌ وَ مَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِيْنَ (۵۲) نَعٰی عِبَادِىْ اَنِّىْ اَنَا الْعَفُوْرُ الرَّحِيْمُ (۵۳) وَ اَنَّ عَذٰبِىْ هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيْمُ (۵۴) وَ نَبِّئْهُمْ عَنْ ضَعِیْفِ اِبْرٰهِيْمَ (۵۵) اِذْ دَخَلَا

و پښکى به‌رمو منه، ده‌ره‌نجامیش هه‌موو بۆلای خو‌م دینه‌وه‌و، هه‌ر که‌سه‌یش به‌ پښى کارو کړده‌وى خو‌ی پاداش و تۆله‌ وه‌ر ده‌گړیت، وه‌ له‌ جیگایه‌کى تر دا هه‌ر له‌مه‌ر نه‌و ری‌بازهى خواوه‌وه‌ ده‌فرموى: (وعلى الله قصد السبیل) ^{۴۶} **ان عبادى ليس لك عليهم سلطان** بیگو‌مانیشبه‌ تۆ هیچ جو‌زه‌ ده‌سه‌ل‌اتیکت به‌سه‌ر دل‌ى به‌نده‌ راساله‌کانى مندا نییه‌، چونکه‌ هه‌ر له‌ژیر پکښى خو‌مدان و له‌ (نه‌زل) دا بریومه‌ته‌وه‌ به‌دواى تۆدا نایه‌ن **﴿لا من اتبعك من الغاوین﴾** مه‌گه‌ر نه‌و گو‌م‌راو لاړیانه‌ی په‌یره‌ویى له‌تۆده‌که‌ن و، به‌دواى تۆدا ده‌چن ^{۴۷} **﴿وان جهنم لموعدهم اجمعين﴾** و به‌راستى دۆزه‌خیش جیگای نه‌وانه‌ هه‌مووه‌ (واته‌: شه‌یتان و شوینکه‌وتوه‌کانى) له‌ نایه‌تیکى دیکه‌دا جه‌خت له‌ سه‌ر نه‌وه‌ ده‌کاته‌وه‌و ده‌فرموى: (ومن یکفر به‌ من الاحزاب فالنار موعده).

جه جه نه هم حهوت دهر گای هه یه :

﴿**لها سبعة ابواب**﴾ دۆزه خیش حهوت دهر گای هه یه ﴿**اٰكل باب منهم جزء مقسوم**﴾ بۆ هر دهر گایه کیش دهسته یه که له پهیره وانی شهیتانی بۆ دیاری کراره، گومراکانیش به پیی تاوانه کانیان جوراوجوړن، بویه هر به شهی له دهر گایه که وه دهنردریته ناوی! ئینجا خوی میهره بان پاشه پوژی پاریزکاران باس ئەکاو ئەفه رموی: ﴿**اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ**﴾ به راستیی له ناخیره تدا پاریزکاران له ناو چه نذین باخات و له لای چه نذین کانیاوی (شهراب، شیر، ههنگوین...) دان ﴿**اَدْخُلُوْهَا بِسَلَامٍ اٰمِنٍ**﴾ پییان دهوتری: دهسا دور له هه مو به لاو نه هات و ناخوشیه که، به دلنیا ییه وه بچه ناویانه وه ﴿**وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُوْرِهِمْ مِنْ غُلٍّ**﴾ وه هر قین و قارو دژایه تییه که هبیت که به هوئی ژیان و ژبواری دنیا وه پهیدا بووبی له وی له سنگیانی لا ده بین، اته: به سنگیکی پاک و سافه وه، به دلیکی خاوینه وه ﴿**اِخْوَانًا عَلٰی سُرٍّ مُّقَابِلٍ**﴾ له بهرام بهر یه کتر به برایانه له سهر تهخت داده نیشن، که شیوهی دانشتانی ناوا باشتین ریزو حورمه ته بۆ یه کتر. پی شهوا (بوخاری) ئهم فهرموده یه ده هیئت و ده لیت: ((يُخْلَصُ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ، فَيُحْبَسُونَ عَلَى قَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيَقْتَصُّ لِبَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضِ مَظَالِمِ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا، حَتَّى إِذَا هَذَبُوا وَنَقَوْا، أَذِنَ لَهُمْ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ)) اته: موسلمانان له ناگر رزگاریان ده بی، ئینجا له نیوان به ههشت و دۆزه خدا راده گیردین، هر هه قنکیان به سهر یه کتر وه هبیت بویان جیبه جی ده کريت، ئه وسه به پاک و خاوینی و بی رک و کینه گشت ده چنه به هه شته وه دواي ئیزندان پییان ﴿**لَا يَمَسُّهُمْ فِيْهَا نَصَبٌ**﴾ وه له وی هیچ رهنج و نار هه ته کیشیان تووشنا بی، له فهرموده دا هاتوه: ((اِنَّ اللّٰهَ اَمَرَنِي اَنْ اَبْشُرَ خَدِيْجَةَ بَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخْبَ فِيْهِ وَلَا نَصَبٍ...)) متفق علیه. ﴿**وَمَامٌ مِنْهَا بِمَخْرَجٍ**﴾ و هر گیزیش ناهینرینه ده ری لی، چونکه نیعمه تی ئه وی نه برا وه بهرده وامه، له فهرموده یه کدا هاتوه: ((به به هه شتییه کان ده گوتريت: مرته بیت که: هه می شه له شساغ و ته ندروستن و نه خوش ناکه ون، به خوشی بژین و رابویرن، ئیتر نامرن، هر لاو و شوخ و شهنگن، قهت پیر نابن، بهرده وام لیړه ون، هر گیز جینا هیلن)) پی شهوا موسلیم. ﴿**نَبِيٌّ عِبَادِي**﴾ ئه ی موحه ممه د تۆ بهنده کانم ناگادار بکه ﴿**اِنِّیْ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ**﴾ که به راستیی هر خوم زور لیبوره، زوریش میهره بان و دلوثان ﴿**وَ اَنْ عَذَابِيْ هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيْمُ**﴾ و سزاشم سزای زور به ژان و ئیش پیگه یه نه ره وینه ی نیه، به لام لیبوردنیشم پیش سزام که وتوه، بویه پیغه مبهری خواش ﷺ ده فهرموی: ((لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الْعُقُوْبَةِ مَا طَمَعَ بِجَنَّتِهِ اَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَطَ مِنْ رَحْمَتِهِ اَحَدٌ)) موسلیم فی التوبه (۳۷۵۵) باب (۴) اته: ئهر موسلمان برانیت خوا چنده خاوهن تۆ له یه، هر گیز که سیك به ته مای به ههشت نه ده بوو، وه نه گهر کافیش زانیبای رحم و به زهیی خوا چنده زوره، قهت که سیك له رحمه تی خوا ته ماح بر نه ده بوو!

باس و خواستی میوانه کانی ئیبراهیم:

﴿**وَبَنِيْهُمْ عَنْ ضَيْفِ اِبْرٰهِيْمَ**﴾ ئه ی پیغه مبهر! دهنگ و باسی میوانه کانی ئیبراهیمان ئی ناگادار بکه که: کومه لی فریشته بوون و خوا ناردنی بۆ له ناو بردنی قوم و نه ته وه که ی (لوط) ئاموزای ﴿**اِذْ دَخَلُوْا عَلَيْهِ**﴾ ئه و کاته ی چوونه ژوروی لای ﴿**فَقَالُوْا سَلَامًا**﴾ و دهست به جی و تیان: سه لام له ئیبراهیم ﴿**قَالَ اِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ**﴾ ئیبراهیمیش "دیاره پاش سلاسه ندنه وه پیگوتن: به راستیی ئیمه ناتانناسین و لیشتان ده ترسین، چونکه که خیرا چوو و خواردنی بۆ هیئان و لییان نه خوارد، پیی و ابو نه یارن ﴿**قَالُوْا لَا تَوَجَّلْ**﴾ ئه وانیش و تیان: مه ترسه ﴿**اِنَّا نَبْشُرُكَ بِغَلَامٍ عَلِيْمٍ**﴾ به راستیی ئیمه فریشته یان و هاتووین مزگینی کوریکی زانا به تۆ بهدین، اته: ئیسحاق/سه لامی

لهسه ربی ﴿^{۷۴} قال ابشرتونی﴾ ئیبراهیم به سهر سورمانیکه وه گوتیی: ئایا موژدهم ددهنی؟ ﴿^{۷۵} علی ان مسنی الکبر﴾ له حالیکا پیری زهر بهی لیداوم؟! ﴿^{۷۶} فیم تبشرون﴾ جا له حالیا ئاوادا که من هیئده پیر بم مژدهم به چی ددهنی؟ ﴿^{۷۷} قالوا بشرناک بالحق﴾ وتیان: بهشتیکی هق و راست موژدهت ددهنی، بۆچی سهرت سور ددهنی، واته: شته که راسته و فرمانی خواجه و پراوته وه ﴿^{۷۸} فلا تکن من القانطین﴾ نابی تۆیش له بی هیوایان بیت ﴿^{۷۹} قال ومن یقنط من رحمة ربه إلا الضالون﴾ ئیبراهیم وتی: دهبی کی له میهره بانی په روهردگاری خوئی ناو میید بی، به دهر له ری لادهره کان؟ به لام له بهر هیئده پیر بوونم سهرم له خوم سور ددهنی که له حاله تی وادا مندالمان بییت، نه که له دهسه لاتی خوا، ههتا هیوام بهرهمه تی خوا نه بی.

فریشته کان بۆچی هاتن؟

﴿^{۸۰} قال فما خطبکم ایها المرسلون﴾ جا دواى ئه وه که (ئیبراهیم) هیمن ده بیته وه و ترسی نامینی ده لیئت: نه ی نیردراوه کان! ده بی کاری گرنگتان له هاتنه تاندا چی بیئت؟ ﴿^{۸۱} قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمین﴾ وتیان به راستیی له لای خوا وه ناردراوین بو له ناو بردنی گه لیکی تاوانبار، واته: هۆزی لووط ﴿^{۸۲} إلا آل لوط﴾ خاوو خیزانه که ی لووط نه بی، چونکه ئه وانه موسلمانن ﴿^{۸۳} إنا لمنجومهم اجمعین﴾ بینگومانیش ئه وانه هه موو پزگار ده که یین ﴿^{۸۴} إلا إمراته﴾ چونکه له بهر بی ژنه که ی نه بیئت ﴿^{۸۵} قدرنا إنا لمن الغابین﴾ چونکه له بهر بی بروایی و کلا بوونی له ری هق، بریارمان داوه ئه وه له پیزی تیاچوه کاندای بیت.

فریشته کان ده بنه میوانی لووط:

﴿^{۸۶} فلما جاء آل لوط المرسلون﴾ ئینجا که فریشته راسپارده کان له سهرو سیمایه کی جوان و شیریندا هاتنه لای بنه ماله ی لووط ﴿^{۸۷} قال إنکم قوم منکرون﴾ لووط گوتی: ئیوه که سانیکن، من ناتاناسم ﴿^{۸۸} قالوا بل جئناک بما

﴿^{۸۹} إذ دخلوا علیه فقلوا سلماً قال إنما منکم رجلاً﴾ ﴿^{۹۰} قالوا لا نوحل إنا نبشركم بغلامٍ﴾ ﴿^{۹۱} قال أبشرتمونی علی أن مسنی الکبر فیم تبشرون﴾ ﴿^{۹۲} قالوا بشرناک بالحق﴾ ﴿^{۹۳} فلا تکن من القانطین﴾ ﴿^{۹۴} قال ومن یقنط من رحمة ربه إلا الضالون﴾ ﴿^{۹۵} قال فما خطبکم ایها المرسلون﴾ ﴿^{۹۶} قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمین﴾ ﴿^{۹۷} إلا آل لوط﴾ ﴿^{۹۸} إنا لمنجومهم اجمعین﴾ ﴿^{۹۹} إلا إمراته﴾ ﴿^{۱۰۰} قدرنا إنا لمن الغابین﴾ ﴿^{۱۰۱} قالوا بل جئناک بما کأنوا فیه یمترون﴾ ﴿^{۱۰۲} وأتینک بالحق وإنا لصادقون﴾ ﴿^{۱۰۳} فأسر بأهلك بقطع من الیل وأتیع أذنه لم ولا یلتفت منکم أحد﴾ ﴿^{۱۰۴} وأمضوا حیث تؤمرون﴾ ﴿^{۱۰۵} وقضینا إلیه ذلک إلا مرأت دابر هؤلا مقطاع مصلحین﴾ ﴿^{۱۰۶} وجاء أهل المدینة یستبشرون﴾ ﴿^{۱۰۷} قال إن هؤلا ضغی فلا تفضحون﴾ ﴿^{۱۰۸} وأنقوا الله ولا تحزنون﴾ ﴿^{۱۰۹} قالوا أولم تنهک عن العلیم﴾ ﴿^{۱۱۰}﴾

٢٦٥

﴿^{۱۱۱} کانوا فیه یمترون﴾ فریشته کان وتیان: ئیمه پیاوخراپ نین، دلنیا به ئیمه فریشته یین و هاتووین به وهی ئه وان گومانیا تیدایه، واته: هاتووین سزایه کمان هیناوه که هۆزه که ت گومانیا له هاتنیدا هیه ﴿^{۱۱۲} واتیناک بالحق﴾ هاتووین بولات به هه والیکی هق و راست، وه کو ده فرموی: (ماننزل الملائكة إلا بالحق...) ﴿^{۱۱۳} وإنا لصادقون﴾ وه بیگومان به پراسمانه و راست بیژین له قسه که ماندا.

لووط! شه و دهوی به خاوو خیزانت بکه:

﴿^{۱۱۴} فأسر بأهلك بقطع من الیل﴾ جا که وایه نه ی لووط! له دواى تیپه بر بوونی به شیک له شه و خاوو خیزانت و ده رنی و له شار برۆ ﴿^{۱۱۵} واتبع ادبارهم﴾ خۆیشت شوینیان بکه وه ﴿^{۱۱۶} ولا یلتفت منکم أحد﴾ وه نابی هیچ که سیکیشتان به ره دوا لاکاته وه تا ئه و نا په حه تی و سزایه نه بیینی کاتی ده بار یته سهریان ﴿^{۱۱۷} وامضوا حیث

تؤمرون ﴿وہ بؤ ئەو شوینە کہ فەرمانتان پیکراوہ لە ولاتی (شام) کہ بؤی بجن، رییگرنە بەر ﴿^{۶۶} وقضینا إلیه ذلک الامر﴾ وە ئەو پریارە گرنگ و گەورەییەمان سروس بؤ کرد ﴿ان دابر هؤلاء مقطوع مصبحین﴾ کہ بەرپرسیتی لە دەمی بەرەبەیاندا رەگ و پێشەیی هەموو ئەمانە لەبەن دەردی و، ئەبێ هیچ کەسیکیان ئی دەر نەچیت، وەک لەئایەتی تردا دەفەرموی: (إن موعدهم الصبح الیس الصبح بقریب). یان ئەفەرموی: (فقطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین).

خەلکی شار بەهەلەلە سەریان هەلدا:

﴿^{۶۷} وجاء اهل المدينة يستبشرون﴾ وەر کەخەلکی شارەکی (سدوم) بیستیان وا لووط میوانی هاتوو،

کەوتنە هەلەلە کێشان و، لەخوشیا مژدەیان بەیەکدی دەدا

بؤ ئەنجامدانی ئەو کارە زۆر دزیو قیزەون و ناشیاویان !!

﴿^{۶۸} قال ان هؤلاء ضیفی فلا تفضحون﴾ جا لەبەر ئەو

کەلووط نەیزانیبوو ئەوانە فریشتەن، ترسی هەبوو بـ

حورمەتیان بکەن، بۆیە وتی: بەرپرسیتی ئەوانە میوانی من،

تکاتان ئی دەکەم روو زەردم مەکەن و ئابرووم مەبەن لایان

﴿^{۶۹} واتقوا الله ولا تخزون﴾ لەخوا بترسن و، شەرەمەندەو

چاوشۆرم مەکەن، جا لەباتی ئەو هۆزەکی بەگویی بکەن

﴿^{۷۰} قالوا اولم ننهک عن العالمین﴾ وتیان: ئایا پێمان

نەگوتیت نابێ کەس تخونت کەوی و میوانداری خەلکان

بکەیت؟ واتە: بە گویمان ناکەیت و رییگریشمان دەکەیت لە

ئەنجامدانی کارەکەمان؟ ﴿^{۷۱} قال هؤلاء بناتی ان کنتم

فاعلین﴾ لووتیش لەناچارایا وتی: کورە غێرەتتان بێت

ئەمانە کچەکانم، لێتان مارە ئەکەم، ئەگەر هەر نیازی

ئەوکارەتان کردوو، تکایە بگەڕێنەو سەر فێرەتی پاک و

خاوی، وە لەو بەد ئەخلاقییە لادەن. راقەکرانی قورئان

دەلێن: مەبەست لە وشەیی (بناتی) کێژۆلەو کچانی هۆز

قەومەکیەتی، چونکە هەموو پەيامبەرێک باوکی میللەتەکی خۆیەتی ﴿^{۷۲} لعمرک انهم لفي سکرتهم یعمهون﴾ خوا

ئەفەرموی: دە بەگیانی تۆ قەسەم ئەی موحەممەد ﷺ! ئەوانە لەگێژاوی مەستی و بـی هۆشی و سەر لێشیواوی

خۆیاندا یارییان دەکردو بەیەکدا دەهاتن، چونکە ئاگیان ئی نەبوو بەیانی چییان لیدی...!! (عەبدوللای کوپی

عەباس) دەلێت: خوا هیچ پێژدارێکی تری وەک موحەممەد ﷺ دروست نەکردوو، نەشم بیستوو کە سویند

بەگیان و ژیانی هیچ کەسیک بخوات، جگە لە پەيامبەر ﷺ. راقەکرانی قورئانیش بەکۆی دەنگ دەلێن: خوا لەو

ئایەتەدا سویندی بەگیان و ژیانی پیغەمبەر خوارد !! دیارە ئەمە بەلگەیە لەسەر گەورەیی و مەزناوەتی پیغەمبەر،

وە شتیکی تر جگە لەمە ناگەیهنیت، وەک شەرعیەتدان بە سویند خواردن بە غێرەن خوا، چونکە خوا سوین بە گەلی

لە دروستکراوەکانی دەخوا، بەلام بۆ ئێمە رهوانیە سویندیان پی بخوین.

سُورَةُ الْحَجَرِ

لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَعِلِينَ ﴿٧١﴾ لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾ فَأَخَذْتُمُ الصَّيْحَةَ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾ فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُمُوسِمِينَ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّمَا لِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ ﴿٧٦﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَالِمِينَ ﴿٧٨﴾ فَأَنفَقْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّمَا لِيَا مَارِئِينَ ﴿٧٩﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسِلِينَ ﴿٨٠﴾ وَءَايَتْنَاهُمْ ءَايَتِنَا فَكَأَنُو عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾ وَكَأَنُوا يُحْسِنُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ ﴿٨٢﴾ فَأَخَذْتُمُ الصَّيْحَةَ مُصْبِحِينَ ﴿٨٣﴾ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْصَبْ الصَّصَبِ الْجَمِيلِ ﴿٨٥﴾ إِنْ رَبُّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمُنَافِي وَالْقُرْءَانَ الْعَظِيمِ ﴿٨٧﴾ لَتَمَنَّيَنَّ عَيْنُكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَاهُ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾ وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾ كَمَا أَنزَلْنَاهُ عَلَى الْمُتَقَسِّمِينَ ﴿٩٠﴾

الَّذِينَ جَعَلُوا

٣٦

له گه‌ل گزنگی هه‌تاودا خوا گرتنی :

﴿^{۷۳} **فَاخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مَشْرِقِينَ**﴾ ئینجا له گه‌ل گزنگی خۆردا شریخو دنگی فریشته، یان هه‌شریخه‌یه‌کی تر گرتنی و، لاپه‌ره‌ی ژیا‌نیان پێچ‌رایه‌وه ﴿^{۷۴} **فَجَعَلْنَا عَلَیْهَا سَافِلَهَا**﴾ به‌و شیوه‌که خانووه‌کانیانمان ژێرو ژوور کرد ﴿**وَأَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ حِجَابًا مِنْ سَجِيلٍ**﴾ وه به (گلبه‌رد) به‌رده بارانمانکردن ﴿^{۷۵} **إِنْ فِیْ ذَلِكَ لَآیَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ**﴾ به‌پراستی له‌و سزاو تۆله‌دا زۆر به‌لگه‌و نیشانه هه‌یه بۆ ئه‌وانه‌ی په‌ندو ئامۆژگاری وه‌ر بگرن و، یان ورد ده‌بنه‌وه، جا هه‌ر بۆ دووپاتی ئه‌و مانایه‌و ده‌رك و زیره‌کی مرۆی ئیماندار ، پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ((إِتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ)) پاشانی‌ش ئایه‌تی: (إِنْ فِیْ ذَلِكَ لَآیَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ) ی خۆینده‌وه. الترمذی. (فی تفسیر القرآن (۳۱۳۷) باب (۱۶) من سورة الحجر. وفی سنده عطیة العوفی وهو ضعیف جدا، وقد أخرجه الشوكانی فی الفوائد المجموعة فی الأحادیث الموضوعة..)) ئه‌مه‌و هه‌ندی لیکۆلینه‌وه‌ی تری له‌سه‌ره، ده‌توانی ته‌ماشای ته‌فسیری (قورتبی/ به‌رگی ۵/ په‌راویزه‌که‌ی بکه‌یت. ﴿^{۷۶} **وَأَنهَا لِبَسِیلٍ مَّقِیمٍ**﴾ و به‌پراستی ئیستاش گوندو شاره‌ وێران‌کراوه‌کان له‌سه‌ر رێگه‌ی کاروانه‌کاندا به‌هه‌وڵاتی (شام)، هه‌ر به‌پێوه‌ ماونه‌ته‌وه‌و ده‌بینرێن و، بوونه‌ته‌ ده‌ریاچه‌یه‌کی بۆگه‌ن و پیس، وه‌کو ده‌فه‌رموی: (وَأَنکُمْ لَتَمُرُونَ عَلَیْهِمْ مَصْبِحَینَ ، وَبَالِیلٍ أَفَلَا تَعْقِلُونَ) ﴿^{۷۷} **إِنْ فِیْ ذَلِكَ لَآیَةٌ لِّلْمُؤْمِنِینَ**﴾ به‌پراستی له‌و ده‌ست وه‌شانه‌دا نیشانه‌یه‌کی گه‌وره‌ی ده‌سه‌لاتی خوا هه‌یه بۆ به‌رواداران.

یارانی بی‌شه‌یش (أَصْحَابُ الْآيَةِ) له‌ناو چوون:

﴿^{۷۸} **وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْآيَةِ لَظَّالِمِینَ**﴾ و به‌پراستی (أَصْحَابُ الْآيَةِ) خاوه‌ن بی‌شه‌کان، واته: گه‌له‌که‌ی (شوعه‌ب) به‌روایان به‌شوعه‌ب نه‌هه‌یناو سته‌مکارو له‌سه‌ر ناهه‌ق بوون. (ئه‌یکه‌) به‌جیگایه‌کی پڕ له‌دار و دره‌خت ده‌لێن ﴿^{۷۹} **فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ**﴾ ئیمه‌یش له‌به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌وه تۆله‌مان ئی سه‌ندن، هه‌وره تریشقه‌و بوومه له‌رزه گرتنی و، بوونه قوربانی لاساری خۆیان ﴿**وَأَنهَآ لِبِأَمَامٍ مَّبِینٍ**﴾ که به‌پراستی هه‌ردووکیان شارو گونده وێراو کراوه‌کانی نه‌ته‌وه‌که‌ی (لووط) و، هۆزه‌که‌ی (شوعه‌ب) له‌سه‌ره رێگایه‌کی ئاشک‌رادان و ده‌بینرێن ، رێبواران هه‌مووکات به‌لایاندا تیپه‌ر ده‌که‌ن و ئاسه‌واریان دیاره‌و ده‌بینرێت ، ئه‌وه‌ی خاوه‌ن ئیمان و خاوه‌ن هۆش بێ په‌ندیان ئی وه‌رده‌گرێ، ئه‌ی ئیوه‌ بۆ په‌ندی ئی وه‌رناگرن ئه‌ی قوره‌یش؟

خه‌لکی حیج‌ریش (سه‌موود) تیاچوون:

﴿^{۸۰} **وَلَقَدْ كَذَبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِینَ**﴾ و به‌پراستی خه‌لکی شاری (حیجر) یش - نه‌ته‌وه‌که‌ی صالح که له‌نیوان (مه‌دینه‌و) (شام) دایه - په‌یامبه‌رانیان به‌درۆژن دانا، واته: باوه‌ریان به‌ صالح پێغه‌مبه‌ر نه‌کرد، ئه‌مه‌ش وه‌کو ئه‌وه‌ وایه باوه‌ریان به‌هه‌موو پێغه‌مبه‌ران نه‌کردبێ. ﴿^{۸۱} **وَأَتَيْنَاهُم آيَاتِنَا**﴾ جا له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا چه‌ندین به‌لگه‌و نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتی خۆشان نیشاندان، وه‌کو وشتره‌که‌و، بیره‌که ، به‌لکو باوه‌ر به‌یئن ﴿**لَنَكُونُوا عَنْهَا مُعْرِضِینَ**﴾ که‌چی هه‌ر بێزارییان ده‌رب‌ری و پوویان له‌و گشت موعجیزه‌و ئایه‌تانه‌وه‌رگیرا! ﴿^{۸۲} **وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بِيُوتًا آمِنِینَ**﴾ وه ئه‌وان هۆزیکی وابوون له‌ چیاکاندا، خانوویان بۆ ئاره‌زوو خۆشیی ده‌تاشیی و، تیا‌یاند به‌ئاسووده ده‌ژیان ﴿^{۸۳} **فَاخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مَصْبِحِینَ**﴾ هه‌تا له‌ئه‌نجامی بێ دینی خۆیاندا، له‌ به‌ره‌ به‌یانیکێ زوودا سزاو دنگی وێران‌که‌ریان هاته‌ سه‌رو گرتنی و تیاچوون ، له‌ فه‌رمووده‌دا هاتووه: هه‌ر که پێغه‌مبه‌ر رێکه‌وتبا ئه‌و شوینانه به‌هاوه‌له‌کانی ده‌گوت: له‌م جو‌ره شوینانه‌دا به‌زۆریش بووبیت ده‌بی بگرین، نه‌ وه‌کو سزاکه‌ی ئه‌وانتان

ئەوقەببیت. پېشەوا ئەحمەد ﴿^{۸۶} **فما اغنى عنهم ما كانوا يكتسبون**﴾ ھەرچیشیان کرد بەر لەھاتنی سزاكە، بىٰ
نیازی نەکردن و رزگاریان نەبوو، جا کەواتە ئەى ملھوورەکان! ئیوھیش بىری بکەنەوھو فریای خۆتان بکەون! .
قیامەت بەرپۆدەو ھەر دیت:

﴿^{۸۷} **وما خلقنا السموات والأرض وما بينهما إلا بالحق**﴾ ئاسمانەکان و زەویى و ھەرچیش لەنیوانیادیە،
بەدادگەرانیە راستیی دروستمانکردوون ﴿**وإن الساعة لأتیة**﴾ وە بیگومان پۆژو ساتی قیامەتیش لەھاتندیەو، ھەر
پیش دیت، لەسوورەتی (مؤمنون) دا دەفرموی: ﴿**افحسبتم انما خلقناكم عبثا وانکم إلینا لاترجعون**﴾ ﴿فاصفح
الصفح الجمیل﴾ جا تۆش ئەى پیغەمبەر ﷺ! بەشیوھیکى چاک و جوان چاوپۆشی لە ھۆزەکەت بکە، واتە: تاکاتی
خۆی دیت و مۆلتەت بە جەنگ و کۆشتار دەدری! لەگەلیان ﴿^{۸۸} **إن ربک هو الخلاق العلیم**﴾ چونکە ھەرپەرەردگاری
تۆیە ھەمیشە دروستکەر بەدیھینەرە، بەئاگا و زانیە بەھەموو کاروکردهویەک وەھەر کات بییەوی زۆر بەناسانی
قیامەت دینیت.

فەرمان بە پێداگری لەسەر بانگەوازەکەى:

﴿^{۸۹} **ولقد آتیناک سبعاً من المثانی**﴾ و بیگومان ئیئە حەوت ئایەتەکەى سوورەتی فاتیحە کەچەند جارێ
لەنویژدا دەخویندریتەوھو دووپات دەکریتەوھ- وەھەروا ئەم قورئانە گەورەشمان پێدايت، کە تەواکەری گشت
کتیبە ئاسمانیەکانەو، ھەموو ھەوال و بریارێکی گرنکی تیادیە، لەفرمودەیکەشدا بۆ دووپاتی ئەو ھاتووھو
دەفرموی: ﴿**(الحمد لله رب العالمین هی السبع المثانی والقرآن العظیم)**﴾ ﴿^{۹۰} **لا تمدن عینیک إلی ما متعنا به أزواجاً**
منھم﴾ ئەى پیغەمبەر! چاوەرە لەو لەزەت و خوشیەى ھەندى لەو بى پرۆیانەمان پى بەھەرەمەند کردوھ، چونکە
ئەو قورئانەى بەتۆمان داوھ زۆر گەورەو بەرپۆژەرە، لەوھى بەوانمان داوھ ﴿**ولا تحزن علیھم**﴾ و خەفەتیشیان بۆ
مەخۆ کەپروا ناھینن ﴿**واخفض جناحک للمؤمنین**﴾ ئەوان ویل بکەو بالی بەزەیی و میھرەبانیت بۆ پرۆاداران داخە،
واتە: لەگەلیاندا بەسۆزبەو لەخویشت نزیکیان بکەوھ، لەسوورەتیکى دیکەدا ھاتووھو دەفرموی: ﴿واخفض جناحک
لمن اتبعک من المؤمنین﴾.

کاری پیغەمبەر ترساندنە:

﴿^{۹۱} **وقل إني أنا النذیر المبین**﴾ بلى: من تەنھا ترسینەری ئاشکرام، لەوھ بەولاوھ ھیچم بەدەست نییەو،
ھەرکەسیک باوھ نەکات، ئەوا وەکو گەلانى پېشوو گیرۆدە دەبیت ﴿^{۹۲} **كما انزلنا علی المقتسمین**﴾ (ئەبوو سعەود)
لە تەفسیری ئەم ئایەتەدا دەلى: ھەر چۆنى قورئانمان داھەزاندە خواریوھو بۆتۆ ئەى پیغەمبەر! ھەر ئاواش
لەسەردەمى رابوردوودا کتیبمان ناردوھو بۆ سەر ئەوجوولەکەو گاوارانەش سویندیان خواریبوو پیکرا دژایەتی
پیغەمبەرەکانیان بکەن ﴿^{۹۳} **الذین جعلوا القرآن عضین**﴾ ئەوانەیان قورئانیان بەشەشکرد، واتە: باوھریان بە
ھەندیکی کردو، بە ھەندیکی باوھریان نەکرد، ھەر وەکو کتیبەکانى سەردەمى خوایانیان بەشەشکردو، باوھریان بە
ھەندیکی کردو، ھیندیکیان خستە ئەولاوھ. پېشەوا (بوخاریی) لە (ئین عەباس) ھەو دەلى: ئەوانەى قورئانیان
بەشەش کرد خاوەننامەکان بوون، ئەوانبوون باوھریان بەھەندیکی ھیناو، باوھریان بە ھەندیکی نەھینا! ﴿^{۹۴}
فوریک لنسئلنھم اجمعین﴾ سویند بەپەرەردگارت ئەى موحەممەد! ﷺ لەھەمووان دەپرسین ﴿^{۹۵} **عما كانوا**
یعملون﴾ لەو کاروکردهویە دەیانکردو، چۆنیش وەلامى پیغەمبەرەکانیان دەدایەو؟

سپارده کت به ناشکرا را بگه یه نه :

﴿**فاصدع بما تؤمر**﴾ جا تویش نهی پیغه مبره هارچیت پی سپیدراوه بی پهردهو به ناشکراو نمایان دهی بره، واته: پرو به پرو به مردمی را بگه یه نه، نایینه کت ناشکرا بکه ﴿**واعرض عن المشركين**﴾ و له هاو به شدانه ران پرو و هرگیره گوینان مه دهی و. نین عه باس نه لی: **ثم نايه تهی ئیره به نايه تی: (فاقتلوا المشركين) هی (تهو به) نه سپارده تهو، به لکو نه میس بکات و ساتی خوئی کاری پی ده کری** ﴿**۱۵ إنا كفيناك المستهزئين**﴾ چونکه به راستی نیمه له به رابه رگالته که راندا بو تو به سین و ناهیلین کاره کت راگرن، خوی گه وره له جیگاهیه کی تردا به رامبه ریان ده فهرموی: (ودوا لو تدهن فیدهنون) ۹/۶۸. یان ده فهرموی: (.. والله يعصمك من الناس..) ﴿**۱۶ الذين يجعلون مع الله إلها آخر**﴾

نه وانه ی که له گهل خوادا پهرستراویکی تر داده نین ﴿**فسوف يعلمون**﴾ له دوا ییدا چاک نه زانن چیین پی ده که یین، نه و به بو هر له پروژی (به ردا) خوا ریسوای کردن و نابرووی بردن و، پوزهی لووت به رزه کانی شکاند، ئیستایش هر که سیک شهریک بو خوا دابنی و، گالته و مه سخره به دینی خوا بکات، خوی گه وره خوئی خهمی ده خوات و به رووا دهیدا به زه و ییدا. تاهه ق سهرنه که وی کول نه دهیت:

﴿**۱۷ ولقد نعلم انك يضيق صدرك بما يقولون**﴾ وه به راستی نیمه ده زانن که تو له قسه ی ناپه سه ندی نه وانه سنگ و دلت تهنگ ده بی، خهریکه نه توانی کاره کت بکه ییت ﴿**۱۸ فسبح بحمد ربك**﴾ جا تویش بو لبردن نه و نارده حه تی و دلته نگیه هر شوکری په روه ردگاری خوت بکه ، به پاک و خاوین رای بگه رو پرو له نویژ بنی ﴿**وكن من الساجدين**﴾ و هه ردهم له کړنو و شبه رانبه . پی شه و (نه حمده) **ثم فهرموده (قودس) هی هی ناوه که خوا ده فهرموی: ((یا ابن آدم ! لاتعجز عن اربع ركعات اول النهار اكفك آخره))** واته: نهی نه و هی ئادهم! تو له سه ره تایی روژه و ه چوار ركات نویژ بکه ،

بو کو تایی روژیش خو مت به سه ﴿**۱۹ واعبد ربك حتى ياتيك اليقين**﴾ و هه میسه په روه ردگاری خوت بپه رسته، تا نه و کاته یه قین (مه رگ) ت بو دی . (موجامید) و (قه تاده ..) ده لین: پی شه و (بوخاری) ش و شه ی (یه قین) ی هر به مه رگ ته فسیرو مانا کردو ته و ه. واته: هه تا نه و روژه ده مریت ، هر له سه ر دینه و کلا مه به .

تییینی: تا قمی له وانه که به باشی له نایینی خوا حالی نه بوونه و خو یان له راستیه کان لاده دن ده لین: مرو ف تانه و کاته خوا په رستی له سه ره که به ته واری خوی به به زه یی ده ناسی، جاپاش نه و ه، ئیدی نه نویژی له سه ر ده مینی و، نه هیچ فره زو واجیباتیکی ترا دسا تو ش دنیابه نه ی خوینه ری هیژ! که ته فسیری پر به پری نیمه نایه ته هر نه و ه یه نیمه بومان کرد.

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿١٥﴾

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿١٥﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَسَعَنَّهُمْ أَجَعِينَ ﴿١٦﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٨﴾ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَقَدْ عَلِمْنَا أَنكَ بِضيقِ صدرِكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٢١﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ﴿٢٢﴾ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٢٣﴾

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَنَّهُ أَمْرٌ بِاللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَنَهُ وَعَلَىٰ عَمَائِشِرُ كُوتَ ﴿١﴾ يُرْسِلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَىٰ عَمَائِشِرُ كُوتَ ﴿٣﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٤﴾ وَالْأَنْعَمَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٥﴾ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿٦﴾

له (۱۴۱۶/۱/۱) كۆچى بەرامبەر به (۱۹۹۵/۵/۳۱) زايىنى له تهفسىرى ئەم سوورەتە بوومەوه.

(والحمد لله رب العالمين).

*** **

۱۶- سوورەتى (نەحل)

مەككەيىيەو (۱۲۸) نايەتە

بەناوى خواي بەخشندەي مېهرەبان

* ئەم سوورەتە بناغو بنەما سەرەككەيەكانى ئىسلام باس دەكات، وەكو خوايەتتى خواي تاك وتەنيا، وەحى و نىكا، زىندوو بوونەو پاداشت و تۆلە. لە پال ئەمانەيشدا گەلى بەلگەي جۆراوجۆر دىننەتەو لە ئاسمان و زەوىي، لە دەرياو، لە كۆوكان، لە دەشت و شيوو دۆلەكان، لىزەمەي باران و، شىنبوونى پروەك و گژوگياو، گەمىي و كەشتىەكان، ئەستىرەكان، كە لە تاريكەكانى شەودا، پىيواران بەتايبەتتى سووديان لىي وەرەگرن و، پىيان پى دەردەكەن، ئەمانەو چەندىن ديمەنى تر كە مروۇ بەچاوى سەر ئەيانبىنى و بەگوئى دەيانبىسىت.. باس لەمانە دەكات بۆ دۆزىنەوئى خواو بەيەك زانىنى ئەو.

* لە سەرەتاوە باسكى سىروش و نىكا دەكات، كە جىگاي لاقرتتى بى باوەران بوو و پرويان پى نەكردو، هاتنى قىامەتتىشان بەشتىكى زۆر دور لە قەلەم دەدا.. تەنانەتتى ئەوئەندەيش نەقام بوون ئەيانوت: جا ئەگەر راستە قىامەت دىت دە فەرموو بۆمان بىنە !! تا دواتر بكەوتايە زياتر گالەتەيان دەكرد...!

* سوورەتەكە زياتر تىشك دەخاتە سەرپنەماي يەكتاپەرستىي.. بۆيە پروودەكاتە مروۇفەكان و پىيان دەلەيت: هەركەسە بەپىي دەسەلاتى خۆي باژىرىي خۆي بخاتە گەر بۆ دۆزىنەوئى خوا، بەتايبەت سەرىك بەرزەوەكەن و دروستكراوە رەنگاو رەنگ و نەخشىنەكانى ئەو بىيىن لەم بوونەوەرە فراوانەدا.

* مروۇفەكان بەگشتىي دادەچلەكەينى لە دەرنجامى سەلەيى و بى باوەرپىيان سەبارەت بە نەيمەتەكانى خواي گەورە، دەشيانترسىنى لەپاشە پۆژىكى رەش و نەگريس، ئەگەر درىژە بەو بىرو بۆچونە هەلەيەيان بەدەن.

* لە كۆتاييدا فەرمان بە پەيامبەر ﷺ دەكات كە زۆر بە حىكمەت و وردبىنانە خەلكى بانگ بكات بۆلاي دىنى خوا، وەلەگەلياندا هەميشە وشەي جوان و شىرين بەكاربىنى.. لە هەمان كاتيشدا دەبى زۆر لىيوردەو بە ئارامو خۆگر بىت لەسەر ئەو ئەزىيەت و ئەشكەنجەيە لە پىناوى بىرو باوەرەكەيدا دەدرى: (ادع إلى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة..). هەتا (واصبر وماصبرك إلا بالله).

هاتنى قىامەت نزيكە :

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ * ۱ اتى امر الله ﴿ ئەوا فەرمانى خوا بۆ سزاي بى باوەران هات و گەيشت و قىامەت بەرپا بوو، بەلى چونكە قىامەت هەر لە هاتنداىو سەرئەنجاميش (هەر پىشديت) خواي گەورە بە كردارى رابووردو (ماضى) وشەي (اتى) ي هينا، هەر وەك لە جىيتردا هەر لەو بارەيەو دەفەرموى: (اقرب للناس حسابهم وهم فى غفلة معرضون) ۱/۲۱. يان دەفەرموى: (اقربت الساعة وانشق القمر). ﴿فلا تستعجلوه﴾ جا كەوايە پەلەي ئەو رۆژە مەكەن، بىگومانىن هەردىت، پىغەمبەريش دەفەرموى: بەر لەهاتنى كات و ساتى قىامەت لەلاي خورئاواو پەلە هەرورىكى رەش وەكو (مەتالە) پەيدا دەبىت، بەردەوام بەرەو ئاسمان بەرز دەبىتەو هەلدەكشىت، ئەوسا جارچىيەك لەناو هەورە رەشەكەدا دەلەيت: ئەي خەلكىنە ! ئەوجا خەلكەكە بەرەو يەكدى دىن، ئەويش دەلەيت: ئەرى گۆيتان لىو

بوو؟ هه‌یانه ده‌لی: به‌لی، هه‌یشیانه دوودله، بۆجاری دووهم هاوار ده‌کاته‌وه: ئه‌ری بیستان؟ خه‌لکه‌کش ده‌لین، به‌لی، جابۆ جاری سییه‌م ده‌لی: خه‌لکینه! هوشیار بن! واپیری خوا هات بۆهاتنی قیامت، په‌له مه‌که‌ن و به‌پویه، ئه‌وجا پیغه‌مبه‌ر فهرمووی: سویندم به‌و زاته‌ی گیانی منی به‌ده‌سته! ئه‌وه‌نده به‌په‌له دیت، ئه‌ودوکه‌سه که پارچه قوماشیکیان راخستبیت، فریای کۆ کردنه‌وه‌ی ناکه‌ون، ئه‌وپیاوه‌ی (حه‌ون) و قومی چاک کردووه بۆ ئاوه خۆره‌ی ئازله‌که‌ی، مۆله‌تی نابیت ئاویانی تیا بدات، ئه‌و پیاوه‌ی و شتره‌که‌ی دۆشیوه بیخواته‌وه، فریای خواردنه‌وه‌ی ناکه‌ویت، ئیتر خه‌لکی به‌گشتی سهر قالن، هه‌ر یه‌که به‌ده‌ردی خۆیه‌وه. ﴿سبحانه وتعالی عما یشرکون﴾ پاك و خاوینی و، به‌رزی و بلندی هه‌میشه بۆ خوا له‌و شتانه‌ی وا ئه‌وانه ده‌یکه‌نه هاوبه‌شی و هاوه‌لی و، زیاد له‌وه‌ش که ده‌لین ناتوانی قیامت بینێ!.

فریشته تاك و ته‌نیایی خوا ده‌چه‌سپینن :

﴿ینزل الملائكة بالروح من امره علی من یشاء من عباده﴾ خوا به‌فرمانی خۆی فریشته‌ی وه‌حی (جبریل) به‌سروش و وه‌حیه‌وه به‌فرمانی په‌یامبه‌ریه‌تی، ده‌نی‌ری بۆ سهر هه‌رکه‌سیك له‌ به‌نده‌کانی که خۆی بیه‌وی و به‌شیایوی بزانی. ئه‌م ئایه‌ته ره‌تی قسه‌ی ئه‌وانه‌یه که خوا له‌سهر زاریانه‌وه ده‌فرمووی: (لولا نزل هذا القرآن علی رجل من القریئین عظیم) ۳۱/۴۳. یان له‌ جیگه‌یه‌کی تردا ده‌فرمووی: (الله یصطفی من الملائكة رسلا ومن الناس ..) یان ده‌فرمووی: (.. الله اعلم حیث یجعل رسالته ..) ﴿ان انذروا انه لا اله الا انا﴾ وه‌حییان بۆ ده‌کاو پییان ده‌لی: که خه‌لکه‌ له‌سزا بترسین و، ئاگاداریان بکه‌ن که جگه له‌ من هیچ په‌رستراویك به‌هه‌ق نییه ﴿فاتقون﴾ جا که‌واته له‌سنوره‌کانم پارێز بکه‌ن و، قسه‌م مه‌شکینن ﴿خلق السموات والارض بالحق﴾ خوا ده‌سه‌لاتداریکی وایه که ئاسمانه‌کان و زه‌ویی به‌راست و به‌هه‌ق به‌دییه‌ناوه، نه‌ک بی‌هووده‌و هه‌واته، له‌جیگه‌یه‌کی تردا ده‌فرمووی: (لیجزی الذین اصابوا بما عملوا ویجزی الذین احسنوا بالحسنی) ئیدی چۆن هاوبه‌شی بۆ دابنن؟! ﴿تعالی عما یشرکون﴾ به‌رزو بلنده له‌و بتانه‌ی که ئه‌وان ئه‌یانکه‌نه هاوبه‌شی و، ده‌سه‌لاتی هیچ شتیکیشیان نیه.

ئاسمان و زه‌ویی و مرۆهه‌ر خوا دایه‌یه‌ناون :

﴿خلق الإنسان من نطفة﴾ ئه‌و مرۆقه‌ی له‌ تنۆکه ئاو (تۆم) یکی که‌م و لاواز دروستکرد ﴿فاذا هو خصیم مبین﴾ که‌چی له‌باتی باوه‌رینان، بوویه دوژمنیکی ئاشکراو ململانیکه‌ر له‌گه‌ل دروستکاره‌که‌ی خۆیداو که‌وته ئینکاری کردنی وجودی!! له‌ سووره‌تیکی تردا هه‌ر له‌وباره‌یه‌وه ده‌فرمووی: (وهوالذی خلق من الماء بشرا فجعله نسبا وصهرا وکان ربک قدیرا). پیغه‌مبه‌ریشمان (محمد) له‌ فهرمووده‌یه‌کی قودسیدا ده‌فرمووی: ((ابن آدم! انی تعجزنی وقد خلقتک من مثل هذه؟! حتی اذا سویتک فعدلتک مشیت بین بریدیک وللارض منك وئید (الوئید: شدة الوطء علی الارض یسمع کالدوی من بعد) فجملت ومنعت، حتی اذا بلغت الحلقوم، قلت: اتصدق وانی (وان الصدقة)) رواه الإمام أحمد ۴/۲۱۰. پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌می (تف) ده‌کاته‌ ناو (له‌پی) ده‌ستی و پاشان ده‌فرمووی: خوا‌ی بالا ده‌ست ده‌فرمووی: ئه‌ی بنیاده‌م! تۆ ده‌ته‌وی له‌ده‌ستم ده‌رچی، خۆ من تۆم له‌ چه‌شنه ئاویکی ئاوا به‌دییه‌ناوه؟ که‌چی به‌ده‌عیه‌وه به‌سهر زه‌وییدا ده‌چیت! مالت کۆکرده‌وه‌و نه‌تبه‌خشی، هه‌تا گیان گه‌یشه‌ گه‌رووت، تازه ده‌لینیت: مال ده‌به‌خشم! جاکه‌ی کاتی به‌خشین ماوه؟

مهرو مالآتیشی له بهر نیوه دروستکرد :

﴿ **وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا** ﴾ مهرو بزن و گاو و شتریشی بو دروستکردن، له سوورتهی (ئه نعم) دا زیاتر له سهر ئه مه نیعمه تانه چوو، لیڤه هه وهکو وهبیر هینانه وهیه که خستییه پوو ﴿ **لَكُمْ فِيهَا دِفءٌ** ﴾ هوی گهرمییان تیدایه بۆتان، واته: له وانه جلك و بهرگ، که مایه ی خو گهرمکردنه و تانه دروست دهکن و، خو له سهرما ده پارێزن ﴿ **وَمَنْفَعٌ** ﴾ و بی له وهش گه ئی سوود و که لکی تریان تیدایه بۆتان (شیر و دۆ و رۆن و په نیرو...) ﴿ **وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ** ﴾ و له گوشته که یشیان دهخۆن ﴿ **وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ** ﴾ وه جه مال و جوانیشن بۆتان ﴿ **حِينَ تَرِيحُونَ** ﴾ کاتی نیواران ده یانه یینه وه ﴿ **وَحِينَ تَسْرَحُونَ** ﴾ وه کاتی بهریان دهن بو له وه پرگاکانیان به یانیان ، ئای چهنده مایه ی دلخوشتی و جوانییه بۆتان و،

خه لکیش به چاوی ریزه وه سهیرتان دهکن ، چونکه سهروهت و سامان بو دنیا ش مایه ی قه درو نیعتیباره لای خه لکی خو ی ﴿ **وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ** ﴾ وه که ل و په له قورسه کانیشتان بو ئه وشارانه راده گوێزن و هه لده گرن، که ئه گهر ئه و ناژه لانه نه بووبان ﴿ **لَمْ تَكُونُوا بِالْغِيَةِ إِلَّا بِشَقِ الْأَنْفُسِ** ﴾ ئیوه به ئه زیهت و ئازاری گیانی و دهروونی نه بووبا پێیان نه ده گه یه شتن، واته: له کاتی چه ج و عومره و بازرگانی و هه ر جم و جوولیکی تر دا به ناسانی بی ئه وانه بۆتان ئه نجام نه دهران، هه ر له وباره وه له جیگایه کی تر دا ده فهرموی: (وان لكم فی الأنعام لعبرة نسقيكم مما فی بطونها ولكم فیها منافع كثيرة ومنها تأكلون، وعليها علی الفلك تحملون) و ئه مانه و چه ندين ئایه تی تر هه ر له باره ی ئه و نیعمه ته گرنگانه ی خوا وه هاتوون و هه ن، پێویست ناکات به هینانیان ﴿ **إِنْ رِبْكُمْ سُوءٌ رَحِيمٌ** ﴾ به راستی په ره ردگارتان به رامبه ر به ئیوه زۆر به به زه یی و، زۆریش میهره بان و، دلاویه ﴿ **وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ** ﴾ ههروه ها ئه سپ و مایه ن و هیسترو گویدریژی دروستکرد ﴿ **لِتَرْكِبُوهَا** ﴾

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّتَرْكَبُوهَا وَتَكُونُوا بِالْغِيَةِ إِلَّا بِشَقِ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٧﴾ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لَتَرْكَبُوهَا وَرِزْنَهُ وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ وَعَلَى اللَّهِ فَصْدُ السَّيْلِ وَمِنْهَا جَارٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَنَكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩﴾ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿١٠﴾ يُثْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَفْكُرُونَ ﴿١١﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِي إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٢﴾ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْلِفًا إِلَّا الزُّنُورَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لَكُمْ لََّ تَكُونُوا مِنْهُ لِحِمَارٍ بََّ تَخْرِجُوا مِنْهُ حَبْلَةً لَّتَلْبَسُوا مِنْهَا وَتَرَى الْفُلَ مََّا خَرَفَ فِيهِ وَلِتَجْعَلُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾ وَالَّذِي

﴿ **وَزِينَةً** ﴾ بو ئه وهی کاتی ئیوه دهچن بو جییه ک سواریان بن، بی له وهیش ببه زینهت و جوانی و جه مالی دنیا تان ، جا باشه خوایه کی ده سه لاتدارو، خاوه ن نیعمه تیکی ئاوا شیای پهرستن نییه و، ناتوانی مردووان زیندوو بکاته وه؟. (ئهبوو چه نیفه) رهحه تی خوی لی بیت، پێیوایه که گوشتی ئه سپ و مایین قه ده ده غیه و ناخوری، چونکه له ئایه ته که دا خوا ده فهرموی: (والخیل والبغال والحمیر لترکبوها وزینه) واته: بو سواریی و زینه ته ی دروستکردوون ، نه ک بو خواردن ، وهکو ئه و ده لیئت. به لام جه ماوه ری زاناکان وهکو ئیمامی (مالیک و، شافعی و، ئه حمه د) و هاوه لانیان و زۆربه ی زاناکانی (سه له ف و خه له ف) یش ده لیئن: گوشتی ئه سپ و مایین چه لاله و، ده خوری، به م به لگانه: یه که م/ له بوخاری و موسلیما هاتوو: (نهی رسول الله ﷺ عن لحوم الحمر الاھلیة، واذن فی لحوم الخیل) که پێغه مبه ر ﷺ له خواردنی گوشتی (که ری مالی ریگری کرد و، مۆله تی به خواردنی گوشتی ئه سپ و ماییندا. دووه م/ ئیمامی

موسلیم له خاتوو (ئەسما) وه (خوای ئی رازی بیئت) دهگیرێتتهوه دهلیت: (نحرنا علی عهد رسول الله ﷺ فرسا فأكلناه ونحن بالمدينة) رواه مسلم، كتاب الصيد/ ۱۵۴۱. واته: ئیمه له سهردهمی پیغه مبهردا ﷺ له مه دینه دا مایینی کمان سه ربری و خواردمان. سی یه م/ (دوحیه) دهلی: به پیغه مبهرم ﷺ گوت: (الا أحمل لك حمارا علی فرس، فینتج لك بغلا فتركبها؟ قال: إنما يفعل ذلك الذين لا يعلمون) مسند الإمام أحمد/ ۳۱۱/۴. واته: ریگه م دهدهیت گویدریژیک له مایینی ک بیه ریتم، به شکو هیستریکی ببی بۆ ئەملو ئەولا سواری ببیت؟ فهرموی: ئەوه کاری ئەوه که سانهیه نازان. ﴿ویخلق ما لا تعلمون﴾ بی له وانهیش شتی وا دروست دهکات که تا ئیستا ئیوه پیتان نه زانیون، ریتان پی نه بردون، وهکو چه ندين جوړی تری گیانه به ران و ئاژهل و ههرشتیکی تر ﴿وعلی الله قصد السبیل﴾ وه له سهه خوايه پروونکردنه وهی ریگهی راست و بانگکردن بۆی به به لگه و سه لماندن. (سودی) دهلی: مه به ست بهو رییه، ریگا و ری باز ده که ی دینی ئیسلامه. ﴿ومنہا جائر﴾ وه هیشانه لارو چه وته، مروؤ ناگه یه نیتته ئامانج، وهکو ئایین و به رنامه کانی تر ﴿ولو شاء لهداکم اجمعین﴾ خو ئەگه ر خوا ویستبای ریتموونیتان بکات بۆی هه ق و راسته که، ئەوا پی کرا هه موواتی ریتموونی دهکردن، به لام هه لبراردنی ریگا کان دهخاته بهر دس مروؤ خوئی و، نازادیشی دهکا بۆ دیاریکردن و هه لبراردنی، بۆ ئەوهی نه بیته زۆرو زۆرکاری، وهکو له ئایه تیکی تر دا ئەو هه قیقه ته دووپات دهکاته وه دهفرموی: (ولو شاء ربك لآمن من فی الأرض کلهم جمیعا). یان دهفرموی: (ولو شاء ربك لجعل الناس أمة واحدة ولا یزالون مختلفین ..).

باران نیشانه ی دهسه لات ی خوايه :

﴿هو الذی انزل من السماء ماء﴾ خوا هه ر ئەو زاته دهسه لاتداریه که له هه واوه ئاو ده نیڕیته خواره وه له شیوه ی باراندا ﴿لکم منه شراب﴾ ئیوه لییده خو نه وه، ئاو یکی خو ش و شیرین بۆ خواره نه وه تان ده شی ﴿ومنہ شجر فیه تسمیون﴾ هه ر له وئاوه دارو درهخت و گیا شین ده بی و، مه رو مالا تیشی لی ده له وه پین، به تاییه تی و شتره کانتان ﴿ینبت لکم به الزرع والزیتون والنخیل والأعناب ومن کل الثمرات﴾ هه ر بهو ئاو و بارانه وه کشت و کال و گه نم و جو و داری زهیتوون و، داری خورما و ره زتان بۆ ده پوینن و سه و ز ده کاو غهیره ز ئەوانیش له هه موو جوړیکی میوه جات ﴿إن فی ذلک لآیه﴾ به راستی له وانه دا به لگه یه کی ئاشکرای مه زن هیه بۆ دۆزینه وهی خواو ددان نان به دهسه لات ی خوا دا ﴿لقوم یتفکرون﴾ بۆ هه ر گه لی به وردی بیربکاته وه له دهسه لات ی ئەو، پاشان بییه و ی ددان بنین به یه کتاکی خوا دا، ئەگینه خه لکی لارو لاسار چ که لکی و مرده گریت له و جوړه شتانه ؟.

شهوو روژو هه یف و خوړو گژوو گیای بۆ رامکردن :

﴿وسخر لکم الیل والنهار والشمس والقمر﴾ هه ره و زاته یه شه و روژو خوړو مانگی بۆ رامکردن ﴿والنجوم مسخرات بأمره﴾ گشت ئەستیره کانی تریش هه ر به فه رمانی ئەو رامکارون، زۆر به ئاسانی به ئاسماندا دی و ده چن ﴿إن فی ذلک لآیات لقوم یعقلون﴾ به راستی له و شتانه دا کۆمه لی به لگه ی مه زن هیه بۆ گه لی تیگا. له سووره تی (ئعراف) یشدا ته نکیدی ئەوه دهکاته وه دهفرموی: (إن ربکم الله الذی خلق السموات والأرض فی ستة ایام ثم استوی علی العرش یغشی الیل النهار یطلبه حثیثا والشمس والقمر مسخرات بأمره إلا له الخلق والأمر تبارک الله رب العالمین) ۵۴ ﴿وما ذرا لکم فی الأرض مختلفا ألوانه﴾ وه له م زهوییه شدا چه ندين شتی جوړاو جوړو، رهنگ و تام لی کجیا وازی بۆ دروستکردوون، ئەگه رچی له یه ک ریشه ییش بن ﴿إن فی ذلک لآیه لقوم یدکرون﴾ بیگومان

له وەشدا بەلگەی گەورەو مەزن هەیە بۆ کۆمەڵ و خەڵکێک بیر بکاتەو و ئامۆژگاری وەرگری بۆ بەیەک دانانی خوای کار جوان.

زەریا و کیوو چۆم و ئەستێرە بەلگەی بوونی خوان :

﴿ **وهو الذي سخر البحر** ﴾ هەر ئەو زاتە دەسەڵتدارەییە کە دەریای رامکرد ﴿ **لتأكلوا منه لحما طريفا** ﴾ هەتا ئێوە کۆشتیکی ناسکی تازەیی ئی دەربھێنن و لێی بخۆن، لەماسی یەکانی سوود وەرگیرن و، بەدەر ئەوانیش چەندین کەلکی تری ئی وەرگیرن ﴿ **وتستخرجوا منه حلية تلبسونها** ﴾ هەتا مرواری و مەرجان و هەر شتیکی تری جوانی ئی دەر بھێنن و، بیکەنە خشل و بەکاری بیّن، وەک ئەم نایەتەش ئەفەرموی: (یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان) ۲۲/۵۵

﴿ **وترى الفلك مواخر فيه** ﴾ وە کەشتیەکان بەچاوی خۆت

دەبینی کە دین و دەچن و بەسنگیان ئاوی دەریا لەت دەکەن لە روشتندا ﴿ **ولتبتغوا من فضله** ﴾ و تا بەهویانەو لە نیعمەت و روژی خوا بگەڕێن و کەلک وەرگیرن و بازرگانیی بکەن ﴿ **ولعلمكم تشكرون** ﴾ و بەشکو سوپاسی خوا بکەن، لەسەر ئەو هەموو نیعمەت و بەھرانە پێی بەخشییون ﴿^{۱۵}﴾

﴿ **والقى في الأرض رواسي** ﴾ وە لەزەویدا کیوێ زۆر بەرزو بلندەکانی داناو کردنیە لەنگەر و میخ و زەوی پێبەستەنەو ﴿ **ان تميد بكم** ﴾ تا ئێوە نەلەرزینی و، بەناسانی بتوانن

لەسەری بژین و بگەنە مەبەستەکانی خۆتان و پێنوین بن ﴿ **وانهارا وسبلا** ﴾ و چەندین چۆم و رووبارو ریبازیشی نیشانەکان

﴿ **لعلمكم تهتدون** ﴾ بەشکو ریی ژیاقتان بدۆزنەو بەخۆشیی بژین ﴿^{۱۶} **وعلامات**﴾ وە چەندین نیشانەیی تریشی بۆدانان، وەکو کیوو گردۆلکەو ئاوو هاوشیوێ

ئەوانە بەروژدا، بۆئەوێ ریبواران لەوشکانی و دەریادا ریبان پێدەرکەن بۆگەیشتن بەئامانج و مەبەستەکانیان

﴿ **وبالنجم هم يهتدون** ﴾ ئەوان بەئەستێرەکانیش ریبان

دەردەکرد لەتاریکایی شەودا ﴿^{۱۷} **افمن يخلق كمن لا يخلق**﴾ دیارە ئەوانە هەموو کاری خوان دە ناخۆ کەسیک بتوانی بەی بھینی و، مەیلی لەهەر شتیکی ببی بەناسانی دروستی بکات، وەکو ئەو وایە کەتوانای دروستکردنی

هیچ شتیکی نەبی و، نەتوانی تەنانەتی شتیکی سادەیش دروست بکات ؟ ﴿ **أفلا تذكرون** ﴾ ئایا ئیتر ئێوە بیرناکەنەو و، پەندو ئامۆژگاری وەرناگیرن ؟ ﴿^{۱۸} **وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها**﴾ ئەوانە کەمیکبون لەنیعمەت و

بەخششەکانی خوای گەورە، خۆ ئەگەر بتانەوی گشت نیعمەت و چاکەکانی خوا بژمێرن، بۆتان ناژمێردرین ﴿ **ان الله لغفور رحيم** ﴾ خوای لەکارزان زۆر لیبوردەیی بەرامبەر بەدریغییەکانتان، زۆریش دلۆقان و میهرەبانە ﴿^{۱۹} **والله يعلم ماتسرون وما تعلنون**﴾ هەرشتی ئێوە بیشارنەو، بە پەنامەکیی و بەنھینی بیکەن و، هەرشتیگیش دەربخەن و

بەناشکرا ئەنجامی بدن، خوا هەر دەیزانی ﴿^{۲۰} **والذين يدعون من دون الله لا يخلقون شيئا**﴾ ئەو بتانەش کە ئەوانە

سُورَةُ الْفَالِقِ

الْمِائَةِ وَالْعِشْرَةِ

وَالْفَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَ عَلَّمَتِ بِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ
﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ
تَعَدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تَعْلَنُونَ ﴿١٩﴾ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْ هُمْ غَيْرُ
أَحْيَاءٍ وَمَا يُشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ هَذَا إِلَهٌ وَاحِدٌ
فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُكَرَّةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ
﴿٢٢﴾ لَاجِرَمَ أَنْتَ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تَعْلَنُونَ إِنَّهُ
لَآ يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٢٣﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أُنْزِلَ رِجْزُكَ
قَالُوا أَأَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً
يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا
سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴿٢٥﴾ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَآتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ الْسَّقْفُ
مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَنْهَارُهُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

لهباتی خوا داوای هینانی خێرو، لادانی شهرو خراپهیان ئی دهکهن و دهیانپهرستن، قهت لییان نایهت هیچ شتی دروست بکهن ﴿وهم یخلقون﴾ و خویشیان دروست دهکریڼ، کهوابوو چۆن دهبنه خواو بپهرستریڼ !! ﴿اموات غیر احياء﴾ خو مردوون و زیندووونین ﴿وما یشعرون ایاں یبعثون﴾ ههر ههستیش ناکهن کهی پهرستیارهکانیان زیندوو دهکریڼهوه، جائیتر چۆن داوای خێرو قازانجیان لیدهکریڼ ؟ لهجیگایهکی تردا دهفرموی: (اتعبدون ماتحتون، والله خلقکم وما تعملون/ ۹۵، ۹۶).

بهدهر له (الله) کهسی دی نیه :

﴿إلهکم إله واحد﴾ پهرستراوی به ههقی ئیوه، تهنها پهرستراویکی تاک و تهنیايه، بئ شهریک و بئ هاوهلهو ههر خویتی، نهگهر چی کافرهکانیش پییان سهیره! وهکو لهجییهکی تردا لهسه زاری ئهوان دهفرموی: (اجعل الالهة إلهًا واحدًا إن هذا لشئ عجاب) یان دهفرموی: (وإذا ذکر الله وحده اشمأزت قلوب الذين لا يؤمنون بالآخرة، وإذا ذکر الذين من دونه إذا هم يستبشرون) ﴿فالذين لا يؤمنون بالآخرة﴾ جا ئهوانهی که بهروژی دواپی باوهپناهینن ﴿قلوبهم منكرة﴾ دلیان نکوولی تهنیاپی و وهحدانیهتی خوا دهکا ﴿وهم مستکبرون﴾ و لهگهل ئهوهیشدا خو بهزل دهزان له شوینکهوتنی ههق ! ﴿لا جرم أن الله یعلم ما یسرون وما یعلنون﴾ راسته وههقه، که خوا دهزانی و بهناگیه بهگشت ئهو شتانه ئهوان لهخهک دهیشارنهوه، یان دهی دهبرن و بهناشکرا دهیکهن . سهرنجیک: بؤ ماناو مهبست لهوشهی (لاجرم): (خهلیل) و (سیبویه) نهحوپی دهلین: به واتاو مانای (حقا) هاتوو، وه دهلین: (ف ((لا)) و ((جرم)) کلمه واحده، وعن الخلیل ایضا أن معناها: لابد، ولامحالة. وقال الزجاج: (لا) هاهنا نفی، ورد لقولهم: إن الأصنام تغنیهم.. شیایو ئاماره بؤ کردنه وشهی (لاجرم) له قورئاندا - لهم ئایهتانهدا - چوار جار هاتوو: (۲۳) ئی و (۱۰۹) ئی (نهحل). (۴۳) ئی (غافر). (۲۲) ئی (هود). ﴿إنه لا یحب المستکبرین﴾ خو بهراستی خوا خوشی نایه له پیشیلکهرانی ههق و راستیی و، خهلکانی خو بهزلزان ، له سوورهتیکی تردا دهفرموی: (إن الذين یتکبرون عن عبادتی سیدخلون جهنم داخرین).

لای خوا نهناسان قورئان چیرۆکی پیشینانه :

﴿وإذا قيل لهم ماذا أنزل ربکم﴾ وه ههرکاتی بهو هاوبهشدانهرانه گوتراپا: ئهری پهروهردگارتان چی دابهزاندوته خوارهوه ؟ ﴿قالوا اساطیر الاولین﴾ له وهلامه راستهکه خو دهبویرن و دهلین: چی ناردوو ؟ ههر ئهفسانهو ئوستورهو پرو پالانتیهی پیشینانی ناردوو، دیاره بویه ئهوقسانهش دهکهن ، ههتا به خهیالی خاوی خویان بتوان خهک له دینی ئسلام و راستیهکان ریگری بکهن و، ئیسلام بهشتیکی ئهفسانهو بئ ناوهروک نیشانی کۆمهلگه بدن !! ﴿لیحملوا اوزارهم كاملة يوم القيامة﴾ ئهوقسهیه دهکهن ههتا روژی قیامهت باری گوناهاکانی خویان به تهواوی ههلگرن ﴿ومن اوزار الذين یضلونهم بغیر علم﴾ وه له گوناھی ئهوه کهسانهش ههلگرن که به نهزانی و گیلانهو بئ بهلگه، ئهوان گومرایان دهکهن، چونکه ئهوان سهروک و فهرماندهن و، ئهمانیش شوینکهوتوو خهلهتاو ﴿الا ساء ما یزرون﴾ هوشیار بن ! چ باریکی نالهبارو خراپ ههلهدگرن ؟.

پیشینانیشیان ههر دههوباز بوون :

﴿قد مکر الذين من قبلهم﴾ بهراستی ئهوانهش له پیشینانهوه بوون، ههر وهکو ئهمانه فپوو فیلیان لهگهل پهيامبهرهکانیاندا کرد بؤ لهناو بردنیان ! ﴿فأتی الله بنیانهم من القواعد﴾ ئینجا خوا خانوو بهرهیانی لهبن هینا ﴿فخر علیهم السقف من فوقهم﴾ بهو شیوه که سهروو و میچی خانوهکانیان بهسهردا کهوت و گشت مردن، وهکو

له جيڳايه ڪي ترڏا دهه فرموي: (كلما اوقدوا نارا للحرب اطفأها الله...) يان دهه فرموي: (فاتاهم الله من حيث لم يحتسبوا وقذف في قلوبهم الرعب...) ﴿واتاهم العذاب من حيث لا يشعرون﴾ وه له شوينيڪه وه سزايان بوهات كه نه وان هه ستيان پي نه دهه ڪردو به خه ياليندا نه دههات ﴿ثم يوم القيامة يخزيهم﴾ له پاشان له پوڙي قيامه تيشدا ريسوايان دهڪاو، نه نيينيه ڪانيان دهه دهخات، وهڪو دهه فرموي: (يوم تبلى السرائر...) ﴿ويقول اين شرڪائي﴾ وه خوا دهه فرموي: نهو هاوبه شانهي كه داتاننان بوم له ڪوين؟ ﴿الذين كنتم تشاقون فيهم﴾ نهوانهي كه نيوه له بهر نهوان مملاني و دهه قالي و درياهه تيتان له گهل په يامبه راندا ده ڪرد ﴿قال الذين اوتوا العلم﴾ نهوانهي كه زانستيني دنياو قيامه تيان لايه، ده زانن نه نجام چون ده بيت، ده لين: ﴿ان الخزي اليوم والسوء على الكافرين﴾ نه مڙو ريسوايي و

سزاي نابرو بهرو، هه ياپوون ته نهها بؤ ڪافرو بي باوه رانه. ﴿الذين تتوفاهم الملائكة﴾ نهوانهي كه فريشته ڪان گيانيان ده ڪيشن ﴿ظالمى انفسهم﴾ و سته مڪاري گيانى خويانن، واته: موشريڪن و هاوبه شيان بؤ خوا داده نا ﴿فالقوا السلم﴾ نينجا له وڪاته دا به نا چاريي ملڪهچ و ته تسليم ده بن و ده لين: ﴿ما كنا نعمل من سوء﴾ نييمه هه رگيز ڪاري ناپه سه ندو خراپمان نه ڪردوه له دنيا دا ! له قيامه تيشدا بؤ خود زينه وه له تاواني شيرڪ ده لين: (والله ربنا ما كنا مشركين) يان به سويند جهه خت ده ڪه نه وه له سهر رازي ڪردني خواي بالاده ست، وه ڪ خوي له سهر زاري نهوان دهه فرموي: (يوم يبعثهم الله جميعا فيحلفون له كما يحلفون لكم) جا خواي ڪارزان دهه فرموي: ﴿بلى ان الله عليم بما كنتم تعملون﴾ به لي، بيگومان خوا خوي چاڪ ده زاني به وهي ڪردو وتانه ﴿فادخلوا ابواب جهنم﴾ ده سا هه مووتان له ده رگا ڪاني دوزه خوه بچنه جهه ندم، هه يه ڪه به پي تاوان و گوناخي خوي وله ده رگاي خويه وه ﴿خالدين فيها﴾ به هه تاهه تاييش له وي بمينه وه ﴿فلبئس

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ اَنْتُمْ شُرَكَاءُ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُشْفِقُوْنَ فِيْهِمْ قَالَ الَّذِيْنَ اُوتُوا الْعِلْمَ اِنْ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوْءَ عَلٰى الْكَافِرِيْنَ ﴿٢٧﴾ الَّذِيْنَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِيْ اَنْفُسِهِمْ قَالُوْا اَلَسَلَمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوْءٍ بَلَى اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٢٨﴾ فَاَدْخُلُوْا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِيْنَ فِيْهَا فَلَيْسَ مِّنْهُوَ الْمُتَكَبِّرِيْنَ ﴿٢٩﴾ وَقِيْلَ لِلَّذِيْنَ اَتَقَوْا مَاذَا اَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوْا خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٣٠﴾ جَنَّتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُوْنَهَا يُجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ لَهُمْ فِيْهَا مَا يَشَاءُوْنَ كَذٰلِكَ يُجْزٰى اللّٰهُ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٣١﴾ الَّذِيْنَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِيْنَ يَقُوْلُوْنَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ اَدْخَلُوْا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٣٢﴾ هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّا اَنْ تَاْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ اَوْ يٰٓاَيُّ اَمْرِ رَبِّكَ كَذٰلِكَ فَعَلَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَما ظَلَمُوْهُمُ اَلًا وَلٰكِنْ كَانُوْا اَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿٣٣﴾ فَاَصَابَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَّا عَمِلُوْا وَحَاقَ بِهِمْ مَّا كَانُوْا بِهِ يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٣٤﴾ وَقَالَ الَّذِيْنَ

مثنوي المتكبرين﴾ جاجيگه خه لڪاني لووتبه رزو خوبه زلزان - له ناستي خوا په رستييدا - زور خراپ و ناهه مواره، لهم نايه ته شدا هه رجهه خت له سهر نه وه ده ڪاته وه كه دهه فرموي: (لا يقضى عليهم فيموتوا ولا يخفف عنهم من عذابها...) يان دهه فرموي: (النار يعرضون عليها غدوا وعشيا ويوم تقوم الساعة ادخلوا آل فرعون اشد العذاب). هه رچي باشي ته هاوه خوا نه وه ده نيڙي :

﴿وقيل للذين اتقوا﴾ وه به خه لڪاني خوپاري ز ده گوتري: ﴿ماذا انزل ربكم﴾ په روه رڊگار تان چي به خه لات بؤ پيغه مبهه ڏانهن خورائي ﴿قالوا خير﴾ ده لين: هه رچي باشه نه وهي نار دوه ﴿للذين احسنوا في هذه الدنيا حسنة﴾ جا بؤ نهوانهي لهم ژياني دنيا به دا ناڪاري چاڪيان ڪردوه، پاداشتي باش و چاڪيان بؤ هيه ﴿ولدار الآخرة خير﴾ خو به راستي خانه و مالي دوا پوڙ زور باشته بويان ﴿ولنعم دار المتقين﴾ و بيگومان خانه ي

پاریزگاران چاکخانه‌یه که ﴿**جنات عدن**﴾ که چند باخ و به‌هشتیکی مانده‌یه ﴿**یدخلونها**﴾ و به‌دلی خویش و شادی‌یه ده‌چنه ناویه‌وه ﴿**تجری من تحتها الأنهار**﴾ چند چوم و پروباریش به‌زیر داره‌کانیدا ده‌پوا ﴿**لهم فیها ما یشاؤون**﴾ هر شتی که ناره‌ه‌تی ، بی عزه‌ت و ناره‌ه‌تی ، له‌وی ده‌ستیان ده‌که‌وی ، وه‌کو ده‌فرموی : (و فیها ما تشتهیه النفس وتلذ الأعین وانتم فیها خالدون) ﴿**کذلک یجزی الله المتقین**﴾ ثاوا خوا پاداشت ددهات به‌پاریزکاران ، ده‌سا ئیوه‌یش نا‌کار چاکن ﴿**الذین تتوفاهم الملائكة طیبین**﴾ نه‌وانه‌ی که فریشته گیانیان ده‌کیشن و دلشاد و خوشحال و له‌دنیا پاک و چاک کاریان کردوه ، ﴿**یقولون سلام علیکم**﴾ پییان ده‌لین : سلاوتان له‌سر بیت ﴿**ادخلوا الجنة بما کنتم تعملون**﴾ ده‌فرمون به‌هوی نه‌و کرده‌وه چاکانه‌وه کردتانن بچنه به‌هسته‌وه

﴿**هل ينظرون إلا ان تأتيهم الملائكة او يأتي امر ربك**﴾

ناخو نه‌وانه که هر خه‌ریکی بی دینی و لاسارین ، بی‌جگه له‌وه که فریشته‌کان بینه لایان و ، گیانیان بکیشن ، وه یان فره‌مانی سزای په‌ره‌دگاریان بو بیت ، چاوه‌پوانی چی بن ؟ ﴿**کذلک فعل الذین من قبلهم**﴾ نه‌وانه‌ش که له‌پیش نه‌مانه‌وه بوون هر وه‌کو نه‌مان هر نه‌کاره ناپه‌سه‌ندانان کرد ، بو‌یه ده‌ره‌نجام دوو چاری سزای شیوا به‌خویان بوون ﴿**وما ظلمهم الله**﴾ خو خواش سته‌م و ناحقی لی نه‌کردن که سزایدان ﴿**ولکن کانوا انفسهم یظلمون**﴾ به‌لکو خویان سته‌مان له‌خویان کردو ، له‌پیغه‌مبه‌ره‌کان یاخیی بوون و ، هاوبه‌ش و هاوه‌لیان بو خوا دانا! ﴿**فأصابهم سینات ما عملوا**﴾ نه‌وجا توله‌ی کارو کرده‌وه خراپه‌کانی خویانیان تووش بوو ﴿**وحاق بهم ما کانوا به یستهزئون**﴾ وه نه‌و سزایه‌ی گالته‌یان پیده‌کرد نابلقه‌ی دان له‌توله‌دا ، له‌قیامه‌تیشدا پییان ده‌گوتریت : (هذه النار الی کنتم بها تکذبون) ﴿**وقال الذین اشركوالو شاء**

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ ابْعُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٦﴾ إِنْ حَرَضَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٧﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مِنْ يَمُوتَ بَلَى وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ﴿٣٩﴾ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَنُّوا لِنَبِيِّنَاهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَآجِرٍ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

الله ما عبدنا من دونه من شئ نحن ولا آباؤنا ولا حرمنا من دونه من شئ﴾ نه‌گه‌ر خوا ویستبای که هه‌ر نه‌و په‌رستین و ، که‌سیکی تر نه‌په‌رستین ، ئیر نه‌ ئیمه‌و نه‌ باوو باپیرانمان غه‌یری نه‌ومان نه‌ده‌په‌رست ، وه نه‌مان ده‌توانی بی فره‌مان و مؤله‌تی خویشی ، هیچ شتی که حرام و یاساغ بکه‌ین! ﴿**کذلک فعل الذین من قبلهم**﴾ به‌لی نه‌و که‌سانه‌ش که له‌پیش نه‌مانه‌وه بوون هر نه‌وه‌یان ده‌گوتوو ، هر ناواشیان ده‌کرد ﴿**فهل علی الرسل إلا البلاغ المبین**﴾ ئایا پیغه‌مبه‌ران جگه له‌راکه‌یاندنیکی ناشکراو روون ، شتیکی تریان له‌سهره‌؟ واته : پیغه‌مبه‌ران غه‌یره‌ز راکه‌یاندنیکی ناشکرایان له‌سهر نیه ، وه‌ک پرسینه‌وه‌و سزادان ﴿**ولقد بعثنا فی کل امة رسولاان اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت**﴾ بو نه‌و پییان بلی : ته‌نها خوا په‌رستن و ، له‌(تاغوت) و یاسا پوچه‌له‌کان دوورین . به‌لی نه‌و دووخاله : (خوا په‌رستن

و، وەلانی تاغوت) کە ھەر پیغەمبەرە دی داویەتی بەگوێ ئومەتە کە خۆیدا ئەساس و بناغە ی گشت ئایینەکان و دینی ئیسلامیشە ، لەجیگایەکی تردا دەفەرموی: (وما أرسلنا من قبلك من رسول إلا نوحی إلیه انه لا إله إلا أنا فاعبدون). ﴿**فمنهم من هدى الله**﴾ بازیکیان خۆی دلۆقان خۆی ریی نیشانەکان، چونکە ئامادەو شیواو بوون ﴿**ومنهم من حقت عليه الضلالة**﴾ ھی وایشیان ھەبوو بەھۆی لاساری خۆیانەو لاپیی و گومپایی بۆ براپەووە ﴿**فسيروا في الأرض**﴾ جا ئادەدی بەسەر زەوییدا بچن و بگەرین ﴿**فانظروا كيف كان عاقبة المكذبين**﴾ و ببینن و بنواین چارەنۆوسی ئەوانە ھە بپروایان نەھینا، پەیا مەبەرەکانیان بە درۆزن دانا چۆن بوو؟ لەجیگایەکی دیکەدا دەفەرموی: (دمر الله عليهم وللكافرين أمثالها) یان دەفەرموی: (ولقد كذب الذين من قبلهم فكيف كان نكير) ﴿**إن تحرص على هداهم**﴾ ھەرچەندە تۆ ئەی پیغەمبەر! ﷺ ھەول بەدیت و سووربیت بۆ پڕواھینان و پڕینمایان، کە لکی نابێ بۆیان، چونکە ئەوانە لاپیی و گومپان ﴿**فإن الله لا يهدي من يضل**﴾ بەراستی خۆیش پڕینۆینی کەسیک ناکات کە خۆی پڕگە ی گومپایی ھەلبژێری بۆ گومپابوونی خۆیی و، چەواشەکردنی خەلکی، وەکو دەفەرموی: (ومن يرد الله فتنته فلن تملك له من الله شيئا) ﴿**ومالهم من ناصرين**﴾ وە ھیچ یارو پشتیوانیکیشیان بۆ نابێ و، دەسەلاتی تەواو ھی خوا دەبێ، لەشویئیکی تردا بۆ دووپاتکردنەو دی دەفەرموی: (إلا له الخلق والأمر تبارك الله رب العالمين) ﴿**واقسموا بالله جهد أيمانهم**﴾ وە بە ھەرچی توانایان بوو سویندیان خوارد ﴿**لا يبعث الله من يموت**﴾ کە ئەوی دەمری قەت خوا زیندووێ ناکاتەو، دیارە بەلای ئەقل و ژیری ئەوانەو زیندوو بوونەو کاریکی نەگونجاو ! ﴿**بلى وعدا عليه حقا**﴾ نا.. وانیه، بەلکو خوا مردوان زیندوو دەکاتەو، چونکە بەلئینی لەسەر داو و پراو تەوہ ﴿**ولكن أكثر الناس لا يعلمون**﴾ بەلام زۆربە ی ئەو خەلکە جاحیلن و نازانن بەلئینی خوا بە زیندوو بوونەو ھەق و راستە ﴿**ليبين لهم الذي يختلفون فيه**﴾ مردوان زیندوو دەکاتەو تائەو ی ئەوان جیاوازی و، ناکۆکیان تییدا ھەبوو، بۆیان پرون بکاتەو، واتە: بۆ ئەو ی دەری بخا زیندوو بوونەو ھەرچی تر ئەوان جیاوازیان تییدا ھەبوو بەراست دەرچوو ﴿**وليعلم الذين كفروا**﴾ و با ئەوانە ی کە کافرو بێ باو ھن چاک بزائن ﴿**أنهم كانوا كاذبين**﴾ کە بیگومان درۆزن بوون کە دەیانگوت مردوو زیندوو نابیتەو، ئینجا پاش ئەو فریشتەکان پێیان دەلێن: (هذه النار التي كنتم بها تكذبون ، أفسح هذا أم انتم لاتبصرون ، إصلوها فاصبروا أو لاتصبروا سواء عليكم إنما تجزون ماكنتم تعملون) ﴿**إنما قولنا لشي إذا أردناه**﴾ مردوو چۆن زیندوو نابیتەو، خو ئیمە کاتی بمانەو ی ھەر شتی بکەین، قسەمان ھەر ئەمە یە ﴿**أن نقول له كن فيكون**﴾ کە پێی بلێن: ببە، دەست بەجی ئەویش دەبێ و دیتە دی، ئیتر ھیچ ناپەختییەکی تییدا نییە بۆمان، دیارە قیامەتیش یەکیکە لەوشتانە کە زۆر بەئاسان دەبن، لەسوورەتیی تردا دەفەرموی: (وما أمرنا إلا واحدة كلمح بالبصر) یان دەفەرموی: (ما خلقكم ولا بعثكم إلا كنفس واحدة..).

کۆچبەرانی ریی خوا :

﴿**والذين هاجروا في الله من بعد ما ظلموا**﴾ و ئەو کەسانە ی کە لەبەر خوا ولات و نیشتمانی خۆیانیان بەجی ھیشت ، پاش ئەو کە ناھەقی و ستەمیان لیکراو ئازار دران، واتە: ئەوانە ی کۆچیان کرد بۆ (حەبەشە) ﴿**لنبوئنه في الدنيا حسنة**﴾ بە تەئکید ئیمەیش ھەر لە دنیا دا لەجیگایەکی چاکدا نیشتەجییان دەکەین، ئەو ھەبوو بۆ دوای ھاتنە (مەدینە) و، خەلکە کە ی پێشوازیەکی گەرم و گوپیان لیکردن و ھەوانیانەو ﴿**ولأجر الآخرة أكبر لو كانوا يعلمون**﴾ دلنیا بپاداش و مزە ی ئەو دنیا زۆر باشترو گەورەتر دەبێ لە پاداشی دنیا، ئەگەر دوا کەوتوو لە ھەجرت زانیایان ﴿**الذين صبروا**﴾ کۆچبەران ئەوانە بوون کە لەسەر جێھێشتنی زیندو شارو ھەموو شتیک لەبەر

خوای ئارامیان گرت ﴿وَعَلَىٰ رِبْهِمْ يَقَوتُكُلُون﴾ و تەنھا ھەر بە پەرودەدگاریان پشت دەبەستن، بۆیە توانیان ولات و نیشتمان و سامان و خزم و کەس و کاریان جێھێلن .

پێغەمبەرانی ھەموو لە پیاوان بوون :

(ئێمە عەباس) دەئێ: خوای جوانکار ھەر کە پێغەمبەرمان (موحەممەد) ﷺ نارد، عەرەبەکان نکوولی و ئینکارییان کردو گوتیان: چۆن دەبێ لە نیۆبەرە ئینساندا پێغەمبەر بنێردرێ! چونکە بەلای ئەوانەو پێغەمبەر ھەر دەبێ فریشتە بێ، جا ئەو بوو خوا لە سوورەتی (یونس) دا فەرمووی: (اکان للناس عجباً ان اوحینا الی رجل منهم...) لەم سوورەتەشدا دەفەرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ﴾ وە لەپیش تۆیشدا ئەو

پێغەمبەر! ﷺ ھەر پیاومان کردۆتە پێغەمبەر و سروشمان بو کردوو، واتە: پێغەمبەرانی لە فریشتە و لەھیج دروستکراویکی تر نە نێردراون ، بەلکو ھەر لەئادەمزاو جنسی ئینسان بوون، لە جیگایەکی تردا جەخت لەسەر ئەو دەفەرموی: (وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا نوحی إليهم من اهل القرى...) ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ *
﴿بِالْبَيِّنَاتِ وَالزَّبْرِ﴾ جا ئەگەر ئێو پەراستیەتان نەزانێو نکوولی دەکەن، دەسا فەرموون لەو جوولەکەو فەلانە زاناو بەناگان لە بەلگەو کتیبەکان بپرسن ، چونکە ئەوان بەناگان و چاک دەزانن کە ئێمە لەپیاوان نەبێ پێغەمبەرمانمان نەناردوون ؟ ﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْر﴾ وای بو تۆش ئەم قورئانەمان دا بەزاندە خواری ﴿تَبَيَّنَ لِلنَّاسِ مَا نَزَلَ إِلَيْهِمْ﴾ بۆ ئەو بۆ ئەو خەلکە روون بکەیتەو ئەو بۆیان دا بەزینراو لە یەخوایەستی و شەرع و حەلال و حەرام... ھتد ﴿وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ وە بەشکو بیربکەنەو و رینمایین.

ناخو فیلبازان لەقاری خوا نەمینن ؟

﴿أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ﴾ ئایا ئەوانەو کە پیلانەکانیان ریکخستبوو بە نیازی لەناو بردن و کوشتنی پەیا مەر ﷺ ناخو دانیان لەوێ کە خوا نوومی زەوییان ناکات، وەکو قاروونی نقومکرد ؟ ﴿وَأُتَاتِيهِمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾ یان لەلایەکەو سزایان بو بێت کە ئەوان ھەر ھەستی پێ نەکەن ؟ واتە: ئەو لاری بوونی ئەوانە، ھەر ئەوێ شایەنە، ئەگەر حیل و ھوسەلێ خوا نەبوا، بۆیە لە سوورەتێکی تردا دەفەرموی: ﴿أَمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ﴾. ﴿أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلِبِهِمْ﴾ یان لەرێی جم و جوول و گەشت و گەریاندا بۆ بازگانیی و رزق و رۆزی قاریان ئی بگری ؟ ﴿فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ نەشتوانن خوا دەستەوسان بکەن ، و خوایان دەرباز بکەن ، وەکو لە سوورەتێکی تردا دەفەرموی: ﴿أَوْ أَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ، أَوْ أَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا نَسْفَاحًا﴾. ﴿أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ﴾ یان

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ فَهُمْ أَعْلَمُ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزَّبْرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
الذِّكْرَ لَتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
﴿١٤﴾ أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ
أَوْ يَأْخُذَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ
فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٦﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ فَإِنَّ
رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٧﴾ أَوْ لَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ
يَنْفَعُونَا أَوْ ظَلَمُوا عَنِ الْإِيمَانِ وَالسَّمَاءِ بِسُجْدَةٍ وَهُمْ دَخَرُونَ
﴿١٨﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ
وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يُسْكَتُونَ ﴿١٩﴾ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ
وَيَقُولُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَذَكَّرُونَ الْإِنْسَانُ
أَنْتَنَ إِنَّمَا هُوَ اللَّهُ وَجِدَّ فَإِنِّي فَازَهُونَ ﴿٢١﴾ وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَهُ الَّذِينَ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٢٢﴾ وَمَا يَكُمُ مِنْ
نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ ﴿٢٣﴾ ثُمَّ
إِذَا كُفِيَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٢٤﴾

لەکاتی ترس و چاوهروانی کردنی قاردا بیانگری؟ ﴿**فَإِنْ رِبْكَمِ لِرُؤْفَ رَحِيمٍ**﴾ جا بێگومان پەرودەگارتان لەگەڵ ئەو هەموو دەسەڵاتەدا زۆر بەسۆزو میهرەبانە، بۆیە پەلە ناکاو سزاتان دوا دەخات بۆ روژی خوێ، پێغه‌مبەریش دەفەرموی: ((إِنَّ اللَّهَ لِيَمْلِكُ لِلظَّالِمِ حَتَّى إِذَا أَحْزَهُ لَمْ يَفْلِتْهُ)) متفق علیه.

هەموو شتێ سۆژدە بۆ خوا دەبا :

﴿**أَوْ لَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ**﴾ ئاخۆ ئەوانە تەماشای هەر شتێ لەدروستکراوەکانی خویان نەکردووە (دارو درەخت و کێو...هتد) ﴿**يَتَفَبَّهُوا ظِلَالَهُ عَنِ اليمين والشمال**﴾ چون سێبەرەکه‌ی لەراستەوه بۆ چەپ دەگەڕێ، جاری زۆر دەبێ و، جاریکیش کەم دەبێتەوه ﴿**سَجْدًا لِلَّهِ**﴾ کڕنۆش و سۆژدەش بۆ خوا دەبەن؟ ﴿**وَهُمْ دَاخِرُونَ**﴾ لە حالیکدا ملکه‌چ و تەسلیم بەدەسەڵاتی خوا، واتە: هەموو بوونەوهر لەبەر دەستی دەسەڵاتی خۆی گەورەدان و، بیانەوی، یان نەیانەوی و جودەکه‌یان شایەتی بوون و دەسەڵاتی بێ سنووری ئەو دەدەن ﴿**وَاللَّهُ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ**﴾ هەموو ئەو خزۆک و رەوندانە‌ی کە لەئاسمانەکان و زەویدان و، فریشتەکانیش بەهەمیشە‌یی سۆژدە بۆ خوا دەبەن ﴿**وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ**﴾ و عەیبیشیان لێنا‌یەو، خو بەزلیش نازان، لەئایەتیکی تردا دەفەرموی: (وَاللَّهُ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طُوعًا وَكَرْهًا وَظُلُمًا لِّمُغْدٍ وَالْأَصَالِ). ﴿**يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ**﴾ هەردەم لەدەسەڵات و قاری ئەوپەرودەگاریان دەترسن لەسەر و یانەوه سزایان بۆ بنێری، ﴿**وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ**﴾ و هەرشتیکیشیان پێ بسپێردری بێ مله‌جەری جێبە جێی دەکەن .

دەبێ خوا بەتاک و تەنیا بپەرستری :

﴿**وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ**﴾ خوا دەفەرموی: هەرگیز دوو خوا مەگرن و مەپەرستن ﴿**إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ**﴾ چونکە بێگومان پەرستراوی ئێوه هەق هەر یەک پەرستراوی تاک و تەنیا‌یە ﴿**فَإِيَّاي فَارْهَبُونَ**﴾ جا کەواتە هەر لەمنیش شەرم بکەن و بترسن ﴿**وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ**﴾ هەرشتی لە ئاسمانەکان و زەویدا هەن هەرموڵکی ئەون ﴿**وَلَهُ الدِّينَ وَأَصْبَا**﴾ فەرمانبەریتی بەپوختی هەر شایەنی ئەوه ﴿**أَفْغِيرَ اللَّهُ تَتَّقُونَ**﴾ جا ئایا ئیتر ئێوه لەغەیری خوا دەترسن؟ لە سوورەتیکی دیکەدا دەفەرموی: (أَفْغِيرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طُوعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ) ﴿**وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ**﴾ هەر رزق و پۆزی و نعیمة‌تیکتان هەبێ، هەرلە لایەن خواوەیه ﴿**ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْنَرُونَ**﴾ دوا‌ییش ئەگەر تووشی هەر زیانیکیشت بێ، هەر بۆلای ئەو هاوارو پەنا دەبەن و دەپارێنەوه ﴿**ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ**﴾ پاشان هەر کە ئەو زیانەشتان لێ لا ببا ﴿**إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ**﴾ خیرا دەستە‌یه‌کتان ﴿**بِرَبِّهِمْ يَشْكُرُونَ**﴾ شەریک و هاو‌ەل بۆ پەرودەگاریان دانه‌نێن و! هەموو شتیکیان لەبیر دەچیتەوه ﴿**لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ**﴾ هەر لەبەر ئەوه کە ناشکوری ئەو گشت نازو نعیمة‌تانە بکەن پێمان داوون ﴿**فَتَمْتَعُوا**﴾ فسوف تعلمون﴾ دەسا رابوێرن بۆ خۆتان، جادوایی زۆر ناخایەنی دەرزان چیتان ئەوقە ئەبێت .

بەشیکی بژیویان دەدەنە بته‌کان :

﴿**وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ**﴾ و لەو رزق و بژیویه پێمان دا‌بوون بەشیکیان دا‌دەنا بۆ ئەو بتانە‌ی کەهیچ نازان و، قازانج و سوودیکیشیان نیه ! ﴿**تَاللَّهِ لَتَسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ**﴾ وه سویند بەخوا بەرامبەر ئەو درۆ هەلبەستنه‌تان پرسیارتان لێ دەکړیت ﴿**وَيَجْعَلُونَ لِلْبَنَاتِ**﴾ وه بۆ خوا کچانیان دا‌دەنا، واتە: وایان دەزانی فریشتەکان کچانی خۆان! ﴿**سَجَّانَهُ**﴾ پاک و خاوینی و بێخەوشی لەو شتانه‌ ئه‌وان دە‌یلێن هەر بۆخوا‌یه ﴿**وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ**﴾ بۆ خوشیان ئەوی حەزبان لێ هەبوو دایان دەنا، واتە: کوپ، لە سوورەتیکی تردا بۆ سەر

زهنشترکدن بیان دهفرموی: (الکم الذکر وله الأنثی، تلك إذا قسمة ضیزی) یان دهفرموی: (الا إنهم من إفکهم یقولون ولدالله وإنهم لکاذبون، اصطفی البنات علی البنین، مالکم کیف تحکمون) ﴿^{۵۸} **وَإِذَا بَشَّرَ أَحَدَهُم بِالْأُنْثَىٰ**﴾ هەر کاتیکیش مرژدهو ههوالی کچی بهیهکیکیان بدری ﴿**ظَلَّ وَجْهَهُ مُسْوَدًّا**﴾ دهبینی دهم و چاوی رهش ههله دهگهپری ﴿**وَهُوَ كَظِيمٌ**﴾ دهروونیشی بهرامبهر بهخوا پرده له قارو رک و، پییش دهخواتهوه خهریکه دهتهقیتهوه، ههر لهبهر نهوه کچی داوهتی! ﴿^{۵۹} **يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ**﴾ له ناخووشی و خراپی نهو مرژدهیهی پیی دراوه، لهخهک خوی دهشاریتهوه، حهز ناکات بییینن ﴿**أَيْمُسْكَ عَلَىٰ هُونٍ**﴾ نازانی ناخو لهسهر سووکی و شهرمهزاری رای گری و بهخیوی بکا؟ ﴿**أَمْ يَدْسُهُ فِي التَّرَابِ**﴾ یان بیخاته ژیر خو لهوهو زینده بهچالی بکات؟ ﴿**أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ**﴾ چاک

بزانن! بریاریکی زور خراپ ددهن کاتی کیژ ددهن بهخواو، بو خویانیش کوپ! ﴿^{۶۰} **لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ**﴾ **مثل السوء** بو نهو کهسانهی که برویان بهپوژی دواپی نیه، وینهو سیفتهتیکی خراپیان بو هیه، واته:حهزکردن له کوپان و رکبوون له کچان ﴿**وَاللَّهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ**﴾ خو مهسهل و وهسفی بهرزو بلندیش بو خواجه: (بی نیازی له منال و لهههموو شتیکی) ﴿**وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ**﴾ ههر نهویشه بالادهست و دهمهلاتدارو کار بهجی و ههموو کاریکی دروست و رهوایه. بهئی.. سووک و چرووک تهماشاکردنی ژنان، وه نهبی تهنها ههر لهناوعره بهکانی سهردهمی نهقامییدا باوبوبوی، بهلکو لهنیو نهوانهیشدا کهخویان به پیشکەوتوو خاوهن شارستانیته دهزانن، حالی ژنان لهلایان کهمتر نیه لهوانهی سهردهمی نهقامی کون، بویه دهلین ههر ئیسلام بوو پلهو پایهو کهسیتی ژنانی بهرزکردهوهو، گهیانده نهو جیگایه کهپیغهمبهر ﷺ بفرموی: ((إنما النساء شقائق الرجال))، وه بهسهدان وشهی جوان و پرشنگداری تر، پلهو پایهی ئافرهت دهنرخینی و دهیخاته

لِيَكْفُرُوا بِمَا ءَاتَيْنَهُمْ فَتَمُوتُوا أَفْسُوفًا تَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ وَجَعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتَسْتَفْزَنَنَّ عَمَّا كُتِبَ لَهُمْ تَقَرُّوْنَ ﴿٥٦﴾ وَجَعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴿٥٧﴾ وَإِذَا بَشَّرَ أَحَدَهُم بِالْأُنْثَىٰ ظَلَّ وَجْهَهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٥٨﴾ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيْمُسْكَ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٥٩﴾ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهِمْ دَابَّةً وَلَكِنْ يُوَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَعْجِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكُذْبَ أَنْ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَاجِرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴿٦٢﴾ تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَرِيقَ مِّنْهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَعُوهَ وَلَهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾ وَمَا أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٦٤﴾

پال پیاو، ئیسلام ههر کههات رایگهیاندهو فرموی: (ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف) بهم وتهی پیوردهی خواجه مافی ژنانی دیاری کردو نرخاندی، نهمه بهو شیوهیه، لهولایشهوه لهپییش چاوی عهربهکهانهو پیغهمبهر ﷺ دهستی خاتوو (فاتیمه)ی کچی دهگرت و ماچی دهکرد، لهکاتیکا که نهوان کچانیان زینده بهچال دهکرد، وه ههروهه کاتی خاتوو (فاتیمه) بهاتبا بولای پیغهمبهر ﷺ لهبهری ههلهسایهوه، وهکاتیکیش لهسهفر دهگهپرایهوه سهردانی دهکرد.. بهلام بهداخهوه تا ئیستایش ژن وهکو پیویست نهگهیشتهوه جیگهی شیاوی خوی و، نهو یاسایانهش ئیستا باسی مافی ژنان دهکهن ههر لهسهر کاغهز ماونهتهوهو، موسلمانانیش جوړه بوچوون و تهسهوریکی تایبهتیان هیه، خو نهوروپاو ولاتانی تریش لهپییش چاوهوهن که چون ئافرهتیان کردوه به بووکه شووشه لهجیشتخانهو جیگا بازرگانی و، گهشت و گهراکهکاندا بهوینهو نیگار دهیرازیننهوه، وه چون له

مەلەوانگەكاندا لەزەتی ئی وەر دەگیردری، وە لەهوتیل و موتیلەكاندا چۆن پەرۆ پالانتە بڵاو دەكرێتەو بە وێنەى ئافرەتەو بە پۆ پیشكەشكردنى خزمەتى میوانەكانیان ؟! دەخوازم دەستەیهكى پسپۆر خواوەن ویزدان دابنرێن بۆ توێژینهو وە لیکۆلینهو لەمافی ژنان و مەسەلە گرنگەكانی ژنان لەئیسلامدا، هەتا بەكوێرانە، وەیان بە نەزانین، وەیان بە دوژمنایەتیی موسلمانان لێرەو لەوێ و ئیسلا میش تاوانبار نەكری.

بەزووویی خواگیر نابن :

﴿ **ولو يؤاخذ الله الناس بظلمهم** ﴾ ئەگەر بەهۆی ستم و لە سنوور دەرچوونەو خۆی کارجوان خەڵکان بگرێ ﴿ **ما ترك عليها من دابة** ﴾ ئەوا هیچ رەوندەو گیانلەبەریکی بەسەر زەویەو نەدەهێشت، چونکە بەرامبەر فەرمان و نێعمەتەکانی خوا مەروە بە سروش لارو لاسارە ﴿ **ولكن يؤخرهم إلى أجل مسمى** ﴾ بەلام هەتا ئاکامیکی دیاریکراو بۆیان، دوايان دەخاو دەیان هێڵیتەو ﴿ **فإذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون** ﴾ ئینجا کە ئاکامیشیان هات، تەنھا ساتیک پاش و پیش ناکەن لینی ﴿ **ويجعلون لله ما يكرهون** ﴾ وەهەرشتی خۆیان پێیان ناخۆشەو حەزی لى ناکەن دايدەنن بۆخواو دەیکەنە هاوبەشیی، ئەو هەتا بپاری کچ دەدەن بۆ خوا، کەچی خۆشیان لى پانهکەن ! ئەو تە شەریکی بۆ دادەنن ، کەچی خۆیان لە شەریک رادەکەن ! ﴿ **وتصف السنتهم الكذب** ﴾ لەگەڵ ئەویشدا زمانیان گۆ بەدرۆ دەکاو دەلێت: ﴿ **إن لهم الحسنى** ﴾ کە پاشە پۆژی چاک و باش - بە بۆچوونی خۆیان - هەر بۆ ئەوانە ! ﴿ **لاجرم أن لهم النار** ﴾ بێگومان ئەو قەسیانە وانیە، بۆ ئەوان هەر ئاگری دۆزەخ هەیە ، نەک پاشەپۆژی چاک وەك خۆیان دەلێن ﴿ **وانهم مفرطون** ﴾ سەرەرای ئەویش پێشی خەڵکانی تر دەخوێن و بەپەلە رەوانەى دۆزەخ دەکرین و، لەوێ بى سەر شوین دەبن و لەبەر دەکرین ﴿ **تالله لقد أرسلنا إلى أمم من قبلك** ﴾ سویند بەخوا بەر لەتویش گەئ پیغەمبەرمان ناردە لای چەند هۆزو نەتەوێک ، بۆرینمایى و شارەزاکردنیان لەرێ راست ﴿ **فزين لهم الشيطان أعمالهم** ﴾ جا شەیتان کاروکردهو خراپەکانیانى لا شیرین کردن ، بەرهەلستی پەيامبەرەکان وەستان ﴿ **فهو وليهم اليوم** ﴾ جا ئەمڕۆش، واتە: لە دنیادا هەر ئەو دۆست و یارمەتیدەریان، دیارە کە شەیتانیش چ یارمەتیدەریکی نالەبارو خراپە ﴿ **ولهم عذاب اليم** ﴾ و لە رۆژی قیامەتیشدا سزایەکی ئیش پینگەنەریشیان بۆ هەیە و، رزگاریان نابێت لى ﴿ **وما أنزلنا عليك الكتاب إلا لتبين لهم الذي اختلفوا فيه** ﴾ وە ئیئە ئەم قورئانەشمان هەر بۆ ئەو نارد بۆت ئەى پیغەمبەر! ﷺ بۆ ئەوێ هەرچی جیاوازیی و ئیختیلافیان تییدا هەیە بۆیانى رۆشن بکەیتەو ﴿ **وهدى رحمة لقوم يؤمنون** ﴾ وە ببیتە رێ نیشاندان و، رەحمەت و میهرەبانى بۆ گەل و هۆزى بییهوئ ئیمان بهینى ﴿ **والله أنزل من السماء ماء** ﴾ و خوا لە ئاسمانەو بەدەسەلاتى خۆى ئاوى باراندە خواری ﴿ **فأحيا به الأرض بعد موتها** ﴾ ئینجا زەویی، دواى مردنیى و وشك بوونیى پى زیندوو کردەو و بووژاندەو ، واتە: هەر وەكو بەباران زەویی دەبزوئ و وەبەردیت، هەر ئاوايش دلەکان بە قورئان دەبزوئ و وەبەردیت ﴿ **إن فى ذلك لآية** ﴾ بێگومان لەو هەدا بەلگەیهکی گەورەو مەزن هەیە لەسەر بوون و یەكخواپەرستى ﴿ **لقوم يسمعون** ﴾ بۆ ئەو خەڵکانە کە گوێ بۆ وتەى راست و دروست بگرن ، لەماناو مەبەستى قەسە تى بگەن.

لەم وئساتانە پەند بگرن :

﴿ **وإن لكم فى الأنعام لعبرة** ﴾ بە راستیى لە دروستکردنى مەرۆ بزن و وشتر و گادا پەند و ئامۆزگاریى گەورە هەیە بۆتان، دەتوانن زۆر بەئاسانى خۆى کارزانى پێدۆزنەو ﴿ **نسقيكم مما فى بطونه من بين فرث ودم لبنا خالصا** ﴾ لە نێوان سەروانى ناوسکیان و ، لە نێوان خویندا شیرىکی پاک و خاوینتان پى دەنۆشین ﴿ **سائفا** ﴾

للشاربین ﴿خوشمهزهو خوشقوته بؤ نوشینه‌ران، واته: زور به‌ناسانی و ساده ده‌خوریت‌ه‌وو ده‌چیت‌ه‌ خورای﴾ ^{۶۷}
ومن ثمرات النخيل والأعناب تتخذون منه سكرا ورزقا حسنا ﴿وه له به‌رو میوه‌ی داری خورماو تریدا عهرق و: رزق و رۆزییه‌کی چاک و پاک وهرده‌گرن و، واته: نه‌وه‌ی حه‌لآله لییان وه‌کو سرکه‌و میوژو.. هتد شه‌رابیشی لی دروست نه‌که‌ن، باشه! پاش نه‌و نیعمه‌تانه ئیدی شه‌رم ناکه‌ن لاری ده‌گرن ؟. (ئیبین عه‌باس) ده‌لی: دیاره نه‌مه پیش یاساغیوونی شه‌رابه ﴿**إن فی ذلك لآیه لقوم یعقلون**﴾ بیگومان له‌وه‌دا به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کی گه‌وره هیه بؤ هه‌ر خه‌لکی تی بگاو، دهرکی هه‌بی بؤ دۆزینه‌وه‌ی خوی تاک وته‌نیا.

تیبینی: نه‌م ئایه‌ته یه‌که‌م ئایه‌ت بوو دابه‌زی که‌زه‌می عهرق بکات.

میشه‌نگ و هه‌نگوین بۆ راده‌مینان نیشانن:

﴿**۶۸** **واوحی ربک إلى النحل**﴾ په‌روه‌ردگاری تۆ به‌ نیلهام، رینمای میشه‌ه‌نگوینی کرد ﴿**ان اتخذي من الجبال بيوتا ومن الشجر ومما يعرشون**﴾ که بجۆ له‌نیو تله به‌ردی شاخه‌کانداو، له‌ناو دارانداو له‌و هه‌رزال و خانه‌وانه‌شدا خه‌لک بو‌ت دروست ده‌که‌ن، جیی ژین و ژیواری خو‌ت سازیده ﴿**ثم کلی من کل الثمرات**﴾ پاشان بجۆ له‌هه‌ر گول و میوه‌یه‌ک بژیویت بخۆ (بمژه) ﴿**فاسلکی سبل ربک ذللا**﴾ جا به‌ناسانی به‌و ریگانه‌دا به‌رۆ که په‌روه‌ردگارت بۆی ده‌ست نیشان کردوی بؤ مژینی شیه‌ی گوله‌کان ﴿**یخرج من بطونها شراب مختلف الوانه**﴾ له‌ نیو سکی میشه‌ه‌نگه‌کاندا خواردنه‌وه‌یه (هه‌نگوین) یکی نایاب و هه‌مه‌ره‌نگ دیته دهری ﴿**فیه شفاء للناس**﴾ شفای گه‌لی نه‌خوشیی تیدایه بۆمه‌ردم ﴿**إن فی ذلك لآیه لقوم یتفکرون**﴾ به‌راستی له‌وه‌شدا به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کی ئیجگار گه‌وره هیه بؤ گه‌لی رابمینی و بیر بکاته‌وه له‌ده‌سه‌لاتی خوی گه‌وره“ بیر بکاته‌وه‌و بلی باشه! نه‌و می‌ش هه‌نگوینه‌ چۆن ده‌زانی و کی فی‌ری کرد نه‌و شه‌ش

وَاللّٰهُ نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَآخَيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَّسْمَعُونَ ﴿٦٨﴾ وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنْقِضُوا بِهَا فِی بَطْنِهِ مِّنْ بَيْنِ قَرْثٍ وَدَمْرٍ لِّبَنَاتٍ خَالِصًا يَّسَافِرُ لِلشَّارِبِينَ ﴿٦٩﴾ وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ يَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٧٠﴾ وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٧١﴾ ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذَٰلِكَ يَخْرُجُ مِنْ بَطْنِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ ۚ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٧٢﴾ وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يُفَوِّضُكُمْ وَنُفُوسُكُمْ وَمِنْ رَّبِّكَ أُنْزِلَ الْعُمُرُ لِي لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْءٌ ۚ إِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٧٣﴾ وَاللّٰهُ فَضَّلَ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الْزَيْنُ فُضِّلُوا بِرَأْيِ رَبِّهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِعَمَةٍ أَلَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٧٤﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْزَلِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٧٥﴾ وَبِعَذَابِنَا يَسْتَفْتِنُونَ ﴿٧٦﴾

پالووه به‌و شیوه‌یه ری‌ک بخت که تا ئیستاش نه‌دازیاران سه‌ریان لی سور ده‌می‌نی. (نه‌بوو سه‌عیدی خودری) ده‌لیت: پیاویک هاته لای پیغه‌مبه‌ر ﴿**گوتی: براکه‌م زکی ده‌چیت؟ فره‌مووی: ده‌بجۆ هه‌نگوینی به‌دری، نه‌ویش چوو هه‌نگوینی دایه‌و چاک نه‌بوو! دووباره‌و سیباره‌و پیاوه‌که چوو و هاته‌وه لای پیغه‌مبه‌ر هه‌ر گوتی: ناخر پی‌مداو چاک نه‌بوو! نه‌ویش فره‌مووی: ((صدق الله وکذب بطن اخیک)) بئ سو خوا راست ده‌کاو زکی براکه‌ی تۆ درۆ ده‌کات، ده‌بجۆ هه‌نگوینی به‌دری، نه‌ویش چوو و دیسان هه‌نگوینی دایه‌و چاکه‌وه بوو/ فتح الباری: کتاب الطب : ۱۰ / ۱۶۸، مسلم، کتاب السلام: ۱۷۳۶-۱۷۳۷. ﴿**۷۰** **والله خلقکم ثم یتوفاکم**﴾ و خوا ئیوه‌ی دروستکرد، پاشانیش هه‌رکه ناکامتان هات نه‌تانمینی، له‌جیه‌کی ترده‌وه‌فرموی: (الله الذی خلقکم من ضعف ثم جعل من بعد ضعف قوهٗ..﴾ ﴿**ومنکم من یرد إلى ارض العمر**﴾ هه‌یشتانه ئه‌بیاته‌وه بؤ ته‌مه‌نیکی زور که‌نه‌فت و په‌که‌وته‌و، هیچ بیرو**

هۆشیکى لانامینى و، گەلى جار قسەى بى جیش له زارى دەرەچى و، دەكەوتە وپینه **﴿لکي لا يعلم بعد علم شینا﴾** تا درەنجام پاش به ناگایى و زانین، هەموو شتیکی لەبیر دەچیتەو، هیچ شتیك نازانى و: وەك مندالى لیدیتهو، پیغه مبهەرى خوا زۆرجار دەیفەرموو: **﴿اللهم! ائوذك من البخل والكسل والهرم، و ائذل العمر وعذاب القبر، وفتنة الدجال وفتنة المحيا والممات﴾** بوخاریی. **﴿ان الله عليم قدير﴾** بەراستیى خوا زۆر زانایە بە هەلسووراندى کارو بارى بەندەکانى، زۆریش دەسەلاتدارو بەتوانایە، مەیلی لەکردنى هەرشتیک ببیت بەناسانى دەیکات **﴿والله فضل بعضكم على بعض فى الرزق﴾** و خوا فەزلى هەندیکتانى داو بەسەر هەندیکتانا، لە رزق و پوزیدا، لەبەر هەر حیکمەت و بەرژەوهندییەك خۆی دەیزانى، ئەو هەژارەو، ئەو دەولەمەندو پاشایە! **﴿فما الذين فضلوا برادى رزقهم على ماملکت ايمانهم فهم فيه سواء﴾** کەچى ئەوانەى سەرخران و، رزق و پوزى باش و فرەیان پیدراو، واتە: ئاغاگان، ئامادەنین بەشى بەندەکانیانى لى بدەن و ئیدی هەموو وەکو یەك شەریک و بەشدار بن، واتە: گەورەو سەرداران لەو سامانەدا کە خوا پییداو ئامادەنین بەندەکانیان بکەنە هاوبەشى خۆیان، جا ئیتر چۆن دەبى ئەوان بەتەکان و هەندى لە دروستکراوەکان بکەنە شەریک و هاوبەشى خوا لە پەرستندا؟! لە ئایەتیکی تردا هەر لەو بارەیهو دەفەرموى: **﴿ضرب لكم مثلا من انفسكم هل لكم من ما ملکت ايمانکم من شرکاء فى ما رزقناکم فانتم فيه سواء تخافونهم کخيفتمکم انفسکم﴾**. **﴿انبنعمة الله یجدون﴾** جا ئایا نکوولئ نيعمەت و بەخششى خوا دەکەن و، هاوئەلى بۆ دادەنن؟! واتە: ئایا ئیو چۆن بەشتى قایەل دەبن بۆ خوا، کەچى بۆ خۆتان قایل نین پێی؟! رازى نابن بەندەکانتان ببە هاوبەشتان، ئەى باشە! چۆن ئەوبتانه دەکەنە هاوبەش بۆ خوا!.

لە بەلگەو بەخشەکانى خوايە ژن و پیاوو کۆرو نەو:

﴿والله جعل لکم من انفسکم ازواجاً﴾ وەخوا هەر لە جنسى خۆتان هاو ل و هاوسەرى دانى، خو ئەر لەخۆتان نەبوو، وەکو ئیستا ئولفەت و پەيوەندى باشتان نەدەبوو و ژيانتان سەرى نەدەگرت **﴿وجعل لکم من ازواجکم بنين وحفدة﴾** وە لەو هاو ل و هاوسەراندە کۆرەزاو نەوێ پێ بەخشین **﴿ورزقکم من الطيبات﴾** و لە رزق و پوزى پاک و حەلأیشى پیدان **﴿افبالباطل يؤمنون﴾** جا ئایا بتپەرستەکان - دواى ئەو هەموو نيعمەت و بەهرانە - بە پێو پوچ و باتل بپروا دەکەن؟! **﴿وبنعمة الله هم یکفرون﴾** و بەو گشت بەهرەو بەخششى خوا باوەر ناکەن و ناسوپاسى دەکەن؟! لە قیامەتدا خوا لەبەرامبەر ئەو نيعمەتانەو بەمروڤەکان دەفەرموى: **﴿الم ازوجک؟ الم اکرمک؟ الم أسخرک الخيل والإبل، وائزک ترأس و تریع؟﴾** موسليم: ۲۲۷۹/۴. واتە: ئەرئى هاوسەرم نەدايتى؟ ئەرئى ئەسپ و ماین و وشرتم بۆ رامنەکردیت؟ ئەرئى ئازادم نەکردیت سەردارىی خۆت و خانەولانەى خۆت بکەیت؟ **﴿ويعبدون من دون الله مالا يملک لهم رزقاً من السموات والأرض شینا﴾** و ئەوانە لەباتى خواى کارزان شتیك دەپەرستن کە لە ئاسمانەکان و زەوییدا دەسەلاتى هیچ جوړە رزق و پوزیەکیان نییە بۆیان **﴿ولایستطيعون﴾** و ناشتوانن باران ببارین، یان دارو درەختیان بۆ سەوز بکەن، کەچى هەردەیان دەپەرستن! **﴿فلا تضربوا الله الأمثال﴾** جا ئیتر ئیو نمونەو شەریک بۆ خوا مەهینە ئاراو، چونکە ئەو بى شەریک و بى وینەیه **﴿ان الله يعلم وانتم لا تعلمون﴾** بەراستیى خوا پوچەلئ ئەوێ دەیکەن دەیزانى، وەئیو بى ئاگان و نازان.

نمونهى موسلمان و کافر، یان بت و خوا:

لێرەدا خواى کارجوان نمونەى مروڤى موسلمان و بى باوەر دینیتهو دەفەرموى: **﴿ضرب الله مثلا عبدا مملوکا لا یقدر علی شیء﴾** خوا مەسەل و نمونە - بۆ خوێ و بۆ ئەو بتانە دینیتهو ئەیانکەنە هاوبەش بۆی - بە

بەندەيەك كە توانای هیچ شتیکی نەبێت **﴿ومن رزقناه منا رزقا حسنا﴾** و بەكەسیکی خاوەن باوەڕی وایش كەپزق و رۆژییەکی چاك و پاکی داوەتێ **﴿فهو ينفق منه سرا وجهرا﴾** جائەو دەسەلاتدارەیان بە نەینیی و بەئاشكرا لێی دەبەخشێت و دەستی هەر لەخێردایە، ئەوی دیکەش ، واتە: هیچ لێنەهاتووێكە - بێ خێروبیڕ لێی وەستاوەو هیچی لێناوەشیتەو **﴿هل يستون﴾** ئاخۆ ئەو دووكەسە وەكو یەكەن ؟ **﴿الحمد لله﴾** سوپاس بۆ خوا كە هەق و راستیی دەركەوت **﴿بل اكثرهم لا يعلمون﴾** بەلام زۆریەیان ئەم حەقیقەت و راستیانە نازانن ، بۆیە دروستكراوو دروستكەر وەكو یەك تەماشایەكەن !! **﴿۷۶ وضرب الله مثلا رجلين﴾** خوا بەدوو پیاو دەربارەیی هەق و ناھەق مەسەل و نمونەيەك دەھینیتەو **﴿احدهما ابكم لا يقدر على شيء﴾** یەكێکیان لالەو، توانای هیچ شتیکی نیە، تاكارێکی

خیری لێبوو و شیتەو **﴿وهو كل على مولاه﴾** و پەككەوتەو سەر باری ناغاکیەتی **﴿اینما یوجھه لايات بخیر﴾** بە هەر لایەكا ببنێرێ ، خیرێك بە دەست ناھینیت **﴿هل يستوی هو ومن يأمر بالعدل وهو على صراط مستقیم﴾** ئاخۆ كەسیکی لالی هیچ لێنەهاتووی ئاواو، كەسیكیش بەردەوام فەرمان بەدادگەریی بداو لەسەر راستە ریش بێ ، وەكو یەك وابن؟! دیارە هەرگیز وەكو یەك نین، جا باشە ئەی چۆن ئێوہ بتان دەكەنە شەریك و هاوبەشی خوا ؟!

زانینی ھەمو نادیارێك و ھاتنی رۆژی پەسلان بۆ خوا یە:

﴿۷۷ والله غيب السموات والأرض﴾ زانینی كاروباری ھەموو نادیارێك لە ئاسمانەكان و زەویدا، ھەر بۆ خوا یە، ھەر ئەو دەزانێ چۆنەو، كە ی دەبێت **﴿وما امر الساعة إلا كلمح البصر اوهو اقرب﴾** و ھاتنی رۆژی قیامەتیش ھیندە ئاسانەو خیرایە ھەر بەقەد چاو تروكانیکە، یان لەخیراییدا لەویش نزیکترە، چونكە تەنھا ھەر ئەوئەندەيە كە خوا پێی بفرموی ببە، ئەو جا دەست بەجی دەبێت.. جا ئەوكاتە ئەو رۆژەھات، ئیتر ھەق و ناھەق پوونتر دەرئەكەوی، لە

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٧٦﴾ فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ
إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٧﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا
مَّمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَن رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا
فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوتِرُ الْحَمْدُ لِلَّهِ
بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ
أَحَدُهُمَا أَبْكُم لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى
مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ
يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٩﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أُمِرَ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمَحٍ الْبَصَرِ
أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨٠﴾ وَاللَّهُ
أَخْرَجَكُمْ مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ
لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨١﴾ أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْاءِ السَّمَاءِ
مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٢﴾

ئایەتیکی تردا دەفرموی: (وما امرنا إلا واحدة كلمح بالبصر) **﴿إن الله على كل شيء قدير﴾** بەراستی خوا بەسەر ھەمووشتیکە بەقیامەتیشەو ھێزو دەسلاتی ھەیەو هیچ شتێك ناتوانی بەر ھەلستی بكات ، یان ئەم ئایەتە دەفرموی: (ما خلقكم ولا بعثكم إلا كنفس واحدة) **﴿۸۰ والله اخرجكم من بطون امهاتكم لا تعلمون شيئا﴾** خوا ئێوہی لەپزدانی دا یكتانا و دەرهینا، كەچی ئەوكاتە هیچ شتیكتان نەدەزانێ **﴿وجعل لكم السمع والأبصار والأفئدة﴾** و گوێ و چاوو دلی پێدان ، ھەتا بە ژیرانە بیركەنەو **﴿لعلكم تشكرون﴾** بەشكو شوكرانە بژیری بن و، بەباشی خوا بناسن، ئەم ئایەتە ی: (قل هو الذي أنشأكم وجعل لكم السمع والأبصار والأفئدة قليلا ماتشكرون) ھەر بۆ سەلماندنی ئەو راستیەيە **﴿۸۱ ألم يروا إلى الطير مسخرات في جو السماء﴾** ئاخۆ سەیری بالندەیان نەكردبێت، كە چۆن لەكەش و ھەوای ئاسماندا رامكراون بۆ فڕین و گەپان **﴿ما يمسكهن إلا الله﴾** دیارە كەخوا نەبێ كێ دەتوانی

ئەوانە پابگرى، بەتايبەت كاتى باڵەكانيان بلاودەكەنەو، كاتىكيش بەخويانيانەو دەنوسينن ﴿**إِنْ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ**﴾ كە بيگومان لەوشتانەدا چەندىن بەلگەو نيشانە ھەيە بۆ گەلى باوەر بينى.
خانوو و كالا و كەل و پەل ھەموو نيعمەتى خوان :

﴿**وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا**﴾ خوا لە مال و خانووەكانتاندا ھەوانەو سوكوناگەى بۆداناون، بەتايبەت ئەوانەتان گەشتيارو كۆچەرى نين ﴿**وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا**﴾ وە لەپيستی ئاژەل (مەرو بزن و وشتر و گايش) خانووى بۆ فەرھەم ھيئان، واتە: لەموو و كورك و خورى و بەرگن ، چادرو جوړەھا نيشتگای ترى ئى دروست دەكەن بۆ ھەوانەو تان ﴿**تَسْتَخْفُونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ**﴾ كە لە پوژى باركردن و لەكاتى

مانەوشتاندا، سووك و ئاسان ھەلەدەسن و ئەم لا بۆ ئەولا دەگويزنەوہ ﴿**وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا**﴾ وە لە خورى مەپەكان و، كوركيى وشترەكان و، مووى بزنەكان، رايەخ و جل و بەرگ و.. كالاو ناوماڵ دەستدەخەن ﴿**وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ**﴾ وە تا كاتىكى ديارىكراو، كەلكى تريان ئى وەردەگرن ، دەسا بۆ شوكرى خوا ناكەن؟ ﴿**وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا**﴾ و لەو شتانەدا خوا بۆى دروستكردوون ، سيبەرگەلىكى بۆ بەدیهيئان تالە گەرما خوتانى پى بپاريژن ﴿**وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكَنَانًا**﴾ و لە كيۆەكانيشدا گەلى پەناگاو جيگای پەسيوى وەك كەورگ و ئەشكەوت و .. ھتد بۆ داناون ﴿**وَجَعَلَ لَكُم سُرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ**﴾ و جلك و پۆشاكىكى بۆداهيئان كە لەكاتى گەرماو سەرمادا دەتانپاريژى ﴿**وَسُرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْبَأْسَ**﴾ وە جلكىك - زىرى جەنگى - كە لە زەبرى جەنگ لەگەل يەكتردا دەتانپاريژى ﴿**كَذٰلِكَ يَتِمُّ نِعْمَتُهُ عَلَيْكُمْ**﴾ ئا بەو شيۆەيە خوا بەخشش و نيعمەتى خوى تەواو دەكا بۆتان ﴿**لَعَلَّكُمْ تَسْلُمُونَ**﴾ بەشكو باشتەر ملكەچى فەرمانەكانى بن و يەكلا ببنەوہ بۆى ﴿**فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ**﴾ ئينجا ئەگەر پاش ئەو ھەموو ھەول و پوونكردنەويە، ھەر پوويان لەباوەر ھيئان وەرگيژا، نىگەران مەبە، چونكە تۆ تەنھا گەياندىكى ئاشكراو نمايانت لەسەرە ﴿**يَعْرِفُونَ نِعْمَةَ اللَّهِ ثُمَّ يَنْكُرُونَهَا**﴾ نيعمەت و بەخششى خوا دەناسن و، پاشانىش نكوولئى دەكەن ﴿**وَكَثُرَ هُمُ الْكَافِرُونَ**﴾ و زۆرەشيان كافرو بى باوەر ن!

﴿**وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا**﴾ وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخْفُونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿**وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا**﴾ وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكَنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ سُرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسُرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْبَأْسَ كَذٰلِكَ يَتِمُّ نِعْمَتُهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَسْلُمُونَ ﴿**فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ**﴾ يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يَنْكُرُونَهَا وَكَثُرَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿**وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذِنُ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ**﴾ وَإِذْ أَرَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿**وَإِذْ أَرَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَاؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُو مِنْ دُونِكَ فَأَلْقَوْا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ**﴾ وَأَلْقَوْا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامَ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿**الَّذِينَ كَفَرُوا**﴾

حالى موشرىكان لەروژى ھەشردا :
﴿**وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا**﴾ ئەى پيغەمبەر! ھەموو كافىك رىيا بكەرەوہ لە پوژى كە لەھەموو ئوممەت و نەتەوہيەك ئاگادارو شاھيەتيك (پەيامبەريك) ديئىن، ھەتا شاھيەتى لەسەر شيۆەى وەلامدانەويان بدا ﴿**ثُمَّ لَا يُؤْذِنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا**﴾ لە پاشان مۆلەتى قسەو پارانەوہ بەكافرو بى بپوويان نادريئ ﴿**وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ**﴾ و داواى رەزايەت

﴿**وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا**﴾ ئەى پيغەمبەر! ھەموو كافىك رىيا بكەرەوہ لە پوژى كە لەھەموو ئوممەت و نەتەوہيەك ئاگادارو شاھيەتيك (پەيامبەريك) ديئىن، ھەتا شاھيەتى لەسەر شيۆەى وەلامدانەويان بدا ﴿**ثُمَّ لَا يُؤْذِنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا**﴾ لە پاشان مۆلەتى قسەو پارانەوہ بەكافرو بى بپوويان نادريئ ﴿**وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ**﴾ و داواى رەزايەت

خوایشیان ئی ناکری بۆ پەرو بیانو ھینانەوہ خوا لە خو پازی کردن ، چونکہ دیارە کەدرۆ دەکەن، لە جیگایەکی تردا دەفەرموی: (هَذَا يَوْمَ لَا يَنْطِقُونَ، وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ) ^{۸۵} **﴿وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ﴾** کاتی کہ ستمکارەکان جەزەرەبەو سزای دۆزەخ دەبینن **﴿فَلَا يَخْفَعُ عَنْهُمْ وَاھم ينظرون﴾** نیتەر نەسزایان ئی کەم دەکریتەوہو، نە مۆلەتیش دەدرین بۆ کاتیکی تر، بە لکو بەپەلە دەیانفرینن بۆناو ناگر، چونکہ نا کامیان ناشکرایە ^{۸۶} **﴿وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا﴾** شرکاءەم **﴿جَا كَه هَاوَبه شدانەران چاویان بە پەرسراو ھاو بە شەکانیان دەکەوێت﴾** **﴿قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شَرَكَاؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا ندعوا من دونك﴾** دەلین: ئەو پەروردەگاری ئیمە!! ئەمانەن ھاو بە شەکانمان - کە لە دونیادا - لەباتی تو ھاوارمان بۆ دەبردن و دەمانپەرستن، دیارە ئەمە پی لێنانە بەتاوانەکانی خویمان و داوای سوککردنی سزایشە بۆ خویمان **﴿فَالْقَوْلُ إِلَيْهِم﴾** ئیجنا خوا

لەوکاتەدا پەرسراوہکان دینیتە وەلام و قسەکەیان رەت دەکەنەوہو دەلین: **﴿إِنكُمْ لَكَاذِبُونَ﴾** بەراستی ئیوہ درۆزن ، چونکہ ئیمە ھاو بەش و شەریکی خوا نەبووین ، ئەم ئایەتەیش حالەتی دژایەتی و دەمە دەمی پەرسراو پەرسراوہکان لە قیامەتدا باس دەکاو دەفەرموی: (وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ لَئِيَسْتَجِيبَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ، وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ) ^{۸۷} **﴿وَالْقَوْلُ إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَام﴾** لەو پۆژەدا - پۆژی قیامەت - ھەموو لەبەردەست خوای پەروردەگاردە مل رادەکێشن و ھیچ دەسەلاتیکیان نامینی **﴿وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾** و ئەو درۆو دەلەسەیش کە جارەن ھەلیان دەبەست گواپە خواکانیان تکیان بۆ دەکەن - ھەموو بزر دەبی و، بە فەرۆ دەچی ^{۸۸} **﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾** ئەوانەو کە کافرو بی باوہر بوون و خەلکیشیان لە پیتی خوا دەگنراییەوہ **﴿زَدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ﴾** لەجەزای ئەو فەسادو

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ^{۸۸} **﴿وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾** ^{۸۹} **﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾** ^{۹۰} **﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَعْمَلُونَ﴾** ^{۹۱} **﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزْلَهُ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكُنَّا تَخَذُلُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلَا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يُلْوُكُمْ اللَّهُ بِهٖ وَلِيَبَيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخِلُّونَ﴾** ^{۹۲} **﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾** ^{۹۳}

ناپاکییەیاندا سزا لەسەر سزا جەزەرەبیان دەدەین “ سزای بی باوہر بوونیان و، سزای رێگری کردنە کەیشیان لەخەلک.

ھەموو پیغەمبەرێ دەبیته شایەت لەسەر نەتەوہکەو خوی :

^{۹۴} **﴿وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾** ئەو پیغەمبەر! کافرانی ھۆزەکەت و ریا بکەرەوہ لە رۆژی کە لەنیو ھەر ئوممەت و گەلیکدا شایەتیک (واتە: پەيامبەرێک) راست دەکەینەوہ تا گەواھییان لەسەر بدات **﴿وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَؤُلَاءِ﴾** و تۆیش بەشایەدی دینین لەسەر ئەمانەو خۆت ، لەسوورەتی (نیساء) شەدا ھاتووہو دەفەرموی: (فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَؤُلَاءِ شَهِيدًا) **﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ﴾** و ئەم قورئانەشمان بۆ ناردیت ئەو پیغەمبەر! ﷺ تاهەموو شتیکی روون بکاتەوہ **﴿وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾**

و بېئەت پېنمائی و رحمت و مژده بۆ موسلمانان، واتە: ئەم قورئانە ھەموو پېویستییهکی ئادەمزادی تێدایە، ئەو بەوردی پەپرەوی بکەن، قەت تووشی ھەلەو پەلە نابن.

فەرمان بەعەدالەت :

﴿ **إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ** ﴾ بێگومان خوا فەرمان بەدادگیری و چاکە کردن لەگەڵ تەواوی دروستکارەکانیدا دەدا، تەنانەتی لەکاتی تۆلە سەندنیشدا ، بۆیە لە کۆتایی ئەم سوورەتەدا دەفرموی: (وإن عاقبتكم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم ولئن صبرتم لهو خير للصابرين) ﴿ **رَأَيْتَ أَذَى الْقُرْبَى** ﴾ و فەرمان بە صیلهی رحم و بەخشش و پیاوەتیی و چاکە لەگەڵ خزم و نزیکانیشدا دەدا ، لەنایەتییی تردا دەفرموی: (وَأَذَى الْقُرْبَى حَقُّهُ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا) ﴿ **وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ** ﴾ وە لە ھەموو کاریکی دزیو خراپەو ستەم و لەسنوور دەرچوون پێ دەگری ، سەرەتا ئەم نایەتە ھەموو خێرو چاکەییەکی لەخۆ گرتوو و فەرمانیشی پێکردوو، ھەر وەکو بەشیکی تری رێ لە ھەموو خراپەو خراپەکارییەکی دەگری ﴿ **يُعْظَمُ لَكُمْ تَذْكُرُونَ** ﴾ خوا بەوشیوەیە نامۆزگاریتان دەکات، تا بەشکو بیر بکەنەووە پەند بگرن. (حاکیم) لە (عەبدوللای کوپی مەسعود) ھەو دەگێزیتەووە ئەلی: (هذه أجمع آية في القرآن لخير يمتثل، ولشر يجتنب) ، واتە: ئەم نایەتە پتر لە نایەتەکانی تر ھەموو خێرو بیرییکی لە نامۆز گرتوو، ھەر وەکو گشت خراپەییەکی لەخۆ گرتوو بۆ خۆلادان لێی.

کە پەیمانتان بەست بەجیی بێنن:

﴿ **وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ** ﴾ و کاتی پەیمانتان بەخوادا بۆکردنی ھەر کاریک بەرێک و پێکی جێبەجیی بکەن ﴿ **وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِدِهَا** ﴾ و سویندو پەیمانەکانتان مەشکیئن و بەتالیان مەکەنەو، پاش ئەوێ لێپران جێبەجییان بکەن، واتە: ئەو سویندو پەیمانێ لەگەڵ خەلکیکدا گرێ دەدن ، زۆر گرنگی بدەن ، بەکەم سەیری مەکەن و، بێ ھۆی شەرعیی ھەلیمەو شێننەو ﴿ **وَقَدْ جَعَلْتُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا** ﴾ وە بەتایبەتی کە خواتان بەسەر خۆتانەو کردوو بە (کەفیل) و دەسەبەر ﴿ **إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ** ﴾ بەراستی خوا دەزانی ھەرکاری ئێو دەیکەن ﴿ **وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَقَضَتْ غَزْلَهُ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا** ﴾ ئێو وەکو ئەو ئافەرەتە مەبن کە ھەموو کات رێسەکی خۆی دوا رێسان و بەھیزبوونی، خاوەدەکردوو کوکتوت دەبوو، واتە: پەیماندان بە توندیی و، ئینجا ھەلەو شاندەوێ بە ئاسانی، وەکو کاری ئەو ئافەرەتە وایە کە رێسەکی خۆی پاش رێسانی خاوە بکاتەو و بیکاتەو بە خوری، جا ئێو خاوەنی قسەو ئیمزاو پەیمانی خۆتان بن، بەتوورە بوونیکی سادە پەیمان شکینی مەکەن ﴿ **تَتَخَذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخْلًا بَيْنَكُمْ** ﴾ سویندو پەیمانەکانتان بەنیازی ئەو وەو بێت فێل لەیەک بکەن و، یەکتەر بخەلەتینن ﴿ **إِنْ تَكُونُ أَمَةٌ مِنْ أَرْبٍ** ﴾ بەو بەھانێ فلانە ئومەت و گەل، لەگەلێکی تر زۆرترو بەھیزترە. لەو سەردەمەدا کە لەگەڵ لایەکی پەیمانان دەبەست، پاشان کە دەیانیدی لایەکی تر بەھیز ترە، ئەویان ھەلەو شاندەو، دەھاتن لەگەڵ ئەم لایەنەکی تردا پەیمانان دەبەست! جا قورئانی پیرۆز ھات کاری وای بەدزیو ناپەسەند وەسف کرد ﴿ **إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ** ﴾ دیارە خوا ھەر دیەوێ بەو پەیمانە تاقییتان بکاتەو بەراوردتان بکات ئاخۆ کێ پەیمان دەشکینی و، کێش نایشکینی ﴿ **وَلْيَبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ** ﴾ دلنیاشب ئەو شتانێ کە ئێو جیاوازی و ئیختیلافتان تێیدا ھەبوو خوا لەروژی قیامەتدا بۆتان دەرەخا“ ھەق و ناھەقتان بۆ روژن دەکاتەو، ھەموو کەسیکیش بەپێی ئەو پاداش و تۆلە وەردەگری.

نه‌رخو ویستبای گشتان هاو نایین ده‌بوون :

﴿**ولو شاء الله لجعلكم امة واحدة**﴾ نه‌گهر خوا ویستبای هه‌مووتانی ده‌کرده گه‌لیکی هاو نایین، واته: گشتتانی ده‌خسته سهر یه‌ک شارپ‌یگه، ئیتر نه‌و دهمه جیاوازیی و، په‌راگنده‌یی دروست نه‌ده‌بوو ﴿**ولكن يضل من يشاء ويهدى من يشاء**﴾ به‌لام دیاره حیکمه‌ت و خواستی جوړیکی تره، مه‌یلی له‌گو‌م‌را‌کردنی هه‌ر‌که‌سیک بیټ، نه‌وا لاری و گو‌م‌رای ده‌کات، هه‌زیشی له‌رینمایی هه‌ر که‌سیک بیټ، نه‌وا شاره‌زاو رینمای ده‌کات. له‌نایه‌تیکی ترده جه‌خت له‌سهر نه‌و ده‌کاته‌وو ده‌فرموی: ﴿ولو شاء ربك لامن من في الارض كلهم جميعا﴾ یان ده‌فرموی: ﴿ولو شاء ربك لجعل الناس امة واحدة ولايزالون مختلفين الا من رحم ربك ولذلك خلقهم﴾ ﴿**ولتسألن عما كنتم تعملون**﴾ سو‌یندبی له‌وه‌موو کارو کرده‌ویه نیوه‌کردتان ده‌پرس‌ریت‌وه.

سهرنجیک: (قورتبی) ده‌لی: (اللام فی) (ولیبینن).

﴿**ولتسألن**﴾ مع النون المشددة يدلان على قسم مضمرة. واته: نه‌و پیتی (لام) انه که له‌کرداریکا هه‌ن و، کو‌تاییشی به‌(نون)ی (ته‌وکید) دیټ، بو سو‌ینده، وه‌کو (لیبینن) و... هتد. ﴿**ولا تتخذوا ايمانكم دخلا بينكم**﴾ وه به سو‌یندو په‌یمان‌ه‌کانتان ده‌غه‌لی و فېرو فیل و گزیی له‌گه‌ل یه‌کتر مه‌کن، واته: واده‌بی سو‌یند بو یه‌کتر ده‌خوون و په‌یمان به‌یه‌کتر ده‌دن، که‌چی دلتان شتیکی تری تی‌دایه ﴿**فتزل قدم بعد ثبوتها**﴾ نه‌کا به‌وکاره (پی) بخلیسکی و (له‌سهر ری‌بازی باوه‌) بترانیت، پاش دامه‌زاندن و تاب‌توونی له‌سهر نه‌و ری‌بازه، واته: به‌کار هی‌نانی سو‌یندو په‌یمان به‌نیازی ده‌خه‌لی و فرت و فیل‌وه، مرو‌ف له‌ریی راست ده‌ترانینی ﴿**وتذوقوا السوء بما صددتم عن سبيل الله**﴾ وه نه‌وه‌ک به‌هو‌ی ری‌گری‌تانه‌وه له‌ری‌گه‌ی خوا سزای سه‌خت بچیژن ﴿**ولكم عذاب عظيم**﴾ وه له‌دوا‌و‌ریشدا سزایه‌کی گه‌وره‌تان

﴿**ولا تتخذوا ايمانكم دخلا بينكم**﴾ فتزل قدم بعد ثبوتها وتذوقوا السوء بما صددتم عن سبيل الله ولكم عذاب عظيم ﴿١٤﴾ ولا تشعروا بعهد الله ثمنا قليلا ائتماعند الله هو خير لكم ان كنتم تعلمون ﴿١٥﴾ ما عندكم ينفذ وما عند الله باق ولنجزين الذين صبروا اجرهم باحسن ما كانوا يعملون ﴿١٦﴾ من عمل صالحا من ذكر او انثى وهو مؤمن فلنجزيه حية طيبة ولنجزينهم اجرهم باحسن ما كانوا يعملون ﴿١٧﴾ فاذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشيطان الرجيم ﴿١٨﴾ انه ليس له سلطان على الذين آمنوا وعلى ربهم يتوكلون ﴿١٩﴾ انما سلطنته على الذين يتولونه والذين هم به مشركون ﴿٢٠﴾ واذا بدلنا آية مكان آية والله اعلم بما ينزل قالوا انما انت مفتر بل اكثرهم لا يعلمون ﴿٢١﴾ قل نزل له روح القدس من ربك بالحق ليثبت الذين آمنوا وهدى وبشرى للمسلمين ﴿٢٢﴾ ولقد نعلم

بو‌ه‌یه ﴿**ولا تشعروا بعهد الله ثمنا قليلا**﴾ و به‌لین و په‌یمانی به‌خواتان داوه، به‌یعه‌تی به‌په‌یامبه‌رتان داوه، به‌نرخ و به‌هایه‌کی که‌م مه‌فروشن و مه‌گو‌پنه‌وه ﴿**انما عند الله هو خير لكم**﴾ بی‌گو‌مانین هه‌ر نه‌و خیرو پاداشه‌ی لای خوا ناماده‌کراوه، له‌هه‌موو شتی بو‌نیوه چاکتره ﴿**ان كنتم تعلمون**﴾ نه‌گهر بزائن ﴿**ما عندكم ينفذ**﴾ هه‌رچی لای نیوه‌یه تیا ده‌چی و نابووت ده‌بیټ ﴿**وما عند الله باق**﴾ وه نه‌و خیرو پاداشه‌لای خوایه، هه‌رده‌می‌نینیه‌وه کو‌تایی نایه‌ت ﴿**ولنجزين الذين صبروا اجرهم باحسن ما كانوا يعملون**﴾ وه نه‌مه‌ش سو‌یندی بیټ نه‌وانه‌ی وا له‌به‌رامبه‌ر فره‌مانه‌کانی خواوه به‌ئارامبوون و نه‌پسان، ئیمه به‌چاکتر له‌وه‌ی کردوویانه پاداشیان ده‌ده‌ینه‌وه.

کرداری باشه و پاداشته کھی :

﴿**۱۷ من عمل صالحا من ذكرا او انثى وهو مؤمن**﴾ ههركه سیك - له نیر یان له می - هه کاریکی چاک نهجامبداو، به نیمان و باوهرداریش بیئت ﴿**فلنحییנה حیاة طیبة**﴾ به لاین بیئت بیژنین به ژیانیکی پاک، واته: به ژیانیکی به قه ناعهت و به سه عادهت، لهه فرموده یه شدا - که پینشه واهمه له عهبدولای کوری عهمر ریوایه تی کردوه - بو دوویاتی نهوه هاتوه و دهفرموی: ﴿(قد افلح من اسلم، و رزق کفا، و قنعه الله بما آتاه)﴾ وه نیمیامی موسلیمیش ریوایه تی کردوه / مسلم. ۲ / ۷۳۰. واته: نهوی موسلمان بوو و رزق و روزی خود که فافی درایه و، خواش به وهی پییداوه قه ناعه تی پیکرد، بی شک نهوه که سه بر دویه تیه وه. ﴿**ولنجزینهم اجرهم باحسن ما كانوا يعملون**﴾ و به چاکتریش له وهی کردوویانه پاداشیان بدهینه وه.

به ره له قورئان خویندن (اعوذ بالله.. ی بکه ن :

﴿**۱۸ فاذا قرأت القرآن**﴾ جا ههركه ویستت قورئان بخوینی ﴿**فاستعذ بالله من الشیطان الرجیم**﴾ به ره وه (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) بکه وه هر به خوا پنا به ره له پیلان و وه سه وهی شه یانی دووره وه خراو، هه تا نه توانی له وردبوونه وه له ماناو مه به سستی قورئان ریئت لیبگریئت، ﴿**بؤیه جه ماوهی زاناكان ده لین**﴾ : به ره له ده ست کردن به قورئان خویندن سوننه ته (اعوذ بالله.. بکری) ﴿**۱۹ انه ليس له سلطان على الذين آمنوا**﴾ چونکه بیگومانه که (شه یتان) هیچ زورو ده سه لاتیکی به سه ره نه وانه دا نیه که بر ویان هیناوه ﴿**وعلى ربهم يتوكلون**﴾ ته نها به په ره و درگاریشیان پشت ده به ستن ﴿**۲۰ انما سلطانه على الذين يتولونه**﴾ به راستی هه ته نها به سه ره نه وانه ده سه لاتی هیه که نهوه ده که نه پشتیوان و دوستی خویان و گویریالی ده بن ﴿**والذين هم به مشركون**﴾ وه هه ره ها به سه ره نه وانه یشدا که هاویه ش بو خوا داده نین، هه میشه نه وانه مجرؤ ده کاو ته وه به شیان به بیردا نایهت ﴿**۲۱ واذا بدلنا آية مكان آية**﴾ هه کات نیمه نایه تی که به نایه تیکی تر بگویرین و ل به رین، وه یان نایه تیکی تر له جیی نه ودا بنین ﴿**والله اعلم بما ينزل**﴾ و خوا بو خوی زاناره به وهی دایده به زینی، واته: نه وچاک ده زانیئت چ شتی چاکه بو نیستاو بو نایینده و کامه ش هه لگری و بیسریتیه وه ﴿**قالوا انما انت مفتّر**﴾ که چی نه وهنده که وده ن و نه فامن له وه لا مده ده یانوت: نهی موحه ممه ده! توه ره درؤ هه لده به سیت، بویه به و شیویه وه به ناره زوی خوئت هه ره ژوهی ئال و گویری ده که یهت، نه مپرو شتی که ده له یهت و، سه به ینی شتیکی دیکه ﴿**بل اکثرهم لا يعلمون**﴾ نا، تو درؤ هه لبه س نیت، به لکو نه وانه زوره یان بوخویان نه زانن و، له حیکمه تی خوا تیناگه ن، بویه و ره خنه ی بیجی ده گرن و ته سلیم نابن ﴿**۲۲ قل نزله روح القدس من ربك بالحق**﴾ تو له وه لایاندا بلئی: (روح القدس) (جو بریل) که له لای په ره و درگارتیه وه به حه ق و دادگه رانه دایبه زاندوه ﴿**لیثبت الذين آمنوا**﴾ تا نه وانه ی بر ویان هیناوه دامه زراو دلنیا بکا ﴿**وهدی وبشری للمسلمین**﴾ وه هیدایهت و رینمای و، مرده بی بو موسلمانان.

ده لاین بنیاده می قورئانی فیر کردا :

﴿**۲۳ ولقد نعلم انهم يقولون**﴾ سویندی نه مه ش چاک ده زانین که نه وانه پینت ده لین: ﴿**انما يعلمه بشر**﴾ هه ناده میه که نه م قورئانه ی فیر ده کات، مه به ستیان له کابرایه کی رومی بوو! ﴿**ولسان الذی یلحدون الیه اعجمی**﴾ خو زمانی نه وکه سه ی نه وان نیاز یانه نه م قورئانه بده نه پالی نهوه، عه جه مییه وه له عاره بییش نه زان و کوله ﴿**وهذا لسان عربی مبین**﴾ نه م قورئانه ش به زمانیکی عه ره بیی خوشخوان و ره وان بیژنی ناشکرایه، باش! نه ره که سیك عه ره بی چاک نه زانی چون ده توانی شتی واه وه هه مو ره وان بیژنی و به لاغه ته وه بلئی! ﴿**۲۴ ان الذين لا یؤمنون بآیات الله لا یمهدیم**﴾

الله ﴿ به راستی نه وانه ی و بوخویان ناماده نین برپا بهینن به قورئان و به نایه ته کانی خوا، خوایش هه رگیز شاره زاو رینمایان ناکات بولای خوئی ﴿ **ولهه عذاب الیم** ﴾ و سزایه کی به نییشیشیان بو هیه ﴿ **إنما یفتی الکذب الذین لا یؤمنون بآیات الله** ﴾ به راستی هه نه وانه درو هه لده به سن که برپایان به نایه ته کانی خوا نییه ﴿ **اولئک هم الکاذبون** ﴾ له راستییدا ته نه وانه دروزنن، ئیتر چوئن به تو دهلین نه ی موحه مه مه! دروژنی و درو بوخوا هه لده به سیت؟! توریدی خوا له مورته د، به دهر له ناچاری :

﴿ **من کفر بالله من بعد ایمانه** ﴾ هه رکه سیئک پاش برپا هیئانی به خوا، کافرو بی باوه ر بیته وه، بیگومان

سزای توند دهری و، ده که ویته بهر قارو تووریدی خواوه

﴿ **إلا من اکره وقلبه مطمئن بالإیمان** ﴾ مه گهر که سیئک زوری لی

کرابی و، له وکاته یشدا دلنایبی به نییمان، وه کو (عه ماری

کوپری یاسر) خوا لییان خوش بیته. (ئیین عه باس) ده لیته:

موشریکه کان نازارو نه شکهنجه ی (عه ماری) یان زوردا،

به راده یه که هیشته حاله تیک له ژیر سزادا تیا بجیت، نه وسا

له بهرناچاری و به دلیکی پر له نیمانه وه نه وانی رازی کرد،

جا بو دوایی هاته لای پیغه مبه ری خواو کاره ساته که ی بو

گیرایه وه، نه ویش فهرمووی: له و کاته دا دلت چوئن بوو؟

(عه ماری) گوتی: دلنیا بووم به نییمان: فهرمووی: ده سا نه گهر

ئه م جارده ش نه و حاله ته دووباره بوویه وه، تویش جاران

چیت گوتبوو بیلیره وه. (قورتیبی) ده لیته: (اجمع العلماء

علی ان من اکره علی الکفر فاختر القتل انه اعظم اجرا عند

الله، ممن اختار الرخصة. واختلفوا فیمن اکره علی غیر القتل

من فعل ما لایحل له، فقال اصحاب مالک: الأخذ بالشدة فی

ذلك واختیار القتل والضرب افضل عند الله من الأخذ

بالرخصة. واجمعوا ایضا علی ان من اکره علی قتل غیره انه

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَاتٍ
الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِي وَهَذَا السَّانِ عَرَبِيٌّ
مُتَّبِعٌ ﴿١٠٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ
اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ
﴿١٠٥﴾ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ
وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا
فَعَلَيْهِمْ عَذَابٌ مِنْ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾
ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَتْهُمْ أَبْصَرَهُمْ
وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاقِلُونَ ﴿١٠٨﴾ لَا جَرَمَ لَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَسِرُونَ ﴿١٠٩﴾ ثُمَّ إِنَّ رَبَّنَا
لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فَتَنَّاوُا ثُمَّ جَاهَدُوا
وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّنَا مِنَ الْعَافِينَ ﴿١١٠﴾

لا يجوز له الإقدام على قتله ولا إنتهاك حرمة.. ويصبر على البلاء الذي نزل به. وإذا استحرثت المرأة على الرنى فلا
حد عليها، لقوله تعالى: ﴿إلا من اكره﴾. واته: زاناكان يه كدهنگن كه: هه رکه سیئک زوری لییکری بو کوفرو بی باوه ری،
نه گینه ده کیوژن، پاشان نه ویش کوشتنه که ی هه لبرژاردو وشه ی کوفر به زارییدا نه هات و کوشتییان، بیگومانه
که پاداشی نه م که سه زور مه زتره له وکه سه که موئه ته که بوخوی هه لبرژیری و به زمان خوئی کافر ده کاو قوتار ده بیته،
به لام نه گهر زور کردنه که بوکردنی کاریکی تری حهرام بوو، غهیری (قه تل)، بو نه مه پیئشه و (مالیک) ده لی:
هه لبرژاردنی توندو تیژییه که و خو به کوشتنه که باشتره. زاناكان بو نه مه یه کدهنگن كه: هه رکه سیئک زوری لییکری بو
کوشتنی کابرایه که نه گهرنا خوئی ده کوژری، بوئی نییه کاری و ابکات، وه هه روه ها کاتی نافره تیک به زور زینای له گهل
کرا (حه ددی) له سه ر نابیت. ﴿ولکن من شرح بالكفر صدرا﴾ به لام که سیئک به پیخو شبوونی خوئی سینگی بو کوفر

فراوان و گوشاد بکاو کوفره که شی پيخوش بيت ﴿ **فعليهم غضب من الله** ﴾ نهوه قارو توپه یی خویان له سه رده بی ﴿ **ولهه عذاب عظیم** ﴾ و سه زایه کی گه وره شیان له دوا پوژدا بو هیه ﴿ **۱۰۷ ذلك بانهم استحبا الحياة الدنيا على الآخرة** ﴾ چونکه نهوان ژیان و گوزهرانی نهه دونیایه یان هه لێ ژارد به سه ر پاشه پوژدا، وهه لێ ژاردنی دنیا به سه ر دوا روژدا کافر بوونه ﴿ **وان الله لایهدی القوم الکافرين** ﴾ بیگومان خواش خه لکانی بی باوه پو کافر شاره زاو پینوین ناکات بو سه ر ری راست ﴿ **۱۰۸ اولئك الذين طبع الله على قلوبهم وسمعهم وابصارهم** ﴾ نه مانه نهوه که سه انه که خوا موری به ده به ختی به سه ر دل و گو ی و چاویاندا ناوه، ئیتر هه ق و نا هه ق له یه که جیا ناکه نهوه ﴿ **اولئك هم الغافلون** ﴾ وه نهوانه خافل و بی ناگایشن، گو ی به هیچ شتی نادهن ﴿ **۱۰۹ لا جرم انهم فی الآخرة هم الخاسرون** ﴾ بیگومان له پاشه پوژیدا زیانه مندو دوا و نهوانن ﴿ **۱۱۰ ثم ان ربك للذین**

هاجروا من بعد ما فتنوا ﴾ جا به راستی په ره وردگارت سه بارت به وانه ی کهوا دوا ی نهو گشت نازارو نه شه که نهجه له مه که وه کو چیان کردو بو مه دینه ﴿ **ثم جاهدوا وصبوا** ﴾ پاشان دهستیان دایه جیهادو، له سه ر پینشهاته کانی جیهاد به نارام بوون ﴿ **ان ربك من بعدها لغفور رحیم** ﴾ به راستی په ره وردگارت- پاش نه نجامدانی نهوه کارانه- زور لی بو رده یه به رام بهریان، زو ریش می به ربه بانه ﴿ **۱۱۱ يوم تاتی کل نفس تجادل عن نفسها** ﴾ روژی دی که هه ر که سه له بیر خویدایه و ده مه قالی و به رگری له خو ی ده کات، بو پزگار کردنی خو ی، واته: له بهر سه ختی نهو روژه یه که سی له بیر نامینی و، به ده ر له خویشی که سی که نیه پشتیوانی ئی بکات ﴿ **وتوفی کل نفس ما عملت** ﴾ هه موو که سی که ش چی کردی به ریک و پیکی پاداش و توله که ی پیده دریته وه ﴿ **وهم لا یظلمون** ﴾ و هیچ سه می که شیان ئی نا کری.

نه زیله ی شاری مه که که :

﴿ **۱۱۲ وضرب الله مثلا قرية** ﴾ خوا مه سه ل و نموونه ی

﴿ **یوم تاتی کُل نفس تجادل عن نفسها وتوفی کُل نفس ما عملت و هم لا یظلمون** ﴾ ﴿ **۱۱۳** وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَّاهَا اللَّهُ لِبَاسِ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴾ ﴿ **۱۱۴** وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴾ ﴿ **۱۱۵** فَكُلُوا مِنْ أَمْوَالِكُمْ أَنْتُمْ وَالْآبَاءُ وَالْأَقْرَبُونَ ﴾ ﴿ **۱۱۶** وَأَشْكُرُوا وَاعْتَمِدُوا عَلَى اللَّهِ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴾ ﴿ **۱۱۷** إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخَيْزِرِ وَمَا أَهْلَ الْغَيْبِ اللَّهُ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ ﴿ **۱۱۸** وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِنَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَقْرَءُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يَفْلِحُونَ ﴾ ﴿ **۱۱۹** مَنعٌ قَلِيلٌ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ ﴿ **۱۲۰** وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا فَصَّلْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴾ ﴿ **۱۲۱** ثُمَّ إِنَّ رَبَّنَا

خو شوگوزهرانی و ناوه دانی شاری (مه که) دینیته وه ﴿ **كانت أمنة مطمئنة** ﴾ که ژیانان پر بوو له ناسووده یی و نارامش، که چی له ملاو له ولای نهوانیشه وه خه که تالانده کراو ده رفینران، پاشان که په یام بهریان ﴿ **بوهات و، لهباتی شوکرانه بژیری، پشتیان تی کردو دلیان ئیشان، ئینجا خوی بالاده ست جوړو جوړ جه زه به ی دان و لیی**

تیکدان ﴿ **یاتیها رزقا رغدا من کل مکان** ﴾ له هه موو لایه که وه پزق و پوزی و نیعه تی زو ریان بو ده هات ﴿ **فکفرت بأنعم الله** ﴾ که چی له باتی شوکرانه بژیری له بهرام بهر نهوه هه موو گشت چاکه وه ناسو پاسی نیعه ته کانی خویان کردو، باوه ریان به پیغه مبه ره که ی نه کردو چوون به گزیا ﴿ **فأذاقها الله لباس الجوع والخوف بما كانوا یصنعون** ﴾ جا خوایش جل و بهرگی برسیه تی و ترسی له بهر کردن و تالوی پیچه ژین، پاش نهوه که پیغه مبه ر ﴿ **دوعای لی کردن و فره مووی: خدایه ! داوات لی ده که م: ساله قات و قره کانی سه رده می (یوسف) یان به سه ر بیته،**

ئىنجا گرانىيەكى و ايان تىكەوت، بەناچارىي كوركى وشتريان تىكەلى خويىن دەکردو لەسەر ئاگريان دەناو دەيانخوارد ! ﴿ **۱۳** وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَيَكْذِبُوهُ ﴾ بىگومان ھەر لەخويان پەيامبەرئىك وەكو موھەممەد ﷺ ھاتەلايان، كەچى بىروايان پى نہ کردو بەدرؤيان خستەو و پوو بەروى وەستان ﴿ **فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ** ﴾ ئىنجا ھىندە ستەمكاربوون سزا گشتيانى گرتەو.

حەلال بخون و شوكر بكن :

﴿ **۱۴** فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالًا طَيِّبًا ﴾ دەسائىو ەئى باو ەرداران ! لەو رزق و نىعمەتە حەلال و پاكەيە بخون، خوا پىي بەخشيون ﴿ **وَاشْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ** ﴾ و شوكر سوپاسى نىعمەتى خوا بكن، ئەگەر راستە ئىو ھەر ئەو دەپەرستى ﴿ **۱۵** إِنَّمَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أِهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ﴾ بەراستىي خوا ھەر گوشتى مردار بوو و خويىن رھوان و گوشتى بەرازو ئەو سەرپراو ەكى كە بەناوى غەيرى خواو ە سەر دەپرىت لىي ھەرامكردون ﴿ **فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ** ﴾ جاھەر كەسيك ناچار بوو بو خواردنى ئەمانە، دەبا - بى زيادە پەوى و لەئەندازە بەدەر - لىيان بخوا، چونكە بىگومان خوا زور لىبور دە، زورىش مېھربانە، ئەو ەتە لەكاتى گرانيى و نەبوونىيدا رىگى داو ە بخواردنى ئەو شتە ھەرامانە بى زيادە پەوى. ﴿ **۱۶** وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ السُّنَنُ الْكَذِبَ هَذَا حَلالٌ وَهَذَا حرامٌ ﴾ وە بەزمان و سەر زارەكىي و، بى بەلگەى شەرعى، لەخوتانەو ە ھەندى شت حەلال، يان ھەرام مەكەن، مەلن: ئەمە حەلالەو ئەو ە ھەرامە، ئىو ە وەكو ئەو موشرىكانە مەكەن كە بەئارەزووى خويان (بەھىرە) و (سايىبە) و (وھىيلە) و (ھام) يان لە خو ھەرامكرد! ﴿ **تَتَفَتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ** ﴾ ھەر بو ئەو ە لەسەر خوا درۆھەلەسن !، چونكە حەلال و ھەرام بەدەستىي ئىو ە نىو، بۆتان نىە سنوور شكىنى بكن ﴿ **إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يَفْلَحُونَ** ﴾ بىگومان ئەوانەى كە درۆ بو خواو ئايىنى خوا ھەلەبەستى، سەرفرازو پزگارىو بەختەو ەر نابى ﴿ **۱۷** مَتَاعٌ قَلِيلٌ ﴾ لەم ژيانى دنيادا كەمىك بوخو رادەبوو ەن و بەھرىەكى كەميان بو دەبى ﴿ **وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** ﴾ و لە قىامەتیشدا سزايەكى بەژان و ئىش پىگەيەنەريان ھەيە، لەجىگايەكى تردا دەفەرموى: ﴿ **نَمَتَعْتُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ** ﴾ ﴿ **۱۸** وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا مَا قُصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ ﴾ بو ئەوانەش جوولەكەن چەند شتىكمان ھەرامكرد كەلەو ە پيش لەسوورەتى (ئەنعام) دا بەم ئايەتە بۆمان گىپرايتەو ە كەدەفەرموى: ﴿ **وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا كُل ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَمًا عَلَيْهِمْ شَحُومُهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا** ۱۴۶/۶. ﴾ ﴿ **وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ** ﴾ ئىمە بەو ھەرامكردنە ستەممان لى نہكردن، بەلام ئەوان ستەميان لەخويان كرد بەھوى لادان و سنوور بەزاندنەو ە، وەكو لە جىيەكى تردا دەفەرموى: ﴿ **فَيُظْلَمُ مَنْ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٌ أُحِلَّت لَهُمْ** ۱۹ ﴾ ﴿ **ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ** ﴾ ئەوسا بىگومان سەبارەت بەوانەش وا بەنەفامىي و نەزانى كارى خراپ و ناجورىان كرد ﴿ **ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا** ﴾ لەپاشان دواى ئەو كارە ناھەموارەيان پەشيمان بوونەو ەو، خويان چاكسازى كرد ﴿ **إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ** ﴾ دلنبايە كە پەرورەدگارت پاش ئەو ە زور لىبور دەيە بەرامبەريان، زورىش مېھربان و دلۆقانە.

ئىبراھىم رابەرىكى ھەقەرەو بوو :

﴿ **۲۰** إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ ﴾ بەراستىي (ئىبراھىم) ە پەيامبەر ﷺ ھوگرى ھەموو كاريكى خىرو ملكەچى فەرمانەكانى خوابوو ﴿ **حَنِيفًا** ﴾ لەھەموو ئايىنىكى پىروو پوچ لای داو بەرەو ھەق و بەرنامەى پاك و راستى خوا ھات ﴿ **وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ** ﴾ و ھەرگىز لەھاو بەشدانەرانىش نەبوو ﴿ **۲۱** شَاكِرًا لِنِعْمَةِ ﴾ سوپاسگوزارى بەخششەكانى

خوا بو ﴿اجتباہ وهداه إلى صراط مستقیم﴾ خواش بو خوئی هه لیباردار بو په یامبه ریستی و پینموونیشتی کرد بو ریگهی راست و یه کخوایه رستی، له سوورده تی (نه نیبا) شدا د هفرموی: (ولقد اتینا ابراهیم رشدہ من قبل وکنا به عالمین) ﴿۱۲۲﴾ و آتیناه فی الدنیا حسنة﴾ نئمیش هه له دونیادا ناوو شوورده تی باشمان دایه ﴿وانه فی الآخرة لمن الصالحین﴾ و له پاشه پوژی شدا بینگومان له ریزی صالحان و چا کاندایه ﴿۱۲۳﴾ ثم اوحینا إلیک ان اتبع ملة ابراهیم حنیفا﴾ له پاشا وه حی و سروشمان بو تو کرد ئه ی پیغه مبهه ! ﷺ که ده بی په پیره وی له نایینی پاک و راستی ئیبراهیم بکهیت به ریک و راستی ﴿وماکان من المشرکین﴾ و هه رگیز له هاوبه شدانه ران نه بووه، وه کو له سوورده تی (نه نعام) دا هاتوووه د هفرموی: (قل اننی هدانی ربی إلى صراط مستقیم دینا قیما ملة ابراهیم حنیفا و ماکان من المشرکین).

ریزان له شه مه بو جووله کانه :

﴿۱۲۴﴾ إنما جعل السبت على الذين اختلفوا فيه﴾

ریزگرتن له روژی (شه مه) و ئیش و کار نه کردن تییدا له نایینی (ئیبراهیم) دا نه بووه، به لکو هه بو ئه وانه بریار دراو کرایه روژی خواپه رستی که ئیختلاف و نا کوکیان بوو له دیاری کردنی ئه و روژدا ، له سه ره تاوه خوا روژی هه یینی بو دیاری کردن ، که چی گواستیانه وه بو روژی شه مه، ئینجا خوایش له سه ری گران کردن که: نابی له و روژدا هیچ جم و جول و کاریک بکه ن ، که چی له ویشدا هه که وتنه وه فرت و فیل ﴿وان ربک لیحکم بینهم یوم القیامة فیما کانوا فیه یختلفون﴾ بینگومان په روه ردگاری تو روژی قیامت سه باره ت به وه ی ئه وان نا کوکیان تییدا هه بوو به دادگه رانه داوه رییان ده کاو، هه ریه که شیان به پیی کارو کرده وه ی خوئی توله و پاداشی ده دا.

به ژیرانه نامه که ی خوا بگه یه نه :

﴿۱۲۵﴾ ادع إلى سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة﴾

ئه ی پیغه مبهه ! ﷺ، ئه ی ئیماندار! هه به ژیرانه و نه رم و قسه ی خویش و حیکمه ت و، ئاموژگاری شیرین و جوان، خه لک بو ریگای په روه ردگارت بانگ بکه، سروشتی ئاده مزاد وایه خوئی به شت ده زانی و به ئاسانی ته سلیم ناییت، جا له بهر ئه وه ده بی زور به ژیرانه بو ی بجیته پیش، نه وه کو ده عیه و خو به زلزانین زالبییت به سه ریواو، گوئی نه گری بو ت ﴿وجادلهم بالتی هی احسن﴾ وه به چاکتره باشتیرین شیوه قسه و گفت وگو یان له گه ل بکه، به لگه ی جوان و به میزبان بو بهینه وه، هه تا و هز ناساییه ، خو ئه گه ر قوناغی جهنگ و پی کدادانبوو ، دیاره تویش به یاسای جهنگ کار ده کهیت له گه لیاندا، هه تا دینه که ت ریسوا نه بی ت ، چونکه مه رد م دینی سووک و ریسوا وه رناگری ت! ﴿ان ربک هو اعلم بمن ضل عن سبیلہ﴾ تو ئاوا موحاده لیمان له گه ل بکه ، به راستی په روه ردگاریشت باشت به حالئ ئه وه ده زانی ت که له ربی ئه و لایداوه ﴿وهو اعلم بالمهتدین﴾ و زاناتریشه به حالئ ئه و که سانه ریئوینن و له سه ر ریی راستن.

سورة النحل

النحل

ثُمَّ اِنَّا رَکَّ لِلَّذِیْنَ عَمِلُوا الشُّوْءَ بِجَهَنَّمَ ثُمَّ تَابُوا مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوا اِنَّ رَبَّکَ مِنْۢ بَعْدِهَا لَغَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ ﴿۱۲۱﴾ اِنَّ اِِبْرٰهٖمَ کَانَ اٰمَنًا فَاٰتٰنَا لَیْلَہٗ حَنِیْفًا وَّلَوْ لَیْکَ مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ ﴿۱۲۲﴾ شَاکِرًا لَّا نَعْمِیْہٗ اٰجَبْنٰہُ وَهَدٰنٰہٗ اِلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ ﴿۱۲۳﴾ وَاٰتٰنٰہُ فِی الدُّنْیَا حَسَنَةً وَّاٰتٰہُ فِی الْاٰخِرَةِ لِمَنِ الصَّلٰوٰتُ ﴿۱۲۴﴾ ثُمَّ اَوْحٰیْنَا اِلَیْکَ اَنْ اَتَّبِعَ مِلَّةَ اِبْرٰهٖمَ حَنِیْفًا وَّمَا کَانَ مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ ﴿۱۲۵﴾ اِنَّمَا جَعَلُ السَّبْتَ عَلٰی الَّذِیْنَ اَخْتَلَفُوْا فِیْہٗ وَاِنَّ رَبَّکَ لَیَحْکُمُ بَیْنَهُمْ یَوْمَ الْقِیَمَةِ فِیْمَا کَانُوْا فِیْہٗ یَخْتَلِفُوْنَ ﴿۱۲۶﴾ اَدْعُ اِلٰی سَبِیْلِ رَبَّکَ بِالْحِکْمَةِ وَاَلْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجِدْ لَہُمْ بِالَّتِیْ هِیْ اَحْسَنُ اِنَّ رَبَّکَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِیْلِہٖ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِیْنَ ﴿۱۲۷﴾ وَاِنَّ عَاقِبَتَہٗ فَعَاقِبٰتُہٗ لَمِثْلُ مَا عُوْفِیْتُمْ بِہٖ وَاِنَّ صَبْرَکُمْ لَہٗ وَخِیْرٌ لِّلصَّابِرِیْنَ ﴿۱۲۸﴾ وَاَصْبِرْ وَمَا صَبْرُکَ اِلَّا بِاللّٰہِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَیْہُمْ وَلَا تَلْکَ فِی صَبْرِکَ مِمَّا یَمْکُرُوْنَ ﴿۱۲۹﴾ اِنَّ اللّٰہَ مَعَ الَّذِیْنَ اتَّقَوْا وَالَّذِیْنَ هُمْ مُحْسِنُوْنَ ﴿۱۳۰﴾

قورتیبی دهلیت: (هذه الآية: نزلت بمكة في وقت الأمر بمهادنة قريش، وأمره أن يدعو إلى دين الله وشرعه بتلطف ولين دون مخاشنة وتعنيف، وهكذا ينبغي أن يوعظ المسلمون إلى يوم القيامة. فهي محكمة في جهة العصاة من الموحدين، ومنسوخة بالقتال من جهة الكفار).

دهبی تۆله بهرامبه ربیّت :

﴿^{۱۲۶} وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عَاقَبْتُمْ بِهِ﴾ وئەگەر تۆلەتان کردەو، بادار بە داربئی، سەرەرۆی و زیاده رەوی تیدا نەبێ. رافەکەرانی قورئان دەلێن: ئەم ئایەتە (مەدەنی) یەو سەبارەت بە (حەمزە) ی (سید الشہداء) هاتۆتە خوارەو، ئەوکاتە کە لە (ئوحود) پاش شەهیدبوونی موشریکەکان لاشەکیان تێکداو سکیان دریی، ئەوجا پەيامبەریش ﷺ زۆر دلگران و بێ تاقەت بوو، بۆیە فەرمووی: سوێند بەخوابی: ئەگەر ئەمجارە خۆی گەورە زالم بکا بەسەریان، ئەوێ بە (حەمزە) کراو، بەحەفتا کەسیانی دەکەم. ﴿وَلَنْ صَبْرْتُمْ﴾ دلنیاشین ئەگەر ئێو خۆ رابگرن و تۆلە نەکەنەو، ئەگەرچی هەقیشتان بێت تۆلە بکەنەو ﴿لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ﴾ دیارە کاری وا بۆ خۆ رابگران و ئارامگران باشترە تا تۆلە وەرگرتنەو، بەمەرجی بتوانن شەڕ خراپە لەخۆتان دور بخەنەو، بيشزانن دەبیته سەرکەوتن بۆتان ﴿^{۱۲۷} وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ ئینجا بەراشکاوایی داوای ئارامگرتن دەکات، بۆیە دەرەرموی: خۆ راگریو ئارامت هەبێ لەتۆلە وەرگرتنەو، کە دیارە بەئارام بوونیشت، هەر بەکۆمەک و فەرمانی خوا دەبیته، هەر ئەو دەتوانی یارمەتیت بدا بۆ خۆراگرتن، ئەگینە کێ دەتوانی ئەفسی رام دایمرکینیت؟ ﴿وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ﴾ وە لەبەر ئەوانەش کە بڕوا ناهینن خەم و خەفەت مەخۆ ﴿وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ﴾ و لە فەرفەیلیان دلتەنگ و سەخەت مەبە، چونکە تۆ تەنھا راگەیانندن لەسەر، ئیتر باوەڕ بهینن یانا، تۆ بەرپرس نابیت ﴿^{۱۲۸} إِنْ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا﴾ بەراستی خواش لەگەڵ ئەوانەدایە کەخۆ پارێزو بەتەقوان ﴿وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ و ئەوانەش چاکەکارو، چاکەخوازن، ئەم لەگەڵ بوونەش تەنھا خوا خۆی باش دەزانیت چۆن دەبیته. لەسوورەتی (ئەنفال) یشتا دەرەرموی: (إِنْ يَوْحَىٰ رَبِّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا...).

سوپاس بۆ خۆی تاک و تەنیا، بێ حیساب و ئەژمار، شوکرانە بژێرم کە: پشتیوانی لێکردم بۆ تەواوکردنی نووسینی کورتە تەفسیری سوورەتی (نەحل) .

کۆتایی جزمی (۱۴) چوارد

ولله الحمد والمنة

*** **

۱۷- سوورەتی (نيسرا) یە

مەککەیی یەو (۱۱۱) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشندە میهرەبان

ئەم سوورەتە وەک سوورەتەکانی تر گرنگیی بەیرو باوەردەدات، وەکو یەخخواپەرستی، پەيامەکی پیغەمبەر، زیندوو بوونەو... بەلام خالی سەرەکی لەم سوورەتە پێرۆزدا خستنه پیش چاوی کەسایەتی پەيامبەر ﷺ لەگەڵ ئەو هەموو موعجیزە گرنگانەدا هیناویەتی بۆ راستیی خۆی، هەزاران هەزار سلاوی لەسەر بێت.

* جا لەسەرەتاو شەڕەویە پێرۆزەکە کە موعجیزەو بەهرەو خەلاتیکی گەورەو مەزن بوو خۆی گەورە بەخشی بەپەيامبەر ﷺ باسەدەکات، لەلایەکیشەو دەسلەلاتی بالادەستی خوا نیشان دەدات کە چۆن بەو ئەندازە ماو

زۆرگەمەیه، توانی ئەو ھەموو ڕینگە درێژەیی پێ بپێ و، سەیران و سەفای ئاسمانی پێ بکاو، ھەر لەو ماوەیە شدا بیگیریتەو ھە جیگای خۆی.

* باسی یاخیبوونی ھەردوو جارەکی جوولەکی سەرگەردان بوونیان دەکا، لە تۆلە پێ لای و لاساریاندا: (وقضینا إلی بنی اسرائیل فی الکتاب لتفسدن فی الأرض مرتین...).

* ھەندێ بەلگە لەسەر گەورەیی وتاک و تەنیا یی خوا - ھەک شەو و ڕۆژو ئالو گوێیان - دینی: (وجعلنا اللیل والنهار آیتین، فمھونا آية اللیل...).

* پێ لە یاسای کۆمەلەیی و، پەوشتە بەرزەکان دەخاتە ڕوو و ھانی مەوھەکانی بۆ دەدات، ھەتا کۆمەل و کۆمەلگەییکی خاوەن پەوشتی بەرز پەیدا بێت.

* بەچەند بەلگەیکە باسی سەرگەردانی ھاوڵدانەکان دەکات، ھەر ھەک باسی قورئان دەکات کە گەورەترین مۆجیزەیی، ھەتا ھەتایە بەرقەرار دەبێت.. لەگەڵ دابەزینە سەر ھاوڵدانەکان، لە کاتی کە داوی مۆجیزەییکی تر "جگە لە قورئان" دەکەن.

* پاک و خاوینی خوا لە شەریک و ھاوڵدەکان: (وقل الحمد لله الذي لم يتخذ ولدا.. وکبره تکبیرا). لە گەورەیی ئەم سوورەتە شدا ھاوڵدەکان - ھەک پێشەوا ئەحمەد لە (ئەبو لوبابە) دەگیریتەو - دەلی: خاتوو (عائیشە) وتی: ئەو ھەندە پەیا مەبەر ﷺ بە ڕۆژو دەبوو ئەمان گوت، نایەوێ ھیچ ڕۆژی لە سال بە ڕۆژو نەبێ، ئەو ھەندەش بە ڕۆژو نە دەبوو، ئەمان گوت ئێتر ھەر بە ڕۆژو نابێ، ھەموو شەو و یەکیش سوورەتی (بەنی ئیسرائیل) و (زەمری) دەخویند.

شەو و ڕۆژیەکی پێنە مەبەر ﷺ:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * سبحان الذي اسرى بعبد﴾

لێلا! پاکو خاوینە لە ھەرشێکی ناپەسەند و خراپ، ئەو خوا یە کە شەو ڕۆژی بەبەندەیی خۆی (مۆحەممەد) ﷺ کرد لەبەشێکی زۆر کەمی شەو و یەکدا ﴿من المسجد الحرام إلی المسجد الأقصى﴾ لە مزگەوتی (حەرام) - ھەو لە مەککەدا بۆ مزگەوتەکی ئەولاتر (بیت المقدس) لەفەلەستیندا، کە ئەو ڕۆژە کاروانیی بەچەندین ڕۆژ ئەو جەگە ھەشتی!! ﴿الذي بارکنا حوله لفریه من آیاتنا﴾ ئەو مزگەوتە ی ئیمە دەور بە ڕیمان پێڕۆز پیتدار کرد بە جۆرە نەعمەت و میو و میو جات و، کردیشمانە بارەگای پەیا مەبەر، تا ھەندێ لە نیشانەکانی دەسەلات و توانایی خۆمانی پێ نیشان بەدین لەو شەو ڕۆژیەدا ﴿انه هو السميع البصير﴾ چونکە ھەرئەو ڕۆژ بێسەندە بۆ قەس و گوشتاری مەردم، زۆربینا و بەناگا، بەئەحوالی گشت مەوھەکان، دەزانێ لە دنیا و لە قیامەتدا شایستەیی چین.

* (ئیسرا) و (میعراج) له قوناغیکی زورناسک و مهترسییدار له ژبانی پیغه مبهردا ﷺ بوو، ئەو دهمه که زور ماندو و خهسته بوو، بهلام بهم رووداوه گرنگه میژوویه ناسوی ناسمانی لیدره و شایه وه، هیواو ئومیدیکی بهخویی و بهیارانی بهخشی، (نهوهویی) و (قورتوبی) دهلین: ئەو رووداوهیه پینج سال پاش پیغه مبهریتی بوو. خاوهنی کتیبی (الرحیق المختوم) دهلی: له (۲۷/ی) (پهجهب) ی سالی (۱۰) ی پیغه مبهرایتیدا بوو، له گهل هندی راو بوچوونی بری له زاناکانی تر. (ئیبنولقهیم) یش دهلی: قسهی راست نهوهیه که ئەو شهوپهویه به (جهسته) ی پیروزی بوو، وه له مزگهوتی (حرام) هوه بو مزگهوتی (قودس) بهسواری (بوراق) و هاوړیتی (جوبریل) ﷺ، جا له قودس دابهزی و پیش نویژی بو پیغه مبهردکان (عليهم الصلاة والسلام) کردو هر لهویش (بوراق) ی به ئەلقهیهکی دهرگای مزگهوته که وه بهسته وه. پاشان هر ئەو شهوه له (بیت المقدس) هوه بهرز کرایه وه بو ناسمانی دنیاو، دهرگای بو کرایه وه هر لهوی (بابه گه وه) ی گشتمانی (ئادهم) دیت، سلاوی له سهر بیټ، بابیهشمان خوشحالی خوی به دیتنی دهربری و ددانی نا به پیغه مبهریتیدا، هر لهویش خوی خاوهن توانا پوخی گشت شههیدهکانی ناماده کردو له لای راستیه وه نیشاندان، له چهپیشیه وه پوچانیته تی سهرجهم به دبهختانی نیشاندان. ئەوسا سهرخرا بو ناسمانی دوهم و لهوی (یهحیا) و (عیسا) ی دیتن (سلاویان له سهر بیټ) ئەوانیش پیغه مبهریتیان سهلماندو، پاشان بو ناسمانی سنیهم بهریکهوت و لهویش (یوسف) ی دیت (سلاوی له سهر بیټ) ئەویش به خیری هینا و ددانی به پیغه مبهریتیدا نا، بو دوا یی به رهو ژوروتر سهرخرا بو ناسمانی چوارهم، لهویش (ئیدریس) پیغه مبهری دیت و خوشحال بوو و پیغه مبهریتی سهلماند، له پاشا سهرخرا بو ناسمانی (پینجهم) و لهویش (هارون) ی کوپری (عیمران) ی دیت، ئەویش پاش به خیرهینانی پیخوشبوونی خوی دهربری و ئیقراری به پیغه مبهریتی کرد، له ناسمانی (شه شههم) یشدا به (موسا) گه یشت و، ئەویش هر وهکو پیغه مبهردکانی تر پیشوازی لیکرد، جاکاتی لهوی تینه پری موسا گریا! گوتیان بوچی دهگریت؟ گوتی: چونکه له بههشتدا ئوممه تی ئەم پیغه مبهرد، له ئوممه تی من زیاتره، وه له ناسمانی (حهوتهم) یشدا به (ئیبراهیم) شاد بوو، پاش به خیرهینان و خوشحالی و ددانان به پیغه مبهریتیدا له لایهن ئەویش هوه (سلاویان له سهر بیټ) چوویه (سدره المنتهی)، پاش ئەو (بیت المعمور)، ئەوجا بهرزتر چوو تا به دیداری خوی گه وره شاد دهبی و لیبیه وه نزیک ده بیته وه، هر به قهد دوو (کهوانی) ما، یان نزیکتر، لهوی ههرچی پیویست بوو بوئو قوناغه وه حیی بوکردو تیگه یاند، له وانه (۵۰) پکات نویژی له سهر ئوممه ته که ی فهرز کرد، پاشان به تهگیرو راویژی موسا ﷺ تکای له خوی میهره بان کرد هتا بوی که مکرده وه و کردی بهم (۵) نویژهی ئیستا.

جا له م سۆنگهیه وه (ئین تهیمییه) دهلی: هیچ هاوهلیکی پیغه مبهرد ﷺ نه یگوتوه پیغه مبهرد ﷺ خوی گه وه دیته وه، (ئین عهباس) نهبی ئەویش (خاتوو عایشه) به رهه لستی ده وهستی. (ئیبنولقهیم) دهلی: ئەو نزیکبونه وهیه که له سوورتهی (نهجم) دا باسکراوه، مه بهست پیی نزیکبونه وهی (جبریل) له ﷺ وهکو خاتوو (عایشه) و (ئین مه سعود) دهلین. ئەم باسهیه له سوورتهی (نهجم) دا بهرووتر روشن کراوه ته وه.

خوینهری هیزا: باسی (ئیسرا) له یهک ئایه تداو، پاشان باسی تاوانهکانی (بهنی ئیسرائیل) به دوا ی ئەودا، دواتر که دهلی: ئەم قورئانه باشتترین ریباز دهست نیشان دهکا.. ئەمانه هه موو هیماو ئامارهن که (یه هوود) له سه رکرایه تی دهرده کرین و، ددریته دهستی ئەم پیغه مبهرد تازهیه و قورئانیش بهرنامه ی ده بیټ، چونکه (یه هوود) ئەوهنده تاوانی کرد، که لکی رابه رایه تییان نه ماو، خوی گه وره یش لیی سه ندنه وه ته سلیمی

(موحه مەد) ی ﷺ کرد، کەوابوو پێویستە رابەرایەتی کردنی ھەر ئومەتێک پێی ئە لە دادگەری و دادپەرورەری و ئەخلاق و قییمە و داوین پاکی و دەستپاکی و، ھەول و تیکۆشان و جیھادولپێران و، لیبوردن و جورئەت و ئازایەتی و، بێ خیانت و گزینی و فرت و فیل لە گەل گەلە کەیدا. ئەگینە خوا ی گەورە قبولی ناکاو دیزە و گۆزە ی سەر نخون دەکا، ئەگەرچی زۆریشی پێ بیچێت. ھیوادارم ئەم ئومەتی ئیسلامە بەھۆی ئەم سیفەتە پێشکۆدارانە وە بتوانی قیادە ی دنیا بکات. بۆ نووسینی ئەم کورتە یە سوودم لە کتیی (الرحیق المختوم) ی (صفی الرحمن المبارکفوری) وەرگرت.

موسا و تەوراتە کە ی:

﴿وَاتینا موسی الکتاب﴾ وە کتیی (تەورات) ی شیمان بە موسا دا ﴿وَجعلناه هدی لبنی اسرائیل﴾ و کردمانە پێنمای بۆ (بەنی ئیسرائیل) ﴿الا تتخذوا من دونی وکیلا﴾ پێمان گوتن: نابێ بیجگە لە من (خوا) هیچ کەس بکەنە بریکاری خۆتان ﴿ذریة من حملنا مع نوح﴾ ئە ی نە وە زاپۆی ئەوانە ی کە لە گەل (نوح) دا کاتی خۆی سواری کەشتیمان کردن و لە تۆفانە کە رزگارمان کردن، ئیوەش وەکو (نوح) سوپاسی خوا بکەن ﴿انه کان عبدا شکورا﴾ چونکە بە راستیی ئەو بەندە یە کێ شوکرانە بژێر بوو، دەسا ئیوەش باسی چاکە ی من بکەن بەسەر خۆتانە وە بە ناردنی (محمد) بۆتان، وە ھەر ئەو پیغەمبەرە لە بارە ی شوکرانە بژێری خواوە دەفەرموی: ﴿ان الله لیرضی عن العبد ان یأکل الأکلة، أو یشرب الشربة فیحمد الله علیها﴾ پیئشەوا ئەحمەد. لە فەرموودە یە کدا ھاتوو کە لە قیامە تدا ئەم خەلکە گشت دەچن بۆ لای نوح تکاو شەفاعە تیان بۆ بکاو، دەلین: ﴿یانوح انک اول الرسل إلى اهل الأرض، وقد سماک الله عبدا شکورا، فاشفع لنا إلى ربک﴾ فتح الباری: ۶/ ۴۲۸.

جوولە کە دوو جار یاخی دەبن:

﴿وقضینا إلى بنی اسرائیل فی الکتاب﴾ جا ھەر لە و کتییە ی تەوراتە دا، یان لە (لوح المحفوظ) دا ئاگاییمان بە ئەو ی ئیسرائیل دا ﴿لتفسدن فی الأرض مرتین﴾ کە بە راستیی ئیمە لە (ئەزەل) دا دەزانین: ئیو لە ولاتی (میسر) دا دوو جار فەساد و گیرە شیوینی دەکەن و ناھەقی بەرامبەر مەردم دەکەن، بە لێ وابوو، ئەو وە بوو جاری یە کە میان ھەستان (زەکەریا) پیغەمبەریان کوشت، ئینجا لە تۆلە ی ئەو وە دا خوا ی گەورە (بەختەنەر) ی بەسەریاندا زاکردو، کوشتاریکی زۆری لیکردن و (بیت المقدس) یشی وێران کرد.

جاری دوو ھەمیشیان (یەحیا) پیغەمبەریان کوشت، خواش دیسانە وە دوژمنی خۆیان بەسەریاندا زاکردو دووبارە کوشتاریکی زۆری لیکردن و، ھەفتا ھەزاریشیان لێ دیل کران، چونکە بێ باوەربوون و سەرپێچیان لیکرد ﴿ولتعلن علوا کبیرا﴾ وە بە راستیی بەسەر خەلکی ئەو کاتە دا یاخی دەبن و سەر دەکەون، بەسەرکەوتنیکی زۆر گەورە، گەشە دەکەن و دەسەلات بە دەست دەگرن، ئەوجا بادی ھەوادەبن و خەلکی دەچەوسیننە وە خواش تووڕە دەبی لیتان ﴿فإذا جاء وعد اولاهما﴾ ئینجا ھەر کە کاتی تۆلە ی یەکیک لە دووانە کە ھاتە پێش، بۆ ئەو ی بیانگرن و سزایان بدەین ﴿بعثنا علیکم عبدا لنا﴾ بەندە زۆر ئازاو تاییبەتیەکانی خۆمان (جالوت) ناردە سەرتان ﴿اولی باس شدید﴾ کە بە راستیی لە جەنگدا خاوەن ھەلمەتی توندو تیزو بە ووزە بوون ﴿فجاسوا خلال الدیار﴾ ئەوانیش بە ناو گشت ولاتدا، تەنانەتی بە ناو مائەکانیشتاندا –مال بەمال– گەران بۆ گرتنی تاوانبارە کانتان ﴿وکان وعدا مفعولا﴾ وە ئەم بریار ی لە ناو بردن و تۆلە یە تان، بریاریکە لە لایەن خواوە دراو جیبە جیش بوو ﴿ثم ردنا لکم الکرة علیهم﴾ لە پاشان کاری ومانکرد کە ئیو ئە ی جووھکان! بەسەریاندا زاک ببنە وە ﴿وامدناکم بأموال وبنین﴾

پاش ئهوهش كه ئهوان تالانيان كردن و كورپهكانيشتانيان كوشت، ئيمه مال و كورپانتانمان زياد كردهوه **﴿وجعلناكم اكثر نفيرا﴾** و ژماره‌ی پياوان و، دهسه‌لاتيشتان له‌دورژمنه‌كانتان زياتر بوو، ئهوه‌بوو پاش ئهوه توانيتان (بابلی)يه‌كان ده‌ركهن و ديله‌كانيشتان نازاد بکه و دهسه‌لاتيان ئی وه‌رگرنه‌وه **﴿إن احسنتم﴾** جا ئه‌گه‌ر له‌كاتی دهسه‌لاتدا ئيوه‌ چاكه‌ بکه‌ن و فهرمانی خوا به‌جی بهینن **﴿احسنتم لانفسکم﴾** دياره‌هر بۆ خوتان چاكه‌تان کردووه‌و خوتان كه‌لکی ئی وه‌ر نه‌گرن **﴿وان اساتم فلها﴾** وخو ئه‌گه‌ر خراپه‌يش بکه‌ن، ئه‌وه‌ تۆله‌كه‌ی هه‌ر بۆ خوتان ده‌بیّت، ئه‌وه‌بوو هه‌ر كه‌ خراپه‌تان کرد، دوژمن زال بوو به‌سهرتانا، كه‌ گه‌پاشنه‌وه‌ بۆ لای خوا زال بوونه‌وه‌ به‌سهریاندا **﴿فإذا جاء وعد الاخرة﴾** ئینجا کاتی سهری ئه‌نجامدانی به‌لیننی دواپی هاته‌ جی بۆ تۆله‌تان“ ئه‌و ده‌مه‌ی كه‌ (یه‌حیا)تان كوشت **﴿ليسوا وجوهکم﴾** جا له‌تۆله‌دا به‌نده‌كانمان

ده‌نیرینه‌ سهرتان کاریکتان پی بکه‌ن كه‌ نیشانه‌ی خه‌موکی له‌ پوخسارو ناو چاوتاندا دیاربیت، به‌ به‌دیل کردن و کوشنتان، واته‌: نیشانه‌ی ریسوایی به‌نیو چاوتانه‌وه‌ ده‌ركه‌وی **﴿وليدخلوا المسجد﴾** و ئه‌و دوژمنانه‌ش بچه‌ مزگه‌وتی (قدس)ه‌وه‌ له‌پیش چاوتانه‌وه‌ بیروخینن و دهسه‌لاتيشتان نه‌بی هیچ بکه‌ن **﴿كما دخلوه اول مرة﴾** هه‌روه‌كو جاری یه‌كه‌میش چوونه‌ ناویه‌وه‌، کاتی ده‌ستتان کرد به‌خراپه‌کاریی و (زه‌که‌ریا)تان شه‌هید کرد **﴿وليتبروا ما علوا تتبيرا﴾** وتا ده‌ستیان به‌سهر هه‌ر جییه‌کیشیان گرت ویرانی بکه‌ن و به‌ته‌واوی به‌سهرتانا زال بین. میژوو ئه‌لیت: بۆ یه‌که‌م جار (به‌خته‌ نه‌صر) هیرشی بۆ بردن (و)بیّت المقدس)یشی ویران کرد، بۆجاری دووه‌میش (اسبیانوس)ی پاشای رۆمه‌كان بوو، وه‌ ماوه‌ی هه‌ردوو هی‌رشه‌كه‌ نزیکه‌ی (۵۰۰) سال بوو **﴿عسی ربکم ان یرحمکم﴾** بی‌گومان له‌کاتی ئاوادا په‌روه‌ردگارتان ده‌تان خاته‌ به‌ر رحمه‌تی خو‌ی، ئه‌گه‌ر په‌شیمان ببه‌وه‌. رافه‌که‌رانی

عَسَىٰ رَبُّكَ أَنْ يَرْحَمَكُمُ ۖ وَإِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُوْثِقُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٠﴾ وَبَدِئَ الْإِنْسَانَ بِالْشَرِّ دَعَاءً ۚ بِالنَّحْرِ ۚ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ ۚ فَمَحْوَنَاءَ آيَةِ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً ۚ لَتَبْتَغُوا فَضْلًا ۖ مِّن رَّبِّكُمْ ۚ وَلَتَعْلَمُوا أَعَدَدَ السَّيِّئِينَ وَالْحَسَابِ ۚ وَكُلُّ شَيْءٍ ءَفْضَلْنَاهُ تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾ وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَبْعَهُ ۚ فِي عُنُقِهِ ۚ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا ۚ يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿١٣﴾ أَفَرَأَىٰ أَكْتُوبُكَ كَفِيَ بِتَفْسِيكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾ مَن أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۚ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَلَا نَزِرُ وَازِرَةٌ وَّزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَمَا كَأْمُوعَذِبِينَ ۚ حَقَّ نَبْعَتْ رَسُولًا ﴿١٥﴾ وَإِذَا أَرَدْنَا أَن نُّهْلِكَ قَرْيَةً ۖ أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا ۚ فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلُ ۖ فَمَنْ يَدْعُونَا ۖ فَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾

قورنانه‌لین: (وعسی: من الله واجبة)واته: هه‌رکرداریکی (عسی) بکاره‌کی خوا بیّت، حه‌تمیه‌ت ده‌گه‌یه‌نیّت **﴿وان عدتم عدنا﴾** خو ئه‌گه‌ر تی هه‌لچنه‌وه‌ بۆ سه‌رپیچی و پیاوکوشتن، ئه‌وا ئیمه‌یش تیّه‌له‌دچینه‌وه‌ بۆ کاری خۆمان و، دووباره‌ دوژمن زال ده‌که‌ینه‌وه‌ به‌سهرتانا، به‌لئ. له‌سه‌ده‌کانی دواپیشدا جاری موسلمانه‌کانی زاکرد به‌سهر یاندا، ئه‌وه‌بوو له‌ نیوه‌دورگه‌ی عه‌ره‌بیی ده‌ریان په‌راندن، له‌م دواتره‌یشدا(هتلی) ده‌ستی گرت به‌سهریاندا، ئیستایش كه‌ دنیا به‌گیر هاتوو به‌ ده‌ستیانه‌وه‌، بی‌گومان خوا كو‌مه‌له‌ خه‌لكیکی باش و شیاو به‌ر ده‌داته‌ گیان و ملیان با ده‌دن، چونكه‌ به‌لیننی خوا خو‌یه‌تی كه‌هه‌ركات روویانكرده‌وه‌ فه‌ساد، هی‌زییكى وریاو زرنگیان بۆده‌نیریت **﴿وجعلنا جهنم للكافرين حصيرا﴾** ودۆزه‌خیشمان كرده‌ زیندان و به‌ندیخانه‌ بۆ بی باوه‌رپه‌كان.

گه‌وره‌یی و مه‌زنایی قورئان:

﴿ **إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ** ﴾ بیگوومان ئەم قورئانه بۆمان ناردون، پێگا و به‌نامه‌یه‌کی و نیشانی خه‌لکی دهدا، که راسترین به‌نامه‌و پێگایه.

به‌ئێ.. له هه‌موو کات و ساتیکدا، وه‌بۆ هه‌ر که‌سیک ئاماده‌یی تێدا بێت ئەم قورئانه رێ نیشاندەر بووه‌و، دهره‌نجامیش بۆته سه‌ر کرده‌ی دنیا ﴿ **وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ** ﴾ و مژده‌یش دهدا به‌و پڕواداران‌ه‌ی که کارو کرده‌وی چاک ئەنجام ده‌دن: ﴿ **إِنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا** ﴾ که به‌راستی پاداشیکی زۆر گه‌وره‌یان بۆ هه‌یه له‌به‌هشتدا ﴿ **وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ** ﴾ و به‌راستی ئه‌و که‌سانه‌ش که به‌دوا پۆژ پڕوا ناکه‌ن ﴿ **أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا** ﴾ سزایه‌کی زۆر ئێش پێگه‌یه‌نه‌رمان بۆ ئاماده‌ کردوون ﴿ **وَيَدْعُ الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ دُعَاءَ بِالْخَيْرِ** ﴾ و مژۆه‌ چۆن قینی هه‌ل ده‌سی و ته‌نگه‌تاو ده‌بی و نزای شه‌پده‌کا له‌مال و مندالی خۆی ده‌لیت: خوا بتکوژی، خوا له‌ناوتبه‌ری، هه‌ر ئاواش له‌کاتی ئاساییدا دوعا بۆ چاکه‌ ده‌کا "جا ئەگه‌رخوای گه‌وره‌ وه‌لامی نزا شه‌پده‌کی باداته‌وه‌ دوعاکه‌ی گیرا بکات، ئەوا زۆر زوو خۆی و مال و مندالی له‌ناو ده‌چی و گه‌یۆده‌ ده‌بن، له‌ فه‌رمووده‌یه‌که‌دا هاتووه‌ ده‌فه‌رموی: ((لاتدعوا على انفسكم، ولا على اموالكم، ان توافقوا من الله ساعة إجابة يستجيب فيها)) موسليم. واته‌: هه‌ر گه‌ی دوعا له‌خۆتان و مال و مندالتان مه‌که‌ن، نه‌وه‌ک به‌ر ئەوکاته‌ بکه‌ویت دوعای تیا گیرا ده‌بی و وه‌لام بدێنه‌وه‌. ﴿ **وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا** ﴾ و مژۆه‌ هه‌میشه و به‌رده‌وام هه‌ر به‌په‌له‌ و هه‌له‌شه‌بووه‌، نه‌یزانیوه‌ به‌رژه‌وه‌ندی له‌ چیدا به‌.

شه‌وو رۆژ نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتی خوان:

﴿ **وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ** ﴾ وه‌ ئێمه‌ دیارده‌ی شه‌وو پۆژمان به‌دوو به‌لگه‌و نیشانه‌ له‌سه‌ر تاک و ته‌نیا یی و ده‌سه‌لاتی خۆمان نیشاندان ﴿ **فَمَحْنَا آيَةَ اللَّيْلِ** ﴾ ئینجا دیارده‌ی تاریکیمان به‌سه‌ر شه‌ودا هینا. واته‌: پڕوناکی رۆژمان پێ لا بردو، تاریکی سه‌ری دهره‌ینا، هه‌تا ئێوه‌ تێیدا به‌هه‌ینه‌وه‌ ﴿ **وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مَبْصُرَةً** ﴾ و دیارده‌و نیشانه‌ی رۆژیشمان (خۆر) به‌ئاشکراو بینراو سازاند ﴿ **لَتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ** ﴾ بۆ ئه‌وه‌ ئێوه‌ بگه‌ڕێن به‌ دوا ی ئه‌و رسق و رۆزیه‌دا په‌روه‌ردگارتان به‌هه‌روه‌رتان ده‌کاو ده‌یدا پێتان ﴿ **وَلَتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ** ﴾ و تابشتوانن به‌ئاسانی ژماره‌ی سه‌له‌کان و، حیسابی شه‌وو رۆژ چاک بزائن، ده‌سا له‌به‌رامبه‌ر ئه‌و به‌خششانه‌وه‌ شوکرانه‌ بژێر بن ﴿ **وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلْنَاهُ تَفْصِيلًا** ﴾ وه‌ به‌راستی هه‌ر شتی که ئێوه‌ نیازتان پێی هه‌بی له‌ دنیاو له‌ قیامه‌دا ئێمه‌ به‌ وردی شیمان کردۆته‌وه‌ بۆتان، واته‌: هه‌ی شتی که له‌م بوونه‌وه‌ ده‌دا بێ به‌نامه‌و حیساب نه‌ماوه‌ته‌وه‌، له‌ نایه‌تیکی تردا هه‌ر له‌و باره‌یه‌وه‌ ده‌فه‌رموی: (هو الذي جعل الشمس ضياء والقمر نورا وقدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب ما خلق الله ذلك إلا بالحق...).

هه‌موو مڕۆقیك له‌ رۆژی سه‌لادا به‌ کارنامه‌ی خۆیه‌وه‌ دیت:

﴿ **وَكُلُّ إِنْسَانٍ أَلَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عَنَقِهِ** ﴾ ئیتر هه‌موو مڕۆقیك کرده‌وه‌ که یمان - خێرو شه‌پ که له‌ شه‌وو رۆژ دا کردنی - ئاوێزانی ملی کرد، واته‌: له‌ قیامه‌دا نامه‌ی هه‌موو کارو کرده‌وی مژۆه‌ وه‌ک (ته‌وق) و ملوانکه‌ ده‌کریته‌ ملی و، هه‌ر به‌ پێی ئه‌وه‌ش له‌ قیامه‌دا پاداش و تۆله‌ و هه‌ر ده‌گه‌ریته‌وه‌، له‌ سه‌وره‌تیکی دیکه‌دا هه‌ر له‌و باره‌وه‌ ده‌فه‌رموی: (فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره ومن يعمل مثقال ذرة شرا يره) ﴿ **وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا** ﴾ وه‌ له‌ رۆژی قیامه‌دا نامه‌یه‌کی - که کرده‌وه‌کانی تیا نووسراوه‌ - بۆ ده‌ردێنین ﴿ **فَلْيَقْأَهُ مُنْشُورًا** ﴾ و ئه‌ویش به‌کراوه‌یی ده‌گا به‌ نامه‌یه‌ و لێی

تَيِّدِه‌گات ﴿^{۱۴} **اقرا كتابك كفى بنفسك اليوم عليك حسيبا**﴾ پيئي ده‌گوتري: ده‌سا بۆ خۆت نامه‌ی کرده‌وه‌کانت بخویننه‌وه، ئه‌مپۆ ئیتەر هەر توو خۆت حیساب له‌گه‌ل خۆت بکیشه‌و پيويست به‌که‌سی تر نا‌کا، ئه‌وجا ئه‌ویش خوینده‌وار بێ، یا نه، بۆ خۆی کارنامه‌که‌ی ده‌خوینیت‌وه‌و، باش له‌ ئه‌نجام و جی و شويینی خۆی تَيِّدِه‌گات، له‌ سووره‌تی (قیامه) دا ده‌فه‌رموی: **يُنْبَأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ** و آخر، بل الإنسان على نفسه بصيرة ولو ألقى معاذيره). **که‌س تاوانی که‌س هه‌لناگری:**

﴿^{۱۵} **من امتدى فإنما يهتدى لنفسه**﴾ ئه‌وی پێگای هه‌ق و راستی بگری، ئه‌وه‌بۆ خۆی شاره‌زا بووه، واته: قازانج و پاداشه‌که‌ی هەر بۆ خۆی ده‌بی و، له‌و رۆژه‌یشدا سه‌ر فراز ده‌بیٔ ﴿**ومن ضل فإنما يضل عليها**﴾ هەر که‌سی‌کیش پێگه‌ گوم بکاو لا‌ری بێ، ئه‌وه‌ش ته‌نها سه‌ر له‌خۆی ده‌که‌وی و، زیان و تۆله‌که‌ی له‌سه‌ر خۆیه‌تی و هەر خۆی گیرۆده‌ ده‌بیٔ ﴿**ولا تنز وازرة وذر اخرى**﴾ وکه‌سیش تاوان و گونا‌هی که‌سی تر هه‌لناگری، ئه‌گه‌رچی (وه‌لید) ئاسایه‌کی خواره‌ناسیش به‌لێنی پێدا‌بن که: گونا‌حه‌کانیان هه‌لبگری، مه‌گه‌ر ده‌ستی هه‌بیٔ له‌و تاوانانه‌دا، له‌ ئایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: (وإن تدع مثقلة إلى حملها لا يحمل منه شيئا..)، ﴿**وما كنا معذبين حتى نبعث رسولا**﴾ و ئیمه‌ تۆله‌وسزای هه‌چ خه‌لکی‌که‌مان نه‌داوه، هه‌تا په‌یامبه‌ریکیان بۆ نه‌نارد‌بن پێیان بۆ رۆشن بکاته‌وه، قورئان بۆ خۆی پیره‌ له‌و بابه‌ته، بۆ نموونه: (كلما ألقى فيها فوج سألهم خزنتها ألم يأتكم نذير قالوا بلى قد جاءنا نذير فكذبنا..). لێره‌دا ئه‌م پرسیاره‌ ده‌کریت: ئاخۆ ئه‌و مندالانه‌ی به‌ مندالی ده‌مرن و باوک و دایکیان کافرو خواره‌ناسه، یان شیت و که‌پو کاس و پیری خه‌ره‌قاوه، یان خه‌لکی (فه‌تره‌ت) ه و هه‌چی نه‌بیستوه، ده‌بی له‌ قیامه‌تدا چ بکه‌ن؟ هه‌ندێ زانا ده‌لێن: ده‌وه‌ستین و له‌و باره‌وه هه‌چ نالێن. هه‌ندی‌کیش ده‌لێن: بێ شک به‌هه‌شتین. هیواشیان هه‌یه ده‌لێت: جه‌هنمه‌مین؛ دیاره‌ بۆ هه‌ریه‌که‌شیان به‌لگه‌ هه‌یه، به‌لام به‌پێی (عه‌دل)ی خوایی ده‌بی به‌هه‌شتی بن، ئه‌گه‌رچی خۆنه‌دان له‌م شتانه‌ باش‌تره. ﴿^{۱۶} **وإذا اردنا أن نهلك قرية امرنا مفرها**﴾ وکاتی‌کیش ویستبێتمان شارو ئاواپیه‌که‌ له‌ناو به‌رین، ئه‌وا به‌فه‌رمانی‌کی (ئه‌زه‌ل)یی فه‌رمانداوه - به‌تایبه‌تی به‌سه‌رکرده‌ یاخی و خوشگوزه‌رانه‌کانیان - که‌ فه‌رمانی په‌یامبه‌ران جێبه‌جی بکه‌ن و گوێرایه‌لیان بن ﴿**ففسقوا فيها**﴾ جا ئه‌وانیش له‌باتی گوێرایه‌لیی، نافه‌رمانی و سه‌رپێچیان تیا کردووه‌و لێی ده‌رچوون ﴿**فحق عليها القول**﴾ به‌وه‌ سزایان به‌ سه‌را سه‌پاوه ﴿**فدمرناها تدميرا**﴾ ئه‌وجائی‌مه‌یش به‌ سه‌ختی کاو‌لمان کردووه، چونکه‌ خۆیان به‌لگه‌یان به‌ده‌سته‌وه‌دا‌ین، له‌ جیگایه‌کی تردا هەر له‌و باره‌یه‌وه ده‌فه‌رموی: (وكذلك جعلنا في كل قرية اكابر مجرميها..). خاتوون (زه‌ینه‌ب) گوتی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا! ﴿**انهلك وفيما الصالحون؟ قال: نعم، إذا كثر الخبث**﴾ متفق علیه. واته: ئاخۆ ئیمه "له‌و‌حاله‌تانه‌دا" ئه‌ر خه‌لکی باشیشمان تێدا‌بی هەر تیا‌ده‌چین؟! فه‌رمووی: که‌کاری خراپه‌و به‌دره‌وشتانه‌ سه‌ری هه‌لدا به‌لێ ئیوه‌ش له‌گه‌ل ئه‌واندا تیا‌ده‌چن، ئه‌گه‌رچی ده‌ستیشتان له‌و شتانه‌دا نه‌بی ﴿^{۱۷} **وكم اهلكنا من القرون من بعد نوح**﴾ وه‌ زۆر له‌ خه‌لکی سه‌ده‌کانمان به‌ هۆی لاساریانه‌وه له‌ناو برد ئه‌ی هۆزی قوره‌یش! دوا‌ی گه‌له‌که‌ی (نوح)، وه‌کو گه‌لانی (عاد) و (سه‌موود) و (فیره‌ون) که‌ ئه‌وانیش هه‌روه‌ک ئیوه‌ لاسار بوون و بر‌وایان نه‌هینا، ده‌خۆ ئیوه‌ له‌وان نازار تر نین ﴿**وكفى بربك بذنوب عباده خبيرا بصيرا**﴾ هەر ئه‌مه‌ش به‌سه‌ که‌ په‌روه‌ردگارت ئه‌ی موچه‌مه‌دا! ﴿**له‌ تاوان و گونا‌هی به‌نده‌کانی خۆی ناگادارو بینایه‌و، هه‌چ شتی‌کی ئی بزر نابیت.**﴾

کي دنيای دهوي و کيش روژي په سلان؟

﴿**۱۸** مَنْ كَانَ يَرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ﴾ هره که سيک له کار و کردهيدا ته نيا دنيا ويستی بکات، که دنياش به په له تیده په پړي، نهوا نيمه ييش حه زمان له هر که سيک هه بي، به زووي ثاوت و ويسته که ي پيکدينين و دنياي ددهيني ﴿**ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا**﴾ له پاشان له قيامه تدا به سر زه نشت کراويي و دور خراويي له ميهره باني خوا ، دوزخه خمان بودا ناوه و دهيرژيني، جا نيتر نيسا که له دنيا دايه ناره زوي خويه تي کار بو دنياي دهکات، يان بو قيامه تي ﴿**وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ**﴾ وه هره که سيش پاشه روژي لامه به ست بي و هولي شي بو دوا، له هه مان کاتيشدا پروادار بيت به خواو به بهرنامه که ي

خوا ﴿**فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا**﴾ هول و کوششي نه مانه جيگه ي سوپاسه و، به چهند بهرام به ريش پاداشي له سر ودره گرن ﴿**كَلَّا نُمَدِّهُنَّ هَؤُلَاءَ وَهَؤُلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ**﴾ هره يه که له و دو تاقمه چ دنيا ويسته کان و، چ قيامه ت خوازه کان، له به خششي په روه ردگارت، له دنيا د گشت به هره وهر ده که ين و، به مال و سامان و خوشگوزه رانيي هاو کار بيان ده که ين، واته: به کافرو پروادار وکو يه که پزق و روژي ددهين، پاشانيش هر که سه له قيامه تدا کوي هه لبرگري ت ددهيني ﴿**وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا**﴾ خو له دنيا يه شدا به خششي په روه ردگارت له هيچ که سي قه دهغه کراونيه ﴿**۳۸**﴾ انظر كيف فضلنا بعضهم على بعض﴾ دسا پروانه و سهرنج بده نه ي پيغه مبهرا ﴿**۳۹**﴾ چون ههندي کيانمان - له دنيا دايه - بهر ز کرد و ته وه به سر ههندي کياندا، واهبي موسلمان و کافر ههردو و رزق و روژي باشيان ددهيني، واش دهبی ههردويان نه بوون و ناياندهيني، وايش دهبی موسلمانيشه و بژيوي که مه، يان هر نيه تي، چونکه پزق و روژي به ده ست نه وان نيه ﴿**وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا**﴾ بينگومان پله و پايه کاني پاشه روژ بو پرواداران که وره ترو زيده تره، نه گهر چي له دنيا دايه بژيويان باش نه بيت، له م باره وه نه م فهرموده يه ها تووه ده ليت: ((ان اهل الدرجات العلى ليرون اهل عليين، كما ترون الكوكب الغابر في افق السماء)) فتح الباري: ۶ / ۳۸۶ ﴿**۴۰** لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ هه رگيز نه که يت نه ي مروفا! هاوتا و هاوبه ش بو خوا دابنييت، چونکه نه و تاک و ته نياو بي هاوتا و بي هاوبه شه ﴿**فَتَقَدَّرْ مَذْمُومًا مَخْذُولًا**﴾ دنا نه وکاته به سر زه نشت کراويي و، بي يارو ياور بهرام بهر به (شيرک) که ت داده نيشيت، واته: خوي گه وره ليت ناپرسيته وه و دهر ووت ليتا کاته وه.

مَنْ كَانَ يَرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿۱۸﴾ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿۱۹﴾ كَلَّا نُمَدِّدُهُنَّ هَؤُلَاءَ وَهَؤُلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿۲۰﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿۲۱﴾ لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقَدَّرَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا ﴿۲۲﴾ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا نَهْرًا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿۲۳﴾ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿۲۴﴾ رَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿۲۵﴾ وَآتَاكَ الْقُرْآنُ حَقَّهُ وَالْمُسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ نَبْذِيرًا ﴿۲۶﴾ إِنْ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿۲۷﴾ وَإِنَّمَا تَرْضَوْنَ

۳۸

وَأَمَّا تَرْضَوْنَ

۲۸۶

یهك خوا په‌رستی و چاكه كردن له گه‌ل باوك و دایكدا:

﴿**قضى ربك الا تعبدوا الا اياه**﴾ په‌روەردگار تېراریداوه و ه‌سیه‌تی كرد كه: ده‌بى ه‌ر خوى په‌رستن و **وبالوالدين احسانا** و ه‌ فرمانیداكه: ده‌بى له‌گه‌ل دایك و بابدا چاكه بكهن، و ه‌كو ده‌فرموى: (ان اشكر لى ولوالديك الى المصير) **﴿اما يبلغن عندك الكبر احدهما او كلاهما﴾** جاهه‌ركات یه‌كیكیان یان ه‌ردووكیان -كه له‌لای توون - تووشى پیرى و لاوازی بوون **﴿فلا تقل لهما اف﴾** ه‌رگیز نه‌كیت و شه‌یه‌كى بیزارییان پى بلییت ، ته‌نانه‌تى به‌رامبه‌ریان ئوفیكیش مه‌كه **﴿ولا تنهرهما﴾** و ه‌رگیز پیا‌یا‌نا ه‌لمه‌شاخى و به‌سه‌ریاندا مه‌نه‌پړنه **﴿وقل لهما قولا كريما﴾** و ه‌میشه‌یش به‌وشه‌ى نه‌ده‌ب و وىلى جوان و پیا‌وانه قسه‌یان له‌گه‌ل بكه **﴿واخفض لهما جناح الذل من الرحمة﴾** و بالى ره‌حمت و میهره‌بانیان بوىینه‌ خوارى و، به‌رامبه‌ریان ه‌میشه‌ خوت كه‌م و بچوك بگه‌ **﴿وقل رب ارحمهما كما ربياني صغيرا﴾** و نزا بكه‌ و بلى: په‌روەردگارى من! ه‌ر و ه‌كو نه‌وان به‌ شلكى و به‌بچوكى له‌له‌دارى منیان كردو ره‌حمیان پيكرم، ده‌سا تویش له‌م پیرى و كه‌نه‌فت بوونه‌یاندا ره‌حمیان پى بكه‌ و میهره‌بانبه له‌گه‌لیان، پیغه‌مبه‌ریش ده‌فرموى: خوايه! ه‌ر كه‌سىك دایك و بابى نه‌یبه‌نه به‌ه‌شته‌وه (واته: كارو ره‌فتارى باش نه‌بیټ له‌گه‌لیاندا) سه‌ر فراز نه‌بیټ **﴿ربكم اعلم بما فى نفوسكم﴾** په‌روەردگارى ئیوه له‌خوتان چاكتر ده‌زانى چى له‌دل‌تانا‌یه به‌رامبه‌ریان، ناخو ده‌تانه‌وى چاكه‌یان له‌گه‌ل بكهن، یان نه‌زیه‌تیا‌ن بدن **﴿ان تكونوا صالحين﴾** خو‌نه‌گه‌ر ئیوه ویستتان باش و صالح بن له‌گه‌لیاندا، كه‌چى به‌ (لا ئیرادى) زه‌لله‌یه‌كتان كرد به‌رامبه‌ریان **﴿فانه كان للاوابين غفورا﴾** به‌راستى خوا بوى ته‌وبه‌كاران و په‌شیمانان زور لی‌بورده‌یه. به‌لى... له‌قورئانى پی‌رۆزدا "به‌ده‌ر له‌ فهرموده‌كان" زور جه‌خت كراوه‌ته‌وه له‌سه‌ر چاكه كردن له‌گه‌ل باوك و دایكدا، چونكه:

۱- باوك و دایك زور نرخین‌راون له‌نیسلا‌مدا، به‌جوړيك پاش باسكردنى یه‌كتا په‌رستى داوا ده‌كات له‌گه‌ل نه‌واندا چاكه بكهن.

۲- گرنگیدان و ه‌سیه‌ت به‌كارى چاك كردن له‌گه‌لیاندا گه‌یش‌توته‌ پله‌یه كه‌ نه‌گه‌ر باوك و دایك بى باوه‌ریش بن ه‌ر ده‌بى ری‌زیان ئى بگيردریټ.

۳- سوپاسى باوك و دایك و ری‌زو حورمه‌ت گر‌تیا‌ن له‌گه‌لى جیگای قورئاندا فه‌رمانى پيكره‌وه، ه‌روه‌كه‌ چوون فه‌رمان به‌ سوپاسى خوا له‌ به‌رامبه‌ر نی‌عمه‌ته‌كانیه‌وه كراوه.

۴- جیهاد نه‌گه‌ر له‌پله‌ى فره‌زى (عین‌دا نه‌بى، خزمه‌تى دایك و باوك گر‌نگ‌تره‌ له‌و، وه‌ نه‌گه‌ر له‌وده‌مه‌دا رازى نه‌بوون و پى نارمه‌حت بن نابى بچیت.

﴿**وات ذا القربى حقہ**﴾ و له‌ چوار چپوه‌ى شه‌ر‌دا مافى ه‌موو خزم و خویش‌ان بده‌و، چاكه‌یان له‌گه‌ل بكه‌و، سه‌ریان ئى بده‌، له‌ فه‌رموده‌كه‌یشدا پاش دایك و باوك، باسى خزمان ده‌كا و ده‌فرموى: ((ثم الاقرب فالاقرب)) **﴿والمسكين وابن السبيل﴾** و بى نه‌واو پې‌واریش بى به‌ش مه‌كه‌و چاوت لی‌یا‌نه‌وه بیټ، چونكه‌ نه‌وانیش لی‌قه‌وماون و خاوه‌ن مافن **﴿ولا تبذر تبذیرا﴾** وه‌ نابى زیاده‌ په‌وو ه‌له‌ خه‌رج بیټ، به‌لكو ده‌بى میانه‌ ره‌وانه‌ خه‌رج بكه‌یت، و ه‌كو له‌نايه‌تیكى تر‌دا ده‌فرموى: (والذين اذا انفقوا لم يسرفوا ولم يقتروا وكان بين ذلك قواما) **﴿ان المبذرين كانوا اخوان الشياطين﴾** به‌راستى زیاده‌ په‌وان بوون به‌ براو هاوكارى شه‌یتان، له‌وه‌دا كه‌سامان له‌جى خویدا به‌خت ناكهن، دياره‌ نه‌وه‌ش گه‌نده‌لییه‌و كارى شه‌یتانه‌، مال و سامان یاسای خه‌رج كردنیا‌ن ه‌یه، له‌و یاسایه‌ لا‌درا

دهبیته هله خهرجی و نه زانکاری و، پیوسته دهستی بگیردری ﴿وكان الشيطان لربه كفورا﴾ شہیتانیش بو پهروردگاری خوی زور سپله و ناسویاسگوزار درچوو، نه و هه موو چله حانی و ململانیه له گهل پهروردگاریا کرد ﴿۲۸﴾ واما تعرضن عنهم ابتغاء رحمة من ربك ترجوها﴾ وه نه گهر روت له و خزمانه وهرچه رخاندو هیچ نه بوو به شیان بدهیت و، چاوه نواری رحمت و میهره بانی پهروردگارت بوویت تا به لکو له ناییندهدا شتی بدا ﴿فقل لهم قولا ميسورا﴾ نه وه ده کری به و تهیه کی ناسان و خوش له گهلان بدوییت و بلئی: نیشه الله هر خوا گه یاندی بی بهشت ناکم ﴿۲۹﴾ ولا تجعل يدك مغلولة الى عنقك﴾ وه دهستته کانت له گهر دنت گری مده، واته: له بهر ره زیلی و چرووکی خوت وهک بال به سراو مهکه، مه بهست نه وهیه هر وهکو زنجیر دهستی مروو ده بهستی چرووکیش هه روا

دهستی مروو ده بهستی له به خشش و هاوکاری لبقه و ماوان ﴿ولا تبسطها كل البسط﴾ ته و اویش دهسته کانت پان مه که وه تا هه رجیت ههیه بیریزی بو خوت و بو خهک ﴿فتعقد ملوما محسورا﴾ نه وسا ئیتر به لو مه کراوی و عه زه ته وه بو خوت دانیشی، چونکه هیچت لا نه ماوه، به لی ده بی مروو بزانی له گهل مال و ساماندا چون ده جو لیته وه، نابی هه رجی ههیه ملقی بکاته وه، ناشبی چرووک و پیسکه بیت، ده بی میانه ره وانه بجو لیته وه ﴿ان ربك يبسط الرزق لمن يشاء ويقدر﴾ بیگومان پهروردگارت گهر بیهوی رزق و روزی فراوان ده کاو ده به خشیت بو هه رکه سی خوی بیهوی، یان که می ده کا بو هه رکه سی که میلی لی بیت ﴿انه كان عبادا خيرا بصيرا﴾ چونکه به راستی نه و (خوا) یه سه بارهت به بهنده کانی خوی به ناگا و بینایه، نه زانی کی به سامان حالی چاک ده بی و، کیش حالی پی تیک ده چی و، پوو له فه سادو خراپه کاری ده کات، دهست بلاوی و هله خهرجی کاریکی زور ناپه سه نده، هه روه کو چروکی و دهست نوقاندنیش کاری چنوک و پیاوه پیسکه کانه، جا

سُورَةُ الْاِنشَارَةِ

الْمِائَةِ

وَمَا تَعْرَضْن عَنْهُمْ لِبِغَاءٍ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ نَحْنُهَا فَعَلْ لَهْمُ قَوْلًا مِيسُورًا ﴿۲۸﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ﴿۲۹﴾ إِنْ رَبِّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿۳۰﴾ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا يَحْنُ نَرْزُقَهُمْ وَإِنَّا كُنَّا قَاتِلُهُمْ كَانَ خَطَاً كَبِيرًا ﴿۳۱﴾ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ أَنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿۳۲﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿۳۳﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَاتٌ مَسْئُولًا ﴿۳۴﴾ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كُنْتُمْ وَرَثَةً بِالْقِسْطِ أَلَمْ تَسْأَلُوا عَنْ ذَلِكَ خَيْرًا وَحَسَنَ تَأْوِيلًا ﴿۳۵﴾ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿۳۶﴾ وَلَا تَنْشِئْ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿۳۷﴾ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿۳۸﴾

۲۸۵

له نیوان هه ردوکیان باریکی ناوهنجی شیاوو په سه نده، خاتوو (هه سما) ده لی: پیغه مبه ر ښه فرموی: نه وه نده و نه وه نده به خشه، واته: هه میسه به خشه به وه قهت له به خشین دهست نه گریته وه، با خوی دلوقانیش دهست له نیوه نه گریته وه، نه ژماری مه که، با خوایش له سهرت نه ژماری نه کا. نه م فرموده یه ش هه یه: خوایه! هه رکه س ده به خشی توش پی بی به خشه، هه رکه سی کیش دهست ده گوشتی، ماله که یه به وتینه. (متفق علیه).

مندالان مه کوژن:

عه ره به کان هر که منالان ده بو، خیرا له ترسی نه داری و هه ژاری ده یانکوش، به بیانوی هه ژاری! جا خواش به زه یی به مندالاندا هاته وه فرموی: ﴿۳۱﴾ ولا تقتلوا اولادکم خشية إملاق﴾ زاروله و منالی خوتان له ترسی هه ژاری مه کوژن ﴿نحن نرزقهم وإياکم﴾ چونکه نیمه رزق و روزی نه وان و نیوه یه ده دین.

پشویهك: ئەگەر سەرنجیكى ورد لە پەوانبیزى قورئان و وردەكارىهكانى بەدەیت، باشتەر برىواى پیدینى، چونكه هەر بۆ نمونە لەم سوورەتەى (ئیسراء) دا دەفەرموى: (نحن نرزقهم وإياكم) رۆزى منداڵەكان پێش دەخا بەسەر رزقى باوكاندا، كهچى لەسوورەتى (ئەنعام) دا رزقى باوكان پێش دەخات: (نحن نرزقكم وإياهم) راقەكەرانى قورئان دەلێن: حىكمەت لەمەدا خواپش چاكتەر دەزانى ئەوێه كه لەم سوورەتەدا كوشتنى منداڵەكان لەبەر هەژارى و لێنەهاتوویانە بۆنان پەیدا كردن، بەلام لەسوورەتى (ئەنعام) دا كوشتنەكەیان بەبۆنەى هەژارى باوكانەوێه. ﴿**إن قتلهم كان خطا كبيرا**﴾ بەراستى كوشتنى ئەو منداڵانە تاوان و هەڵە كارىهكى زۆر گەورەى لای خوا، كاتى پێغەمبەر ئەوكارە دزیوێ دیت كه بەرامبەر منداڵان دەكریت فەرموى: **ياش شەريك دانان بۆخوا، تاوانى كوشتنى منداڵان دیت** (.. أن تقتل ولدك خشية أن يطعم معك...) فتح البارى: ۸/ ۱۳.

لە زیناو شەرواڵپىسى دوور بن:

﴿**ولا تقربوا الزنى**﴾ وە بەهێچ شىوێهەك توخنى زیناو شەرواڵ پىسى و، ئەوانەیش پێشەكێن بۆى، وەك ماچ و مۆچ و قسەو.. مەكەون ﴿**إنه كان فاحشة وساء سبيلا**﴾ چونكه بەراستى زیناوداویڤ پىسى تاوان و كردەوێهەكى زۆر خراپ و، پێگایهكى زۆر ناپەسەندە، لاویكى تازە پێگەیشتوو لەپێغەمبەر ﷺ دەخوازى مۆلەتى زینای بدات! ئینجا خەڵكەكەى دەرووبەرى پێیان ناخۆش بوو و یستیان دەمكوتى بكەن. پێغەمبەر هیورى كردنەوو فەرموى بە لاوهكە: ئاوەرە پێش، هاتە پێش و لای خۆى دایناو فەرموى: ئەرئى حەز دەكەى خەلكى لەگەڵ دایك و خۆشك و پورتا زینا بكات؟ لاوهكە گوتى: نەخیر، باب و دایكەم لەدەورت گەڕێن، فەرموى، دەسا خەلكیش حەزناكا تۆ لەگەڵ كەس و كاريا زینا بكەیت، پاشان دەستى پیرۆزى خستە سەرشانى و فەرموى: خوایه! لەم لاوێهە خۆشبە، دلى لەگوناح پاكەوێهە بكە، عەورەتى لەكارى حەرام بپاریزە، ئیتر لاوهكە براوێر بیری لەو شتانه نەكردەوێ.

خەلكى بە ناھەق مەكوژن:

﴿**ولا تقتلوا النفس التى حرم الله إلا بالحق**﴾ وەئەوكەسە خوا خوینى یاساغ كردووە، بەهەق نەبى ئیوێ مەيكوژن، جا ئەر بەهەق بوو ئەوكاتە قەیدى نییە، بۆنمونە: كەسێك لەئىسلام پاشگەز دەبێتەو، یان بەدەست ئەنقەست كەسى بەناھەق دەكوژى، وەیان كەسێكى (موحصەن) و خاوەن خێزان زینا دەكات.. لەم سى حالەتەدا كوشتن بۆ دەوڵەت رەوايە، وەكو لە فەرموودەى رەواندا هاتوو. ﴿**ومن قتل مظلوما فقد جعلنا لوليه سلطانا**﴾ بە ھەقیقەت ئیمە دەسەلاتمان بەمیراتگرەكەى داوێه كە داوا لە قازى بكات بىكوژیتەو، یان خوینى لیوەرگرى بۆى، یان دەتوانى ببیەخشى و عەفووى بكا ﴿**فلا يسرف فى القتل**﴾ جائەو (وێ) یەش نابى لە كوشتن و تۆلەسەندنەوێهەدا ھەلەرۆیى و زیادەرۆى بكات، واتە: بۆى نیە كوێر براو نامۆزای یان كەسێكى تری بكوژەكە بكوژیتەو لەباتى بكوژ، وە یان جەستەى كوژراوێهە بشیوینى و گوێ و لووتى بپرى ﴿**إنه كان منصورا**﴾ چونكه بەراستى ئەو (وێ) یە سەرکەوتووێهە كۆمەكى پێكراوێهە لەلایەن خواوێ، ئەوێهە مافى (قیصاص) و تۆلە وەرگرتنەوێهە پێداوێ.

لە مالى ھەتیویدا باش رەفتار بكەن:

﴿**ولا تقربوا مال اليتيم إلا بالتي هي احسن**﴾ وە لەمال و سامانى ھەتیو نزیك مەبنەو، مەگەر بەباشترین شیوێ، وەك بۆ پاراستنى و، ھەولدان بۆ زیادکردنى لەپێى بازرگانىیەوێهە ﴿**حتى يبلغ اشدّه**﴾ تا پى دەگا و بالغ و ئاقل دەبى و دەگاتە ھەرپەتى لاویى و، دەشزانى چۆن سامانى خۆى بپاریزى، لەئایەتێكدا هاتووێهە فەرموى: (ولا تاكلوها إسرافا وبدارا أن يكبروا..). ئىمامى (موسلىم) دەگێریتەوێهە كە: پێغەمبەریش بە (ئەبووزەرى) فەرموو: تۆ

پیایوکی ئیدارەت لاوازه، جا له بهرئهوه هه‌رگیز سه‌رپه‌رستی کاروباری هه‌تیو نه‌گیرته ده‌ست: ((..ولاتولین مال الیتیم)) ^{۳۵} **﴿واوفوا بالعهد إن العهد کان مسؤولا﴾** و په‌یمانیشتان - له‌گه‌ل خوا، له‌گه‌ل مه‌ردم - به‌رنه سه‌ری، چونکه به‌راستی خاوه‌ن په‌یمان له‌دواپۆژدا پرسینه‌وه‌ی هه‌یه ^{۳۵} **﴿واوفوا الکیل إذا کلت﴾** هه‌رکه پیوانه‌ش بو خه‌لک ده‌که‌ن، به‌تیرو ته‌سه‌لی ئه‌نجامی بدن، خه‌یا نه‌تیان ئی مه‌که‌ن **﴿وزنوا بالقسطاس المستقیم﴾** کی‌شانه‌شتان ده‌بی به‌ته‌رازووی دادگه‌رانه‌و به‌رانبه‌ر بی **﴿ذلک خیر واحسن تاویلا﴾** کی‌شانه و پیوانه به‌و شیوه‌یه چاک‌تره باش‌تره له‌پاشه‌پۆژدا لای په‌روه‌ردگارتان. هه‌موو جارێش (ئین عه‌باس) به‌خه‌لکه‌که‌ی ده‌گوت: (یامعشر الموالی إنکم ولیتم امرین بهما هلك الناس قبلکم، هذا المکیال، وهذا المیزان).

شتی نه‌زانی چۆنه‌و چییه، به‌دوا یا مه‌چۆ:

^{۳۶} **﴿ولا تقف ما لیس لك به علم﴾** به‌دوا ی شتی‌کدا مه‌چۆ نه‌زانی چیه‌و چۆنه‌و، زانیاریت ده‌رباره‌ی نه‌یه، واته: تا به‌ته‌واوی زانینت به‌ شتی نه‌بی، هه‌نگاوی جیدی بو نه‌نییت و، قسه‌ی ئی نه‌که‌یت و، به‌دووی گومان مه‌که‌وه، ئه‌م ئایه‌ته‌یش که‌ده‌فرمو‌ی: ((..اجتنبوا کثیرا من الظن إن بعض الظن اثم..)) دووپاتی نه‌و به‌نمایه ده‌کاته‌وه، یان ئه‌م فرمووده‌یه: ((..ایاکم والظن فإن الظن اکذب الحدیث..)) **﴿إن السمع والبصر والفؤاد کل أولئک کان عنه مسؤولا﴾** چونکه به‌راستی هه‌موو ئه‌مانه: (گو‌ی و چاو و دل) هه‌ریه‌که‌یان له‌پۆژی قیامه‌تا به‌رپرسیارن لێ.

به‌فیزه‌وه هه‌نگاو به‌سه‌ر زه‌وییدا مه‌نی:

^{۳۷} **﴿ولا تمش فی الأرض مرحا﴾** وه به‌فیزو خو به‌زلزاین و که‌ش و فشیکه‌وه، وه‌ک لووت به‌رزه سه‌ته‌مکاره‌کان به‌سه‌ر زه‌وییدا مه‌چۆ **﴿إنک لن تخرق الأرض﴾** چونکه به‌راستی تو هه‌رگیز ناتوانی ئه‌م زه‌ویه له‌ت بکه‌یت و بقلشی‌نیت، چونکه تو وه‌کو جه‌سته، مرو‌فیکی لاوازو بی ده‌سه‌لاتی، جا ئیتر نه‌و خو به‌زلزاین و که‌ش و فشه‌یه‌ت چییه؟ **﴿ولن تبلغ الجبال طولا﴾** قه‌تیش قه‌دو بالآت له‌ درێژیدا ناگاته‌ درێژی و به‌رزی کی‌وه‌کان که‌ به‌شیکن له‌م زه‌ویه، جا ئیتر نه‌و که‌شخه‌یه بو‌چییه‌و، بو‌چی سه‌ر دانانویی‌نیت بو‌په‌روه‌ردگاری ئه‌م بو‌ونه‌وه‌ره که‌تۆش به‌شیکی زۆر بچووک ئی پیکه‌یناوه؟ له‌فرمووده‌یه‌کدا هاتوه: ((من تواضع لله رفعه فهو فی نفسه حقیر وعند الناس کبیر، ومن استکبر وضعه الله، فهو فی نفسه کبیر وعند الناس حقیر، حتی لهو ابغض إلیهم من الکلب والخزیر)) ئین که‌سیر. ^{۳۸} **﴿کل ذلک کان سینة عند ربک مکروها﴾** گشت ئه‌وانه باسکران، نه‌و (بیست و پینج) فه‌رمان و (نه‌هیه) به‌لای په‌روه‌ردگاری تووه هه‌موو نا‌په‌سه‌ندن و، خوا حه‌زیان پی نا‌کات ^{۳۹} **﴿ذلک مما اوحی إلیک ربک من الحکمة﴾** نه‌و پینما‌یی و ئه‌خلاق و ویل و ره‌وشته به‌رزانه که‌ بو‌مان باسکر دیت، هه‌موو به‌شیکن له‌و ویل و یاساو حیکمه‌ته قه‌شه‌نگانه‌ی که‌ په‌روه‌ردگارت به‌وه‌حیی بو‌ی نیگا کردیت **﴿ولا تجعل مع الله إلها آخر﴾** وه هه‌رگیز په‌رستراویکی تر له‌گه‌ل خوا دامه‌نی **﴿فتلقى فی جهنم ملوما مدحورا﴾** نه‌وسا به‌ لۆمه‌ کراوه‌یی و ده‌رکراوه‌یی له‌ ره‌حمه‌تی خوا، بی یارو یاوه‌ر توو‌پ بدری‌یته ناو دۆزه‌خه‌وه، بی نه‌وه هه‌یج که‌سێک هه‌بی‌ت لێت بپرسی‌ته‌وه.

ده‌لێن خوا فریشته‌ی کردووه به‌ کچی خو‌ی:

^{۴۰} **﴿افاصفاکم ربکم بالبئین﴾** ناخو کاری وا ره‌وایه که‌ به‌قسه‌ی ئیوه‌خوا‌ی په‌روه‌ردگارتان، کو‌رانی هه‌لبژاردبی بو‌ئیه **﴿واتخذ من الملائکة إناثا﴾** و فریشته‌کانیشی به‌میینه بو‌ خو‌ی هه‌لبژاردبی؟! **﴿إنکم لتقولون قولا عظیما﴾** به‌راستی ئیوه قسه‌یه‌کی زۆر زل و گه‌وره‌و نا‌قولا ده‌که‌ن به‌رامبه‌ر به‌خوا، دیاره ئه‌مه‌ ره‌تی ئه‌وانه‌یه که‌ ده‌یانگوت: فریشته کچی خوان! له‌ ئایه‌تیکی تر دا ده‌فرمو‌ی: (وقالوا اتخذ الرحمن ولدا لقد جئتم شیئا إذا تکاد السموات

یتفطرن منه وتنشق الأرض وتخر الجبال هدا أن دعوا للرحمن ولدا... ﴿٤١﴾ **ولقد صرفنا في هذا القرآن ليعذروا** بیگو مان نیمه له م قورئانه دا هه موو جوړه په ندو ناموژگاریی و پیډاویستییه کمان شیکردو ته وه بو مروؤ ، تا په ند وهرگرن و بیربکه نه وه وېروا بهینن بهیه کتاکیی خوا ﴿وما یزیدهم الا نفورا﴾ که چی خوانه ناسان تابیئت هه ر دور ده که ونه وه و دور په ریژ دهن ﴿قل لو کان معه آلهة كما یقولون﴾ نهی پیغه مبهرا به وانه بلئی که شه ریک بو خوا دانه نین: گریمان نه ر له گه ل خوا دا چه ند خویه ک هه بو با وده کو نه وان ده لین ﴿اذا ابغوا الى ذی العرش سیلا﴾ نه و سا هه ریه ک له و خویانه هه ولی ددها که ریگه یه ک بو لای خوی خاوه ن عه رش بگریته بهر، هه تا زال بین به سه ریا، هه روه کو ده سه لاتدارانی دنیا که ده بینی دوو پاشا پیکه وه نایانگری و، هه ولی له ناو بردنی یه کتر ده دن، نیستا

که نه وه نییه، مانای وایه ته نها خویه کی تاک و ته نیا هیه ﴿٤٢﴾ **سبحانه وتعالی عما یقولون علوا کبیرا** پاک و خاوینی و، به رزو بلندی بو خوا، سه باره ت به و قسانه نه و نه فامانه ده یان لین بهرام بهر به و، نه و خویه تاک و ته نیایه و، بی هاو هل و بی شه ریکه، بی ژن و بی مندال و بی هاو سه ره. هه موو بو ونه ودر پاکانه بو خوا ده کا:

﴿٤٣﴾ **تسبیح له السموات السبع والأرض ومن فیهن** هه رحه وت ناسمانه کان و زه ویی و، هه موو نه وانه ش که تیاندان، هه موو گه وره یی و بی خه وشی نه و (خوا) یه ده لین، گه واهی بو یه کتایی نه و ده دن، وده کو شاعریک ده لیئت:

ففی کل شیء له آیه تدل علی انه واحد ﴿وان من شیء الا یسبح بحمده﴾ هه موو شتیک هه رهاواری تاک و ته نیایی نه و نه که ن پارانه وه ته سبیحات و حه مدی نه و ده لین، واته: هه موو نیازمه ندی نه و، نه و بی نیازه له هه موو ﴿ولکن لا تفقهون تسبیحهم﴾ به لام نیوه له پاکانه و ته سبیحاتیان تیناگه ن چونکه عه قل و ژیریتان

ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا ۚ ءَاخِرُ فَلَقٍ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّذْحُورًا ﴿٢٦﴾ أَفَأَصْفَكَ رَبُّكَ بِمِثْلِ مَا يَلْبِثُ فِي جَهَنَّمَ مِنَ الْمَلَكِ إِثْنًا لِّتَكْفُرَ لِقَوْلِهِ فَلَا عَظِيمًا ﴿٢٧﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٢٨﴾ قُلْ لَّوْكَانَ مَعَهُ ءَالِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَّنَبْعُوَ إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٣٠﴾ تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبُحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٣١﴾ وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَجَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا ﴿٣٢﴾ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذُكِّرْتِ رَبُّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ، وَلَوْ أَنِ عَلِیَّ آذُنَهُ نُفُورًا ﴿٣٣﴾ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْمَعُونَ بِهِ إِذْ يَسْمَعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَىٰ إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنَّا تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا ﴿٣٤﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٣٥﴾ وَقَالُوا آءِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرَفًّا ءَأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٣٦﴾

قل كونوا

٢٨٦

ناخنه کار بو تیگه یشتن. (نه نه س) ده لیئت: پیغه مبهر چوه ناو هوژی که وه، دیتی له سه ر پشتی و لاخه کانه وه و سواربوون و رازی قسه یان دامه زران دووه، نه ویش فه رمووی: (ارکبوها سالمة و دعوها سالمة، ولا تتخذوها کراسی لأحادیثکم فی الطرق والأسواق، قرب مرکوبه خیر من راکبها، واکثر ذکر الله منه)) پیشه واهمه د. ﴿انه کان حلیم غفورا﴾ به راستی نه و (خوا) یه هه میشه به حه وسه له و له سه ر خویه، بو یه له گه ل نه و هه موو گوناح و تا وانه دا مؤله تی نیوه ددها و ناتانگری، زوریش لیبوورده یه، بو یه هه رکه سی ک داوای لیبوورنی لی بکات، لی دی ده بووری. په رده ده خه یه نه سه ر دئی موشریکان با قورئان ودر نه گرن:

(ئیین هیشام) ده لی: پاش هاتنی سووره تی (تبت یدا...) خیرانه که ی (نه بو له هه ب) زور به توورپه یی و ئالوزیه که وه به ره و پیغه مبهر هات، (نه بو به کر) یش ترسی لی نیست که پیغه مبهر ﷺ ببینی و، ئازاری بدات،

پيغه مبهريش فرموي: **«ثُمَّ قَاتَ مِنْ نَابِيْنِيْ هَـٰذَا بِتَوَانٍ نَّازِمٍ بَدَاتِ، ثُمَّ وَجَا هِنْدِيْ قُورْثَانِيْ بِهَدُوْر خُوْدَا خُوِيْنِدْ، پَاشَانِ ثَمَّ ثَايَه تَه هَات وَ فِهَرْمُوِي: ﴿٤٥﴾ وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حُجَابًا مَّسْتُورًا»** ههركه تۆ قورثانيان به سهره دهخويى - له بهرلا ساريى و نهگريسيى خويان - ئيمه له نيوان تۆو ئهوانه دا كه باوه پريان به پاشه پۆژ نيه، په رده يه كى ناديارو داپوشراو داده نيئى **﴿٤٦﴾ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوْهُ** وچهند سه رپوشيك له بان دليان داده نيئى تا ليئى تيئنه گهن. **﴿٤٦﴾ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا** و قورسيى و گراني دهخينه گوييانه وه، تا هه ق نهبيسن، چونكه خويان نايانه وئى بيبيسن، خواش به زۆر پييان نابيسي. **﴿وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ﴾** وههركات لهم قورثانه دا به ته نه ناوى په روه رديگارت ديئيت. واته: كه باسى (لات) و (هوبه ل...) ناكهيت و، هه ر به ته نه ده ليئت (لا إله إلا الله) **﴿وَلَوْ عَلَى أَدْبَارِهِمْ نَفُورًا﴾** هاوبه شدانه ركهان به قينه وه پشت هه لده كهن و، هه لدين و بيژارى خويان دهرده برن تا نه بيبيسن!

ناگامان له سرتة سرتى قوره يشه :

﴿٤٧﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمْعُونَ بِهِ ئيمه له هه مو كه س چاكتر ده زانين كه خوا نه ناسه كان به چ نيازى گوى بۆ قورثان دهگرن **﴿إِنْ يَسْتَمْعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْهُمْ نَجْوَى﴾** كاتى گويئ بۆ دهگرن و، ئهوكاته ش كه دهكه ونه چرپه چرپ و سرتة سرت، واته: ناگامان لييانه كه چۆن لا قرتيى و گالته دهكه ن و ده ليئى: جادوو بازه، يان ده ليئى جادووى ليكراوه! وهكو ده فهرموي: **﴿إِنْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا﴾** ئه وده مهى كه سته مكاره كان له ناو يه كتر دا ده ليئى: ئيوه هه ر له پياويكى جادوو ليكراو په پره وى دهكه ن، دياره سه ر زه نشتى يه كتر دهكه ن بۆ ئه وه خه لكه كى ئى هه لبنيئى و، قورسايى كه م بكه نه وه ناوى بنيئى جادوو ليكراو **﴿٤٨﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضْلُوا﴾** ده سا بروانه چۆن نمونه ي جۆراو جۆرت بۆ ده هيئنه وه به وه ش سهريان له خويان تيكد، بويه جارى ده ليئى شيته، جاريكى تر ده ليئى جادووى ليكراوه.. گومرايه، ساحيره، شاعيره!! **﴿فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا﴾** ئينجا ناتوانن ريگه يه ك بۆ هيدايت بدۆزنه وه.

ده ليئى كه بووينه ئيسك و پروسك چۆن زيندوو ده بينه وه؟

﴿٤٩﴾ وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرَفَاتًا﴾ ئهوانه ي باوه پريان به زيندوو بوونه وه نه بوو به سه ر سوپرمانيكه وه گوتمان: ئايا كاتى ئيمه بووينه ئيسكه پزيوو پارچه پارچه بووين و پواين له گۆردا **﴿إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا﴾** ئاخۆ سه ر له نوئى زيندوو دهكريئنه وه دروست ده بينه وه؟ له جيگايه كى تر دا ده فهرموي: (يقولون) **﴿إِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ﴾** **﴿إِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخْرَةً﴾** قالوا تلك إذا كرة خاسرة **﴿٥٠﴾ قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا﴾** پييان بلى: هه ز دهكه ن ببه به رد، يان ئاسن - كه هه ردو به روه الوت له زيانه وه دوورن - ئهوكاته ش هه رخا زيندووتان دهكاته وه، چونكه خواى گه وره هيچى له ده ست دهرناچيئ **﴿٥١﴾ أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ﴾** يان ببه شتيك و دورستكراويكى تر كه له خه يالى ئيوه دا زۆر سهخت و زۆر گه وره بيت، وهك ئاسمان و زه ويى.. واته: ببه هه رشتى خوا هه رده تانه ريئى و زيندووتان دهكاته وه تو له تان ليده سيئيئ **﴿فَسَيَقُولُونَ مَنْ يَعِيدُنَا﴾** به سه رساميه وه ده ليئى: ده باشه! كه ئيمه بووينه به ردو ئاسن، كى ده توانى جاريكى تر بمانگيرئته وه بۆ ژيان و زيندوومان كاته وه؟ **﴿قُلْ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾** بلى: هه ر ئه وزاته ي كه يه كه مجار ئيوه به ديهيئا بى بناغه، هه ر ئه وه ش زيندووتان دهكاته وه. وه له جيگايه كى ديكه دا هه ر له و باره وه ده فهرموي: (وهوالذى يبدأ الخلق ثم يعيده وهو أهون عليه...) **﴿فَسَيَنْفِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ﴾** ئه وسا له پرووى ئينكاريه وه ده ست دهكه نه سه ره له قى و ده ليئى: باشه ئه و زيندوو بوونه ويه كه ي ده بيت؟! يان ده ليئى:

(متى هذا الوعد ان كنتم صادقين) ﴿**قل عسى ان يكون قريبا**﴾ پټيان بلئ: لهوانهيه هاتنى نزك بيت، دياره مهر شتيكيش له هاتندا بيت، نزكهو ههريشديت ﴿**يوم يدعوكم فتستجبون بحمده**﴾ رۇژئ كه خوى گه وره بانگتان ليدهكات بۇ زيندوو بوونهوه "ئيوهيش بهدم سوپاسه وه دست بهجئ وه لامى نهدهنهوه زيدوده بنه وه ناتوان دوابكهون ﴿**وتظنون ان لبثتم الا قليلا**﴾ و واگومان ده بن كه له دنيا دا تهنالكاتيكي زور كه م ماونه ته وه ژياون.

چ وشهيه جوانترو باشتره به وه گو بكه ن:

﴿**وقل لعبادي يقولوا التى هي احسن**﴾ نهى پيغه مبهرا! ﷺ به بنده كانم بلئ: به وشهيه كه گو بكه ن باشتره جوانتري بۇ راگرتنى سۆزى خو شه ويستى نيوانيان، واته: ههول بدن چ قسه و كارو كردارى باشتره، نه وه بكه ن

ونه وه بلئن، هه ر شتيك ده بيته هؤى بچراني خو شه ويستى، دوورى لي بگرن، بؤيه پيغه مبهرا ﷺ به م فرموده يه ريده گريت له وه كه لوله ي ته فنگ نه گه ر خاليش بيت بكرتته هه موسلمانك: ((لايشين احدكم الى اخيه بالسلاح، فانه لايدري احدكم لعل الشيطان ان ينزع فى يده فيقع فى حفرة من النار)) پيشهوا نه حمه د. ﴿**ان الشيطان ينزع بينهم**﴾ چونكه شهيان هه ميشه ده يهوى فيتنه و ناژاوه له نيوانياندا ساز بكا، جا نه گه ر ئيوه ش زيره ك وهوشيارنه بن، نه وا ده توانيت به شتيكى بچكوله ش بيت نيوانتان تيك بدات! ﴿**ان الشيطان كان للإنسان عدوا مبينا**﴾ بيگومان شهيتان بۇ مروفة هه ميشه دورنميكي ناشكرايه و، هه ر له مه لاسدايه بؤيان ﴿**ربكم اعلم بكم**﴾ په روه ردگار تان له خو تان چاكتر ده تاناسى و. چاكتر ده زانى شياوى چ شتيك بن ﴿**ان يشا يرحمكم**﴾ بؤيه نه گه ر بيهوى ره حمتان پينده كاو، به روه ريبازى هيدا يه ت ده تانبات ﴿**او ان يشا يعذبكم**﴾ خو نه گه ر چه زيش بكات سزاتان بدات، كاتى ريبازى خراپ بگرنه بهر، نه وا سزاتان ده دات، كه و ابو نه و

﴿**قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا**﴾ ﴿**أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْفُرُ**﴾ ﴿**صُدُّوا عَنْكُمْ فَمَبْعُودُونَ**﴾ ﴿**مَنْ يُعِيدُ أَقْلَ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ**﴾ ﴿**فَسَبُّغُضُونِ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُوكَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا**﴾ ﴿**يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ**﴾ ﴿**وَتَظُنُّونَ أَنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا**﴾ ﴿**وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا التَّى هِيَ أَحْسَنُ**﴾ ﴿**إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ**﴾ ﴿**إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا**﴾ ﴿**رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ**﴾ ﴿**إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا**﴾ ﴿**وَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ**﴾ ﴿**بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ**﴾ ﴿**وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ**﴾ ﴿**وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زُبُورًا**﴾ ﴿**قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا جَوْلِيلًا**﴾ ﴿**أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ**﴾ ﴿**إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا**﴾ ﴿**وَأَنْ يَكُونَ قَرِيبًا إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهُ**﴾ ﴿**أَقْبَلْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْ مَعَدَّ بُوهُ**﴾ ﴿**أَعَدَّ أَبَاشِدًا**﴾ ﴿**كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا**﴾

خوى باشتر ده تانناسيت ﴿**وما ارسلناك عليهم وكيلا**﴾ و توشمان به وه كيلى و بهرپرسيار له كارى نه وان نه نار دووه، تاناچار يان بكهيت باوهر بينن، به لكو تو ترسي نه رو مژده به خشيت، كى به گويى كرديت، ده چيته به هه شته وه، كييش سه ر پيچى كرد، جيگاي دوزه خه ﴿**وربك اعلم بمن فى السموات والأرض**﴾ و هه ر په روه ردگار ت له حالى هه موو نه وان هى له ناسمانه كان و زه وييدان زاناترو به ناگاتره كه خه ريكي چين وچ هه لده گرن ﴿**ولقد فضلنا بعض النبيين على بعض**﴾ بيگومان له ناو پيغه مبهرا كانيشدا هه نديكيانمان له هه نديكى تريان بهر زتر گرت، وه كو له نايه تيكي تردا ده فرموى: ﴿**تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض منهم من كلم الله ورفع بعضهم درجات**﴾ ﴿**واتينا داود زبورًا**﴾ وه كتيبى زه بووريشمان به (داود) دا، كه واته بۇچى نكوولى قورئان ده كه ن نهى به نى ئيسرائيل!

په سر تراوه د کان به جی خوا ناته وانان:

﴿^{۹۶} قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ﴾ ئه ی پیغه مبهرا! ﷺ به بی باوه ران بلی: ئاده ی هانا به رنه به رنه وانه ی وا له باتی خوا ده تان په رستن، ئایا زیان و به لایه کتان له سه رلا ده بن؟ ﴿**فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا**﴾ دلنیا بن که نه ده سه لاتی لابر دنی خوشیی و زیانیان هیه لیتان ، وه نه ده سه لاتی ئال و گوپی بارود و خیان هیه، واته: ته نها خوا یه ئه و کارانه ی لی دیت ﴿^{۹۷} **أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ**﴾ ئه وانه ی ئه وان ده یان په رستن و هانا و هارایان بو ده بن، بونموونه: (جووله که بو عوزه ر، گاور بو عیسا، موشریکه کان بو فریشته) خویشیان هه تا به خوا وه نزیک تر بن، هیشتا هه ر له هو یه که ده گه رین که خو یانی زیاتر له په روه ردگار پی نزیک بکه نه وه، ئیتر ئیوه چو ن ئه وانه ده په رستن؟! ﴿**وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ**﴾ به ئومیدی

ره حمه ت و میهره بانی ئه و (په روه ردگار) هن ﴿**وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ**﴾ و له توله و سزایشی ده تر سن، به لی خوا په رستی ده بی له نیوان هیوا و تر سدا بی ت ﴿**إِنْ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا**﴾ به راستیی سزای په روه ردگاری تو ودها سه خته، ده بی هه موو که سی که خو ی لی پیاریزی.

به ر له هاتنی قیامه ت ئاوه دانی نامینی:

﴿^{۹۸} **وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ**﴾ به راستیی پیش هاتنی روژی قیامه ت هه رچی شارو گوندیک هه بی ت ئیمه تیکی ده ده ی و ویرانی ده که ی ، ئه گه ر چاک بی به مردنی دانیشته ووه کانی ﴿**أَوْ مَعْذُوبًا عَذَابًا شَدِيدًا**﴾ یان له دنیا دا پیش هاتنی قیامه ت سزایه کی سه ختیان ده ده ی، به جنگ ئه گه ر پیوا خراپ و لاسار بن، له نایه تی کدا ده فه رموی: (وما ظلمناهم ولكن انفسهم يظلمون) یان ده فه رموی: (و کاین من قریه عتت عن امر ربها ورسله...) ﴿**كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا**﴾ بریاری وا له دوسی ه ی (لوح المحفوظ) دا نوسرا وه پرا وه ته وه و نا گو پی.

هو ی نه نار دنی نی شان ه کان؟

﴿^{۹۹} **وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ**﴾ ه یچ شتی که ری له ئیمه نه گرتو وه که مو عجیزه و نی شان ه ی گرنگ بنیرین و نی شان ی قوره یشی بده ی له سه ردا وای خو یان، ئه وه نه بی که به رله مان مو عجیزه یه کی زور مان نی شان ی پیشینانیاندا که چی پروایان نه هی نا و به درو یان خسته نه وه، ئه و جا به ر قارو سزما ن که و تن و، له نا و مان بردن، ئیستاش که قوره یش دا وای مو عجیزه ده کن و نایانده ینی، هه ر له به ر ئه وه یه نه وه که ئه مان یش پروا نه هی نن، ئه و جا ئیمه یش به پیی یاسای خو مان له ناویان به رین ﴿**وَأَتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا**﴾ ئیمه و شتره که مان به ناشکرا وه پرونی له سه ر دا وای خو یان به هو زه که ی (سه موود) دا، که چی سته میان لی کړدو په لیان کړدو کوشتیان، ئه و جا ئیمه یش سزما ندان و له ناو چوون ﴿**وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا**﴾ وه ئیمه هه ر بو ترس

سُورَةُ الْاِنْفِرَاتِ

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ
وَأَتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ
إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٥٨﴾ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
جَعَلْنَا الرُّءْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ
فِي الْقُرْآنِ وَنُفُوهُمْ فَمَا زِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٥٩﴾
وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتُ طِينًا ﴿٦٠﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ هَذَا الَّذِي
كَرَّمْتَ عَلَى لَيْنٍ أَخَّرْتَنِي إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ
ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦١﴾ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ
جَهَنَّمَ جَزَاءُ كُلِّ جَزَاءٍ مُوقُورًا ﴿٦٢﴾ وَاسْتَغْفِرُ مَنْ أَسْطَفَعْتُ
مِنْهُمْ بِصُورَتِكَ وَأَجَلَبْتُ عَلَيْهِمْ بَخِيلَكَ وَرَجَلَكَ وَشَارَكَهُمْ
فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدْتُهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا
غُرُورًا ﴿٦٣﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى
رَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٤﴾ رَبُّكُمْ الَّذِي يُرْسِلُ لَكُمْ الْفَلَكَ
فِي الْبَحْرِ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهٗ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٥﴾

وَلَقَدْ اسْمَعْنَا

۲۸۸

و بهرانه كه: جوراوجور نايهت و موعجيزه دهنيرين، وهك زه مين له رزهو خوږگيران و مانگگيران، بو ئه وهيه بيرى بكنه وهو دابچله كين، له سهر دهمى (عبدو الله) (ئين مه سعوود) دا (كووفه) بوومه له رزهيهك لييدا، گوتى: خه لكينه! خوا گله ييتان ليدهكات، بويه ئهم بوومه له رزهيه ناوچه كهى گرته وه، دسا گله ييه كانى خوا مه هيلن وروبوكنه وه ليى، جاكاتيكيش خوږ گيرا ((پيغه مبه رﷺ به خه لكه كهى گوت: ئهم مانگ و خوږه دووبه لگه له سهر بوونى خواى گه و ره، بو له داى كيون و مردنى هيج كه سيك ناوا نابن، به لكو خواى بالاده ست دهيه وى بهو ئاوابوونه يه بهنده كانى خوى بترسينى، جاهر كاتى ئيوه ديتانن گيران و ئاوابوون، خيرآ په لامار بدهنه زيكره دوعاو، داواى ليبوردن له خوا بكن...)) فتح البارى: ۶۱۵/۲.

په روهردگار ده وړى له مهردم داوه:

﴿ **وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ** ﴾ ئه وده مه وهيربينه كه پيمانگوتى: بهراستى په روهردگارى تو ئه ييغه مبه ر! ﷺ ده وړى له مهردم داوه دسه لاتى ته واوى به سهر ياندا هيهو ده تپاريلى لبيان ﴿ **وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا** **الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ** ﴾ و ئه و شتانه ش له شهو رهويه كه دا نيشانمان دايت و به چاوديتن، ههر بو تاقيردنه وهى خه لكيبوو: ئاخو كى بپروا دينى و دترسى، كيش بپروا ناهيى و ناترسى؟ پيشهوا (بوخارى) له (ئين عه عباس) وه ده ليى: (هى رؤيا عين اريها رسول الله ﷺ ليلة اسرى به). واته: ئهم (رؤيا) يه ليدها ماناى ديتنى چاوه، نهك ديتن له خه ودا ﴿ **الشجرة الملعونة فى القرآن** ﴾ ودره خته نه فرين ليكراوه كه ش كه له قورئاندا به (شجرة الزقوم) هاتو وه بوته گالته جارى كافران، ئه ويش ههر بو تاقيردنه وهى خه لكه، ئه وه بوو كاتى باستكرد بويان، ده ستيان كرده گالته و گپ و وتيان: ئاگر دره خته ده سووتينى، چوون چوونى له ناو ئاگردا ده پوى؟ ده رنه جام نه فرينيان ليكرا.

روداوى (شه وړه ويى) و ديتنى ئه و هه مووعه جايباته له ته نها ساتيكاو، سهوز بوونى ئه و دره خته له نيو ئاگرى دوزه خ دا هه ردو تاقيردنه وهن بو خه لك! جاخواى گه و ره سه بارت بهو دره خته ده فرموى: (إنها شجرة تخرج فى أصل الجحيم) يان ده فرموى: (أذلك خير نزلأ أم شجرة الزقوم إنا جعلناها فتنه للظالمين). ﴿ **وَنَخَوْفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا** ﴾ ئيمه ئه و كافران به جوړه ها نايهت و نيشانه دترسينن، كه چى پتر خهريكى سهركه شى خويان ده بن!! سه رگورشته ي ئادهم و ئيبليس:

﴿ **وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ** ﴾ و ئه و كاته يان وهير بينه وه ئه ي په يامبه ر! ﷺ كه به فرشته كانمان گوت: كړنوش بو ئادهم بهرن، كړنوشى ريرو حورمهت ﴿ **اسجدوا لإبليس** ﴾ جائه وانيش ده ست به جى گشت كړنوشيان برد، ئيبليس نه بى ﴿ **قَالَ اسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا** ﴾ له بهر ئيره يى و هه سوودى خوى وتى: من چوون كړنوش ده به مه بهر كه سيك كه له قور دوستكردو وه؟ من به رزو به ريرو، ئه و خواو په ستا! ﴿ **قَالَ أَرَأَيْتَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ** ﴾ هه ميسان وتى: ئاخو پيم ناليى: ئه مه چييه تو ريرو به سهرمندا داوه؟ ئاخو چ جه و هه ريكي به سهرمدا زيا ده؟! ﴿ **لئن أخرجتني إلى يوم القيامة** ﴾ ئه رتا روژى قيامهت به زيندووى بمه ليى ﴿ **لأحتنكن ذريته إلا قليلا** ﴾ مه رج بيت زارو و نه وه كانى - كه ميكيان نه بى - هه موو گومپرو لارى بكه م ﴿ **قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبَعَكَ مِنْهُمْ** ﴾ خوا فرموى: ده ساچو مولهت بيت، هه رچى ده توانى به كارى بينه، ئه و جاهر كه سيكيان په پره وى له توبكا ﴿ **فإن جهنم جزأؤكم جزاء موفورا** ﴾ جائه وه بهراستى سزاي هه موتان پر به پر دوزه ده بيت ﴿ **واستفزز من استطعت**

منهم بصوتك و ههركه سيكيان تو پيی دهويريت بانگی بکەو، بە دەنگ و سەدای ناهەقیی خۆت بێخروشییە و لە هەقیی وە دوورخە، هەتا دەبخەلەتینی و فريوی دەدەیت.

(شەنقیطی) لە (أضواء البيان) دا لە تەفسیری (بصوتك) دا دەلی: (مجاهد بۆ تەفسیری: (بصوتك) دەلی: (أی) باللهو والغناء والمزامير، وقيل: أي بوسوستك) واتە: بە گۆرانیی و گالته و گەپ و بە هەموو ئاواز و دەنگی مۆسیقا مرقۆکەن بخرۆشییە و بیانخەلەتینە، یان بە وەسوەسە و دەغدەغە. (ئین عەباس) یش دەلی: (صوته يشمل كل داع دعا الى معصية) واتە: دەنگ و ئاوازی شەیتان هەموو کار و کردەویەکی تاوان و حەرام دەگریتهوه. **واجلب عليهم بخيلك ورجلك** و بە گشت لەشکرو هیزی سوار و پیادهی خۆتەوه دنیان بدەو هیرشیان بۆبەرە **وشاركهم فی الأموال والأولاد** و ببە هاوبەش لە مال و منالێاندا. واتە: لە رێگەی حەرام و یاساغەوه مالیان پێ پەیدا بکەو هەر لەو رێیەشدا پێیان دابن **وعدمهم** و ئەوەندەش بەلێنیان بدەری و سەرگەرمیان بکە بە درۆکانی خۆتەوه وەکو ئەوه: قیامەت بەرپانابی، حیساب و کیتاب نابێ.....! **وما یعدمهم الشیطان إلا غرورا** هەرچی بەلێنی شەیتانە، تەنها چەواشە گەری و فريودانە، بە کورتیی: خۆی گەرە دەفرموی: بە هەرشێوەیەک دەتوانی بچۆ هەلیان خەلەتینە. پێشەوا (موسليم) ئەم مەرموودەیه میناوه: ((يقول الله عزوجل: إني خلقت عبادي حنفاء، فجاءتهم الشياطين فاجتالتهم عن دينهم، وحرمت عليهم ما أحللت لهم)) **﴿ ٦٥ ﴾ إن عبادي ليس لك عليهم سلطان** بێگومان بە تۆ هیچ دەسەلات و توانایەکت بە سەر بەندە راستەاکانی مندا نابێت، واتە: هەرگیز ناتوانی فريویان بدەیت چونکە خویان لە پشتم. (ئین عەباس) دەلی: مەبەست بەوبەندانە کە شەیتان پێیان ناوێری، خەلکە ئیمان دارەکان. **﴿ وکفی بربك وکیلا ﴾** تۆش پەرەردگارت پارێزەر و چاودێر و پشتیوانت بێت، بەستە.

گەمیی ناو دەریاکان نیشانی دلۆقانی خۆیە:

﴿ ربکم الذی یزجی لکم الفلک فی البحر لتبغوا من فضلہ ﴾ پەرەردگاری ئێوه ئەی خەلکینە! هەرئەو زاتە دەسەلاتدارە کە شتییه کانتان بەناو دەریادا بەهۆی (با) وە هاتووچۆ پێدەکات، یان بە هۆی کارەباو بەزینەوه، بۆئەوهی رزق و پۆزیی بێشوماری خوا بە دەست بێن و ژێوار پەیدا بکەن **﴿ إنه کان بکم رحیما ﴾** چونکە ئەو (خوا) یە لەگەڵ ئێوهدا هەمیشە بە بەزەیی و بەرەحمە، بۆیە هۆی ژیاقتان بۆ ئاسان دەکات، جا ئێتر ئێوه پاش ئەو هەموو ناز و نیعمەتانە چۆن هاوبەشی بۆدا ئەنێن؟!

کافیش لە تەنگانەدا هاوار بۆ خوا دەبا:

﴿ وإذا مسکم الضر فی البحر ضل من تدعون إلا إیاه ﴾ و هەركاتیش ئێوه لەناو دەریادا تووشی ناخۆشیی و زەرەر و کۆسپێک بێ، وەک نقوم بوون و بەرهو هەلدێر چوون، هەر خواتان لەبیر دەمیئێ و، هەرچی پەرستراویک هەیه لە بیرتان دەچێ و، باوەرتان بە هیچ شتیکی تر نامیئێ **﴿ فلما نجاکم إلی البر اعرضتم ﴾** کەچی هەر رزگاری کردن و بەرهو و شکانی چوون، خێرا روو وەر دەچەرخیئن لە پەرستنی خوا بە تاک و تەنیا و، کوفری نیعمەت دەکەن! **﴿ وکان الانسان کفورا ﴾** و مرقۆ بەرامبەر بە خوا هەر ئاوا ناشکورو سپێ بووه **﴿ أفامنتم أن یخسف بکم جانب البر ﴾** ئەوساتە لە دەریا رزگارتان بوو، ئاخۆ لەوه دانیان کە لە بەشێک لە وێشانیدا نەعروتان بکاو بەزەویدا روچن؟ **﴿ أو أن یرسل علیکم حاصبا ﴾** یان بەرە بارانتان نەکات، وەکو بەرەبارانی گەلی (لووط) ی کرد؟ **﴿ ثم لا تجدواکم وکیلا ﴾** لە پاشانیش هیچ یارو سەر پەرشتیکەرێکتان دەست نەکەوێت، لەو سزایە رزگارتان بکات، لەنا یەتیکی تردا دەفرموی: (إنا أرسلنا علیهم حاصبا إلا آل لوط نجیناهم بسحر نعمة من عندنا) یان دەفرموی: (أامنتم من فی

السماء ان یخسف بکم الأرض فإذا هی تمور. ام امنتم من فی السماء ان یرسل علیکم حاصبا فستعلمون کیف نذیر ﴿۶۹﴾ **ام امنتم ان یعیدکم فیہ تارۃ اخری** ﴿۶۹﴾ یا دواى ئه وه كه له ده ریا رزگاری كردن، له وه دانیان كه بو جاریكى تر ناتانگیریت هه ناو ده ریاكه ﴿۶۹﴾ **فیرسل علیکم قاصفا من الریح** ﴿۶۹﴾ جا بایه کی تیکشکینه رو توند بنیریت هه سهرتان ﴿۶۹﴾ **فیفرقکم بما کفرتم** ﴿۶۹﴾ ئه وجابه هو ی کافریدی و بئ باوه پیتانه وه نقومتان بکا له ده ریاكه ﴿۶۹﴾ **ثم لا تجدوا لکم علینا به تبعیا** ﴿۶۹﴾ ئه وسا هیچ پشتیوان و یارمه تیده ریکتان دهست نه که هو ی داوای خوینه که تان بکات لیمان، که واته بو ئه وهنده لارو لاسارن!

ئاده مزاد ریژداره:

﴿۷۰﴾ **ولقد کرما بنی آدم** ﴿۷۰﴾ و بئ سو ئیمه پزیزکی زورمان له توره مه وه نه وه ی ئاده م گرت: زانیاری و، ژیری و، قه دو قامه تی ریک و جوانمان پی به خشی، که ئه وه مان بو گیانه به رانی تر نه کردوه، وه کو خوا له جییه کی تردا ده فه رمو ی: ﴿لقد خلقنا الإنسان فی احسن تقویم﴾ التین: ۴. یان ده فه رمو ی: ﴿وصورکم فأحسن صورکم﴾ غافر: ۶۴. ﴿وحملناهم فی البر والبحر﴾ و له وشکانی و، له ده ریادا هه لمانگرتن به و شیوه که کهشتی و جو ره ها هو ی ترمان بو گواستنه وه یان پیدان، ئه وه تا ئیستایش سه ره رای ئه وانه، خه ریکه ته و او ی زه ویی و بو شاییه کانی ئاسمانیش ده پیشکینی ﴿ورزقناهم من الطیبات﴾ و بزق و رۆزی پاکیشان پیدان ﴿وفضلناهم علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا﴾ نه ک هه ر ئه وهنده، به لکو (وه کو ئین که سیر) ده لی: له چا و زۆریک له دروسه تکراره کانی خو مان به فریشته کانی شه وه پتر قه درو ریژمان گرتوون، بو یه زاناکان ده لین: جنسی ئاده مزاد له جنسی فریشته به ریژترن ﴿۷۱﴾ **یوم ندعوا کل اناس بامامهم** ﴿۷۱﴾ ئه و رۆژه یشیان وه بیریتنه که

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهًُا فَلَمَّا بَلَغَكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿۷۰﴾ فَأَمْنَمْتُ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ﴿۷۱﴾ فَأَمْنَمْتُ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ﴿۷۲﴾ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿۷۳﴾ يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أَنْاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أَوَىٰ كِتَابَهُ يَمِينُهُ فَأُولَٰئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا يَظْلُمُونَ فَتِيلًا ﴿۷۴﴾ وَمَنْ كَانَتْ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿۷۵﴾ وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ لِتَفْرِيَ عَلَيْهِ نَاقِرَةٌ، وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلًا ﴿۷۶﴾ وَلَوْلَا أَنْ تُبَيِّنَنَّكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرُكُنَ إِلَيْهِمْ ذَيْقًا قَلِيلًا ﴿۷۷﴾ إِذَا لَا ذَنْبَ لَكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿۷۸﴾

هه موو کو مه له خه لکێک بو لیپرسینه وه، به نامه ی کرداریان بانگ ده که ین ﴿فمن اوتی کتابه بيمينه﴾ جا هه رکه سئ نامه و دۆسیه ی کرداری بدریتنه دهستی راستی که ئه وشییوه یش نیشانه ی به ختیاریی و سه رفرازییه ﴿فالولک یقرؤن کتابهم﴾ جائه وانه به شادی و به خوشییه وه نامه ی کرده وه کانی خو یان ده خویننه وه، چونکه نامه که یان دراوه به دهستی راستیانه وه که نیشانه ی به ختیاریه ﴿ولا یظلمون فتیلا﴾ و به ئه ندازه ی تالی ناو ناو که خورمایه ک (واته: که مترین شت) ناحه قیی و سته میان لینا کری. ﴿ومن کان فی هذه اعمی﴾ هه ر که سیش له م دنیا به دا، کویر بو بیث له ئاستی هه ق، واته: دل و دهروونی هه قی وه نه گرتبی و له ربی راستی دینی ئیسلام لای دابی ﴿فهو فی الآخرة اعمی و اضل سبیلا﴾ ئه وه له پاشه رۆژیشدا چاوی کویره و، سه رلیشیوا و تریش ده بی. واته: هیچ پزیه کی هیدایه تیان وه چنگ نایه.

دهيانه وی بهرنامه که ی خویان بو بگوریت:

(سیووتی) دهلی: په یامبهړ ﷺ له تواف و چهرخه کانی مالی خوادا هه موو جار دهستی له بهرده ره شه که ددها، قوره شیش ویستیان تا هیما بوخواکانی نهوانیش نهکا نه هیلن تهوافه که ی بکات، نهویش له بهربی دهسه لاتی و، خوشه ویستی کابه ی مالی خوا، هینده ی نهما بوو نهرم ببی و به گوئیان بکات، گهرچی له دلیشه وه زوری پی ناخوش بوو، جا نه م نایه ته هات وفهرمووی: ﴿^{۷۶} **وَانْ كَادُوا لِيَفْتَنُوْكَ عَنِ الَّذِي اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ**﴾ بیگومان نه وهنده ی نهما بوو موشریک وبی باوهردکان سهارهت بهو قورئانه ی نیمه به وده حی بو مان ناردوی کلات بکه ن و له خشتهت بهرن و له ههندی فرمانمان بترازییت ﴿**تَنْفَتَرِي عَلَيْنَا غَيْرُهُ**﴾ تا شیوازی بانگه وازه کهت بگوری و غیری قورنایان بو بخوینیته وه، درو له سهر نیمه هه لبه سیت. ﴿**وَإِذَا لَا تَخْذُوكَ**

خَلِيلًا﴾ نیتر کردبایتیان به دوست و خوشه ویستیان و، ده بوو یته پیاوی چاک ﴿^{۷۷} **وَلَوْلَا اَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنْ اِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا**﴾ دیاره نه گهر خو مان توندرمان نه گرتبایت و دهستان پیته وه نه بویه، خهریک بوو له خشتهت بهرن و، که می به لای نه واند ا برویت و به گوئیان بکه یته ﴿^{۷۸} **إِذَا لَا تَقْنَاكَ ضَعْفُ الْحَيَاةِ وَضَعْفُ الْمَمَاتِ**﴾ چاک بزانه نه وکاتیش ههر له م ژیا نی دنیا یه دا دوو بهرامبه سزمان دهادیت، له مهر گیشدا هردوو بهرا بهری نه وان سزمان پیده چشتیت، چونکه گونا می پیغه مبهرو زانایان له تاوانی خه لکانی تر گه وره تره، بویه سزایشیان دوو بهرامبه ره ﴿**ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا**﴾ نه و سا که سیشت دس نه ده کهوت پیته هاناته وه ﴿^{۷۹} **وَانْ كَادُوا لِيَسْتَفْزُوْكَ مِنَ الْاَرْضِ لِتَخْرِجُوْكَ مِنْهَا**﴾ و بهراستی نه وهنده ی نهما بوو موشریکه کانی قوره شیش له وسهر زویو و خاکه ی (مه کهه) دا زورت بوینن و سه خلهتت بکه ن بو نه وه ی شار به دهرت بکه ن ﴿**وَإِذَا لَا يَلْبِثُوْنَ خِلَافَكَ اِلَّا قَلِيْلًا**﴾ نه گهر واش با،

وَاِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْزُوْكَ مِنَ الْاَرْضِ لِتَخْرِجُوْكَ مِنْهَا ۚ وَاِذَا لَا يَلْبِثُوْنَ خِلَافَكَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿٧٦﴾ سَنَۃٌ مِّنْ قَدْ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسِتِنَا تَحْوِيْلًا ﴿٧٧﴾ اَصْلُوْةٌ لِّدُلُوْكَ الشَّمْسِ اِلَى عَسْكَ اَيْلٍ وَّقُرْءَانَ الْفَجْرِ اِنَّ قُرْءَانَ الْفَجْرِ كَانَتْ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنْ اَيْلٍ فَتَجِدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَى اَنْ يَّعْثَرَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا ﴿٧٩﴾ وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ﴿٨٠﴾ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبٰطِلُ ۚ اِنَّ الْبٰطِلَ كَانَ زَهُوْقًا ﴿٨١﴾ وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَاۗءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ وَلَا يَزِيْدُ الظَّٰلِمِيْنَ اِلَّا خَسٰرًا ﴿٨٢﴾ وَاِذَا اَتَعْمٰنَ اَعْلٰى الْاِنْسٰنِ اَعْرَضْنَا عَنْ اِيْمَانِيْهِ ۚ وَاِذَا مَسَّ الشَّرْكَ اَنْ يُّوَسَّيْ ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهٖ فَرَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ اَهْدٰى سَبِيْلًا ﴿٨٤﴾ وَيَسْأَلُوْنَكَ عَنِ الرُّوْحِ قُلِ الرُّوْحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّيْ ۚ وَمَا اُوْتِيْتُمْ مِنَ الْعِلْمِ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿٨٥﴾ وَلَٰكِنْ شِئْنَا لَنذٰهَبَنَّ بِالَّذِيْ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾ اِنَّا رَسَمْنَا

به دوا ی توشدا خویشیان نه وهنده نه دهمانه وه زو به زوو له ناومان دهردن، چونکه یاسای خویا به که ههر گه لیك په یامبه ره که یان دهر بکه ن، خوا به زویو توله یان لی ده سینئ، به لام نه و هیان پی نه کرا، به لکو خوا فرمانی دا کوچ بکات بومه دینه ﴿^{۷۶} **سَنَۃٌ مِّنْ قَدْ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا**﴾ باوو سوننه تی خو مانه که: ههر په یامبه ری کمان له پیش توشه و ناردبی و، نه زیهت و نازار درابی، نهوا له و خه لکه مان تی کداوه و توله مان لی کردونه ته وه ﴿**وَلَا تَجِدُ لِسِتِنَا تَحْوِيْلًا**﴾ ههر گیز نابینیت سوننهت و باوی نیمه گوړانی به سهر دا بی و بگوړدریت، بویه پاش سال و نیوی له هاتنی نه م نایه ته، له نا کا و جهنگی (به در) په یدابوو جه زه به ی دان.

دهبی نوڙ له کاتی خویدا بکړیت:

﴿^{۷۸} اقم الصلاة لذلک الشمس إلى غسق الليل﴾ نویچرته فهرزه کان نه و کاته ی خوړ کلا ده بی و له ناوه پراستی ناسمان لاده دا نوږته که ی (نیوه پړو و عسرت بکه، کاتیکیش تاریکی شو داهات، نوږته که ی (شیوان و خه وتنان) ته انجام بده ﴿و قرآن الفجر﴾ و نوږته که ی به یانیشته به چاکی نه انجام بده و قورنای زوړیشی تیدا بخوینه، هر له بهر نه مېشه نه و نوږته به (قورنای) لیکدراو ته وه ﴿ان قرآن الفجر کان مشهودا﴾ چونکه بیگومانه که قورنای خویندنی نوږتی سپیده به یانایان فریشته کانی شو و پوړی تیدا جهم ده بیته، و ده کو (نه بو هورهیره) له پیغه مېهره وه ﷺ ده گپړته وه، ئیمامی (بوخاری) یش نه م فهرمووده یه دینیت: ((فضل صلاة الجمع علی صلاة الواحد، خمس وعشرون درجة، وتجتمع ملائكة الیل وملائكة النهار فی صلاة الفجر)) ﴿^{۷۹} ومن اللیل فتجد به نافلة لك﴾ و له به شیکي شوه یشدا خو ت ماندو و بکه به شوه نوږته وه و قورنای زوړی تیا بخوینه، نه م ش به هره یه کی تایبه ته وه، دراوه به توو زیاده له فهرزه کانیشته، له پیغه مېهره ﷺ ده پرسن: پاش نوږته فهرزه کان چ نوږتی باشرته؟ فهرمووی: شوه نوږت. (موسلم/ کتاب الصیام ۸۲۱/۲) ﴿عسی ان یبعثک ربک مقاما محمودا﴾ به ئومید به په روه ردگارت بتنیرته شوین و جیگایه کی په سهندو به ریزه وه (مه قامه لمه حمود) پیشینان و پاشینانیش سوپاست بکن، نه و جیگایه ش پییده لئ: (الشفاعة العظمی) له وی تکا بو ه موو موسلمانان به گشتی ده کړت، له پیغه مېهره ﷺ ده پرسن: پاش نوږته فهرزه کان چ نوږتی گه وره تره؟ فهرمووی: (صلاة الیل) موسلم. پیغه مېهره ﷺ ده فهرمووی: هرکه سیک و له می بانگ بداته وه و پاشان نه م دوعایه ی: (اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاما محمودا الذی وعدته) بخوینی، نه و له روژی قیامه تدا بهر شفاعه تی من ده که وی. فتح الباری: ۳۹۹/۸ ﴿^{۸۰} وقل رب ادخلنی مدخل صدق﴾ نه ی موحه ممه دا ﷺ بلئ: په روه ردگاری من! له هر جیگایه هم و، هر کاریک به ده سته وه بی، هاوکاری و یارمه تیم بده بو نه انجام دانی، چ له دنیا و چ له پاشه پوژدا، تابه پراست و راستانه بتوانم نه انجامی بدهم، واته: با هر دم جیگه ی رهمانه ندی تو بیت، پیغه مېهره ﷺ هتا له مه دینه دا بوو له ژیر نازارو بیزاریکي زوردا ده ژیا، نه و سا که خوا مو له تی هیجره تی دا بو مککه، نه م نایه ته ی: (و قل رب ادخلنی مدخل صدق و اخرجنی مخرج صدق و اجعل لی من لدنک سلطانا نصیرا) هاته خواری. ﴿واخرجنی مخرج صدق﴾ به راست و راستانه و سهر فزانده ش له وجیگایه دا به پرم بکه.

به کورتی: چوونم بو هر جیگایه که هر له بهر رهمانه ندی و خوشنودی تو بیت، ده رچوونیشم بو هر جیگایه که بو مدینه، بو فته تی مککه، چونه گوږه وه، له گوږ بو زیندو و بوونه وه، با نه مانه گش به پیی مهیل و خواستی توبی و، بتوانم به باشی لیان بچمه ده ری ﴿واجعل لی من لدنک سلطانا نصیرا﴾ هیژکی پشتیوان و یارمه تی ده ریشم بو دیاری بکه ﴿^{۸۱} وقل جاء الحق وزهق الباطل﴾ و له لای خو ته وه به به رده و می بلئ: تازه واهق و راستی - که نایینی پیروزی ئیسلامه - هات و ده رکه وت و به تال و چرووک و ناهق و شیرک و بی باوه ری هه لوه شاو نه ما ﴿ان الباطل ظل کان زهوقا﴾ دیاره که باتل و کاری ناره و، به شی هر تیا چوون و تفر و تونابوو و نه مانه، چونکه پایه دارو ریشه دار نییه، نه م نایه ته یش هر دوپاتی نه و راستییه دکاته وه که ده فهرمووی (بل نقذف بالحق علی الباطل فیدمغه فاذا هو زاهق). ئیمامی (بوخاری) له (عبدو الله) ی کوری (مه سعود) به ده لیت: که پیغه مېهره ﷺ چووه (مه که وه)، دیتی له ده ورو به ری (کابه) دا (۳۶۰) بت دانراوه، نه و سا به داره که ی ده ستی لییده دان و ده یفه رموو: (جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا. جاء الحق وما یبدی الباطل وما یعید) فتح الباری: ۲۵۲/۸.

قورئان شفایه بؤ ئیمانداران:

﴿^{۸۲} ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين﴾ ئیمه لهم قورئانه دابؤتؤمان ناردووه ئهی موحه ممه! ﴿^{۸۳} گهلئایهت و سوروت دادهبه زئینن که مایهی شیفاو چاکبوونه و دیه له نه خویشی نه فامیی و گو مپایی و سرلیشیواویی دلله کان﴾ ره حمهت و به زهیی و میهره بانیشه بؤ خه لکانی برودار ﴿^{۸۴} ولا یزید الظالمین إلا خسار﴾ له گهل ئه مهیشدا بؤسته مکاران و خوانه ناسان جگه له مه که ده بیته مایهی زیان بؤیان و پتر یاخییبوونیان شتی تر زیاد ناکات بؤیان، چونکه خوئیان ناماده نین هیچ سوودیکی لیوه رگرن! ﴿^{۸۵} وإذا انعمنا علی الإنسان اعرض ونای بجانب﴾ و ده رکات نازو نیعمه تی وهک سهرهت و سامان، ته ندروستی و ئه من و ئاسایش به مروؤ ده به خشین، ئه و خیرا له خو بایی ده بی و، له فهرمانی خوا پوو وهر ئه گپری و دور ئه که ویتوه له هق ﴿^{۸۶} وإذا مسه الشر کان یئوسا﴾ ههرکاتیش تووشی به لاو عزیهت و تهنگانه یه که ده بیته به ته و اوویی مه یووس و ئاومید ده بی له میهره بانی خوا، وهکو ئه م ئایه تهیش ده فهرموی: (ولئن اذقنا الإنسان منا رحمة ثم نزعها منه إنه لیئوس کفور ولئن اذقناه نعماء بعد ضراء مسته لیقولن ذهب السیأت عنی إنه لفرح فخور. إلا الذین صبروا...) ﴿^{۸۷} قل کل یعمل علی شاکلته﴾ بلئی: با ههر دوولا (کافرو برودار) له سره بیرو بؤچوونی خوئی چؤنی بؤ ده کری کار بکات، ئه گهر دل و ده روون پاک بیته، ئه واکارو کرداری پاکئی ئی ده وه شیتوه، ئه گینا به پیچه وانه وه ﴿^{۸۸} فربکم اعلم بمن هو اهدی سبیلا﴾ دلنیش به پهروه دگارت له هه موو که س چاکتر ده زانی به حالی ئه و که سه له ئیوه شاره زاتره، وهیا سرلیشیواوتره و ریگهی هه لهی کردووه، واته: خوای گه وره هه موو ده ناسی و ده زانی چی ده کهن، بؤ خویشی حیسانیان له گهل ده کات، ئیتر ئیستا چؤن ره فتار ده کهن با بیکه ن.

رؤح (گیان) چییه؟

(ئیین جهیر) ده لیت: خاوه ن نامه کان له پیغه مبهریان پرسی: ده بی (رؤح) چی بیته؟ ئه و سا ئه م ئایه ته هات و فهرموی: ﴿^{۸۹} ویسألونک عن الروح﴾ وه له بابته (رؤح) وه لیته ده پرسن و ده لیت: باشه ئه و رؤحهی که هوی ژین و زیندویتی ئاده میزاده چییه، نایا شتیکی کؤنه، تازیه، هه قیقه تی ههیه؟! ﴿^{۹۰} قل الروح من امر ربی﴾ پئیان بلئی: رؤح منیش هیچی ئی نازانم، چونکه له فرمانه نه ئینییه کانی پهروه دگارمه، به ده سه لاتی خوئی به دیه ئناوه و، مروؤ و گیان له به رانی پی ده جولی و ده ژئی، ئه وهر خوئی لی به ناگایه ﴿^{۹۱} وما اوتیتم من العلم إلا قلیلا﴾ وه ئیوه به تاییه تی له بابته رؤحه وه به شتیکی که م زانیاریتان پیدراوه، که و ابوو ده مله هه موو شتی که مه کوتن و بی چه ندو چؤن خو به ده سه وه بدن زور باشته، ئه مهیش ئه وه ناگهی نیته که مروؤ ده بی ده رگای هه مووه ول و تی کو شانی که له خوئی دابخات، به لکو ته نها ئه وه ده گهی نیته که: بوعه قل و ژیری مروؤ سنووریک دانراوه، له وه به ولاره ری ده رناکات، که و ابوو بیده نگ بوون له (رؤح) خیرو قازانجه بؤی.

گهر بمانه وئ قورئانیش ده به یینه وه:

﴿^{۹۲} ولئن شئنا لنذهبن بالذی اوحینا الیک﴾ و بی سویش ئه و قورئانه بؤمان سروش کردوویت، ئه گهر بمانه وئ له ناو به رین و لیته وهر گرینه وه له سنگتا بیسرینه وه ئه و زور به ناسانی ده یسرینه وه، ئه مهیش ناهیلین، (عه بدوالله) ی کوپی (مه سعود) ده لیت: له رژه کانی ئاخر زه ماندا له لای (شام) ه وه (با) یه که هله ده کاو هه موو خه لکی ده گریته وه، پاشان ههرچی قورئان له سینگ و، له (موصحف) دایه هه موو ده سپرینه وه له بیر ده چیته وه و گوتیشی ئه مهیه که خوا ده فه رموی: (ولئن شئنا لنذهبن بالذی اوحینا الیک...) ﴿^{۹۳} ثم لا تجد لك به علینا کیلا﴾

ئەوجا ھېچ كەسىشت دەست ناكەوى بەرگريت لى بكاونەھيلىت كارەكەمان ئەنجام بەدەن، واتە: چۈنمان وەھىي بۆ كرديويت، ھەر ئاواش بەئاسانى دەتوانىن لىت وەرگرينەوہ ﴿**إلا رحمة من ربك**﴾^{۸۷} بەلام ئىمە ئەوكارە ناكەين، چونكە رەحمەتى پەروردگارت فراوانە، واتە: ئىمە بەمىھربانى خۇمان ھەر دەيھيلىنەوہ، جا كەواتە توش دالخوشبە بەكارەكەت و مەوہستە ﴿**إن فضله كان عليك كبيرا**﴾ بەراستىي فەزل و مېھربانىخوا زۆرە بەسەرتهوہ، ئەوہتە كرديويتى بە پەيامبەر و بەرنامەي پىداويى و رەوانەي كرديويت بۆ گشتى جىھانيان ﴿**قل لئن اجتمعت الإنس والجن**﴾ بلى: ئەگەر ھەموو مەوۇ و جىزىيە رەوانىژو بىر تىژو ورياو زىرەكەكان كۆبنەوہ ﴿**على أن يأتوا بمثل هذا القرآن**﴾ بۆ ئەوہى وئەنى ئەم قورئانە بھيئن ﴿**لا يأتون بمثله ولو كان بعضهم لبعض ظهيرا**﴾ ھەرگىز

ناتوان وئەنى ئەو بھيئن، ئەگەرچى ھەندىكيان پالېشت وھاوكارى ھەندىكيان بن بۆ ئەنجامدانى ئەو كارە! كافران وتيان: ئەگەر بمان ويستبا وەك ئەم قورئانە بلىين دەمانگوت، ئەوجائەم ئايەتەي ﴿**قل لئن اجتمعت الإنس والجن**﴾ ھاتە خوارى ﴿**ولقد صرفنا للناس في هذا القرآن من كل مثل**﴾ بىگومان ئىمە لەم قورئانەدا چەندىن نەزىلەو ئايەت و بەلگەي جورا و جورمان بۆخەلكى ھىناوہيەوہ تا پەندو ئامۇژگارى لى وەردەگرن وئيمان پىيئىن ﴿**فأبى أكثر الناس إلا كفورا**﴾ كەچى لەگەل ئەو ھەموو بەلگەرۇشنانە دا ھىشتاي زۆربەي خەلكى ھەر ملە جىبرى و سپەيى و نكوولى ھەق دەكەن.

بەروپيانووى قورەيش:

﴿**وقالوا لن نؤمن لك حتى تفجر لنا من الأرض ينبوعا**﴾ لە گەل ئەو ھەموو بەلگانەدا موشرىكە خۇبە زلزەكانى مەككە دواي ئەوہى كە لە بەربەركانى كردن لەگەل قورئاندا بى ئوميد بوون و پەكيان كەوت گوتيان: ھەرگىز ئىمە بېرات پى ناكەين ئەى موھەمەد! ﷺ تا لەو

﴿**إلا رحمة من ربك**﴾^{۸۷} **إِنْ فَضْلُهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا** ﴿**قُلْ لِّئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَيَّ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ**﴾^{۸۸} **لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا** ﴿**وَلَقَدْ صَرَفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا**﴾^{۸۹} **وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِرَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا** ﴿**أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجَّرَ لَنَا تَنْهَرٌ خَالَهَا تَفْجِيرًا**﴾^{۹۰} **أَوْ تَسْقُطَ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا لِكَسْفٍ آتَانِي بِاللَّهِ** ﴿**وَالْمَلَائِكَةُ قَبِيلًا**﴾^{۹۱} **أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرَفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِرَ لِرَفِيقِكَ حَتَّى تَنْزِلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ** ﴿**قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا**﴾^{۹۲} **وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا** ﴿**قُلْ لَوْ كُنَّا فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةً يَمُشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا**﴾^{۹۳} **قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا** ﴿^{۹۴}

زەوييە وشكەي مەككەيە كانى ئاويكمان بۆ ھەلنەقولئىيت و ئاوەكەيشى ھەميشە و بەردەوام بىت ﴿**أو تكون لك جنة من نخيل وعنب**﴾ يا خود باغىكى پرلە خورماو ترىت ھەبى ﴿**فتفجر الأنهار خلا لها تفجيرا**﴾ و جوگەو چۆمە ئاوو پووبارى زۆرو فراوان لەناويا ھەلقولئىنى و بە بندارەكانىيدا بەخوړم بېرات ﴿**أو تسقط السماء كما زعمت علينا كسفا**﴾ ياخود پارچەپارچەي ئەم ئاسمانەمان بەسەردا بخەيت، ھەر وەكو خۆت خەيالت دەكردو دەت ترسانين و، ھەرپەشەت لى دەكردىن و پىت دەگوتىن: ئەگەر بېوا نەھيئن خوا سزاتان ئەدات ﴿**أو اتاني بالله والملائكة قبيلا**﴾ ياخود خواي گەورەو فريشتەكانى ھەردوو بىنە پيش چاومان و پوبەروومان بكەيت و بيان بينين ﴿**أو يكون لك بيت من زخرف**﴾ يا مال و كووشكىكى گەورەت لەزىر ھەبى و نەخشىنرابىت، ﴿**أو ترقى في السماء**﴾ وەيان لە پيش چاوماندا بەرەو ئاسمان سەرکەويت ﴿**ولن نؤمن لرقبك حتى تنزل علينا كتابا نقروه**﴾ ھيمان بە وەش ھەر

باوهرت پیناکهین، ههتا له گهڵ خۆتدا نامهیهکمان بهزمانی خۆمان بۆ دینێ و بیخوینینهوهو ددان به پیغهمبهریتی تۆدابی؟! ههر بۆ کهلله رهقییهوانهوهیه که خوای گهوره له ههندی جیگای تردا دهفرموی: (ان الذین حقت علیهم کلمه ربک لایؤمنون. ولو جاءتهم کل آیه حتی یروا العذاب الالیم). **﴿قل سبحان ربی﴾** بلی: پاک و خاوینی و بیگهردی ههر بۆپهروهردگارکهمه، لهوهی که ئیوه پیشنیاری لهسهردهکن، بۆچی من چیم تا نهوانه داوای شتم لی بکه؟ **﴿مل کنت إلا بشرا رسولا﴾** مهگهر من تهنا پیغهمبهریک نیم له گروێ نادهمیزاد؟ جا ئیتر نهو ههموو ئیقتراح و پیشنیازانهتان له چیه؟! **﴿وما منع الناس ان يؤمنوا ان جاءهم الهدی﴾** هیچ شتی نهبۆیه کووسپ و ری لهخه لکی بگریت بۆ باوهرهینانیان نهودهمه که ری نیشاندهر و پیغهمبهریان بۆ هات **﴿الا ان قالوا ابعث الله بشرا رسولا﴾** ئهه نهییت که بهسهرسامیهوه دهیانگوت: جا چۆن

دهییت خواله خودی ئادهمزاد پیغهمبهریک بنیری؟! ئهه بۆچی فریشته پرابوو؟ جالههر ئهوه ئیمه پخوا ناهین، له سههرتای (یونس)یشدا هه مان بهرووبیانویان هاتووو دهفرموی: (اکان للناس عجباً ان اوحینا الی رجل منهم...) **﴿قل لو کان فی الارض ملانکه یمشون مطمئنین﴾** پینان بلی: ئهگهر لهزهویدا لهباتی ئادهمزادی ئیستا، فریشته ههبوو یاو به دنیایی رۆشتبان **﴿انزلنا علیهم من السماء ملکاً رسولا﴾** دیاره ئیمش ئهوکاته له ئاسمانهوه پهیامبهریکی فریشتهمان بۆ دهناردن چونکه پیغهمبهر دهبی ههر لهجوری خویان بییت تا لهیهکتر تی بگهن و، باو و نهییتی یهکتری بزائن، بهلام خو ئیستا ئادهمزاد پیغهمبهره، کهوابوو پیغهمبهریش دهبی له ئادهمزاد بییت، له سههرتای سوورهتی (ئهنعام)یشدا نهو داواکاری و رهخنهیه هیناوهو دهفرموی: (وقالوا لولا انزل علیه ملک ولو انزلنا ملکاً لقضى الامر ثم لاینظرون. ولو جعلناه ملکاً لجعلناه رجلاً وللبسنا علیهم ما یلبسون) **﴿قل کفی بالله شهیداً بینی و بینکم﴾** بلی: ههر خوا بهسه شایهدهییت لهنیوان ئیمهو ئیوهدا بۆ راست و دروویی من و، لاری و سههرلیشیواوی ئیوه **﴿انه کان عباداً خیراً بصیراً﴾** چونکه بهراستی نهو (خوا)یه سهبارهت بهبهندهکانی خوێ زۆر بهناگا و بینایه دهزانی کێ له دین لادهو و سههرگردان دهییت، کییش بهرهو ههق دی و بهختیاربییت، دهسا ئیتر چی دهلین، باهر بیلین.

رینمای و گومرای بهدهستی خوایه:

﴿ومن یهد الله فهو المهتد﴾ ههرکهسیک خوا رینمای بکاو، شایستهشیبت بۆپرواهینان و رینمای، دیاره ئهوکهسهیه شارهاو، لهسهر ریگهی راست و دروست **﴿ومن یضل﴾** ههرکهسیکیش گومراو سههرگردان بکات بههوی لاساری خویهوه **﴿فلن تجد لهم اولیاء من دونه﴾** ئیتر بیجگه لهریی نهو (خوا) بالادهستهوه، ناتوانی

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدُ وَمَنْ يُضِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمٌا وَبُكْمًا وَصُمًّا مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿١٧﴾ ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاٰيٰتِنَا وَقَالُوْا اِذَا كُنَّا عِظْمًا وَّرَفْتًا اَلَا نَلْبَعُوْهُنَّ خَلْقًا جَدِيْدًا ﴿١٨﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ قَادِرٌ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ اٰجَلاً لَا رَيْبَ فِیْهِ فَاٰبِی الطَّاغُوتِ اِلَّا كُفُوْرًا ﴿١٩﴾ قُلْ لَوْ اَنْتُمْ تَمْلِكُوْنَ خَزَاۤئِنَ رَحْمَةِ رَبِّیْ اِذَا لَمْ تَسْكُنْمْ خَشِیةَ الْاِتِّفَاقِ وَكَانَ الْاِنْسُنُ قَفُوْرًا ﴿٢٠﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسٰی تِسْعَ اٰیٰتٍ بَیِّنٰتٍ فَسُئِلَ لِیْسَ اِسْرَءٰیْلَ اِذْ جَآءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ اِنِّیْ اِلَظُنُّكَ بِمُوسٰی مَسْحُوْرًا ﴿٢١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا اَنْزَلَ هٰٓؤُلَآءِ اِلَّا رُبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ بِصَآئِرٍ وَاِنِّیْ لَاطُنُّكَ بِفِرْعَوْنٍ مُّشْبُوْرًا ﴿٢٢﴾ فَاَرَادَ اَنْ یَسْتَفْزِیْهُمْ مِّنَ الْاَرْضِ فَاَعْرِضْنٰهُ وَمِنْ مَّعَهُ جَمِیْعًا ﴿٢٣﴾ وَقُلْنَا مِنْۢ بَعْدِهِ لِبَنِیْ اِسْرَءٰیْلَ اَسْكُنُوْا الْاَرْضَ فَاِذَا جَآءَ وَعْدُ الْاٰخِرِ جُنَّاۤیْكُمْ لَقِیْمًا ﴿٢٤﴾ وَبِالْحَقِّ اَنْزَلْنٰهُ

پشتیوانیان بؤ دهست بخیت و، پزگاریان بکهیت له سزا، له نایه تیکی دیکه دا دهفرموی: (من یهدالله فهو المهتد ومن یضل فلن تجد له ولیا مرشدا) ﴿ونحشرهم یوم القیامة علی وجوهم عیا وبکما وصا﴾ له پوژی قیامه تیشدا به ده مه و رووی و کویری و لالی و کهری هه موو کو ده کینه وه و حه شهریان ده کین، چوون له دنیا دا هه قیان نه بیستوه، هه قیان نه دیتوه له ویش هه نابینا و که پولال ده بن. له پیغه مبهریان ۱۸ پرسی: چوون خه لکی به روودا حه شهر ده کربت؟ فهرموی: (الذی امشاهم علی ارجلهم، قادر علی ان یمشیهم علی وجوهم). ﴿ماواهم جهنم﴾ جی و پریان دوزه خه ﴿کلما خبت زناهم سعیرا﴾ هه جاریکیش بلیسه ی ناگره که کم و کز بوو، دو باره نیلی ده دین و هه لی ده گیرسینینه وه و زیاتری ده کین بویان، وه کو ده فرموی: (فذوقوا فلن نریکم إلا عذابا) ﴿۱۸ ذلک جزاؤهم بانهم کفروا بآیاتنا﴾ با ئه و سزاو توله یه جه زایان بیث، چونکه پروایان به نایهت و به لگه کانی ئیمه نه بوو ﴿وقالوا اذا کنا عظاما ورفاتا﴾ ده یانگوت: باشه! ئه گهر ئیمه بووینه ئیسکه پزیوو پارچه پارچه و په راگنده بووین و پزاین؟ ﴿إنا لمبعوثون خلقا جدیدا﴾ ئه ری ده کری جاریکی تر سه ره نو ی زیندوو بکریینه وه؟ ﴿۱۹ اولم یروا ان الله الذی خلق السموات والأرض قادر علی ان یخلق مثلهم﴾ ئاخو نابین و تی نافی کرین که هه ئه و خوییه ی ناسمانه کان و زهوی دروست کردوه.. هه رنه ویش به توانایه و ده سه لاتی هیه بؤ جاریکی تر دروستیان بکاته وه، خو بؤ یه که مجار بیناغه و بینه مایه ک به دییه نانون، دلنابین ئیستا زور به ناساتر ده توانی دروستیان بکاته وه، له جیگایه کی تر دا هه بؤ سه لمانی ده سه لات و توانای خوی گه وره ده فرموی: (لخلق السموات والأرض اکبر من خلق الناس...) ﴿وجعل لهم اجالا لا رب فیه﴾ دیاره که بؤ زیندوو بوونه وه و گه رانه و هیان بولای خو مان، پوژو ماوه یه کی تایه تیمان بؤ دیار کردون و، هیچ گومانیکیش له هاتنی ئه ورژه دا نییه و، به پیک و پیکی هه موویشیان له وکاته دا زیندوو ده کرینه وه، وه کو له نایه تیکی دیکه دا ده فرموی: (وما نؤخره إلا لأجل معدود). ﴿فابی الظالمون إلا کفورا﴾ که چی له گه ل ئه و گشت به لگانه دا، هیما سته مکارو بی پروایان، هه نکولی و مملانی ده کهن!

مرؤ پوژو چنوکه:

﴿۲۰ قل لو انتم تملکون خزائن رحمة ربی﴾ پیان بلی: ئه گهر ئیوه خاوه نی گه نجینه کانی ئه و گشت پزق و پوژی و میهره بانییه ی په روه ردگارم بوونایه ﴿اذا لامسکم خشية الإنفاق﴾ ئه وکاته له بهرچا و چنوکیی و ترسی هه ژاری خو تان، رژی تان ده کردو نه تان ده به خشیی و به شی که ستان نه ده دا جا ئیتر داوای چی له په یامبه رده کهن ۲۱! ﴿وکان الإنسان قتورا﴾ ئه و هه جیگه ی سه ر سوپمان نییه، چونکه ئاده میزاد هه به سروشت چروک و به خیل و بهرچا و ته نگه، بویه له نایه تیکی تر دا ده فرموی ﴿ام لهم نصیب من الملك فإذا لا یؤتون الناس نقیرا﴾. سه خاوهت و به خششی خوا بی سنووو بی وینه یه، وه کو له فرموده (متفق علیه) دا هاتوه: ((یدالله ملای لا یغیضها نفقة سحاء الیل والنهار، ارایتم ما انفق منذ خلق السماء والأرض، فإنه لم یغض ما فی یمینه)) واته: هه میشه دهستی به خششی خوا پره، قهت به به خشین کهم ناکا، به شه و به روژ هه ده به خششی، ئاخو نابین که هه له و شه و روژه وه ناسمانه کان و زهوی دروست کردون هه ده به خششی و ده ستیشی خالی نابیته وه؟ (متفق علیه).

نؤ به لگه که ی موسا ۲۲:

﴿۲۲ ولقد آتینا موسی تسع آیات بینات﴾ بی سو هه رکه (موسا) مان نارد له لای فیرعه ون (۹) نایهت و به لگه ی ناشکراو زور پوونمان دایه: (عه صا که ی دهستی، دهسته که نورانییه که ی خو ی، توفان، کولله، سوون، بوق،

خوین، لهت بوونی دهریا، گراندی و قات و قری، هر یه كه له مانه له سووره ی (ئه عراف) دا باسكراون ﴿**فاسال بنی اسرائیل اذ جاءهم**﴾ هه ز ده كهیت (له بهنی ئیسرائیل) ی سه رده می خؤ پیرسه: ئه وده كه موسا هاته لایان، چییان دهوت؟ له نایه تیگی ترده هاتوو: ﴿**فاستكبروا وکانوا قوما مجرمین**﴾. یان ده فره موی: ﴿**وجحدوا بها واستیقنتها أنفسهم ظلما وعلوا**﴾. ﴿**فقال له فرعون اینی لأظنك یا موسی مسحورا**﴾ كه چی كاتی موسا به و هه موو به لگانه وه گه یشته، فیره وون پییگوت: ئه ی موسا! من پیم وایه كه به راستیی تو سیحر لیكراو و شیئتیت، بویه ئه و قسانه ده كهیت ﴿**قال لقد علمت ما انزل هؤلاء**﴾ موسا وتی: ئه ی فیره وون! به راستیی تو چاك ده زانی كه ئه و (۹) به لگه و نایه تانه له خو یانه وه نه هاتوون ﴿**الا رب السموات والأرض**﴾ به لكو هه ر په روه ردگاری ئاسمانه كان و زه و ی ناردوونی ﴿**بصائر**﴾ تابینه به رچاو روونكه ره وه بو راستیی و دروستیی په یامبه رییه تیم ﴿**وانی لأظنك یا فرعون مشبورا**﴾ فیره وون! من دلنایم كه تو له خه لكه نه قام و تیاچووو نه حله تییه كانی، ئه گه ر هه ر ئه وه عه قلت بیت ﴿**فأراد ان يستفزهم من الأرض**﴾ ئینجا فیره وون به ته وای لی براو ویستی له و سه ر زه وییه ی (میسر) له موسا و هۆزه كه ی ده ر به ده ر بكا، له نایه تیگی ترده ده فره موی: ﴿**وان كادوا لیستفزوك من الأرض لیخرجوك منها**﴾. ﴿**فاغرقناه ومن معه جمیعا**﴾ ئینجا ئیمه ش ده ستی خو مانمان پیش خست و نوقمی ده ریامان كرد، به خو ی و، به نه وانه وه له گه لیا بوون ﴿**وقلنا من بعده لبنی اسرائیل اسكنوا الأرض**﴾ وه له پاش له ناو بردنی فیره وون خو ی و دام و ده زگا كه ی، به (به نی ئیسرائیل) مان گوت: ئیوه له م سه ر زه وییه ی (شام) و (میسر) دا نیشته جی ببن له جیی ئه واند ﴿**فإذا جاء وعد الآخرة جننا بكم لفیفا**﴾ ئینجا كه كاتی روژی قیامه ت هات، ئه و سا ده سته ده سته و كو مه ل كو مه ل چاك و خراپتان كو ده كه ی نه وه و به ره و دادگای خوای گه و ره دین ﴿**وبالحق انزلناه وبالحق نزل**﴾ ئیمه ئه م (قورئان) ه مان له سه ر بنچینه ی راستیی و دروستیی ناردو وه و، هه ر بوچه سپاندنی حه ق و راستیش هاتوته خواری، واته: وه كو خو ی هه قه، بو سه ر خستنی هه قیش هاتوو، كه و ابو توند باوه شی پی بیا بكه ن و، هه رگیز به ری مه دن ﴿**وما ارسلناك إلا مبشرا ونذیرا**﴾ خو تیشمان ئه ی موحه ممه د! ﷺ ته نها به مرژه دهر و ترسینه ر ره وانه كردو وه، واته: هه ر كسیك گوی رایه لت بیٔ مزگی نی به هه شتی بده ری، هه ر كه سیش لاسارو لار بیٔ به دوزخ بیترسینه .

قورئانمان به ش به ش نارد:

﴿**وقرآنا فرقناه لتقرأه علی الناس علی مكث**﴾ ئه و قورئانه شمان به ش به ش بو ناردوی، هه تا به ره به ره به شینه یی و له سه رخو بو خه لكی بخوینیته وه. به لی.. قورئان به تیكراو به یه كجار له (لوح المحفوظ) وه نیرد رایه (بیت العزة) له م ئاسمانه ی خو مانه دا، ئه و جا له شه و ی قه رداده ستی پیکردو هاته خواری، به لام بو ماوه ی (۲۳) سال ئه و جا كو تایی هات، وه كو ده فره موی: ﴿**ونزلناه تنزیلا**﴾ به ش به ش و برگه برگه و به پی پی یویست ورده دهر و دمان به زاند، چونكه ئه گه ر بریارو فره مانه فره زه كان هه موویكه وه بوونایه، له وانه بوو به ئاسانی قه بوول نه كرابا.

كه لانی بهر له توش باوه ریان به قورئان هه بوو:

﴿**قل آمنوا به ولا تؤمنوا**﴾ به و بی پروایانه ی پیشنیازی موحیزیان لیده كردی بلی: بره و به و قورئانه بهینن، یان بره وای پی نه هینن، بایه خ و به های كه م ناكاو وه خوی ده مینیته وه ﴿**ان الذین اوتوا العلم من قبله**﴾ به راستیی ئه وانه ی له پیش ئه م (قورئان) وه زانست و زانیارییان پیدراوه، واته: خاوه ن نامه كان، پیاوه صالح و چاكه كانیان چاك ده زانن كه ئه م قورئانه له هه مان سه رچاوه وه هاتوو كتیبه كانی ئه وانی لیوه هاتوو ﴿**إذا یتلی علیهم یخرون للأذقان سجدا**﴾ بویه هه ر كات بو یان ده خوینریته وه، به چه ناكه و به پرو داده كه ونه زه ویی بو كړنووش

بردن و سوپاسی خوا، چونکه تهمینی دانی و گهیه شنته سهردهمی نهو پیغه مبه رهو به دیداری شادبون، که وابو ویتیر ئیوه ئه ی قوره یش و دهو رو به راس کړنووش بهرن یان نه، گرنګ نییه ﴿^{۱۸} ویقولون سبحان ربنا إن کان وعد ربنا لمفعولا﴾ بویه دهلین: پاکیی و خاوینی هر شایسته ی پهروردګاری ئیمه یه و، بی سویش به لینی پهروردګارمان هه میشه له کاتی خویدا هاتوته دی، له و کتیبانه دا بو ئیمه هاتن، نهو مژده یه دابوو، وا ئه مړو جیبه جی بوو ﴿^{۱۹} ویخرون للأذقان بیکون﴾ وه بو سوپاسی خوا به چه ناکه و ده مه و پروده که ون و کړنووش د بهن “وه له ترسی خوادا به کول ده گرین و فرمی سک له چاویاندی ﴿^{۲۰} ویزیدهم خشوعا﴾ وه هتا دی، جار له دوا ی جاریش نهو قورئانه ملکه چییان زیاد ده کاو، پتر ته سلیمی نه مری خوا د بهن.

ناوه پیروژه کانی خوا:

﴿^{۲۱} قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن﴾ پییان بلی: له نزاو دوعا کانتاندا ئه ناوی پیروزی (الله) بهرن“ وه یان هاوار به هر یه کی له سیفته پیروژه کانی نهو بکه ن، بو نمونه: وه کو (الرحمن) هر یه که و قه بو له ﴿ایاما تدعوا فله الاسماء الحسنی﴾ جا ئیوه ش به هر ناو سیفته تی که وه، له ناو سیفته تانه بو خوی دیار یی کړدون ده توان داوی لی بکه ن و هاواری بو بهرن، چونکه ناوی پیروزی خوا زون“ ئه م دوانه یش (الله، الرحمن) هر له وان، وه کو له نایه تی کی تر دا ده فرموی: (هو الله الذي لا اله الا هو عالم الغيب والشهادة هو الرحمن الرحيم.. له الاسماء الحسنی یسبح له مافی السموات والارض وهو العزيز الحكيم). جاریکیان کافرو بی پروا کان گوئیان له په یام به ره وه بوو ﷻ که له نزاو دوعا کانییدا ئه یه فرموی: (یا الله! یا رحمان!)، که چی گوئیان: سهیره! موچه مه د له ولا وه بو یه کتا په رستی بانګمان ده کات، له م لایشه وه له دوو خوا هاوار ده کات، جا خوایش ئه م نایه ته ی: (قل ادعوا الله.. ی نارده خواری،

وَالْحَقُّ أَنزَلْنَاهُ بِالْحَقِّ نَزْلًا وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٥﴾ وَفَرَّغْنَا لَهُ الْقُرْآنَ عَلَى النَّاسِ عَلَى مَكٍّ وَنَزَّلْنَاهُ لَنزِيلًا ﴿١٦﴾ قُلْ أَمَّا أَوْفَاءُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ هُمْ أَوفُوا أَوْفُوا الْعَهْدَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُسْأَلُ عَلَيْهِمْ يُخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ سَجْدًا ﴿١٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٨﴾ وَيَخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ يَكُونُ وَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿١٩﴾ قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَدْعُوا وَالرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿٢٠﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْذَ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَفِي مِنَ الذَّلِيلِ وَكَبْرَ تَكْبِيرًا ﴿٢١﴾

سُورَةُ الْكَهْفِ ﴿٢٢﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴿١﴾ قِيمًا لِيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا لِمَنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾ تَكَثُرَ فِيهِ أُنْدَادٌ ﴿٣﴾ وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴿٤﴾

سه باره ته به ناوه جوانه کانی خوا ده کړی بګه ریښته وه بو نایه تی/ ۱۸۰ ی سووره تی (نه عرف)، چونکه له وئ ئه م باسه زیاتر قسه ی لی کړاوه ﴿ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها﴾ له کاتی خویندنی قورئاندا به تایبته له نویژه کانتدا ده نګ بهرن مه که وه و مه قړینه تا قووره یش نه بیست و جنیو نه دهن به دینه که ت“ زوړیش هیواش و نرمی مه که، به لکوله سهر خو به و به شیوه یه که بیخوینه که نه وانه له پشته وهن گوئیان لی بیت ﴿وابتغ بین ذلك سبیلا﴾ له نیوان نهو دوو حاله ته دا ریګایه کی مام ناوه ندیی و له بار بو خوت ره چاو بکه“ قوره یش کاتی گوئیان له په یام به ره وه ده بوو قورئانی ده خویند نه و نه ده که لله رهق و سهر سهخت بوون، جنیویان هم به خوی و، هم به خوا که شی ددها، جا بو نه وه نهو کاره نه ګریسه یه نه کن، نهو نایه ته ی (ولا تجهر بصلاتك..) وه نیمامی (بوخاریی) و (موسلیم) دهلین هاته خواری. ﴿^{۲۱} قل الحمد لله الذي لم يتخذ ولدا﴾ بلی: سوپاس و ستایش هر بو نهو خوا یه که که سی نه کړدوه

به کورپی خوئی و، منداڵ و کورپیشی هه ر نییه **﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ﴾** وه له دهسه لات و مۆلكییدا هیچ هاویهش و هاوتایه کیشی نه بووه و نییه **﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ﴾** یارو یاوه ریشی بۆ خوئی نه گرتووه، له بهر بی دهسه لات و بی تواناییشی، داوای هاوکاریشی له کهس نه کردووه **﴿وَكَبْرَهُ تَكْبِيرًا﴾** تۆیش هه میشه (الله اکبر) بلی و، خوا زۆر به گه وه ره گران بزانه، وه هه موو ناووسیفه تیکی بهرزوبله ندو به شکوئی بۆ بلی.

زۆر زۆر پێده زانم که خوای گه وه ر پشیتیوانی لیکردم بۆ نووسین و تهواوکردنی تهفسیری سووره تی (ئیسراء)، بۆیه هه رده م به رده وام ده لیم: الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی رسوله محمد الذی اسرى به من المسجد الحرام إلى المسجد الأقصى، وعلى آله واصحابه وكل من والا.

*** **

۱۸- سووره تی (کههف)

مه کهه بییه و (۱۱۰) نایه ته

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ئهم سووره ته یه کیکه له و پینچ سووره تانه که سه ره تاکه یان به (الحمد لله) ده ست پێده کهن، وه کو: سووره تی (فاتحه، نه نام، کههف، سه به، فاطر).. هه مووشیان ستایشی خوای دلۆقان پێشکهش نه کهن و ددان به بیخه وشیی و پاک و خاوینی ئه ودا ده نین.

* ئهم سووره ته بۆ چه سپاندنی بیروباوه رو پړوا به گه وه ری خوا: سی داستان و سه ر گوزه شته ده گیریتته وه..
یه که میان: داستانی (اصحاب الکهف).. که وانه و ده رسی فیداکاری و له خو بو رده له پیناوی بیرو باوه پړدا..
هیج رته و به جیه یشتنی ئه و کۆمه له لاوه باوه ر ئه ستوو رو قایمه، ولات به جی دین و له ده ولته و ده سه لاتی ئه و سه رده مه خو قاچاغ ده کهن و ژیا نی شاخ و داخ و ئه شکوت هه لده بژین.. به راستی کاری و ئه و په ری قاره مانیتی و، جوامیرییه. دووهم: داستانی (خدر) و (موسا) یه (علیهما السلام) به وشیه که موسا رێگه ی خو به کهم زانین و (تواضع) ی گرت به ره له پیناوی فیربوونی زانست و زانیارییدا.. پاشان موسا هه ره له و نیواندها به سه ره ئه و شته غه یب و نادیارانه دا که (خدر) ده یزانی ناگادار بوو. سی یه: داستانه که ی (زیلقه رنه ین) ه، که به راستی هیما و نیشانه ی سه رکه وتنی سه لاحت و دادگه ری و راستی و ته قوایه، هه ره له به ره ئه وش بوو به شیکی گه وه ری خو ره له لات و خو رئاوای ئازاد کردو، پاشان ناوچه کانی تر خو یان ئاماده ده کرد بۆ پێشوازی کردن له سوپا رزگار که ره که ی.

ئهم سووره ته له گه ل ئه وه شدا ئه و سی داستان ده گیریتته وه، سی نمونه ی تری زیندوو وراست و واقعی ش به یان ده کات، تا هه موو که سی ک بزانی ت هه ق و راستی په یوه ست به ده سه لات و سامانی زۆره و نییه، به لکو ته نها به بیرو باوه ری پته و به خوایه، سی نمونه کهش ئه مانه ن: یه کهم: ده ولته مه ندیکی با فیشکارو خو هه لکیش و فیرو خو اردوو به سامانه که ی. ئینجا هه ژاریکی سه ره برزو شانازی که ره به ئیمان و باوه رکه یه وه، پاشان ده ره نجامیان. دووهم: ژیا نی ئهم دونیا یه و نه نجامه که ی. سی یه: نمونه ی مروقی خو به زلزان و (متکبر).. وه کو (ئیبلیس)، ئه وه بوو چۆن ئیبا ی کرد سوژده بۆ ئاده م عليه السلام به ری، ده ره نجام له په حمه ت و میه ره بان ی خوا بی به شکرا.

له فه زل و گه وه ری سووره تی (کههف). دا ئهم فره موودانه ها توون:

۱- پیښهوا (ئهحمده) له (ئهبودهرداو) دهلی: پیښه مېهر ﷺ فرمووی: ((من حفظ عشر آیات من اول سورة الکف عصم من الدجال)) واته: هر که سی (۱۰) نایه ته که ی سوره تای سوورته ی (کهف) له بهر بکا، له ده جال ده پاریزری.

۲- هر له ئهبودهرداو ده پیښه مېهر ﷺ ده فرمو ی: ((من قرأ العشر الاواخر من سورة الکف عصم من فتنه الدجال)) واته: له بهر کردنی (۱۰) نایه ته کۆتای ی ئه م سوورته ی (کهف) له ده بیته مایه ی پاراستن له ده جال.

۳- ئین عومهر (رضی الله عنهما) له پیښه مېهر وه دهلی: ((من قرأ سورة الکف في يوم الجمعة سطع له نور من تحت قدمه إلى عنان السماء، یضئ له يوم القيامة، وغفر له ما بین الجمعتین)). واته: هر که سی که له روژی هه ینیدا سوورته ی (کهف) سی خویند، نوری که ژیر پیښه وه در ده چی بۆ ناسمان و، له روژی قیامه تیشدا ری پیښه ده کاو، ده شبیته که فارته ی گونا هی نیوانی ئه م جومعه بوئو جومعه که ی تر.

قورن ان به لگی راستی پیښه مېره:

ته فسیری (ته به ری) و (سیره ی ئین هیشام) ده لین: قوره یش دو که س ده نیرنه لای جووله که کان له راستی و ناراستی پیښه مېهر ﷺ بپرسن، چونکه ئه وان (ته ورات) یان هیه و ده زانن که ئه گهر موحه ممه د ﷺ راست بی، ئه وانیش پیان ده لین: بچن ئه م سی پرسیاره ی لیکن، جائه گهر وه لاهمه که ی راست بوو، دیاره که پیښه مېهر ی خوایه.

یه که م: یارانی (غارو ره قیم) کی بوون؟

دووه م: ئه و پیاوه کی بوو توانی خو ره لات و خو رئاوا بگه ری؟

سییه م: (روح) چیه و چی لیډه زانیت؟ ئه م یش بی (ان شاء الله) فرمو ی: سبه ینی وه لامتان ده ده مه وه! به لام له بهر ئه وه که (ان شاء الله) ی نه کرد، حیکمه تی خوا و ابوویازده روژ وه حی دواکه وت و، قوره یش لیان کرده هراو هو سه، خویشی بۆ دواکه وتنی وه حیه که زور بیتا قهت بوو، پاشان (جو بریل) ئه م سوورته ی (کهف) له ی بۆ هی ناو به تیرو ته سه لی وه لامی دانه وه ده فرمو ی: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم * الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب﴾ هه مو سوپاس و ستایش و سوپاسگو زاریه کی شیوا هر بۆ ئه و خوایه که: ئه م قورنانه ی بۆ سر به نده ی خو ی موحه ممه د ﷺ نارده خواری ﴿ولم يجعل له عوجا﴾ وه یچ جو ره که م و کو پی و خواری و ناته واوییه کیشی تی نه خستوه، نه له بیژو وه شه کانییدا، وه نه له مانا ومه به سته کانییدا ﴿قيما﴾ کتییکی زور راست و پایه داروبه نرخه، وه له هیچ روویه که وه که چی تی دا نیه ﴿ينذر بأسا شديدا من لدنه﴾ تا به دکاران و کافران له سزای توندی خو ی بی دار بکاته وه و بترسینی ﴿وبشر المؤمنين الذين يعملون الصالحات﴾ به و بپوادارانه ش کارو کرده و ی چاک ئه نجام ئه دن مژده و مزگینی بدا ﴿ان لهم اجرا حسنا﴾ که بیگومان مزو پاداشتیکی زور چاکیان بو هیه، به هه شت و ره زامه ندی و خوشنودی خوا ی گه وه ﴿ما کثین فیه ابدا﴾ به هه تاهه تایی و هه میشه ش له و پاداشه دان و، هر ده مینه وه و هه رگیز کۆتایی نایه ت و نابریته وه ﴿وينذر الذين قالوا اتخذ الله ولدا﴾ به تاییه تی ئه وانه بترسینی که ده لین: خوا کو پی بۆ خو ی دانا وه! ﴿ما لهم به من علم ولا لابانهم﴾ که ئه و قسه ش ده که ن، نه خو یان شتیکیان لی زانیوه و، نه باوو با پیرانیشیان ، هیچ کامیان زانیاریه کیان له و باره وه نییه ﴿کبرت کلمة تخرج من افواههم﴾ ئای چ قسه و وشه یه کی گه وه و نا قولا یان له دم ده رچوو ﴿ان يقولون الا کذبا﴾ درؤو ده له سه نه بی هیچ شتیکی تر نالین و نازان! ئه گینه خوا کو پی مندالی له کو ی بوو؟

بۆ موشریکان خەم مەخۆ:

﴿ **فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا** ﴾ لهوانهیه تۆیش ئەی پیغمبەر! ﷺ لەخەم و خەفەتی ئەوانەدا باوەڕ بەم قورئانە ناکەن ، خۆت لە ناو ببەیت و تیا بجیت، واتە: نابێ وابکەیت، چونکە تۆ تەنها راگەیانندت لە سەرە، ئیتر کێ باوەڕ دینیت، کێش ناهینیت، حیسابی لە سەر تۆ نییه ، وەکو لە چەندسورەتیکێ تردا ئەوەی دووپات کردۆتەوه دەفەرموی: (فلا تذهب نفسك عليهم حسرات..) یان دەفەرموی: (لعلك باخع نفسك الا يكونوا مؤمنين). ﴿ **إِنَّا جَعَلْنَا مَاعِلَى الْأَرْضِ زَيْنَةً لَهَا** ﴾ هەرچی لەپرووی ئەم زەوییدایە ئێمە کردومانە مایەى جوانیی و پازاندنەوه بۆی و دەرەنجام هەموویشی تیا دەچیت ﴿ **لِنَبْلُوهُمْ أَيُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا** ﴾ بۆ ئەو تاقییان بکەینەوه و دەرکەوی کامیان کارو کردەوهی جواتر و باشتردەکات؟ واتە:

ئەم دنیا یە جیگای تاقیکردنەوهی مەرووفە، لەم فەرموودەیه شدا هاتوو و دەفەرموی: ((إن الدنيا حلوة خضرة، وإن الله مستخلفكم فيها، فناظر ماذا تعملون، فاتقوا الدنيا، واتقوا النساء، فإن أول فتنة بني إسرائيل كانت من النساء)) پێشەوا ئەحمەد. ﴿ **وَأَنَا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا** ﴾ بێگومان ئێمە ئەوەی لەسەر ئەم زەویەدایە تەختی دەکەین و دەیکەینە خاک و خۆلێکی وشک و بێ گژو گیاو، هیچ سەوزایی و، خێروبێزێکی تیا ناهێلین، کەواتە تۆیش ئەی پیغمبەر! ﷺ هیچ خەم و حەسرەتیان بۆ مەخۆ، چونکە هەموویان دەگەرێنەوه لای خۆمان. ئەوانە دنیا چەواشەى کردبوون، نکوولی زیندوو بوونەوه یان دەکرد! کەچی گەلی پووداوی وا هەیه هەرلەدنیادا ئەگەر ژیرانە تەماشای بکری، دەرەکەوێت کە: ژینیکی تر رادەگەیه نیت، ئەگەرچی پاش ماوێهەکی زۆریش بێت، وەکو داستانەکی یارانێ ئەشکەوت (أصحاب الکھف). رافە کەرانی قورئان دەگێرێنەوه کە لەدواى سەر دەمی (عیسا) دا ﷺ لەولاتی

﴿ **مَالَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِبَايِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا** ﴾ ﴿ **فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا** ﴾ ﴿ **إِنَّا جَعَلْنَا مَاعِلَى الْأَرْضِ زَيْنَةً لَهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا** ﴾ ﴿ **وَأَنَا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا** ﴾ ﴿ **أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا** ﴾ ﴿ **إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهِيَ إِلَيْنَا مِنْ أَمْرِنَا ارْشِدْنَا** ﴾ ﴿ **فَضَرَبْنَا عَلَىٰ آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا** ﴾ ﴿ **ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَىٰ لِمَا لَبِئُوا أَمَدًا** ﴾ ﴿ **ثَحَنَ نَفْسُ عَلَيْكَ بَنَاهُم بِالْحَقِّ** ﴾ ﴿ **إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى** ﴾ ﴿ **وَرَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا** ﴾ ﴿ **هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَكَ عَلَيْهِمْ سُلَاطِينَ بَيْنَ قَمْنٍ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا** ﴾ ﴿ **وَأَنزَلْنَاهُمْ** ﴾

(پۆم) دا پاشایەکی ستمکار بە ناوی (دەقیانوس) هەو هە بوو و خەلکی بۆیت پەرستیی بانگ دەکرد، جاهر موسلمانێک سوژدەى بۆ نەبردبا دەیکوشت!! تاواى لێهات ئەو کارە بەلای موسلمانانەوه زۆر گەورەو سەخت و گران بوو، بەتایبەتی لای کۆمەڵی لاوان (فیتیە) شتیکی زۆر خراپ و کاریکی زۆر ناپەسەند بوو، پاشایش ناردی بەدوایانداو ئەوانیش هاتن، پاشان هەرهشەى کوشتنی لیکردن ئەگەر کپرنووشی بۆ نەبەن!! ئەوسا ئەمانیش پووبە پووی وەستان و بۆ دواى هەلھاتن.

سەرگۆرشتەى یارانێ ئەشکەوت:

﴿ **أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا** ﴾ ناخۆ تۆش پێت وایە کە: یارانێ ئەشکەوت (أصحاب الکھف) و (رقیم) لەناو بەلگەکانی ئێمە دا شتیکی سەیر و سەمەرەیه وەکو ئەوان پێیان وابوو...! ﴿

نەخیر. ئەو بۆ دەسلەت و توانایی ئیمە شتی نییە جیگەى سەر سوڤمان بێت، چونکە لە بوونە وەردا گەورەتر و سەر سوڤمەنەرتەمان - وەك ئاسمان وزەوی - ھەبە.

(پەقیم): وەكو (ئین عەباس) دەلى: ئەو تەتەلە و پارچە بەردەبەى كە نیوی یارانى ئەشكەوتەكەى لەسەر نووسرابوو یەو پاش مردنیان ﴿**إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ**﴾ كاتی كە لاوەكان (حەوت كوپە گەنجەكە) پەنایان بۆ ئەشكەوتەكە برد و، لە دەست ئەو ستمكارانەى سەردەمە - لەبەر فەرمانى خوا - ھەلھاتن و كرنووشیان بۆ بەتەكانیان نەبرد و سەریان بۆ پاشا دانەنواند ﴿**فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً**﴾ وتیان: پەرەردگارى ئیمە! لە لایەن خۆتەو بەر رەحمەت و مېھرەبانىیەكى فراوان و گەورەمان بخە، ھێزو توانامان بدە لەسەر ھەق راوەستین ﴿**وَمِنْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا**﴾ ریی سەرفرازی و رزگاریمان بۆ سازبە دە ئەشكەوتەدا، چاوی ئەو یاخیبوانە لە ئاستمان كوێر بكە، بەرەو كاریك بمانبەكە جیگەى رەزەمەندى خۆت و، مایەى لێبوردن بێت، لە فەرموودەبەكدا ھاتوو و دەفەرموی: ((وما قضيت لنا من قضاء فاجعل عاقبته رشدا)) پێشەوا ئەحمەد. ﴿**فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا**﴾ بەلى ھەلھاتن و رویشتنە ئەشكەوتەكەو، ئینجا ئیمەیش نزیانمان گىرا كرد و، بۆ چەند سال وزەمانێك پەردەى (خەو) مان بەسەر گوێیاندا كێشا و، لە خەو راچوون و ئەو ماوە زۆرەبە خەویان لێكەوت و، ھېچ دەنگ و سەدا یەكیش خەبەرى نەكردنەو ﴿**ثُمَّ بَعَثْنَا**﴾ پاشان دواى ماوەبەكەى دوورو درێژ ھەلمان ساندن و خەبەرمان كردنەو، ھەتا یەكێكان بچیت شتیكان بۆبەیدا بكات بەو پارەبە لایان بوو و بێخۆن، وەكو دواى بەدرێژە باسیان دیت ﴿**لَنَعْلَمَ آيَ الْحَزِينِ أَحْصَىٰ لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا**﴾ تا بزانی و دەرکەوى كام یەك لەو دوو دەستەو گروپەیان - كە قەسەیان جیاوازە لە بارەى دیاریكردنى ماوەى مانەویان - ھەر بە ھەژمار سەلەكانى مانەویان لەبەر ماوە، كام لە دوولا دەزانن كەچەندسەلە خەویان لێكەوتوو، ئەگەر چى ئیمە خوشمان چاك دەیزانن، بەلام دەمانەوى زانایى و توانایى خۆمانیان نیشان بەدەین تا زیاتر سووربە لەسەر باوەرەكەیان.

لێرەو داستانەكەیان بەدرێژە باس دەكاو دەفەرموی: ﴿**لَنَحْنُ نَقْصَ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ**﴾ ئیمە بەراستى سەرگوروشتەو ھەوالى ئەوانەت - بى زیادو كەم - بۆ دەگێرینەو ﴿**إِنَّهُمْ فَتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ**﴾ بێگومان ئەوانە كۆمەلە جاحیل و لاویك بوون كە بەراستى برۆیان بە پەرەردگارى خۆیان ھێناو و ﴿**وَزَدْنَاهُمْ هُدًى**﴾ و ئیمەیش زیاتر لە نوورى ئیمان رێنموونیمان كردن و، لەسەر رێگە راستەكە سەقامگیرمان كردن، دەرەنجام ئارامیانگرت و كوچیان كردو، بۆپاراستنى دینەكەیان چوونە ناو ئەو شاخ و كێو، كەوابوو ئەو لاوەكانى قورەیش! ئێویش وەكو ئەوانب وچاو لە خەلكە پیرە دلرەقانتان مەكەن، دەسا راپەڕن و بەرەو ریی ھەق و راستى وەرن.

تێبینى: ئیمامى (بوخارى) و زۆریك لەزانكان ئەم ئایەتەى (وَزَدْنَاهُمْ هُدًى) یە دەكەنە بەلگەى ئەو كە (ئیمان) زیاد دەكات ﴿**وَرَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ**﴾ و دلێشیانمان پێكەو بەست و، لەسەر ھەق توندو قایم و پتەومانكرد و، ئارامیان پێبەخشین ﴿**إِذْ قَامُوا**﴾ ئەوكاتەى وا راپەڕن و، لەبەر دەستى پاشا ستمكارەكدا وەستان ﴿**فَقَالُوا رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ**﴾ ئەوجا گوتیان: پەرەردگارى ئیمە، ھەر پەرەردگارى ئاسمانەكان و زەویە، تۆ ھېچ شتیكت بەدەست نییە ﴿**لَن نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا**﴾ دلێنايشە ھەرگیز بى لەو ناپەرستین و ھاناو ھاوار بۆ ھېچ پەرسراویكى تر نابەین ﴿**لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا**﴾ خو ئەگەر كەسیكى تر بپەرستین و ھاوارى بۆبەرىن دیارەكە بێگومان وشەبەكە ستم و درۆو ناحەقى بەدەمماندا ھاتوو، لە راستىبەكان تێپەرمانكردوو و لاماندوو ﴿**هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ آلِهَةٍ**﴾ ئەمانەكە لە ھۆزو خەلكانى ئیمەن، بى لە خوا چەندین خواو پەرستراویان بۆ خۆیان گرتوو و

هه لبرارد، که به راستی کاریکی زور خراب وناهه قیای کردوه! ﴿لَوْلَا يَاتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيْنٍ﴾ دهسا بوجی به لگه یه کی ناشکرا له سهر راستییان ناهینن، نه گهر راست دهکن نه وانه خوان ﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ جاده بی کی له وکسه سه سته مکار تربیت که: له سهر خوا درو هه لبه سی و بلی خوا شهریکی هه یه؟ دیاره - بی لهو - هیچ که سی که نییه، مه گهر ههر نه وه که هاویه شی بو دانابی.

یارانی نه شکوهت له خه لک هه لبران و چوونه غاره که وه:

﴿وَإِذْ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهُ﴾ نه وجا هه ندی له یارانی نه شکوهت به وانی تریانیان گوت: که بریاره نیوه که نار بگرن و دور په ریژن لهو خه لکه و له په رستراوه کانیان که له جیاتی خوا ده یان په رستن ﴿فَأَوَّا إِلَىٰ

الْكَهْفِ﴾ دهسا بهم نه شکوهته په نابهرن و بچنه نیوی و، له ناو گه لی ناوای بی دیندا دامه نیشن ﴿يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ﴾ په روه ردگاریشتان رهحه مهت و میهره بانی خویتان بو په خش ده کاو ده روی خیرتان لی ده کاته وه ﴿وَيَهَيِّ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا﴾ و کاروباری کوچه که تان و، پیگای بزگار بوونتان بو ئاسان دهکا و دهحوینه وه، نه وجا خه لکه که یان جی نیش و بووی ده رچوون و پییان نه زانین، ههر وه کو پیغه مبه ر... له گه ل نه بووبه کر) دا کوچیان کردو دواشیان که و تن و پییشیان نه زانین.

یاران له شوینیکی ته ختی نه شکوهته که دان:

﴿وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ﴾ به لی روشتنه نه شکوهته که وه... جاکاتی له لای راستیا نه وه خو ره لده هات، ده تبینی له نه شکوهته که یاندا تیشکی خو ره که کلا ده بوو لییان و ده گه یشته ناو غاره که وه وانیش سوودیان لی و مرده گرت ﴿وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ مِنْهُمْ ذَاتَ الشَّمَالِ﴾ کاتیکیش ناوا ده بوو له لای چه پیانه وه، تیپه ری ده کرد لییان و تیشکه که ی نه ده چووه نه شکوهته که یانه وه،

وَاِذْ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهُ فَأَوَّا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهَيِّ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا ﴿١٦﴾ وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ مِنْهُمْ ذَاتَ الشَّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مِنْ يَدِهِ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ يَجْدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْسِدًا ﴿١٧﴾ وَتَحْسَبُهُمْ آيَةً أَنْظَا وَهُمْ رُقُودًا وَنُقِلَبْنَهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشَّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَسِيطٌ ذَرَاعِهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمُلَمْتَ مِنْهُمْ رُعبًا ﴿١٨﴾ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِسَاءَ لَوْ آيَنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴿١٩﴾ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٢٠﴾

واته: گهرما ئازاری نه نه دان وشنه ی بایان بو ده هات ﴿وَمِنْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ﴾ نه وانیش له ناو بو شایه کی ته خت و راستی نه شکوهته که دا راکشابوون و، هه وایه کی ساف و پاکیان بو ده هات و، تیشکی خو ریان به رنه ده که و، مه ره که تیشکیکی نه رم و کرزبان بهر ده که و تا جهسته یان تی که نه چی.

به لی.. له دیاری کردنی جی و شوینه که یاندا کی شه هه یه، هه ندی ده لئین: نزیک (بیت المقدس) بوون، بریکی ترده لئین: نزیک (نهینه وای) لای (موسل) بوون، هه ندیکی ترده لئین: له ولاتی (روم) بوون، خو نه گهر دیاری کردنی جیگا که یان پیویست بووبا و، شتیکی له مه سه له که گوپیبا، نه وای خوی کارزان بو مانی دیاری ده کرد، چونکه هیچ شتیکی پیویست نه ماوه ته وه که خوی گه وره وه کو پیویست روونی نه کاته وه، پیغه مبه ریش... ده فهرموی: ((ماترکت شیئا یقربکم إلى الجنة ویباعدکم إلى النار، إلا وقد أعلمتکم به)) ئیین که سیر. ﴿ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ﴾ نه و کاره

یه کیکه له نیشانه کانی دسه لاتى خوا! ﴿من يهد الله فهو المهتد﴾ ههركه سى خوا رینمایى و شارەزای بکات، وهکو چۆن یارانی ئەشکهوتى خسته سەر ریی هیدایەت، ئەوه ریی دۆزیووته وه پینوین بووه ﴿ومن يضل فلن تجد له ولما مرشدا﴾ ههركه سیکیش به هۆى کارى ناپه سەندى خۆیه وه خوا سەرى ئى تىك بدات، ههركیز تۆ ناتوانى هیچ دۆستیکى رابەرى بۆپیدا بکهیت، تا بپخاته وه سەرشارى، وهکو ئەوپاشاو قهومه چهواشه کراوه یه.

له غارەکه دا خهوتوون:

﴿وتحسبهم ايقاظا وهم رقود﴾ ئەگەر سەیرتان کردبان، ئەو دهمه نووستبوون که چۆن چاویان کرابوو یه وه، ئەم دیوو ئەو دیویان دهکرد، وات دهزانی بیدارن و به خه بهرن" که چى له واقعیدا خهوتوون ﴿ونقلبهم ذات الیمن وذات الشمال﴾ وه ئیمه به لای راست و چهپدا هه لگیرو وه رگیرو ئەم شانەو شانیان پیدەکهین، بۆ ئەوهى نه پزین و زهویى جهستهیان نه خواو، وهکو خۆیان بمیینه وه ﴿وكلبهم باسط ذراعیه بالوصید﴾ سهگه کهشیان که دویان کهوت بوو له بهردهم ئەشکهوته کهدا ههردوو زهندهو دهستی خۆى راخستبوو، دهتگوت پاسهوانیان دهکات، به لى.. هاوپییه تی چاکان و نهمران هه میسه مایه نه میری بووه، بۆیه ههتا دنیا دنیا بیت، ناوو شوهره تی ئەو سهگه یه له گه له نهمراندا هه ده مینیته وه ﴿هو اطاعت عليهم لولیت منهم فرارا﴾ به شیویه کی وا که ئەگەر تۆ چوبای بت دیبان له سەر ئەو حاله تەیان که: چۆن خهوتوون و ئەم دیوو ئەو دیو و شانەو شان دهکەن، به راکردن به رهو دوا دهگه راپته وه هه لدهاتیت ﴿ولملت منهم رعبا﴾ دل و دهر و ونیششت پر ده بوو له ترس، چونکه ئەو حاله تەیان، حاله تیکی دژوارو ترسناکه، ههتا که سیک نه توانی لیان نزیک ببیته وه دهسکاری جهستهیان بکات.

وه خه بهرمان هینان و چوونه نیو شار بۆ بژیوی:

﴿وكذلك بعثناهم﴾ به لى.. هه رچۆنیک خه واندمان، هه رئاوایش پاش (۳۰۹) سال له خه وه لمانساندن و وه خه بهرمان هینان ﴿لیتساءلوا بینهم﴾ تا له نیوان خویاندا له یه کتر بپرسن: ئاخو چه ند لهو ئەشکهوته کهدا مابنه وه؟ ﴿قال قائل منهم کم لبثتم﴾ بۆیه قسه که ریکیان گوتی: باشه! ده بی چه ند مابنه وه، نوستووبن له م ئەشکهوته دا؟ ﴿قالوا لبثنا یوما او بعض یوم﴾ زۆر به ئاساییه که وه گوتیان: رۆژیک، یان به شیکی ماوینه ته وه، بۆیه بۆچوونیان وابوو، چوونکه کاتی چوونه ئەشکهوته که وه، سه رله به یانی بوو، کاتیکیش وه خه بهرمان ئاخری رۆژ بوو ﴿قالوا ربکم اعلم بما لبثتم﴾ دیاره قسه و بۆچوونیان لیک جیاوازیوو، بۆیه به ئەنجام نهگه یشتن و، گوتیان: له راستییدا ته نها مه ره ر پهروه ر دگارتان بزانی چه ند نوستوون و چه ند ماونه ته وه، بۆیه باش وایه هه واله به زانیاری خوای زانا بکریت ﴿هابعثوا احدکم بورقکم هذه الى المدينه﴾ ده سا هه ر ئیستا یه کیکتان به م (دراوونوقره و زیوه وه) بنیرنه نیو شار ﴿فلینظر ایها ازکی طعاما﴾ با ته ماشا بکات کام خواردن و خۆراکی زۆر چاک و پاکه ﴿فلیاتکم برزق منه﴾ با به ئەندازه ی پیویست بۆتانی بهینی ﴿ولیتلطف﴾ وبا زۆر به سه رنج و زیتی بزیوته وه، زۆر به نهینی بپرواته ناوشاره وه خواره نه که بکری ﴿ولا یسعرن بکم احدا﴾ و هیچ که سیکیشتان ئى به ناگا نه کات، واته: به شیویه که س پیمان نه زانی ﴿انهم ان یشهروا علیکم یرجموکم﴾ چونکه به راستی ئەگەر ناگادارتان بن و پیتان بزنان، یاهه وه به رده بارانتان ده کەن ﴿و یعیدوکم فی ملتهم﴾ وه یان ده تانگی رنه وه بۆ ناوایینی بته رستی خۆیان ﴿ولن تفلحوا اذا ابداء﴾ ئەوکاته ئیتر له دنیاو له قیامه تدا هه رگیز به خته وه رو رزگار نابن. به لى.. ئا به وشیویه بۆ سه رخستنی کاره کیان ئەو هه موو ئەسباب و هۆیا نه یان به کار هیناو، هۆشیارییان به یه کتر دا.

خه لك پييزانين و (بويادداشت) خانويه كيان له سهر كردن:

﴿وَكَذَلِكَ أَثَرْنَا عَلَيْهِمْ﴾ هرهو كو له خه وه لمانساندن - دواى نهو گشت ماوهيه - هره ناوايش خه لكيمان لى به ناگاكردن ﴿لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ تا ببينن و بزائن كه: بيگومان به لىنى خوا بو زيندوو بوونه و راست و دروسته ﴿وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا﴾ وبه يه قينيش به در له دوو لى قيامت هره پيدا ده بيت ﴿إِذْ يَتَنَزَّعُونَ مِنْهُمْ أَمْرُهُمْ﴾ جا نهو دهمه ي كه خه لكه كه به ديداريان شادبوو، سهر يان له راويژنا سهاره به وه چى بكهن بهرامبهريان ﴿فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِم بُنْيَانًا﴾ نهوانه يان لىيان به ناگا كرابوونه وه، بوونه دوو به شه وه: هه نديكيان وتيان: چاك وايه مالوچكه و گومزيه كيان له سهر دروس بكهن، بو نه وه ي وشوينه يه وهكوشتيكى ميژويى هره بمينيته وه، پاشان دهرگاي نه شكه وته كيان

ليدابخه نه وه وازيان لىبه يزن ﴿رَبِّهِمْ أَعْلَمَ بِهِمْ﴾ پهره دگاريان له نيوه چاكر ده يانناسى ﴿قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ﴾ به لام نهوانه ي كه زورينه بوون وقسه يان باشر دهرويى گوتيان: ﴿لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا﴾ نا... به خوا سويند، ده بى پهرستگه و مزگه وتيكيان له سهر دروست بكهن نه وه ش له وسهر دهمه دا باويوه، واته: له دم دهرگاي نه شكه وته كه دا، سهره نجام قسه ي نه دم هسته ي دوو دهمه سهر يگرت.

به لى مه سه له ي مزگه وتكردنه گوپرستان و ناشتنى مردوان تيى داو، نويژ تيىا كردنى: زانا شاره زاكاني دينى ئيسلام، كارى وايان به كاريكى ناپه سه ندو ناره وا داناوه، به تونديى رييان ليگرتووه، ته نانه تى شيخي (ئين حه جهر) له كتيبي (زه واجر) دا به گوناھى گهره ي داناوه.

پيشه وا (نه حمه د، نه بو داود، ترمزي، ئين ماجه) له (عبداللّاي كورى عه باس) وه ده گيرنه وه كه: په يامبه ر ﷺ فرمويه تى: ((لَعَنَ اللَّهُ تَعَالَى زَائِرَاتِ الْقُبُورِ وَالْمُتَخَذِينَ عَلَيْهَا

وَكَذَلِكَ أَثَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ مِنْهُمْ أَمْرُهُمْ فَقَالُوا أَيْنَا عَلَيْنَا بَيْنُنَا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ۖ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ كَذِبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَذِبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَذِبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا ثَمَارَ فِيهِمْ إِلَّا أَمْراً ظَهَرًا وَلَا تَنْتَفَتٍ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ۚ وَلَا تَقُولَنَّ لَشَاءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ۚ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذْ أَنْسَيْتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَٰذَا رَشَدًا ۚ ﴿٢٤﴾ وَلَيْسُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِتِينَ وَارْدًا وَأُفْسِعَا ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَيْسُوا لَهُ غِيبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَظْهَرَ مِنْهُ وَأَسْمِعُ مَا لَمْ يَحْضُرْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يَشْرُكَ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ۚ ﴿٢٦﴾ وَأَتْلُ مَا أَوْحَى إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ يَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۚ ﴿٢٧﴾ وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ

المساجد والسرر)) واته: نه حله تى خوا لهو ژنانه كه ده چنه سهر گوږ، ولهوانه ش كه مزگه وت دروست ده كهن له سهر گوږوچراو كاره بايان له سهر هله ده كهن. پيشه وا (موسليم) يش نه مه ي بو زياد كردووه: ((إِلَّا وَإِنْ كَانَ قَبْلَكُمْ يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ وَإِنِّي أَنَا هَٰؤُلَاءِ نَذِيرٌ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) واته: بزائن! نه گهر نهوانه ي بهر له نيوه گوږى پيغهمبه ركهانيان كرديته مزگه وت، نه وا من ريم ليگرتن. وهه روا (موسليم و نه ساى) له خاتوو (عائشه) وه نه دم فرموده يه ده گيرنه وه: ((إِنَّ أَوْلَٰئِكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ، بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَ، أَوْلَٰئِكَ شَرُّارُ الْخَلْقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) واته: نهوانه ي بهر له نيوه هره كه پياويكى صالحيان لى دمرد، مزگه وتيكيان له سهر ده كردو وينه و نه خش و نيگارى مردووه كيشيان ساز ده دا، ده سا چاك بزائن كه نهوانه له روژى قيامه تدا له هه مووكسيك خراپترن.

ئیمامی (قورتوبیی) ده‌لی: ﴿قال علمائنا: وهذا يحرم على المسلمين أن يتخذوا قبور الأنبياء والعلماء مساجد﴾،
واته: زاناکانی دینی ئیسلام ده‌لین: ئەمە وا دەگەیه‌نیّت که لەسەر موسلمانان حەرەمە گوێی پیغەمبەرەکان و زاناکان
بکەنە مزگەوت. فەرموودەیه‌کیش هەیه که ئیمامی موسلیم دەگێڕتەو: ﴿(لا تصلوا إلى القبور، ولا تجلسوا عليها)).
پاشان قورتوبیی ده‌لی: ﴿ای لا تتخذوها قبلة، فتصلوا عليها أو إليها كما فعل اليهود والنصارى﴾.

ژمارەیان چەندە؟

﴿سيقولون ثلاثة رابعهم كلبهم﴾ ئەو جوولەکانەى لەچەرخى پەيامبەر دا ﷺ ده‌ژيان له‌بارەى ژمارەيانە‌وه
ده‌لین: سین و به‌سه‌گه‌که‌يانە‌وه چوارن ﴿ويقولون خمسة سادسهم كلبهم﴾ هەندیکى تریان ده‌لین: پینچ که‌سن و به
سه‌گه‌که‌يانە‌وه شەشەن ﴿رجما بالغيب﴾ ئەم دوو دەستەیه‌ هەر له‌خۆیانە‌وه بى‌ به‌لگه‌ قسە‌دە‌کە‌ن و، دواى خەیاڵات
که‌و توون و، دەست له‌کارى نادیار دە‌دە‌ن، واته‌: له‌و قسە‌ و باسه‌ياندا يه‌قینيان نیه‌و، به‌خه‌يال ده‌یکە‌ن
﴿ويقولون سبعة وثامنهم كلبهم﴾ دەستەیه‌ تریان ده‌لین: حەوت که‌سن و هەشتە‌مینیان سه‌گه‌که‌يانە‌. جابو دوو را
پیشووه‌که‌ فەرمووی: (رجما بالغيب) به‌لام بۆ رای سییەم هێچى نه‌گوت و بێ‌دە‌نگ بوو، وه‌کو ته‌سدیقی ئەم‌ راو
بۆ‌چوونە‌ى دوايیه‌ى کردبى‌ وایه‌، واته‌: به‌ سه‌گه‌که‌وه‌ دە‌بنه‌ هەشت ﴿قل ربی اعلم بعدتهم﴾ ئەى پیغەمبەر! ﷺ پێیان
بلى: له‌ راستییدا هەر په‌روه‌ردگارم به‌ ژمارەیان زاناترە، که‌واته‌ خۆدان له‌و قسە‌و باسه‌ بى‌ قازانج و بى‌ که‌لکه‌ ﴿ما
يعلمهم الا قليل﴾ دەستەیه‌کى که‌میان نه‌بى‌ بۆى نه‌چوون و ژمارەیان نازان. (ئێبن عەباس) ده‌لێت: من يه‌کێم له‌وانه
که‌دە‌زانم چەند که‌سن، ئەوانه‌ حەوت بوون، ئەمە ئەگەرچى هێچ فەرموودەیه‌کیش بۆ دیاریکەردنى ژمارەیان
نه‌هاتوه‌، به‌لام (ئێبن عەباس) به‌ زیرەکی و تیگە‌یشتنى خۆى دە‌یزانى که‌ حەوت که‌سن ﴿فلا تمار فيهم الا مرء
ظاهرا﴾ جا که‌واته‌ تۆیش له‌بارەى ژمارەیانە‌وه زۆر به‌ ئاسانى باس بکه‌و، ئەوه‌ند له‌سەرى مه‌چۆ، واته‌: چۆنمان بۆ
باسم کردییت، هەر ئاواش قسە‌یان له‌گە‌ل بکه‌، قسە‌کردن له‌ ژمارەیان که‌لکیكى ئەوتۆ نابە‌خشیت ﴿ولا تستفت فيهم
منهم احدا﴾ وه‌ له‌ بارەى ژمارە‌شیانە‌وه له‌ که‌سیک له‌و خاوه‌ن نامانە‌ مه‌رسە، چونکه‌ هەر وه‌حى به‌سه‌ بۆتۆ.

(ئێبن که‌سیر) ده‌لێت: جارێک دە‌نگ و باسى (اصحاب الکهف) یان له‌پەيامبەر ﷺ پرسى، ئەویش فەرمووی:
به‌يانى وه‌لامتان دە‌دە‌مه‌وه، که‌چى وه‌حی و سەروش بۆ وه‌لامه‌که‌ى، پاژده‌ روژ دواکه‌وت، پاشان ئەو ئایه‌ته‌ هات و
فەرمووی: ﴿ولا تقولن لشيئ ائني فاعل ذلك غدا* ٢٤﴾ ﴿الا ان يشاء الله﴾ هەرگیز له‌ بارەى هێچ شتیکه‌وه به‌دە‌لنیايه‌وه
مه‌لى: من به‌يانى ئەوکاره‌ ده‌کە‌م، به‌ وشە‌ى (ان شاء الله) وه‌نه‌بیّت، واته‌: کاتى ئەته‌وى هەرشى بکه‌یت، هەردە‌بى
بلیت: ان شاء الله. ﴿واذكر ربك اذا نسيت﴾ وه‌ر که‌ له‌بیرت چوو (ان شاء الله) بکه‌یت و ئەوجا وه‌بیرت هاته‌وه، هەر
دە‌بى (ان شاء الله) بکه‌یت، وه‌میشە‌ش یادى په‌روه‌ردگار فەرماوش نه‌که‌یت ﴿وقل عسى ان يهدين ربى لا قرب من
هذا رشدا﴾ وه‌ له‌وه‌لامى هەر پرسیاریکدا بلى: هیوادارم په‌روه‌ردگارم له‌مه‌ باشتەر ونزیکتر به‌ هەقه‌وه‌ شارە‌زاو
رێناییم بکات.

چەند مانە‌وه‌ له‌ غارە‌که‌دا؟

﴿ولبثوا فى كهفهم ثلاث مائة سنين﴾ لاوه‌کانیش له‌ئەشکه‌وته‌که‌ياندا سى سە‌دسالى هەتاویى به‌خه‌وتووی
مانه‌وه‌ ﴿وازدادوا تسعا﴾ و نو سالیشیان بۆ زیاد کرد، واته‌: ئەگەر به‌سالى هەتاویى حسیب بکړیت (٣٠٠) سالى
ره‌به‌ق مانه‌وه‌، خوئە‌گەر به‌ سالى مانگی (هیلال) یش لیك بدریتە‌وه (٣٠٩) سال مانه‌وه‌. له‌ پیشه‌وه‌ فەرمووی:
(سینین عدا) جا گومان له‌وه‌دا نییه‌ که‌ ئەمە گه‌وره‌ترین به‌لگه‌و نیشانه‌ى راستیى پەيامبەر ﷺ، له‌ کاتی‌کدا که‌ئەو

نه له کولیزې بیرکاری و ماتماتیک، و نه له دانشگاهی گهر د و ناسییدا فیروبه، نه یی نه گهر نه وه موعجزه نه بیت؟
 باشه نه و چوڼ د ه زانی که هر سه د سالی هه تاوی، سی سالی مانگی زیاده کاو پیښ ده که وی، وه هر سالیکی
 هه تاوی (۱۱) روژ زیاده کاو د ه پواته پیښه وه؟ ﴿**قُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا**﴾ پیا یان بلی: هه رخا خو ی با شتر د ه زانی
 له نه شک و ته دا چه ند مان وه، واته: زانیی حواله ی زانست و زانیاری خوی گه وری بکه ﴿**لَهُ غِيبُ السَّمَوَاتِ**
وَالْأَرْضِ﴾ هه رچی نادیا رو داپو شراوی ناسمانه کان و زهوی هه یه - به د هنگ و با سی یارانی نه شک و تیشه وه -
 بوخوا یه، وه نه وه لای نه و دیا رو ناشکرایه و چاک د ه زانی ﴿**ابْصِرْ بِهِ**﴾ نای خوا چ بینایه بو هه مووشتی ﴿**وَاسْمِعْ**
 وَچ ژنه وایشه، واته: بینین و بیستنی خوا بی سنوره، و هکو بینین و بیستنی هیچ که سی نییه ﴿**لَهُ لَهْمُ مَنْ دُونَهُ** من
 ولی﴾ بویارانی نه شک و ت - جگه له و زاتی الله یه - هیچ

پشت و په ناو دوسیکیان د هس ناکه وی هه تا بیان پاریزی
 ﴿**وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا**﴾ وخوا یش له کارو بریاری
 خویدا هیچ که سی نه کړد وه به ها و تا و ها و به شی خوی، بی
 شریک و بی و ه زیرو بی ها و تایه، رازی ش نابیت قسه ی
 ناحه زو نه یارانی بخریته پال قسه یه وه.

قورن ان بخوینه و له گهل نیمانداران به:

﴿**وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ**﴾ نه ی
 پیغه مبه ر! هه رچی له قورن ان و کتیه که ی په روه ردگار تدا
 به وه چی بو ت ها تو وه، بیخوینه وه و کاری پیبکه و، ته نها
 تو ز قاله یه لی لانه دهیت ﴿**لَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِهِ**﴾ ناب ی که سی ک
 بریا رو و شهکانی خوابگو ری ﴿**وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا**﴾ له
 غهیره نه وه هیچ دو ست و په نا گایه که ت د ه ست
 ناکه ویت، که و ابو ناب ی په نا به هیچ که سی کیش به ریت ﴿**وَاصْبِرْ نَفْسَکَ مَعَ الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِیِّ یریدون**
وجهِه﴾ دان به خو تا بگره له گهل نه وانه ی که به یانیان و
 نیواران له په روه ردگاریان د ه پارینه وه و ده یه رستن و، ته نیا

وَأَصْبِرْ نَفْسَکَ مَعَ الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِیِّ
 یریدون وجهِه، وَلَا تَعْدُ عِینَاکَ عَنْهُمْ تُرِیدُ زِینَةَ الْحَیَوٰةِ
 الدُّنْیَا وَلَا تُطِيعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِکْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ
 أَمْرُهُ فُرْطًا ﴿۳۸﴾ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّکُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ
 شَاءَ فَلْيُکْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِیْنَ نَارًا أَحَاطَ بِهْمُ سُرَادُفُهَا
 وَإِنْ یَسْتَغِیْثُوا یُغَاثُوا بِمَاءٍ کَالْمُهْلِ یَشْوِی الْوُجُوهُ بُسْرُ
 الشَّرَابِ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿۳۹﴾ إِنَّ الَّذِیْنَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِیْعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿۴۰﴾ أُولَئِکَ
 هُمُ جَنَّاتُ عَدْنٍ یَجْرِ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ یُحَلَّوْنَ فِیْهَا مِنْ أَسَاوِرَ
 مِنْ ذَهَبٍ وَیَلْبَسُوْنَ ثِیَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَشَکِّیْنَ
 فِیْهَا عَلَى الْأَرَآئِکِ نِعَمُ الثَّوَابِ وَحُسْنُتِ مُرْتَفَقًا ﴿۴۱﴾ وَأَصْرَبَ
 هُمْ مَثَلًا لِرَجُلَیْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَیْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَفْتُمَا
 بِنَخْلِ وَجَعَلْنَا بَیْنَهُمَا زُرْعًا ﴿۴۲﴾ کُلَّا الْجَنَّتَیْنِ ءَانَتْ أَكْطُهَا وَلَمْ
 تُظْمِرْ لَهُمَا سِتْرًا وَفَجَّرْنَا خِلْفَهُمَا نَهْرًا ﴿۴۳﴾ وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ
 لِصَاحِبِهِ وَهُوَ یُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْکَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿۴۴﴾

رهمانه ندی نه ویشیان د ه وی، نیت داران، یان نه دار، به هی زن، یان بی هی زن، ناب ی گوی له سهرانی قوریش بگریت که:
 ده لی ن د ه بی (بیلال و هه مامرو صوه یب و خه بیاب و...) له دانیشتنه کاند ا و د ه ر نییت ﴿**وَلَا تَعْدُ عِینَاکَ عَنْهُمْ**﴾ هه ر گیز
 چا ویش ت لی یان کل نه که ی ت و پشتگو ییان نه خه ی ت، په یام به ر ﷺ گهل سوور بوو له سهر بر و ا هی نانی ناو دارهکانی
 قوره ی ش، به شیوه یه که خه ریک بوو له هه ژاره کان واز بی نی و، خو ی بی نیاز بکات لی یان، نه وس ا نیت قورن ان ها ت و
 فهرمو وی: هر له گهل نه مانده ا به و، گوی به وانه مه ده له سهر ری نی سلام نین ﴿**تُرِیدُ زِینَةَ الْحَیَاةِ الدِّیْنَا**﴾ به مه بستی
 نه وه روو له جوانی و زهرق و بهرقی نه م دنیا یه بکه ی ت ﴿**وَلَا تَطْعُ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِکْرِنَا**﴾ و به گوی نه وه مه که
 = که له بهر لاساری خو ی = دلمان بی ناگا کرد له یاد ی خو مان، بو یه هه می شه سه ری کرد و ته دنیا ﴿**وَاتَّبَعَ هَوَاهُ**﴾ و
 شوینی هه و ا ناره زوی خو ی که و تو وه و وازی له فهرمانی خوی گه و ره هی نا وه ﴿**وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا**﴾ و هه موو کارو

فهرمانیکی له راده و له سنوور دهرچووه، له جیگایه کی تردا هر له و باره یه وه دهفرموی: (ولا تمدن عینیک إلی مامتعا به أزواجاً منهم زهرة الحياة الدنيا لنفتنهم فیہ ورزق ربک خیر وأبقى).

ههق و راستیی هه رلای خواجه، کئ بړوا دهکاو کیش نایکا:

﴿**وقل الحق من ربکم**﴾ پییان بلئ: ئه ی پیغه مبهرا ﷺ ههق و راستیی ته نها هه ر ئه وه یه که له لای په روه رگارتانه وه هاتووه بۆتان کهاته دواى ئه و بئ دینه غافلانه مه که ون ﴿**فمن شاء فليؤمن ومن شاء فليکفر**﴾ ئینجا پاش دهرکه وتنی ههق و راستیی، هه مووشتان سه ربه ستن، کئ باوه پردینئ و موسلمان ده بئ، با بړوا بینئ، کیش ده یه وئ کافرو بئ بړوا بیئت، باهه رکافر بیئت، دیاره ئه مه هه پرده یه، چونکه هه رگیز خواى گه وره پازى نییه به کوفرو دوا له خه لک ناکات که: بچن رببازی کوفر هه لبرژئن، له ولایشه وه ههق و ناههق به بوون و نه بوونی مال و سامانی ئه م دنیا نییه، هه تا و بزائن هه موو دوله مه ندیک راست و چاک و پاکه، هه موو هه ژاریکیش نه گریس و نه گبه ته. ﴿**إنا اعتدنا للظالمین نارا**﴾ بیگومان ئییه ناگریکی گهرمان بۆ ناهه قکاران و سته مکارانی کافران ناماده کردووه ﴿**أحاط بهم سرادقها**﴾ که گرو بلئسه که ی، یان دريژئیه که ی وه که پرده ی خيوت هه موو لایه کی گرتوون، پیغه مبهرا ﷺ له توکمه یی و مه که می دیواره کانی ناگری دۆزه خدا دهفرموی: چوار دیواری وای به ده ورا کراوه که ئه ستوری هه ریه که یان ماوه ی چل ساله رییه. پیشه و ئه حمده ﴿**وإن يستغيثوا**﴾ خو ئه گه ر زوریان بۆهات و هاواریان لئ به رز بوویه وه دوا وای ئاویان کرد ﴿**یغاثوا بماء کالمهل يشوی الوجوه**﴾ ئاویکیان فریا دهخرئ وه که قورقوشمی تواوه یه، دم و چاویان له بهر زور گهرمی خوی هه لده کړوزینئ و ده برژینئ ﴿**بئس الشراب وساء مرتفقا**﴾ ئای چ خواردنه وه یه کی ناله بارو خراپه ئه و ئاوه، ئای چ ژینگه و جییه کی ناله بارو خراپه ئه و دۆزه خه!! له نایه تیکی تردا دهفرموی: (وسقوا ماء حمیما فقطع أمعاءهم).

پاداشی کارچاکان ون نابئ:

﴿**إن الذین آمنوا و عملوا الصالحات**﴾ بیگومان ئه وانه ش که بړوایان هیئاوه و کارو کرده و ی چاک ئه نجام ددهن ﴿**إننا نضیع اجر من احسن عملا**﴾ بادلنیا بن که ئییه پاداشتی ئه و جوړه که سانه زایه ناکه ین که: کارو رهفتاری چاک ئه نجام ددهن ﴿**أولئک لهم جنات عدن تجری من تحتها الأنهار**﴾ که سانی و بۆ نشیمه ن و حه وانه وه یان ده یان به ینه ناو باغاتیک، که چۆم و پړوباریکی زور به به ردارو دره خته که یدا دپړوا ﴿**یحلون فیها من أساور من ذهب**﴾ دهس به ندو بازنیی زیړنیشیان له ده ست ده کړئ، واته: له سئ جوړ بازن ده کړیته ده ستیان: (زیړ، زیو، لؤلؤ) دیاره ئه و جوړانه هه ندئ له پاشایان له دنیا دا له ده ستیان ده کړدن، به لآم له قیامه تدا تایبه ته به و هه ژارو بئ نه وایانه وه له دنیا دا نه بوو بوون ﴿**ویلبسون ثیابا خضرا**﴾ جل و بهرگی به نرخ و سه وزیش له بهر ده که ن (چوون ئه و رهنکه بۆ چاو زور له بارو مایه ی خو شحالی و شادییه) ﴿**من سندس واستبرق**﴾ دوو توئییه، چینی ژیره وه ئاوریشمیکی زور ناسک و نه رمه و پیی ده لئین (سوندس)، چینی سه روه ویشی ئاوریشمیکی ئه ستوره و پیی ده لئین: (نیسته برهق) ﴿**متکئین فیها علی الأرائک**﴾ به ئه و په ری خو شیدو شادییه وه له سه ر کورسی و قه نه فه ی جوان و پازاوه شانیا ن داداوه ﴿**نعم الثواب**﴾ چ پاداشتی که ﴿**وحسنت مرتفقا**﴾ وچاک جیگایه کی حه وانه وه یه، له سووره تی (فورقان) یشدا دهفرموی: (اولئک یجزون الغرفة بما صبروا ویلقون فیها تحية وسلاما. خالدین فیها حسنت مستقرا ومقاما).

نه زيله ی موشريکي داراو، موسلمانى نه دارا:

﴿**۲۲** واضرب لهم مثلاً رجلاً﴾ تۆ نمونه و نه زيله ی دووپياو بۆ موشريکه کان بهينه وه نه ی پيغه مبه را که دونيا لايان زور به نرخه و به پيغه مبه ر ده لين: ده بی موسلمان هه ژاره کان دووره وه خه يت ﴿**جعلنا لأحدهما جنتين من اعناب**﴾ دوو باخه (ره زمان) به يه کيکياندا بوو ﴿**وحففناهما بنخل وجعلنا بينهما زرعاً**﴾ و به (دارخورما) ده ورماندا بوون و، له نيوانيشياندا مه زراو بيستان نيکمان شين کردبوو، دياره که ديمه ني ناوا، ديمه نيکي زورجوان و دلرپينه: رووبارو ناوی رهوان هه لقولين، باخه ره زی تری و، باخه خورما ده وره ی بدا، نه و جا ره زو دانه ويته له پال يه کدا له گه شه دا بی و هه رده م شنه يان بيٚت ﴿**۲۳** کلتا الجنتين آتت اكلها﴾ نهو دوو باخه هه ردوو به تيرو ته سه لی

ميوه ی چاکیان نه دا ﴿**ولم تظلم منه شيئاً**﴾ و هيچيان لی خه سار نه ده بوو ﴿**وفجرنا خلالهما نهراً**﴾ وه له نيوان هه ردووياندا کانيی و رووباريکی زورمان هه لقولاند بۆ ناودانيان و جوانیی و زينه تيان ﴿**۲۴** وكان له ثمر﴾ هه ميشه له کاتي خویدا به رو بووی ده دا ﴿**فقال لصاحبه وهو يحاوره**﴾ نه و جا خو ی ليگورداو به فشيه که وه به ها وه له هه ژاره کی گوت: ﴿**انا اکثر منك مالا واعز نفراً**﴾ من مال و سامانم له تو زیاتره، وه به ده ست و پيوه نديش له تو ده سه لات ترم!! ﴿**۲۵** ودخل جنته وهو ظالم لنفسه﴾ روژنيک به که ش و فشيه که وه ده ستیی هاوړی موسلمان هه کی گرتوو و رويشته ناو باخه که يه وه، خو ی به شتيکی سه يره اته پيش چاو ﴿**قال ما اظن ان تبید هذه ابدا**﴾ به لووتیکی به رزه وه گوتی: هه رگيز باوړ ناکه م نه م باخ و باخاته م تيا بجيت ﴿**۲۶** وما اظن الساعة قائمة﴾ باوړ ناکه م قیامه تيش هه رگيز به رپا بيٚت ﴿**ولئن رددت إلى ربی لأجدن خيراً منها منقلباً**﴾ خوئه گه ر هه ر برايشمه وه بۆلای په روه ردگارم و قیامه تيش راست بوو ها ت، ودوا ی مردنيش زيندوو کرامه وه - وه کو تو ده ليٚت - دلنيام که له ویش جيگايه کی چاکترو باخ و باختیکی رازوه ترم ده ست ده که وی، چونکه شان و شه وکه تی خو م نه وه هه لده گريت.

نيمانداره نه داره که به ناخاقتن ها ت:

﴿**۲۷** قال له صاحبه وهو يحاوره﴾ هاوړه نيمانداره که يشی پيیگوت: ﴿**اكفرت بالذي خلقك من تراب**﴾ نه ری کافرو بی باوړ بووی به و خوايه که له بنه چه ی توی له گل دروست کرد؟ ﴿**ثم من نطفة**﴾ پاشان له تنوکه ناویکی قیزه ون ﴿**ثم سواك رجلاً**﴾ نه و جا قوناغ به قوناغ کردیتی به پياویکی ته واوو، نیستایش یاخیی بوویت؟! ﴿**۲۸** لکنا هو الله ربی﴾ به لام - چاک بزانه - که م پی لی دهنیم و ده لیم: که هه رنه و (الله) يه په روه ردگارو به ديهينه رم ﴿**ولا اشرك بربی احداً**﴾ و هيچ که سيش ناکه مه ها و تاو هاو به شی په روه ردگارم ﴿**۲۹** ولولا إذ دخلت جنتک﴾ ده بوونه و کاته

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

الْمِائَةُ وَالْاَلْفُ

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٢٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّودَّتْ إِلَى رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٢٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ تُظْفِقُهُ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا ﴿٢٧﴾ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٢٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِن تَرَنِ أَنَا أَقَلُّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٢٩﴾ فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَيُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٣٠﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَاؤها غُورًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٣١﴾ وَأُحِيطَ بِشَرِّهِ فَاَصْبَحَ بَقِيَّةً كَفِيَ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ بَلِّغْنِي لِمَ أَشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٢﴾ وَلَمْ تَكُن لَّهُ فِتْنَةً يَبْصُرُؤَنَّهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصِرًا ﴿٣٣﴾ هُنَالِكَ الْوَلِيَّةُ لِلَّهِ الْخَاقِ هُوَ خَيْرٌ نُّوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٣٤﴾ وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا لِّلْحَيَوَةِ الدُّنْيَا كَمَا أَزَلَّنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٣٥﴾

الْقَالَ وَالْقِسْرُ

۲۸

چو بیته ناو باخه که ته وه و ئه و گشت به رو بو مهت دییت **﴿قلت ما شاء الله لا قوة إلا بالله﴾** گوته بات: (ما شاء الله) له م هموو به ره و نیعمه ته یه خوابه مه یلی خو ی پنی داوم، دیاره هرچی بدات دهی دات، باوه ریشم وایه هیچ هیژیک بو من نیه له فره اه مه یانی، به هیژو پشتیوانی خوا نه بی، نه وه دهسته بهر بوو بو به رده و امی نه و نیعمه ته ت.

(سه له ف) ده لی ت: هر که سی که شتی کی دیت و سه ری سو پر مالی بلی ت: (ما شاء الله لا قوة إلا بالله) پیغه مبه ریش = ص = فره مووی: ((الا ادلك على كنز من كنوز الجنة؟: لا حول ولا قوة إلا بالله)) فتح الباری: ۲۱۷/۱۱. **﴿إن ترن انا اقل منك مالا ولدا﴾** به تاییه ته ئیستا که تو من به که متر به مال و زار و له ده بی نی و، فیزم به سه ردا ده که ته ت، ده بو و وات کرد با **﴿ففسى ربى ان يؤتىنى خيرا من جنتك﴾** دور نییه په ره وردگارم له باخه که ی تو چاک ترم پی ببه خشی ت من ده و له مه ند بکا و تو ه ژار **﴿ویرسل علیها حسبانا من السماء﴾** وه سزاو به لایه کیش له ئاسمانه وه بو باخه که ت بنی ریت **﴿فتصبح صعيدا زلقا﴾** و بیته زهوییه کی روت و خلیسک و بیروون و قاقر **﴿أو یصبح ماؤها غورا﴾** یا ناوه که ی به ناخی زهوییدا روچی و ته وای به رو بووم و دارو دره خته که یشی تیا بجیت، وه کو له کو تای سووره تی (ملک) دا هر له و باره یه وه ده فره مووی: (قل ارايتم ان اصبح ماؤکم غورا فمن یأتیکم بماء معین). **﴿فلن تستطیع له طلبا﴾** ئیر هر گیز نه توانی به دهستی بی نی و، جاریکی تر سوودی لیوهرگری. نه نجامی شریک هر به ده به ختیبه:

﴿واحیط بشمره﴾ سه ره نجام قسه ی هاوه لی خواناسی ها ته دی و له هموو لایه که وه به لا و ئافه ت رووی تی کرد و فه و تان دی **﴿فاصبح یقلب کفیه علی ما انفق فیها﴾** جا که ها ته ناوی و نه وه ی دیت ها تبو به سه ر باخه که ی دا، هر دوو دهستی ددا به یه کدا، له داخی نه و سامانه ی تییدا به خت کرد بوو بو ئاوه دان کرد نه وه ی **﴿وهی خاویه علی عروشها﴾** و ئیستایش باخ و دار که پری باخه که ی گشت به سه ر یه کا که و توون و ویرانه **﴿ویقول یا لیتنی لم اشرك ربی احدا﴾** هر ده لی: خوژ که هیچ که سی کم نه ده کرده ها و به ش بو په ره وردگارم و باوه پی دامه زراوم هر به و ده بوو تا ئاوام ئی نه قه و مایه **﴿ولم تکن له فنة ینصرونه من دون الله﴾** خو له خوایش به و لاوه هیچ دهسته یه کی وانه بوو (نه هوژو عه شیره تی، نه کوپو مندالی) کو مه کی پی بکا و به ده میه وه بی **﴿وماکان منتصرا﴾** به بی یاریده ده ر مایه وه و، خویشی هیچی پی نه کرا، که چی له به را به دارایی و خزم و عه شره تی وه خو ی هله ده کیشا و شانازی دسه کرد، و ئیستاش که سی که نییه یارمه تییه کی بدات **﴿هنا لك الولاية لله الحق﴾** ئاله ویدا یارمه تی و کو مه ک هر بوو خوی حه ق و راسته به ته نیا **﴿هو خیر ثوابا و خیر عقبا﴾** وه نه و خو ی بو به نده ی ئیماندارو به باوه پی، باشترین که سی که پاداشتی بداته وه، وه باشترین که سی شه پاشه روژی بو چاک بکات.

نه زیله ی ژینی نه م دنیا یه:

﴿واضرب لهم مثل الحیاة الدنیا﴾ نه ی پیغه مبه را **﴿تؤ نه زیله ی ژیا نی نه م دنیا یه یان بو به ی نه وه له جوانی و رازا و ییدا، وه له فه ناو تیا چو ونیدا﴾** **﴿کماء انزلناه من السماء﴾** به وه ی که وه کو نه و ئاوه وایه که له ئاسمانه وه ده یبار زینه سه ر زهوی **﴿فاختلط به نبات الارض﴾** نه و جا تی که ل به رو وه و تووی ناو زهوی ده بی و، هموو ته رزه گرو گیایه کی جوان و همه جوړی پی سه وز ده بی، هه ندیکی پی ئاویته به هه ندیکی تری ده بی و سه ر لی که دده ن و زهوی ده راز زینه وه **﴿فاصبح هشیما تذروه الراح﴾** که چی له دوا ی ما ویه که ده بیته پووش و په لاش و (با) پرژو بلاوی ده کاته وه **﴿وکان الله علی کل شیء مقتدرا﴾** وه هه میشه خوی گوره به سه ر هموو شتی کا به تواناو به ده سه لاته، وه له گه لی جیگای تر دا به چه ند شیوازی تر نه و مه سل و نموونه یه دینیته وه، بو نموونه: له م نایه ته دا

د فەر موی: (اعلموا انما الحياة الدنيا لعب ولهو وزينة وتفاخر بينكم وتكاثر في الأموال والأولاد كمثل غيث أعجب الكفار نباته...) و له فەر مودیه کیشدا هاتوو: ((.. الدنيا حلوة خضرة..)) ﴿٦٦﴾ **المال والبنون زينة الحياة الدنيا** ﴿٦٦﴾ مال و منال زینت و جوانی ژیاڼی دنیان، که و ابو هق نیه که سیکی پیڅلته، له نایه تیکی تردابو ته کیدی نه وه د فەر موی: (زین للناس حب الشهوات من النساء والبنین والقناطر المقنطرة من الذهب والفضة...) ﴿٦٧﴾ **والباقيات الصالحات خير عند ربك ثوابا وخير املا** ﴿٦٧﴾ و کارو کرده وه چاکه هه رما وه کان، و ه کو خزمهت به دین و به خه لک و ناو ده انکر د نه وه ی شارو گوندو هه کار کی تر له و شیوه، با شترو با شترین هیوایه بو مروه. (نبین که سیر) ده لیت: زور به ی ریوایه ته کان ده لیت: (الباقيات الصالحات) زیکی (سبحان الله، والحمد لله، ولا اله الا الله، والله اكبر، ولا حول ولا قوة الا بالله) یه.

قوناغه سه خته کانی هاتنی قیامهت:

﴿٦٧﴾ **یوم نسیر الجبال** ﴿٦٧﴾ و نا گاری خه لک بکه وه به روژی که کی وه کان (به له هاتنی قیامهت) ده خه یه که پ و ه کو هه ور به هه وادا ده پون، و هک له جی گایه کی تر دا جه خت له سه ر نه وه ده کاته وه د فەر موی: ((.. وهی تمرمر السحاب..)) یان د فەر موی: (وتكون الجبال كالعهن المنفوش) ﴿٦٨﴾ **وترى الأرض بارزة** ﴿٦٨﴾ و زه ویش به رو ته ل ده بیڼی که: هیه شتیکی به سه ره وه نه ما وه، نه کیو، نه دار، نه دره خت، هه موی ته خت بو وه ﴿٦٩﴾ **وحشرناهم** ﴿٦٩﴾ نه و خه لکه یش هه مو (چاک و خراپیان) کو ده که یه وه بو پرسیارو و ه لام و لیپرسینه وه له کارو کرده وه کانی دنیا یان ﴿٧٠﴾ **فلم نغادر منهم احدا** ﴿٧٠﴾ و ه هیه که سیکیان ناهیلینه وه بی لی پرسینه وه ﴿٧١﴾ **وعرضوا على ربك صفا** ﴿٧١﴾ گشت ریز ده کرین و نه خرینه به رده سستی په روه د گارت بو پرسینه وه ﴿٧٢﴾ **لقد جنتمونا كما خلقناكم اول مرة** ﴿٧٢﴾ خوا به کافرو بی باوه رده کان د فەر موی: به راستی وائیستا هه مو به پروت و قووتی و ده سستی

المال والبنون زينة الحياة الدنيا والبقية الصالحة خير عند ربك ثوابا وخير املا ﴿٦٦﴾ ﴿٦٧﴾ يوم نسیر الجبال ﴿٦٧﴾ وترى الأرض بارزة وحشرناهم فلم نغادر منهم احدا ﴿٦٨﴾ وعرضوا على ربك صفا لقد جنتمونا كما خلقناكم اول مرة بل زعمتم ان نجعل لكم موعدا ﴿٦٩﴾ ووضع الكتاب فترى المجرمين مشفقين مما فيه ويقولون يؤلئنا مال هذا الكتاب لا يغادر صغيرة ولا كبيرة الا احصناها وجدوا ما عملوا حاضرا ولا يظلم ربك احدا ﴿٧٠﴾ واذ قلنا للملائكة اسجدوا لادم فسجدوا الا ابليس كان من الجن ففسق عن امر ربه ﴿٧١﴾ افنتخذونه وذريته اولياء من دوني وهم لكم عدو فبئس للظالمين بدلا ﴿٧٢﴾ ما اشدتهم خلق السموات والارض ولا خلق انفسهم وما كنت متخذ المضلين عضدا ﴿٧٣﴾ ويوم يقول نادوا شركاءي الذين زعمتم فدعوههم فلم يستجيبوا لهم وجعلنا بينهم موقفا ﴿٧٤﴾ ورآه المجرمون النار فظنوا انهم موافعوا ولم يجدوا عنها مصرفا ﴿٧٥﴾

خالی هاتوونه لمان، هه ر و ه کو چون له سه ره تا وه دروستمانکردن ﴿٧٦﴾ **بل زعمتم ان لن نجعل لكم موعدا** ﴿٧٦﴾ به لکوپیشتان و ابو که هه ر گیز واده یه کتان بو دانانین بو لیپرسینه وه پاداشت و توله ﴿٧٧﴾ **وضع الكتاب فترى المجرمين مشفقين مما فيه** ﴿٧٧﴾ و ه نامه ی کارو کرده وه هه مو که س ده هیئری و داده نری، نه وسا ده بیڼی گشت نیمانداره کان دلخوشن به نامه که یان، تا و انباره کانش هه مو دل له رزی و دل فریانه و له کار نامه که یان ده ترسن ﴿٧٨﴾ **ويقولون يا ويلتنا** ﴿٧٨﴾ و ده لیت: نه ی تیاچوونی خو مان! ﴿٧٩﴾ **ما لهذا الكتاب لا يغادر صغيرة ولا كبيرة الا احصاها** ﴿٧٩﴾ نه مه چ نامه یه که؟ هه مو شتیک گه وه بچوک، وردو درشتی له خویدا جی کردوته وه نه ژماردوویه ته؟! ﴿٨٠﴾ **ووجدوا ما عملوا حاضرا** ﴿٨٠﴾ نه وسا پاداشتی کارو کرده وه کانی خو یان به حازری ده بیڼن و وه ی ده گرن ﴿٨١﴾ **ولا يظلم ربك احدا** ﴿٨١﴾ په روه رده گاریشت ناهه قی و سته م له هیه که سیک ناکات، به ناهه ق سزای که س نادات، پاداشتی چاککارانیش که م ناکاته وه، و ه کو له

سوره تینکی تردا ئەم راستیە دووپات کراوەتەووە دەفەرموی: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يَّضَاعِفْهَا...) پیغەمبەر ﷺ دەفەرموی: ((إِنَّ الْجَمَاءَ لَتُقْتَصَّ مِنَ الْقِرْنَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ...)).

سەرگۆرشتە ی نادەم و ئیبلیس:

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ﴾ ئەو رۆژگاره وهبیر بێنه که به فریشتەکانمان گوت: سوژده بۆ نادەم بەرن، دیاره که مه بهست لهو سوژدهیه، سوژده و کړنوشی پرێه، نهک سوژده ی پهرستن ﴿فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ﴾ ئەوانیش هه موو دەست به جی فرمانه که یان پیاده کردو کړنوشیان برد، (ئیبلیس) نه بی ﴿كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ﴾ ئەو له (جن) بوو له فرمانی په روه دگاری خۆی دهرچوو.

تییینی: له سووره تی (به قهره) دا شتی کمان له باره ی (شهیتان) ه وه باسکرد، ده توانی بۆ زیاده شارەزابوون بگه ییته وه ئوی. ﴿فَاتَّخَذُوهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي﴾ نایا ئیتر ئیوه شهیتان و زاروو نه وه کانی له باتی من (خوا) ده که نه دۆست و پشتیوانی خۆتان...؟ که سیك ئەوه وه موکاره ناپه سه ندانه ی ئی وه شابیت ه وه، ئیستا چون ده کری به پشتیوان ﴿وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ﴾ له حالیکا که ئەوان (خۆی و نه وه ی) دۆزمنی ئیومن و، هه میشه دژایه تیتان ده که ن ﴿بُئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا﴾ نای چ گۆرینه وه یه کی خراپه گوی رایه لئی کردنی ناهه قیکاران بۆ شه تیان له باتی خوا! ﴿مَا أَشْهَدْتَهُمْ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ئیمه له دروستکردنی ئاسمانه کان و زه ویدا نه مانکردن به شایهت وهیچ پرسنیکمان پی نه کردن ﴿وَلَا خَلَقَ أَنْفُسَهُمْ﴾ وه بۆ دروستکردنی خوودی خوشیان هه روا، واته: ئەوانه ش (شهیاتینه کان) هه ر وهك ئیوه بی ده سه لاتن، ده سا ئیتر چون ئیوه به گوییان ده که ن ﴿وَمَا كُنْتَ مَتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عُضْدًا﴾ وه من هه رگیز گومرا که ران و سه رلێشیواوانم نه کردووه به دۆست و یاریده ده ری خۆم، هه تا له وکاره یشدا بیانکه مه یاریده ری خۆم، که وابوو نابی ئیوه ییش بیانکه نه دۆست و پشتیوانی خۆتان ﴿وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ﴾ ئەو رۆژه وهبیر بێننه وه که خوا به هاوه لدانه ره کان ده فەرموی و ده پرسى: بانگ له وانه بکه ن ئیوه له دنیا دا پیتان وابوو شه ریک و هاوبه شی من و، هاوارتان بۆ ده بردن له کاتی خوشیی و ناخوشییدا، ده فەرموون، ئەمڕۆ هاواریان بۆ بهرن با بێنه فریاتان و پزگارتان بکه ن، له جیگایه کی تردا ده فەرموی: (ولقد جئتمونا فرادی کما خلقناکم اول مرة وترکتکم ماخولناکم وراء ظهورکم وما نری معکم شفعاکم الذین زعمتکم انهم فیکم شرکاؤا...) ﴿فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ﴾ ئەوانیش که بانگیان ده که ن و هاواریان بۆ ده به ن وه لāmیان بده نه وه ﴿وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا﴾ وه ئیمه ش که ندالیکى دادپراوی به ربلاومان خسته نیوان خویان و خواکانیا نه وه که پیان نه گه ن، بی له وه ش خویان و شوین که وتوووه کانیشیان ده خهینه ناو ناگره وه.

بت په رسته کان هیچ وه لامی نادنه وه:

﴿وَرَأَى الْمَجْرُمُونَ النَّارَ﴾ جا لهو رۆژه دا تاوانباران به چاوی خو ناگری دۆزه خ ده بینن ﴿فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُهَا﴾ دلنیا ده بن و تیده که ن که هه ر ده خرنه ناویه وه ﴿وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾ وئیدی په ناگا و خۆلادانیکیشیان ده ست ناکه وی، تا خویان ئی بشارنه وه ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ﴾ بیگومان ئیمه له م قورئانه دا هه موو جوړه مه سه ل و نه زیله یه کمان بۆ مه ردم هیئا وه ته وه، هه تا به باشی له هه ق تیبه گه ن و، لیرو له وی چواشه نه کرین ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا﴾ که چی ئینسان له هه مووشتیک ده مبان تره، واته: له سه ر قسه زۆر ده چی و هه میشه به پروو بیانوه.

(عەلی کوپی ئەبو تالیب) دەلێت: شەوێکیان پیڤەمبەر ﷺ ھاتە مالمەن و لەمەن و خاتوونە (فاتمە) ی کچی، پرسى: ئەو چۆن شەو نوێژ ناکەن؟ ((الا تصلیان؟)) گوتە: ئێمە گیانمان بە دەستی خواوە، ئەگەر بیبەوێ ھەلمەن دەسینیت، چاکە پیڤەمبەر (ص) ئەو ی بیست لیان، دای بە رانی خۆیداو چوو و فەرمووی: (وكان الإنسان أكثر شيء جدلاً) متفق عليه. **﴿وما منع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدى﴾** تەنیا شتێ کە بوو یە کوۆسپ لە بەردەم ئەو خەڵکەدا کە بپرا بەین کاتێ ئەو قورئانەیان بۆ ھات لەلایەن خواوە **﴿ويستغفروا ربهم﴾** و لە پەرورەدگاریان داواى لیبوردن بکەن **﴿إلا أن تأتيهم سنة الأولين﴾** ھەرئەو بەو کە: چاوەنواپ بوون تووشی چارەنووسی پێشووەکان بێن، کە ئەوان - پاش مەملانی لەگەڵ پیڤەمبەرەکانیاندا - تیاچوون **﴿وأتأتهم العذاب قبلاً﴾** یان پوو بە پوو سزایان بۆ بیت و

بەچاوی سەر بیبێن، ئەگینا ئەوان کە ئەو ھەموو بەلگەو نیشانەکانیان نیشان دەدری، بۆچی باوەر ناھێنن؟ ئەو بەو ھیندیکیان بە پیڤەمبەرەکانیان دەگوت: (فأسقط علينا كسفا من السماء إن كنت من الصادقين). **﴿وما نرسل المرسلين إلا مبشرين ومنذرين﴾** و پەیا مەبەرەکانمان نەناردووە بۆ خەلکی بە مژدەر (بە بەھشت بۆ ئیمانداران و) بە ترسینەر (بە دوزخ بۆ بیباوەران) نەبێ **﴿ويجادل الذين كفروا بالباطل﴾** کەچی لەگەڵ ناشکرای ھەق و راستیییدا کافرو بێ باوەران، ھەمیشە دەمە دەم دەکەن لەگەڵ موسلمانەکاندا **﴿ليدحضوا به الحق﴾** بۆ ئەو ی بەگومانی خۆیان ھەق و راستیی پێ لەناو بەرن و زال بێن بەسەریا، خۆ قەت ئەو یان بۆ مەیسەر نابیت **﴿واتخذوا آياتي وما انذروا هزوا﴾** وە لە باتی باوەر ھێنان ئایەتەکانی ئێمە و ئەو سزایە و ئەوانی پێ ترسینران، بەگالتە جاریان وەرگرت و کەوتنە مەسخەرە پێیان!

دەبێ کێ لە ھەموو کەسێک ستمەکارتر بیت؟

﴿ومن اظلم ممن ذكر آيات ربه﴾ دەبێ کێ لەوکەسە

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا **﴿٥٤﴾** وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ **﴿٥٥﴾** إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأُولَى أَوْ أَنْ يَبْتَغِيَ الْعَذَابَ قُبُلًا **﴿٥٦﴾** وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَجَدِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا **﴿٥٧﴾** وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَكَرَ آيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدُهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا **﴿٥٨﴾** وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذْ أَبَدًا **﴿٥٩﴾** وَرَبِّكَ الْعَفْوَ وَالرَّحْمَةُ لَوْ يُؤَاخِذُكُم بِمَا كَسَبُوا لَعَجَلَكُمْ أَلْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجْدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا **﴿٦٠﴾** وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِهَٰلِكِهِمْ مَوْعِدًا **﴿٦١﴾** وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَتْلِهِ لَا أَسْبَحُ حَتَّىٰ أَتِلْعَاجَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا **﴿٦٢﴾** فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حَوْثَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا **﴿٦٣﴾**

ستمەکار تربیت کە بە ئایەتەکانی پەرورەدگاری (واتە: بە قورئان) نامۆژگاری بکری **﴿فأعرض عنها﴾** کەچی روویان ئی وەرچەرخینی **﴿ونسي ما قدمت يداه﴾** و ئاکامی ئەو کارە خراپانەیش کە بە دەستی خۆی پێشی خستوون لە بیر کردبێ! **﴿إنا جعلنا على قلوبهم أكنة أن يفقهوه﴾** بە راستیی بەھۆی کوفرو لاسارییانەو، پەرەمان بەسەر دلایندا ھینا، ھەتا لە مانا و مەبەستی باوەر تێ نەگەن و کەلکی ئی وەر نەگرن **﴿وفي آذانهم وقرا﴾** وە گویشیانمان ئەو نەدە قورس و گران کرد کە نەتوانن ھەق ببیسن، چونکە خۆیان نایانەوێ بیبێسن، ئێمەش زۆریان ئی ناکەین **﴿وإن تدعهم إلى الهدى﴾** خۆ ئەگەر ھەوڵی زۆریان لەگەڵ بەدەیت و بانگیان بکەیت بۆ ھیدایەت و پێنوێن بوونی رێی راست **﴿فلن يهتدوا إذا أبدا﴾** ئیتەرە رگیز پێنوێن نابن و وەلام نادنەو، چونکە خۆ تێناگەین و نابیسن!! **﴿٥٨﴾** **﴿وربك الغفور ذو الرحمة﴾** پەرورەدگاریشت ئەو پیڤەمبەر! ﷺ زۆر لیبوردی، خاوەن میھرەبانیی و رحمتە لەگەڵ

سهرپیچیکه رانیشتا، نه وه ته له تۆله ی گوناچه کانیاندا زوونایانگریخت **﴿لو یأخذهم بما کسبوا﴾** و خوئه گهر بیانگریخت به هۆی کارو کرده وه خراپه کانیانه وه **﴿لعجل لهم العذاب﴾** ده بوو گورج سزای دابان **﴿بل لهم موعد﴾** به لām وانا کات، چونکه دم و ساتی جه زه به یانی دیاری کردو وه **﴿لن یجدوا من دونه موئلا﴾** کاتی نه وه ش هات ئیدی هیچ په ناگاو پئی هه له اتنیکیان ده ست ناکه وی، هه تا خو یانی ئی بشارنه وه **﴿وتلك القرى اهلکناهم لما ظلموا﴾** وه خه لکی نه م شارو گوندانه شمان: (هۆزه که ی هودو، صالح و، شوعیب.. هتد) له ناو بردن کاتی سته میان کرد **﴿وجعلنا اهلکهم موعدا﴾** وه بو له ناو بردنیشیان سات و کاتی کمان بو دانان، ناخو تو بلییت په ندی ئی وهر بگرن؟

داستانه که ی مووسا و خدر سلاویان له سهر بیئت:

به ئی خوای بالاده ست موسا ناگادار ده کات که له (مه جمعه عولبه حره ین دا) واته: - وه ک قه تاده ده ئی - ده ریای فارس و، ده ریای رۆم) بهنده یه کم هیه گه ئی زانست و زانیاری لایه، ئینجا مووسایش له بهر پتر فیربوونی زانست، وای به چاک زانی بروا بۆلای و، جیگه که شیی بو دیارییکراو (ماسی) یه کی بی گیانی شیان له گه ل خو یان برد و پیمان و ترا: له ههر جیگایه ک نه ماسی یه بزوت و زیندو بوویه وه، زاناکه له جیگه یه دایه، (مووسا) ش به (یوشع) ی غولām و هاوه ئی خوی گوت: که گه یشتینه نه وجیگا دیارییکراوه بو مان، ده بی زو ناگادارم بکه ی، به لām شه یقان له بیرى ده باته وه!! (فه تا) له بنه ر هتا به لاو ده لێن، عه ره بیش به خزمه تکار ده لیت (فه تا)، چونکه به پئی باوی گشت ناوچه یه ک، هه ونده ری کسه ی بکری به خزمه تگوزار که له ساله کانی لایه تییدا بیئت، شیایو باسه (یوشع) یش موسای زۆر خو ش ده ویست و، زۆریش هه ولئى سهر به رزی و سهر فرازی بو ددا، ههر بۆیه مووسایش نه وی کرده هاوه ل وهاویری خو یی و، پاش خویشی بووه سهر کرده ی (به نی ئیسرائیل) و (بیئت المقدس) ی له ده ستی تاقمه زۆرداره کانی سهر ده مدا سه نده وه، نه مه به شی کبوو له واتا ومانای فهرمووده یه ک که ئیمامی (بوخاریی) هیناویه تی له کتیبه راسته که یدا. وه هه روا ئیمامی (موسلم) یش هیناویه تی و ده لیت: خوای گه وره به مووسای فهرموو: بو نه مه به سته ده بی ماسی یه ک له گه ل خو ت به ییت، جا له کو ی لیت گوومبوو، نه وه (خدر) له وییه، به ئی نه ویش فهرمانه که ی خوای جیبه جی کردو پویشتن تا گه یشتنه لای به ردیک، نه و جا موسا ده ستی کرد به گه ران به دوای (خدر) داو پییوا بوو له و ده ورو به رده یه، لاوه که ش ماسی یه که ی له سهر به رده که دانا و جووله جولیکی ده ست پی کردو له پریکا چوو نه ناو ده ریاکه وه، لاوه که وتی: ههر که موسا هاته وه پئی ده لیم، که چی کاتی موسا گه راپه وه، شه یقان له بیرى برده وه رو داوه که ی بو باسبکا! نه مه یه که خوا ده فهرمو ی: **﴿واذ قال موسى لفتهاه﴾** وه نه وکاته وه بیرینه نه ی پیغه مبه ر! **﴿لا ابرح حتى ابلغ مجمع البحرين﴾** که (موسای کوپی عیمران) به هاوپی و لاوه که ی خو ی (یوشع) ی کوپی یوسف) ی گوت: **﴿لا ابرح حتى ابلغ مجمع البحرين﴾** من لیبراوم سه فره ی بکه م و نه گه ریمه وه هتا نه گه مه جه مسه ری به یه ک گه یشتنی هه ردو ده ریاکه که له (محیطی هیندی) و له ده ریای (سور) له (باب المندب) دا یه ک ده گرنه وه **﴿امضى حقا﴾** یاخود هیمان هه ر ماوه یه کی زۆر تریش بچم، هه تا ده گه مه مه به ست **﴿فلما بلغا مجمع بینهما﴾** ئینجا که گه یشتنه جه مسه ری هه ر دوو ده ریاکه که جیگه ی مه به سته که یانبوو **﴿نسبا حوتهما﴾** هه ردو وکیان ماسی یه که یان له بیر چوو! **﴿فاتخذ سبيله فی البحر سربا﴾** نه ویش - ماسی یه که - به هه لبلوقاوی و هه لبه زینه وه خو ی گه یانده ده ریاکه **﴿فلما جاوزا﴾** ئینجا که موسا و هاوپی که ی له جی تی که لیبوونی دووا وه که ده رباز بوون و تیپه رپین وله جیبه کی ترلایاندا **﴿قال اتنا غدا هنا﴾** موسا به لاوه که ی خو ی گوت: ئاده ی خواردنه که مان بیته، دیاره ده میک بوو به ریوه بوون برسیان ببوو **﴿لقد لقینا من سفرنا هذا نصبا﴾** به راستی له م سه فره دا ماندووی زۆرمان

دیت، دیاره ئه مه‌یش هه‌ر نه‌خشه‌ی خواجه که‌له‌و جی‌گایه‌دا ماندوو ببن و برسییان ببیت و ماسی یه‌که‌شیان بیر بکه‌ویتته‌وه!! ﴿^{۶۳} **قال ارایت إذ اوینا إلى الصخرة**﴾ لاوه‌که به موسای گوت: ئه‌ری ده‌زانی چی رویدا؟! هه‌ر ئه‌وکاته که چووینه په‌نای به‌رده گه‌وره‌که‌و ئه‌و پشویه‌مان دا ﴿**فانی نسیت الحوت**﴾ به‌راستی من ماسیه‌که‌م له‌بیر چوو، بو‌تی باس بکه‌م که: هه‌ر له‌وی زیندوو بوویه‌وه‌و خو‌ی کوتایه ناو ده‌ریاکه‌و پو‌یشت، ﴿**وما انسانيه إلا الشيطان ان اذکره**﴾ دیاره هه‌ر شه‌یتانی‌ش له‌بیری برده‌وه‌و بو‌تی بگپرمه‌وه ﴿**واخذ سبيله في البحر عجبا**﴾ وه‌له‌ای به‌رده‌که ماسی یه‌که به شیویه‌کی زور سه‌یرو سه‌مه‌ره هه‌له‌بزیه‌وه‌و پ‌یگی ده‌ریاکه‌ی گرت‌ه به‌ر و پو‌یشته ناویه‌وه ﴿^{۶۴} **قال ذلك ما كنا نبع**﴾ موساش وتی: ئیمه‌ش هه‌ر شتیکی وامان ده‌ویست ﴿**فارتدا علی آثارهما قصصا**﴾ ئینجا

به‌چاو‌گپ‌ران به‌ ری‌ی خو‌یان دا گه‌رانه‌وه بو‌ ئه‌و شو‌ینه به جییان هیشتبوو ﴿^{۶۵} **فوجدا عبدا من عبادنا**﴾ ئه‌وجا له‌ نزیک به‌رده‌که‌وه به‌ بنده‌یه‌ک له‌ بنده‌کانی ئیمه‌ ئاشنا بوون. جه‌ماوه‌ری زانایان ده‌لین: ئه‌و به‌نده‌یه (خدر) بووه‌و، (نه‌بی)ش بووه‌، به‌لام ئایا ئیستا که زیندوووه‌ به‌سه‌ر زویه‌وه ئه‌ژی - وه‌ک ده‌لین خدری زینده؟ ئه‌وه کو‌مه‌لیکی زوریان به‌م چه‌ند به‌لگه‌یه پییان وایه‌که ئیستا زیندوو نییه‌و نه‌ماوه، یه‌که‌م: له‌باره‌ی (خدر)و(ئیلیاس) وه‌ له‌ئیمامی (بوخاری) پرسیار کرا: ئایا ئیستا هه‌ردوو زیندوون وه‌کو ده‌لین؟! ئه‌ویش گوتی: چو‌ن زیندوون، له‌کاتی‌کا پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌می به‌ر له‌مردنی خو‌ی فهرموویه‌تی: ((لا یبقی علی رأس المائۃ ممن هو الیوم علی ظهر الارض احد)). دووه‌م: ئه‌م فهرمووده که‌ئیمامی (موسلیم) هی‌ناویه‌تی وده‌لیت: ((ما من نفس منقوسة یأتی علیها مائۃ سنة وهی یومئذ حیه)). هه‌ر بو‌یه (ئین ته‌یمیه)ش ده‌لی: (ئه‌گه‌ر خدر زیندو بووبا، ده‌بوو به‌اتبایه‌ لای پیغه‌مبه‌رو جیهادی له‌ته‌ک کردبا، درێژه‌ی ئه‌م باسه‌ له‌ ته‌فسیری (روح المعانی)دایه. ﴿**آتیناه**

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنَّا غَدَاءٌ نَأْخُذُ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَضَبٌ ﴿٦٣﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخَرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحَوْتَ وَمَا أَكْسَيْتُهُ إِلَّا الشَّيْطَانَ أَنْ أَذْكَرُهُ، وَأَخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٤﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْعُ فَارْتَدَّ عَلَيْنَا آثَارُهُمَا قَصَصًا ﴿٦٥﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٦﴾ قَالَ لَهُ، مُوسَى هَلْ أَتَيْتَكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَ مَعًا عُلِّمْتُ رُشْدًا ﴿٦٧﴾ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٨﴾ وَكَيْفَ نَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ﴿٦٩﴾ قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٧٠﴾ قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٧١﴾ فَأَنْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْنَاهَا لِنُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٣﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿٧٤﴾ فَأَنْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ، قَالَ أَفَقُلْتُ نَفْسًا رَكِبْتُ بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٥﴾

رحمة من عندنا﴾ که‌له به‌زه‌یی و میه‌ره‌بانیی خو‌مان به‌هه‌ره‌ورمان کرد بوو ﴿**وعلمناه من لدنا علما**﴾ و زانست و زانیاری تایبه‌تیشمان له‌ خو‌مانه‌وه که‌پیی ده‌لین (عیلمی له‌دونی) فیرکردبوو.

جا له‌باره‌ی (علم اللدنی)یه‌وه، (شیخ عبدالوهابی شه‌عرانی) ده‌لی: (واما زبده علم التصوف الذی وضع القوم فيه رسائلهم فهو نتیجة العمل بالکتاب والسنة، فمن عمل بما علم تکلم بما تکلموا، وصار جميع ما قالوه بعض ما عنده، لأنه كلما ترقى العبد فی باب الأدب مع الله تعالی دق کلامه علی الإفهام). واته: کاکله‌و پوخته‌ی (ته‌صه‌وف) کارکردنه به‌(قورئان)و(سوننه‌ت)ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ، ئه‌وانه‌ش که ئه‌و قسانه‌یان لی‌ده‌گپ‌رنه‌وه، دیاره کاریان به‌و قورئان و فهرمووده‌یه کردوو که‌فیری بوون، وه‌ ئه‌وه‌ی گوتویانه هیشتا هه‌ر هه‌ندیکی بووه، چونکه هه‌ر به‌نده‌یه‌ک که به

پەيزەى ئەدەب و وێلدا قەسە لەگەڵ خوادا بکاو سەرکەوئ، بېگومان وتەو گەفتوگۆيشى زۆر ورد دەبئ و، هەمووکەس يەكيش لىئى تىناگات. سەيرىكى تەفسىرى (ئالوسىي) بکە.

﴿٦٦﴾ **قال له موسى هل اتبعك** ﴿موسا ﷺ﴾ پيىگوت: ئاخۆ مۆلەتم دەدەيت شوينت بکەوم؟ واتە: پوخسەتم ئەدەيت کە بەردەوام لەگەلت بم؟ ﴿علي ان تعلمن مما علمت رشدا﴾ تا لەو زانستەى - لەلايەن، پەرورەدگار تەو - فيرکراويت، منيش فير بکەيت و نيشانمى بەدەى، بەلکو کەلکى ئى وەرگرم لە کاروبارمدا ﴿٦٧﴾ **قال انك لن تستطيع معي صبرا** ﴿خدر وتى: بەپراستى تۆ هەرگيز لەگەل من هەلناکەيت، ناتوانى خو پراگرييت لەبەرامبەر ئيشەکانى منەو، چونکە هەندئ شت دەبينى لەمنەو، بەروالەت لەگەل شەريعەتەکەى تۆدا ناگونجئ﴾ ﴿٦٨﴾ **وكيف تصبر على ما لم تحط به خبرا** ﴿وە چۆن لەئاست شتيکدا ئاگات لە بنج و بناوانى نەبئ و، لەپروالەتیشدا بە کارىکى ناپەسەند دياربينئ، چۆن دەردەبەى دەنگ نەگەيت، ئەگەرچى لە (غەيب)يشدا حیکمەتى زۆرى تيابئ﴾ ﴿٦٩﴾ **قال ستجدنى ان شاء الله صابرا** ﴿موسا بە خدرى گوت: ئەگەر خوا حەزبکا بەخۆپراگەر دەمبينيت هەتا لەگەلتابم ﴿ولا اعصى لك امرا﴾ و لەهيچ فەرمانىکى تۆ سەريپچى ناکەم ﴿٧٠﴾ **قال فان اتبعتنى** ﴿خدر وتى: جا ئەگەر قبولتەو بەدوامدا دييت ﴿فلا تسألنى عن شئ﴾ لە حیکمەتى هيچ شتيک پرسیارم ئى مەکە ﴿حتى احدث لك منه ذكرا﴾ تا خووم لەکاتى خویدا قەست بۆ دەکەم و لەنەينيهکەى ئاگادارت دەکەم.

کونکردنى گەمبەهه!

﴿٧١﴾ **فانطلقا حتى اذا ركبنا فى السفينة خرقها** ﴿ئینجا هەردوو پیکەو پویشن تاکاتئ سواری کەشتیەکە بوون و، خدر کونى تیکردو عەيبدارى کرد ﴿قال: اخرقتها لتغرق اهلبا﴾ موسا خوئ پینەگىراو بەسەر سوپمانیکەو وتى: ئاخۆ تۆ ئەم کەشتیە کون دەکەيت، هەتا هەموو سەرنشینهکانى نقوم کەيت؟! ﴿لقد جئت شيئا امرأ﴾ بەپراستى کارىکى بەدەپروو ناشايستەت کرد ﴿٧٢﴾ **قال ألم اقل انك لن تستطيع معي صبرا** ﴿خدر گوتى: مەگەر پيشتەر پيمنەگوتى تۆ هەرگيز ناتوانى لەگەل من خو پراگريئ؟ ﴿٧٣﴾ **قال لا تأخذنى بما نسيت** ﴿مووسا گوتى: لەمە لەبىرم چوو ليم مەگرە ﴿ولا ترمقنى من امرى عسرا﴾ وە لەفيروبونى ئەوزانىاريبەدا کە دەمەوئ لەتووه فيریم، سەختگيریم لەگەل مەکە، لەفەرموودەيهکيشدا هاتووه: ((كانت الأولى من موسى نسيانا)) فتح البارى: ٨ / ٢٢٨.

کوشتنى کورە لاوهکە!

﴿٧٤﴾ **فانطلقا حتى اذا لقيا غلاما فقتله** ﴿بەئى ئەمجارەش پۆزشەکەى ئى وەرگرت و پاشان لەکەشتیەکە دابەزین و پویشن تا لەپینگەدا بەکورپکى تازەلاو گەيشتن و خدر کوشتيئ!! ﴿قال اقتلت نفسا زكية بغير نفس﴾ موسا وتى: سەيرە! ئاياکە سىکى پاکى بئ گوناھت کوشت، بئ ئەوەى کە سىکى کوشتيئ؟! ﴿لقد جئت شيئا نكرا﴾ بەپراستى کارىکى زۆر گەورەى ناپەسەندت ئەنجامدا، چونکە هيئمان کونکردنى کەشتیەکە سووکتر بوو، تا کوشتنى ئەو لاوه بئ تاوانە.

کۆتايى جزمى پازدەيهه

والله الحمد والمنة

*** **

* ﴿٧٦﴾ **قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكَ اِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا** ﴿٧٧﴾ خدر وتی: ئەي پيەم نەگوێی هەرگیز تۆ ناتوانی لەگەڵ من ئارام بگري و هەلبەکەيت؟ چونکە من هەندى شت ئەکەم، بەروالت لەکارى ناپەسەندو نابەجى دەچن، بەلام لە واقعدا شتێکى نەيێنى گرنکى لەبەندايە ﴿٧٦﴾ **قَالَ اِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تَصَاحَبْنِي** ﴿٧٧﴾ موسا وتی: دەسا ئەگەر دواى ئەمە جاريکى تر پرسىارى هەرشتيکى لیکردى و رەخنەم لىگرتيت، ئيتەر هاوړپييه تيم مەکە ﴿٧٧﴾ **قَدْ بَلَغْتَ مِنَ لَدُنِي عَذْرًا** ﴿٧٨﴾ ئيتەر بەراستی مافى خۆتە، و لەلایەن منیشەوہ بيانووی جيابوونەوہ دەست کەوتووہ، منيش گلهيى و بيانووم نامەنى.

سه‌رگروشته‌ی راستگردنه‌وی دیواره‌که :

﴿٧٧﴾ فانطلقا حتى إذا أتيا أهل قرية ﴿هردو پیکه وه
پویشن تاگه یشتنه خەلکی شارێک، دیاره بۆ دیاری کردنی
ئەوشارە لەناو میژوونوو سەکاندا کیشە هەیە، ئەگەرچی
هەندێ ئه‌لین: شاری (ئەتاکییە)ی ئیستای سەر بە ولاتی
سووریە بوو ﴿استطعما اهلهـا﴾ داواى خوڤاك و
خواردەمەنیاں لیکردن، هەروەك میوانێك رووبکا ته جیگا یه ك
و برسی بی ﴿قابوا ان یضیفوهما﴾ ئەوانیش میوانداریان
نەکردن، چونكه خەلكێكى رژد و چرووك و پیسكه بوون
﴿فوجدافیهادرارا﴾ جا دیوارێکیان لەوی بەدیكرد ﴿یرید ان
ینقض فاقامه﴾ خەریکبوو بكه‌وى، به‌لام خدر هەلى
چنیه‌وه راستیكرده‌وه ﴿قال لو شئت لاتخذت علیه اجرًا﴾
موسا وتی: ئەگەر ئاره‌زووت ببووبا بۆچاك كردنه‌وى ئەو
دیواره كرێیه‌ت وهرئه‌گرت ﴿٧٨﴾ قال هذا فراق بيني وبينك﴾
خدر وتی: ئەوا ئیستا به‌پێى قسه‌ى خوٓت له‌یه‌ك
جیاده‌بینه‌وه ﴿سانبئك بتأويل مالم تستطع علیه صبرا﴾
كه‌میكى تر حكیمه‌ت و نه‌ینی ئەو رووداوانه‌ت بۆ
باسده‌كه‌م، له‌به‌رامبه‌ریانه‌وه بی ئارام بوویت.

به سه راهاتی گه میه که :

﴿^{۷۹} اما السفينة فكانت لمساكين يعملون في البحر﴾ هوئی کۆنکردنی کەشتییەکە، ئەمەبوو کە هی چەند کەسیکی ھەژارو بێنەوا بوو، لەدەریادا نیشیان پێدەکرد بۆیژیویان ﴿فأردت ان اعيبها﴾ بۆیە وستم بە کۆنکردنی عەبیداری بکەم ﴿وكان وراءهم ملك يأخذ كل سفينة غصبا﴾ چونکە لەپیشیانەوێ پاشایەکی ستەمکار ھەبوو، ھەموو کەشتییەکی چاک و بێ عەیبی زەوت دەکرد.

کوشتنی خولامه که :

﴿^{۸۸} واما الغلام فكان ابواه مؤمنين﴾ تا زه لاوه کهش (که کوشتم)! دهمزانی که سروشتی له سهر بی پروایی و خوانه ناسیی نه پروا، باوک و دایکیشی ئیماندارو موسلمان بوون ﴿نخشینا ان یرهمهما طغیاناً وکفراً﴾ جا ئیمهش

ترساین بە سەرکەشی خۆی هەردوو لەخشته بەرێ و ناچاریان بکات و هەلیان بنێ بەرەو سەرکەشی و بێ بروایی

﴿**فاردنا ان یبدلھما ربھما خیرا منه زکاة واقرب رحما**﴾ ویستمان بەوکارەییە پەرورەدگاریان بۆیان بگۆڕێ بەمنداڵیکی چاکتر و پاکتر بە میھربان تر.

روو خاندنی دیوارە کە و چاککردنە وە ی:

﴿**اما الجدار فکان لغلامین یتیمین فی المدینة**﴾ دیوارە کە ییش کە خەریک بوو ئەکەوت و ئیمەش بەخۆپایی چاکمان کردووە مانی دوو کۆرە بچکۆلە ی هەتیو بوو لە شارە کەدا ﴿**وکان تحته کنز لھما**﴾ لە ژێر یا گەنجینە یە کە هەبوو کە هی ئەو دوو مندالە هەتیو بوو، باوکیان بۆی دانابوون ﴿**وکان ابوھما صالحا**﴾ و باوکیشیان خواناس و پیاو چاک بوو، جا لە بەرخاتری بابیان، خوا پارێزگاری بۆ کردبوون، بۆیە ئیمەش ئەو کارە مانکرد، وتمان ئەو کە لا فائوێ دەری بخاو و بفەوتی. رافە کە رانی قورئان ئەلین: چاکیی و راستیی باوک، سوود بەنەو کانی دەگە یە نیت، ئەگەر موسلمان بن. ﴿**فارد ربک ان یبلغا اشدھما**﴾ پەرورەدگارت ویستی ئەو دووانە کاتی گەنجینە کە یان دەستکە و یتەو بەگەنە تەمەنی بلوغ و بەھیزبوون ﴿**و یستخرجا کنزھما**﴾ و ئەو سا خەزینە ی خۆیان لە ژێر دیوارە کەدا دەربینن ﴿**رحمة من ربک**﴾ ئەمە ییش بەزەیی و میھربانییە کە بوو لە لایەن پەرورەدگارتەو بەرامبەر بە دوو کۆرە چکۆلە یە کردی لە بەر چاکی باوکیان ﴿**وما فعلتہ عن امری**﴾ دلنیا شەبە لەخۆمەو نەمکردووە، بە لکو گشت بەفەرمانی خوا بووہ ﴿**ذلک تاویل مالم تسطع علیہ صبرا**﴾ ئەو روونکردنە وە ی ئەوشتانە بوو کە تۆ نەتوانی بەرامبەریان خۆراگر بیت. (تەبەری) ئەلین: گێرانی وە ی ئەم چیرۆکەو، چیرۆکە کە ی (موسا) و (یوشع) ی هاوپییشی، هەر یۆئەو یە پە یامبە ریش ﷺ بۆ سزادانی هاو بەشدانە ران و گالتە کە ران بەخۆیی و بەقورئانە کە ی پەلە نەکات. داستانێ موسا و خدر وە ک لە (بوخاری) و (موسلیم) دا هاتووە بەم شیوہ یە بووہ: (ئوبە ی) ئەلین: پە یامبەر ﷺ فەرمووی: جارێکیان موسا لەناو بەنی ئیسرا ئیلدا و تاری ئەدا، جا لەو دەمەدا لێیان پرس ی: کی لە هەموو کەس زاناترە؟ وتی: من، ئینجا لە بەر ئەو کە نە یوت خوا ئەزانی، خواش لێ بەگلە یی هات و، نیگای بۆ کرد کە لە (مجمع البحرین) دا بەندە یە ک ی سالت و راسالت هە یە، ئەو بەندە یە م لە تۆ زاناترە، موسا وتی: خوا! من چۆن پیی بگەم؟ جاھەر، بەوشیوہ یە کە قورئان باسی لێو کرد، پە یامبە ریش ﷺ روونیکردووە، بەلام ئاخو خدر کی بیت؟ لە چ سەردە میکا ژیا بی؟ پیغەمبەر بوو بی؟ یاخود پیاویکی سالت؟ ئاخو ئیستا زیندووبی؟ یان مردووی؟ جابو هەریە کە لەو پرس یارنە جیاوازی و کیشە یە ک ی زۆرە یە، هەرچەندە جەماوہ ی زانایان دەلین: پیغەمبەر نەبوو، ئەگەر چی (شنقیتی) بەلایەو پیغەمبەر بوو، قسە ی راست ییش هەرئەو یە کە ئیستا لە ژیا ندا نەماو و هەرلە کاتی خۆیدا مردووە، (ئیبنی کەسیر) دەلی: هەر فەرموودە یە ک لە بارە ی ژین و زیندووی تی (خدر) وە هاتبێ لاوازە، هەر وەھا (ئیبنی حەجەر) ییش زۆر ی ک لەو فەرموودانە ی لاواز کردووە. (اضواء البیان) ییش دەلی: ئەو پەحمەت و (عیلمە لەدونی) یە خوا بەویدا، بە پیی ئایە تی (وما فعلتہ عن امری) لە ریتی وەحییە وە بوو، چونکە هیچ رییە ک ی تر جگە لەوەحیی حوکم و بریاری لێو رناگری و، بینای حوکمی هیچ شتیکی لە سەرناکری، بەتایبە تی کوشتنی خەلکیکی بێ تاوان، جاکە وابوو خدر پیغەمبەر بوو، بەلی منیش هەرئەمە ی (شنقیتی) م بەلاو لەهەقەو نزیکترە، خوایش باشتەر دەزانی.

لهم داستانه دا:

۱- دهبی هه میشه هه ولبدری رابه ریکی زیره که وهوشمه ند دابنریت، سوودیش له ژیری و زانسته که ی وهر بگری هه وه کو موسا عليه السلام هه ولیداو که وته شوین ئه وزانا به ریزه، دیاره ئه مه سه رمه شقه بو هه موو که سی که له هه پایه وپله یه کی زانیاریدا هه بیته، وه له هه ته مه ن وسانیکدا بیته دهبی به دوا ی زاناو که له پیاواندا بگری و لییان به هره مه ند بی.

۲- کاکله ی زانستی راسته قینه ی خوا یی هه ره له به ندایه تی وخوا په رسته وه سه رچا وه دهگری.

۳- فیرموونی زانیاری دهبی بوکارپنکردن بیت، چونکه موسا عليه السلام به ماموستا که ی خوی وت: ((مما علمت رشدا)) واته: زانیاریه کم فیربه که بمگه یه نییته ئه اوات و مه به سته خوم.

۴- نابی په له له نیش وکاری روژانه دا بگریته، چونکه گه لی له وکارانه هه یه کاتی گونجاو وشیایان دهوی.

۵- زۆربه ی رووداوه کان دوو دیمه نیان هه یه، دیمه نیکی ناشکرا له ئیمه، دیمه نیکی دیکه ی نادیار، جا هه رشتیک له ژیانماندا روودا، نابی به په له بریار بدهین، چونکه گه لی له وکارانه که رووداوه دن و حیکمه ته که یان له ئیمه وه نادیاره، بو دوا یی ده رده که وی که حیکمه تیکی وردی خوا یی له بندایه.

۶- دین و ئیمانی باوک که لک ده به خش ی به روله ی برواداریان، چونکه (خضر) له بهر باوکیکی صالح وچاککار بوو به رگری له گه نجینه ی مندا له کان کرد.

۷- زۆر جار مرو ف ده بیته ناحه زونه یاری هه رشتیک نه یزانی، ده شی که سی که ناموژگاری که سیتر بکاو لییشی وهر نه گری و، گله ییش له بابای ناموژگار بکا!

۸- دهبی قوتابی و شاگرد به رامبه ره ماموستا که یان زۆر به ئه دهب وله سه ر خو بن و له ناست یه که تر دا زۆریش خو به که م زانین.

سه رگروشته ی زیلقه رنه یین:

﴿وَسْأَلُونَكَ عَنِ الْقُرْنَيْنِ﴾ له باره ی (زولقهر نه یین) یشه وه پرس یارت لیده که نه؟ ﴿قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا﴾ پییان بلی: ئه ی موحه ممه د عليه السلام واهه ندی له به سه ره اتی ئه ویشتان بو یاس ئه که م ﴿إِنَّا مَكْنَا لَهُ فِي الْأَرْضِ﴾ به راستی ئیمه هیژو ده سه لآتمان له زه ویدا پندا ﴿وَأَتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا﴾ وه له هه موو شتیک که پیویست بوو هوکارو نامرازه که یمان بو ره خساند ﴿فَاتَّبَعَ سَبَبًا﴾ ئه وسا ئه ویش هو یه کانی به کار هیناو به دوا ی مه به سته ییدا چو و تاگه یشته مه به سته خوی.

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَاتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّمَا أَنْتَ تُعَذِّبُ وَإِنَّمَا أَنْتَ تُخَذِّلُ فِيهِمْ خُسْفًا ﴿٨٦﴾ قَالَ آمَنْتُ أَنْ تَأْتِيَنِي سُبْحَةٌ أَوْ يَوْمٌ أَمْسَىٰ فَيُعَذِّبُنِي ۖ عَذَابًا بَاطِلًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَّا أَنْتَ ۖ إِنَّمَا أَنْتَ تُعَذِّبُ وَإِنَّمَا أَنْتَ تُخَذِّلُ فِيهِمْ خُسْفًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سَبِيلًا ﴿٩٠﴾ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾ ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾ قَالُوا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّا يَأْجُوجُ وَمَاجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾ فَمَا اسْطُغُرُوا أَنْ يَظْهَرُوا وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ ۖ نَقْبًا ﴿٩٧﴾

رافەكەرانی قورئان ئەلەین: ئەم (زولقەرنەین)ە ھەر ئەسكەندەری یۆنانییە، توانیویەتی خۆرەلات و خۆرئاوا بخاتە ژێردەسەلاتی خۆیەو، ھەربۆیە ناویشیان ناو (ذو القرنین)، چونكە پاشایەکی بڕوادارو چاك و دادگەر بوو، وە لەنیوان سەردەمی عیساو موخەممەدا سەلامی خوايان لەسەر بیئت ژیاو. ھەرچەندە لەدیاریکردنی ئەم (زولقەرنەین)ەدا لەناو میژوو نووساندا كیژە ھەیە: بۆ نمونە ھەندیکیان ئەلەین: ئەسكەندەری مەقدونیی یۆنانییەو بەئەسكەندەری رۆمیش بەناوبانگەو، شاگردی (ئەرەستۆی ھەكیم) بوو، (٣٠٠) سالییش پێش لەدايكبوونی عیسادا بوو، لەخۆرئاواو و لاٲی (ئیتالیای) ئەمڕۆ (فەرەنسەو ئیسپانیای) داگیر کردوو، لەولایشەو ئەوبەری دەریای سپیی باكوری ئەفەریقایی داگیرکردو شاری ئەسكەندەریەى دروستکرد، لەم لایشەو ھیندستان و چین و ئەوانەى داگیرکرد. جا لەگەرپانەویدا لە (خورمال)ى سەر بەھەلەبجەى سولەیمانیی نەخۆش دەكەوێت و نەمریت، ھەندى زانای میژووناسیش ئەلەین: تەرمەكەیان ھیناوتەو بۆشارۆچكەى ئەسكەندەرییەى لاى شاری بەغداو، لەوى بەخاك سپێرراو. ئەم زانیارییەم لەتەفسیری نامیی بەدەسكارییەو وەرگرتوو.

زولقەرنەین چوو ھەتا گەیشتە خۆرنشین:

﴿^{٨٦} حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ﴾ خۆی ولەشكرەكەى كەوتە رى تا گەیشتە ناوچەكانى خۆرئاوا ﴿وَجَدَهَا تَغْرِبُ فِى عَيْنِ حَمَئَةٍ﴾ وا ھاتە بەرچاوى خۆر لە گۆم و كانیاویكى رەش و لیلدا ئاوا ئەبیئت ﴿وَوَجَدَهَا عِنْدَهَا قَوْمًا﴾ ھەرلەویشدا گەلیكى دلرەق و بت پەرست و خوانەناسى دى ﴿قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ﴾ وتمان: ئەى زولقەرنەین! ﴿إِنَّا أَنْتَ تَعْذِبُ﴾ دەتوانى سزایان بدەى، ئەگەر بەردەوامىن لەسەر كوفرى خۆيان ﴿وَأَمَّا أَنْ تَتَخَذَ قَبْهَم حَسَنًا﴾ دەشتوانى پێگایەكى چاكیان بۆھەلبرێریت، بانگیان كەیت بۆلاى ئایینی خواو چاكەیان لەگەل بكەیت ﴿^{٨٧} قَالَ أَمَّا مِنْ ظِلْمٍ﴾ وتى: بەلى وا ئەكەم، بەلام ھەركەسى ستم و ھاوبەشى بۆخوا دابنى و لەسەر بى پڕواى خۆیشى بىنییەو ﴿فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ﴾ ئیمەش لەدوایدا سزای ئەدەین و ئەيكوژین ﴿ثُمَّ يَرِدْ إِلَىٰ رَبِّهِ﴾ پاشانیش دەبریتەو لاى پەرورد گارى ﴿فَيَعَذِّبُهُ عَذَابًا نَّكَرًا﴾ ئەوسا ئەویش سزایەكى زۆر سەخت و گەورەى دەدا لەدۆزەخدا ﴿^{٨٨} وَأَمَّا مَنْ أَمِنَ وَعَمِلَ صَالِحًا﴾ ھەركەسەش بڕواى ھیناو لەكوفر دووركەوتەو و كارى پەسەندوچاكى كرد ﴿فَلَهُ جِزَاءُ الْحَسَنِ﴾ پاداشتى زۆرباشى بۆئەبى ﴿وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا﴾ و كاروبارى ئەم دونیایەشى بۆئاسان دەكەین.

زولقەرنەین گەیشتە خۆرەلات:

﴿^{٨٩} ثُمَّ اتَّعَىٰ سَبْيًا﴾ پاش ئەو كە لاٲى خۆرئاواى گرت دیسانیش سوودى لەو ھۆیانە وەرگرت لەبەردەستیا بوون و، رێگەى گرتە بەر بۆ خۆرەلاتیش ﴿^{٩٠} حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ﴾ تا گەیشتە ناوچەكانى خۆرەلات، ﴿وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا﴾ دیتی خۆر لە پێش چاویدا بەسەر ھۆژىكا ھەلدیت كە ھىچ پەناگا و داپۆشەریكمان لەونەداونەتى، واتە: ھىچ جل و بەرگ و فەرش و رایەخىكیان نەبوو، وەلە دەشتىكى كاكى بەكاكیییدا دەژيان و، ئەدارو نەدرەخت و، نەشاخ و كىوى تێدانەبوو، تەنانەت بەكەلكى بىناو ساختمانیش نەدەھات ﴿^{٩١} كَذٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا﴾ ئەوسا رەفتارو ھەلسوكەوتى (ذوالقرنین) لەگەل گەلى خۆرەلاتیشدا ھەرەكو رەفتارو ھەلسوكەوتى وابوو لەگەل گەلى خۆرنشیندا، وە بێگومان ئیمە بەتەواوى ئەمانزانى بەو ھى ئەوبیری بۆى دەچوو، دەمانزانى سوپاو لەشكرو راویژكارو دارایی بۆ ئەو جەنگە چەندە.

زولقهرنه نین گه یشته ده قهری لای ناجووج و باجووج:

﴿**ثم اتبع سببا**﴾ دیسانه وه پاش رامکردنی ولاتی خوره لات ریگه یه کی ترو هو یه کی تری گرت بهر بهر و باکوور ﴿**حتى إذا بلغ بین السدین**﴾ تا گه یشته نیوان دوو کیوی گه وره که له باکووری ولاتی چیندان و بوته جیا که ره وهی ولاتی (چین له مه نغولیا) وه له دهورو بهری (نهرمینیا) و (نازه ربایجان) دا، ﴿**وجد من دونهما قوما**﴾ له خواروی دوو کیوه که دا خه لکانیکی دییت بیجگه له دووده سته که ی تر ﴿**لا یکادون یفقهون قولا**﴾ له وانه بوو له هیج قسه یه که تی نه گهن، واته: خه لکیکی زمانه زان و که ودهن و دوور له شارستانییهت بوون، چونکه له ناوچه یه کی شاخوویی و دوور له ناوه دانیدا بوون، وه ئه و خه لکه به ده ست دوژمنیکی سهر سخته به ناوی یاجووج و ماجوجه وه گیروده ببوون، بویه کاتی ده سه لاته که ی زولقهرنه نین یان دییت، خیرا په نایان پیبرد ﴿**قالوا یا ذا القرنین**﴾ و تیان: ئه ی زولقهرنه نین! ﴿**إن یاجوج و ماجوج مفسدون فی الارض**﴾ به راستی یاجووج و ماجووج له م ولاته دا به دفر و خراپه کارن. به لئ... ئه مانه له نه ژاددا هه ر ئاده مزادن، به لام سیمایان تیکه و لی که یه، هی وایان هه یه کورته بالا یه، هه یانه بالا به رزه، گه لیکی تالانکه رو دزوو پیاو کوژن، هه رچییان به رپه لکه وی ئه یخون: (عن زینب بنت جحش - رضی الله عنها - قالت: ((استيقظ النبی ﷺ من نومه وهو محمر وجهه، وهو يقول لا إله إلا الله، ویل للعرب من شر قد اقترب! فتح اليوم من ردم یاجوج و ماجوج مثل هذا وحلق قلت: یا رسول الله ﷺ: انهلك وفینا الصالحون؟ قال نعم إذا کثر الخبث)) خاتوونه زهینه ب خوا لیبرازی بیته ده لیته: پیغه مبه ر ﴿**له خه و به خه بهر هات**، که رنه گو رو خساری سوورمه لگه راپو! ده یگوت: هاوارو واده یلا بو (عهره ب) له وشه رو خراپی و به د فهرییه ی لیئانه وه نزیک بوته وه، وانه مبه رو درگای به ربه سته که له (یاجووج و ماجووج) ده کریته وه، وه که ئه م دوو په نجه یه (په نجه گه وره)، په نجه ی شایه تومان، واته: وه کو ژماره (۹۰) که له لای عهره ب باو بووه به جوړیه یه کتریان له ژماره ناگادار کردوه. خاتوو زهینه ب گوتی: ناخو ئیمه ش تیا بچین که خه لکانی صالح و باشمان له نیواندا بیته؟! فهرمووی به لئ هه ر کات زینا و فساد و خراپه کاری زو ربوو. پینشه وانه حمه د. ﴿**فهل نجعل لك خرجا**﴾ ناخو ئه گوئجی ئیمه باج و خه رجی و دیارییه کت بو کو بکه ی نه وه ﴿**علی ان نجعل بیننا و بینهم سدا**﴾ که له نیوان ئیمه و نه وانه دا به ربه سته کت دروست بکه یته، تانه وان نه توانن شالو مان بو بینن ﴿**قال ما مکنی فیه ربی خیر**﴾ زولقهرنه نین وتی: ئه و زانیاری و مال و سامان و دارایی و ده سه لاته ی که په روه ردگارم پییداوم چاکتره له وه ی ئیوه نه مده نی ﴿**فاعینونی بقوة**﴾ سامان پیویست نییه، به لکو ئیوه به هیزی بازووی خو تان یارمه تیم بدن ﴿**اجعل بینکم و بینهم رما**﴾ ئه وسا له نیوان ئیوه و نه وانه دا به ربه سته کی ئه ستوور دروست ده که م ﴿**اتونی زبر الحدید**﴾ ده ساله ته ناسنی گه وره م بو بینن و که له که ی بکه ن ﴿**حتى إذا ساوی بین الصدفین**﴾ نه وانیش ناسنیان له سهریه که که له که کرد تا دیواریکی دروست کردو ئه م به روئه و بهری کیوه که ی پرکرد ﴿**قال انفخوا**﴾ ئه و جا وتی: به ده ورییدا ناگر هه لکه ن و خو شیکه ن و بیده میئن ﴿**حتى إذا جعله نارا**﴾ نه وانیش کاره که یان نه جامدا تا پارچه ناسنه کان هه موو بوونه ناگر سوور بوونه وه ﴿**قال اتونی افرغ علیه قطرا**﴾ ئینجا وتی: ئیستا مسی قال و تواوه م بو بینن با سهریا بیرژم، نه وانیش داوا که یان جیه جیکردو، ئه میش ناسنه که ی گوشیی و بوو به یه که پارچه و سه دیکی قایمی دروست کرد ﴿**فما استطاعوا ان یمظروه**﴾ ئیتر گیره شیوینه (مفسد) هکان نه یان توانی سهرکه و نه سهری له بهر نه ستووری و به رزیی ﴿**وما استطاعوا له نقبا**﴾ نه شیانتوانی له خواره وه کونیکه ن له بهر قایمی و مه که می ﴿**قال هذا رحمة من ربی**﴾ ئینجا زولقهرنه نین وتی: ئه م ده سه لات و به ربه سته ره حمه ت و میهره بانیه که بوو له لایه ن په روه ردگارمه وه پینی به خشیوم، ئه گینا

ئەوکارە لەتوانای مندا نیە ﴿ **فَإِذَا جَاءَ وَعْدَ رَبِّی جَعَلَهُ دُكًا** ﴾ ئینجا ھەراکاتێ بەلێنی بەرەللابوونیان لەلایەن پەروردگارمەوہ بەجێ گەیشت کەکاتی نزیکبونەوہی روژی قیامەتە ئەو بەربەستە وێران ئەکات و ئەیکوتی بەسەر یەکا و وردوخاشی دەکا ﴿ **وَكَانَ وَعْدَ رَبِّی حَقًّا** ﴾ خۆ بیگومانیشە بەلێنی پەروردگاری من راست و دروستە و، ھەر وەدی دی.

لەم داستانە میژوو بییەدا:

۱- ھیچ کاریک بێ پەیدا کردنی ھۆ ئەسبابی شیاوی خۆی ئەنجام بەخس نابی، وەك زولقەرەنەین پێی ھەلسا: (ثم اتبع سببا) ... سی جار قورئان دووپاتی دەکاتەوہ.

۲- ھیچ دەولەت و دەسەلاتدارێک سەرکەوتوو نابێت تا چاکان و خزمەتگوزاران دابخۆش نەکات و "لا سارو خراپکارانیش سزا نەدات، واتە: نابێ بەیەك چاوسەیری ھەردوولا بکات.

۳- داوای گران و قورس لەمیلەت شیاوی دەولەتی ئیسلامی نییە.

۴- نابێ ھیچ دەولەتیکی دلسۆز لەداواکارییەکانی گەل بێ وەلام بێت.

۵- زولقەرەنەین تەنەنەتی لەگەڵ ئەوانەدا کە لەقسە تی ئەنگەیشتن خەریک بوو و داخوایەکانی وەلام دانەوہو بەربەستەکی بۆ دروستکردن لەگەڵ ئەوہەموو ئەزەتەدا.

۶- دروستکردنی ئەمنیەت و پاراستنی ولات، یەکەم مەرچە بۆ ژبانی ئاسوودەیی، بۆیە زولقەرەنەین ئەوہەموو ھەولێ دا بۆبەندکردنی یاجوج و ماجوج تا ھیرش نەھیننە سەر ئەوگەلە.

۷- ھەر وەزی و ھاریکاری لەئەنجامدانی کارە گشتییەکاندا لەناو جەماوەردا خالیکی زۆر گرنگە بۆ پیوژی بە دەستھێنان و پاشان بەرگری لیکردنی.

۸- رابەری راستەقینە دەبێ ئەوئەندە سامان و ماددە ی لا گرنگ نەبێ، ھەر وەکو پەیا مەبەرانیشت ئەو رەوشەیان ھەبوو: (لا أسألكم عليه من أجرة).

۹- مرقّ ھەرچەندە دەسەلات و ھیزی زۆر لەبەردەستیا بێت نابێ لەخوایای و یاخیی ببێ.

۱۰- ھەمووشتیک تەواو دەبێ و دەپروات، ئەگەرچی زۆریش قایم و مەحکەم بێت، کەوا بوو لەپیکەوہ نانی سامان و دارایی و دەسەلاتدا دەبێ ھوشیار بین.

﴿ **وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ** ﴾ وەلەو روژە بەدواوہ وازمان لێھێنان تاوہکو شەپۆل ئەدەن و بەیەکدا دین وەك شەپۆل دەریا، یاخود وازمان لێھێنان بۆئەو روژە کە بەربەستە کە دەشکێت، ئەوانیش بەپەلەو بە کوئەل

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دُكًا وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿٩٨﴾ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَتَفْجُفُ فِي الصُّورِ ﴿٩٩﴾ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَتَفْجُفُ فِي الصُّورِ ﴿١٠٠﴾ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ﴿١٠٢﴾ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ فَبُخِطُوا أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا ﴿١٠٥﴾ ذَلِكَ جَزَاءُكُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُولًا ﴿١٠٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ﴿١٠٨﴾ قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكَلَّمْتُ رَبِّي لِنُفِذَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نُنْفِذَ كَلِمَتُ رَبِّي وَلَوْ جُنَّا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ إِنَّ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

۳۰۴

دینہ دہری، کہ نہ وہیش یہ کیکہ لہ نیشانہ کانی روژی قیامت. ﴿ونفخ فی الصور فجمعناهم جمعا﴾ لہ وہو دوا لہ نہ فحہی دو وہدا فوو بہ شہ پیوردا نہ کری و ہموو کوئہ کہینہ وہ بو حیساب و کیتاب. دوزخ لہ بہ ردہم خوانہ ناساندا رادہ نری:

﴿**وعرضا جہنم یومئذ للکافرین عرضا**﴾ وہ لہ ورژدہ دوزخ بہ شیوہ کی زور قورس و ناپہ حہت بو کافرو بی پروایان دہخینہ پرو و ہموو شیانی تی دہخین ﴿**الذین کانت اعینہم فی غطاء عن ذکرى**﴾ ئەوانہی چاویان لہ ناپہ ردہی لیلی و تارکییدا قوو چاوبوو لہ یادی قورئانہ کم و نہ یاندہ ویست یادی بکہن ﴿**وکانوا لا یستطیعون سمعا**﴾ نہ شیاندہ توانی بیسن و خویمان کردبووہ کہ پولال و حہزبان لہ قورئان نہ دہ کرد ﴿**افحسب الذین کفروا ان یخذوا عبادى من دونى اولیاء**﴾ ناخو کافرو بی باوہ ران لایان وایہ و بویمان دہچیئہ سہر ئەگہر - لہ باتی من - ہندی لہ بہ ندہ کانم بکہنہ پشتیوان و دوستی خویمان و کہ لکیان پی دہگہ یہ نن ولہ سزای من پزگاریان دہ کەن؟! ﴿**انا اعتدنا جہنم للکافرین نزلا**﴾ با ئەوانہ چاک بزانن کہ بیگومان ئیمہ دوزخمان کردوئہ پەزیرایی و مەنز لگہی بی پروایان ولہوی نیشتہ جی دہ بن.

کی زورتر زیانی پی دہگا لہ کردہ وەکانیدا:

﴿**قل هل ننبئکم بالآخرین اعمالا**﴾ بلی ئەی محەمەد ﷺ: ئایا پیٹان بلیم: زیانبارترین کەس لای خوا کیئہ؟ ﴿**الذین ضل سعیہم فی الحیاة الدنیا**﴾ ئەوانەن کە هەول و تیکۆشانەکانیان لہم ژيانی دونیادا بە هەوانتەو بی ناوہرۆک دەرچوو، چونکہ بی پروابوون و ہەرچی شیان کردبی لییان وەرنە گیراوە. (تەبەری) دەلیت: ئەم ہەر شہیہ تەواوی خە لکانی بیدەچی و، خاوەن بیروباوہرہ گەندەل و چەواشە کاریەکان دہگریئەوہ. ﴿**وہم یحسبون انہم یحسنون صنعا**﴾ لہ گەل ئەویشدا لایان وایہ کاریکی شیاوو شایستەیان ئەنجام داوہ، خویمان نہ زانکرد کە: ناکارچاک لہ گەل کوفرو بی پرواییدا کە لکی نابی ﴿**اولئک الذین کفروا بآیات ربہم ولقاءہ**﴾ ئەوانہ کە سانیکن کەبە نایە تەکانی پەرور دگاریان و بە گەشیشتنی دیداری ئەو لہ دواپوژدا کافرو بی باوہر بوون ﴿**فحبطت اعمالہم**﴾ ئینجا لہ بەرئەوہ کردہ وەکانیان نابوودو پووچە لبووہ ﴿**فلا نقیم لہم یوم القیامہ وزنا**﴾ ئینجا ئیمەش لہ پوژی قیامەتدا ہیچ تەرازو و میزانیکی سەنگینیان بو دانانیین. (واتە: ہیچ نرخ و بایەخیەکیان نابی). (عن ابي ہریرة ﷺ قال: قال رسول اللہ ﷺ: ((انہ لیأتی الرجل العظیم السمین یوم القیامہ، لا یزن عند اللہ جناح بعوضۃ، وقال: اقرؤا ان شئتم: ((فلا نقیم لہم یوم القیامہ وزنا)). متفق علیہ!!

﴿**ذلک جزاؤہم جہنم**﴾ ئەو تۆلەیان بی ناگری دوزخ ﴿**یما کفروا واتخذوا آیاتی ورسلی ہزوا**﴾ لہ بەر بی پروایی و گالئە کردنیان بە نایەت و بە پەیا مہرانی من.

پاداشتی موسلمانە صالحەکان:

﴿**ان الذین آمنوا و عملوا الصالحات**﴾ بیگومان ئەوانہی ئیمان و باوہریان ہیئانو، کردوہی چاکیان ئەنجام دا ﴿**کانت لہم جنات الفردوس نزلا**﴾ ہەر لہ زووہوہ باخەکانی فیردە و سمان کردوئہ جیی پەزیراییان. (عن عبادة بن الصامت ﷺ ان رسول اللہ ﷺ قال: ((الجنة مائة درجة، ما بین کل درجتین کما بین السماء والأرض، أعلاها الفردوس، ومنها تفجر أنهار الجنة الأربعة، فإذا سألت اللہ فاسألوا الفردوس)). ونحوہ عن ابي ہریرة ومعاذ بن جبل وغيرہم من الصحابة). متفق علیہ. بە ہەشت سەد پلہیہ، دووری ہەر یەکیکیان لہ یە کدی بەقەد دووری ناسمان و زەمینە لہ یە کتر،

مەزن و بلندترین باخاتی (فیردهوس)ه، هەرچوار جۆباره کانی بههشتیش هەرلهوی هەلدهقولین، ئەوسا هەركات ئیوه داواتان لەخوا کرد، فیردهوسی لیبخوازن.

﴿^{۱۰۸} خالەین فیها﴾ بههتا هەتاییش لەویدا ئەمیننەوهو ژیانیان تیدا نەپراوهیه ﴿^{لا ییغون عنها حولا}﴾ هەرگیز بیزارنابن و بۆ خوشیان داوای جی گوێکی ناکەن و، قەتیش پیان خوش نییه لیی دەرچن. وشەکانی خوا تەواو نابن، نەردەریاکانیشت بینه مەرکەف:

﴿^{۱۰۹} قل لو کان البحر مدادا لکلمات ربی﴾ پیان بلێ: ئەگەر بۆ نووسینی وشەکانی پەروردگارم دەریا گشت مەرکەف بێ تاحیکمەت و نەینیهکانی ئەویان پیینووسری ﴿^{لنفد البحر قبل ان تنفد کلمات ربی}﴾ پیش لەکو تایی هینانی وتەو بریارەکانی پەروردگارم دەریا هەموو هەلدهچۆری ﴿^{ولو جئنا بمثلہ مدادا}﴾ ئەگەرچی ئەو نەدی تریشیان فریاخەین بۆکۆمەکیان، هیشتا هەرکو تاییان نایەت.

موجه مەهد ئادەمزادەو، خواش هەریه کە:

﴿^{۱۱۰} قل إنما انا بشر مثکم یوحی الی﴾ پیان بلێ ئەوی پیغه مەبرا ﴿^{منیش تەنها هەرمو قیکم وەک ئیوه، وەحیم بۆ دەکردی کە: ﴿انما ایلکم الہ واحد﴾}﴾ بلیم بەراستی تەنیا یە کخوای پەرستراو هەیه، تەنها خوای پەرستراویکی یەکتایه ﴿^{فمن کان یرجوا لقاء ربہ}﴾ ئینجا هەرکەسیک لەئیوه ئومیدی بەگەیشتنی دیداری پەروردگاری خۆی هەبی لەدواپۆژدا ﴿^{فلیعمل عملا صالحا}﴾ با کاری چاک و کردەوهی دروست ئەنجام بدات ﴿^{ولا یشرک بعبادۃ ربہ احدا}﴾ وە لەپەرستنی پەروردگاری خۆیدا هیچ کەسیک نەکاتە هاوتا و هاوبەشی و روپامایی نەکات، چونکە خوا تەنها دلسۆزی و ئیخلاص وەرئەگرتی، نەپریا و روپامایی و شیرک و هاوبەش دانان.

(ولله الحمد والمنة).

*** **

۱۹- سوورە (مهریه م)

مەککەییەو (۹۸) نایەتە

بەناوی خوای بەخشنەدی میهرەبان

ئەم سوورەتەش هەربۆ چەسپاندنی یەکتاپەرستی و زیندوو بوونەوهو پاداشت و تۆلەیه، دەشتوانین کورتتر بلین کە: هەموو تەوهرەکی تەوحید و برۆا بوونە بەبوون و تاک و تەنیایی خوای گەرە... پەپرەو پرۆگرامی ریگاو ریبازی راستان و گوپریان.

* داستانێ هەندی لە پەيامبەرەن وەکو (زەکەریا) و (یەحیا) ی کوپی و (موسا...)/ علیهم الصلاة والسلام دینی وەرله ویشەوه دەست پیدهکات.

* پروداوه میژووییەکی خاتوو (مهریه م) و عیسا ی کوپی دەگیرێتەوه، چونکە ویستی خوا وابوو کەئەو موجیزە گەرەیه رووبدات بە لە دایکبوونی عیسا ﷺ بێ هیچ جۆرە پەییوەندییەکی نیرو مییی! بێ ئەوهی مهریه م میرد بکات، بۆیه پیی دەلین: (مریم العذراء).

* لەپاشان باسی (ئیسراھیم) لەگەڵ باوکیدا دیت، ئینجا نرخاندن و پرێزدانان بۆ ئەم پەيامبەرە بەرێزانە: (ئیسحاق، یەعقوب، موسا، هاروون، ئیسماعیل، ئیدرس، نوح) -سەلامی خویان لەسەر بیت- دەشتوانین بلین: دوولەسەر سی سوورەتە کە باسی ئەمانەیه، ئەلبەتە مەبەستیش لەوه راگەیانندی ئەو راستییە کە هەموو

په‌یام‌به‌ران هه‌ر یه‌ك كاری سه‌ره‌كییان بووه، ئه‌ویش یه‌كتا په‌رستی و دووركه‌وتنه‌وه‌یه له‌هه‌ر هاویه‌ش و بپاردا نیک، به‌ده‌ر له‌شه‌ریعه‌ته‌كه‌ی خوا.

* چه‌ند دیمه‌نیکی روژی قیامت دینیت، كه‌ چۆن تاوان‌باره‌ بێ باوه‌رەكان به‌ده‌وری جه‌ه‌نمه‌دا له‌سه‌ر ئه‌ژنۆ كه‌وتوون و چاوه‌پوانن فری بدرینه‌ ناویه‌وه.

* كۆتاییشی دیت به‌دوور راگرتنی خوای‌گه‌وره‌ له‌هه‌رجۆره‌ هاویه‌شیك: منداڵ.. هتد. وه‌ به‌توندترین شیوه‌ به‌گژ هاویه‌شدانه‌راند! ده‌رواو به‌هێزترین به‌لگه‌یان بو‌دینیت‌ه‌وه، له‌سه‌ر بێ شه‌ریکی خوا.

* ناویشی سووره‌ی (مه‌ریهم)ه‌، له‌به‌رئ‌ه‌وه‌ تا دنیا دنیا بیت ئه‌ودا ستانه‌ سه‌ر سوپه‌ینه‌ره‌ هه‌رشكۆمه‌ند بیت

وبوتریت‌ه‌وه، منداڵك له‌دايكبوو به‌بێ باوك!! پاشان بو‌ پاكانه‌ی دایكه‌كه‌ی له‌لانك و بی‌شكه‌دا بیت‌ه‌ گه‌فتوگۆو قسه‌و باس كه‌ئهمیش دیسانه‌وه‌ رووداوێکی سه‌یرتره‌ مروقه‌كان گشت اقیان و پرده‌مینێ له‌به‌رامبه‌ریه‌وه، ئه‌گه‌ر خو نه‌ده‌ن به‌ده‌سته‌وه.

ده‌سا سلّو له‌ مه‌ریم وكوپه‌كه‌ی (واته‌: عیسا) تا پوژی دوایی دی. ده‌با هه‌ر به‌رزو شكۆمه‌ند بیت پله‌ی ژنانی داوینپاك و سه‌ربلند وه‌ك به‌رزیی و بلندی كیوه‌كاني كوردستان.

به‌م شیوه‌یه‌ ده‌ست پیده‌كات: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم
* كه‌یص﴾ ئه‌م پینچ پیت‌ه‌: (كاف، ها، یا، عه‌ین، صاد) هیما ی نیعجازی قورئانن، هه‌روه‌ك له‌چه‌ند جییه‌كدا باسكرا. زه‌كه‌ریا هانا ده‌باته‌ به‌ر په‌روه‌رینی:

﴿ذكر رحمة ربك عبده زكريا﴾ ئه‌م باسه‌ یادی ره‌حمه‌ت و میه‌ره‌بانیی په‌روه‌ردگاری تۆیه‌ ئه‌ی موحه‌مه‌د! ده‌رباره‌ی (زه‌كه‌ریا) به‌نده‌ی خوێ ﴿إذ نادى ربه‌ نداء خفياً﴾ ئه‌وده‌مه‌كه‌ زۆر به‌هیواش و له‌سه‌رخۆو زۆر به‌ وێل و

به‌ئ‌ه‌ده‌به‌وه‌ له‌میحرا به‌كه‌ی خۆیدا هانا وهاواری له‌په‌روه‌ردگاری خۆیكرد به‌ده‌نگیكی نزم و نه‌وی، تاخزم و كه‌س و كاری نه‌زانێ و، پینش هه‌مووشتیكیش خوا چه‌زی له‌ئارامیی و له‌سه‌رخۆیه‌ ﴿قال رب انی وهن العظم منی﴾ گوتی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! به‌راستی خۆت چاك ده‌زانێ كه‌ من نیشه‌وئیسكه‌كانم سیس و لاوازیبون و هیزوپیزم نه‌ماوه‌ ﴿واشتعل الراس شیباً﴾ و هه‌موو سه‌ریشم له‌به‌رپیری شوئه‌ و تروسكه‌ی دی ﴿ولم اكن بدعاك ربی شقیاً﴾ په‌روه‌ردگارم! تا بۆمه‌به‌سته‌كانم لیت پاراییه‌وه، هه‌رگیز دلشكاوو بێهیوا نه‌بووم، واته‌: ئیستایش لوتفت ببی له‌ گه‌لم ﴿وانی خفت الموال من ورائی﴾ و به‌راستی من له‌ دواي‌خۆم له‌ هۆز عه‌شیره‌ت و خزمانم نیگه‌رانم، كه‌ وه‌ك پێویست نه‌زانن پێز له‌ په‌یامبه‌ریتی و زانست بگرن ﴿وكانت امراتی عاقراً﴾ و خۆشت ناگاداریی و چاك ده‌زانیت كه‌ها و سه‌ره‌كه‌یشم نه‌زۆكه‌ ﴿فهب لی من لدنك ولія﴾ ده‌ساتۆ له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا له‌میه‌ره‌بانیی خۆت، نه‌ك به‌پیتی

باوونه زیت مندالیکی چاکم پیبهبه خشه، تا ببی به جیگه دارم و پریز له و خانه واده و مقامه بگری ﴿^۶ **یرثنی ویرث من آل یعقوب**﴾ و میراتی من و خانه دانی یه عقوب و هرگری و بیته جینشینمان و، نیش و کاره کانیش بگریته دهست. جاقسه ی راست لهم جیگایه دا نه ویه که: مه بهست به و میراته له زه که ریای بگری، میراتی پیغه مبه رایه تییه، نه که میراتی مال و دارایی، چونکه پیغه مبه ر ۴ فهرموویه تی: ((إنا مغشّر الأنبياء لا نُورث، ما تركناه صدقة)) واته: هرگیز میرات له نئیمه ی دهسته ی پیغه مبه ران ناگیردری و، هرچیمان پاش خومان به جیهیشت ده بیته خیر و صه ده قه وده دریتته (بیت المال) ی موسلمانان/ بوخاریی: فی الفرائض (۶۲۲۷). و ده فهرموی: ((إن العلماء ورثة الأنبياء لم یورثوا دینارا و لادهما ورثوا العلم)) واته: بیگومانه که گشت زانایان میراتگرو جینشین پیغه مبه رانن، دیاره که پیغه مبه رانیش دینار و دره میان و پاش نه که وتوه، به لکو زانست و زانیاریان و پاش خستوه. نه بو داود (۳۶۴۱). و هه روه ها له ته فسیری نایه تی: (وورث سلیمان داود) دا، زاناکان به درله زانایانی شیعه هه مان رایان هیه ﴿**واجعله رب رضیا**﴾ نه ی په روه ردگاری من! هیوامه خو ت و به نده چاکه کانت له کردار و هه لسوکه وتی رازی بن.

خوا دو عاکه ی زه که ریای قه بولگرددو یه حیای پیبهبه خشی:

لهم چهند نایه ته دا خوی دلوفان، و دلامی زه که ریا ده داته وه و ده فهرموی: ﴿^۷ **یا زکریا إنا نبشرك بغلام**﴾ نه ی زه که ریا! به راستیی نئیمه مرژده ی کوریکت ده دینی ﴿**اسمه یحیی**﴾ ناوی یه حیایه ﴿**لم نجعل له من قبل سمیا**﴾ که به رله و، ناوی وانه بووه و که سمان هاوناوی نه ونه کردوه ﴿^۸ **قال رب انی یکون لی غلام**﴾ زه که ریا له خوشیا گوتی: په روه ردگار! جاکوا لهم ته مه نه دا من کورم ده بی ﴿**وکان امراتی عاقرا**﴾ ورژنه که شم نه زو که ﴿**وقد بلغت من الکبر عتیا**﴾ و خویشم له بهر پیری که له لام و جومگه کانی له شم ته و او لاوازن و ئو فتاده بووم. ته فسیره کان ده لئین: ته مه نی زه که ریا نه وچه له (۱۲۰) سال بو و، ته مه نی خیزانه کهیشی (۹۸) سال! ﴿^۹ **قال کذلک**﴾ په یامهینه که ی خواگوتی "بریار ناوایه پیم گوتی ﴿**قال ربک هو علی مین**﴾ په روه ردگاریشت ده فهرموی: سهری سوورنه مینی، چونکه نه م کاره لای من زور ناسانه ﴿**وقد خلقتک من قبل ولم تک شیئا**﴾ خو له پیش یه حیاشدا خو تم هر له نه بوون دروست کرد و هیچ شتی نه بوویت، واته: هه روه کو تو م له نه بوونه وه به دی هیئا، هه رئاواش ده توانم (یه حیا) ت بو به دی بینم ﴿^{۱۰} **قال رب اجعل لی آیه**﴾ زه که ریا بو د لنیایی خوی گوتی: نه ی په روه ردگارم! بو زکپر بوونی هاوسره که م نیشانه یه کم بو به دی بینم ﴿**قال آیتک الا تکلم الناس ثلاث لیلای سویا**﴾ خوا فهرموی: نیشانه به لگه ی هاتنه دی نه و مرژده یه نه ویه ته سئ شهوان و سئ روژان بی نه وه هیچ ویه که ته هبی ناتوانی قسه له گه ل خه لکدا بکهیت ﴿^{۱۱} **فخرج علی قومه من المحراب**﴾ جادوا ی نه و کاره ساته به د لنیایه که وه له میحرابی نویژه که یه وه چووه دهره وه روویکرده هوزو په یه روه که رانی خوی. (محراب) هه ندی نه لئین: له (حرب) هه وه وهرگیراوه، وه ک بلئی: پیای (میحراب) هه میشه له گه ل شهیتان و هه و او ئارزودا له جهنگایه هه ندی دیکه نه لئین: له (حهرب) هه وه هاتوه: وه ک بلئیت: پیای میحراب هه میشه خه سته و ماندوه! ﴿**فأوحی إلیهم ان سبحوا بکرة وعشیا**﴾ به هیما وئاماژه پیگوتن له به رامبه ر به خششه کانی خواوه به یانایان و ئیواران هر ته سبیحاتی خوا بلئین و، خهریکی ویردو نه و را دبن.

په سنی یه حیای له دایکبوونی:

هه رکه یه حیا له دایکبو و، پاشان گه وره بوو که یشته نه و ته مه نه ی که فهرمانی پیغه مبه ری تی پیبدری، پیمان گوت: ﴿^{۱۲} **یا یحیی خذ الکتاب بقوة**﴾ نه ی یه حیا! به هرچی تواناته نه و نامه ی ته وراته بگره و کاروره فتاری پیبکه

﴿وَاتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًا﴾ و هیشتا هەر زارو مندال بوو، بیر تیژیوی زرنگیی و کارزانیمان پیبه خشی بو تیگه شتنی ناین ^{۱۲} ﴿وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَا وَزَكَاةً﴾ لهگه ل دلسوزیوی پاکژیی له لایه ن خو مانه وه وله کرداری نا په سه ندیش پاکمان کرده وه دوورمان خسته وه ﴿وَكَانَ تَقِيًّا﴾ وه که سیکی له خواترس و پاریزگاریش بوو، هه رگیز بو کاری خراپه بیرى نه نه کرده وه ^{۱۳} ﴿وَبَرًا بِوَالِدَيْهِ﴾ وه لهگه ل باوک و دایکیشیا چاک رهفتارو جوان گوفتار بوو ﴿وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا﴾ هه رگیز ده عیه بازو یاخی و سه ریچی که رنه بوو به رامبه ر فرمانه کانی خوا ^{۱۴} ﴿وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ﴾ دروود و سلاوی لیبی روژی که له دایکبو وه ﴿وَيَوْمَ يَمُوتُ﴾ و روژی ده مرئی ﴿وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا﴾ و روژی کیش زیندو و نه کریته وه و هله ده ستی.

مهریهم و له دایه کبونی عیسا:

^{۱۵} ﴿وَإِذْ أَكْرَفَى الْكِتَابَ مَرْيَمَ﴾ لهم قورئانه داس و یادی (مهریهم) یش بکه، لهم باسه داسه داس تانکی سه ر سو په نه رده بیسیت! ﴿إِذْ أَنْتَبَذْتَ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا﴾ کاتی دوور له کهس و کاری که ناری گرت و جیگایه کی خو ره لاتی بو خو ی هه لبارد بو خوا په رستی، واته: له به شی خو ره لاتی قودسا ^{۱۶} ﴿فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا﴾ له نیوان خو ی و نه واندا په رده یه کی دانا تا چاکتر بتوانی خوا په رستی بکات ﴿فَارْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا﴾ ئیمه یش روخی خو مان (جو بره نیل) نارد لای ﴿فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ نه وسا له سیمای پیاو یکدا نه که له شیوه ی فریشته دا خو ی نیشاندا واته بهر چاوی تا نه ترسی و کاره که ی لا قورس نه بیث ^{۱۷} ﴿قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ﴾ کاتی که چاوی پیکه وت ترسا خراپه کار بیث بویه گوتی: به راستی من په نا ده به مه بهر خوا ی به به زه یی له زه ره رو زیانی تو ^{۱۸} ﴿إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا﴾ ده سه نه گه ر تو که سیکی خو پاریزو له خوا ترسییت لیمه وه نزیک مه به ^{۱۹} ﴿قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ﴾ جو بره نیل

يَحْيَىٰ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ۚ وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَاةً ۚ وَكَانَ تَقِيًّا ۚ وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ۚ وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ۚ وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ۚ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ۚ قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ۚ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا ۚ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسَّ سَنِيَّ بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ۚ قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَىٰ هَيْنٍ وَلَنَجْعَلَ لَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً ۖ مَتَّ وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ۚ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ۚ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَّنْسِيًّا ۚ فَدَا بَهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ۚ وَهَزَىٰ إِلَيْكَ جِذْعَ النَّخْلَةِ فَنُقِطَ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا ۚ

وتی: مه ترسه به راستی من ته نه هه ره وانه کراوی په ره ردگاری تو م نه وه که سه نیم لی لی نه ترسیت ﴿لَا هَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا﴾ هاتووم به فره مانى خوا کوپکی چاک و پاکت پیبه خشم ^{۲۰} ﴿قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ﴾ مهریهم وتی: جامن چو ن کوپم نه بی؟! ﴿وَلَمْ يَمَسَّنِي بَشَرٌ﴾ که تا ئیستا شوم نه کرده وه هیچ که سیکی ده ستی لی نه داوم ﴿وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا﴾ و هه رگیز که سیکی داوین پیسیش نه بووم ﴿قَالَ كَذَلِكَ﴾ جو بریل وتی: بریار به م شیوه یه ^{۲۱} ﴿قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَىٰ هَيْنٍ﴾ و په ره ردگاری تو فره موویه: نه م کاره به خشی نی مندال بی شوو کردن بو من ئاسانه ﴿وَلَنَجْعَلَ لَكَ آيَةً لِلنَّاسِ﴾ بو نه وه ی بیکه ی نه نایه ت و نیشانه یه ک بو مه ردوم له سه ر ده سه لاتی خو م ﴿وَرَحْمَةً مِنَّا﴾ چاکه و میهره بانیه کیش بیث له ئیمه وه، چونکه نه و منداله ده که مه په یامبه رو ری نیشانده ر ﴿وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا﴾ نه م مه سه له یه ش بریارکی براره یه و هه ر پیث دی، به هیچ شیوه یه ک نا گوپی و قسه ی ناوی.

مندال له تولى مهریهمدا دوستبوو:

﴿**فحملته فانتبذت به مكانا قصيا**﴾ بهلى دواى وتوویژدهکى جویریل، مهریهم خوى دایه دوستى قهزای خوا و، جویریلش به فرمانى خوا فووى پیاکردو دهست بهجى سكى پرېوو بهوکوپړه پاک وچاکهيه، ئینجا له (بيت المقدس) کههیشتا منداله که له سکيا بوو بهغهم و پهژارهيهکى زورهو خویگه يانده شوینیکى دور، نه وه تانهو ته شهورى لى بدن وتومه تبارى بکهن ﴿**۲۳ فاجاءها المخاض إلى جذع النخلة**﴾ ئینجا ژانى مندالبوون گرتیى وبردیيه لایبنه دارخورمایه، تاله کاتى مندالبووندا لى بخواو، پالیشى پیوه بدات ﴿**قالت يا ليتنى مت قبل هذا**﴾ نهوسا له بهر پهریشانى وحه یاو شهرمى خوى گوتى: خوژگایه پیش ثم رووداوه مردبام ﴿**وكننت نسيا منسيا**﴾ وبهيه کجاری له بیر بچومایه وه، هرگیز باس نه کرابام ﴿**۲۴**﴾

﴿**فناداما من تحتها**﴾ جا نهومنداله کهله داوینى بهرېوو بانگى له مهریهم کردو وتى: دایه گيان! ﴿**الا تحزنى**﴾ دل زویرمه به وخهفت مهخو بهم رووداوه ﴿**قد جعل ربك تحتك سريا**﴾ بیگومان پهروه دگارت لوتفى له گهل کردو ویت و له خوار پیته وه جوگه ناویکى باشى پیکهینا ﴿**وهزى إليك بجزع النخلة**﴾ وه نیشانه يه کى تری پایه بهرزیت لای خوا نهو هیه: لقی نهو کوته ره دارخوما وشکيه بههژینه ﴿**تساقط عليك رطبا جنيا**﴾ فهريکه خورماى تهرو تازه پیگه یشتوت به سهردا دهرینى، چهنده ئاره زوو نه کیت بخو، کهواته هر نهو کهسه کهثم کارانهت بوئه کا نهشتوانى به ناناسایى مندالت پییدات ﴿**۲۶ فکلی واشربى وقرى عينا**﴾ له وفهريکه خورمایه بخو له ناو هیش بخوره وه، دهرونت ناسوده بى ﴿**فاما ترین من البشر احدا**﴾ ئینجا هر که سینکیش دى و پرسیارى ثم منداله ی لیکردى ﴿**فقولى انى نذرت للرحمن صوما**﴾ به هیماو ناماژه بیژه پیى: به راستى من بوخواى به بهزه یى بریارى بى دهنگیم داوه نه زمرکردوه ﴿**فلن اکلم**

﴿**۲۷ فأتت به قومها تحمله**﴾ ئینجا مهریهم ملای راکیشا بو فهرمانى خواو هاته وه بولای خرم و کهس وکارو دوستانى و، مندالیکیش به باوه شیه وه بوو! ﴿**قالوا يا مريم لقد جنت شيئا فريا**﴾ که نهو هیان دیت ههمو به سهرسوپمانه وه گوتیان: مهریهم! به راستى کاریکى سهریر وسه مهره و نابرو بهرت نه نجامداوه ﴿**۲۸ يا اخت هارون ماکان ابوک امرا سوء**﴾ نهى خوشکى هاروون! نهى نهو هى له صه لاحتدا له هاروون دهچیت! خو تو نه باوکت پیاویکى خراپکار بوو ﴿**وما کانت امک بغيا**﴾ و نه دایکیش به دکارو و داوین پیس بوو، نهى ئیتر ثم مندالهت

﴿**اليوم انسيا**﴾ که نه مېړ له گهل هیچ که سینکدا قسه نه کهم، نهوکوپړهش خوى گفتوگوتان له گهل ده کاو وه لامتان ده داته وه.

مندالى بوو و هینايه وه لای خرمان و کهوتنه چهوت و چیره:

﴿**۲۷ فأتت به قومها تحمله**﴾ ئینجا مهریهم ملای راکیشا بو فهرمانى خواو هاته وه بولای خرم و کهس وکارو دوستانى و، مندالیکیش به باوه شیه وه بوو! ﴿**قالوا يا مريم لقد جنت شيئا فريا**﴾ که نهو هیان دیت ههمو به سهرسوپمانه وه گوتیان: مهریهم! به راستى کاریکى سهریر وسه مهره و نابرو بهرت نه نجامداوه ﴿**۲۸ يا اخت هارون ماکان ابوک امرا سوء**﴾ نهى خوشکى هاروون! نهى نهو هى له صه لاحتدا له هاروون دهچیت! خو تو نه باوکت پیاویکى خراپکار بوو ﴿**وما کانت امک بغيا**﴾ و نه دایکیش به دکارو و داوین پیس بوو، نهى ئیتر ثم مندالهت

لهكوی هینا؟ ^{۲۱} **﴿فأشارت إليه﴾** مهریه‌میش هیچی نه‌گوت: به‌لکو ئاماژە‌ی بۆ عیسا کرد، واتە: له‌گەڵ ئەودا قسه‌ بکه‌ن و ئەو وەلامتان بداتەوه‌ **﴿قالوا كيف نكلم من كان في المهد صبيا﴾** ئەوانیش به‌ سه‌رسورمانیکه‌وه‌ وتیان: جاپۆن ئیمه‌ له‌گەڵ مەذالیکى ساواى نیولانك و سه‌ربیشكه‌دا قسه‌ بکه‌ین؟ ئەم لاقرتیی وگالته‌یه‌ چییه‌؟ ^{۲۲} **﴿قال إني عبدالله﴾** له‌ناكاو عیسا هاته‌گفت و وتی: به‌ئێ من به‌نده‌ی خوا، به‌ده‌سه‌لاتی خوێ بێ‌باوك دروستی كردووم **﴿تانی الكتاب وجعلنی نبیا﴾** نامه‌م پێ ئەداو ده‌شمكاته‌ په‌یامبه‌ر ^{۲۳} **﴿وجعلنی مباركا اینما كنت﴾** له‌ هه‌رجیگایه‌كیشدا بېم پێرۆزم ده‌كا **﴿و اوصانی بالصلاة والزكاة ما دمت حیا﴾** رایشی سپاردووم هه‌تا ماوم نوێژ بکه‌م و زه‌كات بده‌م ^{۲۴} **﴿وبرا بوالدتی﴾** و چاكه‌كار و گوی له‌مستی دایكیشم بـ **﴿ولم يجعلنی جبارا شقیا﴾** نه‌شی كردووم به‌ زۆرداریكى مله‌و ^{۲۵} **﴿والسلام علی يوم ولدت ويوم اموت و يوم ابعث حیا﴾** وه‌ سلأوو درودی خوا، له‌سه‌ربى، رۆژێ له‌دایكه‌بووم و، رۆژێ كه‌ ئەمرم و، رۆژێكیش زیندوو ئه‌كریمه‌وه‌.

قسه‌ی راست: عیسا به‌نده‌ی خوايه‌:

^{۲۶} **﴿ذلك عيسى ابن مريم﴾** ئەو وه‌سفكراوه‌ به‌م سیفه‌تانه‌ عیساى كۆرى مه‌ریه‌م بوو **﴿قول الحق الذى فيه يمترون﴾** قسه‌ی راستیش ده‌رباره‌ی ئەو هه‌رئه‌مه‌یه‌، كه‌چى ئەوان تیايدا به‌دگومان و دوودلن، ئەوه‌ته‌ (نه‌سارا) به‌ نه‌فامیی و بێ‌به‌لگه‌ ده‌لێن: كۆرى خوايه‌! جووله‌كه‌كانیش ده‌لێن: له‌داوین پیسی په‌یدا بووه‌ ^{۲۷} **﴿ماكان لله ان يتخذ من ولد﴾** خۆهه‌رگیز بۆ خوا ناوه‌شیته‌وه‌ مندالی هه‌بى، چونكه‌ منداڵ له‌گەڵ خوايه‌تیدا ناگونجیت **﴿سبحانه﴾** خوا پاكه‌و بێ‌خه‌وشه‌ له‌وه‌ی ئەوانه‌ ده‌لێن **﴿إذا قضی امرا﴾** ده‌سه‌لاتداریكى وایه‌، هه‌ركه‌ ویستی بریارى كارى بدا **﴿فإنما يقول له‌كن فيكون﴾** ته‌نها هه‌رئه‌وه‌نده‌ی ده‌وى پێی بلێ: ببه‌! ئەویش ده‌ست به‌جێ ده‌بى و، پێویست به‌ به‌كاره‌ینانى هۆو سه‌به‌ب نیه‌، هه‌تا سه‌ر له‌شیوه‌ی له‌دایكه‌بوونی عیسا بکریته‌وه‌، وه‌كو خۆیشی له‌ سووره‌تیكى تردا ده‌فه‌رموی: (ان مثل عيسى عندالله كمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له‌كن فيكون) ۵۹/۳ ^{۲۸} **﴿وان الله ربي وربكم فاعبدوه﴾** بێگومانن هه‌ر خوايه‌ په‌وه‌ردگارى من و، په‌روه‌ردگارى ئیوه‌ش، كه‌وا بوو هه‌ر به‌ته‌نیا ئەو بپه‌رستن و هاوتا و هاوه‌لى بۆ دامه‌نێن **﴿هذا صراط مستقيم﴾** هه‌رئه‌مه‌یشه‌ رێگاو رێبازی راست و دروست كه‌ من وه‌سیه‌تم بۆ كردن، ده‌سا ئیوه‌ش به‌رده‌وام له‌سه‌رى بچن ^{۲۹} **﴿فاختلف الأحزاب من بينهم﴾** كه‌چى له‌گەڵ ئەوه‌یشدا هه‌ردواى عیسا هیندی له‌وگروپ و ده‌ستانه‌ له‌نیوان خۆياندا سه‌باره‌ت به‌عیسا ناكوکی و دووده‌نگی و راوبۆچوونی جیاوازیان بوو هه‌یان بوو پێی وابوو عیسا كۆرى خوايه‌! هه‌یشبوو ئه‌یوت: له‌ داوین پیسی په‌یدا بووه‌!

هه‌ر بۆیه‌ ئیمپراتۆری رۆمانی (قوسته‌نتین) ناو، كۆرپێكى بۆ (۲۱۷۰) قه‌شه‌ به‌ست سه‌باره‌ت به‌ شیوه‌ی له‌ دایكه‌بوونی عیسا، ده‌رنجام كه‌وته‌ ناو مشت و مریكى ئیجگار ئالۆزه‌وه‌.. هه‌ندیکیان وتیان: عیسا خوايه‌و هاته‌وته‌ سه‌ر زه‌ویی، كى بژیه‌نى ده‌یژیه‌نى و، ویستی له‌ هه‌ركه‌سیش بى، ده‌یمرێنى، له‌ پاشان سه‌ركه‌وتوته‌وه‌ بۆ ئاسمان! هه‌ندیکى ترو تیان: یه‌كێكه‌ له‌و سى شته‌ی (الأقنیم الثلاثة) كه‌ خوايان ئی پێكه‌اتووه‌: (الأب والإبن و الروح القدس!) بڕپێكى تریان وتیان: یه‌كێكه‌ له‌سى خواكه‌: (الله، عیسا، دایكى عیسا)! ده‌سته‌یه‌كى تر گوتیان: نه‌خێر، به‌نده‌و په‌یامبه‌رو فه‌رمان و وشه‌ی خوايه‌.. وه‌هه‌روه‌ها هه‌ریه‌كه‌ بۆچوونی خوێ ده‌رپری و، به‌ نه‌نجام نه‌گه‌یششت و، وته‌كانیان به‌ دلى ئیمپراتۆر نه‌بوون و بلاوه‌ی پێكردن، به‌ده‌ر له‌كۆمه‌لێكى كه‌میان، ئەوانه‌یان گوتیان: عیسا كۆرى مه‌ریه‌مه‌و خواى كارزان پێیبه‌خشیوه‌ **﴿فویل للذين كفروا من مشهد يوم عظيم﴾** ده‌سا ئاهو ئاله‌ وسزا بۆئه‌وه‌كه‌سانه‌یه‌ كه‌به‌ حیساب و كیتابی رۆژه‌گه‌وره‌و سه‌خته‌كه‌ی قیامه‌ت كافرو بى بڕوان. (عوباده‌ی كۆرى سامیت)

دهلئت پیغه مبهر فهرمووی: ((مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، وَ أَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَ رَسُولُهُ وَ كَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَ رُوحٌ مِنْهُ، وَ أَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ، وَ النَّارَ حَقٌّ، ادْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ))
بوخاریی ۵۷/۶، واته: ههركه سی شایه دی بدا كه: خوا تاك وته نیایه، موحه ممه د بهنده و پیغه مبهری خوایه،
(عیسا)ش هه بهنده و پیغه مبهری خوایه، به وشه و فهرمانی ئه و بووه، هاویشتوویه بو مهريه و، روحي خوایه و
به فهرمانی ئه و بووه، بشلئت به هشت راسته، ناگری دوزه راسته، ئه و خوا دهیاته به هه شته، ئیتیر
کار و کرده و هه رجور بووی ﴿**۳۸** **اسمع بهم و ابصر يوم ياتوننا**﴾ ئه گهر چی ئه وانه ئه مړو له دنیا دا هه ق
و راستییه کان نابین، به لام ئه و روزه كه دینه لامان، زور چاك ده بیسن و زور چاك ده بینن! واته: ناتوانن به هیچ

جوړيك خویان له راستییه کان لای بدن، بویه به راشكاوی
دهلئن: (ربنا ابصرنا و سمعنا فارجعنا...) ۱۲/۲۲ ﴿**لكن**
الظالمون اليوم في ضلال مبين﴾ به لام ئه مړو كه هیشتا
له دنیا دان سته مكاره کان له سه رلیش و او بیدان و راستی
نابینن و، هه ق نابین و دواى هه ق ناكه و ﴿**۳۹** **وانذرهم**
يوم الحسرة﴾ وه له روژی ئاهو و ناله و خه م و خه فته و
په شیمانی (يوم الحسرة) ناگاداریان بكه و بیانترسینه ﴿**إذ**
قضى الامر﴾ ئه و حله له لایه ن خواى په روه رینه وه به ربار
دهدری كه: دهسته یه ك بو به هه شته و، دهسته یه كیش بو
دوزه خ ره وانه بكرین ﴿**وهم في غفلة**﴾ كه چی ئه وانه هیمان
له غه فله تدان و، به خویان نه زانیوه ﴿**وهم لا يؤمنون**﴾ و خوشیان
له به روا دووه و، ددان به زیندو و بوونه وه و پاداشت و
توله شدا نانین. نیمامی (ته بهری) بو پشتگیری ئه و راستییه
ئهم فهرمووده یه دینی و ده فهرموی: ((فليس نفس إلا وهى
تنظر الى بيت في الجنة وبيت في النار، وهو يومُ الحسرة،
فیری اهل النار البيت الذى في الجنة، فيقال لهم: لو عملتم،
فتأخذهم الحسرة، قال: ويرى اهل الجنة البيت الذى في

وَأَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ
(۳۸) إِنْ أَنْخَرْتُ نَرْتِ الْأَرْضِ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِنِّي أُرْجِعُونَ (۳۹) وَأَذْكُرُ
فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا (۴۰) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ
لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا (۴۱) يَا أَبَتِ
إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا
سَوِيًّا (۴۲) يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ
عَصِيًّا (۴۳) يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ
فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا (۴۴) قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْهَيْئِ
يَا إِبْرَاهِيمُ لِمَ لَمْ تَتَّخِذْ لَكَ جُنُودًا وَأَهْجُرْنِي مَلِيًّا (۴۵) قَالَ
سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا (۴۶)
وَأَعِزُّ لَكُمْ وَوَمَّا نَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَدْعَاؤًا رَفِيًّا (۴۷)
أَلَا أَكُونُ بِدَعَاءِ رَبِّي شَفِيًّا (۴۸) فَلَمَّا أَتَتْهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا (۴۹)
وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدِّيقٍ عَلِيًّا (۵۰)
وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا (۵۱)

النار فيقال: لولا أن من الله عليكم...) واته: هه موو كه سیک ته ماشای مایک له به هه شتدا، مالى له ناگردا دهكا دياره
ئهو روزه یه، روژی داخ و كه سه ره و سا كه دوزه خیه كان ئه و ماله رازاوه له به هه شتدا ده بینن، پیاان ده گوتريت:
خوزگه! له دنیا دا کارتان بو ده كردو ئیستا ده بوویه مالى ئیوه ئه و سا خه م و خه فته دایان ده گريت! له و لا شه وه
كه به هه شته یه كان ئه و مال و جیگایه له دوزه خدا ئاماده كراوه ده بینن، پیاان ده گوتريت: ئه گهر خوا فهزل و منه ته
نه كردبا به رامبه رتان ئیستا دوزه خ جیگای ئیوه ش ده بو! ته بهری: ۸۸ / ۱۷ ﴿**إنا نحن نرث الارض ومن عليها**﴾
بى تاقت مه به لیان، چونكه بیگومانه كه سه ره نجهام ئه م زهوییه و هه رچیش وابه سه رییه وه بو دوا جار هه ر بوئییه
ده مینیت ﴿**والينا يرجعون**﴾ و گشتیشتان ده گیرد رینه وه بولای ئییه، جائیتر ئه و كاته ههركه سه به پینی شیایوی
كرده وه كانی خو ی پاداشت وتوله وهرئه گری.

باسیکی ئیبراهیم و په ندی بۆ بابی:

﴿**۴۱** وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ﴾ لەم قورئانەدا گۆشەیهك له یادو باسی ئیبراهیمیش بۆ ھۆزەكەت بگێرەوہ
 ﴿**إِنَّهٗ كَانَ صَدِيقًا نَّبِيًّا**﴾ كە بە راستیی ئەو كەسایەتییهك بووہ ھەردەم لەكارو وتاریدا زۆر راستگۆ و پەيامبەری
 خوایش بوو ھەرگیز درۆی نەدەكرد، بتي نەدەپەرست، جا كەوايە بابەتایبەت ەەرەبەكان - كە خۆیان بەنەوہی
 ئەودەزانن- چاوی لێبکەن و، ئتیر بتیش نەپەرستن ﴿**۴۲** **إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ**﴾ ئەو دەمەى بەباوکی خۆی (نازەر)
 وت: بابە! ﴿**لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ**﴾ تۆ بۆچی شتیکی وا ئەپەرستی كە نەئەبیسی و، نەئەبینی؟! ﴿**وَلَا يَغْنَىٰ**
عَنكَ شَيْئًا﴾ ونە ئەیشتوانی لە كاتی تەنگانەدا ھیچ زیانیكت لیوہ دوورخاو بێنیازت كا ﴿**۴۳** **يَا أَبَتِ إِنَّي قَدْ جِئْتُكَ**
مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ يَا أَبَتِ﴾ بابە! بێگومانبە من ھەندى شت دەزانم لەبارەى زیندووبوونەوہ و سزای بت پەرستان - كە لە
 لاين خواوہ بۆم ھاتوہ - بۆ تۆ نەھاتوہ، ﴿**فَاتَّبَعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا**﴾ جا داوات لى ئەكەم لەمن پەیرەوہى بكە،
 شارەزای رینگەيەكى راستت دەكەم ﴿**۴۴** **يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ**﴾ بابە! شەیتان مەپەرستە، گۆیرایەلیی مەكە،
 بتانیش مەپەرستە ﴿**إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا**﴾ چونكە شەیتان لەفەرمانى خواى بەخشندە یاخىبووہ، ﴿**۴۵**
يَا أَبَتِ إِنَّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابُ مِنَ الرَّحْمَنِ﴾ بابە! بەراستیی من لەوئەترسم ئەگەر تۆ بەحوالەوہ بمرى لە خواى
 میھرەبانەوہ تووشى سزایەكى گەورە ببی ﴿**فَتَكُونُ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا**﴾ ئەو كاتە ببییە دۆستى شەیتان لەدۆزەخدا ﴿**۴۶**
قَالَ ارْغَبْ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمَ﴾ باوکی بەسەختییەكەوہ وتى: ئاخۆ ئەى ئیبراهیم! تۆ ئەوئەندە بێزارى لە
 خاكانم؟ ﴿**لَنْ لَّمْ تَنْتَهَ لِأَرْجَمَنَّكَ**﴾ بێگومان ئەگەر تۆ دەس ھەلنەگريت لەباسكردنى خاكەكانى من بە خراپە، لیت
 قبول ناكەم و بەردە بارانت ئەكەم ﴿**وَاهْجُرْنِي مِلِّيًّا**﴾ دە بۆ ماوہیەكى دوورو دریزیش لیم وەدوور بەو نەتبینم،
 بەئى بابى ئیبراهیم نا بەوشیوہ توندو تیژەيە رووبەرۆوى ئیبراهیم دەبیئەوہ كەچى ئەم ھیشتا لەوہلامدا ﴿**۴۷** **قَالَ**
سَلَامٌ عَلَيْكَ﴾ وتى: سەلامت لەسەر بى و، ھەرگیز تووشى ناخۆشى نەبیت لەلاين منەوہ. جەماوہرى زانایان ئەلین:
 مەبەست بەم (سلاو)ە، سلاوى لێك پچران وجیابوونەوہیە. ھەربۆیەش ئەلین: نابى لە سلاوکردندا دەست پێش
 خەرى بۆكافر بکړیت، وەك دەفەرموى: (لايبدأ الكافر بالسلام). ھەندیکیش ئەلین: نەخیر، ئەوسلاوہ، سلاوى
 ھەقیقى و زلا لەیەكتر ھینانە، كەوا بوو - وەك (ئین عویەینە) ئەلى - كافر بەرلەوہ سلاوت لىبكات، تۆدەتوانى
 سلاوى لى بكەیت. چونكە خوا ئەفەرمویت: (لا ینھاكم اللہ عن الذین لم یقاتلوكم فی الدین ولم یخرجوكم من دیاركم ان
 تبرھم وتقسطوا إلیھم...) ۸/۶۰ (قورتوبى) یش ئەم رایەى (ئین عویەینە) ھەلئەبژیری و، فەرموودەيەكیشى
 ھیناوە، كە ئیمامى بوخارى بە ژمارە (۶۲۵۴) لە (باب الإستئذان)دا رىوایەتى كردوہ ﴿**سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّی**﴾ لە
 پەروردگارم داواى لیبوردن بۆئەكەم تا لە گوناھەكانت خۆش ببى، بەلى.. ئەدەب و ویلى كۆپ لەگەل باوكدا ھەر
 دەبى بەم جۆرەيە بێت ﴿**إِنَّهٗ كَانَ بى حَفِيًّا**﴾ چونكە بە راستیی ئەو ھەمیشە بەرامبەر من زۆر بە لوتف و میھرەبانە
 ﴿**۴۸** **وَاَعْتَرَكُم مَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ**﴾ وە من لە ئیوہو لەو بتانەش كە لەجیاتى خوا ھاواریان بۆ ئەبەن
 و دەیانپەرستن، كەنارو دوور ئەگرم و، لیتان جیا ئەبمەوہ. ﴿**وَادْعُو رَبِّی**﴾ وە من تەنھا پەروردگارم ئەپەرستم
 و ھاناو ھاوار ھەر بۆئەو ئەبەم ﴿**عَسَىٰ أَنْ لَا أَكُونَ بِدَعَاءِ رَبِّی شَقِيًّا**﴾ بەو ھیواو ئومیدە لە ھاوارو بانگم لای
 پەروردگارم بى وەلام نەبم و دوعاو نزام لیوہربگيریت.

ئیسحاق و یاقوب خه لاتى ئیبراهیم کران:

﴿^{۹۹} فلما اعتزلهم وما يعبدون من دون الله﴾ ئینجا که ئیبراهیم وازی له خوڤان و بته کانیان هیئا که نه وان له باتی خوا نه یانپه رستن و لیان دور که وته وه ﴿وهبنا له إسحاق ويعقوب﴾ له باتی دور که تنه وهی له باب و کهس و کاری ئیمهش، ئیسحاق و یه عقوب و یمان پی به خشی که زنجیره ی هه موو په یامبه ره کانی تریش هه ره له مانه وه دهست پی نه کات ﴿وکلا جعلنا نبیا﴾ و هه رد و و کیشمان کردنه په یامبه ره و نه وه کانیشیان بوونه سه رچا وه و بته مانه ی په یامبه ره ان ﴿وهبنا لهم من رحمتنا﴾ وه له رحمت و میهره بانیی خویشمان هه موو خیر و چا که یه کمان پی به خشین، مال و سامان و زایناری و دهسه لات ﴿وجعلنا لهم لسان صدق علیا﴾ وه زمانی راستگو یی و چا کیژییمان بریاردا بو یان و سیفاتی به رزیمانان خسته سه رزاری مه ردوم که هه تا دنیا و دنیای ی هه ره به خیر و باشه باسیان بکه ن.

مووسا و هارونی برای:

﴿^{۱۰۰} واذکر فی الكتاب موسی﴾ وه هه ره له م کتیبی قورنانه دا باسیکی سیفته به رزه کانی موساش بکه بو هۆزه که ت، که نه ویش هه ره له نه وه ی ئیبراهیمه ﴿انه کان مخلصا﴾ که به راستیی که سینی هه لبر ژیرا و دلسوژی په ره وردگاری بوو ﴿وکان رسولا نبیا﴾ راستپارده و په یامبه ریکی گه وه ره خاوه ن نامه ش بوو ﴿ونادیناه من جانب الطور الایمن﴾ له لای راستی کیوی (طور) وه بانگمان کردو، به بی هوو و اسیته ش و توو یژمان له گه ل کرد، ئیمای (ته به ریی) نه لی: نه و حه له که مووسا له (مه دیه ن) وه گه رایه وه بو (میسر) کیوه که نه که وته لای راستیه وه. ﴿وقربناه نجیا﴾ وه له خویشان نزیکمان کرده وه تابه نه یینی قسه و گفتوگو ی له گه ل بکه یین. ﴿وهبنا له من رحمتنا اخاه هارون نبیا﴾ هه ره به رحمت و میهره بانیی خویشان هارونی برایمان - که نه ویش هه ره پیغه مبه ره بوو - پی به خشی

وَنَدَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٥٦﴾ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجَبَيْنَا إِذْ أَنْتَلَى عَلَيْهِمْ ؕ إِنَّ إِلَهَ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا ﴿٥٨﴾ خَلَفَ مِنْ بَدْنِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا ﴿٥٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ﴿٦٠﴾ جَنَّاتٍ عِدْنُ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُمْ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ﴿٦١﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَهُمْ فِيهَا فِيهَا يَكْرَهُ وَعِشْيَا ﴿٦٢﴾ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾ وَمَا نُنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفُنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾

له سه ر داوا که ی خو یی و، کردمانه یاریده ری، چونکه داوا ی کردبو له خوا به فره میشتی، وه ده دهر مو ی: (واجعل لی وزیرا من اهلی هارون اخی) ۲۹/۳۰-۳۰.

ئیسماعیل علیه السلام یاد بکه:

﴿^{۱۰۱} واذکر فی الكتاب إسماعیل﴾ وه له م کتیبی قورنانه دا یادو باسیکی ئیسماعیلیش که باوکی عه ره به کانه بو هۆزه که ت بکه ﴿انه کان صادق الوعد﴾ چونکه نه و پیاوکی راستگو بوو له به لئیندا، نه وه بوو قسه ی خویشی برده سه رو خوڤاگریش بوو له کاتی به لئینی ناماده بوونیدا بو سه رپینه که، هه ره له به ره وهیشه که به ته نها لیژده دا به (صادق الوعد) ناو ده بری نایه تی: (ستجدنی إن شاء الله من الصابرين / ۱۰۲/۳۷) بو به لئینه که ی نه و هات و، قسه ی خویشی راستگو یانه برده سه ر، جا خوا ی گه وره ش نازناوی (صادق الوعد) ی دایه. بو یه - به تایبه تی - مروقی موسلمان

دهبیٰ خاوهنی به لئنی خوئی بی، وه نایه تی: (یا ایها الذین آمنوا لم تقولون مالا تفعلون) (۲/۶۱) هه ره شهی پیچه وانه که یه تی، پیغه مبه ریش ۷ ده فهرموی: ((آیه المنافق ثلاث: إذا حدث کذب و إذا وعد اخلف، و إذا أؤتمن خان)) متفق علیه. نیشانه ی پیای دوو پوو سی شته: هه رکاتی قسه بکا درودکا، کاتی به لئین بدا نایباته سهر، وه کاتی سپارده یه کی درایه ده ست گزی لیده کات. **﴿وکان رسولا نبیا﴾** په یامبه ریکی خاوهن نامه ش بوو، خوا ناردی بولای هوزی جورهم و نامه که ی باوکی پی راگه یانندن **﴿وکان یأمر اهله بالصلاة والزكاة﴾** سهره پای خویشی، به هه میشه و به رده و ام فهرمانیشی نه دا به نوممت و خاووخیزان و بنه ماله که ی به نویژو زه کات که دوو پایه ی گرننگن **﴿وکان عند ربه مرضیا﴾** وه هه میشه ییش لای په روه ردگاری خوئی جیی خوشنودی وره زامه ندی بوو.

کورتبه باسیکی ئیدریس ۷:

﴿واذکر فی الکتاب ادریس﴾ و له م قورئانه دا باسی (ئیدریس) ییش بو قهرم ونه ته وه که ت بکه **﴿انه کان صدیقا نبیا﴾** چونکه شه ویش په یامبه ریکی زور راستکارو راستگو بوو "باپیره ی نوحی شه، له دوا ی ئادم پیغه مبه ر ۷ نه م کراوته په یامبه ر، وه له (۳۰) لاپه رده دا نامه ی پیدراوه، له هه ندی ته فسریدا نه لئین: یه که م که سی که به خامه نووسیویه تی، یه که م که سی که جل و به رگی دوراوی له به رکردوه، له حالیکا خه لکی دی گشت چه رمیان له به رده کرد، شیایو باسه ئیمه نه م ریوایه ته تنها هه ر بو زانیاری ده مینین، نه گینا نازانین تاجه نده راسته به لام زیاتر له هه لبه سراو ده چی، له راستیدا جگه له وه ی که له قورئان و فهرموده دا هاتووه، ئیمه ناتوانین هیچ جوړه شتیکی له باره وه بلئین **﴿ورفعناه مکانا علیا﴾** وه به وه مه قامیکی زور به رزیشمان گه یاند، نه وه بوو له ناو خه لکدا نه ومان کرده په یامبه ر ۷ ئیمامی (موسلیم) فهرموده یه کی میناوه: که پیغه مبه ر ۷ له شه وی (میعراج) هه کیدا له ئاسمانی چواره مدا گه یشت به ئیدریس ۷ وه ک ده فهرموی: (لما عرج بی الی السماء اتیت علی ادریس فی السماء الرابعة). **﴿اولئک الذین انعم الله علیهم من النبیین﴾** نه وانه که له سهره تای سوره ته که وه، هه ندیکیان باسکران - له زه که ریاهه تا ئیدریس که (۱۰) په یامبه رن - خوای گه وره نازو به هره ی خوئی به سهره رشتن **﴿من ذریه آدم وممن حملنا مع نوح ومن ذریه ابراهیم و اسرائیل وممن هدینا واجتبیینا﴾** له نه وه کانی ئادم و نه وه ی نه وانه ش بوون که له گه ل نوح له که شتی که دا هه لمانگرتن وه له نه وه ی ئیبراهیم بوون وه ک ئیسماعیل و ئیسحاق وه له نه وه ی یه عقوب بوون وه کو پیغه مبه رانی به نی ئیسرائیل وه له وانه ش بوون رینمایمان کرد بوون وه ه لمان بزارد بوون بوو په یامه کانمان. **﴿واذا تتلی علیهم آیات الرحمن﴾** نه مانه هه رکات نایه ته کانی خوای به خشنده یان به سهره ده خوینرایه وه **﴿خروا سجدا و بکیا﴾** به په له ده مه ورو ده که وتنه سه رخاک و سوژده یان نه برردو دم به کولی گریان نه بوون، چونکه پیغه مبه ران سلاریان لئبی پترله خه لکانی دی له خوای خوایان ده ترسن و ده یناسن.

که سانی بوونه جینشین پیغه مبه ران به لای نویژدا نه چوون:

﴿فخلف من بعدهم خلف﴾ جاله دوا ی نه وان که سانی لاساری ناشیاو بوونه جیگریان. به لی په یدا بوونی نه وه خه لکه لارولاساره له پاش نه و پیغه مبه ره نه جیم و خانه دان و به ریزانه وه جیگه ی سهرسورمان نییه، چونکه ده گونجیت ئاده می هه موو جوړه توخمیکی لی بکه ویتته وه: خراپ و چاک، راسال و لاسار، گیره شیوین و چاکساز **﴿اضاعوا الصلاة﴾** نه و سا نویژده کانیا ن زایه کردو به لایا نه چوون، وه یان زور خاوو سست بون تئیدا، بویه ده سته یه ک له پیشینان و پاشینان و پیشه و ناو داره کانمان وه کو پیشه و ئهمده و ئیمامی شافعیی له وته یه کیدا تاریکه سه لا کافر ده که ن به به لگه ی نه و فهرموده یه پیشه و موسلیم میناویه تی **﴿واتبعوا الشهوات﴾** وه شوین ئاره زووی نه فسی

خوځيان كه وتڼ **﴿فسوف يلقون غيا﴾** ښه وانه تېووشى نازارو زيان دېڼ و دهگن به تولهى سهر ليشيواييان له دنياو له ناخبره تدا.

به هه شتى ته وبه كاران و ناكار چاكان:

﴿الامن تاب وامن وعمل صالحا﴾ مه گهر ښه وانه ته وبه دهگن و په شيمان دېڼه وه وېرواى دامه زراوبه هه ق دهينن و ناكارى چاك وېاش ښه نجام ددهن **﴿فالولك يدخلون الجنة﴾** ښه مانه دهچنه به هه شته وه **﴿ولا يظلمون شيئا﴾** و هېچ جوړه ناهه قى و سته ميكيان ليناكړى **﴿جنات عدن﴾** به هه شتى پرله باخ و باخاته به هه ميشه يى تييدا نيسته جى ښه بن **﴿التي وعد الرحمن عباداه بالغيب﴾** ښه وى كه خواى به خشنده به ليني به بنده كاني خوځيدوه،

ښه گهرچى به چاويش نه يان ديتووه، به لام ښه وانه هر برويان پى ښه وانه و كاربان بوكردوه، وانه مېروش به خوشى دهچنه ناويه وه **﴿انه كان وعده ماتيا﴾** بيگومان به ليني ښه وانه روږدگار به به هه شت مسوگه وه هر به پيوه وه، ديتنه دى **﴿لا يسمعون فيها لغوا الا سلاما﴾** ښه وانه له وينا سله م نه بيت هېچ چله ته و ته يه كى نابه جى نابيسن **﴿ولهم رزقهم فيها بكرة وعشيا﴾** له سه رجهم به يان يان و ښوواندا رزق و روژى فراوان يان هه يه، خوړاك و خوړدن و خوړدنه وه، بى بروانه وه و كوټايى بى ماندووبون و نه ركى، ديتنه به رده ستيان **﴿تلك الجنة التي نورث من عبادنا من كان تقيا﴾** ښه وانه به به هه شت و شوينه خوشه ي به بنده كاني خوځيدنه ده به خشين و ده يان كينه ميراث بو پاريزگاران، ښه وانه ښه وانه كاني خواى گهره يان پاراستووه.

فريشته به فهرمانى خوا نه بى نايه نه خوار:

ښه وانه (ترمزي) له (ښين عه باس) وه ښه وانه پيغه مېر **﴿فهرمووى﴾** ښه وانه جبريل! ښه وانه بوچى زور زور ناييت بولمان؟! جا بو وه لامى ښه وانه ښه وانه هات: **﴿وما**

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾ وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ أَإِذَا مَا مِتْ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوْ لَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْتُهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾ فَوَرَيْكَ لِنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عُنِيًّا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلَاتًا ﴿٧٠﴾ وَإِنْ مَنَعَكُمْ إِلَّا مَا رِزْقَكُمْ عَلَىٰ رِزْقِكُمْ حَتَّىٰ مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نَجِيَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا ﴿٧٢﴾ وَإِذَا نُنَادِيَنَّهُمْ أَتَيْنَا بِنَتِ قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ أَوْ كَرِهَ أَهْلُكَ أَقْبَلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثْنًا وَرِيًّا ﴿٧٤﴾ قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلِمَ دُعِيَ لَكَ الْرَحْمَنُ مَدَاحِي إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَعُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ أُهْتَدُوا هُدًى وَالْبَاقِيَتُ الصَّلَاحُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٦﴾

آفريده شوى

۳۱۰

﴿تَنْزِلَ إِلَّا بَأْمَرِ رَبِّكَ﴾ به فهرمانى په روږدگار نه بى هرگيز ښه وانه دانا به زين **﴿له ما بين ايدينا وما خلفنا وما بين ذلك وما كان ربك نسيا﴾** دهسه لاتی ته وانه هر بوخوايه، چونكه هرچى ښه وانه له پيشمانه (واته: روژى دوايى)، هرچيش له دوامانه وه رابورددوه واته: كاروبارى دنيا، وه ښه وانه كه له ونيوانه دايه هر بوخوايه، وه په روږدگار شت له بى نه كړدوويت **﴿رب السموات والأرض وما بينهما﴾** واته: راهينه رو په روږدگارى ناسمانه كان و زهوى وهرچى له نيوانياندا هه يه، ناگادارى ته وانه بوونه وده وه ښه وانه ښه وانه به يان به پيوه **﴿فاعبدوه﴾** كه واته توش به رده وانه هر ښه وانه پيوه **﴿واصطبر لعبادته﴾** وه به رامېر به ښه وانه كاني په رستنې ښه وانه زور خوړاگر به. **﴿هل تعلم له سميا﴾** ناخو ناگات ليني هاو ناويكى هه بى؟ دياره چاك ده زانى، كه بى وينه بى هاوبه شه.

زیندوو بوونه وه به سه یرو سه مه ره ده زانن:

﴿ **وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَاتَ** ﴾ ئینسانی بئی باوه و سه رکهش به سه رسو پمانیکه وه نه لیت: ئایا کاتی مردم
 ﴿ **لَسَوْفَ أَخْرَجَ حَيًّا** ﴾ ته نکیده له ئایینه دابه زیندووی له گوږ دهینریمه ده ری؟! ﴿ **أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ** ﴾ باشه
 ئاخو ئه و ئینسانه بیر ناکاته وه؟ ﴿ **إِنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ** ﴾ که ئیمه سه رها ئه و مان دروستکرد ﴿ **وَلَمْ يَكْ شَيْئًا** ﴾ هیچیش
 نه بوو، له نه بوونه وه هیئامان ﴿ **فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمُ وَالشَّيَاطِينَ** ﴾ سویند به پهروه ردگار کهت ئه ی موحه مه مه
 هه موو ئه وانه له گهل ئه و شه یاتینانه دا ئه مانیان فریودا کوډه کهینه وه، واته: پیکه وه چه شریان ده کهین ﴿ **ثُمَّ**
لَنَحْضُرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جثثًا ﴾ له پاشا دهوران دور هه موو له دۆزه خدا به چوڤدا دینن و ده یانخینه ناوی ﴿ **ثُمَّ**
لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ ﴾ له پاشا له ناوه ره کو مه ل و تاقمیک که سانی ده رده کیشین ﴿ **إِيَّاهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًا** ﴾ که
 له هه مووان دژی خوی به خشر سه رکه شترو سه رسه ختر بوون، واته: به پیی سه ریچی و سه رسه ختیان، یه
 له دوا ی یه که ئه یانخینه ناو دۆزه خه وه. ئای له ورۆژه، چ روژیکی سه خت و ناره خته! ﴿ **ثُمَّ لَنُنَاجِيَ مِنْهُمْ**
أُولَىٰ بِهَا صُلًى ﴾ له پاشا هه رخومان زورچاک ئاگادارترو زانترین به وکه سانه ی که بو سووتان و سزا چیشتن له ناو
 دۆزه خدا شیاوترن.

ده بی هه موو بچنه جه هه ننه م:

﴿ **وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا** ﴾ ئه ی خه لکینه! ئیلا ده بی هه موو نزکی ئاگری دۆزه ببنه وه به سه ره پرده که ی
 (صراط) دا تیپه پرن، وه به ته فسیریکی تر: ده بی هه موو به سه ره دۆزه خدا تیپه پرن. (سه له ف) له مانای (ورود) دا کیشه و
 جیاوازیان هه یه: (ئیین عه باس) ئه لی: به مانای چوونه ناو دۆزه خه وه یه، واته: هه رده بی هه موو بچنه ناو دۆزه خه وه،
 پاشان هه رکهس بو جیی شیاو به خوی ده نیردری، هه ندی تر ده لین: به مانای نزیک بوونه وه تیپه پرن بوونه به سه ره
 ئه و پرده دا له سه ره پشتی دۆزه خدا ئاماده کراوه، (ته به ری) ئه مه ی دووه می هه لبراردوه. ﴿ **كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا**
مَقْضِيًّا ﴾ ئه مهش بریاریکه له لایه ن پهروه ردگار ته وه بو ئه وه دراوه براره ته وه و شتیکی حه تمیه ﴿ **ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ**
اتَّقَوْا ﴾ پاش تیپه پرن بوونی هه مووان به سه ره ئاگری دۆزه خدا، ئه و جا ئه وانه ی و پاریزگارو خواناس بوون، له ئاگره که
 رزگاریان ئه کهین ﴿ **وَنَذِرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جثثًا** ﴾ و سه تمکارانیش له ناو دۆزه خدا ده سه ته ئه ژنو دینینه وه. ته فسیری
 (به یزاوی) ئه لیت: مه به ست له (ورود) ئه وه یه که مه رد له دۆزه خدا هه موو به چوڤدا دین، له پاشان باوه رداران رزگار
 ئه بن و، کافرانیش له وی ده میننه وه. ﴿ **وَإِذَا تَتَلَّىٰ عَلَيْهِمُ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٌ** ﴾ هه ر کاتی نیشانه و نایه ته ئاشکرا کانی
 ئیمه به سه ربی باوه راندا بخوینرینه وه، ﴿ **قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا** ﴾ خوانه ناس و بی باوه ران به خاوه ن بر واکان
 ده لین: ﴿ **أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَآحْسَنُ دِينًا** ﴾ باشه ئیستا له دنیا دا کام له و دوو گروپه (ئیمه، یان ئیوه) مال و جی
 و شوینی خوشترو باشترو و عیش و نوش بو لواوتره؟ هه ربه و شیوه یه ش له ناخیره تا که ئیوه ده لین هه یه به شی ئیمه
 له ئیوه باشت ده بی، واته: ئیوه به و لاتی و بی ده سه لاتی هه، خو تان به هق و راست ئه زانن و، ئیمهش به و سه روه ت
 و سامانه وه به ناهه ق و هیچ و پووچ!! دیاره بریاری و ناره وایه ﴿ **وَكَمْ أَمَلْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ** ﴾ زوریشمان له گه لانی
 ناله باری پیش ئه وان له ناو بردن ﴿ **هَمْ أَحْسَنُ أَثْمًا وَرَثًا** ﴾ که له وانه که ل و په لی ناو مال و داراییان زورترو ریکترو، به
 سیماوره نگ و دیمه ن و رووخسار له مان جواتر بوون، که چی هیچ که لکیکی نه بوو بویان، خوی گه و ره هه ره له باری
 ره خه گرتنیانه وه له ئیمانداره کان، له جیگایه کی تر دا ئه فهرموی: (وقال الذين كفروا للذين آمنوا لو كان خيرا ما
 سبقونا اليه.. ۱۱/۶۶)، وه هه روه ها گه له که ی (نوح) یش له باری به که م ته ماشا کردنی موسلمان

شوینکه وتووهدانی نوح ئه یان وت: (انؤمن لك واتبعك الارذلون / ۱۱۱/۲۶). وه له جنييه كي ديكدها - سه بارهت به تاقيردنه وهی مروؤ به يه كتر - خوا ده فره رموی: (وكذلك فتنا بعضهم ببعض ليقولوا اهؤلاء من الله عليهم من بيننا .. / ۵۳/۶).

مروؤی گومرا، خوا په تی بوشل دهكا:

﴿**قل من كان في الضلالة**﴾ ئه ی پیغه مبه ربه به وانه ی پیمان وایه ئیوه گومرا و خویمان راستن، بلی: كه سيك كه له گومرا پیدا بژی ﴿**فليمد له الرحمن مدا**﴾ با خوی به خشنده ته منی دریژ و مال و سامانی پیبیه خشی ﴿**حتى إذا رآوا ما يوعدون**﴾ تانه وکاته ئه وه په شانده دهبین به لینیان پییدراوه ﴿**ما العذاب واما الساعة**﴾ ئه وسایان

هه رله دونیادا سزا ونازار دهبین، یان قیامت به پریده بژی به توله ی خویمان دهگه ن ﴿**فستعلمون من هو شر مكانا واضعف جندا**﴾ جائیوه ش نه وکاته - که راستییه کان ده رکه وتن - چاک ئه زانن چ که سی جی و شوینی خراب ناخوشترو، چ که سییش سوپا و له شکری بی ده سه لآتر ولا وازتره: (ئیوه، یان ئه وان)؟ ﴿**ويزيد الله الذين اهتدوا هدى**﴾ ئه وه که سانه ش خوا رینمایي کردون بوریگه ی سهر فرازی و به ختیاریی، زیاتر رینوینیان ئه کا ﴿**والباقيات الصالحات خير عند ربك ثوابا**﴾ خوی په روه ردگار یشت، له دوا روژدایاداشی چاکتر و باشتی لایه، بو ئه و گوتارو رهفتاره چاكانه ی هه ر ده میننه وه، وده شیانکاته زه خیره بوخاوه نه کانیا ن ﴿**وخير مردا**﴾ وه سه ره نجامیشی چاکتر و باشته، چونکه دنیا هه موو تیا ده جی و پاشه روژیش هه رئه میننیه وه، موشریکان پیمان و ابوو که ئه وان له شوینکه وتووانی موحه ممه د ﴿**چاکترن، چونکه خاوه ن سامان و خاوه ن ده سه لآتن!**﴾ پیشه وه (بوخاریی و، پیشه و موسلیم) ده گپړنه وه: (خه بابی کوری ئه رت) ده لیت: کاری

﴿**أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّكَ مَا لَا وِلْدًا**﴾ ﴿**أَطْلَعَ الْغَيْبَ أَمْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا**﴾ ﴿**كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا**﴾ ﴿**وَنَرَاهُ**﴾ ﴿**مَا يَقُولُ وَيَأْتِنَا فَارِدًا**﴾ ﴿**وَأَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا**﴾ ﴿**كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا**﴾ ﴿**أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤْزُهُمْ أَزًّا**﴾ ﴿**فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا**﴾ ﴿**يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفَدًّا**﴾ ﴿**وَسَوْفَ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرِدًّا**﴾ ﴿**لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنِ امْتَحَدَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا**﴾ ﴿**وَقَالُوا أَخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا**﴾ ﴿**لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا**﴾ ﴿**تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ**﴾ ﴿**وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا**﴾ ﴿**أَن دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا**﴾ ﴿**وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا**﴾ ﴿**إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِيَ الرَّحْمَنِ عَبْدًا**﴾ ﴿**لَقَدْ أَحْصَيْنَاهُمْ**﴾ ﴿**وَعَدُّهُمْ عَدًّا**﴾ ﴿**وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا**﴾ ﴿**لَقَدْ أَخَذَ**﴾

ناسنگه ریم ده کرد، له نه نجامدا پاره یه کم که وته لای (عاصی کوری وائیل) و داوام لیکردو وتی: تا له موحه ممه د ﴿**واز نه هیئی ناتده مه وه!**﴾ منیش وتم: سویند به خوا قهت وازی لینا هیئم، تا تو ئه مری و پاشان زیندوو ئه کرییته وه، (عاص) وتی: جائه گهر زیندوو کرامه وه، تو ش هاتی بولام، له ویش من هه رمال و سامانه هیه وه ئه تده مه وه! ئینجا خوا فره رموی: ﴿**أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا**﴾ ئایا ئه وه که سانه ت دیت که ئینکاری ئایه ته کانی ئیمه یان ده کرد ﴿**وقال لأوتين ما لا ولدا**﴾ گوتیشی: بیگومانم که له دوا روژیشدا من مال و سامان و مندالیکی زورم ئه دریتی؟! ﴿**أطلع الغيب أم اتخذ عند الرحمن عهدا**﴾ ناخو ئه وه بنده لاساره یه له کاره نادیارو نه نیییه کانی خوا به ناگا و زانایه، یان له لای خوی به خشنده وه به لاین و په یمانیکی وهرگرتوو، و به خوږایی ئه وه قسانه ده کا و به ته مای خیرو خو شیی ئه ولایه؟! ﴿**كلا سنكتب ما يقول**﴾ نه خیر، قهت وانییه ئه وه یزانیت، ده با واز له و قسانه بینی، چونکه بیگومان

ئەو ھەرچى بلى، ئىمە بەزۈۋى ئەينۈوسىن. تىببىنى: (قورتوبىي) ئەللى: بەشى يەكەمى نىۋە قورئانى پىرۈز، بىژەي (كلا) تىدا نىيە. (ئالۋوسىي) ئەللى: لەبەشى نىۋە كۆتايى قورئاندا (۳۳) بىژەي (كلا) ھاتوۋە ﴿ونمد له من العذاب مدا﴾ ۋە بەھۋى درۈكەيشىيە ۋە ماۋەي جەزەبە ۋە سزاكەشى بۇدريژ ئەكەينەۋە ﴿^{۸۱} ونرثه ما يقول﴾ ۋە ھەرچىش بلى، ئىمە دەبىنە خاۋەنى ۋە لاي خۇمان دەمىنئىتەۋە ﴿وياتينا فردا﴾ ۋە ۋەيش بۇ خۇي بەتاك ۋە تەنياۋ دەستى خالى، دىتە لامان بۇ لىپرسىنەۋە.

پەرستراۋەكان حاشا لە پەرستيارەكانيان دەكەن:

﴿^{۸۱} واتخذوا من دون الله آلهة﴾ ئەو بى باۋەرانە لەباتى خۋاي بەدەسەلات چەند شتىكى تريان بۇخۇيان ھەلېزاردو بەخۋايان دانان! ﴿ليكونوا لهم عزا﴾ تا بەخەيالى خۇيان بىنە تەككارو دۇست ۋە پىشتىۋان بۇيان ﴿^{۸۲} كلا سيكفرون بعبادتهم﴾ قەت ۋە ئىيە ۋەك ئەوان ئەيزانن، چۈنكە لەرۈژى خۇيدا گىشت پەرستراۋەكانيان ئىنكارى پەرستىيان ئەكەن ۋە خەيان لىيەلئەتەكئىن ۋە پىروايان بەپەرستىيان نىيە ﴿ويكونون عليهم ضدا﴾ ۋە بەسەختىش ئەبەنە دۇيان، ۋاتە: پەرستى ۋە شوئىنكەۋتنى مەۋ ۋە پەرىي ۋە ئادەمىي، ھىچ كەلكىك بە پەرستيارەكە نابەخشى، جگە لەۋەيش كە لەپاشەرۈژدا ھەردوۋىكان دەبەنە دۇي يەكترو سوۋتەمەنى دۇزەخ، ۋەك لەجىگايەكى تەدا ھەر سەبارەت بەۋە ئەفەرمۈي: ﴿واذا حشر الناس كانوا لهم اعداء وكانوا بعبادتهم كافرين﴾. ﴿^{۸۳} ألم تر انا ارسلنا الشياطين على الكافرين﴾ ئايا تۇ نەتزانىۋە كەئىمە شەياتىنەكانمان ناردۇتە سەركافرو بىۋايان ﴿تؤزم ازا﴾ ھانىيان ئەدەن بۇگۇناح ۋە تاۋان، ۋاتە: ئاۋات ۋە پىگەي پۈۋچەلىيان دەخەنە بەر، ۋەك ئەم ئايەتەش دەفەرمۈي: ﴿ومن يعش عن ذكر الرحمن نقيض له شيطانا فهو له قرين﴾ كە ئەمىش ھەرئەۋ ماناۋمەبەستە دەگەيەنى. ﴿^{۸۴} فلا تعجل عليهم﴾ جاتۋىش ئەي موحەمەد ﷺ ھىچ پەلەيەكىان لىمەكە بۇ لەناۋچوۋىيان ۋە، خۇتىش بى تاقەت مەكە ﴿انما نعد لهم عدا﴾ چۈنكە ئىمە كەردەۋە گۇناحەكانيان ئەژمىرىن بە ئەژماردن، ۋاتە: لە رۇژى قىيامەتدا ھىسابىيان لە گەل دەكەين، جا ئىستا چى دەكەنبايەكەن، ئەم ئايەتەش لەۋ بارەۋە دەفەرمۈن: ﴿فمهل الكافرين أمهلهم رويدا﴾. (انما نملى لهم ليزدادوا اثما) يان (نمتعهم قليلا ثم نضطرهم الى عذاب غليظ)، يان (قل تمتعوا فان مصيركم النار).

پارىژكاران ۋە تاۋانباران:

﴿^{۸۵} يوم نحشر المتقين الى الرحمن وفدا﴾ ئەي پىغەمبەر! باسى ئەۋرۈژە بىكە كەئىمە دەستەدەستە خۇپارىژەكان بەرۈژو حورمەتەۋە دەبەينە دىدارى خۋاي بەخشندە بۇ پاداش، بەرىزو بەسۋارىي، ھەرۋەكو چۇن پىشۋازى لە ۋەفدى دەكرى، (جەۋھەرىي) ئەللى: (ۋەفد فلان على الأمير، أي ورد رسولا فهو وافد، والجمع وفد مثل صاحب و صاحب). ﴿^{۸۶} ونسوق المجرمين الى جهنم وردا﴾ گۇناھەكاران ۋە تاۋانبارانىش بەپى ۋە بەتىنۋىيەتى بەرەۋ دۇزەخ راۋ دەنن ۋە ئى ئەخۋىن ۋەكو گاگەل بۇ ئاۋەخۇرە ملەدەنن ﴿^{۸۷} لا يملكون الشفاعة﴾ دەسەلاتى تەكارەدىيان نىيەۋ تەكۋالەشيان لىۋەرنەگىرى ﴿إلا من اتخذ عند الرحمن عهدا﴾ مەگەر كەسىك لاي خۋاي گەۋرە بەلن ۋە پەيمانى ساندبى، ۋاتە: كەردەۋى چاكى بۇخۇي كەردىت، ئەۋسا دەسەلاتى شەفاعەتى دەبى.

دەلن خاۋەرزەندى ھەيە:

﴿^{۸۸} وقالوا اتخذ الرحمن ولدا﴾ جۈۋەكەۋ گاۋرو بت پەرستەكان گوتوشىانە: خاۋ بۇخۇي مەندالى ھەيە!! ﴿^{۸۹}﴾

﴿لقد جنتم شيئا إذا﴾ ئاي بە راستىي قەسەيەكى زۇر رەق ۋە گەۋرەۋ دىزىۋ خراپتان بەدەمدا ھاتوۋە! (جەۋھەرىي) ئەللى: (الإد والإدة: الداهية والأمر الفظيع). ﴿^{۹۰} تكاد السموات يتفطرن منه﴾ لەبەر ئەۋ قەسە ناۋولايە نەزىكە

ناسمانه‌كان له‌یهك بترازین وله‌ت و په‌ت ببن ﴿وتنشق الأرض﴾ زه‌ویش قاژقاژ ببی ﴿وتخر الجبال هدا﴾ و كیوه‌كانیش به‌ه‌اره‌ه‌اره‌پروخیڼ و به‌یه‌كا بچن و بكه‌ون (جه‌وه‌ریی) ئه‌لی: (هد البناء یه‌ده هدا، كسره وضعفه) وه له‌فه‌رمووده‌یشدا هاتوو: (اللهم إني أعوذ بك من الهد والهداة) خوايا! له‌قسه‌و كرده‌وه‌ی خراپ و دزیوو لاواز، په‌نا هه‌ر به‌تۆ ده‌بم، أبوداود. ﴿ان دعوا للرحمن ولدا﴾ له‌به‌رنه‌وه كه‌گوتیان خوا‌ی به‌خشه‌ر مندالی هه‌یه ﴿وما ینبغی للرحمن ان یتخذ ولدا﴾ خو‌ه‌رگیز له‌خو‌ای میه‌ره‌بانیش ناوه‌شیته‌وه مندال بو‌خو‌ی دابنی، چونكه ئه‌ر وابی ئه‌وكاته ئه‌ویش ده‌بی وه‌ك مرزكان بی‌و تازه په‌یدا بو‌بی! به‌لی.. زه‌نگ و ده‌نگی ئه‌م وشانه به‌وشیوه زۆر ره‌ق و تونده، خه‌شم و قینی خوا‌ی‌گه‌وره نیشان ئه‌دات به‌رامبه‌ر به‌وكه‌سانه شه‌ریك و هاویه‌شی بو‌بیرار ئه‌دن. ﴿ان كل من فی السموات والأرض﴾ به‌راستی هه‌رچی له‌ناو ناسمانه‌كان و زه‌ویدا‌یه ﴿إلا آتی الرحمن عبدا﴾ سه‌رجه‌م هه‌موو به‌به‌ندی‌تی و خو‌لامه‌تی دینه‌ی لای په‌روه‌ردگاری به‌خشه‌ر و ومله‌كچی ده‌بن ﴿لقد احصاهم وعدم عدا﴾ به‌راستی زۆر به‌وردی سه‌ر‌حیسابی هه‌موویانه‌و هه‌ر به‌هه‌ژمار سه‌ر ژمی‌ری کردوون و هه‌ر‌چیشیان کردووه چاك ئه‌یزانی ﴿وكلهم آتیه يوم القيامة فردا﴾ و هه‌ر هه‌موویشیان روژی قیامه‌ت به‌ تاك و ته‌نیایی و دوور له‌ هه‌موو ده‌سه‌ل‌اتیک دینه‌ی لای خوا.

باوه‌رداران خو‌شه‌ویستن:

﴿ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات﴾ به‌ راستی ئه‌وانه‌ی باوه‌ریان هینا و کرده‌وه چاکه‌کانیان ئه‌نجامدا ﴿سیجعل لهم الرحمن ودا﴾ بی‌سو‌و خوا‌ی میه‌ره‌بان ده‌یان‌کاته خو‌شه‌ویست و، خو‌شه‌ویستی‌یان ده‌خاته دلی به‌نده‌کانی خو‌یه‌وه تا گشت خو‌شیان بو‌ین. پی‌شه‌وا (بو‌خاریی) و، پی‌شه‌وا (ئه‌حمه‌د) له‌ (ئه‌بو هوره‌یره) وه ده‌گێرنه‌وه كه‌په‌یامبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: هه‌ر‌كه‌خوا به‌نده‌یه‌کی خو‌شو‌یست (جبریل) تیده‌گه‌یه‌نی‌ت: وا من فلانم خو‌ش ئه‌وی‌ت، تۆش خو‌شت بو‌یت، ئه‌وجا جو‌بره‌نی‌لیش خو‌شی ده‌وی‌ت. پاشان ئه‌ویش به‌ناو دانیش‌توانی ناسماندا جار ده‌دات كه‌: خوا‌ی میه‌ره‌بان فلانه كه‌سی خو‌ش ده‌وی، ئیوه‌یش خو‌شتان بو‌یت، ئه‌وسا گشت ئه‌وا‌یش خو‌شیان ده‌وی. پاشان به‌بو‌نه‌وه له‌زه‌ویشدا پله‌ی به‌رزو خو‌شه‌ویستی وه‌رده‌گری و ری‌زی بو‌داده‌نری. خو‌ه‌ر كا‌تی‌كیش خوا به‌نده‌یه‌کی خو‌شنه‌ویست و رقی لی‌بو‌یه‌وه به‌جو‌بریل ده‌فه‌رموی: من فلانم خو‌شناوی، ده‌بی تۆیش خو‌شت نه‌وی، ئیتر ئه‌ویش رقی لی‌هه‌ل‌ده‌گری.. له‌پاشان خه‌لكی ناسمانه‌كان ئا‌گادار ئه‌كرین كه‌خوا رقی له‌فلانه كه‌سه، ده‌بی ئیوه‌ش رقی لی‌هه‌ل‌گرن، ئینجا ئه‌وانیش رقی لی‌هه‌ل‌ده‌گرن. پاشان له‌زه‌ویشدا پله‌ی بی‌ری‌زی و بی‌ حورمه‌تی بو‌داده‌نری ﴿فإنما یسرناه بلسانك﴾ بۆیه ئی‌مه خو‌یندنی ئه‌م قورئانه‌مان له‌سه‌ر زمانی تۆ ناسان كرد، كه‌ به‌ناسانی ده‌یخو‌ینیته‌وه ﴿لتبشر به‌ المتقین﴾ تا به‌وقورئانه موژده به‌خواناس و پارێزكاران بده‌ی به‌ره‌زامه‌ندی و خو‌شنوودی خوا ﴿وتنذر به‌ قوما لدا﴾ و گه‌لی دوژمن و سه‌رسه‌خت و دل‌په‌قیشی پی‌ بترسی‌نی له‌ئه‌نجامی کاره شوومه‌کانیان (اللذ: جمع اللذ، وهو الشدید الخصومة). ﴿وكم اهلکنا قبلهم من قرن﴾ وه خه‌لكی زۆرمان له‌پیش ئه‌مانیشه‌وه - به‌ه‌وی سه‌ر‌پنجیا‌نه‌وه - تیا بردو ق‌ر تی‌خست ﴿هل تحس منهم من احد﴾ ئاخو ئیستا هه‌ست به‌هیچ كه‌سی‌کیان ئه‌كه‌یت؟! ﴿او تسمع لهم ركزا﴾ وه‌یان سه‌رت‌ه‌و نووزه‌یان لی‌ده‌بیسی؟! واته: كه‌ئه‌وانه سه‌ر‌پنجیا‌ن كرد، ئی‌مه‌یش به‌شیوه‌یه‌ك له‌ ریشه‌مان هینان، ده‌لی‌یت هه‌رنه‌بوون و روژیک نه‌ژیاون.

هه‌م هه‌ول و، هه‌م نا‌خر گه‌لی سو‌پاسی خوا‌ی په‌روه‌رینم ده‌كم كه‌ یارمه‌تیدام بو‌ ته‌واو كردنی سووره‌تی

۲۰- سوورتهی (تاها)

مه‌ککه‌یییه و (۱۳۵) نایه‌ته

به‌ناوی خوای به‌به‌زه‌یی و میهره‌بان

ئهم سوورته وه‌ک سوورته مه‌ککه‌یییه‌کانی تر، باسی بناغه سه‌ره‌کییه‌کانی ئاین ده‌کات: یه‌کخوایه‌رستی، په‌یامبه‌ریتی، زیندوو بوونه‌وه، له‌م سوورته‌دا که‌سیتی په‌یامبه‌ر ﷺ دهرده‌که‌وی که: چه‌نده خوراکو، دل ئه‌ستوو بووه.. هه‌روه‌ها داستانی هه‌ندی په‌یامبه‌رانی تریش باس ده‌کات.. ئه‌وسا به‌سه‌رییی و به‌په‌له‌یه‌که‌وه دیمه‌نیکی سه‌ختی روژی قیامت دهرده‌خات، له‌گه‌ل باس کردنی داستان و چیرۆکی (ئاهه‌م) په‌یامبه‌ردا ﷺ.

(تاها)یش له‌پیتته به‌چرچه‌رکه‌کانه که له‌سه‌ره‌تای هه‌ندی سوورته‌وه‌ن، هاتوون بو ده‌سه‌وسان کردنی عه‌ره‌به‌کان، له‌هینانی ته‌نها به‌شیک وه‌ک قورئان، ئه‌گه‌رچی زورکه‌میش بیته.

قورئان په‌نده‌و لای خواوه هاتوو:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * طه * ما انزلنا عليك

القرآن لتشقى﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ئهم قورئانه‌مان بو نه‌ناردویت ئه‌وه‌نده خوێ ماندوو و شه‌که‌ت بکه‌یت، به‌لی.. کاتی ئهم قورئانه هاته خوارێ، په‌یامبه‌ر ﷺ ههم خویی و، ههم هاوه‌لانی درێژه‌یان به‌ نوێژو شه‌ونوێژ ده‌داو زوړیش ماندوو ده‌بوون، هه‌تا خوای دلۆقان ئه‌و نایه‌ته‌ی ناردو فهرمووی: ﴿إلا تذكرة لمن يخشى﴾ هه‌ر بوئه‌وه ناردوو‌مانه بیته ئاموژگاریی و بیرخه‌ره‌وه‌ی روژی په‌سلان بو ئه‌وه‌که‌سه‌ی له‌خوا ده‌ترسی ﴿تنزila ممن خلق الأرض والسموات العلى﴾ له‌لایه‌ن ئه‌و خواوه نی‌راوه که زه‌ویی و ئاسمانه به‌رزه‌کانی دروستکردوو ﴿الرحمن على العرش استوى﴾ ئه‌و خوا به‌خشنده‌یه چوویه سه‌ر عه‌رشى خوی، به‌لی.. مه‌به‌ست به‌م چوون و سه‌رکه‌وتنه‌یه بو سه‌ر عه‌رش، سه‌رکه‌وتنیکه شیای زاتی بلندی ئه‌و بی‌و، به‌وشیوه‌یه که (سه‌له‌ف) و پی‌شینانمان ته‌فسیریان کردوو، بی هیچ شوبه‌اندن و لی‌کدانه‌وه‌و چوونه ناو قولاییه‌وه، جابو‌زیاتر به‌ناگابوون له‌م چوونه سه‌ر عه‌رشه، سه‌یری سوورته‌کانی: (ئه‌عراف) و (یونس) و (ره‌عد) بکه. ﴿له‌ ما فى السموات وما فى الأرض وما بينهما وما تحت الثرى﴾ هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و، هه‌رچیش له‌زه‌وییدایه‌و، هه‌رشتیکیش له‌نیوانیاندایه و، ئه‌وه‌ش له‌نیو خاکدایه‌و په‌نه‌انه، هه‌ره‌ه‌موو مو‌لکی ئه‌وه، وه‌ک له‌سوورته‌ی (فورقان) یشدا ئه‌فه‌رموی: ﴿قل انزلہ الذی یعلم السر فی السموات والأرض إنه کان غفورا رحیما﴾. ﴿وإن تجهر بالقول فإنه یعلم السر واخفی﴾ وه ئه‌گه‌ر تو به‌ناشکرا قسه بکه‌یت و دهنگ هه‌ل‌بری، وه‌یان به‌هیناش و هیدی تریش، لای خوا یه‌کسانه، چونکه ئه‌وناگای له‌نه‌ینی نیوان خه‌ک و ئه‌وه‌یش مرؤ له‌دلی خویدا په‌نه‌انی ده‌کا هیه

سُورَةُ طه

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿١﴾ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَنُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا ﴿٢﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحِشُّ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٣﴾

سُورَةُ طه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه ﴿١﴾ مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿٢﴾ إِلَّا نَذْكُرُهُ لِمَن يَحْشَى ﴿٣﴾ تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى ﴿٤﴾ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿٥﴾ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ﴿٦﴾ وَإِنْ يُجْهَرِ الْقَوْلُ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَ وَأَخْفَى ﴿٧﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ﴿٨﴾ وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿٩﴾ إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا أَلْعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جُدِّ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾ فَلَمَّا أَنَّهُا تُودَى لِمُوسَى ﴿١١﴾ إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾

وَأَنَّا أَنْزَلْنَاهُ

به‌لی.. مه‌به‌ست به‌م چوون و سه‌رکه‌وتنه‌یه بو سه‌ر عه‌رش، سه‌رکه‌وتنیکه شیای زاتی بلندی ئه‌و بی‌و، به‌وشیوه‌یه که (سه‌له‌ف) و پی‌شینانمان ته‌فسیریان کردوو، بی هیچ شوبه‌اندن و لی‌کدانه‌وه‌و چوونه ناو قولاییه‌وه، جابو‌زیاتر به‌ناگابوون له‌م چوونه سه‌ر عه‌رشه، سه‌یری سوورته‌کانی: (ئه‌عراف) و (یونس) و (ره‌عد) بکه. ﴿له‌ ما فى السموات وما فى الأرض وما بينهما وما تحت الثرى﴾ هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و، هه‌رچیش له‌زه‌وییدایه‌و، هه‌رشتیکیش له‌نیوانیاندایه و، ئه‌وه‌ش له‌نیو خاکدایه‌و په‌نه‌انه، هه‌ره‌ه‌موو مو‌لکی ئه‌وه، وه‌ک له‌سوورته‌ی (فورقان) یشدا ئه‌فه‌رموی: ﴿قل انزلہ الذی یعلم السر فی السموات والأرض إنه کان غفورا رحیما﴾. ﴿وإن تجهر بالقول فإنه یعلم السر واخفی﴾ وه ئه‌گه‌ر تو به‌ناشکرا قسه بکه‌یت و دهنگ هه‌ل‌بری، وه‌یان به‌هیناش و هیدی تریش، لای خوا یه‌کسانه، چونکه ئه‌وناگای له‌نه‌ینی نیوان خه‌ک و ئه‌وه‌یش مرؤ له‌دلی خویدا په‌نه‌انی ده‌کا هیه

﴿**الله لا إله إلا هو**﴾ زاتیکه بیجگه له خوئی هیچ پەرستراویک نیه شیواوی پەرستن بیئت ﴿**له الأسماء الحسنى**﴾ گشت ناوه جوانهکان، ههرهی ئهون، پیغمبەر ﷺ دهفرموی: ((إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِسْمًا مِّنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ)) ترمیزی. واته: خوا نهووت و نو ناوی ههیه، ههرکهسی بیاخوینی و لهبهریانکاو کاریشیان پیبکا، ئهوا دهچیته بههشتهوه، بهئی ئهم باسهی ناوه جوانهکانی خوایه، لهئایهتی: (۱۸۰) سوورتهی (ئهعرف) و سوورتهی (حهشر) دا پتر روون کراوتهوه، بۆ زیاتر بهئاگابوون بگهڕیوه ئهوی.

چیرۆکی په‌یامه‌که‌ی موسا ﷺ:

ئینجا داستان‌ه‌که‌ی موسا و سه‌ره‌تای ده‌ستپێکردنی سروش و وتووێژی ئه‌و له‌گه‌ڵ پهروره‌دگاری خۆیدا ده‌ستپێده‌کاو ده‌فرموی: ﴿**وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى**﴾ ئاخۆ ئه‌ی پیغمبەر! ﷺ هه‌وال و به‌سه‌ره‌تای موسات بۆهاتوه؟ ﴿**إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا**﴾ کاتی له‌و سه‌فه‌ره‌یدا هه‌ر له‌ دووره‌و له‌چه‌ولی (سینا) دا ناگر (نور) یکی چاوکردو ئه‌وسا به‌ژن و ماله‌که‌ی خوئی وت: ئیوه لی‌ره بن و مه‌بزوون ﴿**إِنِّي أَنَسْتُ نَارًا**﴾ به‌راستی من ناگریکم چاو کردووه ﴿**لَعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ**﴾ به‌شکوم له‌وئ چلۆسک و سه‌لکه‌ بزووتیکتان بۆبێم خۆتان پێ گه‌رم بکه‌نه‌وه، خوا له‌جیبه‌کی تر دا به‌زمانی موساوه ده‌فرموی: ((وَأَوْ جَذْوَةٌ مِنَ النَّارِ...)) ﴿**أَوْ أَجِدُ عَلَىٰ النَّارِ هَدًى**﴾ و یان چاوساغیکم بۆ شارمه‌زایی ده‌ستکه‌وی و به‌ هۆی ئه‌وه‌وه پێگا ده‌رکه‌ین، رافه‌که‌رانی قورئان ده‌لێن: گه‌رانه‌وه‌ی موسا بۆ ولاتی میسر پاش ته‌واوکردنی (۱۰) سه‌له‌که‌ی لای (شوعه‌یب) بوو، جا ده‌بی پاش ئه‌و ئه‌منیه‌ت و ئاسایشه له‌لای شوعه‌یب ده‌ستی که‌وتبوو. بۆچی ئیستا جاریکی‌تر بگه‌ڕێته‌وه بۆ ولاتیک، که‌ کاتی خوئی لێ هه‌له‌تاییت؟! دیاره به‌ده‌ر له‌کاره نه‌ینیه‌یه‌کانی خوا، سوژی ولات و نیشتمان له‌گه‌ڵ شت به‌هێزتره‌و، هه‌رگیزیش له‌بیرناچی، ئه‌گه‌رچی پێگاکه‌یشی پڕیبت له‌ده‌یان هه‌لدیرو مه‌ترسی، جا له‌ریگه‌ی گه‌رانه‌وه‌یدا خوا مندالیکیان پێده‌دا، کاته‌که‌یشی زۆر سه‌رما ده‌بی، هه‌رچه‌نده له‌ چه‌خماخ ده‌دا، ناگر ناگریت! به‌لام له‌ دووره‌وه ئه‌و ناگره‌ی چاوکرد، بۆ زیاتر ئاگاداری سه‌یریکی ته‌فسیری (ئین که‌سیر) بکه‌.

سه‌ره‌تای وه‌حیی بۆ موسا ﷺ:

﴿**فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَى**﴾ ئینجا که‌ نزیکبووه‌و هاته‌لای نووره‌که، دیتی وا له‌ناو دره‌ختیکی زۆر جوان و ته‌ر دا ناگریک ده‌ره‌وشیته‌وه، ئه‌وجا له‌ویدا بانگی لیکرا ئه‌ی موسا! ﴿**إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ**﴾ بێگومان من پهروره‌دگاری تۆم، جا تۆیش له‌به‌ر ئه‌ده‌ب و ویلی جیگا که‌ پێلاو شه‌کاله‌که‌ت له‌پیدا که‌نه ﴿**إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى**﴾ چونکه به‌راستی تۆ وای له‌ دۆلی پیروزی (طوا) دا، له‌ ئایه‌تی‌تر دا ده‌فرموی: (فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ أَنْ يَأْتِيَكَ بِالسَّحَابَةِ الْمُبَارَكَةِ فِيهَا الْغُرُورُ...)) ﴿**وَأَنَا اخْرُجْكَ فَاذْهَبْ**﴾ من بۆ خۆم تۆم له‌نیو هۆزه‌که‌ت دا به‌په‌یامه‌ری ده‌ست نیشان کردو هه‌لبژارد، جاکه‌وایه چاک گویدیری ئه‌و فه‌رمایشان به‌ له‌ریگای وه‌حیه‌وه بۆت دیت ﴿**إِنِّي أَنَا اللَّهُ**﴾ بێگومان هه‌ر منم خوا (الله) ﴿**لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا**﴾ من نه‌بی هیچ پەرستراویکی هه‌ق نیه ﴿**فَاعْبُدْنِي**﴾ ده‌سا تۆش به‌شیویه‌کی جوان بم بپه‌رسته ﴿**وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي**﴾ وه‌ بۆئه‌وه که‌ منت هه‌ر له‌یادبی و له‌بیرم نه‌که‌یت، به‌ تیروته‌سه‌لی نوێژ بکه‌و، روویشته هه‌ر له‌من بکه‌ ﴿**إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ**﴾ دیاره‌که به‌یه‌قین روژی قیامه‌ت وابه‌ریوه‌وه هه‌ردیت ﴿**أَكَادُ أَخْفِيهَا**﴾ (قه‌تاده) ئه‌لی: واته: من ده‌مه‌وی ته‌نانه‌تی له‌خۆشمی بشارمه‌وه، چ جایی له‌فریشته‌و له‌پیغمه‌رانیشت، واته: جاری بۆ هیچ که‌سیک ناشرکا نه‌بیئت. (ئین عه‌باس) ئه‌لی: بیجگه له‌خۆم

که سیکی بی به ناگا ناکهم. (سدی) دهلی: له ناسمان و له زه وییدا هیچ که سی نیه که خوا کاتی هاتنی قیامه تی بی نه شار دبیته وه. ﴿تجزی کل نفس بما تسعی﴾ نهو رۆژه دی، ههتا هه مووکه سی له بهرامهر ههول و تی کو شانی خو به وه پاداش و تۆله ی دهسکه وی ﴿فلا یصدک عنها من لا یؤمن بها واتبع هواه فتردی﴾ جا نه ی موسا! نهو که سه ی پروای به هاتنی نیه و شوینی ههواو ئاره زوی خو ی که وتوه، وریابه با ڕیگریت نهکا له بپروا پیبونی، نهوسا تیا بچیت.

عه سا که ی موسا ﷺ ده بیته نه ژده ها:

﴿وما تلك بيمينك يا موسى﴾ جا خوا فهرمووی موسا! نه ی نه مه چیه که به دهستی راسته وه یه؟ ﴿قال

هی عصای اتوکا علیها﴾ موسا وتی: نه وه گو چانه که مه،

له کاتی رۆشتندا ده یگرم به دهسته وه، وه به ڕپشتی خوشمی ددهم ﴿وامش بها علی غنمی﴾ و گه لای دارانی پی نه وه رینم بو په زو مه په کانم ﴿ولی فیها مارب اخرى﴾ و چه ند کاری تریشی پی نه نام ددهم نان و تفاقی پی نه لده گرم، دورنده ی پی نه کوژم... هتد به لی.. که لکی (عه سا) گرتن به دهسته وه زۆره و له شه ریه تیشدا بنه په تیکی هه یه، پی نه مبه ریش ﷺ وهک نیامی بوخاری نه لی: له دهشت و چۆله وانیدا نه یکرده نیشانه ی رووگی نو یژو له به رده می خویدا دایده چه قان، وه له پۆژی جه ژنیشدا له نو یژگا کهیدا دایده چه قان، کاتیکیش گه یشتبا لای به رده په شه که نه گهر دهرهت نه بووبا ماچی بکا به عه سا که ی ئاماژه ی بو ده کرد.

زانایان یه که ده نگن که عه سا به دهسته وه گرتن له کاتی وتاری هه ینیدا سوننه ته، دهشتوانی بو نه م مه به سه ته سه یریکی

ته فسیری قورتوبی بکهیت تا زیاتر به ناگابی ﴿قال القها یا موسی﴾ خوا فهرمووی: موسا! ده نهو عه سایه بهاویژه! ﴿

فالقها فإذا هی حیه تسعی﴾ هه رکه فرییدا کتوپر دیتی وا

ماریکی گه وره یه و ده جولیت و ده شله ژنی، موساش هه رکه نه وه ی دیت که وته شله ژان و ترسان ﴿قال خذها ولا تخف﴾ خوا فهرمووی: بیگهرو ترست نه بی ﴿سنعیدها سیرتها الاولى﴾ هه ر ئیستا که وهک نهوسا ی خو ی بی نه که ی نه وه ده بیته وه عه سا که ی جارانت.

دهستی موسا وهک چۆری شیر سپی بوو:

﴿واضمم يدك إلى جناحك﴾ وه دهست بخه باخه لته وه، له جیژێردا نه فهرمووی: (واضمم اليك جناحك من الرهب فذا لك برهانان من ربك الى فرعون وملئه... ۲۲/۲۸ ﴿تخرج بيضاء من غير سوء﴾ نهوسا به بی ئازار دیته ده ری، سپی و بی عیب و نه خو ش و وه کافوری لیها توه، واته: نه تووشی به له کی بووه، نه هیه شتیکی تر، به لکو ههروهک چرایهک بو ت هه لگی رسابی وایه ﴿ایة اخرى﴾ نه وه یش بیجگه له عه سا که ت موحیزه یه کی تره ﴿لنريك من

سورة طه

المائدة

وَأَنَا اخْرَجْتُكَ فَاسْمَعْ لِمَا يُوحَىٰ ﴿١٣﴾ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أَخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾ وَمَا تَلَكَ بِيَمِينِكَ يَمُوسَىٰ ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَىٰ ﴿١٨﴾ قَالَ أَلْقِهَا يَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾ فَالْقَهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ ﴿٢١﴾ وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَىٰ ﴿٢٢﴾ لَنُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَىٰ ﴿٢٣﴾ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾ وَبَسِّرْ لِي أُمْرِي ﴿٢٦﴾ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ﴿٢٧﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ هَٰزُونِ أَخِي ﴿٣٠﴾ أَشَدُّ بِهِ أَرْرَىٰ ﴿٣١﴾ وَأَشْرِكْ فِي أُمْرِي ﴿٣٢﴾ كُنْ سَيِّدًا كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَنَذْرُكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنْتَ بِنَاصِرًا ﴿٣٥﴾ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَمُوسَىٰ ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰ ﴿٣٧﴾

آیاتنا الكبرى ﴿ تا ئیمه هندی له نیشانه گرنه و گه وره کانی خویمان نیشان بدهین و چاک بزانیته که توانامان به سهر هه مووشتیکدا ههیه. دواى نیشاندانی ئه وگشت نیشانه و دسه لاتانه و ناماده کردنی موسا، ئینجا فهرمووی: ﴿^{۲۴} **انذهب إلى فرعون إنه طغى**﴾ دههر ئیستا برۆ بۆلای فیرعه ونی پاشای میسر، چونکه بیگومان به یه کجاری توولی لیئه لکیشاوه له فهرانم یاخی بووه.

موسا که چوویه لای فیرعه ون له خوا پارایه وه:

﴿^{۲۵} **قال رب اشرح لی صدری**﴾ موسا داواى پشتیوانی له خوا ئه کاو ده فهرمووی: ئه ی په روه ردگارم! سینغم گوشادکه ﴿^{۲۶} **و یسر لی امری**﴾ نیش و کاریشم بۆناسان که بۆگه یاندنی په یامه که ی تو ﴿^{۲۷} **واحلل عقدة من لسانی**﴾

گرییه که له زمانمدا یه بۆمى بکه وه، تا زمانم نه گیرى و ره هابى و بتوانم وه پئویست په یامه که ته رابگه یه نم ﴿^{۲۸} **یفقهوا قولى**﴾ تاله ناخافت و قسه کاندای تیبگن و حالى بن لیم ﴿^{۲۹} **واجعل لی وزیرا من اهلى**﴾ وه له بنه ماله و کهس و کارم وه زیرو یارمه تیده ریکم بۆ دابنى ﴿^{۳۰} **هارون اخى**﴾ ئه ویش هارونی برام بى ﴿^{۳۱} **اشدد به ازرى**﴾ پشتمی پى به یزکه ﴿^{۳۲} **واشركه فى امری**﴾ و له کارمدا که په یامه به ریه تیه بیشیکه به یاریده رو هاو به شم ﴿^{۳۳} **کی نسبحک کثیرا**﴾ تا ئیمه زیاتر پاک و خاوینى تو راگریین، سوپاس و ته سبیحات زور بکهین ﴿^{۳۴} **ونذکرک کثیرا**﴾ وه زوریش یادت بکهین، ناوت زور به رین به لى که لکی براو بریه تی ده بى بۆ به یزکردنی به رنامه که ی خاوبى ﴿^{۳۵} **انک كنت بنا بصیرا**﴾ به راستی هه میسه تو بیناو زانای به نه حوالی ئیمه. به لى.. هه کاریک ئه نجام ئه درى، پئویسته هه موو پیدایستییه کی بۆناماده بکری، خو نه گهر که سیکی شیاوتریش بۆ ئه وکاره هه بى، ئه بى داواى کهیت و فه زلی به دیت به سهر خو تدا ﴿^{۳۶} **قال قد اوتیت سؤلک یا موسی**﴾

﴿^{۳۷} **و یسر لی امری**﴾ نیش و کاریشم بۆناسان که بۆگه یاندنی په یامه که ی تو ﴿^{۳۸} **واحلل عقدة من لسانی**﴾

﴿^{۳۹} **واجعل لی وزیرا من اهلى**﴾ وه له بنه ماله و کهس و کارم وه زیرو یارمه تیده ریکم بۆ دابنى ﴿^{۴۰} **هارون اخى**﴾ ئه ویش هارونی برام بى ﴿^{۴۱} **اشدد به ازرى**﴾ پشتمی پى به یزکه ﴿^{۴۲} **واشركه فى امری**﴾ و له کارمدا که په یامه به ریه تیه بیشیکه به یاریده رو هاو به شم ﴿^{۴۳} **کی نسبحک کثیرا**﴾ تا ئیمه زیاتر پاک و خاوینى تو راگریین، سوپاس و ته سبیحات زور بکهین ﴿^{۴۴} **ونذکرک کثیرا**﴾ وه زوریش یادت بکهین، ناوت زور به رین به لى که لکی براو بریه تی ده بى بۆ به یزکردنی به رنامه که ی خاوبى ﴿^{۴۵} **انک كنت بنا بصیرا**﴾ به راستی هه میسه تو بیناو زانای به نه حوالی ئیمه. به لى.. هه کاریک ئه نجام ئه درى، پئویسته هه موو پیدایستییه کی بۆناماده بکری، خو نه گهر که سیکی شیاوتریش بۆ ئه وکاره هه بى، ئه بى داواى کهیت و فه زلی به دیت به سهر خو تدا ﴿^{۴۶} **قال قد اوتیت سؤلک یا موسی**﴾

خواش فهرمووی: موسا! به راستی هه رچی تو ویستت جیبه جى کراو پیته درا، وه ئه مهش منه تیکه به سهرته وه ﴿^{۴۷} **ولقد مننا علیک مرة اخرى**﴾ وه بیگومان پیش ئه وهش ئیمه جاریکى تر منه تمان نایه سهرت، بى ئه وه خو ت داوا بکهیت ﴿^{۴۸} **ان اوحینا إلى امک ما یوحى**﴾ ئه وکاته ی که تو له دایکبووی، دایکت له ترسی فیرعه وندا گیرى خوارد به ده سته وه نه وه که بتکوژى نه یه زانای چی بکات، جا ئیمه ییش ئه وه ی پئویست و شایسته بوو بۆ ئه وکاره خستمانه دلیه وه و پیمان گه یاند ﴿^{۴۹} **ان اذقیه فی التابوت**﴾ و پیمان وت: که بیخه ناو داربه سته و سندوقیکه وه ﴿^{۵۰} **فاذقیه فی الیم**﴾ و بیهاویژه ناو ده ریاوه ﴿^{۵۱} **فلیلقه الیم بالساحل**﴾ ده با ده ریاش بیخاته که نار ﴿^{۵۲} **یاخذہ عدو لی وعدو له**﴾ تا دوژمنیکى من و دوژمنیکى خو ی (فیرعه ون)، بیگریته وه، به لى.. یه کى له قیبتیه کان سندوقه که ی وه لاناو بریدیه لای فیرعه ون ﴿^{۵۳} **والقیته علیک محبة منى**﴾ ثیان و خو شه ویستی خو مم به تودا، به شیوه یه که هه رکه سى تو ی دیتبا

خوشتی نهویست **﴿ولتصنع علی عینی﴾** وه تا لهپیش چاو خوشمدا گوره بیت و پورهده بکرییت **﴿إذ تمشی اختك فتقول﴾** لهبیرته نهوکاته تو بهسندوقهکهوه کهوتیت بهردهستی فیرعهون و، نهوانیش زور گهپان بهدوای دایهندا تاشیرت بداتی، بهلام ئیمه ویستمان وابوو که تو شیرى کهس نهخویت! لهوکاتهیشدا خوشکهکهت چاودیژی توئی نهکرد لهزیکى کوشكى فیرعهونهوه دیتی گیران خواردوو به دهستیوه گوئی: **﴿هل ادلکم علی من یکفله﴾** نهتانهوی کهسیکی خانهدانان نشان بدهم تا بهخیوی بکات بۆتان؟ **﴿فرجعناک إلی امک﴾** جا ئیتر بهوشیویه گیرایتمانوه لای دایکت وه که بهلنمان پیدابوو **﴿کی تقرر عینها ولا تحزن﴾** که چاوی پیئت روون بیتهوهو زیورو خفهتبار نهبی **﴿وقلت نفسا﴾** نهی موسا! نهی نهامش چاک دهزانی، که گورهدهش بوویت یهکیکت لهقیبیتییهکان بههله کوشت و ناچار هلهاتی بو مهدیهن **﴿فنجیناک من الغم﴾** پاشان لهو خهم و پهژارهیهش پزگارمان کردیت **﴿وفتناک فتونا﴾** و بهرووداو دواى رووداو تاقیمان کردیتهوه، بهلا دواى بهلا، بۆنهوی بییته پیاوی تنگانهو، بو پاشهپوژ بهرگهی نههامهتییهکانی پوژگار بگریت **﴿فلبث سنین فی اهل مدین﴾** جا هر لهودهدهدا بهروه مهدیهن پویشتی و، چهند سالیکی لهناوخهلیکی نهویدا مایتهوه به شوانکاریی ژبانی خوئت دهرده سه **﴿ثم جئت علی قدر یا موسی﴾** پاش نهوه (مهدیهن) گهراپتهوه لهو کاتهدا دیاریمان کرد بوو، بو رهوانه کردنت بهپیغهمبهریی، هاتیت نهی موسا **﴿واصطنعتک لنفسی﴾** و هلمبژاردی و کردیت بهپهیا مبهری خوم **﴿إنهب انت واخوک بأیاتی﴾** نهوجا توو هارونی برات هاوپی به (۹) نو نیشانهی منهوه وه دار عساو، دهستهکه.. پوژن بۆلای فیرعهون بو نهجامدانی کارهکانی من **﴿ولا تنیا فی ذکرى﴾** و لهیادی مندا هرگیز کوئایی و سستی مهکن. نهوه باشتیرن چهک و هوئی سهرکهوتنتانه.

لهگهل فیرعهون نهرم و نیان بدوون:

﴿إنهب إلی فرعون إنه طغی﴾ هردووکتان بچه لای فیرعهون، چونکه بهراستی نهو یاخی و لهخوبایی بووه **﴿فقولا له قولا لینا﴾** جا بهنهرمی و لهسهرخو قسهی لهگهل بکهن و بیدوینن، چونکه بارهگای پاشایهتی وا مهلهنگری **﴿لعل یتذکر او یخشی﴾** بهلکو بیربکاتهوهو قسهکهتان لیوهرگری، وه یان بترسی لهخوا. موسا دهرسی فیرعهون توره بیی:

﴿قالا ربنا إننا نخاف ان یفرط علینا﴾ موسا و هارون وتیان: نهی پورهردگاری ئیمه! نهترسین که فیرعهون لیمان پیش بکهوی و هلهکوتیتته سهزمان، وهپیش نهوهی راستیی بو دهربخهین سزمان بدا **﴿او ان یطغی﴾** یان یاخی بیی **﴿قال لا تخافا﴾** خوا دلنای کردن و فهرمووی: مهترسن **﴿اننی معکم﴾** بهراستی من لهگهل ئیوه **﴿اسمع واری﴾** ههمو شتیکی نه بیسم و ههموشتیکیش نه بینم **﴿فاتیاه فقولا﴾** دها بچه لایی و پیی بلین: **﴿إنا رسولا ربک﴾** بهراستی ئیمه هردو کمان راسپاردهو رهوانهکراوی پورهردگاری توین **﴿فارسل معنا بنی اسرائیل﴾** جا تویش توره و نهوهکانی یهعقوبمان لهگهل بنیره **﴿ولا تعذبهم﴾** و چیر نهشکهنجهو سزایان مهدهو بهکارو بیگار ماندوویان مهکه **﴿قد جنناک بأیه من ربک﴾** وا بو راست بیژی خویشمان به بهلگو نیشانهیکی پرونهوه لهلایهن پورهردگارتیهو هاتوین بولات (عساو، دهستهکه) **﴿والسلام علی من اتبع الهدی﴾** وه سلوو و دروود لهسهه نهوکهسه بی کهپهیرهوی لهپیگای هیدایهت دهکاو لهراسته ری لاناکهوی، بویه پیغهمبهریش ﷺ کاتی نامه ی بو (هرقل) گهورهی رومهکان نووسی، سلوی هر بهم رستهیه کرد: (سلام علی من اتبع الهدی)، نهامش دهقی نامهکهیهتی هر بو پیروزی دهینوسم: (بسم الله الرحمن الرحیم، من محمد رسول الله إلی هرقل عظیم الروم، سلام

علی من اتبع الهدی، اما بعد فإنی ادعوك بدعایة الإسلام، أسلم تسلم، یؤتک الله اجرک مرتین) متفق علیه. هر به ناوی خوی به خشنده میهره بانه وه، له موحه ممه دی پیغه مبه ری خواوه، بو هرقله لی گه وره ی روم، درود بو که سیک له راسته ری لانه که وی، پاشانیش: من به بانگه یشتی نیسلام داوه تت ده که م: موسلمانبه، سه لامه ت ده بی و، خوی گه وره ش دوو جار پاداش و مزه ت ده داتی. ﴿^{۴۸} إنا قد أوحى إلینا أن العذاب علی من کذب و تولى﴾ بیگومان نیمه له لایه ن خواوه وه حی و سروشمان بو هاتوه که سزای خوا بو که سیکه بانگه که مان به درو ده خاته وه و پشته تیده کات ﴿^{۴۹} قال فمن ربکما یا موسی﴾ وتی: جا په روم ردگاری نیوه کییه نه ی موسا؟! ﴿^{۵۰} قال ربنا الذی اعطى کل شی خلقه ثم هدی﴾ موسا وتی: په روم ردگاری نیمه نه و زاته یه که هه مووشتیکی دروستکردوه، پاشانیش رینمایى هه موو پیډاویستییه کیشی کردون ﴿^{۵۱} قال: فما

بال القرون الأولى﴾ فیرعه ون وتی: نه ی حالى نه وه هه موو به ره و گه لانه ی پیشووه چو ن بووه؟! خو نه وان خویان به راستی نه په رستووه؟ ﴿^{۵۲} قال: علمها عند ربی فی کتاب﴾ موسا فهرمووی: زانینی حالى نه وانه لای په روم ردگارمه له کتیبیکدا، واته: له (لوح المحفوظ) دا تو مار کراوه ﴿^{۵۳} یضل ربی ولا ینسى﴾ په روم ردگاری من نه هیچ شتی لی بزده بی و، نه هیچیشی له بیر ده چی ﴿^{۵۴} الذی جعل لکم الارض مهدا﴾ نه و خوییه ی که زه ویی باره ی ناوه و کردویه به لانک و بیشکه بو نیوه و، زور به ناسانی تیایا نه ژین ﴿^{۵۵} و سلك لکم فیها سبلا﴾ وه چه ند ریگا و ری بازیکى بو تان تییدا دروستکرد تا له ناو شاخ و چیا و ده شتیدا به ناسانی هاتوچو بکن، له جییه کی دیکه شدا ده فهرموئ: (وجعلنا فیها فجاجا سبلا لعلهم یهتدون) ۲۱/۲۱. ﴿^{۵۶} و انزل من السماء ماء﴾ وه له ناسمانیشه وه ئاویکی ناردووه ته خواوه وه ﴿^{۵۷} فاخرجنا به ازواجاً من نبات شتى﴾ نه و جا چه ندین جوړ گړوگیای هاو لقمان پی دهره ی ناوه و روان ﴿^{۵۸} کلا و ارعوا

قَالَ عَلَمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ﴿٥١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَاسْلَكْ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى ﴿٥٢﴾ كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَايَتْلَى لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٥٣﴾ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٤﴾ وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ﴿٥٥﴾ قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَمْوَسَى ﴿٥٦﴾ فَلَنَأَيِّنَنَّكَ بِسِحْرِ مِثْلِهِ فَأَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٧﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُخَشِرَ النَّاسُ ضُرْبِي ﴿٥٨﴾ فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى ﴿٥٩﴾ مَوْسَىٰ وَبَيْنَهُمَا نَارٌ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ فَعُدَّتْ أَعْيُنُهُمْ فَوَلَّوْا وَهُمْ لَا يُفْقَهُونَ ﴿٦٠﴾ فَلَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ فَعُدَّتْ أَعْيُنُهُمْ فَوَلَّوْا وَهُمْ لَا يُفْقَهُونَ ﴿٦١﴾ فَلَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ فَعُدَّتْ أَعْيُنُهُمْ فَوَلَّوْا وَهُمْ لَا يُفْقَهُونَ ﴿٦٢﴾ فَاجْمَعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ اسْخَوْا أَسْفًا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنْ اسْتَغْلَى ﴿٦٣﴾

انعامک﴾ نیوه خو تان له هه ندیکى بخو ن و، له هه ندیکیشی ناژه له کانتان بله وه پینن ﴿^{۶۴} ان فی ذلک لآیات لاولی النهی﴾ به راستی له و شتانه دا باسمان کردن گه لی به لگه و نیشانه ی پرو ن هیه له سه ری هکتاکی خوا بو خاوه ن ناوه زان و فامیده کان ﴿^{۶۵} منها خلقناکم﴾ له سه ره تاوه نیوه مان هه ره و زه وییه دروستکرد ﴿^{۶۶} و فیها نعیدکم﴾ وه له ودا دوا ی مردن نه تانگیرینه وه بو گل ﴿^{۶۷} ومنها نخرجکم تارة اخرى﴾ وه جاریکی تر له ودا نه تانه یینه وه دهر و زیندووتان نه که ینه وه. خوا له جییه کی تر دا ده فهرموئ: (یوم یدعوکم فتستجیبون بحمده و تظنون ان لبثتم إلا قلیلا) ۵۲/۱۷ یان ده فهرموئ: (قال فیها تحیون و فیها تموتون ومنها تخرجون) ۲۵/۷.

گشت نیشانه‌کان، نیشانی فیرعه‌ن دران، باوه‌پیشی نه‌هینا:

﴿**۶۶** ولقد اریناه آیاتنا کلها﴾ بیگومان نیّمه هه‌موو ئایهت و به‌لگه‌کانمان نیشاندان خستمانه پیش چاوی، تا به‌شکو برّوا بیّنی ﴿**فکذب وابی**﴾ که‌چی ئەو هه‌ره‌ه‌مووی به‌درّو داناو گوێ‌رایه‌لی نه‌کرد ﴿**۶۷** قال اجئتنا لتخرجنا من ارضنا بسحرک یا موسی﴾ فیرعه‌ون وتی: ئەی موسا! ئاخو تۆ هاتیه لامان تا له‌خاک و ولّاتماندا به‌و جادووه‌ت دهرمانکه‌ی؟ ﴿**۶۸** فلناتینک بسحر مثله﴾ جا به‌دنیایی نیّمه‌یش له‌وینیه‌ی ئەوه‌ی تۆ جادوویه‌کت بو‌دینین ﴿**فاجعل بیننا وبینک موعدا**﴾ جا ئیستا بۆ نیّمه‌و بو‌خۆت جی و کاتی‌ک دیاری بکه ﴿**لا نخلفه نحن ولا انت مکانا سوی**﴾ که نه نیّمه سه‌رپیچی لیبکه‌ین، نه‌تۆش، تا له‌یه‌ک جی‌گایه‌کی ته‌ختانیدا ئاماده‌بین بۆ ئەنجامدانی ئەو کاره‌مان ﴿**۶۹** قال موعدمک يوم الزینة﴾ موسا به‌دنیاییه‌که‌وه وتی: باشه واده‌ی دیاری‌کراومان روژی جه‌ژنی گشتیی بی، روژی جه‌ژنی نه‌روژ، روژی که‌یف و سه‌فاو سروربی که جه‌ژنی ئیوه‌یه‌و له‌و روژه‌دا ئیوه هه‌موو کۆ ئەبنه‌وه ﴿**وان يحشر الناس ضحی**﴾ وه له‌کاتی چیشته‌نگاوێ‌کدا که له‌وکاته‌دا هه‌وا میانیه‌و، هی‌مان زو‌ریشی ئەمین بۆ خو‌رئاوا بوون خه‌لکی کۆ بکری‌نه‌وه تاکاره‌که‌مان به‌ئاشکرا بی ﴿**۷۰** فتولی فرعون فجمع کیده ثم اتی﴾ ئینجا فیرعه‌ون ئەوی جیه‌یشته‌ و هه‌موو فروفی‌لی خۆی کۆ‌کرده‌وه‌و خسته‌کار، له‌پاشا هه‌موویانی بۆ واده‌ی کۆبوونه‌وه‌که هی‌نا ﴿**۷۱** قال لهم موسی﴾ موسا ئەیه‌وی پیش ئەوه ده‌ست پی بکه‌ن ئاموژگارییه‌کیان بکات، به‌شکو واز له‌و یاخی بوونه‌یان بی‌ن، بۆیه پی وتی: ﴿**ویلکم لا تغفروا علی الله کذبا**﴾ هاوارو وه‌ی بۆ ئیوه! درۆ له سه‌رخوا هه‌ل مه‌به‌ستن، واته: به‌وه‌ی که بلین موجیزه‌که‌ی منیش جادووه‌ وه‌ک جادووه‌که‌ی خۆتان ﴿**فیسحکم بعذاب**﴾ جا خوای گه‌وره گشتتان به‌به‌لاو سزا ته‌فرو تونا بکاو له‌ناوتان به‌ریت ﴿**وقد خاب من افتری**﴾ وه بیگومان کۆ درۆ له‌سه‌رخوا بکا زه‌ره‌رمه‌ندو بی هیوایه ﴿**۷۲** فتنازعوا امرهم بینهم﴾ ئینجا ئاموژگارییه‌که‌ی موسا کاری تی‌کردن، هه‌ندیکیان دل‌یان گو‌را به‌ره‌و خیر، بۆیه ناکوکی و جیاوازی که‌وته نیوانیان‌ه‌وه، هه‌ندیکیان موسایان به‌راست زانی و وتیان: ئەم قسه‌یه له قسه‌ی پی‌غه‌مبه‌رانه ﴿**واسروا النجوی**﴾ وه ملیان له سه‌رته سه‌رت و چه‌پ چه‌پ نا ﴿**۷۳** قالوا ان هذان لساحران﴾ وتیان: دیاره ئەم دووانه موساو هاروون جادووگه‌رن ﴿**یریدان ان یخرجاکم من ارضکم بسحرهما**﴾ ئەیان‌ه‌وی به‌هۆی جادوویان‌ه‌وه له‌ولاتی (میسر)دا بتانکه‌نه دهره‌وه، تا ده‌سه‌لات به‌ده‌ست بگرن ﴿**ویذهبا بطریقکم المثلی**﴾ و به‌رنامه‌و نه‌ریته هه‌ره به‌نرخه‌که‌ی ئیوه پووچه‌ل بکه‌نه‌وه ﴿**۷۴** فاجمعوا کیدکم﴾ جا که‌واته فروفی‌لتان یه‌کخه‌ن ﴿**ثم انتوا صفا**﴾ له‌پاشا هه‌موو به‌ریزک وهرن ﴿**وقد افلح الیوم من استعلی**﴾ وه بیگومان ئەم‌پ‌رۆش هه‌رکه‌سی سه‌رکه‌وی سه‌رفرازو به‌ختیاره.

موسا سه‌رکه‌وت و جادووگه‌ره‌کانیش موسلمان بوون:

﴿**۷۵** قالوا: یا موسی اما ان تلقی﴾ ئەوسا جادووگه‌ره‌کان به‌ده‌عیه‌و به‌فیزه‌وه وتیان: ئەی موسا! یا تۆ یه‌که‌مجار ده‌سه‌به‌کاربه، عه‌ساکه‌ت هه‌ل‌ده‌و جادووی خۆت بکه ﴿**واما ان نکون اول من القی**﴾ وه‌یان نیّمه پیش تۆ ده‌هاوێژین و یه‌که‌م که‌س ئەیین؟ ﴿**۷۶** قال بل القوا﴾ موسا وتی: نا، یه‌که‌مجار ئیوه ده‌ست پی بکه‌ن و بیهاوێژن ﴿**فإذا حبّالهم وعصیهم یخیل إلیه من سحرهم**﴾ به‌لی.. ئەوان ده‌ستپیش‌خه‌ریان کرد، جا په‌ت و گوریس و گو‌چانه‌کانیان هه‌ل‌دایه گو‌ره‌پانی جادووکه‌وه ئەوه‌نده سه‌ر سو‌ره‌ینه‌ر بوو موسا وا گومانی برد له جادووکه‌یان ﴿**انها تسعی**﴾ په‌ته‌کان و عه‌سا‌کانیان ئەج‌وولینه‌وه‌و دین و ده‌چن وه‌ک (مار)یکی گه‌وره. (ئێ‌بین که‌سیر) ئەلی: به‌و هۆیه‌وه که له‌(جیوه)یان هه‌ل‌کیشابوون گشت ده‌ج‌ولانه‌وه‌و، دۆل و شیوه‌کیان پ‌ر کرد له مارو هه‌لمه‌ت هه‌لمه‌ت

به سهریه کا ده که وتن ﴿^{۶۷} **فأوجس في نفسه خيفة موسى**﴾ جا له بهرئه وه موسا که نه وهی دیت له دلی خویدا که میک ترسا که خه لکه که پاش نه و کارهیه شوینی نه که ون و، به کاره کی نه ویش بلین جادوه ﴿^{۶۸} **قلنا لا تخف إنك أنت الأعلى**﴾ نیمش له وکاته ناسکه دا وه حیمان بو کردو وتمان: هیچ مه ترسه! به راستی هه ر تو له سهر تری ﴿^{۶۹} **والق ما في يمينك**﴾ نه وی له دهستی راستدایه (عه ساکت) بیهاویژه ﴿**تلق ما صنعوا**﴾ جا هه رچی نه وانه کردو ویانه هه مووی قوت نه دا و نه ییچیتته وه ﴿**إنما صنعوا كيد ساحر**﴾ بیگومان هه رچی نه وانه کردیان هه موو فرت و فیلی جادو و گهر بوو ﴿**ولا يفلح الساحر حيث أتى**﴾ و جادو و بازی هه رچی بکاو له هه رکوی بی سهرکه و توو نابی، که وایه زور به دنیاییه وه کاری خو ت بکه نه ی موسا. (جوندوب) نه لی: پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: ((إذا اخذتم

يعنى الساحر- فاقبلوه ثم قرا: ((ولا يفلح الساحر حيث أتى))، قال: لا يؤمن حيث وجد) ثين نه بی حاته م. هه رکه جادو و بازتان ده سکه وت بیکوژن، پاشان ئایه تی (ولا يفلح الساحر...) ی خوینده وه فه رمووی: جادو و گهر له هه ر کوی بیت بر وای نیه. ﴿^{۷۰} **فالتى السحرة سجدا**﴾ هه ر که موسا عه ساکه ی خو ی هه لدا و ته وای په ت و عه ساکانی نه وانی قوتدا، به خیرای جادو و گهره کان هه موو که وتنه سوژده و کر نووشیان برد بو په ره ردگارو، زانیان که نه م کاره له ده سه لاتی ئاده مزاددا نییه ﴿**قالوا: آمنا برب هارون وموسى**﴾ له پرووی فیرعه ون و نه وه هه موو خه لکه دا وتیان: پرومان هیئا به په ره ردگاری هاروون و موسا!

فیرعه ون هه ره شه ی له جادو و گهره کان کرد:

﴿^{۷۱} **قال آمنتم له قبل ان آذن لكم**﴾ جا که فیرعه ون نه وه ی دیت، گوتی: پینش نه وه ی من مؤله تان بده م بر و اتان پی هیئا؟! ﴿**إنه لكبركم الذى علمكم السحر**﴾ به راستی ده رکه وت که هه ر موسایه گه وه ره سه روکتان و نه ویش فیری جادووی کردوون ﴿**فلاقطعن ايديكم وارجلكم من خلاف**﴾

قَالُوا يَمْوَسَىٰ اِمَّا اَنْ تُلْقٰى وَاِمَّا اَنْ تَكُوْنَ اَوَّلَ مَنْ اَلْقٰى ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ اَلْقُوا فَاِذَا جِاٰ لَهُمْ وَعَصٰهُمْ يُخَلِّ اِلَيْهِمْ مِنْ سِحْرِهِمْ اَنَّهُ تَسْعٰى ﴿٦٦﴾ فَاَوْجَسَ فِيْ نَفْسِهِ خِيفَةُ مُوسٰى ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ اِنَّكَ اَنْتَ الْاَعْلٰى ﴿٦٨﴾ وَاَلْقٰى مَا فِى يَمِيْنِكَ فَلَقَفَ مَا صَنَعُوْا اِنَّمَا صَنَعُوْا كَيْدٌ سِحْرٌ وَلَا يَفْلَحُ السَّاحِرُ حَيْثُ اَتٰى ﴿٦٩﴾ فَاَلْقٰى السَّحْرَةَ سَجْدًا فَالْوٰءَا مَنَا رِبِّهِ هَرُوْنَ وَمُوسٰى ﴿٧٠﴾ قَالَا اٰمَنَّا لَهُ، قَبْلَ اَنْ اٰذَنَ لَكُمْ اِنَّهُ لَكَبِيْرُكُمْ الَّذِى عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَا تُقِطْعُنْ اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَلَا صَلْبِنَاكُمْ فِىْ جُذُوْعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ اِنَّمَا اَشَدُّ عَذَابًا وَّابَقٰى ﴿٧١﴾ قَالُوْا لَنْ نُّؤْثِرَكَ عَلٰى مَا جِاءَنَا مِنَ الْبَيِّنٰتِ وَالَّذِى فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا اَنْتَ قَاضٍ اِنَّمَا تَقْضِىْ هٰذِهِ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾ اِنَّمَا اِنَّمَا بِرَبِّنَا يَغْفِرُ لَنَا خَطِيْئَاتِنَا وَمَا اَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاَلَلَّهُ خَيْرٌ وَّابَقٰى ﴿٧٣﴾ اِنَّهُ، مِنْ يَّاتِ رَبِّهِ مُجْرِمًا فَاِنْ لَهُ، جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيْهَا وَلَا يَحْيٰى ﴿٧٤﴾ وَمَنْ يَّاتِهِ مُؤْمِنًا فَاَدَّ عَمِلَ الصَّالِحِيْنَ فَلَوْ لَيْكَ هُمْ الدَّرَجَتُ الْعُلٰى ﴿٧٥﴾ جَنَّتٌ عَدْنٍ تَجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَذٰلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكٰى ﴿٧٦﴾

وَلَقَدْ اَوْحَيْنَا

۶۶

نه مهیش سویندی بیت هه موو ده ست و پایه کانتان راست و چه پ ده برم ﴿**ولاصلبنكم فى جذوع النخل**﴾ وه به دارخورماکاندا هه لتانده واسم، تا خه لکی تر عیره وت هه رگرن ﴿**ولتعلمن ايننا اشد عذابا وابقى**﴾ وه ده شزانن سزای کامان سزای نیمه، یان سزای خواکه ی موسا توندترو به ما و ه تره؟ ﴿^{۷۲} **قالوا لن نؤثرک على ما جاءنا من البينات**﴾ نه وانیش گوتیان: تازه نیتر نیمه هه رگیز دوا ی نه و نیشانانه دیومان له به رتو ده س له وه هه لئا گرین. ﴿**والذى فطرنا**﴾ وه ریزی توناده ین به سهر نه و زاته دا نیمه ی دروست کردوه، سویندما ن پیی ﴿**فاقض ما انت قاض**﴾ ساتو هه برپیری دده دیت به رامبه رمان بیده، یا هه رچیت له ده ستدی دریغی مه که ﴿**إنما تقضى هذه الحياة الدنيا**﴾ به راستی تو هه ر ته نها له م ژیانى دنیایه دا ده ستت ده روا و ده سه لاتت هیه و کاریکت پی نه کری ﴿^{۷۳} **إنما آمنا بربنا ليغفر لنا خطايانا**﴾ بیگومان نیمه پرومان به په ره ردگاری خو مان هیئا تاله گونا هه کانمان خوش ببی. ﴿**وما**

اكرهتنا عليه من السحر ﴿ و له و جاد و گه ريه ش تو سه پاندت به سهرماندا ببوري ﴾ **والله خير و ابقي** ﴿ و ه خوا له هه موو كه سي چا كترو به به قاتره ، به لام تو خو ت و ده و له ته كه ت دواييتان دي ت . ﴿ ^{۷۴} **انه من يات ربه مجرما** ﴾ به راستي هه كه سي ك به تا و انباري له پوژي قيامه تا بجي ته وه لاي په روه رد گاري ﴿ **فان له جهنم لا يموت فيها ولا يحيى** ﴾ بيگومان به شي دوزه خه و ئير نه ئه مرئ تيايدا ، تا له سزا رزگاري بي ت ، و نه ده شرئي به ئا سوو ده ي ، و ه خواي گه و ره نه فهرموي : ﴿ لا يقضى عليهم فيموتوا ولا يخفف عنهم من عذابها كذلك نجزي كل كفور ﴾ ۳۶ / ۳۵ ﴿ ^{۷۵} **ومن ياته مؤمنا** ﴾ و ه ئه و كه سه ش بر و اي هي نابي و به با و ره و ه بجي ته لاي په روه رد گاري خو ي ﴿ **قد عمل الصالحات** ﴾ ئا كار و كر ده و ه چا كه كاني نه نجام داي ت ﴿ **فاولئك لهم الدرجات العلى** ﴾ جا ئه وانه له دوا و ژدا چه ندان

پله ي به رزيان هه يه : ﴿ ^{۷۶} **جنات عدن تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها** ﴾ چه ند باخ و باخا تيكي چرو پرن و به هه تا هه تا ييش تياندا ده ميننه وه ، له به رده ميانه وه چه ند چوم و پرو بار تي ده په ري كه جواترين سيما و وينه ي هه يه ﴿ **وذلك جزاء من تزكى** ﴾ و نه و پا داشت و خوشي و ئيسرا حه ته يه پا داشتي كه ساني دل و ده رون پا كه ، واته : ئه وانه ي خو يان پا ك را گرتبي له بت په رستي ، خه لك په رستي ، فيرعه ون په رستي . (ئه بو سه عيد) ده لي : پيغه مبهر ﷺ فهرموي : ﴿ ان اهل الدرجات العلى ليراهم من تحتهم كما ترون الكوكب الدري في افق السماء ، وإن ابابكر وعمر منهم وانعما ﴾ اخ رجه احمد و ابو داود و الترمذي . بي سو خه لكاني خا و نه پله به رزه كان (له به هه شتدا) ، خه لكاني خواروي لاي خو يان ده يانينن و بويان ده نا ورن هه روه كو بو ئه ستيره ي پرشن گدار له ئا سو ي ئا سماندا بنا ورن ، ئه بو به كرو عومه ريش هه ره له و ان و خه ريكي ناز و نعيمه ت و خوشين .

مووسا به نئى ئيسرائيل له ميسر دهرچوون :

لي ره دا ئه و ديمه نه ته و او ئه بي و ، به شيكي تري

دا ستانه كه ي موسا ده ست پي ده كات و ه كه ده فهرموي : ﴿ ^{۷۷} **ولقد اوحينا الى موسى** ﴾ بيگومان ئيمه سروشمان بو موسا كرد : ﴿ **ان اسر بعبادى** ﴾ كه شه و له ته كه به نده كانم له ريگه ي ده ريا و ه له ميسر دهرچو ﴿ **فاضرب لهم طريقا فى البحر يبسا** ﴾ ريگه يكي و شكانيان له ده ريا ي ني لدا بو بكه روه ﴿ **لا تخاف دركا ولا تخشى** ﴾ نه ترسه له له شكره كه ي فيرعه ون پي ت بگا ، نه خه مي نقوم بو نوشيت هه بي ت ، چونكه ئيمه چا و دي رتاني ﴿ ^{۷۸} **فاتبعهم فرعون بجنوده** ﴾ موسا به فهرمانى خوا كار ه كه ي خو ي نه نجامدا ، جاكاتى فيرعه ون پي زانين ئه وسا به خو ي و سوپا كه يه وه وه دو يان كه و ت به نا و ني لدا ، چونكه له پيش چا و ئه و وه ده ريا كه وشك و برنگبو ﴿ **فغشيهم من اليم ما غشيهم** ﴾ كتوپر شه پولى ده ريا ها ته سه ريان و دايپوشين و هه مووياني نقوم كرد ﴿ ^{۷۹} **واضل فرعون قومه وما هدى** ﴾ سه ره نه نجام فيرعه ون ري راسته كه ي له گه له كه ي هه له كردو ، نه يتوانى ري نو ينيان بكا .

سورة طه

الحاقة

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَفْ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى ﴿٧٧﴾ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَنَجَّيْنَاهُ فَفَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى ﴿٧٩﴾ بَنِي إِسْرَءِيلَ قَدْ أَعْيَيْنَاكَ مِنْ عَدُوِّكَ وَوَعَدْنَاكَ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَ وَالسَّلَوى ﴿٨٠﴾ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى ﴿٨١﴾ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ﴿٨٢﴾ ﴿ وَمَا أَعْجَلَك عَنْ قَوْمِكَ يَمْوَسَّى ﴿٨٣﴾ قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَى أَثَرِي وَعِجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى ﴿٨٤﴾ قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾ فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسْفًا قَالَ يَقُولُوا لَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدَّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمْ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَّوعِدِي ﴿٨٦﴾ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوْزَارًا مِّنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ فَتَنَّا فَكَذَّبَكَ الْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾

به‌نی ئیسرائیل! نه‌م به‌خشاشانه‌تان له‌یاد بی:

دوای سه‌رکه‌وتن پووه‌کاته نه‌و به‌نی ئیسرائیلیانه‌ی پزگاریان ببوو، نیعمه‌ته‌کانی خو‌ی وه‌بیریان دینیت‌ه‌و تا‌ه‌رگیز له‌بیریان نه‌چیته‌وه‌و هه‌رسوپاسی بکه‌ن، وه‌ک نه‌فه‌رموی: ﴿**یا بنی اسرائیل قد انجیناکم من عدوکم**﴾ نه‌ی نه‌وه‌کانی یه‌عقوب! بیگومان ئیوه‌مان له‌چنگی دوژمنی‌خو‌تان پزگار کرد ﴿**وواعدناکم جانب‌الطور الایمن**﴾ به‌لینیشماندانن له‌لای راستی کی‌وی (توور)دابنه‌ پیدانی ته‌ورات ﴿**ونزلنا علیکم المن والسلوی**﴾ له‌پوژه‌ سه‌خته‌کانیشدا فریاتان که‌وتین، نه‌وه‌بوو له‌وده‌شته‌ چو‌له‌دا گه‌زوو مه‌لی شیلاقه (هه‌ویره‌)مان بو‌ناردنه‌ خواری، ئیوه‌ش به‌ئاسانی راوتان ده‌کردن ﴿**کلوا من طیبات ما رزقناکم**﴾ پیمان وتن: له‌و رزق وپوژییه‌ چاک و پاکانه‌ی پیمان دا‌ون بخو‌ن ﴿**ولا‌تطفوا فیه**﴾ وه‌له‌و ژیانه‌ خو‌شه‌دا سته‌م وه‌سره‌کشی مه‌که‌ن ﴿**فیحل علیکم غضبی**﴾ تا تو‌ره‌ بو‌ونم بیته‌ سه‌رتان ﴿**ومن یحلل علیه غضبی فقد هوی**﴾ هه‌رکه‌سی پق و تو‌وپه‌ بو‌ونی من بیته‌ سه‌ری، نه‌وه‌ به‌هه‌قیقه‌ت تیا نه‌چی ﴿**وانی لغفار لمن تاب وآمن وعمل صالحا ثم اهتدی**﴾ وه‌ بیگومان من به‌رامبه‌ر به‌وه‌که‌سه‌ی ته‌وبه‌کارو په‌شیمان و، بر‌وادارو ئاکارچاک بی، پاشا ریگای راستی گرتبی، زو‌ر لی‌بو‌رده‌و به‌خشه‌رم. لی‌ره‌ دیمه‌نی سه‌رکه‌وتن و به‌ختیاری ته‌واو نه‌بی.

تا مووسا له‌گور گه‌راپه‌وه‌ قه‌ومه‌که‌ی بو‌ونه‌ گویره‌که‌ په‌رست:

نه‌وجا له‌دیمه‌نی پارانه‌وه‌و لاله‌دا (مووسا) له‌لای کی‌وی (طوور)دا ده‌بینن، خوا فه‌رموی: ﴿**وما اعجلك عن قومک یا موسی**﴾ نه‌ی موسا! چی‌په‌له‌ی لینایت هه‌، وا له‌گه‌له‌که‌ت پی‌شکه‌وتی هه‌تا زو‌وتر بگه‌یه‌ته‌ کی‌وی تو‌ور؟ به‌لی پی‌شتر خوا به‌لینی به‌ موسا دابوو که‌دوای چل روژ پیاوماقو‌ولانی گه‌له‌که‌ی له‌ته‌ک خو‌ی بی‌نی بو‌ خزمه‌ت په‌روه‌ردگاری. جا نه‌ویش له‌گه‌ل حه‌فتا که‌سه‌دا هاتن و نه‌وانی له‌ خو‌ار کی‌وه‌که‌دا به‌جی هیشت ﴿**قال هم اولاء علی اثری**﴾ مووسا گو‌تی: نه‌وانیش وان له‌دوامه‌وه‌ ﴿**وعجلت الیک رب لترضی**﴾ من په‌له‌م کرد بو‌لای تو، تا خو‌ش‌نو‌ودو رازی بی ﴿**قال فإنا قد فتننا قومک من بعدک**﴾ خوا فه‌رموی: بیگومان دوای هاتنی تو ئیمه‌ گه‌له‌که‌تمان تا‌قی‌کرده‌وه‌ ﴿**واضلهم السامری**﴾ وه‌ سامیری گو‌م‌رایکردن به‌ گویره‌که‌ په‌رستن، چونکه‌ کاتی خو‌ی نه‌وه‌نده‌ له‌ناو کو‌یله‌گه‌رییدا مابو‌ونه‌وه‌ سروشتیان به‌زیبوو... بو‌یه‌ خیرا چو‌ونه‌ سه‌رقسه‌ی سامیری ﴿**فرجع موسی الی قومه غضبان اسفا**﴾ ئینجا موسا کاتی نه‌وه‌ی بیست دوای جیبه‌جی کردنی کاره‌که‌ی به‌په‌له‌و زو‌ر دل به‌ مه‌راق و به‌خه‌فه‌ت و خه‌شمه‌وه‌ گه‌راپه‌وه‌ بو‌لای گه‌له‌که‌ی ﴿**قال یا قوم الم یعدکم ربکم وعدا حسنا**﴾ وتی: هو‌زی من! ئاخو‌ په‌روه‌ردگارتان به‌لینی باشی پی‌نه‌دان به‌خیرو خو‌شی دونیاوئاخیره‌ت ﴿**افطال علیکم العہد**﴾ یاخو‌ که‌من به‌جیم هیشتن زو‌رم پی‌چوو؟ تا ئیوه‌ نه‌و هه‌موو چاکه‌یه‌تان له‌بیرچیته‌وه‌؟! ﴿**ام اردتم ان یحل علیکم غضب من ربکم**﴾ یا‌هه‌ر ویستتان به‌رسزای په‌روه‌ردگارتان بکه‌ون، چونکه‌ نه‌وکاره‌ی ئیوه‌ کاری که‌سی‌که‌ که‌ به‌ده‌ست نه‌نقه‌ست بییه‌وی دووچاری سزای خوا بی‌ت ﴿**فاخلفتم موعدی**﴾ واپه‌یمانی منتان شکاند و له‌دژی به‌لینه‌که‌ی من جو‌ولانه‌وه‌، نه‌ی بریار وانه‌بوو له‌سه‌ر یه‌کخواپه‌رستی بمیننه‌وه‌؟ ﴿**قالوا ما اخلفنا موعدک بملکنا**﴾ نه‌وانیش نه‌یانه‌وی دا‌وای لی‌بو‌ردن بکه‌ن و پاساو بیننه‌وه‌، بو‌یه‌ وتیان: ئیمه‌ به‌ده‌سه‌لات و ویستی خو‌مان سه‌رپی‌چیمان له‌فه‌رمانه‌که‌ی تو نه‌کرد ﴿**ولکن حملنا اوزارا من زینة القوم**﴾ به‌لکو کاتی که‌ ده‌رچووین زی‌پو زی‌ویکی ژنه‌ میسریه‌کان - که‌ گیریان خو‌اردبوو به‌ ده‌ستی‌ه‌وه‌ - له‌ کو‌ل نابووین ﴿**نقدناهما**﴾ جا به‌ناچاری فریمان دایه‌ ناو بو‌ته‌که‌ که‌وه‌وپر‌بوو له‌ناگر ﴿**فکذلک الی السامری**﴾ سامیری‌ش هه‌روا به‌و جو‌ره‌ فرت وفی‌لی خو‌ی گی‌پ‌او فری‌یدایه‌ سه‌ر جی‌پی‌ی نه‌سه‌په‌که‌ی

جویرهئیل و نهجامهکه‌ی نه‌مه‌ده‌چوو ﴿**فَأَخْرَجَ لَهُمْ عَجَلًا جَسَدًا لَهُ خَوَارٌ**﴾ ئیتیر - له‌خشله‌که - په‌یکه‌ری گویلکیکی بۆ سازدان، که ده‌نگ و بوژه‌ی ده‌هات! نه‌لین: سامیری ته‌واوی زیږه‌که‌ی لیوه‌رگرتن و فرییدایه‌ناو بۆته‌که‌وه‌و توانیه‌وه‌و قالبیکی گویره‌که‌ی بۆ داپشتن، نه‌و جا زیږو زیوه‌که‌ی رژاند به‌سه‌ریاو جار جاریک بۆره‌یه‌کی لیوه‌ ده‌هات ﴿**فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى**﴾ نه‌وسا سامیری وگه‌له‌ بئ دینه‌که‌ی وتیان: نه‌مه‌ خوای ئیوه‌و، خوای موساشه ﴿**فَنَسِيَ**﴾ جا نه‌و له‌بیری چوو که خوا لیږه‌یه، نه‌گینا نه‌ده‌چوو بۆ کیوی (طوور) ﴿**أَفَلَا يَرَوْنَ إِلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا**﴾ ئاخو نه‌وانه‌ که نه‌و گویلکه‌ نه‌په‌رستن نابین که نه‌و گویلکه‌یه نه‌ وه‌لامیکیان ده‌داته‌وه‌ نه‌گه‌ر داوایه‌کی لیکنه‌ و نه‌ ده‌سه‌لاتی زیانیکی بۆ یان هیه، واته: هه‌ر هیچ نه‌بی وه‌کو گویره‌که‌ی خوا کردیش نییه، جوړه‌ که‌لکیکی لیوه‌ر بگری، نه‌ی ئیتیر نه‌وانه‌ بۆچی نه‌وه‌نده‌ که‌و ده‌ن؟ (ئیین که‌سیر) ده‌لئیت: پوخته‌ی نه‌و شته‌ی که‌ نه‌و نه‌فامانه‌ کردیانه‌ بیانوو بۆ خو‌یان به‌م جوړه‌ بوو که: خشل و زیږه‌کیان به‌ حه‌رام ده‌زانی، له‌به‌ر نه‌وه‌ فرییان دا، که‌چی له‌و لاه‌ گویره‌که‌ ده‌په‌رستن!! واته: له‌ گونا‌هی بچوک سل ده‌که‌نه‌وه، که‌چی گونا‌هه‌ گه‌وره‌کان ده‌که‌ن، نه‌مه‌ وه‌ک نه‌وه‌ وایه‌ که‌ له‌ ریوایه‌تیکی راستدا هاتوو: (عن ابن عمر انه سأل رجل من اهل العراق عن دم البعوض إذا أصابت الثوب- يعني هل يصلي فيه أم لا؟- فقال ابن عمر: انظروا إلى اهل العراق قتلوا ابن بنت رسول الله ﷺ - يعني الحسين - وهم يسألون عن دم البعوض) فتح الباري، مسند الإمام احمد. واته عه‌بدولای کورپی عومهر - خوالییان رازی بی - پیاو‌یکی عیراقی پرسپاری خو‌ینی می‌شووله‌ی لیده‌کات، نایا نو‌یژییه‌ یان نا؟ له‌ وه‌لامدا وتی: ته‌ماشای سه‌لیقه‌ی عیراقیه‌کان بکه‌! له‌لایه‌که‌وه‌ (حسین) سی که‌زه‌ای پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کوژن! له‌م لایشه‌وه‌ له‌خو‌ینی می‌شووله‌ ده‌پرسن!.

هارون له‌ گویره‌که‌ په‌رستن ربی لیگرتن:

﴿**وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ**﴾ بیگومان له‌ پیش گه‌رانه‌وه‌ی موسادا هاروونیش پییگوتن: ﴿**يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ**﴾ نه‌ی هو‌زی من! وریا بن! ئیوه‌ به‌و گویره‌که‌ زیږینه‌یه‌ تا‌قیکراونه‌ته‌وه‌، ده‌سا فریو مه‌خون و مه‌پیه‌رستن ﴿**وَإِنْ رَبُّكُمْ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي**﴾ و به‌راستی په‌روه‌دگارتان خوا به‌خشنده‌که‌یه، ده‌ شو‌ینی من که‌ون ﴿**وَاطِيعُوا أَمْرِي**﴾ و فه‌رمانی من جیبه‌جی بکه‌ن“ گویره‌که‌ مه‌په‌رستن ﴿**قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ**﴾ که‌چی دوا‌ی نه‌م هه‌مووقسه‌و ناموژگاریه‌ وتیان: هه‌رگیزای هه‌رگیز ئی‌مه‌ له‌و گویلکه‌ ده‌ست هه‌لنا‌گرین و، هه‌ر به‌رده‌وام له‌لای ده‌مینینه‌وه‌ و نه‌پیه‌رستین ﴿**حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى**﴾ تاموسا نه‌گه‌ریته‌وه‌ لامان بابزاین نه‌و چی نه‌لئیت؟

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عَجَلًا جَسَدًا لَهُ خَوَارٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى فَنَسِيَ ﴿٨٨﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ إِلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَتَقَوْمَ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنْ رَبُّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَاطِيعُوا أَمْرِي ﴿٩٠﴾ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى ﴿٩١﴾ قَالَ يَهْتَرُونَ بِأَمْرِكُمْ إِذْ رَأَيْتُمْ ضَلُّوا ﴿٩٢﴾ أَلَا تَتَذَكَّرُونَ أَفَعَصَيْتُمْ أَمْرِي ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْتَغُونَ لَكَ تَأْخُذَ بِحَيَاتِي وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿٩٤﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يُسْمِعُنِي ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾ قَالَ فَآذِهِمْ فَأَبْرَأَ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ، وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾ إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلُّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾ كَذَلِكَ نَقُصُّ

موسا پاش گه پانه وهی له گه ل هاروون :

﴿ **قال يا هارون مامنك ان رايتم ضلوا** ﴾ موسا كه بهر هه موو پق وو خه شمه وه گه پايه وه وتی: هارون! كه ديتت نه وانه گومرا بوون چی وای ليكرديت ﴿ **الا تتبعن** ﴾ كه بهر زوویی نه يهت بهر دوامداو بهر سه رها ته كه م بؤ باس بكه يت؟! ﴿ **فقصيت امرى** ﴾ ناخو توش سه ريچی فه رمانه كه مت كردو قسه كه مت شكاند، نهی پيم نه گوتی تو جيگري منی؟ جابه توندى مووی سهرو پيشی پاكيشا ﴿ **قا يا ابن ام لا تاخذ بلحيتي ولا براسي** ﴾ هاروون نه يه ويئت بهر وشه ی (يا ابن ام) سه رنجی موسا پاكيشتيت - نه گهر چی برای باوك ودايكييه تی - بؤيه وتی: نهی كوپری دايكم! پيش و قرثم مه گره، ﴿ **اني خشيت ان تقول فرقت بين بني اسرائيل ولم ترقب قولی** ﴾ من بؤيه بهر زوویی ناگادارم نه كريدت له وه ترسام پيم بلئيت: تو جيا وازيت خسته ناو بهنی ئيسرائيل و چاوه پروانی قسه ی منت نه كرد به ئی... راسته موسا هارونی كرده جيئيشيني خوئی، به لام نه ميش له ترسی دروستبوونی دوو بهر كهی نه يویرا به خيرایی هه واله كهی پی بگه يه نيت.

سامری و نه نجامدانی گویلکه كه :

﴿ **قال فما خطبك يا سامري** ﴾ ئينجا موسا پرو نه كاته سامیری و، پيی نه لئيت: نهی سامیری! نه م كاره خه ته رناكه چبوو نه نجامت دا؟. (سه ييد) نه لی: بؤيه له سه ره تاوه پرويكرده سامیری، چونكه به پله ی يه كه م خه لكه كه خويان بهر پرسيارن و نابی دواى هه موو زايه له و ئاپورايه ك بكه ون. له (ئيين عه باس) هه وه نه گيرنه وه: سامیری له بهر هتا خه لكی گوندى (باجرما) ی (جهزيره) يه، گاپه رس بوونه، نه ميش زور وه نه وان خه زی ليده كرد، نه گهر چی له گه ل (بهنی ئيسرائيل) ييه كاندا موسلمان ببو! له پروايه تيكي تر دا نه لئین: خه لكی (كرمان) ه، (قه تاده) ش نه لی: خه لكی (سامه را) ی عیراقه. ﴿ **قال بصرت بما لم يبصروا به** ﴾ سامیری وتی: من شتيكم ديت و ناگادار بووم ليی، نه وانی دی نه يان دی و ليی به ناگا نه بوون ﴿ **فقبضت قبضة من اثر الرسول فنبذتها** ﴾ له جی پيی نه سپه كهی جوبريل كاتى هات بؤ له ناو بردنی فيرعه ون لاويچه خو ليكم هه لگرت و نه ويشم هاويشته ناوی. راقه كه رانی قورئان ده لئین: جوبريل سواری نه سپيگ ببوو، پيی بهر هشتيكا بنا با جيگه پيكه ی سهوز نه بوو، نه ميش مشتی له و خو له ی هيناو كرديه ناو زيړه كه وه، ئيتر چونكه برياری خواى له سه ربوو، جار جاريك ده نكيكي ليوه ده هات وده يبوړاند، ئيتر له وه وه خه لكه كه ش په رستيان. سه ييد - خوا پله ی بهر زيكا ته وه - پاش له بيژنگدانی هه موو نه و پروايه تانه له و باره يه وه هاتوون ده لئيت: نهوی من پيم باش بيئت نه مه يه كه: سامیری هر خوئی نه و شته ی هه لبه ست و ويستی له و كاره خوئی قوتار بكات، چونكه له وه ده چيئت نه و به زيړه کی خوئی نه و گويړه كه يه ی له زيړی ميسرييه كان دروست كردي و له پاشان با هاتبی و چووبئ به ناو په يكه ره كه داو بوړه ی ليوه هاتبی ﴿ **وكذلك سولت لي نفسي** ﴾ ناو ها نه فسم نه وه ی لا شرين كردم، دياره نه مه داوای پوزشی ليبور دنه، نه ك په شيمان بوونه وه له گونا هه كه ی ﴿ **قال فاذهب فان لك في الحياة ان تقول لا مساس** ﴾ بؤيه موسا له و كومه لگه يه ده ری نه كا و پيی وت: ده سا بوړ گومبه! ده شئ تاماوی له ژيانی دونيادا هه ركه سيكت لي نزيك بكه ويته وه بلئيت: نزيك مه كه وه، ده ستم ليمه ده. له ئاييني موسادا سزای هه ندی گوناخ ده ركردن بووه له كومه لگه و، نه ده بوو نه نه و نزيكي نه و خه لكه بكه ويته وه، نه خه لكيش نزيكي نه و ببنه وه، وه گولی دور له ناوایی لي بيئت ﴿ **وان لك موعدا لن تخلفه** ﴾ دنيا شبه چاره نووس و كاتيكت بو دياريكراوه، هه رديت و هه رگيز ناشتوانی ليی ده ربازييت ﴿ **وانظر الى الهك الذي ظلت عليه عاكفا** ﴾ وه ئيستاش بنواړه نه وخوايه (گویلکه كه) ت كه هه ميشه به لايه وه كه وتبويت و نه ته پرست

﴿لنحرقنه﴾ بته نکید ناگری ددهین ودهیسوتینین ﴿ثم لننفسنه فی الیم نسفا﴾ له پاشا خو له کهشی له و دهریا به پرژو بلاو ده کهین وشوینه واری ناهیلین ﴿^{۱۸} إنما إلهکم الله الذی لا إله إلا هو﴾ دلنیا بن که نه وه خوا نه بوو، په رستراوتان هر ته نها نه و زاته یه، که جگه له و هیچ په رستراویکی تر به هق نییه ﴿وسع کل شیء علما﴾ و زانیاری و زانستی نه و. هه مووشتیکی داگرتووه و ناگای له هه مووشتیکه ﴿^{۱۹} كذلك نقص علیک من انباء ما قد سبق﴾ نابه و شیوه یه هه و ال و داستانی موسات بو باس ده کهین، هه و ال و داستانی گه لانی پیشینت - یه که له دوا ی یه - بو باس ده کهین ﴿وقد آتیناک من لدنا ذکرا﴾ بیگومان له لایه ن خو مانه وه بیرخه رده یه کمان (واته: قورئان) به تو به خشیی. ﴿^{۲۰} من اعرض عنه﴾ هر که سیک پشتی تی بکاو گوینی نه داتی ﴿فإنه یحمل یوم القیامة وزرا﴾ نه وه به راستی له

روژی قیامه تدا کولی گوناح هه لته گری ﴿^{۲۱} خالدين فیہ﴾ و به هه تایش به کولی وه نه بی ﴿وساء لهم یوم القیامة حملا﴾ وه له روژی قیامه تدا بو نه وانه، کول وباریکی بی فیه و خراب هه یه.

روژیک که فوو به شه پیوردا ده کری:

﴿^{۲۲} یوم ینفخ فی الصور﴾ باسی نه و روژه بکه فوو به (شه پیور) دا نه کری ﴿ونحشر المجرمین یومئذ زرقا﴾ و له وروژده تا و انباران کوده کهینه وه، به چا و شینی و کویری (ته بری) نه لی: له تینوینتیدا روویان رهش ده بی و چاویان شین وهر نه گه ری ﴿^{۲۳} یتخافتون بینهم إن لبثتم إلا عسرا﴾ له ناوخیاندا به سرتو و چیه به یه کتر نه لین: نیوه هر ده روژیک له دونیادا ماونه ته وه ﴿^{۲۴} نحن اعلم بما یقولون﴾ نیمه زانترین به وشته ی نه وان لی ددوین ﴿إذ یقول امثلهم طریقه﴾ کاتی له گشتیان ژیرتر و زیره کتریان نه لی: ﴿إن لبثتم إلا یوما﴾ نیوه ته نها هر روژیک ماونه ته وه، واته: نیش و نازاره که یان نه وه نده زوره، مانه وه ی دونیا یان به ته نیا روژیک لی که نه دهنه وه.

چیاکان ده هاردرین و، زه ویش ده بیته ده شتیکی کاکي به کاکي:

﴿^{۲۵} ویسألونک عن الجبال﴾ له باره ی کیوه کانه وه لیث ده پرسن: ناخو له روژی قیامه تدا چییان لی دیت؟ ﴿فقل ینسفها ربی نسفا﴾ له وه لامدا بلی: په روه ردگارم له جیگه ی خویاندا هه لیان نه که نی، به لام چو ن هه لکه ندنی! وردوخاشاکیان نه کا و به بایان ده کا ﴿^{۲۶} فیدرها قاعا صفصفا﴾ شوینه که شیان ده کاته ده شتیکی ساف و پان و کاکي به کاکي، وه هر هیچی تیا نه بو بی ﴿^{۲۷} لا ترى فیها عوجا ولا امثا﴾ هیچ خواری و ناریکی و به رزی و نزمی تیا نابینی، هه مووی یه که پارچه نه بیته وه ﴿^{۲۸} یومئذ یتبعون الداعی لا عوج له﴾ جا له و روژده دا هه موو خه لکی دوا ی دهنگی جارچی (نیرافیل) نه که ون، که هیچ وهرچه رخا ن و لادانیک نیه لینی ﴿وخشعت الأصوات

سُورَةُ الزَّكَاةِ

الزَّكَاةِ

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءٍ مَاقَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿١﴾ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ﴿٢﴾ خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ﴿٣﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿٤﴾ يَخْتَفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿٥﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿٦﴾ وَتَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿٧﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿٨﴾ لَا تَبْقَى فِيهَا جِوَارًا أَمْثًا ﴿٩﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ، وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠﴾ يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفْعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا ﴿١١﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ ﴿١٢﴾ وَنَعَتِ الْوُجُوهَ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١٣﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١٤﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١٥﴾

﴿لِلرَّحْمَنِ﴾ و هه موو خه لکی له بهر خوی به خشنده دهنگیان نهوی دهبی ﴿فَلَا تَسْمَعْ إِلَّا هَمْسًا﴾ دهنگی ژیر لیوو چپه چپ و نه سپایی نهبی، هیچ شتی تر نابییسی.

شہ فاعهات و پاداش و تۆله:

﴿يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ﴾ لهو رۆژدها تکاو لآنه وه لای خوا هیچ سوود نابەخشێ، مهگه له كه سێك خوی به خشنده خۆی مۆلتهی پیدایی شه فاعهات بكا ﴿وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾ وتارو قسه كه شتی په سه ند بكا. له فهرموده یه کی (متفق علیه) ییدا هاتوه: ((آتی تحت العرش فأخبر الله ساجداً، ويفتح علي بمحامد لا أحصياها الآن، فیدعني ما يشاء الله أن يدعني، ثم يقول: يا محمد! ارفع رأسك، وقل يسمع، واشفع تشفع. قال: فيجُد لي حِداً، فأدخلهم الجنة، ثم اعود)). فذكر أربع مرات). واته: دیمه بن عرش، ئهوسا لهوی سوژده ده بهم بۆ خوا، پاشان ده رگای گشت حه مدو سوپاسیكم ئی ئه کریته وه، كه بۆم ناژمی دردی، بۆ دواییش خوا خۆی چهنده ی ئاره زووبوو ئه وهنده ئه مه یلته وه، ئه و جا ئه لی: موحه ممه! سهرت به رزه وه كه، ده بلی گویت بۆ نه گیردی، شه فاعهات بکه، لیث قبول ده کری، فهرمووی: ئهوسا سنوریكم بۆ داده نری، جا ئه و (چاكانه) ده به مه به هه شته وه، دیسانه وه هه ر دیمه وه بۆ تکاو شه فاعهات. پیغه مبه ر ﴿چوار جار ئه و وته یی دووباره کرده وه.﴾ ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ خوابه هه موو ئه وشتانه ده زانیث كه ئه وان پێشیان خستوه و کردویانه له دنیاودا، وه هه ر وه ها به وشتانه ش چاک ده زانیث كه له رۆژی دوا ییدا چاوه رییانه، واته: ئاگای له هه موو شتیکیانه ﴿وَلَا يَحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾ ئه وان به زانین عیلم ناتوانن ده وره بدن به به ریوه بردن و حیکمه تی خوا ﴿وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَى الْقَيُومِ﴾ وه هه موو ده موچاوو روخساره کان لهو رۆژدها له ئاستی ئه و خواجه یی كه هه میشه زیندوه و هه رگیز نامری و راگیرکهری هه موو بوونه وه ره لاره ملو سه ر نه ویی و ملکه چن ﴿وَقَدْ خَابَ مِنْ حَمَلِ ظُلْمًا﴾ وه بیگومان کی سته می کردوه ئیگرت زیانمه ندو ناھومیده ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ﴾ هه ر كه سیش ئاكارو کرده وی چاک ئه نجام بدا له هه مانكا تیشدا به روا داریش بیث ﴿فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا﴾ جا نه له وه ده ترسیث، گونا هه کانی له سه ر زیاد بکرین، وه نه له وه چا که کانی که م بکرینه وه.

قورئان هات تا مه رد له گوناخ دووره وه که ون:

﴿وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا﴾ وه هه ر وه کو ئه و دابه زاننده ی ئایه ته کانی پێشی، هه موو قورئانمان دابه زاند به زمانی عه ره بی ﴿وَصَرَفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ﴾ و چه ندان جار هه ره شه مان تیا دووباره کردۆته وه ﴿لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ به شکو پاریز بکه ن و خویان دوور بگرن له گوناھو تاوانکاری و کاری ناپه سه ند ﴿وَيُحَدِّثُ لَهُمْ زِكْرًا﴾ وه یان بی داری و ئامۆزگاریه کیان بۆ بیثی، یان بۆ ئه وه كه قورئان په ندو شه ره ف و ئیعتیباریان بۆ نووی بکاته وه ﴿فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ﴾ بلنده خوی پاشا و ده سه لآنداری به هه ق و راست ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ﴾ تۆش له خویندنه وه ی قورئاندا ئه ی محمد ﷺ پێش ئه وه ی به ته واوی وه حی و سه روش بکریته لات په له و تالوکه ت نه بی، په یامبه ر ﷺ ترسی هه بوو كه قورئانی له بیر بجیته وه، جاله به ر ئه وه په له ی ده کرد بۆ وه رگرتنی، وه که له فهرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه. ﴿قُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ بلی: ئه ی په روه ردگارم! زانست و زانیارییم زیاد بک، واته: به قورئان و واتا کانی، بۆیه (ئه ویش ﷺ) تا کۆچی دوا یی کرد هه ر هه ولی زیاد بوونی زانستی بوو.

داستانی بابه ئادهم و ئیبلیس:

ئینجا داستان و به سهراتی ئاده میس الکلی دهست پیده کاو، نه فرموی: ﴿**وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ**﴾ به ههقیقهت هه ره له پی شه وه په یمانمان له ئادهم و هرگرت که له ورده خته یه نه خوا ﴿**فَنَسِيَ** ولم نجد له عزما﴾ که چی له بیر ی چوو، به لام لیپران و پلانیکی به هیزمان لی نه دی بوشکاندن ی فرمانه که مان ﴿**وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ**﴾ بیر ی نه و کاتهش بکه وه به فریشته کانمان وت: کرنوش بوئادهم بهرن. (سه عید حهوا) له تهفسیره کهیدا نه لیئت: هه لده گری ئهم کرنوشه، هه ر کرنوشی سه رخستنه سه رزه ویی بیئت، چونکه له وسه رده مه دا ئادهم وه ک رووگه وابوو بو یان ﴿**فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ ابی**﴾ نه وانیش هه مو به په له سوژده یان بو برد، ئیبلیس ی (شهیتان) نه بیئت، نه و فیزی نه به یناو سوژده ی نه برد ﴿**فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا**

عَدُوُّكَ وَلِزَوْجِكَ﴾ ئینجا وتمان: نه ی ئادم! هوشیار به! به راستی نه مه هه مه نه یارو دوژمنی توو، هه مه نه یارو دوژمنی ژنه که ته، جا هه رگیز به گوئی نه که ی ﴿**فَلَا يَخْرُجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى**﴾ وریابن له مه به هه شته تان دهر نه کا، تووشی چه ره سه ری و ناره حه تی ژیان ببی ﴿**إِنَّ لَكَ أَنْ لَا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى**﴾ بیگومان به هه تا له به هشتاد بیئت نه برسی ده بی، نه رووت ده بی ﴿**وَأَنْكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَضْحَى**﴾ وه تینوو ده بی تییدا، نه خوران گاز ﴿**فَوْسُوسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ**﴾ جا شهیتان دنه ی داو به دگومانی خسته دلیه وه ﴿**قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ**﴾ پیی وت: ئادهم! ئایاده ته ویئت داری نه مرییئت ناشیان بدهم؟ واته: داریک نه گه ر لیی بخوی هه رگیز نه مرییئت؟ ﴿**وَمَلِكًا إِبْلِيسَ**﴾ وده سه لات و سامانیکی بی براهوت شاره زا بکه م، که هه رگیز تیا نه چی؟ دیاره ناره زوی مانه وه ی دنیا و ده سه لات و سامان، نه مانه دوو صیفه تی زگماکین و به هه میشه له ئاده مزاددا هه ن، جا نه گه ر ئاده می

فَعَلَىٰ اللَّهِ أَلَمُّكَ الْحَقُّ وَلَا تَعْبَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ، وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا ۚ وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا ۚ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ ابْنِ السَّيْطَانِ ۚ فَقُلْنَا لِيَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوُّكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا تَخْرُجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ۚ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى ۚ وَأَنْكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَضْحَى ۚ فَوْسُوسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ لِيَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَآبَيْلٍ ۚ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَّتْ لُهُمَا سَوَاءٌ تَهُمَا وَطَفَقَا يَخِصْفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ، فَغَوَى ۚ ثُمَّ أَجْنَبَهُ رَبُّهُ، فَغَابَ عَلَيْهِ وَهْدَى ۚ قَالَ أَهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَأَمَّا بَابِلُكُمْ مَتَىٰ هُدَىٰ فَمَنْ أَتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ۚ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى ۚ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۚ قَالَ كَذَبْتَ

فریای خوی نه که وی، نه وا به زوی فریو نه دی. هه ر بویهش گه لی جار زو به ی سه رۆک و قیاده کان له و سوژگه یه وه لییان دهقه ومئ و سه ریان لی تیک ده چی ﴿**فَاكُلَا مِنْهَا**﴾ شهیتان هه ر کۆلی لی نه دان تا دهره نجام ئادهم و حهوا - هه ردوو - له بهری دره خته که یان خوارد که قه دهغه بوو لییان ﴿**فَبَدَّتْ لُهُمَا سَوَاتُهُمَا**﴾ ئیتر جل و بهرگی به هه شتیان له بهرا نه ماو رووت و قوت مانه وه و سه رمی خو یان بو دره که وت ﴿**وَطَفَقَا يَخِصْفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ**﴾ به په له خه ریکبوون و هه ولیاندا که به گه لای دره خته کانی به هه شت عه وره تیان دا پووشن پاش نه وه که هه ستیان به شه ره زاریی کرد. وادیاره نه ودره خته مادده یه کی تیا بووبی که ناره زوی ژن و میردی بوو ژینی، هه ر بویهش له سه ره تا وه ریگری لی کردن، خوایش باشت نه زانی ﴿**وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى**﴾ نابهم شیوه یه ئادهم سه ریچی له په ره دگاری خو یکردو له دره خته که ی خواردو له ری دره چوو، جا له تو له ی نه وه دا خراییه نه م دنیای پر له

خففت و نیش و نازارهیه ﴿^{۱۲۲} **ثم اجتباہ ربہ فتاب علیہ**﴾ پاشان پهروه دگاری هیلیبژارد بو پیغه مبه ریئی و له خوئی نزیك خسته وهو تهوبه شی لیوه درگرت ﴿**رهدی**﴾ و شارهزا و رینمایی کرد، بوپارانه وهو داوا کردنی لیخوشبوون.

نادهم له به هه شته وه بو سهر زهویی:

﴿^{۱۲۳} **قال امبطا منها جميعا**﴾ خوای گه وره فره موی: هه ردو وکتان (نادهم وحهوا) له به هه شت سه ره ره و ژیر دابه زنه خواری ﴿**بعضکم لبعض عدو**﴾ سه ره نجامیش هه ندیکتان دوژمنی هه ندیکتان بن، نیوه نه یارو دوژمنی شهیتان ده بن، ئه ویش نه یارو دوژمنی نیوه ده بی ﴿**فاما یاتینکم منی هدی**﴾ جا ئه گهر له منه وه رینماییه کتان بو هات

﴿**فمن تبع هدای فلا یضل ولا یشقی**﴾ ئه وسا ئه وهی په یزه وی له رینمایی منی کرد، ئیتر نه له دونیادا گو مپا ئه بی و، نه له قیامه تیشدا به دبخت ئه بی به سزا. باشترین راو بوچوون سه بارهت به و حال ته ی به سه ره هاته ی (نادهم) پیخوشبوونی ئه مه یه که ده لیت: ئه و به سه ره هاته ی (نادهم) پیخوشبوونی به پیغه مبه ره بووه، به پیئی ئایه تی: ﴿**ثم اجتباہ ربہ فتاب علیہ وهدی**﴾. ﴿^{۱۲۴} **ومن اعرض عن ذکری**﴾ وه ره که سیکیش له و قورئانه یه ره وه درگیرئ ﴿**فان له معیشتة ضنکا**﴾ ئه وه بیگومان ژیانیکی سه ختی ده بی، هه رچه ند خاوه نی دونیایش بی. به لی مرو هه ره که په یوه ندی له خوا بچرا دلی ته نگه، بچووه، بی نارامه، هه رگیز تیرنابی ﴿**ونحشره یوم القیامة اعمی**﴾ وه له پوژی قیامه تیشدا به کویری حه شرو دادگایی ئه که یں ﴿^{۱۲۵} **قال رب لم حشرتنی اعمی**﴾ ئه ویش له وه هه لو یسته ده ئه لی: ئه ی پهروه درگارم! بوچی منت به کویری حه شر کرد؟ ﴿**وقد کنت بصیرا**﴾ خو من له دونیادا چاوم ساغ بوو و بینا بووم ﴿^{۱۲۶} **قال کذلک**﴾ خوا له وه لامدا ده فره موی: کاره روایه ﴿**انتک آیاتنا فنسیتها**﴾ تو به لگه و

سورة الانعام
لَمَّا اَنذَرْتَهُمْ نَارَ السَّعِيرِ
قَالَ كَذَلِكَ اَنْتَكَ اَيْنَمَا فَنسِينَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ نُنْشِئُ لَكَ نَجْرًا مِّنْ اَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ اَشَدُّ وَأَنْتَقَى ﴿١٢٧﴾ أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْكِهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى ﴿١٢٨﴾ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾ وَلَا تَدْنُ عَيْنُكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَاهُ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ﴿١٣٢﴾ وَقَالُوا لَوْلَا يَا تَيْنَا يَا تَيْنَا مِن رَّبِّهِ ؕ أَوَلَمْ تَأْتِهِم بِنَّةٌ مِّنَ الْفُجْأَةِ الْأُولَىٰ ﴿١٣٣﴾ وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا إِنَّا لَوَارِثَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنُتِّعَ ؕ إِنَّكَ مِن قَبْلِهِ أَنْ نَدُلَّ وَنَحْزَرَ ﴿١٣٤﴾ قُلْ كُلُّ مَتْرَبٍ قَرَبُوءٌ فَسَتَعْلَمُونَ مِّنْ أَصْحَابِ الصَّرِيطِ السَّوَّى وَمِنَ اهْتَدَىٰ ﴿١٣٥﴾

ئایه ته پوژنه کانی ئیمهت بو هات له بیرت کرد ﴿**کذلک الیوم تنسی**﴾ ناوانه مروش تو ش له بیر ده جیت، پشت گویت ئه خه ین و فره موشت ئه که ین ﴿^{۱۲۷} **و کذلک نجزی من اسرف ولم یؤمن بآیات ربہ**﴾ هه رئا به و جو ره یه توله ئه که یه وه له وه که سه ی سه ریچی وزیاده ره ویی کرد بی و پروای به ئایه ته کانی پهروه درگاری نه هی نابی ﴿**ولعذاب الآخرة اشد و ابقی**﴾ وه بیگومان سزاو جه زه به ی ئه و پوژه که یتریش توندترو به رده و امتره. وه ک پیغه مبه ره به نه فرین کارانی فره موو: ((إن عذاب الدنيا أهون من عذاب الآخرة)) موسلیم. واته: بیگومان سزای ئه م دونیایه، گه لی له سزای دوا پوژ سوو کتره.

له قېرېوونی گه لانی زوو عیبرت گرن:

﴿**اَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ**﴾ ئینجا پېش هاتنی سزای دوا پوژ، نه نجامی یاخیبوونه که یان نیشان نه داو نه فهرموئ: ئاخو بویان پوون نه بوته وه خه لکانیکی زورمان پېش نه مان له ناوېرد؟ ﴿**يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ**﴾ که ئیستا نه مان له جیگا ویرانه کانی نه واندا هاتووچو نه کهن وشوینه واری سزاشمان ده بینن؟ ﴿**اِنْ فِي ذَلِكَ لَايَاتٍ لَّأُولِي النُّهَى**﴾ به راستی ئالو له ناوېردنه دا گلیک به لگه و نیشانه هیه بو نه وانه ی ژیرن و خاوه ن ناوه زن ﴿**وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَّاجِلٌ مَّسْمًى**﴾ وه نه گهر به لئینک پېش نه که وتبا له لایه ن په روه ردگارته وه تاکاتیکی دیاریکراو بوسزانه دانیان، هه ئیستا له ناوېردنیان پیویست و مسوگهر ده بوو ﴿**فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ**﴾ چاکه واته له سه ره نه وه ی نه وان نه لئین خوژاگر به ﴿**وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ**﴾ پېش خوژه لاتن هه رپاک و خاوینی و ته سیباحتی په روه ردگار ت پابگره و سوپاسگوزاریی نه و به ﴿**وَقَبْلَ غُرُوبِهَا**﴾ وه له پېش ئاوا بوونیشدا. واته: نویره کانی نیوه پو و عه سرو شیوان بکه، له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتووه: که (جه ریری عبدالله ی به جلی) ده لئ: پوژئی لای پیغه مبه ر ﷺ دانیشتبووین، نه و جا سه ریریکی مانگه چواره شه وه که ی کردو فهرمووی: ((انکم سترون ربکم کما ترون هذا القمر، لا تضامون فی رؤیته، فإن استطعتم الا تغلبوا علی صلاة قبل طلوع الشمس وقبل غروبها، فافعلوا)) پاشان نه م نایه ته ی (وسبح بحمد ربک...) ی خوینده وه ﴿**وَمِنْ آثَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ**﴾ وه له ساته کانی شه ویشدا هه رته سیباحت و یادی خوابکه، واته: (نویره شیوان و عیسا) نه نجام بده ﴿**وَاطْرَافِ النَّهَارِ**﴾ وه له هه ردوو تهره فه کانی پوژیشدا هه روا ﴿**لَعَلَّكَ تَرْضَى**﴾ به شکو به ئاوات بگه یت و خوژنودو رازیش بیت به پریاره کانی خواو دلت ئارام بگری له سه رکاره که ت.

چاو نه وه مه ده داومانه به خوانه ناسان:

﴿**وَلَا تَمْدَن عَيْنُكَ إِلَىٰ مَا مَتَعْنَا بِهِ اَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا**﴾ تو چاو له ومال و سامانه مه پره نه ی پیغه مبه ر ﷺ! ئیمه به تاقمیک له بی باوه رکه انمان داوه، نه وه هه ر شکوفه و خوشی ژبانی نه م دنیا یه و که م ده وامه ﴿**وَلَنَفْتَنَهُمْ فِيهِ**﴾ چونکه هه رویستومانه به ومال و سامان و شکوفه و جوانی دنیا یه، تاقیبان بکه ی نه وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمووی: له رزق و روژی نه م دنیا یه له هه مووشت پتر ده ترسم که چه واشه تان بکاو له خشته تان به ری. ئین نه بی حاته م ﴿**وَرِزْقِ رَبِّكَ خَيْرٌ وَّابْقَى**﴾ بیگومان بزق و پوژی په روه ردگاری تو له به هه شتدا باشته روه پایه دار تره له وه ی نه وان نه مپو له به ر ده سیاندا یه ﴿**وَامر اهلك بالصلاة**﴾ نه ی پیغه مبه ر ﷺ نه ی ئیماندار! به خاوو خیزان و که س و کارت فهرمان به نویره بده ﴿**وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا**﴾ و خویشته له سه ر نه نجامدانی رابهینه و، هه رگیز وازی لی مه هی نه و ده وامت هه بی، به لئ پیویسته مروقی موسلمان هه رده م هه ول بدات که: نیو ماله که ی بکاته مالی موسلمان و، ته واری تاکه تاکه ی خانه واده که ی هه رله خوا پووبکات، بویه خوا له جیه کی ترده ده فهرموئ: (یا ایها الذین آمنوا قوا انفسکم واهلیکم نارا). ﴿**لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا**﴾ داوای رزق و روژی له تو ناکه ین ﴿**نَحْنُ نَرْزُقُكَ**﴾ به لکو ئیمه خو مان رزق و روژی و برژیوی به تو نه ده ین، چاکه وایه نه و نه ده ش به کاروباری رزق و روژی یه وه خو ت سه رگهرم مه که ﴿**وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى**﴾ سه ره نجام و پاشه روژی چاک و پیروزی ش، ته نها هه ربو خه لکانی پاریزکارو به ته قوایه، نه وانه ی سنوره کانی خوا ده پاریزن، پیغه مبه ری ئازیزو ریزدارمان ده فهرموئ: ((يقول الله تعالى: يا بن آدم تفرغ لعبادتي، املاً صدرك غنى، واسد فقرک، وإن لم تفعل، ملأت صدرك شغلاً، ولم اسد فقرک)) ترمزی.

موشریکان - ویرای قورئان - نیشانه‌یان ددوی:

﴿^{۱۳۳} وقالوا لولا یاتینا بایة من ربہ﴾ بى باوەرانی مەككەش گوتیان: بۆچی موحەممەد ﷺ لەلایەن پەروردگار یەوہ ئایەت و بەلگە یەكمان بۆ ناھێنێ؟ لەسەر پەيامبەریتى خوێ، ديارە قورئان بەبەلگە دانانێن! ﴿^{۱۳۴} او لم تاتهم بينة ما فى الصحف الاولى﴾ ئایا ئەوان بەلگەى ئاشکرایان بۆ نەهات، کە لە پەراوہ پیشووہ کاندە هەبوو پڕواشیان نەھێنا، واتە: ئەمانیش هەر شتێکیان بۆیئ، ئەنجامەکەى وەك ئەنجامى ئەو پێشوانە دەبێ، دەسا ئیتەر داواى بەلگەى چى دەکەن؟ ئیمامى (بوخاریى و موسلیم) رىوايەت دەکەن کە: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتى: ((ما من نبى إلا وقد أوتي من الآيات ما آمن على مثله البشر، وإنما كان الذى أوتيته وحياً أوحاه الله الى، فأرجو أن أكون أكثرهم تابعاً يوم القيامة)). واتە: هەموو پێغەمبەرێك ئەوەندە مووجیزەى پێدراوہ كەخەلكەكەى بپروای پى بكەن، بەلام ئەوہى بەمن دراوہ، هەرئەوہیە خوا بە وەحى بۆمى دەنیرێ ئۆمیدەوارم كە پەیرەوانى من لەروژى قیامەتدا لەهى هەموان زیاتر بى. ﴿^{۱۳۵} ولو انا اهلكناهم بعذاب من قبله﴾ خو ئەگەر ئێمە پێش هاتنى ئەم قورئانە و پەيامبەرەى، ئەوانمان بەسزایەك لەناو بردبا ﴿^{۱۳۶} لقالوا ربنا لولا أرسلت إلينا رسولا﴾ لە دواوژدا بۆیان هەبوو بۆیان دەشیان گوت: ئەى پەروردگارى ئێمە! بۆچی لە دنیا دا پەيامبەرێك بۆنەناردین ﴿^{۱۳۷} فنتبع آياتك من قبل أن نذل ونخزى﴾ تا پەیرەوى بەرنامەو ئایەتەکانى تۆبکەین پێش ئەوہى ئەمرو ئاوا ریسواو سەر شوپربین ﴿^{۱۳۸} قل كل متربص فتربصوا﴾ ئەى موحەممەد! ﷺ بەخوانەناسان بلێ: هەموومان (ئێمەو ئێوہ) چاوەروانین: پاشەرۆژى چاك بۆكام لامان بێت؟ ﴿^{۱۳۹} فستعلمون من أصحاب الصراط السوي﴾ بێگومان كە لێتان حالى بوو، چاك ئەزانن چ كەسانێك خواوہنى رێگەى راستن ﴿^{۱۴۰} ومن اهتدى﴾ وچ كەسێكیش رێنویئ بوو؟ جاكەوايە تۆش هەر سوور بە لەسەر گەياندنێ پەيامەكەى خۆت و، وەك مووساش نارامت ببى، پاشەرۆژیش هەربۆ تۆ ئەبى. وەك لەجیگایەكى تردا ئەفەرموى: (وسوف يعلمون حين يرون العذاب من اضل سبيلا) ۴۲/۲۵، یان دەفەرموى: (سيعلمون غدا من الكذاب الأشر) ۲۶/۵۴.

كۆتایی تەفسیری سۆرەتى تاھا.

كۆتایی جزمى شازدەهەم

والله الحمد والمنة

*** **

۲۱- سۆرەتى (نەنەیا) هە

مەككەییەو (۱۱۲) ئایەتە

بەناوێ خواى بەخشندهى میهرەبان

ئەم سۆرەتە وەك هاووێنەکانى خوێ باسى خالە بنەرەتییهکان: بیرو باوەر، پەيام، پەيامبەریتى، زیندوو بوونەو، پاداشت و تۆلە دەکا.. هەریەك لەوانەش بەچەند دیاردەیهكى ئەم بوونەوهریه دەسەلمێنێ و بەهیزدەكات، بەئاسمان و زهویى و، شاخ و کیوہکان و، بەرزایى و نزمییاندا ئەتگێرێ. پاشان پۆژو خۆرو مانگ.. جابۆچەسپاندىی یەكتاپەرستى ئایەتى: (لوكان فیها آلهة إلا الله لفسدنا) دینى، سەرچاوەى هەموو بوونەوهریش بەئایەتى: (وجعلنا من الماء كل شئ حی) یەكدەخات، دەرەنجام و كۆتایی بوونەوهرى، هەموو زیندەوهرەكانیش بەئایەتى: (كل نفس ذائقة الموت) دیت، جابۆکۆى دەگەرێنەوہ: (والینا یرجعون)، پاشان کارى گشت پەيامبەرەان و یەك جۆری کارەکانیان، ئەگەرچى ماوہى نیوانیشیان زۆر بووبیت: (وما أرسلنا من قبلك إلا نوحی إلیه

انه لا إله إلا أنا فاعبدون) هاوکات له‌گه‌ل باسکردنی نه‌خشه‌ی خوی گه‌وره که په‌یامبه‌ران هه‌موو له‌ پیاوان ده‌بن: (وما أرسلنا قبلك إلا رجالا نوحی إليهم). زنجیره‌ی په‌یامبه‌رانیش هه‌ریه‌که‌یان کاری ئه‌وی‌تر ته‌واو ده‌کات. بویه‌ ئه‌م سووره‌تیش به‌په‌له‌و به‌کورت هه‌ندیکیان دینێ وه‌ک: (نوح، موسا، هاروون، لووت، ئیسماعیل، ئیدریس، زیکیفل، زه‌نوون، زه‌که‌ریا و هه‌یاو عیسا، سه‌لامی خویان له‌سه‌ربی، هه‌ندیکی دیکه‌شیان به‌دریژی، وه‌ک داستانی (ئیراهیم و داود و سوله‌یمان)، سه‌لامی خویان لیبی.

کو‌تاییشی به‌وه‌ دی که پاشه‌پوژ - هه‌رچه‌نده‌ ئه‌م‌پ‌و دنیای راستیی و راستگو‌یان تاریک بیت - هه‌ر بو‌راستی و راستانه‌، وه‌کو ده‌فه‌رموی: (بل نقذف بالحق على الباطل فيدمغه فإذا هو زاهق) یان ده‌فه‌رموی: (ولقد كتبنا فی

الزبور من بعد الذكر أن الأرض يرثها عبادي الصالحون). له‌ گه‌وره‌یی و مه‌زنیی ئه‌م سووره‌تی (ئه‌ نبیاء) یه‌دا ئه‌م فه‌رمووده‌ها تووه‌ که ده‌فه‌رموی: ((عن عبد الله قال: بنو إسرائيل، والكهف، ومريم، وطه، والأنبياء، هُنَّ من العتاق الأول، وهن من تلادی، ای: مما حفظ قديما)) بو‌خاریی (ومراد ابن مسعود: انهن من اول ما تعلم من القرآن، وأن لهن فضلا لما فيهن من القصص واخبار الأنبياء). واته‌: عه‌بدوللا ده‌لی: سووره‌تی به‌نی ئیسرائیل (ئیسراء)، که‌هف، تاها، ئه‌نبیا، ئه‌مانه‌ له‌و سووره‌تانه‌ن که هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه‌ وهرگیراون و پارێزاون و فه‌زلی تایبه‌تی خویانیان هه‌یه‌.

قیامه‌ت به‌راسه‌ری خه‌لکه‌ وه‌یه‌:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * اقرب للناس حسابهم﴾

کاتی حساب و لیپرسینه‌وه‌ی مه‌ردم له‌ کاروکرده‌وه‌یان نزیک بو‌ته‌وه‌ ﴿وه‌م فی غفلة‌ معرضون﴾ وئه‌وانیش له‌ خه‌فه‌تان له‌و پوژه‌، رووده‌سووپێن و گو‌ییان ئی‌ نیه‌و، له‌وه‌ داناچله‌کێن که خوا پییان ئه‌کات!، له‌نایه‌تیکێ تر داها تووه‌: (اتی امرالله فلا تستعجلوه‌.. یان ده‌فه‌رموی: (اقتربت الساعة

سُورَةُ الْأَنْبِيَاءِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ﴿١﴾ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾ لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَأَسْرَأَ النُّجَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَ وَأَنْتُمْ تَبْصُرُونَ ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤﴾ بَلْ قَالُوا أَضْغَتْ أَحْلَامٌ بَلِ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ ﴿٥﴾ مَا آمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرِيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَنَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾ وَمَجَعَلْنَاهُمْ جَسَداً لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ﴿٨﴾ ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْفَاسِقِينَ ﴿٩﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

وَكَمْ قَسَمْنَا

وانشق القمر. وإن يروا آية يعرضوا..)) ﴿ما يأتيهم من ذكر من ربهم محدث إلا استمعوه﴾ هه‌ربه‌ش و په‌ندیکی تازه‌ی قورئانیان له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار یانه‌وه‌ بو‌ییت، گو‌یی‌بو‌ را نه‌گرن، هه‌تا بزانی چیه‌؟ ﴿وه‌م یلعبون﴾ که چی له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا گورج ده‌که‌ونه‌ گالته‌و گه‌پ پێی ﴿لاهیة‌ قلوبهم﴾ و دلیان خافل و بی‌ ناگایه‌، تا بیریکی ئی‌ بکه‌نه‌وه‌و به‌خو‌یاندنا بچنه‌وه‌. به‌لی.. دله‌مردووه‌کان له‌کاتی پیو‌یستدا ناگایان له‌خو‌ نیه‌و، هه‌ر سه‌رگه‌رم‌ن به‌گالته‌و گه‌مه‌وه‌ ﴿واسروا النجوى الذين ظلموا﴾ ئه‌وانه‌ش سته‌میان کرد و له‌سنوور دهرچوون، له‌نیو‌خو‌یاندنا به‌سرت ده‌لێن: ﴿هل هذا إلا بشر مثلكم﴾ نایا ئه‌م (موحه‌مه‌د) سه‌ که‌داوای په‌یامبه‌ریتی ده‌کات، ئه‌ویش هه‌ر وه‌کو ئی‌وه‌ مرو‌ف نیه‌، وای ئیست داوای په‌یامبه‌ریتی ده‌کات؟! ﴿اف‌تاتون الس‌حر وانتم تبصرون﴾ ده‌ نایا ئی‌وه‌ دینه‌لای جادوووده‌سخه‌پو‌ی جادوو‌ده‌بن و، له‌حالیکه‌ چاوتان هه‌یه‌و ده‌بی‌نن! واته‌: ئه‌ر په‌یره‌وی ئی‌ بکه‌ن، وه‌ک

ئەو پەزىرە ویتان لەسیحر کردبى، بەلای ئەوانە پێیان وابوو کە پەيامبەر ھەر دەبى فریشتە بىت، ئیتەر پاش ئەو ھەرکەسىک داواى پەيامبەرىتى بکات و مۆجیزەى خۆیشى بىنى ئەوان ھەر بەجادووى دانەنن، جا کەوايە - وەك خویان ئەلین - چۆن ئەبى ئامادەى جادوو بىن؟ ﴿**قال ربی یعلم القول فی السماء والأرض**﴾ پەيامبەر فەرمووى: پەرورەدگارى من لە ھەموو قسە و تەھیک چ لەئاسماندا، چ لەزەویدا بکرى بەناگایە و ئەزانى ﴿**وهو السميع العليم**﴾ ھەر ئەویشە بىسندەو زانا ھەرچى ئەوترى چ بەنەننى و، چ بە ئاشکرا، ئەو ھەر ئەیزانى و ئەیبیسى ﴿**بل قالوا اصفاة احلام**﴾ نە ھەر ئەوئەندە بەرامبەر بە قورئان بلین، بەلکو گوئیان: ئەم قورئانە ھەر تیکەو لیکەى خەوى پەرورە پووچ و خەونە درۆزنەيە ﴿**بل افتراه**﴾ نەخیر، بەلکو موخەممەد ﷺ خۆى ھەلیبەستوو! ﴿**بل هو شاعر**﴾ بەلکودەشبى شاعیر و ھۆنارىک بى و، خۆى ئەم قورئانەى ھۆنییتەوہ ﴿**فلیأتنا بآیة کما ارسل الاولون**﴾ جا ئەگەر راست ئەکا و پێغەمبەرە، دەبا بەلگەو نیشانەيەکمان غەیرەز قورئان بۆ بىنى، لە چەشنى مۆجیزەى پێغەمبەرانى پێشوو، ئەوان بەبەلگەو نیشانەوہ نێردران ﴿**ما آمنت قبلهم من قرية اهلکناها**﴾ پێش ئەمانیش ئەو شارو گوندانە (بەنموونە ھۆزى صالح...) "کە داواى بەلگەیان دەکرد، بەلگەیان بۆ ھات و باوەریان نەھینا! ئیئەش قەرمان کردن ﴿**افهم يؤمنون**﴾ ئاخۆ ئەمان "کە داواى ھینانى بەلگە ئەکەن" بپروا دەکەن بەئایەت و مۆجیزەکانمان ئەگەر بەچاو دیتیان، دیارە ئەمانیش ھەر وەك ئەوان بپروا ناهینن، جا ئیتەر ناترسن لەناو بىرین؟.

بەدەر لە ئادەمزاد پێغەمبەر نەبوو:

﴿**وما ارسلنا قبلك الا رجالا نوحى اليهم**﴾ بۆ چ ئەوانە لەو سەریان سوپئەمىنى کە تو پەيامبەرى و ئادەمیزادیش بىت؟! خو ئیئە ئەوپێغەمبەرەنەش لە پێش توو سەروشان بۆ ناردن، ھەموو لەمیران و دەستەى پیاوان بوون، وەك ئەفەرموى: (وما ارسلنا من قبلك الا رجالا نوحى اليهم من اهل القرى) ۱۰۹/۱۲، یا دەفەرموى: (قل ما کنت بدعا من الرسل) ۹/۴۶. ﴿**فاسألوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون**﴾ دەسا ئەگەر ئیئە نازانن و بپروایش ناکەن، دەپروون لەزاناکانى تەورات و ئینجیل بپرسن ﴿**وما جعلناهم جسدا لا یأکلون الطعام**﴾ ئیئە پەيامبەرەنمان بەلەش و پەیکەرىک دروست نەکرد، تا وەك فریشتە خۆراک نەخۆن، وەك ئەم ئایەتەش ئەفەرموى: (وما ارسلنا قبلك من المرسلین الا انهم لیأکلون الطعام ویمشون فی الأسواق) ۲۰/۲۵. یان: (ما لهذا الرسول یأکل الطعام ویمشى فی الأسواق لولا انزل الیه ملک فیکون معه نذیرا) ۷/۲۵. ﴿**وماکانوا خالدين**﴾ نەمیریش نەبوون لە دونیادا، بەلکو ماوەيەکی دیاریکراو ژیان، پاشان ئەوانیش مردن ﴿**ثم صدقناهم الوعد**﴾ لەپاشان راستمان لەگەل کردن و بەلینى خۆمانمان بۆ ھینانە جى بەلەناوبردنى ستەمکاران ﴿**فانجیناهم ومن نشاء**﴾ ئینجا بپرواداران و ھەرکەسىکی دیکەش خۆمان و یستمان رزگار بىن، رزگارمان کردن ﴿**واهلکنا المفسرین**﴾ وە لەسنوور دەرچووانیشمان ئەوانەى واپروایان بەپەيامبەرەکانمان نەبوو فەوت و فەنا کرد.

مەزنايەتى قورئان:

﴿**لقد انزلنا اليکم کتابا فيه ذکرکم**﴾ وا ئیئە کتیبىکی بەپێزو گەرەمان بۆ ئیئە نارد، باسى شەرەف و پێزی ئیئەشى تێدايە، بەتایبەت ئەو کەسەى پەپەرەى لى بکا و کارى پى بکات ئەبیتە سالارو سەرورەى ھەردوو جیھان، وەك ئەفەرموى: (وانه لذكر لك ولقومك وسوف تسئلون). ﴿**افلا تعقلون**﴾ دە ئایاتیناگەن، تینافکرین لە ئایەتەکانمان، تا بەتوندی وەرى بگرن و کارى پىبکەن؟ کەچى لەباتى ئەوہى بپاریزن و ببنە بالاگەردانى، لەگەلیا ئەجەنگین!! ﴿**وکم قصصنا من قرية کانت ظالمة**﴾ چەند گوندو شاریشمان تیکشکاند لەبەر ئەوہى کەخەلکەکەى

ستم کارو بته‌رست بوون **﴿وَأَنشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ﴾** به دواى شه وانیشدا گهلانى ترمان لی‌داهه‌زراند **﴿فَلَمَّا أَحْسَوْا بِأَسْنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ﴾** ئینجا هر که هستی‌انکرد ویه‌قینیان په‌یدا کردوو، به چاوی سه‌ریش دیتیان که‌سزلمان هاته سه‌ریان، ئیتر به په‌له له ناوایی هه‌لده‌هاتن و رایانده‌کرد **﴿لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أَتَرْتُمْ فِيهِ﴾** نه‌وسا به گالته‌وه پییان وترا: رامه‌کن، بگه‌رینه‌وه سه‌رئه و خوشگوزه‌رانیه‌ی سه‌رگه‌رم ببوون تییدا **﴿وَمَسَاكِنَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَسْأَلُونَ﴾** بوجی‌گاو شوین وکۆشک و خانوو به‌ره‌کانی خۆتان، به‌شکو پرسیارتان لی‌بکریت، ئایا شوکرانه بژیربوونه له‌به‌رامبه‌ر نیعمه‌ته‌کانی منه‌وه؟ دیاره ئیتر کاتی پرسیارو وه‌لام نه‌ماوه و بریاری تیاچوونیان دراوه، ئه‌م قسه‌و باسه‌یشیان (وه‌ک قه‌تاده ئه‌لی) له‌ رووی گالته‌ولاقرتییه‌وه پییانده‌گوتریت **﴿قَالُوا: يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾**

ئه‌وجا که‌زانیان کار له‌کار ترازاه و تیان: ئه‌ی تیا چووی خۆمان! بی‌گومان ئیمه‌ سته‌مکار بووین "ئهمه‌ تۆله‌ی کاره‌کانی دنیا‌مانه، به‌لام تازه له‌ده‌ستیان ده‌رچوو و، ئه‌م پی‌ لی‌ئانه‌شیان هیچ که‌لکی‌کیان پی‌ نابه‌خشی" **﴿فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعَاؤُهُمْ﴾** ئیتر هر ئه‌مه‌ دوعایان بوو ده‌یانوت: (یا ویلنا إنا كنا ظالمين) **﴿حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ﴾** تا هه‌موویانمان دروینه‌کرد و بی‌ده‌نگ و بی‌ورته‌مانه‌وه. بوونه‌وه‌رمان بۆ گه‌مه‌ دروست نه‌کردوو:

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ﴾ خۆ ئیمه‌ ئاسمان و زه‌ویی و هه‌رچی له‌ نیوانیاندایه به‌گه‌مه دروست نه‌کردوو، به‌لکو بۆئه‌وه‌یه که‌ ئه‌وان گه‌وره‌یی و عه‌داله‌تی خوای پی‌ بدۆزنه‌وه، جا ئیتر ئه‌وان چۆن ده‌ویرن لاقرتی که‌ن؟! **﴿لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُمْ أَتَّخِذْنَاهُمْ دُنَا﴾** گریمان نه‌گه‌ر ئیمه‌ ویستبامان له‌ هه‌موو: (ژن) بۆ خۆمان دابنیین له‌ شیاومان بوايه لای خۆمان بریارمان ئه‌دا. واته‌ هر له‌ نه‌زله‌دا بریارمان ئه‌داو ئه‌مانکرد و په‌یوه‌ندی به‌ دروستکراوه‌کانه‌وه نه‌ه‌بوو" (قه‌تاده) ئه‌لی و شه‌ی (له‌و) له‌

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَبْرٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿١٧﴾ فَلَمَّا أَحْسَوْا بِأَسْنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿١٨﴾ لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أَتَرْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَسْأَلُونَ ﴿١٩﴾ قَالُوا يٰ وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٠﴾ فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ﴿٢١﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿٢٢﴾ لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُمْ أَتَّخِذْنَاهُمْ دُنَا إِن كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٢٣﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ هَاقٌّ وَلَهُمْ فِي السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٢٤﴾ يَسْتَحْسِنُونَ ﴿٢٥﴾ أَلَمْ نَتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرُ مَنْ مَعِيَ وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٦﴾

زمانی (یه‌مه‌نی) یه‌کانه‌دا به‌واتای ژنه **﴿إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ﴾** نه‌گه‌ر بریاربووبا ئه‌وکاره ئه‌نجام بده‌ین، هه‌رده‌مان کرد، به‌لام وامان نه‌کرد که‌وابوو کاری هه‌وانته‌و(له‌هو) هه‌رگیز لای ئیمه‌ نه‌بووه و نه‌یه، چونکه ئیمه‌ هه‌موو شتی‌کمان به‌هه‌ق و راسته، (موقاتل، قه‌تاده، ئیبنی جوهریج) هه‌موویان ئه‌لین: (إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ) به‌ واتای (ما کنا فاعلین، هه‌) وه‌ک (إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِير). **﴿بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ﴾** نا، ئه‌وه ده‌ستووری ئیمه‌ نیه: به‌لکو ئیمه‌ ده‌مانه‌وی به‌هه‌ق باتل بکوتین و داغانی بکه‌ین و له‌ریشه‌ی بینین **﴿فَإِذَا هُوَ زَامِقٌ﴾** کتوپر نابوودبی و تیا‌بجیت و راستیی جی‌گه‌ی بگریته‌وه **﴿وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ﴾** هاوارو واوه‌یلا و تیاچوون ئه‌ی بی‌پروایان بۆ ئه‌و جوړه درۆو بۆ ختانه‌تان به‌ خوای ئه‌که‌ن **﴿وَلَهُ مِنْ فِي السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ﴾** هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی دایه هه‌ر بۆ خوايه، هه‌رئه‌ویش دروستی کردوون و، هه‌ر ئه‌ویش ئه‌توانی ئالو گۆریان تی‌دا بکات **﴿وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ﴾**

ئه‌وانه‌ش که لای ئه‌ون (واته: فریشته‌کان) له‌پهرستنی ئه‌ودا خو به‌زلزان نین **﴿ولا يستحسرون﴾** و ههرگیزیش ماندوو نابن و، هه‌مووکات و ژیانیان ههر بو خواپهرستییه **﴿یسبحون اللیل والنهار لایفترون﴾** به‌رده‌وام به‌شه‌و و به‌پوژ ههر ته‌سبیحات و پا‌کانه‌ئه‌که‌ن و هیچ کات ده‌ست هه‌لناگرن و، به‌لکو هه‌رده‌م ته‌سییحی ده‌که‌ن.

خوا ناراسته‌کانیان:

﴿۲۱﴾ ام اتخذوا آلهة من الأرض هم ينشرون﴾ ناخو ئه‌و خه‌وانه‌ناسانه‌چهند خه‌ویه‌کیان له‌سه‌رزه‌ویدا بو‌خویان په‌یدا کردوو، ئه‌وان مردوو‌ان زیندوو ده‌که‌نه‌وه‌نا، به‌لکو چهند خه‌ویه‌کی بی گییانی بی ده‌سه‌لاتیان هه‌لبێژاردوو!! **﴿لوکان فیهما آلهة إلا الله لفسدتا﴾** گریمان ئه‌رله‌ناسمان و زه‌وی چهند خواو په‌رستراویکی هه‌ق -غه‌یره‌زخوا-

به‌هه‌ق هه‌بو‌با وه‌ک ئه‌وان پێیان وایه بی شک ئاسمان و زه‌وی تیک ئه‌چوو چونکه‌سه‌ره‌نجام سه‌ری ئه‌کیشا بو ئاژاوه‌و کیشمانکیش **﴿فسبحان الله رب العرش عما یصفون﴾** جا پاک و خاویندی، به‌رزو ب‌لندی ههر بو‌خوا‌ی په‌روه‌ردگاری عه‌رشه، له‌و باس و خواسانه‌ئه‌وان وه‌سفی خوا‌ی پێده‌که‌ن: هاوبه‌ش و هاوه‌لی بو‌دائه‌نین **﴿۲۲﴾ لا یسأل عما یفعل وهم یسألون﴾** چی ئه‌و زاته‌بیکا نابی لئی بپرسرێته‌وه‌چونکه‌خوایه، به‌لام له‌کارو کرده‌وه‌ی ئه‌وانه‌پرسیار ئه‌کری چونکه‌به‌نده‌ن، که‌وابوو ئه‌بی هه‌رگوێپه‌ریه‌لی ئه‌وبن و ئه‌و بپه‌رستن **﴿۲۳﴾ ام اتخذوا من دونه آلهة﴾** ناخو ئه‌وان بێجگه‌له‌خوا چهند خه‌ویه‌کیان بو‌خویان هه‌لبێژاردوو؟ **﴿قل هاتوا برهانکم﴾** پێیان بلی: ئه‌ی موحه‌مه‌دا **﴿به‌لگه‌ی خوتان بینن بو راستیی ئه‌وه‌ی ئه‌یلین﴾** **﴿هذا ذکر من معی و ذکر من قبلی﴾** ئه‌مه‌ی له‌م قورئانه‌دایه‌په‌ندو یادخه‌ره‌ویه‌بو‌خووم و بو‌ئه‌وانه‌ی هاوه‌لی من و له‌گه‌لمدان، وه‌به‌سه‌ره‌هاتی پێغه‌مبه‌ران و گه‌لانی پێش منیش باس ده‌کات، ده‌نایا له‌کتیبی هیچ کامی‌کیاندا هاوه‌ل و هاوبه‌ش

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿۲۵﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿۲۶﴾ لَا يَسْئَلُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿۲۷﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿۲۸﴾ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَلَاكَ نَجْرِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿۲۹﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كَانَارَتْ فَأَفْنَقْنَهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿۳۰﴾ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ يُمَيِّدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿۳۱﴾ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَفًّا تُحْفَظُ أَوْهَمُ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿۳۲﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿۳۳﴾ وَمَا جَعَلْنَا لِلْبَشَرِ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿۳۴﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَاللَّيَازُ جُجُونَ ﴿۳۵﴾ وَإِذَا رَأَوْا

بو‌خوا ره‌وابوو، ئه‌ی ئیوه ئه‌وه‌تان له‌کوی هینا؟ **﴿بل اکثرهم لایعلمون الحق﴾** به‌لکو ئه‌وان زۆریه‌ی زۆریان هاوه‌ل بو‌خوا داده‌نین و حه‌ق و راستیی نازانن **﴿فهم معرضون﴾** بی له‌وه‌ش پوو وهرده‌گیرن له‌یه‌ک خوا په‌رستی و شوێنکه‌وتنی پێغه‌مبه‌ر **﴿وما ارسلنا من قبلك من رسول﴾** له‌پێش تۆشه‌وه‌ئهی پێغه‌مبه‌ر **﴿إلا نوحی إلیه انه لا إله إلا أنا فاعبدون﴾** وه‌حیی و سروشمان بو‌کردوو که: هیچ په‌رستراویک بی له‌من نییه‌جا که‌وایه ههر به‌ته‌نها من بپه‌رستن.

خه‌وانه‌ناسان ده‌لێن خوا مندا‌لی هه‌یه:

﴿۲۶﴾ وقالوا اتخذ الرحمن ولدا﴾ بی‌په‌روایان و تیشیان: خوا‌ی به‌خشنده‌فریشته‌کانی کردوو به‌منال و کچی خو‌ی!! **﴿سبحانه بل عباد مکرمون﴾** نه‌خێر، ئه‌وانه‌منالی خوا نین، به‌لکو کۆمه‌له‌به‌نده‌یه‌کی پێژداری ئه‌ون و، خوا

خوی هئی بژاردوون و، زوریش پاک وبی‌خه‌وشن ﴿^{۲۷} لا یسبقونه بالقول﴾ هەرگیز نه‌وفریشتانه قسه‌ی خویان پیشی قسه‌ی نه‌وناخه‌ن، واته: شتیک نالین له‌گه‌ل فره‌مایشتی خوادا دژبئی نه‌گونجیت ﴿وهم بامرہ یعملون﴾ وهر به‌پئی فره‌مانی نه‌و کارنه‌کهن. ﴿^{۲۸} یعلم ما بین ایدیهم وما خلفهم﴾ خوا به‌هموو نه‌حوال و نه‌عمالیان ده‌زانی، چ نه‌حوال و نه‌عمالی پیشیان، چ نه‌حوال و نه‌عمالی پاشیان. واته: خوا ده‌زانی به‌به‌روودوایان ﴿ولا یشفعون الا لمن ارتضی﴾ له‌دوا پۆزیشدا تکاو شه‌فاعه‌ت ناکه‌ن، مه‌گه‌ر بۆ که‌سیک خوا خوی خوشنودو رازی بی لیی و، خاوه‌ن به‌روا موسلمان بی، وه‌ک خوی نه‌فهرموی: (من ذا الذی یشفع عنده‌ الا یاذنہ) ۲۵۵/۲، یان ده‌فهرموی: (ولا تنفع الشفاعة عنده‌ الا لمن اذن له) ۲۳/۳۴. ﴿وهم من خشیتہ مشفقون﴾ له‌ زور ترسی خواو گه‌وره‌یی، ههرده‌م ده‌له‌رزن وناویرن سه‌رپیچی لیبکه‌ن ﴿^{۲۹} ومن یقل منهم انی اله‌ من دونہ﴾ ههرکه‌سیک له‌وان غه‌ررابی و بلی: منیش خواجه‌کم جگه‌له‌و، ﴿فذلک نجزيہ جهنم﴾ نه‌وه‌ پاداشتی به‌ دۆزه‌خ نه‌ده‌ینه‌وه ﴿کذلک نجزي الظالمین﴾ ههرئاوایش تۆله‌ و پاداشتی یاخییان و سته‌مکاران نه‌ده‌ینه‌وه.

ناسمان و زهمین یه‌ک پارچه‌ بوون:

﴿^{۳۰} او لم یرالذین کفروا﴾ ناخو خوانه‌ناسان و بی‌باوه‌پان نه‌یانبینیوه، واته: به‌چاوی دل سه‌یریان نه‌کرد تا بزانی ﴿ان السموات والأرض کانتا رتقا﴾ که‌ بیگومان ناسمانه‌کان و زه‌ویی یه‌کپارچه‌ بوون و، ههردووپیکه‌وه نووسابوون، نه‌ ئه‌م بارانی ده‌باراند، نه‌ ئه‌ویش رووه‌کی سه‌وز ده‌کرد، وه‌ک (ئیین عه‌بباس) ئه‌لی ﴿ففتقناهما﴾ جا له‌ وه‌و دوائیمه‌ له‌ یه‌کمان کردنه‌وه، به‌لی ئه‌مه‌یه‌ دیدو بۆچوونی ئیمه‌ له‌مه‌ر سه‌ره‌تای دروستبوونی ههردووکیانه‌وه، ئیتر نه‌مرو بیردۆزه‌کان ههرچی ئه‌لین با بلین، ئینجا نه‌وه‌ی له‌گه‌ل قورئاندا شیاوو گونجاو بوو، ئیمه‌ش وه‌ری ئه‌گرین، ئه‌گینا ره‌تی ئه‌که‌ینه‌وه.

بیردۆزه‌کان ئه‌لین: کۆمه‌له‌ی ئه‌ستیره‌و کۆمه‌له‌ی خوړ - که‌ پیکه‌اتوه‌ له‌ خوړومانگ و زه‌وی - له‌سه‌ره‌تاوه‌ یه‌کپارچه‌و، یه‌ک سه‌دیم بوون، له‌پاشا له‌ یه‌ک جیا بوونه‌ته‌وه‌و شکلیکی هیلکه‌ییان به‌ خویانه‌وه‌ گرتوه‌و، زه‌ویش پارچه‌یه‌ک بوو له‌خوړو لیی پچراو ورده‌ ورده‌ سارد بوویه‌وه، نه‌و بیردۆزانه‌ وا ده‌لین، به‌لام ئیمه‌ش له‌وه‌ زیاتر ناتوانین پڕۆین که‌ قورئان دیاریی ده‌کات بۆمان جائه‌گه‌ر بۆچوونی بیردۆزه‌کانیش له‌گه‌ل نه‌وه‌ی قورئاندا گونجا، نه‌وا ئیمه‌یش وه‌ری ده‌گرین به‌لام خو‌ ده‌بی نه‌وه‌ش بزانی که‌ مه‌به‌ستی نه‌وان له‌ بۆچوونه‌ کانیا‌ندا نه‌وه‌یه‌ که‌ ئه‌م بوونه‌وه‌ره‌ گه‌وره‌یه‌ ههر له‌ خۆیه‌وه‌ نه‌و ئالو گۆره‌ ده‌کات، نه‌ک خواجه‌کی بی وینه‌ کردبیتی!! ﴿وجعلنا من الماء کل شی حی﴾ له‌ ناویش هه‌موو شتیکی زیندوومان دروست کرد" واته: ئاومان گێرا به‌ بناغه‌ی هه‌موو شتیکی زیندوو و هوکار بۆ ژیان... (عن ابي هريرة أنه قال: يا نبي الله! إذا رأيتك قرت عيني وطابت نفسي، فأخبرني عن - كل شی - قال: كل شی خلق من ماء)) أخرجه الحاكم وصححه" نه‌بو هوره‌یره‌ وتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا! کاتی که‌ نه‌تبینم چاوم رووناک ده‌بیته‌وه‌و! دل‌م خو‌ش نه‌بی، حه‌ز نه‌که‌م ئیستا حه‌قیقه‌تی هه‌موو شتیکم پی بلییت، نه‌ویش فه‌مووی: هه‌موو شتی له‌ سه‌ره‌تاوه‌، له‌ ئاو دروستکراوه‌. ﴿فلا یؤمنون﴾ ناخو هیشتا ههر به‌روا ناکه‌ن" به‌ ده‌سه‌لاتی خوا؟" ﴿وجعلنا فی الأرض رواسی ان تمید بهم﴾ له‌زه‌ویشدا چه‌ند که‌ژو شاخیکی تابت و مه‌که‌ممان وه‌دییه‌ناو دامان چه‌قاند وکرده‌مانه‌ میخ، تاجووله‌و له‌رزه‌تان پی نه‌کاو، ژیاقتان لی تیک نه‌چی ﴿وجعلنا فیها فجاجا سبلا﴾ وه‌ چه‌ندین ریگه‌ی پان و ریگه‌ی کراوه‌مان خسته‌ ناویه‌وه ﴿لعلمهم یهتدون﴾ تا نه‌وه‌له‌که‌ ری ده‌رکه‌ن و بتوانن به‌ ناسانی ئه‌م شارو نه‌و شار بکه‌ن، نایه‌تی: (والسما بنیناها باید و انا لموسعون) ۴۷/۵۱، یاخود نایه‌تی (افلم ینظروا الی السماء

فوقهم کیف بنیناها و زیناها و ما لها من فروج) ۶/۴۵. هەر ئه‌و راستییی دووپات ئه‌کاته‌وه ﴿**وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا**﴾ ئاسمانیشمان کرده سه‌قف و میچیکی پارێزراو و پته‌وو مه‌حکهم بۆزه‌وی ﴿**وَهُم عَنْ آيَاتِهَا مَعْرِضُونَ**﴾ که‌چی ئه‌وان هی‌مان روو وهرگیرن له هه‌موو نیشانه‌کانی له‌کاتی‌کا گشتی‌ئه‌وانه به‌لگه‌ن بۆ بوونی به‌دییه‌نهریک ﴿**۳۲ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ**﴾ هه‌رئه‌ویشه شه‌وو روژو خو‌رو مانگی دروست کردووه ﴿**كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ**﴾ هه‌ریه‌که‌شیان له دائیره‌و خولگه‌ی خو‌ی وه‌ک مه‌له‌وان ده‌خولیته‌وه، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: (فالق الإصباح و جعل الليل سكنا والشمس والقمر حسبانا ذلك تقدير العزيز العليم) ۹۶/۶ هەر بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌یه. هیچ که‌سی‌ک نه‌مر نیه‌:

﴿**۳۴ وَمَا جَعَلْنَا لبشرٍ من قبلك الخلد**﴾ ئی‌مه پێش له‌تۆ وامان نه‌کرد مرۆیه‌ک نه‌مری ﴿افان مت فهم الخالدون﴾ ئایا ئه‌گه‌ر تۆ بمری، ئه‌وانه ژیا‌نی هه‌تا هه‌تایان ده‌بی؟! نه‌، هه‌رگیز شتی وانیه‌، وه‌ک ده‌فه‌رموی: (کل من علیها فان و یبقی وجه ربک ذو الجلال والإکرام) ۲۶/۵۵-۲۷ ﴿**۳۵ کُلْ نَفْسٌ ذائِقَةُ الْمَوْتِ**﴾ هه‌موو گیانی‌ک تامی مردن هه‌رده‌چیژی و ده‌مری ﴿**وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً**﴾ واته‌: به‌نا‌خو‌شیی، خو‌شیی، هه‌ژاریی، ده‌وله‌مه‌ندیی، له‌ش سا‌غیی و، نه‌خو‌شیی، تا سایرو ناشو‌کر ده‌رکه‌وی و ه‌ئیللا خوا بۆ خو‌ی ده‌زانئ وه‌ به‌مه‌ش ئیقامه‌ حو‌ججه‌یان له سه‌ر ده‌کات تا که‌س بیا‌نووی نه‌مینئ ﴿**وَالینَا تَرْجِعُونَ**﴾ سه‌ره‌نجام هه‌ر بۆ‌لای خو‌مان ده‌گیردرینه‌وه ئه‌وسا به‌پیی په‌فتارو ده‌رچو‌نتان له تا‌قی کردنه‌وه‌که‌دا پا‌د‌اش و تۆ‌له وهره‌گرن. خ‌وانه‌ناسان گ‌الته‌یان به‌ پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کرد:

﴿**۳۶ وَإِذَا رَأَکَ الَّذینَ کَفَرُوا**﴾ کاتی بی باوه‌ره‌کان تۆ ده‌بینن ئه‌ی مو‌حه‌مه‌د ﷺ ﴿**إِن یَتَخَذُونکَ إِلاَّ هُزُوا**﴾ هه‌ر گ‌الته‌ت پی‌ده‌که‌ن و، ئه‌لین: ﴿**هَٰذَا الَّذی یَذکرُ آلَکُم**﴾ ئا

﴿**وَاِذَا رَاَکَ الَّذینَ کَفَرُوا**﴾ یخ‌دو‌نک لا‌ه‌زو‌ا ﴿**هَٰذَا الَّذی یَذکرُ آلَکُم**﴾ وه‌م ی‌ذکر ال‌رح‌من ه‌م ک‌ف‌رو‌ن ﴿**۳۶**﴾ خ‌ل‌ق ال‌ان‌سان م‌ن ع‌ج‌ل س‌ا‌و‌ر ی‌ک‌م ء‌ا‌ت‌ی ف‌ل‌ا ت‌س‌ت‌ع‌ج‌ل‌و‌ن ﴿**۳۷**﴾ و ی‌ق‌و‌ل‌و‌ن م‌ت‌ی ه‌ذا ال‌و‌ع‌دُ إِنْ کُن‌ت‌م ص‌اد‌ق‌ینَ ﴿**۳۸**﴾ ل‌و ی‌ع‌ل‌مُ الَّذینَ ک‌ف‌رو‌ا ح‌ینَ لَا ی‌ک‌ف‌رو‌ن ع‌ن وُج‌و‌ه‌ه‌مُ النَّارِ وَلَا ع‌ن ظ‌ه‌و‌رِ ه‌م‌ وَلَا ه‌م ی‌ن‌ص‌رو‌ن ﴿**۳۹**﴾ بَلْ ت‌ا‌ت‌ی‌ه‌م ب‌غ‌ت‌ةً ف‌ت‌ب‌ه‌ت‌ه‌م ف‌ل‌ا ی‌س‌ط‌ی‌ع‌و‌ن ر‌د‌ه‌ا وَلَا ه‌م ی‌ن‌ظ‌رو‌ن ﴿**۴۰**﴾ وَل‌ق‌دِ اس‌ت‌ه‌زَیْ بِر‌س‌لٍ مِّن ق‌ب‌لِکَ فَح‌اقَ بِالَّذینَ سَخ‌روْا مِنْه‌م مَّا ک‌ا‌ن‌وْا ی‌و‌ی‌س‌ت‌ه‌ز‌و‌ن ﴿**۴۱**﴾ قُلْ مَن ی‌ک‌ل‌وْک‌م بِالْی‌لِّ وَالنَّه‌ارِ مِنِ الرَّح‌م‌نِ بَلْ ه‌م ع‌ن ذِک‌رِ رَب‌ی‌ه‌م مُّع‌رِض‌و‌ن ﴿**۴۲**﴾ اَمَّ ه‌م ء‌ال‌ه‌ةٌ ت‌م‌ن‌ع‌ه‌م مِّن دُورِنَا لَا ی‌س‌ط‌ی‌ع‌و‌ن ن‌ص‌رَ اَنْف‌سِی‌ه‌م وَلَا ه‌م م‌ن‌ا‌ی‌ص‌ح‌ب‌و‌ن ﴿**۴۳**﴾ بَلْ م‌ن‌ع‌ا ه‌ت‌و‌ل‌اءُ وَاِی‌اءُ ه‌م ح‌ت‌ی ط‌الَ عَلَیْه‌مُ الْع‌م‌رُ ف‌ل‌ا ی‌ر‌و‌ن اَنَّا ن‌ا‌ت‌ی الْاَرْضَ ن‌ق‌ص‌ب‌ها مِّنْ اَط‌رافِها اَف‌ه‌مُ اَع‌ل‌ی‌و‌ن ﴿**۴۴**﴾

ئهمیه ناوی خواکانتان به‌خراپه ده‌با؟! وه له جی‌گه‌یه‌کی تر‌دا ده‌فه‌رموی: (وَإِذَا رَأَوکَ ان ی‌ت‌خ‌ذ‌و‌نک‌ ال‌ا ه‌زو‌ا ه‌ذا الَّذی بعث الله رس‌ولا) ۴۱/۲۵ ﴿**وَهُم بِذِک‌رِ الرَّح‌م‌نِ ه‌م ک‌اف‌رو‌ن**﴾ که‌چی بۆ خو‌شیان به‌نا‌وو زی‌ک‌ری خو‌ای به‌ به‌زه‌یی باوه‌ردار نین ﴿**۳۷ خ‌ل‌ق ال‌ان‌سان م‌ن ع‌ج‌ل**﴾ ئاده‌میی له په‌له‌و ت‌الو که دروست بووه، واته‌: ئه‌وه‌نده له‌سه‌رشت بی‌ت‌ا‌قت و بی‌ ئارامه و په‌له‌ ده‌کات، ده‌ل‌ی‌ت هه‌ر له‌په‌له دروستکراوه، هه‌ر بۆیه‌ش له‌دنیا‌دا په‌له‌ی س‌زادان ئه‌کات، وه له جی‌گه‌یه‌کی‌تر‌دا ئه‌فه‌رموی: (وَک‌انَ الْإِن‌سانَ ع‌ج‌ولا) ۱۱/۱۷. ﴿**س‌ا‌و‌ر ی‌ک‌م آی‌اتی ف‌ل‌ا ت‌س‌ت‌ع‌ج‌ل‌و‌ن**﴾ ئی‌وه په‌له‌م ئی مه‌که‌ن، به‌زوویی به‌لگه‌و نیشانه‌کانی خو‌متان نیشان ئه‌ده‌م، جا ئه‌و کاته ئه‌زانن چۆن تۆ‌له‌تان ئی ئه‌سی‌نم و هی‌چیشتان له‌ده‌ستم ده‌رنا‌چن ﴿**۳۸ و ی‌ق‌و‌ل‌و‌ن م‌ت‌ی ه‌ذا ال‌و‌ع‌دُ إِنْ کُن‌ت‌م ص‌اد‌ق‌ینَ**﴾ خ‌وانه‌ناسان ئه‌لین: باشه ئه‌گه‌ر به‌راستانه ئه‌م به‌لینه‌تان (به‌هات‌نی‌س‌زا)، که‌ی د‌ی‌ته دی هه‌ر بۆیه‌ش ئه‌وه‌نده نه‌فام‌ن و په‌له‌ی بۆ‌ئه‌که‌ن! ﴿**۳۹ ل‌و ی‌ع‌ل‌مُ الَّذینَ ک‌ف‌رو‌ا**﴾

ئەگەر ئەو بى باوەرمانە حالى خويان زانيبا ﴿ **حين لا يكفون عن وجوهم النار ولا عن ظهورهم** ﴾ كاتى ناتوانن بليسيه
ئەو ناگره له دهم و چاوو پشتيان دور بخه نه وه ﴿ **ولاهم ينصرون** ﴾ و يارمه تيش نادريّن نيت هرگيز پهلهى سزاي
ئەو روژهيان نه ئەکرد ﴿ **بل تاتيهم بغتة** ﴾ ئەوانه پهله ئەكەن، خو به پهلهى ئەوانه نايبت، بەلكو كتوپر قيامه تيان
ديت ﴿ **فتبتهم** ﴾ جا واقيان ورده ميتى ومات وسهرگەردانيان ئەكا ﴿ **فلا يستطيعون رداه ولاهم ينظرون** ﴾ نيت
ئەوكاته نه ئەتوانن له خويانى لادەن، وه نه مۆلە تيش ئەدرين بو توبه و په شيماني.
به پيغه مبه راني تيش گالته كراوه:

﴿ **ولقد استهزئ برسل من قبلك** ﴾ له گالته و لاقرتي ئەوان دل زوير مبه، چونكه گالته به پيغه مبه راني بهر

له توش ئەى موحه محمد ﷺ كراوه ﴿ **فحاق بالذين سخروا**
منهم ماكانوا به يستهزئون ﴾ جا دهره نجام ئەو سزايه ئەوان
به گالته و گپ گرتبوويان دەورى گرتن ﴿ **قل من يكلوكم**
بالليل والنهار من الرحمن ﴾ پييان بلى: كيبه كاتى نيوه
له جهرگه شەو روژدان بتوانى له سزاو تو لهى خوى
به خشنده بتانپاريژى؟ ﴿ **بل هم عن ذكر ربهم معرضون** ﴾ نا،
بهلكو ئەوانه له يادى پهروهردگاريان روو وهرده گيپن و
بيرناكه نه وه له دهسه لاتي خواو به خه ياليانا نايه ﴿ **ام لهم**
آلهة تمنعهم من دوننا ﴾ ياخو ئەوان - جگه له ئيمه - چەند
خوايه كيان ههيه ده توانن له سزاي ئيمه بيانپاريژى؟! ﴿ **لا**
يستطيعون نصر انفسهم ﴾ نا، ئەوخوا ناهه قانه ناتوانن
يارمه تى خوشيان بدن و له سزا خويان بپاريژن، نيت له كوئى
ئەتوانن په رستياره كان بپاريژن ﴿ **ولاهم منا يصحبون** ﴾ وه
له لايەن ئيمه شه وه هيج يارمه تى و په نايه نادريّن.
به ته مهن زوريان چه واشه بوون:

﴿ **بل متعنا هؤلاء وآباءهم حتى طال عليهم العمر** ﴾

ئيمه به پهله تو له لهوانه ناسينن، بهلكو ئەوانه باو باپيريان
ئەوانه شمان به گوزهرانى خوشى دونيا بههره مند كرد ههتا ته مەنيان دريژ بوو، وايان ده زانى نيت ئەو خوشى و
رابوارد نهيه هەر بويان ئەميينتيه وه ﴿ **افلا يرون انا ناتي الارض ننقصها من اطرافها** ﴾ ئايا ئەوانه نابيّن كه ئيمه
روژانه ديّن و له گشت لايهكى ولات و ناوچه كەيان كەم ئەكهينه وه و، ئەوان بى دهسه لات دهكهون، بهم جوړه سال
له دواى سال فهتحي شوي نه كانيان ئەكهين بو په يامبه ر ﷺ، وهك خوا ئەفه رموى: (ولقد اهلكنا ماحولكم من القرى
وصرفنا الايات لعلهم يرجعون) ۲۷/۴۶ ﴿ **افهم الغالبون** ﴾ جا ئايا ئەوانه زالن؟ يان ئيمه؟ ﴿ **قل إنما انذرکم**
بالوحي ﴾ تو پييان بلى: ئەى محمد ﷺ من ته نها هەر به وهى هوشيارتان ئەكه مه وه و ده تانترسينم ﴿ **ولا يسمع الصم**
الدعاء إذا ما ينذرون ﴾ ئەوان له بهر دريژه كيشانى پشت كردنيان له دهنگى هق خوا مۆرى ناوه به سهر گويا نندا
ههتا وهك كهريان ليها تووه، وه كه ريش بانگ نابيسى كاتى بترسينرين به سزا. ﴿ **ولئن مستهم نفحة من عذاب**

سُورَةُ الْاِنشَاءِ

الْاِنشَاءِ

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا
مَأْذُرُونَ ﴿٥٠﴾ وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ
لَيَقُولُنَّ يُوَلِّئُنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٥١﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ
الْقِسْطَ لِيَوْمٍ فَلِئِمَّةٍ فَلَا نُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَتْ
مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكُنَّا بِهَا حَسِيبِينَ
﴿٥٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا
لِّلْمُنْقِذِينَ ﴿٥٣﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنْ
السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٥٤﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ
مُنْكَرُونَ ﴿٥٥﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُسُودَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا
بِهِ عَلِيمِينَ ﴿٥٦﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي
أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٧﴾ قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٨﴾
قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَشْغَوْا إِبَاءَكُمْ فِي صُلُبِ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾ قَالُوا
أَحْبَبْنَا بِالْحَقِّ أَمَّا نَت مِنَ النَّعِينَ ﴿٦٠﴾ قَالَ بَلْ زَكَّيْتُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَى ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٦١﴾
﴿٦٢﴾ وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ ﴿٦٣﴾

فَعَلَهُمْ حُذْرًا

۳۳۶

ربك ﴿ ٤٧ ﴾ ئه‌وه حاليانه، خو ئه‌گهر سوژه‌یهك له‌هالاوی سزای په‌روه‌ردگارت لییان بدات ﴿ **ليقولن يا ويلنا انا كنا ظالمين** ﴾ خیرا خوانه‌ناسان ئه‌لین: ئه‌ی تیاچووی خو‌مان!! بی‌گومان ئیمه هه‌رکه‌سانیکى سته‌مکار بووین بۆیه واما‌ن به‌سه‌ره‌ات ﴿ **٤٧ و نضع الموازين القسط ليوم القيامة** ﴾ بی‌گومان رۆژى قیامه‌ت ئیمه ته‌رازووی به‌رامبه‌ر دادپه‌روه‌ری دا‌نه‌نین و کرده‌وه‌کانیانى پى ئه‌کیشین ﴿ **فلا تظلم نفس شيئا** ﴾ ئه‌وسا هه‌یج که‌سیک که‌مترین سته‌مى لی‌ناکری چ له‌چاک کاران و، چ له‌خراپ‌کاران ﴿ **وان كان مثقال حبة من خردل** ﴾ ته‌نا‌نه‌ت ئه‌گهر کرده‌وه‌کانیان به‌ئه‌ندازه‌ی سه‌نگى ده‌نکه‌ خه‌رته‌له‌یه‌کیش بی‌ت که له‌بچو‌وکیدا کراوه به‌نموونه ﴿ **اتيناها وكفى بنا حاسين** ﴾ ئیمه ئه‌یه‌نین و ئاماده‌ی ئه‌که‌ین، وه ئه‌وه‌نده به‌سه بو ئیمه که به وردی ژمی‌ریاری کرده‌وه‌کانیان بین، وه له‌جی‌گه‌یه‌کى‌تردا ئه‌فه‌رموی: (ولا يظلم ربك احدا) ٤٩/١٨. یاخود ئه‌فه‌رموی: (إن الله لا يظلم مثقال ذرة) ٤٠/٤. یاخود ئه‌فه‌رموی: (يا بني إنها إن تك مثقال حبة من خردل فتكن فى صخرة أو فى السموات أو فى الأرض يأت بها الله...) ١٦/٣١.

کتیبه‌مان به‌مووسا و هاروون دا:

﴿ **٤٨ ولقد آتينا موسى وهارون الفرقان وضياء وذكرا للمتقين** ﴾ بی‌گومان ئیمه کتیبى جیاکه‌روه (ته‌ورات) مان به‌مووسا و هاروون دا، که جیاکه‌روه‌ی حه‌ق و ناهه‌قه، وه روونکه‌روه‌و بیرخه‌روه‌و ئامۆزگاریشه بو پارێزکاران ﴿ **٤٩ الذين يخشون ربهم بالغيب** ﴾ ئه‌وانه‌ی که له‌په‌نامه‌کى و په‌نه‌انییدا له‌په‌روه‌ردگاریان ئه‌ترسن، هه‌ر چه‌نده‌یش په‌روه‌ردگارى خو‌یان نه‌دیتووه ﴿ **وهم من الساعة مشفقون** ﴾ له‌به‌رپا‌بوونى رۆژى قیامه‌تیش هه‌میشه له‌ترسدان ﴿ **وهذا نكر مبارك انزلناه** ﴾ ئه‌م قورئانه‌ش ئامۆزگارییه‌کى پیرۆز به‌پیته‌و به‌زمانى خو‌تان ناردو‌مانه خواری ﴿ **افانتم له منكرون** ﴾ ئاخو ئیوه هیمان نکولى ئه‌که‌ن و دانى پیا نانین؟.

سه‌رگروشته‌ی ئیبراهیم و قه‌ومه‌که‌ی:

﴿ **٥٠ ولقد آتينا ابراهيم رشده من قبل** ﴾ له‌مه‌وه‌ریش بیر تیرى و پێ‌نوینیمان بو دۆزینه‌وه‌ی خ‌واى گه‌وره به ئیبراهیم به‌خشى، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: (وتلك حجتنا آتيناها ابراهيم على قومه) ﴿ **وكننا به عالمين** ﴾ ئیمه به‌ئه‌حوالى ئه‌و زاناو ئاگادار بووین ﴿ **٥١ إذ قال لأبيه وقومه** ﴾ ئه‌وکاته که به‌باوکى و نه‌ته‌وه‌که‌ی خو‌ی وت: ﴿ **ما هذه التماثيل التى انتم لها عاكفون** ﴾ ئه‌م بت و په‌یکه‌ر بى‌گیانانه چين ئیوه هه‌رده‌م له‌به‌ریان که‌وتوون؟ ﴿ **٥٢ قالوا وجدنا آبائنا لها عابدين** ﴾ له‌وه‌لامدا وتیان: با‌وو با‌پیرانى ئیمه‌ش هه‌ر ئه‌مانه‌یان ده‌په‌رست، بۆیه ئیمه‌ش لاسایى و په‌په‌ره‌وى له‌وان ئه‌که‌ین ﴿ **٥٣ قال لقد كنتم انتم وآبائکم فى ضلال مبين** ﴾ ئیبراهیم وتی: ئه‌گهر راستتان ده‌وى با‌وو با‌پیرانىشتان هه‌روه‌کو خو‌تان له‌گوم‌پایى و سه‌رلێشی‌وا‌وییه‌کى ئاشک‌رادا بوون ﴿ **٥٤ قالوا اجنثنا بالحق** ﴾ ئه‌وانیش وتیان: ئاخو تو راستی و هه‌قی‌کت بو هینا‌وین ﴿ **٥٥ ان انت من اللاعبين** ﴾ یاخو له‌گالته‌ چیانى؟ واته: ئه‌و قسانه‌ت به‌راسته، یان گالته‌مان پێ‌ده‌که‌ی؟ ﴿ **٥٦ قال بل ربکم رب السموات والأرض** ﴾ ئیبراهیم وتی: من گالته‌چى نیم و به‌راستیمه، چونکه ئه‌وانه هه‌چیان خ‌وا نین.. به‌لکو په‌روه‌ردگارى ئیوه، په‌روه‌ردگارى ئاسمانه‌کان و زه‌وییه ﴿ **الذى فطرهن** ﴾ ئه‌وه‌ی دروستی کردوون هه‌ر ئه‌ویش شایسته‌ی په‌رسته‌ن ﴿ **وانا على نلکم من الشاهدين** ﴾ منیش خو‌م له‌سه‌ر ئه‌و راستیه که یه‌ک خ‌وا هه‌یه‌و نا‌وى (الله) یه‌و، گشت خ‌واکانى ئیوه‌ش پ‌پ‌رو پ‌و‌چن له‌پ‌زى شایه‌دانم.

ئىبراهیم به‌ته‌کانى تیکه‌تیکه کرد:

﴿ **٥٧ وقاله لأکیدن اصنامکم بعد ان تولوا مدبرين** ﴾ سویند به‌خ‌وا پاش ئه‌وه که پشت هه‌لکه‌ن نه‌خشه‌یه‌ک ده‌کیشم بو تیکشکاندنى به‌ته‌کانتان، ئیبراهیم ئه‌مه‌ی له‌به‌رخو‌یه‌وه گوت کاتیک که ئه‌یانویست برۆنه‌ ده‌روه بو

جهڙن وسه فاوسه یران چونکه له سالیکا جاریک خړ نه بوونه وه و نه چوون بو جهڙنگیران، جا بو ناماده بوونی نه و روژه، ئیبراهیمیشیان دعوته کرد، نهویش به بیانوی نه خوشی نه روشت، وه هر له دوی نه وان ویستی نه و او له پریگه زوو بگه پریته وه و کارو نه خشه ی خوی نه نجام بدا، بویه وتی: (إني سقيم) ﴿^{۶۸} فَجَعَلَهُمْ جَذَاذًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ﴾ بهر بووه بتهکان وه موویانی وردو خاش کردن، بته گه وره که یان نه بی، نهوی هیشته وه و تهره که ی له سر دانا، وه که نه فرموی: (فراغ عليهم ضربا باليمين). ﴿^{۶۹} لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ﴾ به لکو بیته وه پرساری نه و کاره ساته له و بکن و یه خه ی نه و بگرن و، بوشیان دهره کو ی که ناتوانی هیچ قسه ییش بکاو وه لام بداته وه! ئیر چوون نه بی بکریته به خوا؟! ﴿^{۷۰} قَالُوا مِنْ فَعَلْ هَذَا بَالِهَتَنَا﴾ به لی، گه رانه وه و کاره ساته که یان چاو پیکه وتیان: ناخو کی ناوی به خواکانمان کردوه؟ ﴿^{۷۱} إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ﴾ دیاره که سیکه له سته مکارانه و نه بی توله ی خوی وهر بگری ﴿^{۷۲} قَالُوا

سمعنا فتی یدکرهم یقال له إبراهیم﴾ کاتی خوی گوئیان له ئیبراهیمه وه ببو بیزاری له بتهکانیان دهره بری (وتالله لاکیدن اصنامکم) بویه وتیان: ئیمه بیستوومانه له لایک جار به جار خواکانی ئیمه ی به خراپه باس نه کرد، وه نهویش پیان دهگوت ئیبراهیم. جا نه مکاره، بی و نه بی هر کاری نه وه ﴿^{۷۳} قَالُوا فَاتُوا بِهِ عَلَى عَيْنِ النَّاسِ﴾ وتیان: ده بیهینن به بهر چاری خه لکیه وه لی بکولنه وه ﴿^{۷۴} لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ﴾ شاید نه وانیش به ناگابن به وه ی نه نجامی داوه. ﴿^{۷۵} قَالُوا: أَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بَالِهَتَنَا يَا إبراهیم﴾ نه وسا کوبونه وه و ئیبراهیمیان هینا و تیان: ناخو تو هم کاره به خواکانمان کردوه نه ی ئیبراهیم؟ دیاره نه وانه هیشتا ژیر نه بوون، بویه هیمان هر به خوا ناویان نه بن!! ﴿^{۷۶} قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا﴾ ئیبراهیم وتی: به لکو بته گه وره که یان نه مه ی کردوه! ئیبراهیم ده وه ی به خویاندا بچنه وه و بویان پوون بیته وه نه وانه خوا نین و به که لکی خواهه تی ناین. (نه بووداود،

فَجَعَلَهُمْ جَذَاذًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿۶۸﴾ قَالُوا مِنْ فَعَلْ هَذَا بَالِهَتَنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿۶۹﴾ قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ﴿۷۰﴾ قَالُوا فَاتُوا بِهِ عَلَى عَيْنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿۷۱﴾ قَالُوا أَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بَالِهَتَنَا يَا إِبْرَاهِيمُ ﴿۷۲﴾ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَتَى لَهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ﴿۷۳﴾ فَرَجَعُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۷۴﴾ ثُمَّ نَكَسُوا عَلَى رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ﴿۷۵﴾ قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿۷۶﴾ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۷۷﴾ قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿۷۸﴾ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ ﴿۷۹﴾ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ﴿۸۰﴾ وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿۸۱﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ ﴿۸۲﴾

تیرمزی، ئیبنو لوموزیر، ئیبن نه بی حاتم) له (نه با هورهیره وه) هیناویانه و نه لین: پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ((لم یكذب إبراهیم فی شئ قط إلا فی ثلاث کلهن فی الله: قوله: (إني سقيم) ولم یكن سقيما، وقوله لسارة: اختي، وقوله "بل فعله كبرهم هذا). نه ریاویه ته به دریزتر له بوخاری و موسلیمیشدا هاتوه. واته: هر گیز ئیبراهیم دروی نه کردوه، مه گهر له سی حاله تدا، نهویش له بهر خوا بوو، وتی: من نه خوشم، نه خوشیش نه بوو، وتی: ساره خوشکمه، خورشکیشی نه بوو، وتی: نه بته گه وره یه نه وکاره ی کردوه و بته گه وره که ییش نه ی کردبوو. وتی: ﴿^{۸۳} فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ﴾ ده نه وانه ی لیان بپرسن نه گهر قسه نه که ن.

قه و مه که ی ئیبراهیم به خۇدا چوونه وه:

﴿ **فرجعوا إلى أنفسهم** ﴾ جا ئیتر که میک داچله کان و چوونه وه به خویاندا وئی عاده نه زه ریان کرد. ﴿ **فقالوا إنکم انتم الظالمون** ﴾ دهره نجام و تیان به خویان: ئیوه ههر خۆتانن سته مکار، نه که ئیبراهیم، نه گینا شتی قسه نه کاو، ده سه لاتی نه بی بهرگری له خۆی بکا، نه وشته چۆن ئه بی به خوا؟! ﴿ **ثم نکسوا علی رؤوسهم** ﴾ "هه ردوای ئه وه که گه رانه وه لای بیرو ژیری خویان" زۆری نه خایاند دیسانه وه سه ره و خوار بوونه وه "له راکه ی خویان لایاندا و که و تنه وه ده مه قالی و وتیان: ﴿ **لقد علمت ما هؤلاء ینطقون** ﴾ ئه ی ئیبراهیم! بیگومان بۆ خۆت نه زانیت که ئه وانه گویا و قسه که رنن، ئیتر چۆن ئه لئی له وان پیرسن؟ ﴿ **قال: اف تعبدون من دون الله ما لا ینفعکم شیئا ولا یضرکم** ﴾ ئیبراهیم ئه وپی لێنانه ی ئه وانی به هه ل زانی، بۆیه وتی: باشه، ئاخو غهیره زخوا شتی نه پهرستن که نه هیچی که لکتان پیده که یه نی و نه هیچی زیانیشتان لیده دا؟! ﴿ **اف لکم تعبدون من دون الله** ﴾ بیزاری و ئۆف له ئیوه و له وشتانه ش که له جیی خوا نه پهرستن ﴿ **افلا تعقلون** ﴾ ئایا ناوه ز ناخه نه کار؟
ئیبراهیمیان خسته مه نه جیه نه وه:

﴿ **قالوا حرقوه** ﴾ دیاره خواکانیان هیچ دیفاع و بهرگرییان بۆ خویانیشت لێ نه هات، بۆیه ئه مان بهرگرییان لێ کردن و وتیان: ئیبراهیم بسوتینن. ئیمامی (بوخاری) له ئیبنی عه باسه وه ده لی: کاتی ئیبراهیم توو پر درایه ئیو ناگره که وه وتی: (حسبنا الله ونعم الوکیل)، هه م پێغه مبه ریش موحه مه د ﷺ کاتی پێیان وت: خه لکیکی زۆرتان بۆخر بووه ته وه، حقه لێیان بترسن و چاره یه کی خۆتان بکه ن، که چی له باتی ترس و حیساب بۆ کردنیان ئیمانیان زیاتر بوو به لێن و پرپاره کانی خویان و فهرموویان: (حسبی الله ونعم الوکیل). ﴿ **وانصروا آلہکم** ﴾ یارمه تی خواکانتان بدن!! ئه ی هاوار و ئۆف بۆ ئه و خویانه که نه توانن بهرگری له خوشیان بکه ن ﴿ **ان کنتم فاعلین** ﴾ ئه گه ر ئیوه شتی کتان له ده ست دی، جا ئه وانیشت ناگریکی زۆرگه وریان کرده وه، پاش ئه وه که نزیکه ی مانگیک دارو چیلکه یان بۆ کو کرده وه "پاشان ئیبراهیمی حه قدۆستی تی فری درا!!" ﴿ **قلنا یا نار کونی بردا وسلاما علی ابراهیم** ﴾ خوی گه وره ده فهرموئ: ئیمه ش وتمان: ئه ی ناگر! ساردو بی زیان به له بۆ ئیبراهیم، جا ئیتر ده ست به جی ناگره که سارد بوو یه وه و بوو به خوشیی و، سه لام بوئ، به لام چۆن سارد بوو یه وه؟ ئه م پرسیاره بۆ ده بی بکری، چونکه هه ر ئه و که سه که ئه فهرموئ: (کن فیکون) هه ر ئه ویش ئه فهرموئ: (یا نار کونی...). ﴿ **وارادوا به کیدا** ﴾ ویستیان به و کاره فیلی له ئیبراهیم بکه ن و له ناوی ببه ن ﴿ **لجعلناهم الاخسرین** ﴾ به لام ئیمه ئه وانمان زۆر زه ره مه ندر کرد. ئیمامی (ئهممه د، ئیبن ماجه، ئیبن حبان.. ته به ریی) له خاتوو عائیشه وه ده لێن: پێغه مبه ر ﷺ فهرموئ: ((إن إبراهیم حین القی فی النار لم تکن دابة إلا تطفی منه النار غیر الوزغ فإنه کان ینفخ علی إبراهیم)) کاتی که ئیبراهیم هه لدرایه ناو ناگره که وه، هیچ ده عبا یه که نه ما هه ولی کوژاننه وه ی نه دا (وه زه غ) نه بی، بۆیه کوشتنی ره وایه و ری پیدراوه. قسه یه که بۆ میژوو: ته فسیری (فتح القدیر) شه وکانی ده لی: (وقیل: هذا القائد هو نمرود، وقیل: رجل من الأکراد). (قورتوبی) ش ده لی: (روی ان قاتل هذه المقالة هو رجل من الأکراد من اعراب فارس (ای من بادیتها) قاله ابن عمر و مجاهد وابن جریج، ویقال إسمه (هه یزه ن). ئیبن که سیر - له ته به ریییه وه - ده لی: (بإشارة رجل من اعراب فارس من الأکراد..). (روح المعانی) ده لی: (اخرج ابن جریر عن مجاهد قال: تلوت هذه الآية علی عبد الله بن عمر فقال: اتدری یا مجاهد! من الذی أشار بحریق إبراهیم بالنار؟ قلت: لا. قال: رجل من اعراب فارس یعنی الأکراد، ونص - علی انه من الأکراد ابن عطیة، وذكر ان الله تعالی خسف به الأرض فهو يتجلجل

فیها إلى يوم القيامة) پاشان لیکۆلهردهکهی: (محمد حسین العرب) ئهلی: (هذا ظاهر فی ان الأکراد من الفرس، وقد ذهب كثير إلى انهم من العرب، وذكر أن منهم أبا ميمون بن جابان من الصحابة ۛ).

مههست له هینانی ئەم راویوچووانه چەن خالیکه، لهوانه:

۱- خوای گهوره خوێ چاکتر دهزانیت "ئەوکهسه کی بووه" له چ نهژادو گهل و نهتهوهو هۆزیک بووه؟

۲- گێڕانهوهی ئهو شتانه - بۆمیژوو - نابنه بهلگه و سهراچاوه بۆ راستیهکان، چونکه میژوو سهراچاوهیهکی رهوان و دیاریی و باوهپ پیکراوی نیه، بۆیه ئیمه ی موسلمان: گش رووداوهکانی رابوردوو، ههموو شتیکی ئیستاو ئایندهشمان لهگهڵ (قورئان) و (فهرمووده) راستهکان ههلهسهنگین، وه بهئاشکراش ههردویان -قورئان و فهرمووده- دهست نیشانی کهسیکی تایبهتیان نهکردوه.

۳- نابێ بهوتی "وتی، قهومیك، هۆزیک، نهتهویهك كهه ئیعتبار بکری و نرخی کهه بکریتهوه له میژووی پرشنگداری ئیماذدارندا، له حالیکه ئهو قهومه سهدان و ههزاران میری مهردی، جوامیری پێشکهش به ئیسلام کردییت.

۴- ئهوقسه و قسه لۆکانه - زۆرجاران - کراونه ته بهلگه ی لاپی و خراپی گهلی کورد، تهنانهت (تهفسیری روح البیان) ی (ئیسماعیل حهق) ی لهو درهگایهوه، زۆر شتان دهلی بهگهلی کورد!!

ئیبراهیم به هاوڕییهتی لوهو له عێراق باری کرد بۆشام:

﴿^{۷۱} وَجِئْنَا وَلَوْطَا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا

لِلْعَالَمِينَ﴾ ئیمه (ئیبراهیم) و (لوهو) ی برارایشمان لهدهستیان پزگار کرد و لهولاتی (عێراق)هوه رۆشتن بۆدهشهری (شام) و بهرهو ئهو ولاتهی کهبۆ ههموو خهڵکان، پیروزی پر بهرکهتمان کرد، وه پیغهمبهرانی زۆریشمان بۆنارد. ﴿^{۷۲} وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً﴾ ئیستاقیشمان به ئیبراهیم -داوی ئهوهی داوی ئی کردین-

وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَسِيدِينَ ﴿٧٣﴾ وَلَوْطَا عَالِيَةً إِنَّهُنَّ حُكَمَاوَعِلْمًا وَنَجْنَةً مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبِيثِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سُوءٍ فَاسْقِينَ ﴿٧٤﴾ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾ وَنُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾ وَنَضَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بَيِّنَاتٍ أَنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سُوءٍ فَاعْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾ وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَمَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ﴿٧٨﴾ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلَّاءَ إِنَّا حُكَمَاوَعِلْمًا وَسَخَرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجَبَالِ يُسِخِنَ وَالطَّيْرُ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِنُحْصِنَكُمْ مِنْ بَاسِكُمْ فَبَهِلْتُمْ شُرَكَاءَكُمْ ﴿٨٠﴾ وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ ﴿٨١﴾ وَمِنَ الْقِبْطِينَ

بهخشی، پاشان (یهعقوب)یشمان بهزیادهش پییهخشی، واته: زیادهداواکهی خوێ ﴿وَكَلَّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ﴾ و ههریك لهوانهشمان کرده ئههلی خێرو چاکه ﴿^{۷۱} وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا﴾ وکردیشمان به سهروك و پیشهوا، که ههر بهفرمانی ئیمه مهردم ریتوین و شارهزا بکهن بۆلای ئایینی خوا ﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ﴾ بههه،هوشیارمان نیگاکرد که بهردهوام گشت کاره چاکهکان نهجام بدن ﴿وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ﴾ و ههلسن به نوێژ، زهکات لهمال و سامانیان بدن ﴿وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ﴾ وههمیشهش ههموو ئهو بهرپزانه ئیمهیان دهپهرست و گوێرایهلی بریاروفرمانی ئیمه بوون ﴿^{۷۴} وَلَوْطَا آتَيْنَاهُ حُكَمَاوَعِلْمًا﴾ وردینیوی و فرهمانی پیغهمبهریتی و زانستمان به (لوهو)یش بهخشی، واته: کردمانه پهیامبهرو ناردمان بۆ گوندهکانی دهقههری (سهدوم) ﴿وَجِئْنَا بِهِ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثِ﴾ ولهو شارهی (سدوم)ه که خهلیکی زۆر خراپ و یاخیبوون و لهفرمانی خوا دهرچووبوون و

کاری دزیویان تیدا ده کرد، رزگار کرد ﴿**انهم كانوا قوم سوء فاسقين**﴾ چونکه به راستیی خه لکی شهوی ژور خراپ و له ری لادر بوون ﴿**وادخلناه فی رحمتنا انه من الصالحين**﴾ و بردمانه ناو به زهیی و میهره بانیی خومانه وه، چونکه پیایوکی صالح و چاک رهفتار بوو.

نوح و قه و مه که ی:

﴿**ونوحا اذ نادى من قبل**﴾ و باسی داستانی (نوح) یش بکه، که بهر لهو پیغه مبه رانه وه رقی له گه له که ی هستاو داوای له خوا کرد که له ناویان ببا ﴿**فاستجبنا له**﴾ ئیمه یش نزا که ایمان گیرا کردو وه لامان دایه وه ﴿**فنجیناه واهله من الكرب العظيم**﴾ و خوئی و خه لکه موسلمان که ایمان له به لا گه وره و سه خته که پزگار کرد، واته: شهوی بروای هیئا و هاته ناو که شتییه که وه پزگاری بوو، شهویش بروای نه هیئا نقوم بوو ﴿**ونصرناه من القوم الذين كذبوا بآياتنا**﴾ وه له بهرام بهر شهو قه و م و هوزیه وه که نیشانه کانی ئیمه یان به درو خسته وه یارمه تیمانداو سه رمانخست ﴿**انهم كانوا قوم سوء**﴾ چونکه به راستیی شهوان گه لیکی ئیجگار ناله بارو خراپه کار بوون ﴿**فاغرقناهم اجمعين**﴾ هه موویانمان له ناو نقوم کردو که سیان ئی دهر نه چوو.

داستانی داوود و سوله یمان (علیهما السلام):

﴿**وداود وسليمان اذ يحكمان فى الحرت**﴾ له داودو سوله یمانیش باسیک بکه شهو کاته که سه بارت به کینگه یه که داوهرییان کرد ﴿**اذ نفثت فيه غم القوم**﴾ شهو سا که مه پومالاتی هوزیک بی شوان به شهو تیی که وتبوون و تیتیدا له وه رابوون ﴿**وكننا لحكمهم شاهدين**﴾ و ئیمه شایه دو ناگاداری داوهریه که ی هه ردوک بووین ﴿**ففهمناها سليمان**﴾ چاره سه ری کیشه که مان فیتری سوله یمان کردو تیمان گه یاند که چون بریار بدا ﴿**وكلنا آتيناه حکما وعلما**﴾ به هه ردوک - داودو سوله یمان - داوهریی و زانیاریمان پی به خشین، راقه که رانی قورئان شهلین: دوو پیاو سکا لاو کیشه یه کیان هه بوو: که رانه مه ریک چوو بووه ناو کینگه و کشتوکالی کابریه که و زبانیکی گه وره ی ئی دابوو، بردیانه لای (داود) و شهویش بریاریدا: له باتی زیانه که رانه مه رکه بدری به خاوهن دهغل و دانه که، دیاره شهویش به دلای خاوهن مه رکه نه بوو، بویه هه ردوکیان چوونه لای سوله یمان و به سه رهاته کیان بو گیرایا، وه، پاشان شهویش چوو بولای داودی باوکی و سهلامی ئی کردوو وتی: به پای من شهو زهوییه که به خاوهنی مه رکه کان بدرایه و، بیکردایه به دهغل و دان، تاوه که خوئی ئی شهاته وه و، مه رکه انیش بدرایه لای خاوهن زهوییه که که لکی له شیرو خوری و به ره که ی وهر گرتایه، جا هه کاتی کشتوکاله که وه که خوئی ئی هاته وه بدریته وه به خاوهنه که ی. (داود) وتی: روله که م: بریاره که ت باش و په سه نده، شیاوی باسه داوهر هه رکهات ده قیکی ده ست نه که وت بو پشتگیری بریاره که ی، ده توانی په نا بباته بهر (ئیجتیهاد) هه ر بویه شهو دوو پیغه مبه ره به ریزه یش بریاره کانیاں لیک جیاواز بوو، پیغه مبه ریش موحه ممد ﷺ هه ر لهو باره یه وه ده فهرموی: ((اذا اجتهد الحاكم فاصاب فله اجران، واذا اجتهد فأخطأ فله اجر واحد)) بوخاریی. واته: هه رگا داوهر ئیجتیهاد بکاو، پر به پر مه به سه ته که ی پیکا، شهو لای خوا دوو جار پاداشی بویه یه، خو شهو گه نه ی پیکا و به هله دا چوو، شهو یه که پاداشی بویه یه. ﴿**وسخرنا مع داود الجبال يسبحن والطير**﴾ کیوه کان و په له وهره کانیشمان ملکه چ و رام کرد، که هه موان له ته که داوودا پیکه وه ته سیباحتی، خوا بکه ن. داود به ناوازو دهنگه خو شه که ی خوئی ته سیباحتی شهویندو، گشت بوونه وهریش له گه لیا شهو ته وه، جا ئیتر چون و به چ شیوه یه که؟ ئیمه هه موو ملکه چی شهو شتانه یین که له قورئاندا هاتوون ﴿**وكننا فاعلين**﴾ ژور به ترانا و به کاریش بووین بو شه نجامدانی شهو کاره ﴿**و علمناه صنعة لبوس لكم**﴾ فی ریشمان کرد که چه ندین جور پو شاک

تا ئەوانیش ھەك ئەو لە كاتی مەینەتی و بەلّو نەھاتدا ئارامیان ببی و چاوە لەو بێكن ^{۸۵} و **إسماعیل و إدريس و ذا الكفل** باسی (ئیسماعیلی کوپی ئیبراھیم و، ئیدریسی کوپی شیت و، زولکیفل)یش بکە **﴿كل من الصابرين﴾** ھەریەکیکیان لە دەستە ی خوڤاگران و ئارامگران بوون بەرامبەر بە بەلّو تا قی کردنە ھەکان چونکە، ئیسماعیل بوو ئامادەیی خوێ دەربری بۆ سەر بڕینە کە. دەلّین ئیدریس: ناوی - ئوزوریس - بوو، ميسریەکان پەرستوویانەو، یەكەم کەسیکیش بوو ئەوانی فیڤی کشتوکال و پیشەسازی کردووە. زولکیفلش: کات و شوینی و جیگە ی ژیا نی نادیارە لای ئیئمە، بەلّام ئەو ئەشکرایە کە پەیا مەریکی بەنی ئیسرا ئیلیە ^{۸۶} **﴿وادخلناهم فی رحمتنا﴾** ھەموویانمان بەھۆی ئارامیی و ھەلا حەتیانەو ە خستە ناو سوژو میھربانی خو مانەو ە بەھەشت و پەیا مەریتیمان پی بەخشین **﴿إنهم من الصالحين﴾** چونکە ئەوان لە پیاو چاکان و سالحان بوون. روونکردنەو ە یەك: ئەو درو یانە ی لەبارە ی (ئە یوب) ھو ە **﴿هو﴾** ھەلبەستراون و خزینراون تەفسیرەکانەو، ھیچ زانایەکی تیگە یشتوو فامیدە ددانی پیادا نانی، بەلکو زانایان ھەموو یەك دەنگن لەو ەدا کە ئەو داستانە دەستی جوولە کە ی تیخراو، چونکە پیغە مەبران خویان لە سەر بی دەبی لەھەر عەیبیک بەری و پاک بن و، گشت ھەستیارەکانیشیان سەلامەت بن.

خاوەن ماسی یە کە (یونس **﴿الأسد﴾**):

﴿وذا النون إذ ذهب مغاضبا﴾ باسیکی خاوەن ماسی یە کە ییش (یونس) بکە، بەلّی ھەرلەبەر ئەو ە (یونس) کاتی خوێ ماسی قوتییدا ئیستا پی ئەلّین (زەنوون) "خاوەن ماسی ئەو ەش ئەوکاتە بوو بە رق و قینیکی زۆرەو ە قەوم و گەلە کە ی بەجی ھیش و پویش، پاش ئەو ە ی زۆری لەگەل و تن بپروا بینن، بپروایان نەھینا و بی سوود بوو، ئیتر وای بەچاک زانی بەجیان بەیلّی و: روو بکاتە ولاتیکی تر بۆ گە یاندنی بانگەوازە کە ی خوا **﴿فظن ان لن نقدر عليه﴾** ئەو پیی وابوو ئیئمە دەربەست نین و دونیای لی تەنگ ناکە ینەو ە "چونکە بەبۆچوونی ئەو زەوی فراوانە و، ئەپروا بۆ شارو گوندیکی ترو خەلکیش زۆرە بانگیان بکات بۆلای خوا **﴿فنادی فی الظلمات﴾** جا رقعە کە ی بەرەو دەریا بردی و، سواری کەشتی بوو و دەرنەجام بەھۆی باری قورسی کەشتی یە کەو ە فری درایە ناو دەریاکەو ەو ماسی قوتی دا، ئەویش لە ناو تاریکستانی شەو و دەریا و ناوسکی نەھەنگە کە دا ھاوارو بانگی لە خوا کردو وتی: **﴿ان لا إله إلا أنت﴾** پەروردگارا! بی لە تو ھیچ پەرستراویک شک نابەم **﴿سبحانك إني كنت من الظالمين﴾** ھەر تۆیش لە ھەموو نەنگیک خاوین رائەگرم، بیگومان من لە پرزی ستەمکاران بووم" ستەم لە خۆم کردو، پەشیمان ^{۸۸} **﴿فاستجبنا له ونجيناه من الغم﴾** سا ئیئمەش بەھانایەو ە هاتین و وەلامان دایەو ەو لەو تەنگانەو ە خەم و پەژارە یە تیگەو ەتوو پرگارمان کرد **﴿وكذلك ننجي المؤمنين﴾** ھەرەك یونسمان پرگار کرد ھەر ئاواش ھەموو بپرواداران پرگار ئەکەین، دیارە ئەو ەش بە پەچاو کردنی مەرجەکانی دوعا. شیاری باسە خوا قەوم و ھۆزە کە ی یونسی رزگار کرد کاتی ئیمانیا ن ھینا وەکو لەم ئایەتە دا: (فلولا كانت قرية آمنت فنفعها إيمانها إلا قوم يونس لما آمنوا كشفنا عنهم عذاب الخزي في الحياة الدنيا ومتعناهم إلى حين) (۹۸/۱۰). ھەر واتای پرگار کردنی ھۆزە کە ی (یونس) ە. پاشان پەشیمان بوونەو ە یان.

زەکەریا و یەحیا سلاویان لی بی:

﴿وزكريا إذ نادى ربه﴾ ھەرەھا زەکەریاش و ەبیر بینە کە لە ناخی دل یەو ە ھاوارو بانگی لە پەروردگاری خوێ کردو وتی: **﴿رب لا تذرني فردا﴾** ئە ی پەروردگارا! ھەر بە تەنھاییم مەھیلەو ە بی مندال و واریس، ئەلّین ئەو دەمە تەمەنی زەکەریا گە یشتبوو ە سەد سال و، تەمەنی ژنە کەشی ئەو ەدو نو سال بوو، ھیمان ھیچ مندالیان نەبوو

﴿وانت خیر الوارثین﴾ وه تۆش چاکترینی واریسانی بۆ من. واته: هەر ئه تۆم به سه ئه گهر واریسیشم پینه به خشی. ﴿فاستجبنا له﴾ دوامان ئی گیرا کردو وه لاممان دایه وه ﴿ووهبنا له یحیی﴾ ویه حیا یا شمان پی به خشی ﴿واصلحنا له زوجہ﴾ و ژنه که ییشمان بۆ هینایه باری مندال بوون له حالیکه پیشتی مندالی نه ئه بوو ﴿انهم کانوا یسارعون فی الخیرات﴾ چونکه ئه وان هه موویان له کاری خیرو چاکه دا بهردهوام په له و تالوکیان ده کرد ﴿ویدعوننا رغبا ورهبا﴾ هه میشه له بهر هیوای میهره بان و رهحمه تی ئیمه دا نزیان ده کرد، وه له ترسی دۆزه خ هاواریان ده کرد ﴿وکانوا لنا خاشعین﴾ له ئاست ئیمه هه مووکات خو به کم زان و ملکه چی کارو فه رمانی ئیمه بوون.

باسی مه ریم و عیسا (دروودیان لی بی):

﴿والتي احصنت فرجها﴾ هه ره ها وه بیر بیته (خاتوو مه ریم) ئه و ژنه ی که شهرم و داوینی خو ی پاک و خاوین راگرت و پاراستی له حه رام، بویه، ناوی مه ریمه می نه هینا، به لکو فه رموی: (والتي...) چونکه لی ره دا مه به ست باسی پیغه مه به رانه و، ته نها کو په که شی (عیسا) له زنجیره ی په یام به رانه، نه ک خو ی. ﴿ففنحنا فيها من روحنا﴾ ئینجا ئیمه ش به هو ی فریشته ی خو مانه وه "جو به رنیل" فوومان پیدا کرد و بو به هو ی سک پر بوونی و "عیسا ی لی بوو!! (شیخی سابوونی) له په راویزی (ئین که سیر) دا ده لی: (یراد من الفرج: فرج القميص، اي لم يعلق بثوبها ربة، اي انها طاهرة الاثواب" قال السهيلي: فلا يذهبن وهمك إلى غير هذا من لطيف الكناية...). واته: مه به ست به بیژه ی (فه رج) یه خه ی کراسه که ی خاتوو (مه ریمه) ه- واته: ئه و قه ت جیی به دگومانی نه بو وه، هه میشه دامین پاک بو وه، بویه وه ته فسیری (سوه یلی) ده لیت: نابی بیر له ه یچ شتی کی دیکه بکریته وه، به تایبه تی که (روح القدس = جو بریل) به فه رمانی

وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾ إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾ وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَهٍ نَارِجَعُونَ ﴿٩٣﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْلَ خُلُوعٍ فَذَرْهُهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْلَ خُلُوعٍ فَذَرْهُهُ وَإِنَّا لَهُ كَنُيُوتٌ ﴿٩٤﴾ وَكَرَّمُ عَلَى قَرِيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾ حَتَّى إِذَا فُجِّعَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٦﴾ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَخِصَةٌ أَبْصَرُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَقُولُونَ لِقَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كُنَّا هُنَّ لَاءَ إِلَهَةٌ مَا وَرَدُّوهَا وَكُلُّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾

لَا يَسْمَعُونَ

۳۰

خوای (قدوس) ئه و کاره ی ئه نجام دا وه، چۆن ده بی بیر له شتی تر بکریته وه. ﴿وجعلنا ما وابنها آية للعالمين﴾ مه ریمه و کو په که ییشمان کرده مو عجزه و نیشانه یه کی گه وره و بی وینه بۆ هه موو خه لکانی جیهان، چونکه تائه و سه رده مه شتی و نه بو بو و له ئایینده شا هه رگیز نایشییت. ﴿إن هذه امتكم امة واحدة﴾ به راستی ئه م په یام به رو ئومه تانه هاویروها و پربازی ئیوه که یه کهل و یه ک ئومه تن" عه قیده یان یه که و، یه ک شیوه ئه پۆن و هه ره هه مووشیان بۆ خوا کار ئه کن، به لام موشریکه کان که ناریان لیگرتوو لیان جیا بوونه وه! ﴿وانا ربکم فاعبدون﴾ منیش په ره ردگاری ئیوه، ده شی ته نها منیش په رستن ﴿وتقطعوا امرهم بینهم﴾ له گهل ئه وه شدا که هه موو په یام به ران و ئومه تانیان ئیش و کاروئه رکیان یه ک بو وه و عه قیده شیان یه ک بو وه، به لام زۆربه ی ئه وانه له نانی یه کتا په رستی لایندا و کاروباری ئاینه که یان له ناوخیاندا بچر بچر کردو بوونه چه ند

گروپ و چەند دەستەوہ **﴿کل إلینا راجعون﴾** ھەریەکى لەوانیش - لەدواپۆژدا - بۆلای ئیمە ئەگەرینەوہ بۆحیساب و لیپرسینەوہ **﴿قمن يعمل من الصالحات وهو مؤمن﴾** جا ھەرکەسیک لە کارو کردەوہی چاک خەریک بێ، لەھەمان کاتدا بپرواداریش بێت **﴿فلا کفران لسعیة﴾** بیگومان تەقلاو ھەول و تیکۆشانەکانی بەزایە ناچن و ون نابن **﴿وانا له کاتبون﴾** بیگومان ئیمە کۆششەکەى بۆدەنوسین وھیچ شتیکی ئی گوم نابیت **﴿وحرām علی قرية اهلکناها انهم لا يرجعون﴾** خەلکانی ھەرشارو گوندیکیان لەناومان بردن ھەرگیز جاریکی تر ناتوانن بەرەو دوا بگەرینەوہ بۆدونیاو، تەوہیان لیوہرناگیردری.

یاجوج و ماجوج:

﴿حتى إذا فتحت یاجوج و ماجوج﴾ دونیاش بەردەوام دەبیت تا ئەو کاتەى دەرگا - بەرەبەستەکەى ذوالقرنین - لە تیرەى (یاجوج و ماجوج) ئەکریتەوہو بۆلای ئەوئەوہ، کە ئەوہش نیشانەى نزیکبوونەوہى کۆتایی دونیایە، جا ئەوانیش **﴿وهم من کل حذب ينسلون﴾** لەھەموو بەرزایی وکون و کەلینیکەوہ بە پرتاو دادەپەرن و دەر دەچن، واتە: یاجوج و ماجوج لە ھەموو دەرگا و پێگایەکەوہ دینە دەرەوہ بۆ فەسادو گیرە شیوینی. بەلام ئاخۆ یاجوج و ماجوج کی؟ و ئیستا لەکوین؟ چیان ئی ھات؟ یاخود سەرئەنجام چیان ئی دیت؟ ئەمانە کۆمەلێ پرسسیارن و وەلامەکەیان زۆر گرانە، وە ئیمە بیجگە لەوہى لەقورئاندا ھاتووہ ھیچ شتی نازانین، ئەگەرچی لەوانەیشە ھەر شەپۆلەکەى "تەتار" بووبی، چونکە لە نزیک شاری تیرمیزدا سەددیک دۆزراوہتەوہ ناوبانگی بە "باب الحديد" دەرکردووہ، وە زانای ئەلمانی (سیل بردر) لە سەرەتای سەدەى پازدەدا سەریکی لەوئى داو لە نووسینەکەىدا تۆمارى کرد، لەوہ ئەچى ئەو جیگایە، ھەر جیگا کەى یاجوج و ماجوج بیت **﴿واقرب الوعد الحق﴾** ئەوسا ئیتەر بەلینە راست و دروستەکەش "بۆ ھاتنى قیامەت" نزیک دەبیتەوہ، واتە: ھەر یاجوج و ماجوج لەو جیگای خۆیانە ھاتنە دەرئى، ئەوہ ئیتەر قیامەتیش نزیکە **﴿فإذا می شاخصة ابصار الذین کفروا﴾** ئەوسا ئیتەر چاوی ئەو کەسانەى خوانەناس و بى پروان ئەبڵەق ئەبى و، لەجى خۆى ناجوولئى، واتە: لەبەر نەرەحەتى ئەو رۆژە چاویان بۆ ناتروکئى **﴿یا ویلنا قد کنا فی غفلة من هذا﴾** ھاواریان ئی بەرز ئەبیتەوہ وئەلین: ئەى تیاچووہ خۆمان! بەراستی ئیمە لە غەفلەت و بیناگاییدا بووین لەم رۆژە **﴿بل کنا ظالمین﴾** نەک ھەر غافل بووین، بەلکو سەتەمکاریش بووین لە خۆمان.

خۆتان و بته کانتان سووتەمەنى دۆزەخ:

﴿انکم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم﴾ ئینجا ئەم بیریارە دەر ئەچى و پێیان ئەوترئى: بیگومان ئیوہ ئەوشتانەش لەجى خوا ئەتانپەرستن "گشت دەبنە دارو دەوہن و سووتەمەنى دۆزەخ **﴿انتم لها واردون﴾** ھەر دەبى "لەگەل بته کانتا" بچنە نیویەوہ **﴿لوکان هؤلاء آلهة ما وردوها﴾** بەموشریکان دەوتریت: خو ئەگەر ئەو بتانە وەک ئیوہ پێتان وایە - خوا. بوونایە ئاوا نەئەچوونە ناو دۆزەخەوہ **﴿وکل فیها خالدون﴾** ھەر ھەمووشیان - پەرستیارو پەرستراو - لەدۆزەخدا نەبەھاتەتایی ئەمیننەوہ **﴿لهم فیها زفر﴾** لەوئى ھەناسەدانیکى زۆر توندیان بۆھەیە. **﴿وهم فیها لا یسمعون﴾** وە لەبەر ئیش ونازارو نەرەحەتى لەدۆزەخدا ھیچ قسەىەکی خوشت نابیستن، کلپە کلپى جەھەننەم نەبى **﴿ان الذین سبقت لهم منا الحسنی﴾** بیگومان کەسانیک لە پێشدا لە لایەن ئیمەوہ بەھوى کاروکردەوہ چاکەکانیانەوہ، بەلینى پاشە رۆژى چاکتریان پێدراو. **﴿اولئک عنها مبعدون﴾** ئەوانە لەو ئاگرە دوور

پادهگیردرین و گهرماو ناره‌حه‌تیش ناچیزن ﴿^{۱۰۸} لا یسمعون حسیسها﴾ ده‌نگی قرچه و بلیسه‌ی دۆزه‌خ نابیستن ﴿وهم فی ما اشتھت انفسهم خالدون﴾ به‌لکو نه‌وانه له‌ناو نازو نیعمه‌تی‌کدان که نه‌فسیان حەزی پی ده‌کات، وه به هه‌تا هه‌تاییش له‌وی نه‌میننه‌وه ﴿^{۱۰۹} لا یحزنهم الفرع الاکبر﴾ ته‌نگانه‌ی بی سنوور ترسه گه‌وره‌که‌ی نه‌و پۆژه نه‌وان زویر و غه‌مگین ناکات ترسی لپرسینه‌وه و حساب و کیتابیان نی یه ﴿وتتلقاهم الملائكة﴾ وه به‌لکو فریشته‌کانیش به‌رووی خوشه‌وه له‌ده‌رگای به‌ه‌شتدا پی‌شوازبیان ئی نه‌که‌ن ﴿هذا یومکم الذی کنتم توعدون﴾ و پنیان نه‌لین: نه‌وا نه‌مرۆ هه‌ر نه‌و پۆژه‌یه که "له‌دونیدا" به‌لینتان پی درابوو.

ناسمان وه‌ک قاقه‌زی تۆمار هه‌لده‌ پیچری:

﴿^{۱۰۹} یوم نطوی السماء کطی السجل للکتاب﴾ باسی

نه‌و پۆژه‌بکه ناسمان، وه‌کو هه‌لپچانی تۆمار قاقه‌ز بۆ نووسین هه‌لده‌ پیچین، چۆن نووسه‌ر نه‌و په‌ره‌ی به‌رده‌ستی لوول نه‌کا و نه‌پیچیته‌وه، نه‌مه‌ش هه‌ر نه‌وه‌یه که خوای گه‌وره ده‌رباره‌ی نه‌فرمو‌ی: (وما قدروا الله حق قدره والارض جمیعا قبضته یوم القیامة والسماوات مطویات بیمنه... ۶۷/۳۹). ئیمامی بوخاریش نه‌م فرمووده‌یه ده‌مین: ((ان الله یقبض یوم القیامة الارضین، وتکون السموات بیمنه)). واته: به‌راستی له پۆژی قیامه‌دا خوا گشت زه‌وییه‌کان ده‌گری و، ناسمانه‌کانیش هه‌موو به‌ده‌ستی‌وه‌ن، نه‌م باسه زیاتر له سووره‌تی (زومه‌ر) دا روونکراوه‌ته‌وه. ﴿کما بدانا اول خلق نعیده﴾ هه‌ر وه‌ک چۆن له سه‌ره‌تاوه دروستمان کرد، دیسان هه‌ر ئاوا‌یش وه‌ک خو‌ی ئی نه‌که‌ینه‌وه ﴿وعدا علینا﴾ به‌لینیکه نه‌جامدانی له‌سه‌ر ئیمه‌یه ﴿انا کنا فاعلین﴾ و بیگومانیش ئیمه هه‌ر نه‌جامی نه‌ده‌ین. پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمو‌ی: ((انکم تحشرون الی الله - عز وجل - حفاة عراة غرلا، کما بدانا اول خلق نعیده وعدا علینا

لَا یَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ اَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿١٠٨﴾ لَا یَحْزَنُهُمُ الْفَرْعُ الْاَکْبَرُ وَنَلَقَاهُمْ اَلْمَلٰٓئِکَةَ هٰذَا یَوْمُکُمْ الَّذِیْ کُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾ یَوْمَ نَطْوِی السَّمَاءَ کَطِی السَّجْلِ لِلْکُتُبِ کَمَا بَدَاۤءَ اَوَّلَ خَلْقِ نُعِیدُهُ وَعَدَّا عَلَیْنَا اِنَّا کُنَّا فَاعِلٰیۙنَ ﴿١١٠﴾ وَلَقَدْ کَتَبْنَا فِی الزُّبُرِ مِنْ بَعْدِ الذِّکْرِ اَنْتَ الْاَرْضَ یرِثُهَا عِبَادِی الصَّٰلِحُونَ ﴿١١١﴾ اِنْ فِی هٰذَا لَبَلَاغٌ لِّقَوْمٍ عٰلِیِّیۙنَ ﴿١١٢﴾ وَمَا اَرْسَلْنَاکَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِیۙنَ ﴿١١٣﴾ قُلْ اِنَّمَا یُوحِیۤ اِلَیَّ اَنْمَآ اِلَهِکُمْ اِنَّهٗ وَحِدٌ ﴿١١٤﴾ فَهَلْ اَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿١١٥﴾ اِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ ؤَاذَنُکُمْ عَلٰی سَوَآءٍ وَاِنْ اَدْرِیْ اَقْرَبُ اَمْرِ بَعِیدٌ مَّا تُوعَدُونَ ﴿١١٦﴾ اِنَّهٗ یَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنْ الْقَوْلِ وَیَعْلَمُ مَا تَکْتُمُونَ ﴿١١٧﴾ وَاِنْ اَدْرِیْ لَعَلَّهٗ فِیْنَهُ لَکُمْ وَمَنْعٌ اِلٰی حِیۙنٍ ﴿١١٨﴾ قُلْ رَبِّ اَحْکِم بِالْحَقِّ وَرَبَّنَا الرَّحْمٰنُ الْمُسْتَعٰنُ عَلٰی مَا تَصِفُوۡنَ ﴿١١٩﴾

سُورَةُ الْحَجِّ

۳۱

إنا کنا فاعلین)) پی‌شه‌وا نه‌حمه‌د. بیگومان ئیوه گشتان به‌پی‌ی په‌تی و، سه‌رو لاشه‌ی رووت و قووت و، خه‌ته‌نه نه‌کراوه‌یی وه‌ک پۆژی له‌دایک بوونتان گشت کۆده‌کرینه‌وه و ده‌برین بۆلای خوا، هه‌ر وه‌کو چۆن یه‌که‌م جار دروستمان کردوون، هه‌ر ئاوا‌ش نه‌تان گیرینه‌وه، نه‌مه به‌لینیکه نه‌جام دانه‌که‌ی له‌سه‌ر ئیمه‌یه، خو ئیمه‌ش هه‌میشه به‌کارو لیها‌توو بووین.

نه‌م زه‌مینه هه‌ر بۆ به‌نده صالحه‌کان ده‌بی:

﴿^{۱۱۰} ولقد کتبنا فی الزبور من بعد الذکر﴾ بیگومان ئیمه له‌کتی‌بی (زه‌بوور)ی (داود) دا له‌پاش تۆمار کردنی له (لوح المحفوظ) دا نووسیمان و بریارماندا ﴿ان الارض یرثها عبادی الصالحون﴾ که به‌نده سالحه‌کانم ده‌سه‌لات و حکومه‌تی نه‌م زه‌وییه به‌ده‌ست نه‌گرن. به‌لی خوا‌ی گه‌وره ئاده‌میزادی خسته سه‌ر زه‌ویی بۆ ئاوه‌دان کردنه‌وه‌یی و،

به‌دهست هیئانی خێرو به‌روو بوومی، به‌نامه‌و پرۆگرامیشی پێدان، جا که‌واته هەر له‌بناغه‌دا خوای گه‌وره ئهم زه‌وییه‌ی بۆ به‌رواداران دروست کردوه، بۆیه پێویسته له‌سه‌ریان به‌به‌روای دروست و هه‌ول و تیکۆشان و مه‌زراو کشتوکال، ئاوه‌دانی بکه‌نه‌وه ﴿**۱۰۶**﴾ **﴿إِنْ فِی هَذَا لَبَلَاغَا لِقَوْمٍ عَابِدِینَ﴾** بیگومان ئا له‌م قورئانه‌دا باسما‌نکرد راگه‌یاندنیکى ناشکراو روون هیه بۆ که‌سانی خوا په‌رست ، یاسای بوونه‌وه‌رو پاشه‌پۆژو ژیان وگه‌یشتن به‌ خو‌شنوودی خوا، بۆ هه‌رگه‌لیکی په‌رستیار وخوا ناسه، ئه‌وانه‌ی سه‌ر له‌خوایان تێک ناده‌ن و، ته‌نها و ته‌نها ئهم قورئانه ده‌که‌نه به‌نامه‌ی ژینیان.

پیغه‌مبه‌ر په‌رحمه‌ت و چاکه‌ بوو بۆ گشت خه‌لکانی جیهان:

﴿**۱۰۷**﴾ **﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِینَ﴾** ئیغه هەر بۆیه تۆمان نارد که‌رحمه‌ت و به‌زه‌یی و میه‌ره‌بانیه‌ک بیت بۆ هه‌موو جیهانیان تاده‌ستیی ته‌واوی مه‌ردوم به‌ره‌و هیدایه‌ت و پرێگه‌ی به‌ختیاریی بگریی، دیاره هەر ته‌نها ئه‌وانه‌ش به‌هرمه‌ند ئه‌بن پێت که‌ خو‌شیان ئاماده‌ بن بۆ بیستنی بانگه‌وازه‌که‌ت، ئیمامی (موسلیم) ئهم فره‌موده‌یه‌ی هیئاوه: **﴿إِنِّی لَمْ أُبْعَثْ لَعَنًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً﴾** واته: بیگومانه که‌ من بۆ ئه‌وه نه‌نی‌راوم هه‌رده‌م نه‌فرینکارو نزاکاری شه‌پرو خراپه‌ بۆ خه‌لکان، به‌شکوم هەر به‌رحمه‌ت و میه‌ره‌بانیی و، دل‌اوایی ره‌وانه‌ کراوم. یان ده‌فه‌رموی: **﴿إِنَّمَا أَنَا رَحْمَةٌ مِّمَّهَذَّةٍ﴾** من هەر په‌رحمه‌ت و شاره‌زا کراویکی ده‌ستی خوام و نی‌ردراوم بۆلای ئیوه، واته: خراپه‌کاریی و، ئه‌زه‌یت و ئازاردان، ئه‌مانه‌ هیچیان کاری من نین/ ئین عه‌ساکی.

کاکی وه‌حیی یه‌که‌خوا په‌رستیه:

﴿**۱۰۸**﴾ **﴿قُلْ إِنَّمَا یُوحِی إِلِیَّ إِنَّمَا إِلَهُکُم إِلَهٌ وَاحِدٌ﴾** پێیان بلێ: به‌راستی من هەر بۆیه وه‌حیی و نیگام بۆ کراوه که‌ بلێم په‌روه‌ردگارو په‌رستراوی ئیوه، هەر خوایه‌کی تاک و ته‌نیا یه **﴿فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾** ناخو ئیوه ته‌سلیم و ملکه‌چ ده‌بن؟ واته: ملکه‌چین بۆ په‌رستنی خوا به‌ تاک و ته‌نیاو، فره‌مان و به‌ریاره‌کانی بی دوووی سێ ئه‌نجام ده‌ن **﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُکُمْ عَلٰی سَوَاءٍ﴾** خو ئه‌گه‌ر ملکه‌چ نه‌بوون و پشتیان هه‌لکرد، پێیان بلێ: وا من به‌ یه‌کسانی په‌یامی خوام به‌هه‌مووتان راگه‌یاند، پاش ئه‌وه‌و پاش ته‌سلیم نه‌بوونتان، ئیتر له‌ نیوان ئیغه‌و ئیوه‌دا ته‌نها جه‌نگ ماوه. **﴿وَإِنْ أَدْرِیْ أَقْرِبُ أَمْ بَعِیدُ مَا تُوعَدُونَ﴾** من نایشزانم هاتنی ئه‌و سزایه‌ی به‌لێنتان پی دراوه‌ نزیکه‌ و زوو دێته‌ جی" یان دووره‌ و ماوه‌یه‌ک ده‌خایه‌نی. له‌دونیادا ئه‌بی، یان له‌ دواپۆژدا؟ **﴿إِنَّهُ یَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَیَعْلَمُ مَا تَکْتُمُونَ﴾** بیگومان ئه‌و زاته‌به‌ گو‌فتاری ناشکراتان ئه‌زانێ و، به‌وه‌ش هەر ده‌زانێ ئیوه ئه‌یشاره‌وه **﴿وَإِنْ أَدْرِیْ لَعَلَّ فِتْنَةً لَّکُمْ﴾** وه‌من نایشزانم له‌وانه‌یه‌ دواخستنی ئه‌و سزایه‌ هەر بۆ تاکیکردنه‌وه‌یه‌ک بی‌ت بۆتان **﴿وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حَیْنٍ﴾** رابواردنیک بی تا ماوه‌یه‌کی دیاریکراو، ئه‌وجا سزاکه‌تان بۆ بی‌ت **﴿قَالَ رَبُّ احْکُم بِالْحَقِّ﴾** جا دوا یه‌گه‌یاندنی په‌یامه‌کیی و گوێ نه‌دانی خاوه‌ناسان پی، په‌یامبه‌ر روو ئه‌کاته په‌روه‌ردگاریی خو‌یی و ئه‌لی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! له‌نیوان من و ئه‌وانه‌دا به‌ریاری راسته‌قینه‌ی خو‌ت ده‌، چونکه‌ من زۆر هه‌ولمداو هۆشیارم کردنه‌وه، له‌ سزای تو ئاگادارم کردنه‌وه، به‌لام باوه‌ریان نه‌هینا، جا ئیتر تو‌یش چۆن باشه‌" به‌ریاری خو‌ت ده‌ **﴿وَرَبِّنَا الرَّحْمٰنُ الْمُسْتَعَانُ عَلٰی مَا تَصِفُونَ﴾** په‌روه‌ردگارمان -که‌ خوایه‌کی به‌خشه‌ره- کۆمه‌ک لی‌خوازراوه‌ بۆ تۆله‌و جه‌ززه‌به‌دان له‌سه‌ر ئه‌وقسه‌ نا‌قۆلاو ناشیا‌وانه‌تان، هەر ئه‌و‌یشه‌ یارمه‌تیم ئه‌داو سه‌رم ئه‌خا به‌ سه‌ر ئیوه‌دا، ئه‌ر ئیوه‌ لارو لاسار بن، چونکه‌ من هه‌ولێکی زۆرم له‌گه‌لدان، به‌لام ئیوه هه‌رنه‌تان بیست!

فره چاو له بهروو مه منوونم که خوی دهندهو پهروه یتیم، پشتیوانی کردم بۆ نووسینی تهفسیری سوورته تی (ئهنبیاء).

*** **

۲۲- سوورته تی (حج له)

مهددنییه و (۷۸) نایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئه م سوورته وه سوورته مه دهنیه کانی تر، گرنگیه کی زۆر دها به نه خشه و یاسادانان، هه رچه ند که ش و هه وای سوورته مه که کیه کانی شی به سه را زاله، چونکه ئه میش هه رباسی ئیمان و باوه پ و یه کتا په رستی و، ناگادار کردنه وه و ترساندن و زیندوو بوونه وه و پاداش و تۆله و نیشاندانی دیمه نه کانی پۆژی قیامهت دهکات، خو ئه مانه ش هه ره موو باسی سه ره کی سوورته مه که کیه کانی، له لایه کیشه وه مۆله تدان به (قیقال) و جهنگ و کوشنارو، یاسادانان بۆ حج و، دیاری و قوربانی بۆ (کابه) ی شه ریفه و، فه رماندان به جیهاد له ری خوادا.. ئه مانه هه ره موو باسی سوورته مه دهنیه کانی، بۆیه هه ندی له زانیان ده لێن: ئه م سوورته ته یه هاویه شه له نیوان مه که کی و مه دینه یی دا.

* له سه ره تاوه به باسیکی سامناک و ترسینه ر: (یا ایها الناس اتقوا ربکم إن زلزلة الساعة شی عظیم) ده ست پی ده کات، که به راستی هه موو که سیك داده چله کی و سهرسام ده می نیت، ته نانه ت دایکی به سوژی شیرده ریش چاوه کانی مۆله ق و زه ق ده بی و، خو شه ویستی کۆرپه له که ی خو ی له بیر ده چی ته وه، هه ره که ژنی دوو گیانیش مندالی له بار ده چی و، مروقه کان هه موو عه قل و ژیریان تیك ده چی و، وه که مه ست و سه رخو شیان لی دی و، ته نانه ت خزم و کهس و کاری نزیکیش له تاو قورسی و نا ره هه تی ئه و پۆژه له یه کتر هه لدین و راده کهن:

* کۆمه لی به لگه ی به هیز دینیتته وه بۆ راستی ئه و پروداوه که وه یه: پۆژی قیامهت، به گشت بوونه وه ریش ده لیت: باشه! ده سه لاتیک بتوانی ئه م هه موو قوناغانه به سه ر مروقا بیژی و تیپه رینی: (یا ایها الناس إن کنتم فی ریب من البعث...) پاشانیش پاداش، یان تۆله وه رده گریتته وه، ئه ی چۆن ناتوانی مردوو زیندوو بکاته وه؟!

* چه ند دیمه نیکی دلته زینی پۆژی قیامهت باس ده کات، ده ره نجام چاکان له به هه شتداو، خراپان له دۆزه خدا هه موو خو یان ده بیننه وه.

* وینه ی چه ند شارو ولاتیکی کاول و ویرانکراو، به هو ی سه ریچی و یاخی بوونیانه وه دینیتته وه، له لایه که وه بۆ ئه وه ی بانگ به رانی ئیسلام دلنیا بن که خوا له پشتیانه و، له لایه کی تریشه وه با سته مکاران چاک بزائن که خوا هه ر بۆ ماوه یه کی که م چاوپو شیان لی ئه کات.

له کو تا ییشدا نموونه یه که بۆ بته په رسته کان دینیتته وه پیان ده لی: په رسته راوه کانیان زۆر په سترو لاوا ترن له وه ش که هیه نه بی تبتوانن تا که می شی کی ش دروست بکن، جا پاش ئه وه داوا ئه کات که ته نها په ی ره ی له دین و ئایینی ئیبراهیم بکری. وه بۆیه به ناوی سوورته تی (حج) وه ناو راوه، بۆ ئه وه تا دنیا دنیا بی ت باسی ئیبراهیم کارو کرده وه کانی هه ر پرشنگداری، چونکه ئیبراهیم بوو، مروقه کانی بانگ کرد بۆ جیه جی کردنی فره زه ی حج، جا هه موو خه لک، ئه و بانگه ی ئه و یان بیست، ته نانه ت ئه وانه ش که می شتا هه ر له پشتی بابیاندا بوون به: (لبیک اللهم لبیک) وه لامیان دایه وه.

رؤژه سه‌خته‌کانی قیامت:

خوا لهم سووره‌ده‌دا مروؤ له‌کات وساته سه‌خته‌کانی رؤژی سه‌لا هوشیار ده‌کاته‌وه‌و ده‌فهرموی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ* ۱ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُم﴾ نه‌ی خه‌لکینه! به‌رده‌وام له‌په‌روه‌ردگار تان بترسن و خو بیارینن له‌خه‌شم و رکی نه‌و، فه‌رمانه‌کانی به‌چاکی جیبه‌جی بکن، به‌و جوړه که له‌پیناسه‌ی (ته‌قوا) دا له‌لایه‌ن یه‌کی له‌خوا ناسانه‌وه‌هاتوو و ده‌لئت: نه‌چیته جیگایه‌که‌وه، خوا ریگری لی‌کردبیت، له‌جیگایه‌کی‌شدا ده‌بی ببی، ببه‌ونادیار نه‌بیت ﴿إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْ عَظِيمٌ﴾ چونکه به‌راستی بوومه‌له‌رزو شوکه‌ی هاتنی پوژی قیامت و کاو‌لبوونی دنیا، کاریکی زور سامناک و گه‌وره‌یه، وه‌ک خوا خو‌ی له‌سووره‌تیکی تر‌دا نه‌فهرموی: (إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زَلْزَالَهَا وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا...) ۱/۹۹-۲. یان ده‌فهرموی:

(وَحَمَلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ...) ۱۴/۶۹-۱۵ (نیمامی (بوخاری) له‌ته‌فسیری نه‌م نایه‌ته‌دا له (نه‌بی سه‌عید) ه‌وه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ده‌فهرموی: ((يقول الله تعالى يوم القيامة: يا آدم! فيقول: ربنا لبيك وسعديك، فنادى بصوت: إن الله يأمرک ان تخرج من ذريتک بعثاً إلى النار، قال: يارب! وما بعث النار؟ قال: من كل ألف - اراه قال - تسع مائة وتسعة وتسعون، فحينئذ تضع الحامل حملها ويثب الولد وترى الناس سكارى وما هم بسكارى ولكن عذاب الله شديد)). به‌کورتیی: له‌نیو یه‌ک هه‌زار که‌س دا (۹۹۹) که‌سیان بو نیو ناگر په‌وانه ده‌کرین، له‌هه‌زار که‌س ته‌نیا یه‌ک که‌س په‌وانه‌ی به‌هه‌شت ده‌کرئ، بو‌یه نیتر له‌ترسانا دوو‌گیان به‌ر نه‌خاو، دایکی (شیرده‌ر) بیرى به‌لای منداله‌که‌یه‌وه نامی‌ذیو خافل ده‌بی، وه‌کو ده‌فهرموی: ﴿يَوْمَ تَرْوُنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنْ عَذَابُ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾. به‌کورتیی: له‌نیو یه‌ک هه‌زار که‌س ته‌نیا یه‌ک که‌س په‌وانه‌ی به‌هه‌شت ده‌کرئ، بو‌یه نیتر له‌ترسانا دوو‌گیان به‌ر نه‌خاو، دایکی (شیرده‌ر) بیرى به‌لای منداله‌که‌یه‌وه نامی‌ذیو خافل ده‌بی، وه‌کو ده‌فهرموی: ﴿يَوْمَ تَرْوُنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ﴾ هه‌رکه کاره‌ساتی نه‌و پوژه پینشه‌ت، نه‌بینن هه‌ر ژنیکی شیرده‌ر منداله شیره‌خوړه‌که‌ی خو‌ی له‌کاتی شیر پی‌دانیدا فه‌راموش ده‌کاو لی‌ی غافل نه‌بی‌و له‌باوه‌شی به‌رده‌بیته‌وه ﴿وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا﴾ وه‌رچی مینه‌ی دوو‌گیان و زکپ‌ریشه، له‌ترس و له‌هه‌یبه‌تا زکه‌که‌ی داده‌نیو له‌باری ده‌چیت ﴿وترى الناس سكارى﴾ و هه‌مووخه‌لکیش وه‌ک مه‌ست و سه‌رخوش ده‌بینئ ﴿وما هم بسكارى﴾ خو له‌راستییدا مه‌ست و سه‌رخوش نین ﴿ولكن عذاب الله شديد﴾ به‌لکوسزای خوا زور توندوسه‌خته، بو‌یه ناوا بیرو هوشیان نه‌ماوه، وه‌ک سه‌رخوشیان لی‌ هاتوو.

په‌یره‌وانی شه‌یتان:

خوا‌ی میهره‌بان له‌وکه‌سانه توو‌ره‌یه که‌باوه‌ر به‌رؤژی په‌سلان ناکه‌ن، بو‌یه ده‌فهرموی: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا که پوژیکى سه‌ختی ناوا له‌پینشیه‌تی، که‌چی ده‌بینی هه‌ندئ خه‌لک بی‌هیچ به‌لگه‌وتیگه‌یشتن و زانیاریه‌که له‌باره‌ی ده‌سه‌لاتی خواوه ململانیو ده‌مبازی ده‌کن ﴿ويتبع كل شيطان مرید﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْ عَظِيمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرْوُنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنْ عَذَابُ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٢﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ ﴿٣﴾ كَذَّبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مِنْ تَوَلَاءٍ فَأَنَّهُ بِضَلَالٍ وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٤﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن تَرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنَبِّئَنَّكُمْ وَنُقَرِّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لَتَبَلِّغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّن يَمُوتُ وَمِنْكُمْ مَّن يَرُدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مَن بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْبَزْتَ وَرَبَّتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ رَوْحٍ بِهِجٍ ﴿٥﴾

وده که ویتە شوینی هەموو شەیتانیکی یاخیو، سەرکیش ﴿**کُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مِنْ تَوَلَاءَ**﴾ لەسەر شەیتان بێزار دراوه بۆی نووسراوه: هەرکەسێک ئەو بکا بەدۆست و سەرورەری خوێ ﴿**فَأَنَّهُ يَضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ**﴾ بێگومان گومرای دەکاو، بۆ سزایەکی سووتینەر و هەلگیرساویش پێنموونی دەکات، واتە: ئەنجامی بەدواداچوونی شەیتان، هەر ناگری دۆزەخە.

قوناغەکانی دروستکردنی مەرۆف:

ئەمەش نیشانەگەلیکە بۆ توانایی و دەسەلاتی خوا، لەسەر زیندوکردنەو، خوا دەفەرموی: ﴿**يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبُعْثِ**﴾ ئەی خەلکینە! ئەر ئێوە لەزیندوبوونەو دوودل و بەگومانن ﴿**فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ**﴾ وەرن تەماشایەکی سەرەتاو بنەرەتی دروستبوونی خۆتان بکەن و، چاکیش بزانن: ئێمە ئەسڵتان (ئادەم) مان، لە گل دروستکردووہ ﴿**ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ**﴾ لەپاشا (نەوەکانی) لە تۆکە ئاوێک، کە لەپشتی باوک هەلدەقوێ ﴿**ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ**﴾ ئینجا لە خوێنپارەیک وەک زەرور ﴿**ثُمَّ مِنْ مَضْغَةٍ**﴾ پاشان لەگۆشتپارەیک ﴿**مَخْلَقَةٍ وَغَيْرِ مَخْلَقَةٍ**﴾ تەواوو سەر سیمای پێدراو، یا ناتەواوو، پێش تەواو بوون لەبار دەچێ ﴿**لَنَبْنِيَنَّ لَكُمْ**﴾ تا دەسەلاتی خۆمانتان بۆ دەرخی و، تێبگەن کە دەسەلاتێک بتوانیت ئەواو - نوتفە - یە بکا بە پارچە خوێنێک، پاشان بە پارچە گۆشتێک، لەوێشەو بۆ ئادەمزا، دیسان هەرئەو دەسەلاتیە دەتوانیت زیندووتان بکاتەو، بەلکو زۆر بەناساتر ﴿**وَنَقْرُفِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ**﴾ ئینجا چیمان بوی دەیخەینە منداڵانەو و هەر لەوێش بیریاری لەسەر دەدەین و دەبێڵینەو تا دیمەن و نیگاری تەواو ئەبێت ﴿**إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى**﴾ تاکاتی دیاریکراو بۆلەدایکبوونی لەوێ پایدەرگرن ﴿**ثُمَّ نَخْرِجُكُمْ طِفْلًا**﴾ لەپاشان بەساواوی و زۆرلاوازی بۆ دەسەلات لەو منداڵانەدا دەتان هێنێنە دەری! ﴿**ثُمَّ لَتُبْلَغُوا أَشْدَكُمْ**﴾ لەپاشان پەرورەدەتان دەکەین تا وردە وردە دەگەنە هێز و پێزی تەواوتان و، بیرو هۆشتان کامل دەبێ ﴿**وَمِنْكُمْ مَنْ يَتُوفَى**﴾ و هەتانه هەر لەسەرەتای ژیاڵەو دەمرن و ئەوەندە نامیێننەو ﴿**وَمِنْكُمْ مَنْ يَرِدُ إِلَى أَرْدَلٍ الْعُمُرِ**﴾ و هێ وایشان هەیه دەمیێو تەمەنی درێژ دەبێ تا دەگاتە کە لەلایوسەختترین پلە ژیاڵی، بەتەواوی کەنەفت و ئوقادەو پێردەبێ ﴿**لَكِي لَا يَعْلَمُ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شِينًا**﴾ تاواي لێدیت پاش ئەوێ کاتی خوێ شتیکی دەزانی، ئیستا هەمووشتیکی لەبێردەچیتەو. بەلێ مەتلی چۆنیەتی دروستبوونی ئادەمی بۆکی هەلدیت؟ کێیە؟ لەکوێو هات؟ چۆن پەیدا بوو؟ چەن قوناغی بێ؟ قورئان بەکورتەیک وەلامی ئەوگشتە مەتەلە بەم شیوێە ئەداتەو:

(۱) لەسەرەتاو لەخاک و خۆل ئافەریئرا، کەوابووئینسان پۆلە زەوییەو، لەزەویی لەدایک بوو، لەسەرپشتی ئەو پێگەیشتوو ژیاو، هەموو توخمەکانی لەگەل زەویدا چوون یەکن، مەگەر تەنیا (پۆج) جیايان بکاتەو، بەلام ئەی ئەو گەلە کوێ بوو؟ ئەو هەموو گەردیلانە چۆن کۆکرانەو؟ چ زاتیک کوێ کردنەو؟.

(۲) هەرلەو دلوپە ئاو (نوتفە) یە.. بەلێ هەر لەو ئاوێ ژن و پیاو، کە تەنھا دلوپیکەو، بەسەدانیش ملیۆن حەیانێ مەنەویی هەلگرتوو.. تەنھا (خەلیە) یەک لەو ملیۆنەها خەلیە، لەگەل ئاوی ژندا مۆتوربە دەبێ و لەمنداڵانداو لەجیگایەکی قایم و ئەستووردا قەرار دەگری.. پاشان هەر لەو دلوپە بچووکە ئاوێ، پەنگی، جوانی و ناشیری، قەدو بالا، قەلەویی و لاوازی، ئازایەتی و جوامیری، بۆ ورەیی و ترسنوکی، زیرەکی و بلیمەتی، تەمەلی و کەودەنی هەلدەگری.. هتد.

(۳) خوێنپارە.

(۴) گۆشتپارە.

پاشان په يکهري ئيسکي (الهيکل العظمی) .. دواتر قوناغه کانی منداليی و، ئینجا پير بوون و گهړانه وه بؤ قوناغی منداليی، به شیوه یه که هیچ شتیک نه زانی، له رابردوی خوی، جا باشه ئه بی کی بیت ئه م هه موو قوناغانه به سهر مروځدا بیڼی؟ ده بی بوجی مروځ خوی له ییراته وه، تا به ئاسانی خوی بدوزڼته وه؟

﴿وترى الأرض هامدة﴾ بەلگەيەكى ترى دەسلەتقان بۆ زىندوو كۈندە وتان: لە وەرزی زستاندا ئەم زەويیە وشك و مردوو یە، دەبینی كە هیچ گژو گیایەكى تیا نیەو خامۆش و بێ ھەست و خوست ﴿فإذا انزلنا عليها الماء﴾ كە چى ھەر كە ئاوى بارانى بەسەردا دەبارینن ﴿امتزت رويت﴾ رادەچەنى و دەبزوى و بەجولە دەكەوى و ئەژىتەو و بەخۇدا دى و گەشە دەكا ﴿وانبتت من كل زوج بهيج﴾ و لە ھەموو جۆرە گژو گیایەكى جوان دەروى ^٦

ذلک بان الله هو الحق ﴿﴾ دروستکردنی ئادەمیزاد بەو جوړه،
 زیندووکردنه وە ی زەو ییش بەو شیو یه، هەر هەموو بو
 ئه و یه ئیو ه بیر بکە نه وەو چاک بزانی که بە راستی ته نه ا خوا
 زاتیکی راست و هەقە **﴿وانه یحی الموتی﴾** و بیگومان
 هەر ئه و ی شە مردوو ان زیندوو ئەکاته وە **﴿وانه علی کل شیئ**
قدیر﴾ و هەر ئەو ه بە سەر هەموو شتی کدا بە توانایە **﴿وان**
الساعة آتیة لا ریب فیها﴾ د لنیابن قیامەتیش بەرپا دە بیّت،
 که هیچ گومان ی تیدا نیە. **﴿وان الله یبعث من فی القبور﴾** و
 بە راستی خوا هەموو ئەوانە ی لە گ لکو و گوړدان زیندوو
 ئەکاته وە، تاپا دا شت و تو لـه یان وەر گرنـه وە،
 لە سوورە تی (یاسین) یشدا دە فەر موی: (قل یحییها الذی
 انشأها اول مرة..) ٧٩/٣٦. که چی لە گە ل ئە و هەموو
 بە لگانه دا: **﴿ومن الناس من یجادل فی الله﴾** لە نیو خە لکی دا
 مرو فی وا هە یه - دەر بارە ی زاتی خوا و، دە سه لاتی فراوان ی -
 موجداه له و شه ره قسه ده کات!! **﴿بغیر علم ولا هدی ولا کتاب**
منیر﴾ بی ئەو ه هیچ جوړه زانست و زانیاری و پێنموونی
 و نامه یه کی روون و ئاشکرای بییّت، که واته زوړ جیگه ی

سهر سورمانه له گهڼ ڼه و هه موو نيشانه و به لگانه دا هه رمله ملي و چه له حاني له گهڼ خوادا بکات !

رابه رانی کوفر به فیزموه مل به لاوه ده نین:

حاشاکه رانی دین و دینداری، هه‌میشه ئەمه باوو نهریتیانه که ئەم ئایه‌ته باسی ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿**ثانی** عطفه﴾ هه‌ریه‌که له‌و جو‌ره که‌سانه به‌فیزه‌وه مل به‌لاوه‌ده‌نی‌و له‌ئاستی هه‌ق پروو وهرده‌گی‌پ‌رئ، واته: له‌هه‌ق و پراستی لا ده‌داو به‌رده‌وام به‌ره‌و بی‌پروای‌ی‌مل ده‌نی‌ت، وه‌ک له‌ئایه‌تی ترده‌ا‌تووه: (وقی موسی‌ إذ ارسلناه‌ إلی‌ فرعون‌ بسلطان‌ مبین‌ فتولی‌ برکنه٠) ٣٩/٥١. یاخود وه‌ک ده‌فه‌رموی: (رایت‌ المنافقین‌ یصدون‌ عنک‌ صدودا). یان ده‌فه‌رموی: (وَإِذَا قِيلَ لَهُم تَعَالُوا یَسْتَغْفِرْ لَکُمْ رَسُوْلُ اللّٰهِ لَوْ اَوْ رُسُوْم وَرَاٰیْتَهُمْ یَصْدُوْن وَهُمْ مُسْتَكْبِرُوْن). ﴿**لیضل‌ عن‌ سبیل‌ الله**﴾ تاخوی و خه‌ل‌کش‌ له‌رئ و ر‌ب‌بازی‌ خوا جه‌واشه‌و لاری‌ بکات ﴿**له‌ فی‌ الدنیا‌ خزی**﴾ له‌دونیا‌دا

شُكْرُ الْحَمْدِ

جزء الثاني

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُخَيِّ الْمَوْتَى وَأَنَّهُ، عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 (٦) وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي
 الْقُبُورِ (٧) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
 وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ (٨) ثَانِي عَطْفِهِ، لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ، فِي
 الدُّنْيَا آخَرَىٰ وَيُذِيقَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ (٩) ذَلِكَ
 بِمَا قَدَّمْتِ بَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ (١٠) وَمِنَ النَّاسِ
 مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ، وَإِنْ أَصَابَهُ
 فِتْنَةٌ أُنْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ، خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ، ذَلِكَ هُوَ
 الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ (١١) يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ،
 وَمَا لَا يَنْفَعُهُ، ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ (١٢) يَدْعُوا لِمَنْ
 ضَرَّهُمْ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ، لَيْسَ الْعَوْلَىٰ وَلَيْسَ الْعَشِيرُ (١٣)
 إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ
 تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ، إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ (١٤) مَنْ كَانَ
 يَظُنُّ أَنَّ لَنْ يَضُرَّهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى
 السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَ كَيْدَهُ مَا يَغِطُّ (١٥)

به‌شئ‌ئوه، هەر پيسوايى و سه‌رشوڤييه ﴿ونذيقه يوم القيامة عذاب الحريق﴾ و له‌پوژى قيامه‌تيشدا له‌ئيوه سزاي سووتينه‌رى پى ئه‌چيزين ﴿ذلك بما قدمت يدك﴾ پى ئه‌وترى: ئه‌و توله‌يه له‌ئه‌نجامى ئه‌و كارهدايه كه به‌ه‌ردو ده‌ست پيشى خوټ خستوه و كردوته له‌دونيدا ﴿وان الله ليس بظلام للعبيد﴾ به‌راستى خواش ه‌رگيزسته ناكا له‌بهنده‌كانى خوټ.

هه‌يه به‌ دوودليى خوا ده‌په‌رستى:

گه‌لى له‌مه‌ردم به‌شئويه‌كى سادونه‌به‌دل خواده‌په‌رستى: وه‌كو د‌فه‌رموى: ﴿ومن الناس من يعبد الله على حرف﴾ هه‌ندى خه‌لك هه‌يه دوودله‌و، هەر به‌شئويه‌كى زاره‌كى خوا په‌رستى ئه‌كات و متمانه‌و به‌رواي ته‌واوى به‌ خواي گه‌وره نيه ﴿فان اصابه خير اطمان به﴾ جا گه‌رهاتوو خير و چاكه‌يه‌كى تووشهات، واته: ئه‌و ساله مه‌رو مالات و ده‌غل و دانه‌ويله‌كه‌ى به‌ئاره‌زووى ئه‌و بوو، ئه‌وا به‌خوا پشت ئه‌ستوو و دنيا ده‌بى و ئه‌لى: ئاييى ئيسلام ئاييىكى زور به‌پيت و پيروزه ﴿وان اصابته فتنة﴾ وخو ئه‌گه‌ر گرفتار بوو به‌لايه‌كى ئه‌وقه بوو ﴿انقلب على وجهه﴾ ئه‌وا سواري سه‌رى خوټ ده‌بى و “وه‌ئه‌گه‌ر پته‌وه‌و ئه‌پواته‌وه سه‌ر بارى خراپى پيشووى خوټى و، سه‌نگه‌رى خه‌بات ده‌گويزته‌وه! ﴿خسر الدنيا والاخرة﴾ ئابه‌و جوړه دنيا و پاشه‌پوژيشى له‌ده‌ست خوټ دا، له‌دونيدا ده‌سته‌و تاقمه‌كه‌ى خوټ به‌روايان پى نه‌ماو دوږانى، له‌دواپوژيشدا ئه‌پواته ناو دوزه‌خه‌وه ﴿ذلك هو الخسران المبين﴾ هەر ئه‌ويشه دووسه‌ره زه‌ره‌رو زيانى زه‌ق و پوون و ناشكرا!! به‌لى.. پيش چاوگرتنى زيان و قازانج بو مال و سامان و بازرگاني ده‌ست ئه‌دات، به‌لام بو عه‌قيده‌و ئايديالوژى و خواپه‌رستى ه‌رگيز ده‌ست ناداو ناگونجيت، نابى له‌سه‌ر حسابى قازانج و زيان عه‌قيده وه‌ر بگيردى و خواپه‌رستى بگرى ﴿يدعو من دون الله مالا يضره وما لا ينفعه﴾ له‌باتى خوا هاناو هاوار له شتيك ئه‌كات كه نه‌ ئه‌توانى زيانىكى لى بدات، نه‌ ئه‌شتوانى قازانج و كه‌لكىكى پى بگه‌يه‌نى، سه‌رگه‌ردان و به‌دبه‌خته‌و نازانى بو كوى به‌روات... سه‌رليشيواره، چونكه يا بتيك ئه‌په‌رستى، وه‌يان گروپ و لايه‌نى، يا كه‌سيك، يا به‌رژه‌وه‌ندييه‌ك، هه‌روه‌ك ئىستا په‌په‌وه ده‌كرى!! ﴿ذلك هو الضلال البعيد﴾ ئه‌وحاله‌ته‌يه لاږى و گومرايه‌كى دوور له رينمايه ﴿يدعو لمن ضره اقرب من نفعه﴾ شتى ئه‌په‌رستى و هاوارى لى ده‌كا، هه‌ميشه زه‌ره‌رو زيانه‌كه‌ى نزىكتره له‌قازانجى ئه‌وه بو‌دونياكه‌ى، وه‌ له‌قيامه‌تيشدا زه‌ره‌رو زيانى حه‌تمى مسوگه‌ره ﴿لبئس المولى ولبئس العشير﴾ ئاى چ يارمه‌تيدهرىكى خراپه و، چ هاوده‌م و هاوپه‌يه‌كى به‌د فه‌ره‌ئه‌وشه‌يتانه، يان ئه‌و كه‌سه، يان ئه‌و گروپه كه‌كاتى خوټى ئه‌مى له‌خشته بردوه. ئينجا پاش باسكردنى به‌ختى بى‌به‌ختان، باسى به‌ختى به‌ختاران ئه‌كا، ئه‌فه‌رموى: ﴿ان الله يدخل الذين آمنوا و عملوا الصالحات جنات تجري من تحتها الأنهار﴾ بيگومان ئه‌و كه‌سانى به‌روايان ميناه‌و كارو كرده‌وه چاكه‌كانيان ئه‌نجام داوه خوا ده‌يانباته ناو باخ و باخاتى به‌ه‌شته‌وه كه جوگه‌و پووبارو چوم له‌به‌ر دره‌خته‌كانيدا ديت و ده‌روا ﴿ان الله يفعل ما يريد﴾ به‌راستى خوا ه‌رچونىكى بوئى ئه‌يكات.

خوشتان به‌خنيىن، خوا پيغه‌مبه‌ره‌ره‌ر سه‌رده‌خات:

﴿من كان يظن ان لن ينصره الله في الدنيا والاخرة﴾ هه‌ركه‌سيك وه‌ك (ئيين عه‌باس) ئه‌لى: پى وايه كه خوا ه‌رگيز له‌دنيا و له‌قيامه‌ت، يارمه‌تى پيغه‌مبه‌ره‌كه‌ى خوټى موحه‌مه‌د ﷺ ناداو سه‌رى ناخات ﴿فليمدد بسبب الى السماء ثم ليقطع﴾ ده‌با گوريىك بينى و به‌ ميچى خانوه‌كه‌ى خوټه‌وه خوټى پى هه‌لواسى، له‌پاشا خوټى پى‌به‌خنيى ﴿فلينظر هل يذمبن كيده ما يغيظ﴾ ئينجا بزانيت ئه‌و هه‌موورق و توورپى و ناڤه‌حه‌تى دلى

دهروات؟ چونکه خوا یارمه‌تی له پیغه‌مبه‌ری خوێ نابی، ده‌با ئه‌ویش له‌رقا خوێ بتاسینیت **﴿۱۶﴾** **«وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ»** وه‌ك ئه‌و دابه‌زاندنه ئابه‌و شیوه‌ پر له‌ حیکمه‌ت و په‌وانبێژییه، ئه‌م قورئانه‌مان نارده‌خوار، كه ئایه‌ته‌كانی پۆشن و ئاشكران **﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَرِيدُ﴾** و بێگومان هه‌ركه‌سیك كه‌ خوا خوێ بیه‌وی و شایسته‌ش بێت، ئه‌وا به‌م قورئانه‌ به‌ره‌وخوێ رینوینی ده‌كات، چونكه‌ خوێچاك ئه‌زانێ ئه‌و كه‌سه‌ چي هه‌له‌ه‌گرێ، وه‌ك خوێ ئه‌فه‌رمووی: (لایسال عما‌یفعل، وهم یسالون). **﴿۱۷﴾** **«إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا»** بێگومان ئه‌و كه‌سانه‌ی كه‌ به‌روایان هیناوه **﴿وَالَّذِينَ هَادُوا﴾** ئه‌وانه‌ش بوونه‌ جووله‌كه‌و شوینكه‌وته‌ی موسا **﴿وَالصَّابِقِينَ﴾** و ئه‌وانه‌ش (سوبییی)ین و لایان داوه‌و ئه‌ستیره‌، یافریشته‌ په‌رستن **﴿وَالنَّصَارَى﴾** و ئه‌وانه‌ش شوینكه‌وته‌ی عیسان و مه‌سیحین **﴿وَالْمَجُوسَ﴾** و

ئه‌وانه‌ش زه‌رده‌شتیی و ئاگرپه‌رستن **﴿وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا﴾** و ئه‌وانه‌ش كه‌ هاوبه‌شیان بۆ خوا دانا **﴿إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾** بێگومان خوای هه‌ق له‌پۆژی دوا‌یی و سه‌لادا، به‌كاری هه‌مووان را‌ده‌گاو داوه‌رییان ده‌كا به‌رواده‌كانیان ئه‌نیرێ بۆ به‌هه‌شت و، ئه‌وانی تریش ئه‌نیرێ بۆ دۆزه‌خ. (قه‌تاده) ئه‌لێت: ئایینه‌كان شه‌شن، پینجیان بۆ شه‌یتان كارو كۆشش ئه‌كهن و باتلن، ئه‌وی دیکه‌ش - كه‌ به‌روا بوونه‌ ته‌نها به‌م ئیسلامه‌ - بۆ خوایه‌و حه‌قه‌ **﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾** به‌راستی خوا به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌كدا شایه‌دو ئاگاداره‌و ئه‌زانێ چي ئه‌كهن، كه‌واته‌ ئه‌وانه‌ هه‌رچی ئه‌كهن، با بیکه‌ن له‌خوا شاراوه‌ نابێ. (بۆزیاتر ئاگاداربوون له‌ نایین و رسته‌ی (سوبییی) ته‌ماشای ئایه‌تی ۶۲ سووره‌تی به‌قه‌ره‌ بکه‌).

بوونه‌وه‌ر سه‌رجه‌م سوژده‌ بۆ خوا ده‌بات:

﴿۱۸﴾ **«أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مِنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمِنْ فِي الْأَرْضِ»** ئاخو‌ نه‌تزانیه‌وه‌كه‌ هه‌رچی له‌ناسمانه‌كان و، له‌ زه‌وییدایه‌، سه‌رجه‌م هه‌موو بۆخوا سوژده‌ ده‌به‌ن؟

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَرِيدُ **﴿۱۶﴾** **«إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقِينَ وَالنَّصِرَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ»** **﴿۱۷﴾** **«الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقِينَ وَالنَّصِرَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ»** **﴿۱۸﴾** **«أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مِنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمِنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يَنْهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ»** **﴿۱۹﴾** **«هَٰذَا خَصَمَانِ احْصَمُوا فِي رِيحٍ»** **﴿۲۰﴾** **«فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَّارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ»** **﴿۲۱﴾** **«يَصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ»** **﴿۲۲﴾** **«وَلَهُمْ مَقْلَعٌ مِنْ حَرِيدٍ»** **﴿۲۳﴾** **«كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ»** **﴿۲۴﴾** **«إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَاكَوْنَ فِيهَا مِنْ لَّدُنْهَا أَكْوَاجًا حَرِيْرًا»** **﴿۲۵﴾**

﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ﴾ خو‌رو هه‌یف و ئه‌ستیره‌و كێوه‌كان و دره‌خت و جفوك و خزو‌كیش، دیاره‌ هه‌ندیك له‌و خه‌لكه‌ خو‌ر په‌رستبوون، بۆیه‌ له‌سووره‌تی (۳۷/۴۱) ئه‌فه‌رموی: (لا تسجدوا للشمس ولا للقمر واسجدوا لله الذي خلقهن إن كنتم إياه تعبدون). له‌فه‌رموده‌یه‌کی (متفق علیه) یشدا هاتوه‌كه‌: (ئه‌بو زه‌ر) ئه‌لێ: پیغه‌مبه‌ر **﴿فهرمووی: ((اتَذَرِي أَيْنَ تَذْهَبُ هَذِهِ الشَّمْسُ؟))** ئایا‌ده‌زانێ ئه‌م خو‌ره‌ پاش ئاوا بوونی چي لیدی و بۆکوێ ده‌چی‌ت؟ ده‌لێ: گوتم: نه‌خیر، به‌لكو‌ خوا باشت‌ر ده‌زانێ، ئه‌ویش فه‌رمووی: ((فإنها تذهب لِتَسْجُدَ تَحْتَ الْعَرْشِ، ثُمَّ تَسْتَأْذِنُ يَوْشِكُ أَنْ يَقَالَ لَهَا: إِرْجِعِي مِنْ حَيْثُ شِئْتِ)). ده‌روا له‌بن (عه‌رش)دا سوژده‌ ده‌با بۆ خوا، پاشان له‌خوا داوا‌ی مۆله‌تی گه‌رانه‌وه‌ ده‌كات، نزیکه‌ پێی بگو‌تری: بگه‌ریوه‌ بۆ هه‌ر جیگایه‌ك كه‌ده‌ته‌وی. (عه‌مری کو‌ری عاس) ئه‌لێ: پیغه‌مبه‌ر **﴿باسی پا‌زده‌ سوژده‌ی قورئانی بۆ كردم، سیانیان له‌ (حزب المفصل)دان كه‌ له‌**

سوورەتی (ق) ەو ەدەست پێدەکا، بۆ کۆتایی قورئان، دوانیشیان لە سوورەتی (حج) دان. (ئەبى داود، ئىبن ماجه) پىوايه تيان کردوو. ﴿وَكثير من الناس﴾ وە زۆریکیش لە مەردوم! بە ئارەزووی خۆی و بە پێخۆشبوونی خۆی سوژدە ھەربۆخوا دەبا ﴿وَكثير حق عليه العذاب﴾ زۆریکیشیان لای پێ دەگرن و، سزای خاویان لە سەر شایستەو پیویست بووہ ﴿ومن يهن الله فما له من مكرم﴾ خوا ھەرکەسیک بێ پێزو سووکی بکات (بەھۆی لاساری خۆیەو)، واتە: ھەر لەئەزەلدای خۆی بێ پێواو شەقیی بێت ئیتر ھیچ کەسیک ناتوانی پێزی لێ بنیت و بەرەو بەختیاریی بیهینیتەوہ ﴿إن الله يفعل ما يشاء﴾ بەراستی خوا ھەرشتیکێ ئارەزووی ئەیکات، سزای کێ بدات.. مېھرەبانی لەگەڵ کێ بکات.

ئیماندارو خوانەناس:

ئینجا دیمەنیکێ سەختی پۆژی قیامەت نیشان ئەدات، تا لەوێ پێزدارو بێ پێز دەرکەوێ، وەکو دەفەرموێ: ﴿٢١ هذان خصمان﴾ ئەمانە کە باسکران دوو دەستە نەحەزو دژ بەیەکن، بێواو بێ پێواو ﴿اختصموا فی ربهم﴾ لەسەر پەرورندە خۆیان کێشمە کێشم و قەرەقیرانە، بێواو ھەرکەن دیفاع و بەرگریان لەنایینی خوا دەکرد، بێ پێواویش ویستیان نایینی خوا بەفوری دەمیان بکوژیننەوہ! ﴿فאלذین کفروا قطعتم لهم ثياب من نار﴾ جا ئەوانە کافرو بێ پێواو، جل و بەرگ و پۆشاکێ ناگریان بۆ پراو، بەئەندازە قەدو بالای خۆیان ﴿یصب من فوق رؤسهم الحميم﴾ ناوی کول بەکولیشیان لەسەر وە بەسەر دەکری ﴿یصبر به ما فی بطونهم والجلود﴾ ھەریەوانە ناوسکیان و پیستیان ئەتوینریتەوہ دەبیتە ئاو و دیتە خواریو، پیستەکەشیان ھەموو لەتو و گەرمای ئەو ناو دەبۆخێ. ﴿٢٢ ولهم مقامع من حديد﴾ بەرگورزی ئاسنیش دەدرێن ﴿کلما ارادوا ان یخرجوا منها من غم﴾ ھەر کاتیکیش گەرەکیان بێ کە لێی دەرچن لە خەم و خەفەتاندا ﴿اعیدوا فیها﴾ ئەگەر پێنریننەوہ بۆ ناوی و قەتیش پزگاریان نابێ ﴿وذوقوا عذاب الحریق﴾ بۆ ئەوێ زیاتریش ئیشیان پێ بکات، پێیان ئەوتری: دەی سزای سووتینەر بچێن، ئەمە پاداشت و تۆلە بێ پێواو بو، ئەمەیش پاداشتی بێواو ھەوێ کە دەفەرموێ: ﴿٢٣ إن الله یدخل الذین آمنوا و عملوا الصالحات جنات تجری من تحتها الأنهار﴾ بەراستی ئەوانە پێواو ھیناو و کارە چاکەکانیان کردوو، خوا ئەیانباتە ئاو چەند باخ و باخاتیکی بەھەشتەو کە بەبنکی دارو درەختەکانیدا چەندین پێواو چۆماو دیت و دەپوا ﴿یحلون فیها من اساور من ذهب و لؤلؤ﴾ خەشڵدار دەکرین لەویدا بە بازنی زێر و مرواری ﴿ولباسهم فیها حریر﴾ و جل و بەرگی ئەویشیان ھەویشمە، ئینجا بەھۆی دەرکەوتنی سەر ئەنجامی ھەردوو لایانەوہ - بێواو ھەشت و، بێ پێواویش بۆ دۆزەخ - ئەم وانیەش پیشکەش دەکری: ﴿وهذوا إلى الطیب من القول﴾ بەرەو قەسە جوان و وتە شیرین پێنۆینی کراون کەوشە (لا إله إلا الله) یە ﴿٢٤ وهذوا إلى صراط الحمید﴾ ھەروەھا پێنۆینی کراون بۆ پێگە پەسەندی خوا.

ئەوانە پێ لە مالی خوا دەگرن:

﴿٢٥ إن الذین کفروا ویصدون عن سبیل الله والمسجد الحرام﴾ بەراستی ئەو کەسانەش خوا نەناس و بێ باوەر و، ھیمان بێواو ھەوێ لە پێگا و پێبازی خوا دەگیرنەوہ، دەبنە لەمپەر لەمژگەوتی (حەرام) و ناھیلن زیارەتی ئەومژگەوتە بکەن، تووشی جەزەبە دەبن ﴿الذی جعلناه للناس سواء العاکف فیہ والباد﴾ ئەومژگەوتە کە کردوومانە بە زیارەتگەو پەرستگە بۆ تەواوی خەلکی، چ ئەوانە نیشەجینی مەکەن و، چ ئەوانەش لەشوینانی

دوورده بوی دین ﴿ومن یرید فیہ بالحاد بظلم﴾ وه هرکه سیك له مزگه وتی (حرام) له پئی راست لا بد او کاری ناپه سهند بکا، هاوبهش بو خوا پهیدا بکا ﴿نذقه من عذاب الیم﴾ سزایه کی زور نیش پیگه نه نری پی ده چیزین. درستکردنی کابه و بانگه وازی حه ج:

﴿وان بوانا لإبراهیم مکان البیت﴾ نهی پیغه مبر ﷺ بیته وه بیر نه وکاته که (ئبراهیم) مان له جیگای (کابه) دا نه نواداو تیمانگه یاند که له کویدا دروستی بکات، واته: ئەم (بهیته) که ئیستا نه وان بتی تیا نه په رستن، هر نه و کاته جیگای یه کتا په رستی بووه و، خو مان دیاریمان کردوه ﴿ان لا تشرک بی شیئا﴾ وتیشمان به ئبراهیم: هیچ شتیک مه که به هاوول و هاوبهشی من ﴿وطهر بیتی للطائفین والقائمین والركع السجود﴾ وه ماله کهم بو ته واف کاران

و نوێژکه ران و رکوع به ران و سوژده به ران پاک بکه وه، واته: له (کابه) دا ته نها جیگای نه وانه ده بیته وه، نه که نه وانه ی بتی تیا نه په رستن، ﴿وان فی الناس بالحد﴾ نهی ئبراهیم ﷺ جاری حه ج بده به ناو خه لکدا، واته: جار بده بابین بو زیاره تی کابه به نیازی حه جه وه، جا بو دلنیایی ئبراهیم و گه یشتنی بانگه که ی به مه ردوم نه فه رموو: ﴿یاتوک رجالا﴾ به پیاده یی دین بولات ﴿وعلى کل ضامر یاتین من کل فج عمیق﴾ وه له سه ر پشتی هه موو و شتریکی لاواز، له بهر نه وه که له رینگا دوور و دریزه کانه وه دین بو حه ج.

به هره دو قازا نجه کانی حه ج:

﴿لیشهدوا منافع لهم﴾ تا نه وان ئاماده ی گه لی له که لکه کانی دونیا و دوا پوژیان بن. واته: ئاماده بوون له و جیگه دا که لکی ئاینی و دنیا یی تیا به هه موو که لکیکی بازگانی و کو مه لایه تی و ئابووری تیا به ﴿ویذکروا اسم الله فی ایام معلومات﴾ وه له پوژانیکی زانراودا واته: له رۆژه کانی قوربانی کردندا با یادی خوا بکه ن و بلین (لبیک

وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ ﴿١٤﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْكَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعِكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ يُظْلَمْ نَذَقَهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿١٥﴾ وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٦﴾ وَأَذِّنْ لِلنَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا لَا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿١٧﴾ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكَلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا الْبَاسِ الْفَقِيرَ ﴿١٨﴾ ثُمَّ لَيَقْسُضُوا نَفْسَهُمْ وَلِيُوفُوا نَذْرَهُمْ وَلِيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿١٩﴾ ذَلِكَ وَمَنْ عَظُمَ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ ۖ وَأَجَلْتُ لَكُمْ الْأَنْعَامَ إِلَّا مَا بَيْنَ يَدَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿٢٠﴾

۲۲۵

اللهم لبیک). ﴿على ما رزقهم من بهيمة الأنعام﴾ له سه ر سه ر پرینی نه و وشتر و مه ر و مالا تانه خوا پیانی داوه واته: با له کاتی سه ر پرینی حه یوانی قوربانیدا ته نیا ناوی خوا بینن ﴿فکلوا منها﴾ خو تان له گوشتی نه و ئاژده لی قوربانیه بخون ﴿واطعموا الباس الفقیر﴾ و بهشی نه وانه شی لی بدن که برسیه تییا ن پیوه دیاره و تامه زرۆن، نه وانهش که پیوه یانه وه دیار نه یه، (هه ژاران و نه داران) هه موویان لی بخون ﴿ثم لیقضوا نفلهم﴾ له پاشا با ئیحرامه که یان له خو یان بکه نه وه سه ریان بتاشن و، نینۆک بکه ن و چلک و چه په لیش له خو یان بکه نه وه، دیاره ماوه ی ئیحرام توژو چلک و چه په لییا ن لی ده نیشت جی دوا ی شکاندن ئیحرامه که یان پاک و خاوینی خو یان نه که ن ﴿ولیوفوا نذرهم﴾ هه روه ها نه زه کانیان جیبه جی بکه ن "نه زری حه ج و دیاری" ﴿ولیطوفوا بالبیت العتیق﴾ و با ته وافی مالی دیرین و پاریزراوی خوا بکه ن: (طواف الإفاضة). ئیمامی (ترمزی) ئەم فه رمووده یی هینا وه ده لی: ((انما سمی البیت:

العتیق، لانه لم یظهر علیه جبار)) بهائی هر لهو کاتهوه ئهو بانگه دراوه تا ئیستا مهردوم دور و نزیک بههزاران کیلومتر بهرهو کابه نهروُن و نامادهی ئهو ههموو کهک و قازانجه ئهبن.. حهج عیبادهتیکى جهماى سالانهیه، وه گهئى سودو قازانجی مهعنهوی ومادی تیدایه بۆئوهانهی ناماده دهبن بۆ ئهجمادانی ئهو فهیزه گهورهیه.

ریزگرتن لهو شیعارانه خوا دایناون:

﴿ **ذلك ومن يعظم حرمات الله** ﴾ بهرنامهی حهج ئاوايه (که باسکرا)، جا تۆیش بهتوندی ئهو بهرنامهیه بگهرو کاری پى بکه، شیایى باسیشه ههرکهسیک ریز له فهرمانهکانی خوا بگرى و بهگهورهیان دانى و لهگوناه خوئى بیاریزی ﴿ **فهو خير له عند ربه** ﴾ ئهو لای پهروهردگاری بوی چاکتره. موشریکهکان هندی شتیان لهسهه خوئیان حهرام و یاساغ کردبوو، وهک (بهحیرهو، سائیبهو، وهصیلهو،

حامى...) که خوا حهلالی کردبوون وهک ئهفهرموی: ﴿ **واحلت**

لکم الانعام الا ما یقلی علیکم ﴾ گوشتی وشترو گاو مهرو

بزنیشتان بهههموو جوړهکانیهوه بۆ حهلال کراوه، ئهو

نهبیّت "لهقورئاندا" یاسای حهرامیهتی بۆتان

ئهخوینریتهوه، وهک لهئایهتی: (حرمت علیکم المیتة

والدم...) دا حهرامکراوهکان باسکراون، نیت ئیوه بۆتان نییه

بهئارهزووی خۆتان حهلال و حهرام بکهن و، یاسای ژیان

دابنین ﴿ **فاجتنبوا الرجس من الاوثان** ﴾ بت پهستن شتیکی

زۆر بى نرخ و پیسه، سهبرپینی ئاژهل بۆیان پیسه، جا

کهوايه ئیوهش له بتان خو دور بگرن، چونکه پیسن

﴿ **واجتنبوا قول الزور** ﴾ ههروهها هاوهل دانان بۆ خوا

درۆیهکی گهورهیه، کهوايه له ههموو گوئارو وتهیهکی درۆو

نابهجی و ههلبهستراویش دور بگرن، شایهتیدانی

درۆینهش کهتر نزییه له شیرک، وهک لهم فهرموده هاتوه:

((عدلت شهادة الزور الإشراك بالله "عز وجل") رواه احمد.

واته: شایهتی ناحهقی و درۆینه هاوکیشه لهگهل شیرک

و هاوبهش داناندا بۆ خوی گهوره. ﴿ **حنفاء لله غیر مشرکین به** ﴾

ههمیسه ههول بدن دلپاک و راستین و، هر بۆ

خوا خو یهکلا بکهنهوه، وهله ههموو جوړه شیرکیک خو لابهتن و، هاوهلی بۆ دامهنین ﴿ **ومن یشرک بالله** ﴾ و

ههرکهسیک هاوهل و هاوبهش بۆ خوا دابنیت ﴿ **فکانما خر من السماء فتخطفه الطیر** ﴾ وهکو ئهوهیه له ئاسمانهوه

بهربیتهوه "بۆ قولایى زهویى" کتوپر هر لهههواوه مهل و پهلهوه لهسهه ناماده بیّت و بیفرینى و پارچه پارچهی

بکات ﴿ **او تهوی به الريح فى مکان سحیق** ﴾ یاخود بایهکی بههیز و قورس بیبا بۆ جیگایهکی دورو چهپهک و ملی

بشکینى، ئهو نموونهی کهسیکه هاوهل بۆ خوا دابنى، چونکه لهئاسوی بهرزى باوهپهوه ئهگهویته چالی ههره

خواری تیا چوونهوهو، جیگهی قایمی خوئى لهدهست داوهو پهلهوه سههه تی ئهکهن ﴿ **ذلك ومن يعظم شعائر**

الله ﴾ کاروباری حهج ئا بهو شیوهیه بۆتان پۆشن کرایهوهو دهبی ئاوا ئهجمای بدن، جا ههرکهسیک بهو پیودانهی

حَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ، وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴿٣١﴾ ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظِمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ﴿٣٢﴾ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى نُمَتِّعُكُمْ فِيهَا إِلَى الْبَيْتِ الْبَتِّ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا لِّذِكْرِ أَسْمِ اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقْنَاهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِنَّهُمْ كَانُوا إِلهَ وَجْدٍ فَلَهُ اسْلَمُوا وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّادِقِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمُ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَالْبَدَنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرَ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمَعْتَرِ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾ لَنْ نَبَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ بِنَالِهِ النَّفْسَ مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾

پیژی قوربانیی و فرمان و دروشمه‌کانی تری خوا پابگری، واته: کاروباری حج و قوربانیی و دیاریی (کابه) قه‌لهو بکا بو روژی سهر برین **﴿هَٰنَهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾** چونکه به گه‌وره دانانی نهو دروشمانه له ته‌قواو خو‌پاراستنی دل‌ه‌کانه، نه‌وهی مه‌به‌ست بی له‌حج و دروشمه‌کانی خوا‌دا، ته‌نها ته‌قوايه. (ئه‌بو رافیع) ئه‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ دوو به‌رانی گه‌ورهی قه‌له‌وی شاخ‌داری خه‌سین‌راوی کرده قوربانیی. پی‌شه‌وا (ئه‌حمده) "هه‌روه‌ها (عه‌لی ئه‌بی تالیب) ئه‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمان‌دی‌دا ته‌ماشای چاوو گوئی حه‌یوانی قوربانی بکه‌ین (تا ده‌کری بی عیب و نات‌ه‌واو نه‌بن) پی‌شه‌وا ئه‌حمده. به‌کورتیی: هه‌ر عه‌بی‌ک گوشت کم بکاو حه‌یوانه‌که له‌پولا‌واز بکا، نه‌وه بو قوربانی ناشی. ^{۳۳} **﴿لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾** ده‌توانن تا کاتی دیاریی کراو بو سهر برینی حه‌یوانه‌کانی دیاری کابه جو‌ره‌ها که‌ک و سوودی‌ان لی وهر‌گرن وه‌ک به‌کاره‌یی‌انیان بو سواریی و شیرو دوو که‌ره‌و ماست و... **﴿ثُمَّ مَحَلُهَا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾** له‌پاشان جیگه‌ی به‌قوربانیکردنیان لای مائی دیرینه به‌پیزه‌که‌ی خوايه، له‌هره‌م، یان له‌مینادا سهر ئه‌بپردی، وه‌ک خوی نه‌فه‌رمووی: (ه‌دی‌ا بالغ الکعبه) ۹۵/۵، یا وه‌ک: نه‌فه‌رموی: (والله‌دی معک‌وفا ان یبلغ محله) ۲۵/۴۸.

له هه‌موو نایینی‌کدا قوربانی هه‌بووه:

﴿۲۴﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا﴾ ئەم دیاریی و قوربانیه وه نه‌بی ته‌نها بو ئیوه بی‌ت، به‌لکو بو هه‌موو ئوممه‌تیک (له ئوممه‌تانئ پی‌شو) دروشمی قوربانیی و خوین پشتمان دانا‌بوو **﴿يَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ﴾** تا له سهر سهر‌برینی نه‌و مه‌رو مال‌ته که خوا پی‌یانی به‌خشیبوو. نیوی خوا بی‌نن و سوپاسی بکه‌ن **﴿فَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاحِدٌ﴾** خو خواو په‌رستراوی ئیوه په‌رستراویکی تاک و ته‌نهايه **﴿فَلِلَّهِ اسْلَمُوا﴾** جا که‌واته ئیوه هه‌مو‌تان ته‌نها ملکه‌چی بو نه‌و بکه‌ن و، ته‌سلیمی پریاره‌کانی نه‌و بین **﴿وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ﴾** موژده‌ش بده به‌و بنده خو به‌که‌مزان و ملکه‌چ که‌رانه **﴿الَّذِينَ إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ﴾** نه‌وانه‌ی کاتی ناوی خوا برا، دل‌یان - دائه‌چله‌کی و پر ئه‌بی له ترس و هه‌بیته **﴿وَالصَّابِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ﴾** خو‌پاگرا‌نیش له‌به‌رامبه‌ر هه‌ر ناره‌حه‌تیی و به‌لایه‌ک دوو‌چار‌یان نه‌بی ملکه‌چ ده‌بن و په‌خنه‌یان نزیه **﴿وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ﴾** نه‌وانه‌ش نو‌یزه‌کانیان به‌باشی نه‌نجام ده‌دن **﴿وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾** له‌و مال و سامانه‌ی پی‌مان به‌خشیون ده‌به‌خشن، ئابه‌م شیویه خوا‌ی گه‌وره گشت عه‌قیده‌و دروشمه‌کانی خوی په‌یوه‌ست نه‌کات به‌یه‌که‌وه **﴿وَالْبَدَنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾** سهر‌برینی و شتری قه‌له‌وی زله بو کردنی به قوربانیمان کرده هی‌مای نیشانه‌ی جیه‌جی کردنی دروشمه‌کانی خوا بو‌تان، ده‌شی له‌کات و له‌شوینی خویدا نه‌نجام بدری‌ت **﴿لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ﴾** بی‌گومان که‌لکی زوری دونیاو قیامه‌ت‌یان تیا‌یه بو‌تان" له دونیادا خیری زوریان لی نه‌بینن و، له‌قیامه‌تیشدا پاداشتیان پی وهر ئه‌گرن **﴿فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ﴾** نه‌و ده‌مه‌ی و شتره‌کان به‌پیوه و ستاون و بو سهر‌برین ناماده‌ن، ناوی خویان له‌سهر بی‌نن و، بلین: (بسم الله.. الله اکبر). مه‌به‌ست له وشه‌ی (صواف) نه‌وه‌یه: و شتری قوربانی له‌کاتی وه‌ستاندا، هه‌ردو ده‌ستی تائه‌ژنوی پیکه‌وه ده‌به‌ستری‌ن، هه‌تا له‌کاتی سهر‌برینیدا ته‌کانی زور نه‌دا و هه‌لنه‌یه‌ت **﴿فَإِذَا وَجِيتَ جَنُوبَهَا﴾** جاکاتی‌ک - دوا‌ی سهر‌برین - له‌سهر ته‌نیش‌ت که‌وتن و گیانیان تیا نه‌ماو له‌جو‌وله‌که‌وتن **﴿تَكْلُوا مِنْهَا﴾** لی‌یان بخون **﴿وَاطْعَمُوا الْقَانِعَ وَالْمَعْتَرِ﴾** ودر خواردی نه‌و مرو‌قه شه‌رمه (داوا ناکا) نه‌ومرو‌قه‌یش پارسه‌که (داوا ده‌کات) بده‌ن **﴿كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ﴾** وه‌ک پامکردنی شته‌کانی دیکه و شتریشمان به‌و گه‌وره‌یی و زله‌ییبه بو پامکردوون، به‌ئاسانی سهری ده‌بن و، له‌کاتی پی‌ویستیشدا سواری ده‌بن **﴿فَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾** به‌شکو سوپاس‌گوزاریم بکه‌ن.

به پاکی قوربانی بکن:

جا که فرمانیش به سهرپرینی و شتره کان نه دری، وه نه بی له بهر پیوستی خوا بی پییان، چونکه ﴿^{۳۷} **لَنْ يَنَالَ** **اللَّهُ لَحْمَهَا وَلَا دَمَافَا**﴾ نه گوشتیان و نه خویشیان ناگاته خوا! ﴿**وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ**﴾ به لگو ته نها پاکی و پاریزگاری نیوهی پیدهگا، که یه کلا بوونه وه تانه بو شو، نهک وهک قوره ییشیه کان ناژهلان سهر نه بری و خوینه کیان به کابدها هه لئه سوی، بته کانیشیان پی رهنه نه کرد! ﴿**كَذٰلِكَ سَخَرَهَا لَكُمْ**﴾ نا بهوشیوه که ده بینن خوا چوار پیانی بو نیوه که وی و رامکرد ﴿**لِتَكْبِرُوا** **اللَّهُ عَلَىٰ مَا هٰدَاكُمْ**﴾ هه تاخوا - له بهرام بهر نه وه وه ریگهی راستی نیشان داون - به گه وره رای بگرن ﴿**وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ**﴾ موژدهش به خیر خوازان و چاکه کاران بده نه وانه بیریان چاکه، بو چوونیان چاکه، خوا په رستیان چاکه، چاکیش نه زانن که چون په یوه ندی به خواوه بکن.

خوا له سهر باوه دراران ده کاته وه:

﴿^{۳۸} **إِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا**﴾ به راستی خوا بهرگری و به ره وانی له وانه ده کات نیمان و باوه ریان هیناوه. واته: خراپه و خراپه کاری بی پروایان رته نه کاته وه لییان، وهک خوی ده فره موی: (الیس الله بکاف عبده) ۳۶/۳۹. یا وهک نه فره موی: (ومن يتوكل على الله فهو حسبه) ۳/۶۵. ﴿**إِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ**﴾ به راستی خوا هه موو جوړه که سیک گزیکاری بی پروا و سپلهی خوش ناوی. فره مان به جیهاد و توله کردنه وه:

﴿^{۳۹} **أَذِّنْ لِلَّذِينَ يِقَاتِلُونَ بَأَنَّهُمْ ظَلَمُوا**﴾ بریارو مؤله تی توله کردنه وه دراوه بهرام بهر بهو نیماندارانهی شه ریان به سهردا سه پیئراوه و جهنگیان له گه لکراوه - له لایه ن بی پروا کانه وه - چونکه ناههقی و سته میان لیئراوه. (نیین عه بباس) نه لیت: نه م نایه تهی (اذن...) یه که م نایه تیئ بوو له ریدان به جیهاد، گه لی جار یاران و هاوه لان به سهر شکاوی

أَذِّنْ لِلَّذِينَ يَفْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿۳۸﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِينِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّفُتِنَتْ صَوَاعِقُ وَيَسَّعَ صَلَواتٌ وَمَسْجِدٌ يُذَكِّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿۳۹﴾ الَّذِينَ إِنْ مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِأَلْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ الْأُمُورِ ﴿۴۰﴾ وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ ﴿۴۱﴾ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿۴۲﴾ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿۴۳﴾ فَكَانَ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فِيهَا خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَبْرُؤُا مُعْطَلَةٌ وَقَصْرٌ مَشِيدٌ ﴿۴۴﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونُ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّمَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿۴۵﴾

و دهست شکاوی نه هاتنه لای پیغه مبهر ﷺ. نه ویش نه یه فره موو: خوتان رابگرن، تا نیستاش فره مان به جیهاد نه هاتوه، نه وسا له ناچاریدا کوچیان کرد، پاشان نه م نایه ته هاته خواره وه و مؤله تی جهنگیان پیئراو دلنیاشی کردن که هه میشه له ژیر حیمایهت و پاریزگاری خوادا ده بن ﴿**وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ**﴾ به راستی خواش بو کوهمه و یارمه تیدانیا ن زور به توانا و به هیزه، چونکه نه و پروادارانه سهر رای نه وهی سته می عه قیده یان لیئراوه، له ولات و ناوچه و خاک و نیشتمانیشیان دهر کارون، بو یه نه فره موی: ﴿**الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ**﴾ نه وانهی ههر به ناههقی له زیدو مال و شاری خویان دهر کران!! ﴿**إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ**﴾ هیچ گونا هیکیان نه بوو، مه گهر هیر نه وهی که نه یان وت: په روره دگاری نیمه (الله) خوایه کی تاک و ته نیایه ادیاره نه مان وهک نه وان هیچ که سیکیان نه نه کرده هاوهش و هاوه لی خوا، بیگومانه هه موو کاتی مله وران له و یه کلا بوونه وهی ترساون و نه یشترسن

﴿ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض﴾ سوننه تی خوا وایه که: ئەگەر خوا خووی هندی خەلکی بە هەندیکی دی پال پێوه نەناو و فەرمانی جیهادی نەدا بە **﴿لهدمت صوامع وبيع وصلوات﴾** هەرچی دێرو پەرستگای گۆشەگیران (رهبان) و کەنشتەیی جوولهکان **﴿ومساجد يذكر فيها اسم الله كثيرا﴾** و مزگەوتی مۆسڵمانان - کە ناوی خاویان زۆر تیا دەبرێ - وێران دەکران، واتە: بێ برۆیان زالدەبوون بەسەر تەواوی ئایینە ناسمانییەکانداو گشت پەرستگاکانیشیان وێران دەکرد **﴿ولينصرن الله من ينصره﴾** بیگومانه خوا یارمەتی ئەو کەسە دەدات، کە یارمەتی ئایینەکەیی ئەو بدات، مەلەبەندەکانی خواپەرستی پیاڕیزێو، لە پێناویاندا جیهاد بکات، خوو حیکمەتی خاوی گەورەش وایه هەرگیز یارمەتی تەمەل و خو لاوازکەر و سستەکان نادات، بەلکو تەنها یارمەتی ئەهلی گۆرەپان و کۆشەران ئادەت **﴿إن الله لقوى عزيز﴾** بەراستی خوا زۆر بەهێز و دەستەلاتە، هیچ کەسێک دەرەقەتی نایه. بەلێ.. ئیسلام تەنها بەنویژ و قورئان خویندن و.. هتد سەرناکەوی، بەلکو "سەرەرای ئەوانەش" هەول و کۆشان و جیهاد و هیجرت و ئی برانیشی دەوی.

ئەو دەمە مۆسڵمان حوکمی دەکەوێتە دەست:

﴿الذين إن مكناهم في الأرض أقاموا الصلاة وآتوا الزكاة﴾ ئەوانەیی وای شایستەیی ئەوەن کە خوا یارمەتیان بدات و بەرگریان ئی بکات، کەسانێک کە ئەگەر خوا لەم زەوییدا پایەدارو بەهێزێان بکات دەسلەتێان پێ بدات، نوێژ بە رێک و پێکی ئەکەن و، ملکهچی فەرمانی خوا ئەبن و، بەشێکی سامانیان لە زەکات ئەدەن، واتە: مافی دارایی خاویان جێبەجێ ئەکەن **﴿وامروا بالمعروف﴾** و فەرمان بەچاکە ئەدەن و، مەردوم بەروو خێرو صەلاحەت ئەبەن **﴿ونها عن المنكر﴾** و بەر لەکاری خراپە دەگرن و رووبەرۆوی فەساد و هێزی شەر ئەوەستن **﴿والله عاقبة الأمور﴾** کۆتایی و سەرەنجایی هەموو کارەکانیش هەر بۆ خوایه.

دواوژێ بەدروو خەرەوان:

بەلێ.. سەرخست و یارمەتیدانی مۆسڵمانان گەلێ مەرجی تاییهتی خووی هیه، زەحمەت و ماندوو بوونیکی زۆری دەوی پێویستە ئەو مەرجانە گشت پێنە جێ، ئەوجا یارمەتیش دەبی. خاوی گەورە بەم ئایەتە دڵخۆشی پەيامبەر ﷺ ئەداتەو ئەفەرموی: **﴿وإن يكذبوك فقد كذبت قبلهم قوم نوح وعاد وثمود﴾** خو ئەگەر ئەوانە تو بەدروون دەزانن و بپروات پێناکەن، دڵ زویر مەبە، چونکە لە پێش ئەمانەیشەو گەلێ نوح و عاد و ثمود پەيامبەرانێ خاویان بەدروون زانیو و برۆیان پێ نەهێناون و چون بەگژیاندا، وەگەلێ نوح و عاد و سەموود، چون بەگژ پەيامبەرەکانیاندا و بەدروونان دانان و برۆیان پێ نەهێنان **﴿وقوم إبراهيم وقوم لوط﴾** **﴿واصحاب مدين﴾** وە گەلەکەیی ئیبراهیم و لوت و هۆزی شوعەیب (نیشتهجێکانی مەدیەن) ییش **﴿وكذب موسى﴾** و موساییش لەلایەن ئیبرەهون و دارو دەستەکەیهو بەدروون دانرا **﴿فامليت للكاقرين ثم اخذتهم﴾** ئینجا منیش بۆماوێهە مۆلەتەم بەوێ برۆیانە دا، هەرەک دەبینی مۆلەت بەقورەیش درا، پاشانیش قارو غەزەم ئی گرتن **﴿فكيف كان نكير﴾** جا ئینکاری و بیزاری من لەوانە چۆنبوو؟ وە ئەفەرموی: (ثم اخذتهم فكيف كان نكير؟) خەلکیکی زۆر لە سەلەف دەلێن: ماوێ نیوان و تەکەیی فیرەهون (انا ربکم الأعلى) و تیا چوونەکەیی چل سالی خایاندا! بۆیە (بوخاری و موسلیم) ئەم فەرموودەیان هێناو: **﴿إن الله ليملي للظالم حتى إذا اخذه لم يفلته﴾** واتە: لەسەرەتاو خوا مۆلەت بە مروی ناهەقکارو ستمکار دەدا - واتە: جەلوی بۆ شل دەکا - تا کاتی کتوپر کە گرتی، ئیتەر هەرگیز بەری ناداو پزگاری نابێ. پاشان پێغەمبەر ﷺ ئەم ئایەتەیی خویندەو: **﴿وكذلك اخذ ربك إذا اخذ القرى وهي ظالمة إن اخذ اليم﴾**

شدید). بهائی... بههقیقت گرتنه‌ک‌ی زور سهخت و قورس وبی وینه بوو، توفان، نقوم کردن و خنک‌اندن، ویران کردن و بومو له‌رزو باو بوران ﴿**فکاین من قرية املکناها**﴾ نینجا فه‌وتاندنی گه‌لانی بی باوه‌ری پیشووی بو باس شه‌کات، و نه‌فه‌رموی: نای چ خه‌لکیکی زوری شارو گونده‌کانمان له‌ناو برد (پاش ماوه پیدانیان) ﴿**وهی ظالمة**﴾ چونکه ناهق و سته‌مکارو بی پروا بوون ﴿**فهی خاویة علی عروشها**﴾ دیواری خانوو به‌ره‌یان به‌سه‌ر سه‌قف و میچ و لای سه‌رویدا که‌وت، واته: پروداوه‌که نه‌ونده توندو قورس بوو“ له پیشه‌وه به‌شی سه‌ره‌وه‌ی که‌وت، نینجا دیواره‌کانی، یا بلنن: کورد واته‌نی داریان به‌سه‌ر به‌ردا درا ﴿**وینر معطلة**﴾ و ده‌وری زور چالوو بیر پیر نایوان بی خاوه‌ن که‌وت و چول کراو که‌سیک نه‌بوو سوودی لی وهرگری ﴿**وقصر مشید**﴾ وه زور کویشکی به‌توو به‌رزو سه‌ر

به‌ناسمان کشاوو پازاوه‌یان ویرانکران و، خاوه‌نه‌کانیان تیا چون، ده‌نایا نه‌و کارانه په‌ندو ناموژگاری ناگه‌یه‌ن!! وهک نه‌فه‌رموی: (اینما تکنونا یدرکم الموت ولو کنتم فی بروج مشیة) ۷۸/۴. ﴿**أفلم یسیروا فی الأرض**﴾ ناخو هیشتا نه‌وانه به‌زه‌وییدا نه‌گه‌راون؟ ﴿**فتکون لهم قلوب یعقلون بها**﴾ تا ببنه خاوه‌ن دلان و راستیه‌کانی پی دهرک بکه‌ن؟ ﴿**وآذان یسمعون بها**﴾ وه یاگویشکه گه‌لیکی ژنه‌وا که بانگی راستی پی بییستن؟ واته: نه‌وانه هه‌ر وهک دل و گوئیان نه‌بی وایه، بویه به‌ژیرانه نابین و نابیس و بیر ناکه‌نه‌وه؟ ﴿**فإنها لا تعمی الأبصار**﴾ له‌راستیدا چاو کویر نابن ﴿**ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور**﴾ به‌لکو نه‌و دلانه کویر ده‌بن و هیزی دهرک کردنیان نامینی و بینایی خویان له‌ده‌ست نه‌دن... که جییان له‌ناو سینه‌کانه، بویه چاوه‌کانیش به‌دوای نه‌واندا نه‌پون و زه‌ینیان نامینی.

خاوه‌ناسان په‌له‌ی سزایانه:

﴿**و یتعجلونک بالعذاب ولن یخلف الله وعده**﴾ و

له‌باتی نه‌وه‌که وردبینه‌وه له‌شوینه‌واری تیاچوو‌ه‌کان! که‌چی به‌گالته‌وه به‌په‌له داوای سزات لی نه‌که‌ن! خو هه‌رپیش دیت، به‌لام هه‌موو شتیک به‌لای خاوه کاتیکی بو براوه‌ته‌وه، خواش هه‌رگیز له‌به‌لینی خو پیچه‌وانه کار نا‌کات ﴿**وإن یوما عند ربک کألف سنة مما تعدون**﴾ خوا زور له‌سه‌ر خو کار نه‌کا... چونکه تاکه روژی له‌لای په‌روهردگارت، به‌قه‌د هه‌زار ساله که نیوه نه‌یزئین، ﴿**و کاین من قرية املیت لها وهی ظالمة**﴾ شارو گوندیکی زور - که سته‌مکار بوون - مو‌له‌تم دان ﴿**ثم اخذتها والی المصیر**﴾ له‌پاشان غه‌زه‌بم لی گرتن و له‌ناوم بردن و، هه‌مووشیان ته‌نها بولای من نه‌گه‌رینه‌وه، نه‌م نایه‌ته‌یش نه‌وپه‌ری نه‌فامییان دهر ده‌خا کاتی که په‌له نه‌که‌ن بو سزا وهک نه‌فه‌رموی: (وإن قالوا اللهم إن کان هذا هو الحق من عندک فأمطر علینا حجارة من السماء أو آتتنا بعذاب الیم) ۳۲/۸. یاخود (قالوا ربنا عجل لنا قطننا قبل یوم الحساب) ۱۶/۲۸. ئیمامی (ترمیزی و نه‌سائی) نه‌م فه‌رمووده‌یان هی‌ناوه (بو پشتگیری کردنی نه‌وه که ته‌نها روژیکی قیامت له‌لای خوا به‌قه‌د هه‌زار سالی

و یتعجلونک بالعذاب ولن یخلف الله وعده. وإن یوما عند ربک کألف سنة مما تعدون ﴿۱۷﴾ و کاین من قرية املیت لها وهی ظالمة ثم اخذتها والی المصیر ﴿۱۸﴾ قل یتأیها الناس إنما آتاکم نذیر مبین ﴿۱۹﴾ قال الذین آمنوا وعملوا الصالحات لهم مغفرة ورزق کریم ﴿۲۰﴾ والذین سعوا فی آیتنا معجزین أولئک اصحب الجحیم ﴿۲۱﴾ وما أرسلنا من قبلك من رسول ولا نبی الا اذا منی القی الشیطان فی أمینته. فیسخ الله ما یلقى الشیطان ثم یحکم الله آیته. والله علیم حکیم ﴿۲۲﴾ ل یجعل ما یلقى الشیطان فتنه للذین فی قلوبهم مرض والفاسیة قلوبهم وإن الظالمین لفی شقاق بعیید ﴿۲۳﴾ ول یعلم الذین أوتوا العلم أنه الحق من ربک فیؤمنوا به فتخبت له قلوبهم وإن الله لهاد الذین آمنوا إلى صراط مستقیم ﴿۲۴﴾ ولا یزال الذین کفروا فی مریرة منه حتی تأتیهم الساعة بغتة أو یأییهم عذاب یوم عقیم ﴿۲۵﴾

ثُمَّ يَه: ((يدخل فقراء المسلمين الجنة قبل الأغنياء - بنصف يوم - خمسمائة عام))، واته: موسلمان هه ژاره كان به نيو پوژ پيش دوله مه نده كان ده چنه به هشت، پرسيار له نه نده ای شو نيو پوژ هه كرا، فهرمووی: پینج سهه ساله.

جه زاو تو له ی چاكان و خراپان:

ئینجا داوا له په یامبه ﷺ نه کات که به پاشه پوژیکي نا قول او رهش بیاترسینی: ﴿^{۴۹} قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مِّبْنٌ﴾ بلی: ئه ی خه لکینه! به راستی من بو ئیوه ته نیا هه ترسینه ریکی ناشکرام، ئیتر له وه به ولوه ده سه لاتی کم نییه بو پیشخستنی سزا، وهیا بو دواخستنی، ئینجا پاشه پوژ ی پرواداران دیاری ئه کات: ﴿^{۵۰} فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ جا نه وانه ی وا پروایان هیناوه و کاره چاکه کانیان نه نجام داوه لیبوردن و پوژی به کی پاک و پیروزیان له به هشتدا بو ده بی: ﴿^{۵۱} وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ﴾ و نه وانه ش بو له کار خستن و پوچه ل کردنه وه ی نایه ته کانی ئیمه کو شان و ویستیان په کیان بخن و زال بین ﴿^{۵۲} أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ نه وانه هاو پی دوزخن و لی دوورناکه ونه وه.

شهیتان میملی هه موو پیغه مبه ریك بووه:

دیاره هه رچونی خوی گه وره بانگه وازه کی له بی پروایان نه پاریزی، هه روایش له فیلی شهیتان نه پیاریزی و ناهیلی ده غه لی ئه وی تیکه ل بی، وه كه نه فهرمو ی: ﴿^{۵۳} وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ﴾ له پيش تو شدا ئیمه هه ریغه مبه ریکی خاوه ننامه و بی نامه مان ناریدی، که نیشانه کانمان به خه لك راگه ی نیت ﴿^{۵۴} إِلَّا إِذَا تَمَنَّى الْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ﴾ ئیلا شهیتان گو پرانکاری و ده غده غه ی خوی له پال ناخنیوه. (فتح القدیر) ئه لی: (قال البغوی: إن أكثر المفسرين قالوا معنى (تمنى) تلا وقرأ كتاب الله، ومعنى (اللقى الشيطان فى أمنيته) أى فى تلاوته وقراءته. قال ابن جریر: هذا القول أشبه بتأويل الكلام. قال القاضي عياض: واعلم أن الأمة مجتمعة على عصمة النبى ﷺ من الشيطان فى جسمه وخاطره ولسانه...) كه و ابو پیغه مبه ر هیچ کات هه له و ناهه قی به زمانیدا نه ها تووه، نه گه رچی موشریکانیش شتیکیان ئی کرد بی به هه را، نه وه هه به ناما ژه ی شهیتان بووه، وه نه وه ش ته نها بو پیغه مبه ر ﷺ نه بووه، به لکو پیغه مبه رانی پيش ئه ویش تووشی نه و دیعایه و چاوپرایه بوون، به لی: گه لی ریوایه ت ها تووه دم له هو ی ها تانه خواره وه ی نه م نایه تانه نه دن، به لام (ئیین که سیر) ئه لی: نه و ریوایه تانه گشتیان (مورسل) ن و، له ریگه یه کی ره وانه وه پشتگیریکم ده ست نه که و تووه بویان. به لی: په یامبه ران زوریان پی خوش بووه مه ردوم لیان کو ببنه وه و پروایان پی بینن، بویه گه لی جار له و پیناوه دا ئاواتیان نه خواست که خه لکه که بانگه وازه که یان لیوه رگرن، وه له ورپیگه یه شدا جاری و نه بوو له به رخاتری بانگه وازه که یان - نه رم و نیانیشیان نه کرد، جا شهیتانیش نه وه ی به هه لده زانی و لی ئه کردنه هه راو، ئیتر فرت و فیلی خوی نه هاویشته دلی موشریکانه وه، وه ك داستانه که ی (ئیین ئوم مه کتوم) و (زهینه بی کچی جه حش) و... هتد، به لام خوا مه سه له که ی له بیژنگ داو هه ق و ناهه قی لیك کرده وه. "سهید" یش پاش هینانی هه موو ریوایه ته کان ده لی: نه وانه ی له جیگایه دا داستانی (غهرانیق) ده گیرنه وه وه ندی پالیشتیشى بو دینن، هه موو له بنه رته دا لاوازن، وه له پروی (سه نه د) وه پشیمان پی نابه ستری. وه زانیانی نه هلی هه دیس ده لی: هه رکه سی قسه ی ئی وهرگیرابی نه و ریوایه ته ی نه هیناوه، چونکه سه نه دیکی متمان ه پیکراوی نه بووه. "نه بویه کری به ززار" نه لی: قه ناعه تم نیه که له په یامبه روه ﷺ به سه نه دیکی په یوه سه ته وه نه و قسه یه گیردرا بیته وه، له ولایشه وه له گه ل بناغه یه کی به رزی بیرو

باوهردا که بریتی یه لهوه په یامبهړ ﷺ د بوی شهیتان نه توانی په یامه که ی ئی تیک بدات و خه لته و په لته ی تیکه ل بکات به یه کا هل نه ته قین، ئیتر چوڼ دهیئت **﴿افرایتم اللات والعزی ومناة الثالثة الأخری الکم الذکر وله الانثی؟﴾** بخوینی و شهیتان به زمانی نه وه وه هم وشانه: (وانهن لهن الغرائق العلی، وإن شفاعتهن لهنی التی ترتجی...) بلاو بکاته وه بیگه یه نیئت به هه موو موشریکان و نه وانیش برپوا بکن.. کاتی په یامبهړ ﷺ ئی بییته وه له سووره تی (نجم) سوژده بیات و نه وانیش وا بزائن که بو بته کان سوژده ی بردووه! **﴿فینسخ الله ما یلقى الشیطان﴾** نه وسا خوا فهندو فیله که ی شهیتانی پوچ کرده وه سرپییه وه **﴿ثم یحکم الله آیاته﴾** له پاشان ثایه ته کانی خو ی جیگیر پته و پایه دار کردو ته وه و به چاکی هیشتوویه ته وه **﴿والله علیم حکیم﴾** و خوا زانست و زانیاری زوره، کار جوان و له کارزانه، گشت کاریکی پر له حیکمه ته **﴿لیجعل ما یلقى**

الشیطان فتنة للذین فی قلوبهم مرض﴾ هه تا واکا نه وه ی شهیتان هاویشوویه ته ناو خویندنه که ی پیغه مبهړه وه، بییته فیتنه و میمل بو نه وانه ی دلیان ده غزدارو نه خو شه **﴿والقاسیة قلوبهم﴾** وه بو نه وانه ش که هه رده م دلره ق و دلره شن، د بوی خه ک له بیژنگ بدری، تا دهر که وی ک بی دوا ی چاو و پادا نه گه ری و، کیش راستی و هه قیقه تی نه وی و، پروای دامه زراوه و، به فرت و فیلی شهیتانه کان دوو دلی پروی تی ناکات **﴿وان الظالمین لفی شقاق بعید﴾** و بیگومان سته مکاران سه بارت به نایینی خوا به رده و ام له درثایه ته کی زور قول و دور له راستییدان "بو یه ناوا چاو و پای تیکه ل نه کن **﴿ولیعلم الذین اوتوا العلم انه الحق من ربک﴾** د بیا نه وکه سانه ش و زانیاری یه کی که ک به خشیان پی در اوه چاک بزائن که به راستی ته نه اوه و قورانه یه راست و دروست و له لایه ن په روه ردگار ته وه یه و، هق و ناهق لیک جیا نه کاته وه **﴿فیؤمنوا به﴾** ئینجا باوهری پی بهینن **﴿فتخبت له قلوبهم﴾** دله کانیشیان ته سلیمی نه وی و،

الْمَلِکُ یَوْمَئِذٍ یَحْکُمُ بَیْنَهُمْ فَالَّذِیْنَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِی جَنَّاتٍ اَلْعِیْرِ ﴿٥٦﴾ وَالَّذِیْنَ کَفَرُوا وَکَذَّبُوا بِآیَاتِنَا فَاُولَٰئِکَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِیْنٌ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِیْنَ هَاجَرُوا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ ثُمَّ قُتِلُوا اَوْ مَاتُوا لَیَرْزُقْنَهُمُ اللّٰهُ رِزْقًا حَسَنًا وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُو خَبِیْرُ الرَّزْقیّٰنِ ﴿٥٨﴾ لَیَدْخُلَنَّهُمْ فِیْ ذٰلِکَ اَنْزَلُوهُ وَاِنَّ اللّٰهَ لَعَلِیْمٌ حَلِیْمٌ ﴿٥٩﴾ ذٰلِکَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عَاقَبَ بِهِ ثُمَّ بُغِیَ عَلَیْهِ لَیَنْصُرْهُ اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ لَعَفُوٌّ غَفُوْرٌ ﴿٦٠﴾ ذٰلِکَ یَاۤتِکَ اللّٰهُ یُؤَلِّجُ اَللَّیْلَ فِی النَّهَارِ وَیُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِی الْاَلَّیْلِ وَاِنَّ اللّٰهَ سَمِیْعٌ بَصِیْرٌ ﴿٦١﴾ ذٰلِکَ یَاۤتِکَ اللّٰهُ هُوَ الْحَقُّ وَاَنْتَ مَا یَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِیْهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَاَنْتَ اللّٰهُ هُوَ الْعَلِیُّ الْکَبِیْرُ ﴿٦٢﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَآءً فَفُصِّحَ الْاَرْضُ مُخْضَرَّةً اِنَّ اللّٰهَ لَطِیْفٌ خَبِیْرٌ ﴿٦٣﴾ لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُو الْغَفُوْرُ الْحَمِیْدُ ﴿٦٤﴾

به ملاو به ولادا جموجلی نه مینی **﴿وان الله لهاد الذین آمنوا﴾** و بیگومان خوا شاره زایی و پنیوینی نه وکه سانه دهکا برویان هیناوه **﴿الی صراط مستقیم﴾** بو ریگه و ری بازی راست، وه له گومرایی و سهر لیشیواوی پرگاریان نه کات.

خوانه ناس هه تا قیامت له قورنان دوو دله:

﴿ولا یزال الذین کفروا فی مرية منه﴾ نه وانه یش خوا نه ناس و بی باوهرن هیشتا هه دوو دل و به دگومانن سه بارت به قورنان **﴿حتى تأتیهم الساعة بغتة﴾** تا پوژی کتوپر قیامه تیان ده گاتی **﴿او یأتیهم عذاب عقیم﴾** یاخود تا سزای پوژیکی بی پیت و نه زوکیان وهک (روژی بهر)، یا وهک روژی (قیامت) ده گاتی، نه وان تا نه و پوژیه هه رژه ری خو یان نه ریژن و، بهم لاو به ولادا هه ول نه دن! **﴿الملك یومئذ لله﴾** جا ئیتر له و پوژدها دهسه لات و فرمانزه وایی ته نها بو خوایه و هیچ که سیک ناتوانی هیچ شتیک بکات، وهک خویشی نه فهرمووی: (مالک

نه پهرستن بتهكان و ههرشتيكي تر نه وه باتله و پووجه له و له ناهق به دهر نيه **﴿وَأَن اللّٰهُ هُوَ الْعَلِيّ الْكَبِيرُ﴾** و ههر نهو خوايه به بالادهستي گه وره، نه لهو بلندتر هيه و نه لهو بش گه وره تر.
نه مانهش به لگه و نيشانه ي خوان:

﴿۱۶﴾ **﴿ألم تر أن الله أنزل من السماء ماء﴾** ههر له سهر به لگه هينانه وه دهر وات بو دسه لاتی خوئی، بویه نه فهرمووی: نهی نه تدیوه خوا بارانی له ناسمانه وه باراند **﴿فتصبح الأرض مخضرة﴾** زهویی دوی وشک بوون پی کسک و سه وزو جوان هه لگي پراو، نه وسا زیندوو نه بیته وه و هه مو جوړه دانه ویله و گیاهه که نه پروینی **﴿إِنَّ اللّٰهَ لطيف خبير﴾** به راستی خوا زور به لوتفه بو بهنده کانی خوئی زوریش به ناگایه به وهی له دلیاندايه **﴿۱۷﴾** **﴿له ما فی السموات وما فی الأرض﴾** ههر چی له ناسمانه کان و له زه ویدایه مولکی نه وه تهنه ههر نهویش نه توانی دهست کاریان بکات **﴿وَأَن اللّٰهَ لَهُ الْغَنَى الْحَمِيدُ﴾** و بیگومان نهو خوا بوخوئی دهو له مه ندو بی نیازه له هه موو بهنده کانی، ههر بو خویشی شیاوی سوپاس و ستایشه له سهر نیعمه ته کانی **﴿۱۸﴾** **﴿ألم تر أن اللّٰهَ سخر لكم ما فی الأرض﴾** دیسانه وه ههر له سهر به لگه هینانه وه دهر وات و نه فهرمووی: نهی نه ترانیوه که به راستی ههر چی له زه ویدایه کانگاو گل و هه و او توخمه کان و ناویته کراوه کان، زینده وهران، بی گیانه کان، گرژ گیا خوا بو نیوهی دهسته موو رام کردوه؟ **﴿وَالْفَلَکَ تجرى فی البحر بأمره﴾** نه ههر نه وهنده به لکو یاسای دهریاکانی و دامه زرانده وه که: گهمی و، که شتیه کان ههر به فهرمانی نهو، به وهه موو بارو بارخانه وه به نیویاندا دهر پون **﴿ویمسک السماء أن تقع علی الأرض إلا یاذنه﴾** نه م ناسمانهش راده گری تابه سهر زه ویدا نه که وی، مه گهر به فهرمانی خوئی، بویه به یناو به ین مؤلهت نه دات هه ندی (نیازک) دینه خواری بو زهوی **﴿إِنَّ اللّٰهَ بالناس لرؤف رحيم﴾** به راستی خوا به رام بهر بهم خه لکه، زور

الَّذِينَ كَفَرُوا سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِی الْاَرْضِ وَالْفَلَکَ یَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِاَمْرِ رَبِّهِمْ ۚ وَیُمْسِکُ السَّمَاۗءُ اَنْ تَقَعَ عَلَی الْاَرْضِ اِلَّا بِاِذْنِهٖ ۚ اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرءُوفٌ رَّحِیْمٌ ﴿۱۶﴾ وَهُوَ الَّذِیْ اَحْیَاکُمْ ثُمَّ یُمِیْتُکُمْ ثُمَّ یُحْیِیْکُمْ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَکَفُوْرٌ ﴿۱۷﴾ لَکُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مُسْکَاۗهُمْ نَاسِکُوْهُ فَلَا یُنْزِرُ عَنْکَ فِی الْاَمْرِ وَاَدْعُ اِلَی رَبِّکَ ۚ اِنَّکَ لَعَلٰی هٰذِی سَبِیْلٌ ﴿۱۸﴾ وَاِنْ جَدَلُوْکَ فَقُلِ اللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ﴿۱۹﴾ اللّٰهُ یَحْکُمُ بَیْنَکُمْ یَوْمَ الْقِیَمَةِ فِیْمَا کُنْتُمْ فِیْهِ تَخْتَلَفُوْنَ ﴿۲۰﴾ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ مَا فِی السَّمَاۗءِ وَالْاَرْضِ اِنْ ذٰلَکَ فِی کِتٰبٍ اِنْ ذٰلَکَ عَلَی اللّٰهِ یَسِیْرٌ ﴿۲۱﴾ وَیَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَمْ یُنْزَلْ بِهٖ سُلْطٰنًا وَّمَا لَیْسَ لَهُمْ بِهٖ عِلْمٌ ۚ وَمَا لِلظَّٰلِمِیْنَ مِنْ نَّصِیْرٍ ﴿۲۲﴾ وَاِذَا نُنْزِلُ عَلَیْهِمْ اٰیٰتِنَا بَیِّنٰتٍ تَعْرِفُ فِی وُجُوْهِ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا الْمُنْکَرِ کَادُوْنَ یَسْطُوْنَ بِالَّذِیْنَ یَتْلُوْنَ عَلَیْهِمْ اٰیٰتِنَا قُلْ اَفَاَنْتُمْ بِشَرِّ مِنْ ذٰلِکُمُ النَّارُ وَاَعَدَّ اللّٰهُ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا وِیْسَ الْمَصِیْرِ ﴿۲۳﴾

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ

۲۴۰

میهره بان و دلاویه، نه وه تا هه موو یاسای بوونه وری بو رام کردوه: نایشینلی ناسمان بهر بیته وه به سهریاندا، له پاشا له نفس و دهر وونی ناده مزادیشدا هه ندی به لگه ده هیئتیه وه، بویه نه فهرمووی: **﴿۱۶﴾** **﴿وَهُوَ الَّذِیْ اَحْیَاکُمْ﴾** ههر نهویش به یه که م جار گیان و ژیا نی پیدان **﴿ثم یمیتکم﴾** له پاشا نه تانمرینی، به راستی مردن نه ینییه کی گه وره یه، که س نازانی چیه **﴿ثم یحییکم﴾** نینجا گیانتان پی نه به خشیتیه وه، زیندووتان نه کاته وه **﴿إِنَّ الْاِنْسَانَ لَکَفُوْرٌ﴾** له گهل نهو هه موو شتانه دا بیگومان ناده میزاد زور سپلهو، ناسوپاسه.

ههر گو مه لیک پیدوان وده ستووریکي هه بووه:

﴿۱۷﴾ **﴿لکل امة جعلنا منسکا﴾** نینجا پرو نه کاته په یام بهر **﴿﴾** که گوی به لاسارییه کانی قوره ییش نه دات، چونکه بو ههر نوممه تیگ بهرنامه و جوړه خوا په رستییه کی تاییه تمان داناوه **﴿هم ناسکوه﴾** که نه وان ههر ناوا نه نجامی بدن

و په پړه وی بکه **﴿فلا ینازعنک فی الأمر﴾** جاکه واته نه وانه حقیان نیه سه بارهت به و فرمانه ی تو هیناوته کیسه کیشته له گهل بکهن ،چونکه هه موو گهل و چه رخیک سیستمیکی تایبه تی خو ی هه بووه ، تویش ئه ی پیغه مبه را سیستمی ئه م ئوممهت و چه رخت هیناوه ، ئیتر نه وانه بویان په و نیه کیسه و نا کوکی بنینه وه وک ده فهرمووی: (ولا یصدنک عن آیات الله بعد إذ انزلت إليك). **﴿وادع الی ربک﴾** تو به رده وام بانگه واز بکه بولای ئایینی په روه ردگارت و بو په رستنی ئه و **﴿إنک لعلی هدی مستقیم﴾** چونکه تو له سهر ری بازو ریگه یه کی هه ق و راستیی ،جاکه وایه دلنیاو ، پشت نه ستور به **﴿۶۸ وإن جادلوك فقل: الله أعلم بما تعملون﴾** خو نه گهر که وتنه موجداه له و دهمه دهمی له گهلته ، تو موجداه له مه که و بلای: خوا خو ی چاک ناگاداره به وه ی ئیوه نه یکه نه و خو ی نه زانی که ئیوه شایسته ی چین هه ر وه کو نه فهرمووی: (هو اعلم بما تغضون فيه کفی به شهیدا بینی و بینکم) ۸/۴۸. **﴿الله یحکم بینکم يوم القيامة فيما کنتم فيه تختلفون﴾** هه ر خوا خو ی له پوژی قیامه تا داوهریی ده کا له نیوانتاند له و شتانه ی که ئیوه کیسه تان تییدا هه بوو . له جیگه یه کی تر دا ده فهرمووی: (فلذلک فادع واستقم کما امرت ولا تتبع اهواءهم وقل آمنتم بما انزل الله من کتاب...) ۱۵/۴۲. **﴿الم تعلم ان الله یعلم ما فی السماء و الارض﴾** مه ر تو نه ترانیوه ئه ی مروقی ژیرا که هه رچی له ناسمان و زه ویدایه که خوا ناگای لییه تی و ده زانی؟ جاکه واته هه ر ئه ویش به ته نها خو ی به ناگایه له و شتانه دا ئیوه ئیختیلافتان تییدا هه یه . **﴿إن ذلک فی کتاب﴾** چونکه به راستیی هه موو ئه و شتانه له نامه ی (لوح المحفوظ) دا تو مار کراوه و "هیچی لی زایه نابیت" **﴿إن ذلک علی الله یسر﴾** بیگومان نه و کارهش بو خوا زور ناسانه ، هه ر وه کو ئه م فهرموو ده یه ش ده سه لاتی فراوانی خوا راده گه یه نی: (إن الله قدر مقادیر الخلاق قبل خلق السموات و الارض بخمسين الف سنة وکان عرشه علی الماء) موسلیم . کتاب القدر ۲۰۴۴/۴ . بیگومان خوا پیش دروستکردنی ناسمانه کان و زه ویی به په نجا هه زار سال و ، هه ر ئه و دهمی که هیمان عهرشیشی به سهر ئاوه وه بوو نه دازه گیری و بریاری هه موو رووداوو کاروباری دروستکراوه کانی خویدا . **﴿و یعبدون من دون الله ما لم ینزل به سلطانا﴾** و پیویسته بهرنامه و سهرچاوه ی ژیان هه ر له بهرنامه ی ئه و خواوه وهریگردری ، نه ک وه بئ پرواکان له باتی بهرنامه که ی خوا ، دوا ی بهرنامه و شتیوا نه که ون و ، شتیکی دی نه په رستن ، له کاتی که دا خواش بو په رستنی نه وانه هیچ جوړه پشتگیریه کی نه نار دوته خوارئ . وه که نه فهرمووی: (ومن یدع مع الله الها آخر لا برهان له به ، فإنما حسابه عند ربه إنه لا یفلح الکافرون) ۱۱۷/۲۳ . به هه ره شه یه له و که سانه به نه فامی و گیلای خو یان ، دارو به رد ده په رستن! **﴿وما لیس لهم به علم﴾** خویشیان هیچ جوړه زانیاریه کیان به شیاویان نییه نه له پرووی ژیری و مه نتیقه وه ، وه نه له پرووی دین و شه رعه وه **﴿وما للظالمین من نصیر﴾** دیاره ئه و جوړه که سانه سته مکارن ، وه سته مکارانیش هیچ کو مه ک کارو پشتیوانی کیان نیه **﴿وإذا تتلی علیهم آیاتنا بینات﴾** کاتی نایه ته پوون و ناشکراکانی ئیمه شیان به سهر باخوینری **﴿تعرف فی وجوه الذین کفروا المنکر﴾** له دم و چاوو دیمه نی بی پرواکاندا گرژی و تالی و ئینکاری ده بینیی **﴿یکادون یسطون بالذین یتلون علیهم آیاتنا﴾** به جوړیکی و نزیکه به مسته کو له هیرش و هه لمهت بهر نه سهر نه وانه ی که نایه ته کانی ئیمه یان به سهر دا نه خویننه وه **﴿قل افانبکم بشر من ذلکم النار وعدھا الله الذین کفروا﴾** پیان بلای: نایا هه و التان بده می چی له وه خراپتره ، مه گهر هه ر ئه و ناگره ی که خوا به لیینی داوه به بی پروایان **﴿وبئس المصیر﴾** که ئه و نا کامه سامناکترین و خراپترینی نا کام و جیگه یه .

بت و بت پهرست چهن زه‌بونن:

﴿ **يا ايها الناس ضرب مثل فاستمعوا له** ﴾ ئينجا ئيستا ددا به‌گوئي هه‌موو بت‌پهرسته‌كاندا كه نه‌و پهرستراو بتانه كزوله‌و لاوازن و، هيچ ده‌سه‌لاتيكيان نيه، وه كه نه‌فه‌رموي: ئه‌ي خه‌لكينه! نموونه‌يه كه مي‌نراوه‌ته‌وه ده‌سا ئيوه‌يش چاك گوئي بده‌ني ﴿ **ان الذين تدعون من دون الله** ﴾ به‌راستي له خوا به‌ده‌ر نه‌وانه‌ي ئيوه نه‌يان‌پهرستن و هاواريان بو ده‌بن ﴿ **ان يخلقوا ذبابا ولو اجتمعوا له** ﴾ هه‌رگيز ناتوان ته‌نها مي‌شيكيش به‌دي بينن، نه‌گه‌رچي هه‌موويشيان كو‌بينه‌وه، وه‌كو نه‌م فه‌رموده (قودسي) يه‌ش ده‌فه‌رموي: ﴿ قال الله - عز وجل - ومن اظلم ممن ذهب يخلق كخلقي؟ فليخلقوا ذرة، فليخلقوا شعيرة ﴾ واته: چ كه‌سي سته‌مكارتره له‌و كه‌سه‌ي بيه‌وي وه‌كو

دروستكراوه‌كاني من (واته: خوا) دروست بكا، ده‌سا نه‌گه‌ر ده‌تواني با بچي تاكه مي‌رووله‌يه‌ك، يا خود دنكه جو‌يه‌ك به‌دي بيني! (متفق عليه). كه‌واته كه‌ي حق و په‌وايه نه‌وانه بكرين به‌خواو بپهرستين؟! خو دروستكردي ميش و فيل و وشتريش بو خوي گه‌وره يه‌كسانه، چونكه له‌ميشيشدا چه‌ندين نه‌يني سهر سوپه‌ينه‌ري ژيان به‌دي نه‌كري، هه‌روه كه‌واني ترده به‌دي نه‌كري، به‌لام ميش له هه‌موويان لاوازتره، جا كه نه‌وان تاكه مي‌شيكيان بو دروست نه‌كري، دياره‌چاكر فيليكيان بو دروست نابي به‌لي ژيان شتيكي سهر سوپه‌ينه‌ره، بو‌يه ئاده‌ميزادي كافرو بي بپروا هه‌ر ململاني ده‌كا له‌ناستي به‌رنامه‌ي خاوه‌ني نه‌م ژيانه‌و هه‌وليان داوه بو دروستكردي به‌رنامه‌يه‌كي‌تر و، ئاخو له‌رووي كيمياو بيه‌وه ده‌توان ژيان به‌دي بينن؟! ولا‌تي (رووس) زانايه‌كي به‌ناوي (ئوبارين) هه‌و ته‌كليف كرد كه‌هه‌ول بدات: ئايا تا چ نه‌ندازه يه‌ك فه‌راهه‌م هيناني ژيان (ايجاد الحيا) ده‌ست نه‌دات له‌ ريگه‌ي ئاويته‌ كردني ماده‌ي كيمياوييه‌كانه‌وه (التفاعل الكيماوي)؟ نه‌ويش هه‌روا

سُورَةُ الْحَجِّ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبُ مَثَلٍ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذَبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذَّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوا مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبِ وَالطَّلُوبِ ﴿٧٦﴾ مَا فَكَّرُوا اللَّهَ حَتَّىٰ قَدَرُوا أَنَّ اللَّهَ لَقَوًى عَزِيزٌ ﴿٧٧﴾ اللَّهُ يَصْطَلِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٨﴾ مَا يَكُنْ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفُهُمْ وَأَلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٧٩﴾ يٰأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْكُلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٨٠﴾ وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٨١﴾

سُورَةُ الْبُقْعَةِ

٢٤١

نزيكه‌ي بيست ساليك خوي بو يه‌كلا كرده‌وهو كاري بو‌كرد، سه‌ره‌نجام له ده‌وروبه‌ري سالي (١٩٦٢) دا رايگه‌يانند كه: زانباري كيمياوي ده‌سته‌و سانه‌و هيچي پيناكري له تاقيگه‌كاندا بو دروستكردي ژيان، چونكه زانباري ته‌نها هه‌ر له بنه‌ما هه‌ست پي‌كراوه‌كاندا ده‌ستي هه‌يه. بو نه‌مه سه‌يري كتبي (الله جل جلاله / سعيد حوي، ل ٥٦) بكه ﴿ **وان يسلبهم الذباب شيئا** ﴾ نه‌ك هه‌ر نه‌وه‌نده ناتوان وه نه‌گه‌ر نه‌و ميشه لاوازه‌ش شتيك له خويان و له خواكانيان بت، گروپ، مرو بفريني ﴿ **لا يستنقذوه منه** ﴾ ناتوان پيي بزائن و لئي بسيننه‌وه له‌گه‌ل نه‌و لاوازي و بي ده‌سه‌لاتييه‌دا، خو نه‌مه‌ش ناشكرايه كه زورشتي مه‌ردم نه‌فريني و ناتواني لبي وه‌رگريته‌وه، له به‌ر نه‌مه‌ش له‌ناو هه‌موو گيانله‌به‌ره‌كاندا، خوا به‌ ميش نموونه ده‌هينيتته‌وه، چونكه ميش زور لاوازو بي هيزه، له هه‌مانكاتيشدا سامناكرين نه‌خوشي به‌خويه‌وه هه‌له‌نگري و، به‌نرخترين نه‌ندامي ئاده‌مزاد له ده‌ست نه‌دات، نه‌وه‌تا مرو‌قه‌گه‌لي جار

به‌هوی میکروبی‌می‌شود، چاوو هندی له‌ئەندامه‌کانی تری له‌دهست ئەدات.. نه‌هر نه‌وه‌نده، به‌لکو ژیان و پو‌حیش له‌دهست ئەدا.. چونکه ده‌توانی میکروبی (سیل) و (تیفوئید) و (دوستناریا) و.. هتد هه‌ل‌بگری.. باشه به‌دەر له‌خوا کی‌ئه‌توانی م‌رو‌ف له‌و میکروبه‌یه‌ رزگار بکات؟! ﴿**ضعف الطالب والمطلوب**﴾ له‌راستییدا هه‌م داواکار و، هه‌م داوا ل‌یکراو، په‌رستیارو، په‌رستراو، (بته‌کان و وینه‌کانیان) زۆر لاوازو بی‌توانان ﴿**وما قدروا الله حق قدره**﴾ ئای بی‌بروایان چه‌نده سپ‌ل‌ن، چونکه به‌و جو‌ریه‌ که ده‌بی‌خوا بناسن، و‌ریزی لی‌بگرن نه‌یان ناسیوه و ریزمان لی‌نه‌گرتوه، ئەوه‌تا دارو به‌ردو م‌رو‌ف و ماده‌ ده‌که‌نه‌خوا!! ﴿**إن الله لقوی عزیز**﴾ به‌راستی‌خوا زۆر به‌هیزه و زاله، زۆریش به‌دهسه‌لات و دهسه‌لات‌داره، بته‌کانیش زۆر لاوازو بی‌دهسه‌لات.

خوا له‌فریشته و له‌م‌رو‌ف په‌یام‌به‌ری هه‌یه:

﴿**الله یصطفی من الملائكة رسلا ومن الناس**﴾ خوانه‌ناسان پی‌یان وابوو: که هه‌ر له‌ناو ئاده‌مزادا په‌یام‌به‌ره‌یه! بۆیه فه‌رموی: خوا له‌فریشته (وه‌کو جو‌بره‌ئیل) و، له‌م‌رو‌ف هه‌ل‌ده‌ب‌ژیری و ده‌یکاته نوین‌ه‌ر. ﴿**إن الله سمیع بصیر**﴾ به‌راستی‌خوا زۆر بی‌سند‌ه‌ی، بی‌نایه ئەزانی ئەوانه چی‌ئه‌ل‌ین و، چی‌ئه‌که‌ن ﴿**یعلم ما بین یدیهم وما خلفهم**﴾ هه‌ر ئەو خ‌وا‌یه‌ کاری ئیست‌او، پاشه‌ رو‌ژیان ئەزانی، ئاگاداره‌چی له‌پیشیان‌ه‌ویه و، چیش له‌پشت سه‌ریان‌ه‌ویه ﴿**والی الله ترجع الامور**﴾ و ده‌ره‌نج‌امی هه‌موو کاروباری به‌نده‌کان، ته‌نها بۆ‌لای خوا ئەه‌گه‌رین‌یه‌وه. باش خوا په‌رستن و، جیهاد بکه‌ن:

د‌وای ده‌رکه‌وتنی بی‌هیزی‌و لاوازی په‌رستراوی بی‌برواکان.. ئینجا بۆ‌ئه‌وه‌ی گه‌لی برواداران به‌چاکی ئەره‌که‌کانی خ‌و‌یان جیه‌ه‌جی بکه‌ن، پرویان تیده‌کاوه‌فه‌رموی: ﴿**یا ایها الذین آمنوا اركعوا واسجدوا**﴾ ئەه‌ی ئەوانه‌ی برواتان هین‌او به‌خوا! بچه‌مینه‌وه و ک‌رن‌و‌وش و سو‌ژده‌ی بۆ‌به‌رن، واته: به‌تیرو ته‌سه‌لی هه‌رده‌م نو‌یزه‌کانتان بکه‌ن، به‌لی.. ده‌رباره‌ی سو‌ژده‌ی دووه‌می سو‌وره‌تی حه‌ج له‌ناو زانایاندا ده‌نگه‌ده‌نگ هه‌یه که ناخو‌سوننه‌ته، یا نا؟ به‌لام ئەم فه‌رمووده‌یه که پیشه‌وا ئەحمه‌د هین‌اویه‌تی: ((فُضِّلَتْ سَورَةُ الْحَجِّ بِسَجْدَتَيْنِ، فَمَنْ لَمْ يَسْجُدْهُمَا فَلَا يَقْرَأُهَا)) ده‌ی‌پ‌یت‌ه‌وه. ﴿**واعبدوا ربکم**﴾ و ته‌نها په‌روه‌ردگارتان په‌رستن و، که‌سیکی‌تر مه‌که‌نه سه‌روه‌رتان ﴿**وافعلوا الخیر**﴾ و ه‌تا ده‌شت‌وان هه‌ر کاری خ‌ی‌رو چا‌که بکه‌ن، با له‌خوا نزیک بب‌نه‌وه ﴿**لعلکم تفلحون**﴾ و به‌شکو له‌دنیاو له‌قیامه‌تا رزگارو سه‌رفرازو به‌ختیاربن.

ئینجا ده‌چینه سه‌ر باسی ئەو کاره‌ گرنگه‌یه که هه‌موو کاره‌ چا‌که‌کانی‌تر به‌ه‌وی ئەوه‌وه ئەمین‌نه‌وه، ئەویش جیهاده، بۆیه ئەفه‌رموی: ﴿**وجاهدوا فی الله حق جهاده**﴾ به‌به‌رده‌وام و، به‌دل و داو وه‌ک پی‌ویسته له‌ریگه‌ی خ‌و‌ادا جیهادی تیر و ته‌سه‌ل بکه‌ن و مافی جیهاد جیه‌ه‌جی بکه‌ن و، هه‌رچی له‌تواناتاندا به‌ختی بکه‌ن بۆ‌ئه‌و پ‌ییه، چونکه به‌تایبه‌ت ئەو هه‌ر خ‌و‌ی هه‌ل‌ب‌ژاردون بۆ‌ئه‌و کاره‌ گه‌وره‌یه، وه‌ک ده‌فه‌رموی: ﴿**هو اجتباکم**﴾ له‌ناو گه‌لانی تردا ئەو خ‌و‌ی هه‌ل‌ب‌ژاردون بۆ‌ئه‌و شه‌ره‌فه‌ به‌ریزو گه‌وره‌یه ﴿**وما جعل علیکم فی الدین من حرج**﴾ و شی‌اوای باسه‌ له‌م دینه‌شدا، ه‌یج جو‌ره‌ شتیکی نا‌ره‌او قورسی نه‌خست‌وته سه‌رشانتان، تانیوه نه‌توانن ئەنج‌امی بدن، واته: بریاری ه‌یج شتیکی به‌سه‌رتانا نه‌داوه که له‌توانای خ‌و‌اتاندا نه‌ب‌یت، نه‌هر ئەوه‌نده به‌لکو وه‌کو پیغه‌م‌به‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ((بُعِثْتُ بِالْحَنِيفَةِ السَّمْعَةِ)) به‌نامه‌ی ئەو ئایینه هه‌موو کار ناسانییه‌کی تیدایه (ئیمام ئەحمه‌د). ﴿**ملة ابيکم ابراهیم**﴾ جا ئیوه‌ش هه‌ر له‌ئایینی (ئیه‌راهم) ی باوکتان په‌یره‌وی بکه‌ن، جو‌ری یه‌کتا په‌رستی ئایینه‌که‌تان هه‌ر له‌ئایینه‌که‌ی ئیه‌راهمی باوکتانه و هه‌ر له‌ویشه‌وه سه‌رچاو‌ه‌ی گرت‌وه، جا که‌واته هه‌رگیز ئیوه‌ لی‌ی جیامه‌بنه‌وه ﴿**هو**

سماكم المسلمين من قبل وفى هذا ﴿ له پيشداو لهم قورئانهشدا هر خوا ئىوهى ناواناوه موسلمان و خۇبەدەسەودەر. ھەم لەنامەى پەيامبەرانى پيش تو و ھەم لەم قورئانەيشدا ناو نراون موسلمان بەلى.. گەلى موسلمان بەدريژايى ميژوو له عەقيدەدا يەك پەيرەوو پرۆگرامى ھەبوو، ھەتا دراوتە دەستى ئەم گەلەيە **﴿ليكون الرسول شهيدا عليكم﴾** تاپەيامبەر (موحەمەد ﷺ) شايتە بى بەسەرتانەو، نەخشەى ژيانقان بۆ بکيشى و چاک و خراپتان بۆ دەستنيشان بکات **﴿وتكونوا شهداء على الناس﴾** و ئىوھش بەگەياندى ئەو پەيامەيە شايتە بن و مامۇستاو پى نيشاندەربن بۆ خەلکى، بەتايبەت دواى مردنى ئەو پەيامبەر، واتە: چاک و خراپ ھەر لای ئىوھە ديارىي ئەکرى، بەرنامەى ژيان ھەر لای ئىوھ دادەپريژى، وەك دەفەرموى: (وذلك جعلناكم أمة وسطا...) ۱۴۳/۲. ديارە کارى جيهاد و خو ئامادەکردن و کارى بە کوئمەلى دەوى، بۆيە ئەفەرموى: **﴿فأقيموا الصلاة وآتوا الزكاة﴾** جا کەواتە بەرپک و پيکى لەکاتەکانى خوياندا نويزەکانتان بکەن و بەشيکى سامانيشتان بە زەکات بدەن، **﴿واعتصموا بالله هو مولاكم﴾** و دەست بە ئايىنى خواى ھەقەو بگرن و ھەر بەو نەخشەيەى ئوويش کاربکەن، چونکە تەنھا ھەرئەو زاتە خۇيەتى سەردارو سەرورەتان **﴿فنعم المولى ونعم النصير﴾** ئای کە چاک دوست و چاک کوئمەککارە. بەلى ئابەو زەخیرەو گەلى موسولمان ھەموو کات دەتوانى ھەلسى بە جيەجى کردنى ئەرکەکانى سەرشانى خوى، دەتوانى لەنهيئيەکانى بوونەوهر سوودمەند ببى و، لە جيیکارى خراپ و فەسادا، ئیصلاح و چاکسازىي بکا، ھەموو دنياش بەرەوخیر بگۆرى.

ديسان زۆر شوکرانە بژيرىي خوا دەکەم، کە يارمەتى دام بۆ تەواو کردنى تەفسىرى سوورەتى (حەج).

کۆتايى جزمى حەقدەيەم

و لله الحمد والمنة

*** **

۲۲- سوورەتى (مۆمىنون) لە

مەککەييەو (۱۱۸) ئايەتە

بەناوى خواى بەخشنەدى مېھربان

ئەم سوورەتى (مۆمىنون)ە، يەکیکە لە سوورەتە مەککەييەکان کە ھەمووکات ئەم خالانەى خوارەوھ لە خو دەگرن: يەکتايى خوا، پەيام، زیندوو بوونەو، بۆيە بە ناو نراوھ سوورەتى (مۆمنون)، کە ھەتا د نيا دنيايى، ناوى پرشنگدارى ئيمانداران ھەر لەسەر زمان بى و، ھەردەم سيفتەکانيشيان لەبىر نەچى و، ھەر بەو پيەش کارو رفتار بکەن و، بجوولینەو. ئەم سوورەتە بۆ چەسپاندنى دەسەلات و توانايى خواى بالادەست، ھەلدەسى بە نمايشيکى بوونەوھر لە (مروۋ، ئازەل، رووھ و گرۇگيا)، پاشان ئاسمانە رازيئراوھکان دینيت، ديسانەوھ دیتەوھ سەر زەويىو، ھەندى شتى ناياب دەخاتە پيش چاو: خورما، ترى، زەيتون، ھەنار، ميوھى جۇراوجۇرو رەنگاو رەنگ، پاشان ئەو کەشتيانەى بە قولايى دەرياکاندا دین و دەچن. ھتە. داستانى ھەندى لە پەيامبەران: (نوح، ھود، موسا، مەريەم و عيسای کوپرى مەريەم) - سەلامى خويان لەسەربيت- بۆپيغەمبەر ﷺ باس دەکا، تابەرامبەر بەژان و ئازارەکانى قورەيش خوگري، ئينجا لاسارىي ولاريى قورەيش سەبارەت بە راستيەکان - لەکاتیکدا وەك خوړى نيوهرؤ ئاشکراوونن- دەخاتە روو، بەلگەى زیندوو بوونەوھو، ھەلوھشانەوھى بەلگەکانى "ناھق" بيژان. ئەو بارودوخ و حالەتانەى کە بى باوھران لە کاتى سەرەمەرگدا دەريان دەبرن، بەشيوەيەک کە ئاواتى گەرانەوھ دەخوازن بۆ دونياو

بُو پرکردنه وهی کهم و کوپییه کانیان.. به لام هه ی هه ی!! به کورته به باسیکی پوژی قیامت دهرگا له خوداده خات که چوَن له وپوژدها مروقه کان دهبه دوو دسته، بهختیارو پیروژ، بهدبخت و پهنبه پوژ، له کاتیکا رشتو و بنه مالهش له و پوژدها هیچ پوُلکی نامینی“ تهنا ئیمان و کارو کرده وهی چاک و سوود بهخش نه بی، له گهل تومارکردنی گفتوکیه که له نیوان خوی گه ورو سته مکاراندا، که چوَن پهروردگار هاوارو بانگ و پارانه وهیان تومار نه کات (ربنا اخر جنا منها فان عدنا فانا ظالمون...) جا له گه ورییه نه م سوورده تا (عومهری کوپی خه تتاب) ده لی: کاتی وهی بو پیغه مبه ر ﷺ بهاتبا دهنگیکی لی دهیسترا وه که دهنگی ههنگ، جاپاش ماوهیه که هه مومان پروو له قیبله ده بووین و پیغه مبه ر ﷺ ههردوو دهستی بهرو ئاسمان ده کردو دهیغه موو: (اللهم زدنا ولا تنقصنا، واکرمنا ولا تُهنا، واعطنا ولا تحرمنا، واثربنا ولا تؤثر علينا، وارض عنا و أرضنا، ثم قال: لقد انزل على عشر آيات من اقامهن دخل الجنة ثم قرا (قد افلح المؤمنون) حتى ختم العشر)) پیشهوا نه حمده،

ترمزی، نه سای.

نه م برواداران نه سه رفراز:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ * **قد افلح المؤمنون** به راستی خه لکانی خاوهن ئیمان و پروادار سهرکه و توو پزگارن، چونکه خاوهنی نه م سیفته بهرزان نه که خوا له باره یانه وه ده فهرموی: ﴿**الذين هم في صلاتهم خاشعون**﴾ نه وانه که له نویره کانیا نندا خوشکین و ملکه چن و، ههرده م به ترسه وه نویره نه کهن و بهرامبه ر به خوا نه هلی شه رمن، نه وهی که پیغه مبه ر ﷺ له باره ی نویره وه به (بیلال) ی فهرموو: ((یا بلال ارحنا بالصلاة)) واته: نهاده ی بیلال به نویره که بهمانحه وینه وه، پر به بالایانه (رواه الإمام احمد). ﴿**والذين هم عن اللغو معرضون**﴾ نه وانه شن که له بهرامبه ر کارو کرداری پروو پووچ و، شتی بی مانا و بی سوود، پرووه نه سوورینن و پشت هه لده کهن، وه خوا له جیهی کی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾
وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ
فَاعِلُونَ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَى
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾
فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
لَأَمْنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ زَعُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ
يَحْفَظُونَ ﴿٩﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَرِثُونَ
الْأَفْرَدَوسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ
سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْقَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ
خَلَقْنَا الطُّفْلَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا
الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا
آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ
لَمَسِيُونِ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾ وَلَقَدْ
خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ﴿١٧﴾

تردا له باره یانه وه نه فهرموی: (وَإِذَا مَرُوا بِاللَّغْوِ مَرُوا كِرَامًا) ۳۲/۲۵. ﴿**والذين هم للزكاة فاعلون**﴾ نه وانه شن وابه هه ژارو بی نه وایان زه کات ددهن ﴿**والذين هم لفروجهم حافظون**﴾ نه وانه شن پاریزه ری داوینیانن، خو یان له هه موو ریگه یه کی یاساغ و ناشه ریعی ده پاریزن، وه له جیهی جی کردنی ئاره زووه کانیا ن خوراگرن ﴿**إلا على أزواجهم أو ما ملكت أيمانهم**﴾ مه گهر له گهل هاوسه ری خو یان، یان له گهل که نیزانیان (نه وانه ی مولکی خو یانن) ﴿**فإنهم غير ملومين**﴾ جا بیگومان له و رییه وه لومه کراو نابن و لییان ناگیري ﴿**فمن ابتغى وراء ذلك**﴾ ئینجا هه ر که سی له غهیری نه و ریگه یه وه هه ول بدا بو جیهی جی کردنی ئاره زووی خو ی، وه زینا و نیربازی و... ﴿**فأولئك هم العادون**﴾ نه و جوژه که سانه نه و ره فترایان بیت، ده ست دریز که ورسنوور به زینکی له نه ندازه به دهرن. ئیمامی (شافعی) و، ده سته یه کی تر له زانایان، نه م ئایه ته ی: (فمن ابتغى وراء ذلك...) ده که نه به لگه بو حه رامیه تی

(ثیستیمنا) واته: ناوهیئاوه به دست. ﴿**وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ**﴾ ئەوانهشن که چاودیرو پاگری سپاردو به لئین و پهیمانی خویشان، بۆ هەر سپاردو، ئیمزاو مۆرو نووسین و به لئین و قسهیهکی خویشان بایهخ دادهنن ﴿**وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ**﴾ و ئەوانهشن که له سهر نوێژهکانیان دهوامکارن و دهیانپارێزن و، تهمه لێیان تیدا ناکهن و، نایان فهوتینن، وهله کاتی خوێاندا به تهواوی پایهو مهرجهکانیا نهوه جیه جییان دهکهن.

جا له پێشهوه باسی ئەوانهیی کرد که له نوێژهکانیاندا هه می شه بۆ خوا کزو ملکهچن، ئینجا باسی ئەوانهشی کرد که بایهخی ئەدهنی و ئەییپارێزن، بۆیه پیغه مبهەر ﷺ که (عبداللای کوری مهسعود) لێیده پرسى: چ کارى لای خوا له هه مووشتی خو شه ویستتره؟ ئەویش دهفرمووی: ((الصلاة على وقتها)) نوێژ کردنه له کاتی خویدا، له پاشان لێپرسییه وهوگوتی: ئەی پاش ئەوه؟ فهرمووی: ((بِرُّ الْوَالِدَيْنِ)) چاکه کردن له گهل باوک و دایک. دیسانه وه لێپرسییه وه: ئەی پاش ئەوه؟ فهرمووی: ((الجهاد فى سبيل الله)) جیهاد کردن له بهر ئایینی خوا. ئیمامی (بوخاریی و موسلم). ﴿**أَوَّلُكَ هُمُ الْوَارِثُونَ**﴾ هه ره ئەوانه ن میراتگران و خاوهنی به هه شت ﴿**الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ**﴾ ئەوانه ی ده بنه خاوهنی (فیردهوسی) به هه شتی بلند و به میرات ئەبییهن، چونکه رهنج و ئازاریکی زۆریان بۆ کێشاوه، بۆیه جگه له وان که سیکی تر شیاوی ئەوه نیه ﴿**هَمُ فِيهَا خَالِدُونَ**﴾ به هه تا هه تایش تیا یا ئەمیننه وه، به لئى، ئەو سیفه تانه که سایه تیی و تاییه ته ندییه کانی موسلمانان ده ست نیشان ئەکهن، نیشانه ی کۆمه ل و کۆمه لگه ی به روا داران دیاری ده کهن. هه ره بهو سیفه تانه ش له بئى به روا یان جیا ئەبنه وه، هیما ی به کام لبوونی ئاده مین و، هه ره به وان هه ده بنه مرو فئ راسته قینه، نهک ئەوانه ی که وهک ئاژهل هه ره ئەخوون و ئەخهون، بئى ئەوه ی هیچ ته کلیف و پیویستییهک جیه جئ بکهن، ئەم ئایه ته: (تلك الجنة التي نورث من عبادنا من كان تقيا) ۶۳/۱۹. یان ئەم ئایه ته ش: (وتلك الجنة أورثتموها بما كنتم تعملون) ۷۲/۴۳، هه ردوونه و مانایه دووپات ده که نه وه.

به دیهینانی مرو فئ، نیشانه ی ده سه لاتی خوا یه:

﴿**۱۲ ولقد خلقنا الإنسان من سلالة من طين**﴾ بیگومان ئیمه مرو فئ یه که ممان له پالوته و پوخته یه که له قو ب به دی هیئا ﴿**۱۳ ثم جعلناه نطفة في قرار مكين**﴾ له پاشان نه وه که ایمان کرده تنو که ئاو یك (نوتفه) و له بنکه و قه رارگایه کی زۆر مه حکمه داما مان مه زران دو له نگه رمان پیگرت، واته: خستمانه جیگایه کی زۆر ئارام و زۆر قایمه وه که مندالدانه ﴿**۱۴ ثم خلقنا النطفةعلقة**﴾ له پاشان (مه نی) یه که مان کرده خوینپاره یه که وخو ی به دیواری مندالدانه وه لواسیی ﴿**فخلقنا العلقه مضغة**﴾ خوینپاره که شمان کرده گوشتپاره یه که ﴿**فخلقنا المضغة عظاما**﴾ جا ئەو پارچه گوشته ی شمان کرده کروک و ئیسک، خانه کانی ئیسکمان تیا دروستکرد ﴿**فكسونا العظام لحما**﴾ ئینجا گوشتمان کرد به بهر ئیسکه کاندایه لئى.. چه ن دین سألّه قورئان ئەم راستییه ی تۆمار کردو وه که: خانه کانی ئیسک بهر له خانه کانی گوشت پیك دین، ئەمه ش تازه زانیاریی ده رکى پیکردو وه! (عبداللای کورى مهسعود) ئەلئى: پیغه مبه ری هه می شه راست بیژمان فهرمووی: ((إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بطن امه فى أربعين يوما، ثم يكون علقَةً مثل ذلك، ثم يكون مضغةً مثل ذلك، ثم يرسل الله إليه الملك فينفخ فيه الروح، ويؤمر بأربع كلمات: برّقه، وأجلّه، وعمله، وهل هو شقي أو سعيد...)) واته: بیگومان، هه ریه که له ئیوه چل پوژ به نوتفه یی له مندالدانی دایکیدا ده مینیتته وه، دیسان چل پوژئ تر به خوینپاره یی، ئەوسا که بووه گوشتپاره ش هه روا، واته: تائه وسئ قوناغه (۱۲۰) پوژ ده برئ، یاده لئین: چوار مانگ ده چئ، ئەوجا خوا ی بالاده ست فریشته ده نیرئ و، فو ی پیاده کاو، (پوچ) ده کرئ

به بهرین! نیت هر له و کاته وه چوارشتی بۆدیاری ده کری: بزق و پۆزی، ته مه ن و ناکامی، کار و کرده وه ی، چاره نووسی (به د به ختی، یان به ختیاریی). بوخاری، کتاب الانبیاء ۶/۳۶۲، موسلیم. کتاب القدر، ۴/۲۰۳۶.

﴿ثم انشأناه خلقا آخر﴾ پاشان کردمانه شیوه ی دروستکراویکی تر، واته: گیانمان کرد به بهردا. به لی.. ناده مزاد نا به و شیوه دروستکران قورنان باس نه کات بۆمان.. ههروهک گیانله بهرانی تر، به لام خوی گه وره هه ندی شتی تایبه تی به م به خشیوه، له ناژهل جیایکرده وه، ناژهل هه ره له جیگه ی خۆیدا مایه وه. وه که نه فهرمووی: ﴿فتبارک الله احسن الخالقین﴾ زۆر گه وه و پر بهرکه ته نه وخوایه ی که باشتیرینی دروستکهرانه و، هه ره نه ویشه دهس رهنگین، چونکه غهیری نه و ته نها وینه و نیگار نه کیشن، به لام نه وخوا گه وره یه به وتنۆکه ئاوه نه و هه موو قوناغانه نه بری، پاشان نه بیته نه و مروفه و گیان نه کات به بهرین! ﴿ثم انکم

بعد ذلك لمیتون﴾ پاشان به راستیی دوا ی نه وه موو ژیان و برینی قوناغانه ئیوه گشت نه مرن ﴿ثم انکم يوم القيامة تبعثون﴾ دوا یی بۆجاریکی تر هه ره ئیوه له روژی قیامه تدا زیندو ده کری نه وه گیان ده کری ته وه به بهرتانا.

به دهیپنانی ناسمان و باران و شین بوونی ږووهک:

﴿ولقد خلقنا فوقکم سبع طرائق﴾ به راستیی ئیمه به لای سه رووتانه وه چهوت نه و م ناسمانان دروستکرد. (طرائق): به چه ند پارچه یه که ده لین، که هه ندیکی له بان هه ندیکی بیته، یان هه ندیکی به لای سه رووی نه وی تریه وه بیته، خو له وانه یشه مه به ست به وه، چهوت خولگه بیته، یان چهوت کۆمه له نه ستیره بیته، وه کو کۆمه له ی خۆر.. یان.. یان.. هتد، نه گه رچی خوی گه وره ش باشت ده زانی به مه به ستی خوی ﴿وماکننا عن الخلق غافلین﴾ و ئیمه به ته گبیرو حیکمه ت دروستمانکردوون و، هه رگیز له دروستکراوه کانیشمان غافل و بی ناگانین ﴿وانزلنا من السماء ماء بقدر﴾ وه له و ناسمانه وه به نه ندازه یه کی

وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَتْهُ فِي الْاَرْضِ وَانَا عَلٰی ذَهَابٍ بِهٖ لَقَدِرُوْنَ ﴿١٨﴾ فَاَنْشَاْنَا لَكُمْ بِهٖ جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَّاَعْنَابٍ لَّكُمْ فِيْهَا فَوَکِهٌ کَثِيْرٌ وَمِنْهَا تَاْكُوْنَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُوْرِ سِيْنَاءٍ تَنْبُتُ بِالذِّهْنِ وَصَبِغٍ لَّلْاٰكِلِيْنَ ﴿٢٠﴾ وَاِنْ لَّكُمْ فِي الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ لِّشَفِيْكُمْ وَمَا فِیْ بَطْنِهَا وَاَلْکُمْ فِيْهَا مَنَفْعٌ کَثِيْرٌ وَمِنْهَا تَاْكُوْنَ ﴿٢١﴾ وَّعَلٰیهَا وَّعَلٰی الْفَلَکِ تَحْمَلُوْنَ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰی قَوْمِهٖ فَقَالَ بَقُوْا اَعْبُدُوْا اللّٰهَ مَا لَکُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرِهٖ اَفَلَا تَنْفَقُوْنَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ الْمَلٰٓئِکَةُ الَّذِيْنَ کَفَرُوْا مِنْ قَوْمِهٖ مَا هٰذَا اِلَّا اَبَشْرٌ مِّثْلُکُمْ یُرِیْدُ اَنْ یُّفَضِّلَ عَلَیْکُمْ وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَآ نَزَلَ مَلَکُکَ مَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِیْ اٰبَاۡنَا الْاَوَّلٰیْنَ ﴿٢٤﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا رَجُلٌ بِهٖ جَنۡةٌ فَرِیۡصُوۡا بِهٖ حَتّٰی جِئَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبِّ اَنْصُرْنِیْ بِمَا کَذَبُوْنَ ﴿٢٦﴾ فَاَوْحٰیۤ اِلَیْهٖ اَنْ اَصۡنَعِ الْفَلَکَ بِاَعۡیُنِنَا وَوَحِّیۡنَا فَاِذَا جَاۡءَ اَمْرُنَا وَفَاَرۡاَ السَّۡنُوْرَ فَاَسۡلَفَ فِیْهَا مِنْ کُلِّ زَوْجٍ مِّنۡنِیۡنِ وَاَهۡلَکَ اِلَّا مَنۡ سَبَقَ عَلَیْهٖ الْقَوۡلُ مِنْهُمۡ وَلَا تَخۡطِیۡنِیۡ فِی الَّذِیۡنَ ظَلَمُوۡۤا اِنَّهٗمۡ مُّعۡرَفُوۡتٌ ﴿٢٧﴾

دیاریکراو، ئاومان بۆتان بارانده خوار، به جوژی که نه نه وهنده زۆر بیته مه رد بخنکی، وه نه وه نه وهنده یش که م بیته که: تۆمه ی زه وی و، گژوگیاوشک ببی و نه پوی ﴿فاسکناه فی الارض﴾ ئینجا له زه وییدا له جیگه یه کی تایبه تدا جیمان پیدا ورامانگرت و، کردمانه پاشه کهوت. به ده ریاجه، یان به کانی و سه رچاوه ﴿وانا علی ذهاب به لقادرون﴾ وه له هه مان کاتیشتا ئیمه ده توانین له ناوی به رین و له ناو سکی زه وییدا، یان له ناو به رده خره کاندای گومی بکهین. به لی ئاو سه رچاوه ی ژین و ژیان، بۆیه نه فهرمووی: ﴿فانشانا لکم به جنات من نخیل واعناب﴾ سا هه ره به هو ی نه و ئاوه وه گه لی باخه خورماو باخه تریمان بۆتان به دی هیئا ﴿لکم فیها فواکه کثیره﴾ له و باخانه دای میوه هاتی جوړاوجوړی زۆرمان بۆ به دهیپنان ﴿ومنها تاکلون﴾ که له به ره مه کانیشیان نه خو، له هاوین و زستان و وه رزه کانی تر ﴿وشجرة تخرج من طور سیناء﴾ وه هه روه ها جوړه دره ختیکیش. واتو: زه بیتوون که له کیوی تووری سینادا

دېتە دەر ﴿**تَنْبِتْ بِالْأُكْلِ**﴾ شىن دەبىي بەھەلگرتنى رۇن و چەورى و پېخورەوہ بۇ بخۇران، واتە: ھەر ئا بەوجۇرہ لەو جىگايەدا دارىكى قەشەنگمان سەوز کردوہ، کە ھەم زەيتى ھەيەو، ھەم رۇنى ئى ئەگىرى بۇ خواردن، پىغەمبەر ﷺ ئەفەرموى: ((کلوا الزيت وادھنوا به فإنه من شجرة مباركة))، واتە: لەرۇنى زەيت بخۇن و، سەرىشى پىچەور وئارایش بدن، چونکە لە درەختىكى پىرۆزە. أخرجه الإمام أحمد ۴/۹۷. ﴿**وَإِنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ**﴾ بەراستىي لە بەدەيھناني مەرو بزن و گاو و شتردا پەندى فراوان و زۆرتان بۇ ھەيە، کە ھەقوايە بيانکەن بەبەلگە لەسەر بوونی خوا... ﴿**نَسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بَطُونِهَا**﴾ وەلەوہى کە لە سکياندايە پىتانی دەنۆشین، واتە: بە شىرەکەيان- کە لەنۆوان خوین و سەرۋاندا پەيدا ئەبى- سوودمەند ئەبن و ئەيخۇنەوہ ﴿**وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعَ كَثِيرَةٌ**﴾ بەھرە و کەلکى تری زۆريان بۇتان ھەيە: خورى و موو کورکەکەيان بەکار دینن بۇ پىووستىيەکانتان ﴿**وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ**﴾ لىشيان ئەخۇن ﴿**۲۲ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ**﴾ وە لەسەر پشتى ھەندى لەوئازەلەنەو، لەسەر کەشتىيەکان ھەلئەگىرىن و ئەگويزىرەنەوہ. لە چەند سوورەتىكى دیکەشدا ھەندى لەو نىعمەتانە بەگەلانی پىشوویدا باس دەکا، لەگەل ئەوہدا کە بەھىچ شىوہىک پىريان لەو ھەموو بەھرانەى خوا نەکردەوہو سووديان لىوہر نەگرتن، وەک ئەفەرموى: (وتحمل أثقالكم إلى بلد لم تكونوا بالغيه إلا بشق الأنفس إن ربكم لرؤف رحيم) ۷/۱۶، يان (وَلَنَلْنَاهَا لَكُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ) ۷۲/۳۶-۷۳. خوا - بۆنۋونە- چوار شتى گرنگى بۇ نىشانەى دەسەلات و توانايى خوۋى باسکرد، تا ببە ھۆى بپرو ھىنان: شىوہى دروستکردنى ئادەمیزاد، کە ئەو ھەموو ئالو گۆرەى بەسەردا دىت: ئاسمانەکان، باراندنى باران، دارو درەخت، ئاژەل و جۆرەھا ھۆى دیکە بۇ کەلک ئى وەرگرتن.

نوح ﷺ دەچىتە لای ھۆزەکەى:

دواى باسکردنى ئەو ھەموو نازو نىعمەتە بۇئادەمزاد، ئىستاش باسىكى(نوح) دەکاو دەفەرموى: ﴿**۲۳ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ**﴾ بىگومان ئىمە (نوح) ى پەيامبەرمان ﷺ ئارە لای ھۆزەکەى خوۋى، تاهۇشياريان بکاتەوہ ﴿**فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِهِ**﴾ ئەوسا پىيگوتن: ئەى ھۆزەکەم! تەنھا خوا بپەرستن چونکە جگە لەوھىچ پەرستراوىكى تری راستەقىنە بۆئىوہ نىہ ﴿**أَفَلَا تَتَّقُونَ**﴾ دە ئايا ھىشتا ناترسن و پاريز ناکەن لەپەرستنى غەيرى ئەو- کوئايى ناھيئن؟ ﴿**۲۴ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ**﴾ جا گەرە گەرەکانى ھۆزەکەى، -کە خوانەناس و بى وەر بوون- وتیان: ﴿**مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ**﴾ ئەم (نوح) ھىش ھەر مروقيکە وەکو ئىوہ، ھىچ پلەو پایەيەكى لەئىوہ زياتر نىہ! ئەيەوۋى خوۋى بەسەر ئىوہدا زال بکا، جاکەوايوو وريابن! نەخەلەتین ﴿**وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَكًا**﴾ سەربارى ئەوہش ئەگەر خوا ويستباى پەيامبەرىک بنىرى، فريشتەى ئەنارد، نەک ئادەمىي، جا کەوايە با ئەوہربۇخوۋى بلى، ئىوہش بەگوۋى مەکەن ﴿**مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ**﴾ ئەم قسەو باسە کە نوح ئەيکا(داواى پىغەمبەرىتى و، يەكخواپەرستى) تا ئىستا ئىمە لەباو و بايرانمانەوہ نەمان بىستوہ، کەوايە باھەر بۇخوۋى بلى ﴿**۲۵ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جَنَّةٌ**﴾ ديارە ئەو ھىچ بەلگەيەكى بەدەستەوہ نىہ، سەرەراى ئەوہش، بەبۇچوونى ئىمە، ھەر پياويکە تووشى نەخۇشى شىتى بووہ و عەقلى تىک چووہ ﴿**فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ**﴾ وا باشە تا ماوہيەك خۇتان بگرن و چاوہروان بن، ھەتا شىتتەيەکەى نامىنى يا لە ناو ئەچى، يان بەشکو بگەریتەوہ سەر بەرنامەو ئايىنەکەى ئىوہ، ديارە ئەم بۇچوونەيان، بۇچوونىكى پوچەل و بى ناوہرۆکە، بۆيە خوا نەوئاميانىدايەوہو، نە بايەخى پىدان، ئىنجا (نوح) یش بۆى دەرکەوت کە قەومەکەى گومرايى و سەر لىشيوۋى

چه تری رهشی به سهردا هه لداون و چاک نابن، بویه ﴿**قال رب انصرني بما كذبون**﴾ وتی: پهروه ردگارم! ده سا یارمه تیم بدهو سه رمخه، چونکه نهوان منیان به دروژن داناو باوه پریان پی نه کردم. ئینجا خوا وه لامی دایه وه وفه رموی: ﴿**فأوحينا إليه ان اصنع الفلك بأعيننا ووحينا**﴾ ئیمه سروشمان بو نووح کرد: له ژیر چاودیری و فرهانی ئیمه دا، که شتییه که دروست بکه ﴿**فإذا جاء امرنا**﴾ ئینجا ههرکه وادهی بریارمان بو له ناو بردنیا هات ﴿**وفار التنور**﴾ وئاوله ته نوور و جیگانان کر نه که یاندا هه لقولی و فرهی کرد- نه مهش نیشانه ی له ناو بردنیا نه- ﴿**فاسلك فيها من كل زوجين اثنين**﴾ له هه موو جوړه گیانه به رو کائینا تیکی زیندو، جووته نیرو مییه کی بخه ناو ﴿**واهلك إلا من سبق عليه القول منهم**﴾ ههروه ها خیزان و کهس و کارو بنه ماله که ی خویشت، نه وانه یان

نهیئت- ژنه که ت و کوړه که ت- که پیشت بریاری غه رقبوون و تیا چوونیا ن بو دراوه ﴿**ولا تخاطبني في الذين ظلموا**﴾ سه باره ت به وانه ی که سته مکار بوون و باوه پریان نه هینا، قسم له که ل مه که بو پرگار بوونیا ن ﴿**انهم مغرقون**﴾ چونکه به راستی نه وانه له نقوم کراوان و تیا چووان له زه ریا نه که دا ﴿**فإذا استويت أنت ومن معك في الفلك**﴾ جاکاتی خوت و نه وانه ی له که لتان له سه ر که شتییه که سوار بوون و جیگیر بوون ﴿**فقل الحمد لله الذي نجانا من القوم الظالمين**﴾ بلی: سوپاسی ته و اوو و شیاو هه ر بو نه و خواجه یه و له ده ست هوژی سته مکار پرگاری کردین، له سووره تیکی تر دا، نمونه ی نه وه هاتوه و نه وفه رموی: (وجعل لكم من الفلك والأنعام ما تركبون لتستووا على ظهوره ثم تذكروا نعمة ربكم إذا استويتم عليه وتقولوا سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وإنا إلى ربنا لمنقلبون) ۱۲: ۱۴/ ۴۲ ﴿**وقل رب انزلني منزلا مباركا**﴾ کاتیکیش به سه لامه ت که یشتیت و ویستت له که شتییه که دابه زیت بلی: پهروه ردگارم! له جیگایه کی پیروژو به پیت دامبه زینه و نیشته جیم بکه،

﴿**فإذا استويت أنت ومن معك على الفلك فقل الحمد لله الذي نجنا من القوم الظالمين**﴾ ﴿**وقل رب أنزلني منزلا مباركا وأنت خير المنزلين**﴾ ﴿**إن في ذلك لآيات لمن عبادوا الله**﴾ ﴿**ما لكم من الله غيرة**﴾ ﴿**أفلا ننقون**﴾ ﴿**وقال الملائم قومه الذين كفروا وكذبوا بآياتنا الآخرة وأترفنهم في الحياة الدنيا ما هذا إلا بשר مثلكم يا كل ممتا كون منه وشرب ممتا تشربون**﴾ ﴿**ولن أطعمه بشرا مثلكم إنكم إذا لخسرون**﴾ ﴿**أبعدكم أنكم إذا ممت وكنتم رابا وعظما أنكم تحرجون**﴾ ﴿**هيات هيات لما توعدون**﴾ ﴿**إن هي إلا حيلنا الدنيا نموت ونحيا وما نحن بمبعوثين**﴾ ﴿**إن هو إلا رجل أفرأى على الله كذبا وما نحن له بمؤمنين**﴾ ﴿**قال رب انصرني بما كذبون**﴾ ﴿**قال عما قليل ليصبحن نادمين**﴾ ﴿**فأخذتهم الصيحة بالحق فجعلنهم غشا فبعدا للقوم الظالمين**﴾ ﴿**ثم أنشأنا من بعدهم قرونا آخر**﴾

له خراپه و شه پردوور رامگره ﴿**وانت خير المنزلين**﴾ چونکه تو باشتین زاتیکی بو نیشته جی کردنی به نده کانت، دهره نجام له کور دستان که شتییه که له نگه ری گرت. ﴿**إن في ذلك لآيات**﴾ به راستی له و به سه رهاته ی هوژی (نوح) دا، که ل به لگه ی عیره ت هه یه بو خاوه ن عه قله کان ﴿**إن كنا لمبتلين**﴾ خو به راستی ئیمه تاقیکه ره وه بووین بو هوژه که ی نووح، ویستمان بیان نه زموینین.

تبین: ئهم به سه رهاته ی قهومی (نوح) ﷺ له نایه ته کانی (۲۵-۴۸) ی سووره تی (هود) زیاتر روونکرا وه ته وه.

داستانه کە ی عادی سه موود:

﴿^{۳۱} ثم انشاننا من بعدهم قرنا آخرین﴾ ئنجا دواى ھۆزى نوح، نەوھ گەلیکی ترمان (ھۆزى عاد) بەدى ھینا ﴿^{۳۲} فارسلنا فيهم رسولا منهم﴾ ھەر لەناو خۆشیاندا پەيامبەرێکمان (ھوود) ﷺ بۆ ناردن ﴿ان اعبدوا الله مالكم من اله غيره﴾ کە پێیان بڵی: ھەرخوا بەتاک و تەنھا بپەرستن، چونکە بێجگە لەو زاتە پەرستراویکی ترى واتان نزییە بۆ پەرستن بشی ﴿افلا تتقون﴾ دە ئایا لێی ناترسن و، پارێز ناکەن ﴿^{۳۳} وقال الملأ من قومه الذين كفروا وكذبوا بلقاء الآخرة وترفناهم فى الحياة الدنيا﴾ بەلام گەرە گەرەو دەمراسانی ھۆزەکەى - ئەوانەیان باوەریان بە دیداری گەیشتن بە پاشەپۆژ نەبوو و بە درۆیان دەزانی، وە لەژێانی دۆنیا شادا نازو نێعمەتیکی زۆرمان پێدا بوون - وتیان: ﴿ما هذا الا بشر مثلكم﴾ ئەم پێغەمبەر! مەروێ کە، ھەر وەك ئێو زیاتر نێە لەو، واتە: نە فریشتە یەو نە شتیکی تر ﴿ياكل مما تاكلون منه﴾ لەوشتانەش دەخوا کە ئێو لێدەخۆن ﴿ويشرب مما تشربون﴾ و لەوشتانەش ئەخواتەو کە ئێو لێدەخۆنەو، واتە: ھەموو سیفەتەکانی، سیفەتی ئادەمزاڤان! ﴿^{۳۴} ولئن اطعتم بشرا مثلكم﴾ ئەگەر ئێو بۆکەسیکی وەك خۆتان، ملەچ و گوێرایەلیی بکەن و قەسەى ئی وەرگرن ﴿انکم اذا لخاسرون﴾ بێگومان ئەو کات، ئێو زیانمەندانن، سەیرکە چەندە نەزان و کەودەنن، شۆینکەوتنى پەيامبەرەن بە زیانمەندى ئەدەنە قەلەم، کەچى بت پەرستن بە قازانچ و سەرکەوتن دائەنن؟! ﴿^{۳۵} ايعدكم انکم اذا متم وكنتم ترابا وعظاما﴾ ئایا ھوود بەلێن بە ئێو دەدا ھەرکە مردن و بوونە گل و چەند ئیسیکێك ﴿انکم مخرجون﴾ سەر لەنوی زیندوو دەرکێنەو و لەگۆڤ دەرەھێنرێن! ﴿^{۳۶} ميهات ميهات لما توعدون﴾ ھەى ھەى ھەى ھەى! لەو بەلێنانە بە ئێو ئەدرێن، گوايا پاش مردن زیندوو بوونەو ببی، بەتایبەت پاش پزین و بوونە گل! ﴿^{۳۷} ان هى الا حياتنا الدنيا﴾ ژيانمان ھەر ئەم ژيانەى دۇنيایە، جارىکی تر ژيانەو نێە ﴿نموت ونحيا﴾ دەستە یەکمان ئەمرین و، دەستە یەکی تر لەدايک ئەبن و ئەژيین، ئیتر ژيانەو یەکی تر نێە ﴿وما نحن بمبعوثين﴾ زیندووش ناکرێنەو، واتە: زیندوو بوونەو نێە دواى مردن ﴿^{۳۸} ان هو الا رجل افترى على الله كذبا﴾ جا کەوايە باوەرى پێ مەکەن، چونکە ئەو پیاو، ھەر پیاویکە درۆ لەسەرخوا ھەلەدەبەستى ﴿وما نحن له بمؤمنين﴾ خۆ ئێمەش ھەرگیز باوەرى پێناکەین ﴿^{۳۹} قال رب انصرنى بما كذبون﴾ ھوود - دواى ئەو ی بەتەواى لێیان مە یووس و بیزار بوو - وتی: ئێى پەرەردگارى من! دەسا یارمەتیم بدەو سەرم بخە بەسەر یانداو تۆ لەیان ئی وەرگەرە لەبەرەمبەر ئەو وەو کە ئەوان منیان بە درۆزن دانا ﴿^{۴۰} قال عما قليل ليصبح نادمين﴾ خوا فەرمووی: کەمێکی ترو ھەر بەم زوانە - لەوسەر پێچییان - پەشیمان دەبنەو، ئەویش کاتى دیتنى سزاكە یە ﴿^{۴۱} فاخذتهم الصيحة بالحق﴾ ئەوسا بە ھەق نارەتەو دەنگیکی زۆر بەھێز دا یگرتن و دلای بچراندن و میشتکی تەقاندن ﴿فجعلناهم غثاء﴾ و کردماننە وەك پووش و پەلاشی سەر ئاومان. رافە کە رانی قورئان ئەلێن: جبریل یەك نارەتەى بەھێزو توندی بەسەر کردن، زەویى لەژێریانەو کەوتە لەرزە لەرزو ھەموویان بەدەما کەوتن و مردن ﴿فبعدا للقوم الظالمين﴾ دەبا دووری لەرەحمەتى خوا بۆگەلى ستەمكارى.

چەند گەل و ھۆزىکی تر:

﴿^{۴۲} ثم انشاننا من بعدهم قرونا آخرین﴾ لەدواى ئەوان چەندبەرەو گەلیکی ترمان - وەكو ھۆزى صالح و، لھووط و، شوعەیب و.. ھتد - ھینایە کایەو، سەرەنجام ئەوانیش سەرپێچییان کردو. وەك ئەوان لەناومان بردن ﴿^{۴۳} ما تسبق من امة اجلها وما يستأخرون﴾ چونکە ھەر نەتەو گەلیك کاتى بپاریارى لەناو بردنى دەدریت، ئیتر لە ئاکامى حەتمیى خۆى نەپیش ئەکەوێ، نە دوايش ئەکەوێ، واتە: بۆ لەناو بردنى ھەموو کۆمەڵ و گەلیك کاتێکی دیاریی

هیه، نیتر له و کاته ی خویه هیچ پاش و پیشیک ناکات ﴿^{۴۴} **ثم ارسلنا رسلنا تترًا**﴾ پاشان بۆ ههر گه لی له وانه، په یامبه رانی خویمانان -یه ک له دوا ی یه ک-ناردوه، وه ک ئه م ئایه ته ش ده فره موی: (ولقد بعثنا فی کل امة رسولا ان اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت فمنهم من هدى الله ومنهم من حقت علیه الضلالة) ۳۶/۱۶. ﴿**كلما جاء امة رسولها كذبوه**﴾ هه رجار ی ئوممه ت و گه لیکیان پیغه مبه ری- له خو ی بۆ هاتبا- زۆربه یان پروایان پی نه کردون و به درۆزنیان دانان، وه ک ئه فره موی: (یا حسرة علی العباد ما یأتیهم من رسول الا کانوا به یستهزؤن) ۳۰/۳۶. ﴿**فاتبعنا بعضهم بعضا**﴾ ئیمه ش ئه وانه مان به دوا ی یه کدا له ناو بردن به هو ی لاساریانه وه ﴿**وجعلناهم احادیث**﴾ و کردیشماننه باس و خواسی سه رزاری خه لکی، هه رده م به داستان بۆیه کتریان ئه گپرایه وه، وه ک ئه فره موی: (فجعلناهم احادیث و مزقناهم کل ممزق) ۱۹/۳۴. ﴿**فبعدا**

لقوم لا یؤمنون﴾ ده با ئه وانه ی باوه رنهائین هه ر دوور بن له ره حمه ت و میهره بانی خوا ی دلۆقان.

کورت ه باسیکی موسا و فیرعه ون:

﴿^{۴۵} **ثم ارسلنا موسی و اخاه هارون بایاتنا و سلطان مبین**﴾ له پاشان موسا و هاروونی برایمان په وانه کردها و پی به نیشانه کانه مان و به لگه یه کی ناشکرا و روونه وه ﴿^{۴۶} **إلی فرعون و ملاته**﴾ بۆلای فیرعه ون و پیاه و سه رزل گه وره کانی هۆزه که ی ﴿**فاستکبروا**﴾ که چی نکولی و ته که بوریان کرد له پرواهینان "﴿**وکانوا قوما عالین**﴾ چونکه کو مه ل و گه لیکی لووت به رزو خو به زلزان بوون ﴿^{۴۷} **فقالوا انؤمن لبشرین مثلنا**﴾ جافیرعه ون و داروده سه ته که ی گو تیان: جانیایا ده بی ئیمه به دوو که سی وه ک خو مان بپروا بیینین " که هیچیان له ئیمه زیاتر نیه!!" ﴿**و قومهما لنا عابدون**﴾ له کاتی کا هۆزو نه ته وه که شیان به گشتی ملک ه چ و خر مه تگوزار و کو یله ی خو مان؟" ﴿^{۴۸} **فکذبوهما فکانوا من المهلکین**﴾ ئینجا له دوا ی ئه وه موو کو شش و هه وه هه ر

ما تبقی من امة اهلها و ما یستخرون ﴿۴۳﴾ ثم ارسلنا رسلنا تترًا کل ماجاء امة رسولها کذبوه فاتبعنا بعضهم بعضا و جعلناهم احادیث فبعدا لقوم لا یؤمنون ﴿۴۴﴾ ثم ارسلنا موسی و اخاه هرون یتائمتا و سلطان مبین ﴿۴۵﴾ إلی فرعون و ملاته فاستکبروا و کانوا قوما عالین ﴿۴۶﴾ فقالوا انؤمن لبشرین مثلنا و قومهما لنا عابدون ﴿۴۷﴾ فکذبوهما فکانوا من المهلکین ﴿۴۸﴾ ولقد آتینا موسی الکتب لعلهم یتدنون ﴿۴۹﴾ و جعلنا ابن مریم و امه ءآیه و آویناهما إلی ربوة ذات قرار و معین یتأیها الرسل کلوا من الطیب و اعملوا صلیحا إنی یمّا تعملون علیم ﴿۵۰﴾ و إن هذیه امة مکرمة و امة و امة و امة و امة فالفقون ﴿۵۱﴾ ففقطعوا اترهم ینهم زبر کل حزب بما لدینهم فرحون ﴿۵۲﴾ فذره في عمرتهم حتی جین ﴿۵۳﴾ ایحسبون انما نمدھم به من مال ربین ﴿۵۴﴾ فاسرع لهم فی الخیر بل لا یسعرون ﴿۵۵﴾ إن الذین هم من خشية ربهم یشفقون ﴿۵۶﴾ و الذین هم یتائمت ربهم یؤمنون ﴿۵۷﴾ و الذین هم ربهم لا یشکرون ﴿۵۸﴾

باوه ریان پی نه کردن و به درۆزنیان دانان و ده رنه جامیش یاخی بوون، چوونه ریزی تیاچو وانه وه ﴿^{۴۹} **ولقد آتینا موسی الکتاب**﴾ بیگومان له دوا ی فه و تاندنی (فیرعه ون) نامه ی ته ورات -که پر بوو له حوکم و بریار- به موسا مان به خشی ﴿**لعلهم یتدنون**﴾ به لکو قه و مه که ی ری ده رکهن و به ری راستدا بپوون ﴿^{۵۰} **وجعلنا ابن مریم و امه آیه**﴾ هه روه ها کو په که ی مه ریهم "عیسا" و دایکی مان کردنه نیشانه و به لگه یه کی گه وره له سه ر ده سه لاتی خو مان، چونکه عیسا بی باوک له دایک بوو، دایکیشی بی ئه وه ی میزد بکات عیسا ی لی بوو!! ﴿**و آویناهما إلی ربوة ذات قرار و معین**﴾ و هه ر دوو کمان له گرد و جیگایه کی به رزی (بیت المقدس) هه وانه وه نیشته چی کردن، که شوینی قه رار گرتن و هه وانه وه، ناوی له بهر رویشته و ی تیدا بوو.

پاك خور بن و ناكار چاك بن:

﴿يا ايها الرسل كلوا من الطيبات واعملوا صالحا﴾ وتمان: ئەي پەيامبەرەن! ھەر لەخۆراکی پاك و ھەلال بخۆن و، بەردەوام کاری چاك ئەنجام بدەن، واتە: پەيامبەرەنمان گشت بەو جوړه رینمایی کردوون، کەواتە ئوممەت و گەلەكەیشیان دەبێ ھەروا رەفتار بكەن ﴿انی بما تعملون علیم﴾ بێگومان من زاناو ئاگادارم بەوکارو کردەوێیە ئێو دەیکەن، دیارە ئەمە ھەرپەشەییەکی گەورەیشە لە ئوممەت وگەلانی ھەموو پەيامبەرەن (عليهم الصلاة والسلام) بۆیە ھەریەکیان ھەولێ زۆری داوہ کە ھەرلە رەنجەشانی خۆی نان بخوات، وەك ئەفەرموی: ((ما من نبی إلا رعى الغنم، قالوا: وانت یارسول الله؟ قال: نعم، کُنتُ أرعاها على قراريط لأهل مكة)) ھەموو پیغەمبەریك شوانیی مەرپو پەزی کردوو، وتیان: مەگەر تۆش ئەي پیغەمبەری خوا! فەرمووی: بەئێ منیش، لەبەرەمبەر شەش یەکی درەمیكەوہ (مەرم بەخێودەکرد) بۆخەلکانی مەككە. أخرجه البخاری فی کتاب الاجارہ ۱/۴ (۱۴۴). وە ھەروا فەرموویەتی: ((إن داود علیہ السلام کان یأکل من کسب یدہ)) أخرجه البخاری کتاب البیوع ۳/۴، واتە: بێگومانە داوود پیغەمبەر ھەمیشە لە کرد و کوششی دەستی خۆی نانی دەخوارد! ﴿وان هذه امتکم امة واحدة﴾ وە بەراستی ھەر ئەمەشە ئایین و بەرنامە ی تاک و تەنھای ئێوہ ئەي پەيامبەرەن کە ھەر یەك ئایین و یەك بەرنامە یە بۆ بانگ کردنی خەلکی بۆ پەرستنی یەك تاکەخوا، ھەرچەند لەھەندێ ئەحکامی فەرعیدا جوړه جیاوازییەك ھەبێت، بەلام لەعەقیدەو ئایدۆلۆژیدا ھەموویان یەك ﴿وانا ربکم فاتقون﴾ و من پەروردگاری ئێوہم، جا کەوا یە ھۆشیار بن، لەسەرپیچی و، نافەرمانی من خۆپیارین ﴿فتقطعوا امرهم بینهم زیرا﴾ کەچی لەباتی یەكگرتن و یەكپەرزبون لەناوخیاندا، کارو فەرمانی ئایینەکیان بچر بچر کرد و بوونە چەند گروپ و دەستەییەکەوہ، ھەر گروپەش پێگا و پێبازیکی بۆ خۆی ھەلژارد! ﴿کل حزب بما لیدهم فرحون﴾ ھەموودەستەو گروپێك بەو بەرنامەییە لایانە خوشتال و دلخۆشن، بۆیە بەھەرپەشەوہ ئەفەرموی: ﴿فذرهم فی غمرتهم حتی حین﴾ ئەي پیغەمبەر! وازیان ئی بیئە با تاماویەك لە زەلکاوی نەفامی و غەفلەتی خۆیاندا قەتیس بمێنن، ئەوجا ئەوکاتە چاك ئەزانن چییان پێدەکەم ﴿ایحسبون انما نمدهم به من مال وبنین﴾ ناخۆ ئەوان پێیان وایە کە بەو مال و مندالە پێیان دەبەخشین ﴿یسارع لهم فی الخیرات﴾ دەمانەوی بەپەلە لەو نێعمەتانە بەرھەورەیان بکەین؟ ﴿بل لا یشرعون﴾ نەخیر، ئەوانە تێناگەن، ئەگینا مال و مندال نیشانە ی چاکی و پێز لێنان نیە، بەلکو بۆ تاقیکردنەوہ یە.

خیرخوازان بناسە:

جا دوا ی ریسوا کردنی ئەوانە ی بوونەتە چەند دەستەو تاقمێك، دیتە سەر وەسفی ئەوانە ی کە بەراستی شیایو مال و مندال پێدانن و یەكپەرزیشن، وەك ئەفەرموی: ﴿إن الذین هم من خشية ربهم مشفقون﴾ بێگومان ئەوکەسانە ی کە ھەمیشە لە بەرپەروردگاریان دلێان دەترسی ﴿والذین هم بأیات ربهم یؤمنون﴾ ئەوانەش کە بەگشت بەلگەکانی پەروردگاریان باوەر دەکەن ﴿والذین هم بریهم لا یشرکون﴾ ئەوانەش کە ھەرگیز ھاوبەش بۆ پەروردگاریان دانانی ﴿والذین یؤتون ما اتوا﴾ و ئەوانەش وا ھەقە ببەخشن لەوماڵە ی خوا پێیداوون، دەبەخشن ﴿وقلوبهم وجة﴾ کەچی ھیمن دلێان دەلەرزێ ﴿انهم إلی ربهم راجعون﴾ لەگەرەنەوہ یان بۆلای پەروردگاریان، واتە: ئەترسن لەو رۆژدا کارەکانیان باتل و پووچەل بێت ﴿أولئک یسارعون فی الخیرات﴾ ئەوانە ی ئەو وەسفانە یان تێدایە، کەسانیکن لە ئەنجامدانی کارە چاکەکاندا - لەبەر رەزامەندی خوا - ھەمیشە بە تالووکەن و پەلەئەکەن ﴿وهم لها سابقون﴾ وەبۆ ئەنجامدانی کارەچاکەکان، لە خەلکی تر لە پێشتەن.

دادوهری خاوا بیباری موشریکان :

﴿ **ولا نكلف نفسا إلا وسعها** ﴾ ئهركی به پیئی توانا نه بی نا یخهینه سهر کهس ﴿ **ولدينا كتاب ينطق بالحق** ﴾ دوسیو نامه ی هه مووکه سیگمان بو تۆمارکردنی کردو ده کانیان لایه که به راست و هه قگو یانه قسه نه کات، هه به پیئی نه وهش تۆله و پاداش ئه درینه وه ﴿ **وهم لا يظلمون** ﴾ وه هیچ جوړه سته میکیشیان لینا کری ﴿ **بل قلوبهم فی غمرة من هذا** ﴾ به لکو بی باوه رانی قورهیش له مه دلیان خافل و بی ناگیاه و سه ریان دهرناچی و تیناگهن ﴿ **ولهم اعمال من دون ذلك** ﴾ وه بیجگه له وهش چه ند کارو کرده وه یه کی ناپه سه ند و نابه جییان هه یه ﴿ **هم لها عاملون** ﴾ که هه میشه نه بنجامی ئه دهن ﴿ **حتى إذا اخذنا مرفیهم بالعذاب** ﴾ تا ئه وکاته ی که خه لکه خوشگوزه رانه کانیان

دوچارو گرفتار ئه که یه به سزای دوا روژی قیامهت، له دنیا شدا گه لی جار دوچار دهن ﴿ **إذا هم یجارون** ﴾ ئیتر ئه وکاته له پر نه عره و هاوریان لی بهر نه بیته وه، وه ک هاوری وه حشیی بیابانه کان، وه ک خوا له جییه کی ترده هه رشه دهکا و ئه فهرموی: (وذرنی والمکذبین اولی النعمة و مهلهم قلیلا) ۱۱/۷۳. یان ده فهرموی: (کم اهلکنا من قبلهم من قرن فنادوا ولات حین مناص) ۳/۳۸. ﴿ **لا تجاروا الیوم** ﴾ له قیامهتدا پییان ئه لئین: ئه مرؤ ئیتر ئیوه به هیچ جوړی هاوار مه کهن ﴿ **إنکم منالا تنصرون** ﴾ چونکه بیگومان ئیوه له لایه ن ئیمه وه کۆمه کی نا کرین ﴿ **قد کانت آیاتی تتلی علیکم** ﴾ چونکه به راستیی ئه وکاته ی نایه ته کانی ئیمه تان به سه ردا نه خوینرانه وه ﴿ **فکنتم علی اعقابکم تنکصون** ﴾ ئیوه هه مووتان پاشه و پاش ئه کشانه وه، وه ک خوا خوئی له جییه کی ترده ئه فهرموی: (ذلکم بانه إذا دعی الله وحده کفرتم و إن یشرک به تؤمنوا فالحکم لله العلی الکبیر). ﴿ **مستکبرین به** ﴾ له به رامبه ریاندا خوتان زور به زل ئه زانی ﴿ **سامرا تهجرن** ﴾ بیجگه له وهش به درییژی شه وو

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَاءً آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٩﴾ أُولَٰئِكَ يَسْرِغُونَ فِي الْحَيَاتِ وَهُمْ لَهَا سَاقُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَا تَكْلَفْ نَفْسًا وَلَا وَسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يَظْمُونَ ﴿٧١﴾ بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِنْ هَٰذَا وَلَهُمْ أَعْمَلٌ مِنْ دُونِ ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا عَمِلُونَ ﴿٧٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مَرْفِیْهِم بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٧٣﴾ لَا تَجْعَلُوا الْيَوْمَ إِنَّا لَنُصْرُونَ ﴿٧٤﴾ فَذَٰكَاتِ ءَايَاتِي تُتْلَىٰ عَلَیْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تُنْكَصُونَ ﴿٧٥﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَمِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٧٦﴾ أَفَلَمْ يَذَّبُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٧٧﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٧٨﴾ أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَكَرَّهُمُ الْحَقُّ كَرِهُوا أَلَّا يُؤْمِنُوا بِالْحَقِّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧٩﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَجَ رِبَاكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّزْقِينَ ﴿٨٠﴾ وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨١﴾ وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنُكَوِّنُكَ

شه وگاریش له دهوری کابه دا داده نیشتن و سه بارهت به قورنان و به په یامبه ر ﷺ هه رقه سی خراپ و نابه جی تان ئه کرد ﴿ **أقلم یدبروا القول** ﴾ ناخو ئه وان تینه فکرا نه له م گوفتاره، واته: له قورنان، تا به و هویه وه بزائن کتیبیکی مؤعجیزه وه له لای خوا وه ندیانه وه یه؟ ﴿ **ام جاءهم ما لم یات آباهم الاولین** ﴾ یان ئه و بانگه وازه ی پیغه مبه ره ی ها تو وه بۆلایان، نامویه به بانگه وازه کانی پیغه مبه رانی پیئشو، که با پیرانیان پییان گه یشتوون؟ واته: ئه و بانگه وازه ش موحه ممه د (پیغه مبه ر) ها تو وه پیئی، هه ر له جوړو چه شنی بانگه وازی پیغه مبه رانی پیئشو، که به با پیرانیان نامۆنه بووه ﴿ **ام لم یعرفوا رسولهم فهم له منکرون** ﴾ یا خود ئه وه یه که په یامبه ره که ی خو یان نه ناسی بوو که چه نده به ره وشت و راستگوو کردار شیرین بووه، بویه ئاوا دژی ده وستن و نکولی ئه کهن؟ خو ئه وهش وانییه، چونکه چاک ئه یناسن، که چ ره وشت به رزیکه ﴿ **ام یقولون به جنة** ﴾ یا خود ئه لئین شیتته و جن دهستی

لیوه شانده! ﴿بل جاءهم بالحق﴾ نا، هرگیز وانیه، به لکو نهو به ثایینیکی ههق و راستیی بولای نهوان هاتوه واکثرهم للحق کارهون﴾ به لام زۆربه یان ههقیان پیناخۆشهو، سهخه قن پیی ﴿ولو اتبع الحق أهواءهم﴾ نهگه ههق و راستیی خوا دواى ههواو ئاره زووی نهوان کهوتبا، چۆنیان پیخۆشبا، ههق ئاوا بووبا ﴿لفسدت السموات والأرض ومن فیهن﴾ بیگومان نیستا سیسته می ناسمانه کان و زهوی و ههروستکراویکی تریش تیاپاندايه، دهشیواو تیکده چوو، چونکه بوونه وهر له سه ربناغه ی دادپهروه ری و دادگه ری دامه زراوه، نهک به ئاره زووی نهوان بیته، چونکه هه ندی شت هه رچهند ناههقی و سته می ش بیته هه ربه لای نهوانه وه حهقه! وهک خوا نه فهرموی: (لوکان فیهما آلهة إلا الله لفسدتا) ۲۲/۲۱. ﴿بل اتیناهم بذکرهم﴾ له حالیکدا ئیمه قورنانیکمان پیدان که به ههق ئامۆزگاریان دهکا ﴿فهم عن ذکرهم معرضون﴾ که چی نهوان له وه پوو وهرده گپن ﴿ام تسالهم خرّجا﴾ یان له بهرامبه ر نهوه وه که تو ئیسلامیان بۆباسده کهیت، داواى مزه و هه زینه یه کیان لیده کهیت، تائه وانی ش بپروا نه هیئن؟! ﴿فخراج ربک خیر﴾ خۆنه وه ش نه بووه، چونکه کرى و مزه ی پهروه رداگارت له هه موشتیک چاکتره، وهکو خوا خوی له سووره تیکى تردا نه فهرموی: (قل ما سالتکم من اجر فهو لکم ان اجرى إلا على الله) ۴۷/۳۴. یان وهک نه فهرموی: (قل ما اسألكم علیه من اجر وما انا من المتکلفین) ۸۶/۲۸. ﴿وهو خیر الرازقین﴾ وه نه ویش باشت رینی پۆزیده رانه ﴿وانک لتدعوهم إلى صراط مستقیم﴾ وه بیگومان تۆبانگیان هه ربۆ ریگا و ریبازی راست و دروست ده کهیت، که ئایینی پیروزی ئیسلامه، کهواته نهوپه یامبه ره زۆر شایسته یه که ئیوه دواى بکهون ﴿وإن الذین لا یؤمنون بالآخرة﴾ نهوانه ش که باوه ر به رۆژه که یتراخیره ت(ناهیئن) ناهینن ﴿من الصراط لناکبون﴾ نهوه له ریگا و ریبازی راست لاده دن، نه گینا چۆن ئابه و شیویه نه توان مله ملی بکهن؟ ﴿ولو رحمناهم وکشفنا ما بهم من

﴿وَلَوْ رَحَّمْنَهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجَوَانِ طَغَيْنَهُمْ يَعْهَوْنَ﴾ (۷۵) ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْأَذْبَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَضُرُّهُمْ﴾ (۷۶) ﴿حَتَّى إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذْأْتَمُّ فِيهِ مَبْلُوسُونَ﴾ (۷۷) ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ (۷۸) ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ (۷۹) ﴿وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (۸۰) ﴿بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالِ الْأَوَّلُونَ﴾ (۸۱) ﴿قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا إِذَا نَأْتِی لَمَبْعُوثُونَ﴾ (۸۲) ﴿لَقَدْ وَعَدْنَا لَكُنَّ وَءَابَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِن هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ (۸۳) ﴿قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (۸۴) ﴿سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ (۸۵) ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ (۸۶) ﴿سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا نُنْقِطُ﴾ (۸۷) ﴿قُلْ مَنْ يَدْعُو مَلَکُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِیْزُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (۸۸) ﴿سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنِّي تُسْحَرُونَ﴾ (۸۹)

ضر﴾ خو نهگه له گه ل مللانی کردنیاندا ره حمان پیکردبان و نهوانه حهتی و به لایه شمان له سه ر لایردبان، واته: گرانی و بی بارانیان له سه ر لادابان ﴿للجوا فی طغیانهم یعمهون﴾ هه ربه سه رگه رانی له سه رکه شی خویان ملیان دهناو ده مانه وه ﴿ولقد اخذناهم بالعذاب﴾ به راستیی به سزای جوړاو جوړیش قارمان لیگرتن، واته: (به لاو گرانی و قات و قرییمان به سه ریاندا) ﴿فما استکانوا لربهم﴾ که چی له گه ل نه وه شدا بهرامبه ربه پهروه رداگریان نه ملکه چ بوون و ﴿وما یتضرعون﴾ نهکرو و زانه وه، بۆ لایردنی سزا که، به لکو هه ر درێژه یان به خراپه و خراپه کاری خویاندا، نه گینه خوا وه لامی نه دانه وه ﴿حتى إذا فتحنا علیهم بابا ذا عذاب شدید﴾ تا کاتی که ده رگای سزایه کی توندو قورسیان لیده کهینه وه ﴿اناهم فی مبلسون﴾ ئیتر هه موو تییدا ناؤمی د ده بن، واته: به چه ند جوړه سزایه ک تا قیما نکرده نه وه، که چی هه ر که لکی نه بوو، تاسه ره نجام دوو چاری سزای سه ختی قیامه ت ده بن، ئیتر له هه موو ده رگایه کی خیر و

چاکه بئ هیواو ناھومید دھن. له (بوخاریی) و (موسلیم) دا ھاتوو: کاتی که قورھیش نافەرمانی و، سەرپیچییان له پیغهمرکرد ﷺ، نژای شەری لیکردن و فەرمووی: ((اللهم اعنّی علیهم بسّیع کسّیع یوسف)) خوایه! به ھوت سالی وشکە سال(واتە: ھوت سالی بیبارانی وگرانی) وەک ھوت سالەکی (یوسف) یارمەتیم بدو سەرمخەبەسەریاندا، چاپاش دوچار بوونیان لەخواپارەنەو، بەلام چونکە راستبێژ نەبوون، خوا وەلامی نەدانەو و نەھات بەھانایانەو. ^{۷۸} **﴿وہو الذی انشأ لکم السمع والأبصار والأفئدة﴾** ھەرئەوازاتەیه که ھیزی بیستن و بینین وئامیزی ئاوەزو دای پێدان، تا بەھەر یەک لەوانە لە بوونەوەر. باشتەر تیبگەن و ورد بینەو و دلیان بدەنی و، سەرئەنجام گوێرایەلی خوا بن **﴿قلیلا ما تشکرون﴾** کەچی ئیو لە چاوە و گش نیعمەتانەدا زۆر کەم سوپاس وشوکرانە بژیری دەکەن! ^{۷۹} **﴿وہو الذی ذراکم فی الأرض﴾** ھەر ئەویشە ئیو وەک تۆو لەم زەویەدا بلّاو پیکرد **﴿والیہ تحشرون﴾** وھەرلای ئەویش کۆدەکرینەو، بۆ حیساب و پاداش و تۆلە، پاش پەرگەندەییان ^{۸۰} **﴿وہو الذی یحیی یمیت﴾** ھەر ئەویشە ژین دەبەخشی و، مردوان زیندوو دەکاتەو، زیندوانیش ئەمرینی **﴿ولہ اختلاف اللیل والنہار﴾** جیاوازی شەو و پۆژ، ئال و گوژ، زیاد و کەمکردنیان و بەدوا یەکھاتنیان، ھەر بۆئەو، نەک کەسیکی تر **﴿افلا تعقلون﴾** دەی ھەر تیناگەن و ژیریتان ناخەنەگەر؟ ئالین زاتیک خاوەنی ئەو ھەموو دەسەلاتە بئ، ئەی چۆن لێنایەت سەر لەنوی مردوان زیندوو بکاتەو؟! **﴿بل قالوا مثل ما قال الأولون﴾** نەخیر، ژیرنا بن و تیناگەن، بەلکۆئەمانیش ھەر ئەو دەلین کە پیشینانیان گوتیان ^{۸۱} **﴿قالوا: إذا متنا وکنا ترابا وعظاما﴾** گوتیان: باشە! ھەرکە مردین و بووینە گل و ئیسکە پزیو **﴿إننا لمبعوثون﴾** ئاخۆ بوجاریکی تر زیندوو دەکرینەو؟! دیارە ئەوان شتیوا زۆر بەنەگونجاو و دور دەزانن ^{۸۲} **﴿لقد وعدنا نحن وآبائنا هذا من قبل﴾** خو بیئسوئەم بەلینی زیندوو بوونەو، ھەم بەخۆمان و ھەم بە باپیرانیشتان - پیش ھاتنی موخەمەد ﷺ - پیدرا **﴿إن هذا إلا أساطیر الأولین﴾** ئیمە دلیان کە ئەم قسانە گش پرو پالانتەو ھەلبەستراوی پیشینانە، لەو بەولاو شتیکی تر نیە، خواش لەسەر زمانی ئەوان، لەچەند سوورەتیکی ترد ئەفەرموی: (إذا کنا عظاما نخرة قالوا تلك إذا كرة خاسرة) ۱۱/۷۹-۱۲. یان دەفەرموی: (وضرب لنا مثلا ونسی خلقه...) ۷۸/۳۶.

موشریکیش ددان بە (یووبییەت) دا دەنی:

^{۸۳} **﴿قل لمن الأرض ومن فیها﴾** پێیان بلّی: ئەی موخەمەد! ﷺ باشە! زەویی و گشت ئەوانە لەزەویدان و دەژین ھی کئیە؟ "کی دروستی کردون و، لە نەبوونەو ھیناوانی خانە یووەکانەو؟ **﴿إن کنتم تعلمون﴾** ئەگەر ئیو ئەزانن، ئادە ییم بلّین، دیارە چاریان نیە ھەر دەبی راستیەکان بسەلمینن، بۆیە لەو لەمدا ^{۸۴} **﴿سیقولون للہ﴾** دەلین: ئەوانە ھەموو مولک و تاییبەتمەندی خوان **﴿قل افلا تذکرون﴾** پێیان بلّی: جا کە ئاوا، ئەی بۆ بیر ناکەنەو، تا بزائن زاتیک دەسەلاتی ئاوا ھەبی، ھەر ھەمان دەسەلاتیشی دەبی بۆزیندوو کردنەو ^{۸۵} **﴿قل من رب السموات السبع ورب العرش العظيم﴾** پێیان بلّی: ئەی کی پەروردگاری ھوت ئاسمانەکانە؟ ئەی کی پەروردگاری (عرش) ی مەزن و گەورە؟ لەکۆتایی سوورەتە کە دەفەرموی: (رب العرش الکرم) ^{۸۶} **﴿سیقولون للہ﴾** دیسان گش دەلین: ھەر خوا یە پەروردگار و بەدیھینەریان **﴿قل افلا تتقون﴾** پێیان بلّی: باشە! ئیتر بۆ لەخوا ناترسن، تا ھاوبەش و ھاوئەلی بۆ دانەنن؟ ^{۸۷} **﴿قل من بیدہ ملکوت کل شی﴾** پێیان بلّی: ئەی دەسەلاتی گش بوونەو بە دەست کئیە **﴿وہو یحیی ولا یجاری علیہ﴾** وکە ئەو پەنای پەناخواز دەدا و، دژی ئەو پەنا نادریت **﴿إن کنتم تعلمون﴾** ئەگەر ئەزانن کئیە؟ ئادە ییم بلّین. ^{۸۸} **﴿سیقولون للہ﴾** دیسان دەلین: ھەر بۆ خوا یە **﴿قل فانی تحشرون﴾** پێیان بلّی: دەسائە ی

چون فریو ده خوون و چاوتان له ناستی راستیه کان به ستراره؟ ﴿**۱۰**﴾ **بل اتیناهم بالحق** ﴿ به لکو ئیمه راستیی و هه قمان بویان هیئا، **وانهم لکاذبون** ﴾ نه وان دروژنن که ده لئین: خوا مندال و هاوبه شی هیه.

خوا شه ریکی نییه:

خوای گه وره له م نایه تانه دا حاشاده کا له دانانی شه ریک و هاوبه ش بۆی، و هکو ده فرموی: ﴿**۱۱**﴾ **ما اتخذ الله من ولد** ﴿ خوا هه رگیز مندالی بۆ خوئی هه لنه بژاردوه، جا ئه وکه ی پیویستی به مندال هیه، تامندال بۆخوئی بگریت؟ ﴿**وما كان معه من إله**﴾ و هیچ په سترایکیشی نه کردوه به شه ریک بۆخوئی، هه ر خوئی و تاک و ته نیایه ﴿**إذا لذهب كل إله بما خلق**﴾ خو ئه گه ر هاوبه شی بووبا - وه ک ئه وان پییان وایه - ئه وده مه هه ریه ک له و خویانه ده چووبه لای

دروستکراوی خوئی وه، بۆ خوئی سه په رشتی ده کردو ئه وسا یاسای بوونه وهر تیک ده چوو، و هکو ئیستا نه ده ما **ولعلا بعضهم على بعض** ﴿ و هه ندیکی زال ده بووبه سه ر هه ندیکا، وه ک پاشاکانی دنیا، جا که ئیستا هیچ شتیکی و نابینری، مانای وایه هه ر خوییه کی تاک و ته نیایه هیه ﴿**سبحان الله عما يصفون**﴾ خواتاک و ته نیایه، بیخه وشه بیگه رده، له ئه وشتانه ی ئه وان و ده سفی خوای پیده که ن و، ده لئین هاو له و مندالی هیه ﴿**عالم الغيب والشهادة**﴾ له گش نهینی و نادیار، ناشکراو دیار، زاناو به ناگایه ﴿**فَتعالى عما يشركون**﴾ جا که و ابوو خوا به رزه و، له سه رووی ئه و شتانه ویه موشریکان ده یانکه نه شه ریک و هاوبه ش وهاوتای.

فه رماندان به پیغه مبه ر، به پارانه وه به رله هاتنی سزا:

خوای کاردروست فه رمان به پیغه مبه ر ده دا که له کاتی به لاو ناره حه تییدا بپاریتته وه و دو عا بکات: و هکو ده فرموی: ﴿**۱۲**﴾ **قل رب إني تريني ما يوعدون** ﴿ بلی: ئه ی په روه ردگاری من! ئه ر هه ر ده بی بری له و سزایه م نیشان

بدهیت که هه ره شه ی پیده که یته له وخوانه ناسانه، واته: ئه ر سزادان و، منیش له ژیندا بووم ﴿**۱۳**﴾ **رب فلا تجعلني في القوم الظالمين** ﴿ په روه ردگاره که م! مه مخه ره ریزی خه لکانی سته مکاره وه، له فه رمووده یه کدا ها تووه و ده فرموی: ((وإذا أردت بقوم فتنة، فتوفني إليك غير مفتون)) پيشه واه (ئه حمه د، ترمزی). ﴿**۱۴**﴾ **وإنا على ان نريك ما نعدهم لقادرون** ﴿ وخو به راستیی ئیمه ده توانین ئه و سزاو تو له یه ی ئه وانه ت نیشان بدهین که به لئیمان پیداون، به لام له به ر هه ر بریارو حیکمه تیک بیته که خو مان ئه یزانین ئه نجامی ئه و هه ره شه یه دوا ئه خه ی بۆ روژی به ری، هه تا به لکو مناله کانیان باش بین.

بَلْ أَتَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿۱۰﴾ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَّ بِلِكُلِّ إِلَهٍ يَمَاحِلُ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿۱۱﴾ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّى عَمَّا يَشْرِكُونَ ﴿۱۲﴾ قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيدُنِي مَا يُوعَدُونَ ﴿۱۳﴾ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۱۴﴾ وَإِنَّا عَلَى أَنْ تُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ ﴿۱۵﴾ أَدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّبِيَّةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿۱۶﴾ وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ ﴿۱۷﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ﴿۱۸﴾ حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿۱۹﴾ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿۲۰﴾ فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿۲۱﴾ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۲۲﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿۲۳﴾ تَلَفَحَ وَجُوهُهُمُ النَّارَ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿۲۴﴾

ئىنجا بۇ تىكەلىكىنى مەردىم بە شىۋازىكى خۇپەسەندە خۇي كاپرەوان دەفەرمۇي: ﴿**ادفع بالتى** **هى احسن السيئة**﴾ ھەمىشە ئەي پىغەمبەر! ھەل ۋە گەلىاندە بەجوانترىن و چاكتىرىن شىۋە پال بەخراپە ۋە بنى. واتە: ھەردەم بەكردارى جوان و شىرىن لەگەل ۋە تېرستەكانى ھۆزەكتەدا، رەفتار بىكەو چاۋپوشىيان ئى بىكە، لە سوورەتتىكى تردا ھاتوۋە دەفەرمۇي: ﴿**ادفع بالتى** ھى احسن فاذا الذى بينك وبينه عداوة كأنه ولي حميم. وما يلقاها إلا الذين صبروا...﴾. ﴿**نحن اعلم بما يصفون**﴾ ئىمە باشتەر ئازىن بەۋەي ئەوان دەيلىن و ۋەسفى تۆي پىدەكەن، دەرەنجامىش پاداشتىيانى لەسەر دەدەينەۋە، جا كەوايە تۆ بى تاقەت مەبە لىيان، بەلى چاكە كىردن لەگەل خراپكاراندە بەلای نەفسەۋە شىتىكى زۆر قورسەۋ، شەيتان ۋەدە گىرتى بۇدروسىت دەكات، بۇيە خۇا بەپىغەمبەر ئەفەرمۇي: ﴿**وقل رب اعوذ بك من هزات الشياطين**﴾ بلى پەرۋەردىگارى من! پەنا بەتۆ ئەگىر لەتىكوتاندن و دىنەنە ۋەسۋەسەي شەيتانەكان "كە بەرەۋە كارى خراپ بىمەن و نەھىلن لەبەرەمبەرى خراپەۋە چاكە بىكەم" ﴿**واعوذ بك رب ان يحضرون**﴾ ۋەخۆشم ھەر بەتۆ ئەسپىرم ئەي پەرۋەردىگارىم! كە ئەوان بىنە لامەۋە بۇ تىكدانى كارەكانم. (ۋەلىدى كۆپى ۋەلىد) وتى: ئەي پىغەمبەر! خۇا! گەل جار ھەست بەتەنىيى و بى تاقەتتى ئەكەم، ئەۋىش فەرمۇي: ((إِذَا اخَذْتَ مَضْجِعَكَ فَقُلْ: اَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَةِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونَ)) كاتى چوۋىتە سەرجىگەكەت بۇخەۋ ئەم دوعايە بخوینە، ئىتر بىگومان ھەرگىز ئەوانە لىت نىزىك نابنەۋە، ناشتوانن ھىچ جۆرە زىانىكت پى بگەينەن.

حالى كافران لە سەرە مەرگدا:

حالى بەدحالى حاشاكەرانى دىنى ئىسلام لەگىيانەللا دا، لەم چەن ئايەتەندە رادەگەينەي و، دەفەرمۇي: ﴿**حتى إذا جاء أحدهم الموت**﴾ خۇانەناسان ھەر دىرئە بەكارى خراپ و بى بېۋايى خۇيان ئەدەن تا كاتى مردن يەخەي يەكە بەيەكەيان دەگىرىت و ئەحوالى ئاخىرەتى بۇ ئاشكرا دەبى ﴿**قال رب ارجعون**﴾ ئەۋسا ئەلى: پەرۋەردىگارىم! بىگىرەۋە بۇ دىنيا ﴿**على اعمل صالحا فيما تركت**﴾ بەشكو ئەۋكارەچاكەي كاتىخۇي لەدەستەم چوۋە بىكەم ﴿**كلا إنها كلمة هو قائلها**﴾ نەخىر! ھەرگىز ئەۋ داخۇازىيە جىبەجى نابىت، ئەۋەش ھەر قەسەيە- ئەۋ بەناچارى- دەيكات ﴿**ومن ورائهم برزخ إلى يوم يبعثون**﴾ ۋەتاپۇژى زىندوۋ دەكرىنەۋە لەمپەرىكى زۆر گەۋرەيان لەپىشدايەۋە ناتوانن بگەرىنەۋە بۇ دىنيا، واتە: ھەرگىز ناگەرىنەۋە ھەر لەسزاشدا دەبن. (تەفسىرى ئىبن كەسىر) دەلى: (قال مجاهد: البرزخ: الحاجز ما بين الدنيا والآخرة. وقال محمد بن كعب: البرزخ: ما بين الدنيا والآخرة، ليسوا مع أهل الدنيا يأكلون ويشربون، ولا مع أهل الآخرة يجازون بأعمالهم. وقال أبو صخر: البرزخ: المقابر، لا هم فى الدنيا ولا هم فى الآخرة، فهم مقيمون إلى يوم يبعثون). واتە: پاش مردن حالەتى (بەرزەخ) يان دى، ئەۋىش نەۋەك حالەتى قىيامەتە، تا پاداش و تۆلە ۋەرگىر، نەۋەك بارى دىناشە: تا خۇراك و ئىسراحتەتى ھەبى.

كارۋەردەۋەي مەۋفۇ كىشائە دەكرى:

﴿**فإذا نفخ في الصور**﴾ ئىنجا كاتى لە جارى دوۋەمدا، فوكرا بەشەپپوردا، بۇ زىندوۋ بوۋنەۋە ﴿**فلا انساب بينهم يومئذ**﴾ ئىتر لەبەر قورسىي و نارەھەتتى ئەۋ رۆژەيە، ھىچ نەسەب و خۇمايەتتىك لەنىۋانىاندە ناخۇنىرىتەۋە، چۈنكە ھەركەسەي سەرقال و سەرگەرمە بەكارى خۇيەۋە، پەردەۋى نىيە، تا ئاۋەر بەلای خۇمەكەيەۋە بداتەۋە، تەنھا كەردەۋەي چاك و بېۋايى چاك كەلكى دەبى بۇي ﴿**ولا يتساءلون**﴾ ۋەلەيەكتىش ناپرسن، چۈنكە ھەركەكە كارى خۇي ھەيە، بەۋ شىۋەيە كە خۇا دەفەرمۇي: (يوم يفر المرء من أخيه، وأمه وأبيه) ۳۵/۳۴/۸۰.

﴿ **فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ** ﴾ نینجا نه وکسه سی تای تهر ازووی کی شانیه کرد وه کانی قورس و سه نگین بی ﴿ **قَاوَلُكَ هَمَّ الْمَفْلُحُونَ** ﴾ نه وه نه وانه سهر فرازو پرزگارد هبن ﴿ **وَمَنْ خَفَتْ مَوَازِينُهُ** ﴾ هر که سیکیش تهر ازووی چاکه سی سووک بی، واته خراپه کانی له چاکه کانی زیاتر بیت. ﴿ **قَاوَلُكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ** ﴾ نه مانه نه وکسه سانه زیانیان به خویمان گه یاندوه و گو مپراو به دبیه ختبیون و خوینیان له کیس چووه ﴿ **فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ** ﴾ به هتا هتا ییش له دوزخدا نه میننه وه وه هر گیز پرزگاریان ناییت ﴿ **تَلْفَحُ وَجوهَهُمُ النَّارُ** ﴾ شو له و بلیسه سی ناگر چرو چاریان ده برژینی و ﴿ **وَهُمْ فِيهَا كَالْحُوتِ** ﴾ و لیوه کانی شیان هله دهرچی. له فهرمووده یه کیشدا هاتووه: (تَشْوِيهِ النَّارُ فَتَتَقَلَّصُ شَفَتُهُ الْعُلْيَا حَتَّى تَبْلُغَ وَسَطَ رَأْسِهِ وَتَسْتَرْخِي شَفَتُهُ السُّفْلَى حَتَّى تَضْرِبَ سُرَّتَهُ) رواه احمد والترمذی وقال: حسن غریب. واته: ناگر روومه تیان ده برژینی و، لیوه کانی سه روویان هله دهرچی و، نه ره ویته وه بو ته وه سه ریان و، لیوی خواره ویشیان به رده بیته وه تا ده گاته ناوکیان! دوزخیه کان ددان به به دبیه ختی خویندا ده نین:

﴿ **قَاوَلُكَ هَمَّ الْمَفْلُحُونَ** ﴾ نینجا نه وکسه سی تای تهر ازووی کی شانیه کرد وه کانی قورس و سه نگین بی ﴿ **قَاوَلُكَ هَمَّ الْمَفْلُحُونَ** ﴾ نه وه نه وانه سهر فرازو پرزگارد هبن ﴿ **وَمَنْ خَفَتْ مَوَازِينُهُ** ﴾ هر که سیکیش تهر ازووی چاکه سی سووک بی، واته خراپه کانی له چاکه کانی زیاتر بیت. ﴿ **قَاوَلُكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ** ﴾ نه مانه نه وکسه سانه زیانیان به خویمان گه یاندوه و گو مپراو به دبیه ختبیون و خوینیان له کیس چووه ﴿ **فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ** ﴾ به هتا هتا ییش له دوزخدا نه میننه وه وه هر گیز پرزگاریان ناییت ﴿ **تَلْفَحُ وَجوهَهُمُ النَّارُ** ﴾ شو له و بلیسه سی ناگر چرو چاریان ده برژینی و ﴿ **وَهُمْ فِيهَا كَالْحُوتِ** ﴾ و لیوه کانی شیان هله دهرچی. له فهرمووده یه کیشدا هاتووه: (تَشْوِيهِ النَّارُ فَتَتَقَلَّصُ شَفَتُهُ الْعُلْيَا حَتَّى تَبْلُغَ وَسَطَ رَأْسِهِ وَتَسْتَرْخِي شَفَتُهُ السُّفْلَى حَتَّى تَضْرِبَ سُرَّتَهُ) رواه احمد والترمذی وقال: حسن غریب. واته: ناگر روومه تیان ده برژینی و، لیوه کانی سه روویان هله دهرچی و، نه ره ویته وه بو ته وه سه ریان و، لیوی خواره ویشیان به رده بیته وه تا ده گاته ناوکیان! دوزخیه کان ددان به به دبیه ختی خویندا ده نین:

﴿ **قَاوَلُكَ هَمَّ الْمَفْلُحُونَ** ﴾ نینجا نه وکسه سی تای تهر ازووی کی شانیه کرد وه کانی قورس و سه نگین بی ﴿ **قَاوَلُكَ هَمَّ الْمَفْلُحُونَ** ﴾ نه وه نه وانه سهر فرازو پرزگارد هبن ﴿ **وَمَنْ خَفَتْ مَوَازِينُهُ** ﴾ هر که سیکیش تهر ازووی چاکه سی سووک بی، واته خراپه کانی له چاکه کانی زیاتر بیت. ﴿ **قَاوَلُكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ** ﴾ نه مانه نه وکسه سانه زیانیان به خویمان گه یاندوه و گو مپراو به دبیه ختبیون و خوینیان له کیس چووه ﴿ **فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ** ﴾ به هتا هتا ییش له دوزخدا نه میننه وه وه هر گیز پرزگاریان ناییت ﴿ **تَلْفَحُ وَجوهَهُمُ النَّارُ** ﴾ شو له و بلیسه سی ناگر چرو چاریان ده برژینی و ﴿ **وَهُمْ فِيهَا كَالْحُوتِ** ﴾ و لیوه کانی شیان هله دهرچی. له فهرمووده یه کیشدا هاتووه: (تَشْوِيهِ النَّارُ فَتَتَقَلَّصُ شَفَتُهُ الْعُلْيَا حَتَّى تَبْلُغَ وَسَطَ رَأْسِهِ وَتَسْتَرْخِي شَفَتُهُ السُّفْلَى حَتَّى تَضْرِبَ سُرَّتَهُ) رواه احمد والترمذی وقال: حسن غریب. واته: ناگر روومه تیان ده برژینی و، لیوه کانی سه روویان هله دهرچی و، نه ره ویته وه بو ته وه سه ریان و، لیوی خواره ویشیان به رده بیته وه تا ده گاته ناوکیان! دوزخیه کان ددان به به دبیه ختی خویندا ده نین:

خوا له دوی نه و سزا قورس و سه خته ی روژی قیامه تیان، سه رکونه و سه رزه نشتیان ده کاو ده فهرموی: ﴿ **أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تَتْلَى عَلَيْكُمْ** ﴾ نایا کاتی خوی له دنیا دا نایه ته کانی نیمه تان به سه ردا نه ده خویندیه وه؟ ﴿ **فَكُنْتُمْ بِهَا تُكْذِبُونَ** ﴾ که چی له گهل ناشکراو روونیشیاندا نیوه هر بروتان پی نه کردن؟ نه و جا وانه زانن نه گهر پی فی بنین به و کاره یان پرزگار دهن و به هره مه ند نه بن، بویه: ﴿ **قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا** ﴾ به که ساسیه که وه ده لین: په روه ردگارمان! نه گبه تی و به دبیه ختی به سه رماندا زال بوو ﴿ **وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ** ﴾ وگه لیکی گو مپراو سه رلیشیواو بووین ﴿ **رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا** ﴾ په روه ردگارمان! له و ناگره دهرمانکه بو دنیا مان وه گیره ﴿ **فَإِنْ عَدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ** ﴾ نینجا نه گهر نه مجاره ش گه پراینه وه بو بی پروایی، به راستیی نیمه که سانیکی سته مکارین، له وه نه چی پرسیاره که ی سه روه هر بو خهم و خه فه تخواردن بیت، نه ک بو وه لام و تویر، بویه ﴿ **قَالَ اخْسِئُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونَ** ﴾ خوا ده فهرموی: دور که ونه وه و قسه م له گهل مه کن ﴿ **إِنَّهٗ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ** ﴾ کاتی ده سته یه که له بنده کانم نه یانوت: ﴿ **رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا** ﴾ په روه ردگارمان! نیمه پروای دامه زراومان به تو هیئا، جا تویش لیما ن خوش بیه ﴿ **وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ** ﴾ وه به زه ییت پیامانا بیته وه، چونکه تو چاکترین زاتیکی که له هه مو میهره بانیک میهره باتری، ده لین: نه و تا قمه نه وه داوایانه (بیلال و صوهیب و خه بباب و...) بوون، که (نه بوجهل) گالته ی پی ده کردن. به لام تا پوژی قیامه تیش هر موسلمانیک گالته ی پی بکری هر وایه ﴿ **فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سُخْرِيًا** ﴾ نیوه کردتان به مه سخره ی خوتان ﴿ **حَتَّى أَنْسُوكُمْ ذِكْرِي** ﴾ هتا خهریک بوونتان بی گالته پیکردنیانه وه، ناوی منیان له بیر برنده وه ﴿ **وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ** ﴾ و به رده وام به وان

پیدەكەن **﴿ ۱۱۱﴾** **﴿إني جزيتهم اليوم بما صبروا﴾** جا با بزائن ئەمرو منیش - لەم رۆژە سەختەدا - پاداشتم دانەو بەهۆی ئارام و خوگرتنیانەو **﴿انهم هم الفائزون﴾** كە تەنها ئەوان سەربەرزو بەختیار. جا لەدوای ئەو ریسوایی و سەر شوپییەیان هەندی پرسیری تریان ئی ئەكری: **﴿۱۱۲﴾ قال كم لبثتم فی الارض عدد سنین﴾** ئەوسا خوای گەورە ئەفەرموی: ئەری چەند سال لەزەویدا مانەو، واتووشی ئەو خەجالەتییه بوون و ئیستاش داوای گەرانەو ئەكەن؟ **﴿۱۱۳﴾ قالوا لبثنا یوما (أو بعض یوم﴾** جا لەبەر سەختی رۆژەكە دەلین: ئیمە هەر رۆژیک، یا كەمتر لەرۆژیک ماینەو **﴿فسئل العادین﴾** جا لەحیسابگران بپرسە، چونكە ئیمە لەبەر سزای خویمان هیچمان لەبیر نەماو **﴿۱۱۴﴾ قال إن لبثتم إلا قلیلا﴾** خوا ئەفەرموی: لەراستییدا ئیو زۆر كەمماونەتەو لەچاو رۆژەكانی قیامەتدا، هەرچەندە بووبیت **﴿لوانكم كنتم تعلمون﴾** خو ئەگەر ئیو سەرنجی كوفرو تاوان و ئەندازەى ماوێ مانەوتان لەدنیا دا زانیبا، باوەرتان دەهیناو گویریایەلتان دەكرد: هەتا ئەمرو ئاوا گیرۆدەبین. ئینجا بو سەرزەنش و سەرداخستیان ئەفەرموی: **﴿۱۱۵﴾ افسبتم انما خلقناكم عبثا﴾** ئایا پیتان وابوو بە گەمەو بی هودە دروستمان كردوون **﴿وانكم إلینا لا ترجعون﴾** وقەتیش بۆلای ئیمە ناهینرینەو بو تۆلەو پاداش؟! **﴿۱۱۶﴾ فتعالی الله الملك الحق﴾** مەزنایه تیو بەرزى و بلندى هەر بو خوای پاشاو فەرمانرەوای هەق، زۆر لەودش بەرزترە كە ئەوان گالتەى پی بكەن، هەر ئەو پاشا، هەر ئەو راست و دروستبێژ، هەرچی شتە بەدەستی ئەو **﴿لا إله إلا هو﴾** هیچ پەرستراویكى هەق جگە لەو زاتە نیە **﴿رب العرش الكريم﴾** نەر خوێ خاوەنى عەرشى بەدیكۆرە.

خوآنەناس پزگاری نابى:

خوا هەرەشە لەو كەسانە دەكا، شەرىك وهاوتای بو دادەنن، بۆیە دەفەرموی: **﴿۱۱۷﴾ ومن یدع مع الله إلهاً آخر﴾** ئەوێ لە گەل خوادا هانا بو خوایهكى تر دەبات و، دەپەرستى **﴿لا برهان له به﴾** هیچ بەلگەیهكیش نیە لە سەر شیاوی بو پەرستنایه تی **﴿فإنما حسابہ عند ربہ﴾** ئەو هەر پرسینەوێ كارو كردوكانى لاى پەروردگارێه تی، وەنايگەیه نیت بە بەختیارى، چونكە كافرو بیباو پەر **﴿إنه لا یفلح الكافرون﴾** دەخو بیباو پەرەكان هەرگیز بەختیارو پزگار نابن، بەلكو تەنها برواداران پیرۆزو بەختیار ئەبن، وەك لەسەرەتای سوورەتەكەدا فەرمووی: **﴿قد افلح المؤمنون﴾** لیڕەشدا فەرمووی: **﴿إنه لا یفلح الكافرون﴾** **﴿۱۱۸﴾ وقل رب اغفر وارحم﴾** دەسا ئەى موحمەد ﷺ رووبكەرە خواو بلی: ئەى پەروردگارى من! بمبەخشە و، بەزەیییت پیمدا بیتەو **﴿وانت خیر الراحمین﴾** چونكە هەرئەتۆی چاكترینى بە بەزەیییان.

ئیمەش لەكو تاییدا ئەلین: (اللهم اغفر لنا وارحمنا برحمتك التى وسعت كل شئ یا أرحم الراحمین، اللهم آمین).

زۆریش شوكرانە بژیرم بو خوا، لەبەر امبەر تەواو كردنى تەفسیری ئەم سوورەتەى (مؤمنون) ە.

*** **

۲۴- سووره تی (نور) ه

مه ده نییه و (۶۴) نایه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ئهم سووره ته ش گرنگییه کی ته او ددهات به لایه نی بریارو ئه حکام، ئاراسته، رهوش، هه ندی کاروباری تری گشتیی، تاییه تی، بۆ ئه وهی موسلمانان به (تاک و کۆمه ل) ه وه له سه ری په ره ورده بکری، جگه له وهیش چه ندیین ئاراسته ی تاییه ت به خیزانه وهی تیدایه . ئهم سووره ته ئاداب و نه ریتی کۆمه لایه تی رۆشن ده کاته وه، چ بۆ کارو باری تاکی که سییی، چ بۆ گشتیی، وه ک مۆله ت وه رگرتن بۆ ها توچوو رۆیشتنه مالی یه کتر، چاو گرته وه له ناستی

نامه حره م، پاراستنی عه ورت له جیی حه رام.. یاساغ کردنی تیکه لیی نیوان ژن و پیاوی نامه حره م، ئینجا ئه و بنه مایانه ش که ده بی بونیادی خیزانی موسلمان و، مالی موسلمانی له سه ر بینا بکری، وه ک راگرتنی ده ست پاکیی و داوین پاکیی، پاک و خاوینی و "خوداپوشین و کپ کردنه وهی هیزی رابواردن و، پی هه لخلیسکاندن و قایم و مه حکه م پی داگرتن له سه ر شه ریعه تی خوا، دوور که و تنه وه له و شتانه کۆمه ل و کۆمه لگه ده روخین.

له م سووره ته دا: هه ندی له تۆله ی شکاندن سَنووره شه ریعه یه کان باس ده کری " وه ک: زیناو شه روا ل پیسیی، بوختان کردن (قذف). نه فرین کردنی ژن و پیاو له یه کتر (ملاعنه) ... دیاره گشت ئهم یاسایانه بۆ پاراستنی کۆمه لگه ده بی له فه سادو خراپه و پشیوی و تیکه لبوونی رشته و نه ژادو دابه زینی ره وشتی پیروژ.

له م سووره ته دا گه وه ترین لایه نی کۆمه لگه (خیزان) له هه ر مه ترسییه ک روه ی تی بکات و به ره و رووخان بییات ده پاریزری، ئیتر له و لایشه وه هه لئانی مرو بۆ ره وشتی به رزو قه شه نگ با بوه ستی.

به کورتیی: ئهم سووره تی (نور) ه به ته نیاخوی به سه بۆ هه ر خیزانی ک بیه وی به سه ره رزی بژی و، ژیا نی سه ربلندانه به سه ر ببا، بۆیه پی شه و عومه ر خوا لی رازی بی بۆخه لکی کوفه ی نووسی: (علموا نساءکم سورة النور)، ژنه کانتان ئه ی ئیمانداران فیری سووره تی (نور) بکه ن. به م شیوه یه ش ده ست پی ئه کات: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ * (سورة انزلناها) ئهمه سوهره تیکی زورگرنگی قورئانه و، "پره له چه ندیین یاسای قه شه نگ، ئیمه بۆ تۆمان نار دۆته خواره وه ئه ی پیغه مبه ر ﴿﴾ (و فرضاها) وه گه ل فره مان و یاسامان تیددا بریار داوه ﴿وانزلنا فيها آیات بینات﴾ وه چه ندان ئایه تی ئاشکرا و روه ی "ته شریع" ییمان تیددا نار دوه ته خواره وه جا که واته ئهم سووره ته هه ر

سُورَةُ النُّورِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ النُّورِ وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ يَبَيِّنُ لَكَ لَعَلَّكَ تَنْذِرُونَ ﴿١﴾ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَشَهِدَ عِدَاكُم مِّنْ أَهْلِهَا اثنانٍ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا يَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةٌ أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾ وَالَّذِينَ يَزْمُونَ زَوْجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾ وَالْخَمْسَةَ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ﴿٧﴾ وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَذَّابِينَ ﴿٨﴾ وَالْخَمْسَةَ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

بِسْمِ اللَّهِ

۳۰

بُوَ خَوْنِدَنده نیه، به لُکو بُوَ یاساو بهرنامه و کاریکردنیشه **﴿لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾** تا به لُکو بیربکه نه وه و ناموژگاری پی وهرگرن و، به پیی نایه ته کانی ههریه که ی ئم سوورده ته رهفتار بکن، به لی پاش ئه وه " ئم سوورده ته بهوشیویه دهرگای له خوئی کرده وه.

زینا که رانی (میروژن) ههریه که سه د تازیانه یان لییدن:

ئینجا دیته سهر باسی تاکه تاکه ی یاساکان، وهله سنوورو حوکمی زیناکه رانه وه دهست پی ئه کات: **﴿الزانیة والزانی فاجلدوا کل واحد منهما مائة جلدة﴾** ئه و کچ و کوپه ی زینا و شهروال پیسی ئه که ن، ده بی له ههریه که یان سه د جه لده "شهلاق" ی لی بدن. ئه مه توله ی ههر که سیکه (نی، یان می) پیشت به شیوه ی شهری جوت نه بووی (واته: کچ و کوپ) بن، به لام ئه و که سانه ی که به یه که گیشتن " له نیکاحیکی سه حیددا " وه نازادو، ژیربن، پیگه یشت و(بالغ) بن، موسولمان بن، ئینجا زینا بکن، ئه وه ده بیته بهرده باران بکرین **﴿ولا تأخذکم بهما رافة فی دین الله﴾** نابی به زه دی و نه رم و نیانی و سوژ بتانگری له بهرام بهر ههریه که له و دوانه وه له راپه راندنی حوکمی خوادا، واته: له کاتی جی به جی کردنی بریاری خوادا، توندوتیزین و به زه بیته یان به زیناکه راندا نیه ته وه، بهوشیویه ژماره ی شهلاقه کان، یا بهرده بارانه که، وه کو خوئی جی به جی نه که ن **﴿ان کنتم تؤمنون بالله والیوم الآخر﴾** ئه گهر ئیوه باوه رتان به خواو به روژی دواپی هیه **﴿ولیشهد عذابهما طائفة من المؤمنین﴾** جا بُوَ ئه وه ی ئه و دوانه پتر ئیشیان پی بگات و، خه لکیش په ند وهرگرن، باکو مه لی له برواداران ناماده ی سزاکه یان بین و بیینن "دیاره ئه و خه لکه ناماده بووه تازو رتر بیته چاکتره، ههرچه نه ده به ناماده بوونی چوار که سیش جی به جی ئه بی، ئینجا بُوَ پتر قیزه ون کردنی زینا، سووک کردنی زیناکاران ئه فهرموئی: **﴿الزانی لا ینکح الا زانیة او مشرکه﴾** پیای زیناکه رو شهروال پیس ههرده بی ژنی زیناکه روداوین ته پ، وه یان موشریک و بتپه رست ماره بکات بوخوئی، چونکه ئافره تی شه ریفه و داوین پاک ههرگیز هاوشانی ئه و نیه، که واته زیناکه ران له کوژی برواداران ئه چنه دهر وه **﴿والزانیة لا ینکحها الا زان او مشرک﴾** ژنی زیناکار و داوین ته ریش، وه پیای زیناکارو، موشریکیش هه روا ئه بی **﴿وحرم ذلک علی المؤمنین﴾** بیگومانه ئه و جوړه شوو کرده و " ماره کرده ی ژنانی زیناکاران " له سه ر برواداران داوین پاک حه رامکراوه. چونکه زینا گهره ی تیدایه، قورئانیش ئه یه وی له نیوان موسلمانان و ئه و تاقمه دا گشت په یوه ندیه ک بیچرینی.

روونکرده وه یه که: ئیمامی (ئین که سیر) ئه لی: ئم نایه ته ی: (الزانی لا ینکح الا زانیة او مشرکه..) یه وه کو نایه تی (۲۵/۴): (محصنات غیر مسافحات ولا متخذات اخدان) هه روا وه کو نایه تی: (۵/۵): (محصنین غیر مسافحین ولا متخذی اخدان..) وایه. واته: تابکری پیاو " ژنی داوین پاک ماره بکات، ژنیش تابوی دهست بدا شوو به پیای داوین پاک بکا، دووریش بیته له دوست گرتن و داوین پیسی، به لام ئیمامی ئه حمده - خوالی خوش بیته - له و نایه ته وه ئه لیته: ژنی زیناکار تا ته و به نه کا، پیای داوین پاک نابی ماره ی بکا، ئه گینه ماره ی نایه ت، وه هه روه ها ژنی داوین پاکیش نابی شوو به پیای داوین پیس بکا، تا ئه ویش ته و به یه که ره وان و دروست نه کا، جا ئه مه یه مانای **﴿وحرم ذلک علی المؤمنین﴾**. وهله (سننی ئه بی داود / کتاب النکاح) ۲۲۱/۲ له (ئه بی هورهیره) وه هاتوه: پیغه مبه ر **﴿فهرموویه تی: ((لا ینکح الزانی المجلود الا مثله))** پیای زیناکه ری شهلاق لی دراو، ههرده بی ژنیکی قامچی لی دراوی وه کو خوئی ماره بکات، نابی ژنیکی تر بینیت. به لام (ئه بوو عه بدول قاسم) له کتیبی (الناسخ

والممنسوخ) دا ئەلئ: ئەو ئایەتە: ﴿وَحَرَّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ بە ئایەتی (وانكحوا الأيامى منكم) نەسخ بۆتەو، وە ھەر ئیمامی (شافعی) یش دانی بەو دا ناو و دەشلیت: ئەو ئایەتە سەراو تەو. بوختان کردن بۆ ژنانی داوین پاك:

ئینجا بۆ زیاتر پاراستنی ناموس و شەرفی موسلمانان بە گشتیی "خوای گەورە ئەفەرموی: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ﴾ ئەو کەسانەش کە ژنانی داوین پاك (یا پیاوانی داوین پاك) تۆمەت بار ئەکەن بە زیناوہ ﴿ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءٍ﴾ پاشانیش چوار شایەت ناهینن بۆ چەسپاندنی داواکەیان ﴿فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً﴾ دەبی ئەوانە ھەشتا شەلاقیان ئی بدن تاجاریکی تر بە ناھەق و ناڕەوا نامووسی خەلک لەکەدارو بریندار نەکەن ﴿وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا﴾ ھەتا ھەتاشە نابئ شایەتیشیان بۆ شتی تری وەرگرن" ﴿وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ ئا ئەوانەن لە سنوور دەر چووان" ولای خوا بە فاسق ئەدرینە قەلەم" ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا﴾ مەگەر ئەوانە ی دوا ی ئەو کارە درێو ناشرینە پەشیمان دەبنەو کردەو کانیشیان چاک دەکەنەو، جاریکی تریش ناگەرینەو بۆ ئەو کارە ﴿فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ئەو بیگومانە خوا بۆ ئەو جۆرە کەسانە زۆر لیبوردە یە، زۆریش میەرەبانە. "زانایان کیشەیان لەو دا ھە یە: ئایا ئەو ئیستیسنا یە- إلا الذین تابوا... کوئی بریارەکان ئەگریتەو؟ جا ھەریە کە یان لەو بارەو قسە یە ئەکات، ھەندیکیان ئەلین: ھەر سئ بریارە کە ی لە کۆل ناکەوئ: (شەلاق)، وە ھەمیشەش ھەر فاسقەو نابئ بە شایەت، مەگەر پەشیمان ببیتەو لە ناو خەلکیشا بلئ: بە راستیی فلان -کە من بوختانم بۆ کرد- کە سیکئ پاکە، بۆ ئەو ی بە تەواو شوینەواری ئەو بوختانە نەمینئ لە ناو مەردو دا، لەو لاشەو ئاپرووی ئەو خیزانە بگەریتەو. بەلئ تا ئیستا باسی پاراستنی شەرفی موسلمانان بوو بە گشتیی. ئیستاش باسی ئەو کەسانە ئەکات ھاوسەر و ژنی خوایان بە زیناو شەرۆال پیسیی تاوانبار ئەکەن: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ﴾ ئەو کەسانەش کە تۆمەتی زینا و شەرۆال پیسیی دەدەنە پال ھاوسەرانیان ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ﴾ لە ھەمان کاتدا بیجگە لە خوایان شایەتی تریان نییە شایەتیان بۆ بدن کە ئەو ژنە زینای کردوہ "چونکە چوار شایەت پیویستە بۆ ئیسا یی زینا ﴿فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ﴾ جا بۆ ئەو ی ئەو ھەشتا شەلاقی لە کۆل بکەوئ - ئەگەر شایەد نەبو- ئەبی ھەریە کە لەو جۆرە پیاوانە چوار جار بە ناو ی خواو شایەتی بدات و سویند بخوات بە خوا ﴿إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ﴾ بلئ: بە راستیی من لە راستگو یانم "کە ئەلیم ئەم ژنەم زینای کردوہ" وە بە چاوی خۆم تاوانە کە ییم بینوہ ﴿وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ پینجەم جاریش بلئ: نەفرینی خوام لەسەر بیت ئەگەر لە درۆژنانیش بم "بە کورتیی: ھەر کات کابرایە کە لە ژنە کە ی خۆی خانەگومان کەوت و تۆمەتباری کرد بە زینا، ئەبی بیبات بۆ لای دادوہری ئیسلام، ئەو جا دادوہریش چوار ئەشەدو بیلای پی بکیشئ کە لەو قسانە دا راست ئەکات، جا بۆ جاری پینجەم نەفرین لە خۆی بکات، ئەگەر بوختان بکاو درۆ بکات، جا ئەگەر ژنە کە بی دەنگبوو بەردەباران دەکرئ. ئینجا ئەو کاتە بە لای ئیمامی شافعی و زۆریکی تر لە زانایانەو ئەو ژنە ی بە ھەتا ھەتایی ئی حەرام نەبئ و، دەبی مارە ییە کە شە بە تەواو ی بداتی، لە پاشان ژنە کە بەردەباران ئەکری و، پیاو کەش رزگاری ئەبی" بەلام لەگەل ئەویشدا خوای دلۆقان دەر فەتیشی بۆ ژنە کە ھیشتو تەو، کە پاش سویندی ئەو پیاو دەتوانئ دیفاع لە خۆی بکات، وە ک ئەفەرموی: ﴿وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ﴾ سزا لەسەر ئافرەتە "قەزف کراو کەش" "لانی برئت و" "سزانداری" ﴿إِنْ تَشْهَدْ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ﴾ کە ئەویش چوار جار شایەتی بدات "سویند بە خوا بخوات و ئەشەدو بیلای بکیشئ" ﴿إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ کە میژدە کە ی لە درۆژنانەو، "درۆش ئەکات زینای داو تە پالم" ﴿وَالْخَامِسَةُ أَنَّ غَضِبَ اللَّهِ

علیها و بؤ جاری پینجهمین ژنه که بلّیت: خهشم و قینی خوام لهسه ربیّت **﴿إِنْ كَانَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ﴾** نهگەر شهو میردهم له راستگوئیان بیّت و منیش زینام کرد بیّت وه له دواى نهمه دادوهری ئیسلام لیکیان جیا دهکاته وه بؤ ههتا ههتایی لیک حهرام دهبن له وتی ئیمامی شافعی و زۆرتیرینی زانایاندا وه ژنه که هه موو مارهیه کهشی دهکهوی. **﴿وَلَوْ لَا فَضْلَ اللَّهِ عَلَیْکُمْ وَرَحْمَتَهُ وَإِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِیْمٌ﴾** خو نهگەر فهزل و میهره بانیی و رحمی خوا نه بووبا لهسه رتان، وه وهش نه بوایه که خوا زۆر تهوبه وهرگره وله کارزان و کار جوانیشه ئیوه تووشی نارهحه تیئیه بوون و: زۆربهی کاروبارتان لا قورس دهبوو. (ئیین کهسیر) نه لیّت: ئهم ده نایه تهی خواره وه: (إِنَّ الذِّیْنَ جَاؤْا بِالْإِفْکِ...) سهبارت به دایکی موسلمانان (خاتوو عایشه رضی الله عنها) هاتوونه ته خواره وه، شه کاته دوروه کان نهخشه ی

بوهتانیکی گه وریان بؤ کیشا: جا خوای گه وریش جل جلاله شهوکارهی به لاوه شتیکی زۆر قورس و نارهحه ت بوو. بوختان بؤ خاتوو عایشه (خوا لئی رازی بی):

شهوا بؤ دیفاع و بهرگری له ناموس و شهرفی په یامبه ر **﴿لَهْ سَهْرِیْهْکَ دَهْ نَایَهْ تْ هَ نَیْریْ وْ نَهْ فَهْ رَمَویْ﴾** **﴿إِنَّ الذِّیْنَ جَاؤْا بِالْإِفْکِ عَصَبَةٌ مِنْکُمْ﴾** بیگومان شهوانه ی که شه دروو بوختانه گه وریان هه لبه ست، کو مه لیک بوون له خوتان **﴿لَا تَحْسَبُوْهُ شَرًّا لَّکُمْ﴾** و مه زانن شه و رو داوه بؤ ئیوه شهرو خراپه **﴿بَلْ هُوَ خَیْرٌ لَّکُمْ﴾** به لکو چاک و خیره بو تان ئیوه "به ویاسایه له ناینده دا ناموسی ملیونه ها موسلمان شه پاریزری و" بهرگری ئی شه کری... که و ابو زۆر چاکه بو تان، چونکه له لایه که وه دورژمنایه تی بی بروا کانتان بؤ ده رکهوت که تاچ شه ندازه یه که شه یانه وی ئابرووی شه بنه ماله و خیزانه پاکانه بهرن، شهرفی شه بنه ماله نه بشکینن.. چاکه بو تان، چونکه خوای گه وری به دوا ی یه کدا (۱۰) نایه ت ده نیری بؤ دیفاع له ناموسی داوین پاکان **﴿لَکُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اَکْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ﴾** بیگومان

سُورَةُ النُّوْرِ
 إِنَّ الذِّیْنَ جَاؤْا بِالْإِفْکِ عَصَبَةٌ مِنْکُمْ لَا تَحْسَبُوْهُ شَرًّا لَّکُمْ بَلْ هُوَ خَیْرٌ لَّکُمْ لِّکُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اَکْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِی تَوَلَّى کِبَرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِیْمٌ **﴿۱۱﴾** وَلَوْلَا اِذْ سَمِعْتُمُوْهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُوْنَ وَالْمُؤْمِنٰتُ بِأَنفُسِهِمْ خَبَرًا وَقَالُوْا هٰذَا اِفْکٌ مُّبِیْنٌ **﴿۱۲﴾** وَلَوْلَا جَاؤْا عَلَیْهِ بِاَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ فَاِذْ لَمْ یَأْتُوْا بِالشُّهَدَآءِ فَلَوْ لَیَّاکَ عِنْدَ اللَّهِ هُمْ الْکٰذِبُوْنَ **﴿۱۳﴾** وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَیْکُمْ وَرَحْمَتُهُ فِی الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّکُمْ فِیْ مَا أَفْضَضَ فِیْهِ عَذَابٌ عَظِیْمٌ **﴿۱۴﴾** اِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِاَلْسِنَتِکُمْ وَتَقُولُوْنَ یٰۤاَفْوَہْکُمْ مَا لَیْسَ لَّکُمْ بِہٖ عِلْمٌ وَتَحْسَبُوْنَهُ هِنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِیْمٌ **﴿۱۵﴾** وَلَوْلَا اِذْ سَمِعْتُمُوْهُ قُلْتُمْ مَا یَکُوْنُ لَنَا اَنْ نَّتَّکَلِمَ بِہٰذَا سُبْحٰنَکَ هٰذَا بُہْتَنٌ عَظِیْمٌ **﴿۱۶﴾** یَعِظُکُمُ اللَّهُ اَنْ تَعُوْدُوْا اِلَیْہِۤا اَبَدًا اِنْ کُنْتُمْ مُّؤْمِنِیْنَ **﴿۱۷﴾** وَبَیِّنَ اللَّهُ لَکُمُ الْآیٰتِ وَاللَّهُ عَلِیْمٌ حَکِیْمٌ **﴿۱۸﴾** اِنَّ الذِّیْنَ یُحِبُّوْنَ اَنْ تَشِیْعَ الْفَاحِشَةُ فِی الدِّیْنِ ؕ اَمْ نُوَلِّیْہُمْ عَذَابَ الْاَلِیْمِ فِی الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ یَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ **﴿۱۹﴾** وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَیْکُمْ وَرَحْمَتُهُ وَاَنَّ اللَّهَ رَءُوْفٌ رَّحِیْمٌ **﴿۲۰﴾**

هه ریه که شه لهوانه چهند لهو گوناوه تاوانه به شداره "به شیک تاوانی تایبه تی له شه ستوی خویدایه" واته: هه ریه که شه چهنده کوششی بؤ کرد بی به شه ندازه ی شه وهش تو له وهرنگری **﴿وَالَّذِی تَوَلَّى کِبَرَهُ مِنْهُمْ﴾** شه که سه شه که شه رو کایه تی به شیک زۆری شه تاوانه یه کرد (کو په که ی سه لول) **﴿لَهْ عَذَابٌ عَظِیْمٌ﴾** سزایه کی سه خت وگه وری بؤ هیه چونکه هه شهو کاته (صهفوان) وشتره که ی ئی شه خوپی و: خاتوو عایشه شه له ناو که ژاوه کدا بوو، کو په که ی سه لول له ناو خه لکیکی زۆر دا وه ستابوو و پرسى شه که یه؟ و تیان: عایشه ی خیزانی په یامبه ره **﴿وَتِیْ: نَهْمَه سَوِیْنْدِی بَیْتْ به پَاکِی نه گه راوه ته وه﴾** **﴿لَوْلَا اِذْ سَمِعْتُمُوْهُ﴾** بؤچ کاتی ئیوه شه وده نگوو تومه ته تان بیست **﴿ظَنَّ الْمُؤْمِنُوْنَ وَالْمُؤْمِنٰتُ بِأَنفُسِهِمْ خَبَرًا﴾** پیوان و ژنانی بروادار گومانی چاکیان به یه کتر نه برد **﴿وَقَالُوْا هٰذَا اِفْکٌ مُّبِیْنٌ﴾** ونه یانگوت: ناشکرایه شهمه بوختان و درو یه کی زل و روونه، هه ر وهک (شه بوو شه یوب) و خیزانه که ی و تیان.

بهائی ئەوانە (کۆپەکهی سەلۆول) و نموونەیان لە زووه له مه‌لا سدابوون بۆ شکاندنێ بنه‌ماله‌ی په‌يامبه‌ر ﷺ ﴿۱۳﴾
لولا جاؤا عليه بأربعة شهداء ئەو بۆ چ بوختانچیه‌کان چوار شایه‌دیان نه‌هێنا بۆسه‌لماندنی داواکه‌یان ﴿فإن لم يأتوا بالشهداء﴾ ئەوسا که هه‌ر شایه‌تیان نه‌هێنان ﴿فأولئك عند الله هم الكاذبون﴾ ئیتر دیاره که ئەوانه به‌لای
 خواوه درۆزن، دیاره ئەمه هه‌ره‌شه‌یه‌که بۆه‌موو بوختانچیه‌ک، به‌تایبه‌ت بۆ ئەه‌لی نیفک ﴿۱۴﴾ **ولولا فضل الله عليكم ورحمته في الدنيا والآخرة** خو ئەگه‌ر فەزل و میه‌ره‌بانێ خوا نه‌بوایه له‌سه‌رتان له‌ دنیاو له‌ قیامه‌تدا
 ﴿لمسکم فیما افضتم فیہ عذاب عظیم﴾ توشی سزایه‌کی گه‌وره‌ی سه‌خت ده‌بوون له‌ سه‌رئو درۆیه له‌ سه‌ری چوون
 ﴿۱۵﴾ **إن تلقونه بألسنتکم** کاتی ده‌ماده‌م ئەو درۆیه‌تان له‌ زمانی یه‌کتر وه‌رئه‌گرت و له‌یه‌کترتان ئەپرسی ﴿وتقولون بأفواهکم ما لیس لکم به‌ علم﴾ و به‌ ده‌متانا ده‌هات و هه‌یج زانیاریه‌کیشتان پێی نه‌بوو ﴿وتحسبونہ مینا﴾ پێشتان
 وابوو هه‌روا شتیکی بچوک و ناسانه! ﴿وهو عند الله عظیم﴾ به‌لام ئەو بوختانه به‌لای خواوه زۆرناقۆلاوگه‌وره‌بوو
 ﴿۱۶﴾ **ولولا إن سمعتموه قلتم ما یكون لنا ان نتکلم بهذا** بۆچی کاتی گوێتان له‌ و بوختانه وه‌بوو نه‌تانگوت: ئیمه
 بۆمان نییه ئەم قسه‌یه بکه‌ین ﴿سبحانک هذا بهتان عظیم﴾ ئەبوایه (سبحان الله) تان بکردایه‌و، سه‌رتان سوڕ بمایه
 له‌و درۆو بوختانه و بتانوتایه: ئەمه تۆمه‌ت و بوختانیکی زۆرناقۆلاو گه‌وره‌یه!! بۆ هاوسه‌ری په‌يامبه‌ر ﷺ "کراوه
 ﴿۱۷﴾ **یعظمک الله ان تعودوا لملئه ابدًا** خوا نامۆزگاریتان ئەکات که هه‌رگیز کاری ناوا دووباره نه‌که‌نه‌وه ﴿ان کنتم مؤمنین﴾ ئەگه‌ر ئێوه بروادارن بن ﴿۱۸﴾ **ویبین الله لکم الايات** وه‌ خوا به‌لگه‌و ئایه‌ته‌کانی خوێتان بۆ پوون ئەکاته‌وه
 که ده‌لاله‌ت له‌ سه‌ر پوونکردنه‌وه‌ی ئەحکامی تایبه‌ت به‌ بوختان کردن ده‌کات هاوپی له‌ گه‌ل رێنمایی و وه‌عز
 و هتد... ﴿والله عليم حکیم﴾ وخوا خوێ زۆر زانیه‌و"هه‌یچی ئی بزر نابێ و به‌هه‌موو شت ده‌زانی، کار جوانیشه له
 دانانی هه‌موو حوکمێک له‌ جێی خویدا.

ده‌نگۆو قاپویی زینا بۆ برواداران:

﴿۱۹﴾ **إن الذين یحبون ان تشیع الفاحشة فی الذين آمنوا** بێگومان ئەو که‌سانه‌ی پێیان خو‌شه‌و ئه‌یانه‌وی کاری
 ناشیرین و نادروست له‌ناو خه‌ڵکانی برواداردا بلاو بپێته‌وه و بپێته‌ قاپو ﴿لهم عذاب الیم فی الدنيا والآخرة﴾ ئەوه
 له‌ دنیاو له‌ ناخه‌ره‌تدا سزای پر به‌ئێشیان بۆ ناماده‌ کراوه" له‌ دنیا دا داری هه‌ددیان ئی ئەدری و" له‌ داو پۆژیشدا
 دۆزه‌خ جیگه‌یان ده‌بیته‌ ﴿والله یعلم وانتم لا تعلمون﴾ وه‌ خوا هه‌موو شتی ئەزانی له‌ سه‌ر ئێوه وه‌ ئێوه نازانن
 ئەوه‌ی ئەو ده‌یزانی ﴿۲۰﴾ **ولولا فضل الله علیکم ورحمته** خو ئەگه‌ر فەزل و میه‌ره‌بانێ خوا نه‌بوایه له‌سه‌رتان ﴿وان الله رؤوف رحیم﴾ و خواش به‌ سوژ و دل‌او نه‌بووبا، ئەوا به‌ه‌زی ئەو بوختانه‌وه هه‌مووتانی به‌ په‌له‌ سزا دده‌ا به‌لام
 له‌و تاوان و گوناخه -پاش تۆله ئی سه‌ندن- پاکێ کردنه‌وه، پێشه‌وا (نه‌واویی) ده‌لیت: (فیها براءة عائشة ؓ براءة
 قطیعه بنص القرآن العزیز، فلو شک فیها إنسان -والعیاذ بالله- صار کافرا مرتدا یا جماع المسلمین. قال ابن
 عباس ؓ: لم تزن إمراة نبی من انبیاء الله- صلوات الله وسلامه علیهم- وهذا إکرام من الله تعالی لهم). مسلم ب ۱۷،
 ل ۱۱۷. واته ئەم ئایه‌ته‌ی: (إن الذين جاؤا بالإفک...) به‌رائه‌ت و پا‌کانه‌یه‌کی هه‌تمیه‌ی بۆ خاتوو (عائشه) به‌ده‌قی
 قورئانی پیرۆز، جا ئەگه‌ر که‌سیک به‌گومان بوو تێیدا په‌نا به‌خوا، ئەوه به‌کۆی ده‌نگی زانیان به‌کافرو هه‌لگه‌پراوه
 داده‌نری. (ابن عباس) ئەلی: هه‌رگیز ژنی هه‌یج پیغه‌مبه‌ریک زیناکار نه‌بووه. وه‌ ئەمه‌ش ریزگرتن بووه له‌ خوا‌ی
 بالاوه‌ بۆیان. (قورتوبی) ییش ئەلی: (هه‌یشامی کۆری عه‌ممار) وتی: له‌پێشه‌وا (مالیک) م بیست ده‌یوت: هه‌رکه‌س
 جوین به‌ (ئهبوبه‌کر)، یاخود به‌ (عائیشه) بدا، ئەوه خوینی هه‌ل‌آه‌و ده‌کوژیت، چونکه خوا ئەفه‌رموویت: (یعظمک

الله ان تعودوا لمثله أبدا ان كنتم مؤمنين) خاوهنى تهفسیری (كاشف) نهلیت: (إن الشيعة الإمامية يعتقدون أن نساء الأنبياء جميعهن عفيفات طاهرات، وأن النبي -أي نبي- لا يضع ماءه إلا في أرحام مطهرة، وأن زوجته قد تكون كافرة ولن تكون بغيا، لأن الرسول أكرم على ربه وأعز من أن يجعل تحته بغيا). واته: هه موو شیعهی نیمامی نیتیفایان وایه که: ژنانی هه موو پیغه مبهران خاوین و داوین پاکن، وه هیچ پیغه مبهریک (ئاوی خوی نه کردوته جی پی حهراموه، به لی.. دهشی ژنه پیغه مبهری کافر بووبی، به لام هه رگیز نه بووه داوین پیس بووبی. تهفسیری (مجمع البيان) یش نهلیت: (إن نساء الانبياء يجب أن ينزهن عن مثل هذه الحال لأنها تشين، وقد نزه الله انبياءه عما هو دون ذلك توقيرا لهم وتعظيما عما ينفر من قبول قولهم والعمل بدعوتهم).

له دووی شهیتان مهروئن:

دوای نه وه خوای گه وره نیمانداران به گشتی هویشار نه کاته وه نه فهرمووی: ﴿يا ايها الذين آمنوا لا تتبعوا خطوات الشيطان﴾ نهی نهوانه ی برواتان هیناوه! به دوای نه خشه وه نگاهه کانی شهیتاندا مهروئن واته: گوی مهگرن به درو بوهتانکردن به برواداران چونکه نه وهش له هه نگاهه کانی شهیتانه ﴿ومن يتبع خطوات الشيطان﴾ هه رکه سیك شوینی هه نگاهه پیلانه کانی شهیتان بکهوی دیاره نه وه دوو چاری کاری ناپه سهندو ناشیاو نه بیت ﴿فانه يامر بالفحشاء والمنكر﴾ چونکه بیگومان شهیتان هه میشه فرمان به کاری ناپه سهندو قیژه ون نه کات ﴿ولولا فضل الله عليكم ورحمته﴾ خو نه گهر فزل و میهره بانی خوا نه بوايه له سهرتان ﴿ما زكى منكم من احد ابدا﴾ یه که سستان هه رگیز له گوناح پاک و پوخته نه نه بووه وه، واته: نه گهر نهو رینموونی نه کردنایه بو په شیمان بوونه وه قهت ریتان دهر نه نه کرد ﴿ولكن الله يركى من يشاء﴾ به لام خوا میهره بانی زوره، بویه بو هه رکه سی خوی هه زیکاو بیهوی و

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾ وَلَا يَأْتِلُ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٨﴾ يَوْمَ تُشْهِدُهُمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ الْيَوْمِذِ بِنُورِهِمْ رَبُّهُمْ الْحَقُّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٠﴾ الْغَيْثِ لِلْغَيْثِ وَالْخَيْثُورِ لِلْخَيْثُورِ وَالطَّيِّبَاتِ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢١﴾ يَتَّخِذُ الَّذِينَ ظَلَمُوا زِينًا وَلَا تَحْذَرُوا لِبُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسْلِمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٢﴾ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

شایسته ش بیت له گوناچه کانی پاکى نه کاته وه ﴿والله سمیع علیم﴾ چونکه خوا زور ژنه وایه به وته و کردارتان، زور زانایشه به هه موو نیازو نیه تیکتان، جا که واته په له بکن و په شیمان ببنه وه دهست له بوختان کردن هه لبگرن ﴿ولا یاتل اولوا الفضل منكم والسعة﴾ نهی خه لکینه! بائه وانه تان دهوله مندند و خاوهنى فزل و سامان و مائن سویند نه خون ﴿ان یؤتوا اولی القربى والمساکین والمهاجرین فی سبیل الله﴾ که به خشش و که رهمی خویمان له نزیکان و خزم و بینه وایان و کوچکه رانی ریگه ی خوا بگرنه وه له برئه و بوختانه ی به رامبه ریان کرا، نه لبه ته یه کی له وانه دهستی خستبوو ناو مه سه له که ی خاتوو عایشه وه، (مسطح) ی پورزای پیشه و (نه بو به کر) بوو، نهو پیاویکی زورلات و بی دهسه لات وه ژار بوو، نه بو به کر دهستگیرویی نه کرد، که چی کاتی نهو بوختانه پیش هات، نهویش به شی خوی تیخست!! جا نه بو به کر سویندی لی خوارد نیت هیچی نه داتی... نه وسا خوایش هم نایه ته ی

دابه‌زاند ونه‌یی کرد له پیاوانی مەردو جوامیرو ده‌هنده که سویند بخون دەست بگره‌وه له دەستگرویی خزمان وه‌ژاران و کوچکەرانی ریگه‌ی خوا. ﴿ولیعفوا ولیصفحوا﴾ دەبا ئەو جوړه مەردانه عفویان بکه‌ن و چاویان ئی بیوشن" له‌وه‌ی به‌سه‌ریاندا دیت ببوون و پشتگووی بخه‌ن و بپوښه‌وه سه‌ر پیاوه‌تییه‌که‌ی جارانی خو‌یان ﴿الا تحبون ان یغفر الله لکم﴾ مەگەر ئیوه - خاوه‌ن به‌خششان - خوا لیتان ببوریت!! جا کاتی ئیمامی (ئەبوبه‌کر) ئەو نایه‌ته‌ی بیست، وتی: (بلی احب ان یغفر الله لی) به‌لی... به‌لی پیم خو‌شه، خوا لیم خو‌شبی، ئیت پاش ئەوه جیره‌که‌ی مسته‌حی نارده‌وه بۆی و، لی‌ی خو‌ش بوو، جا دوا‌ی ئەوه‌ش (حه‌سان و، حیمه‌و، میسته‌ح) شه‌لاقی ئەو بوختانه‌یان ئی درا، دیاره ئەم نایه‌ته‌ی پیزوپله‌و جیگایه‌کی ئیجگارمه‌زنی ئەبوبه‌کر ﷺ نیشان ئەدات. (ته‌فسیری ئیین که‌سیر) ﴿والله غفور رحیم﴾ چونکه‌ خوا زور لی‌بو‌رده‌یه، زوریش به‌سو‌زو میهره‌بانه.

بوختان کردن بو‌ژنانی خاوه‌ن باوه‌ری بی‌ ناگا:

جا دوا‌ی باس کردنی رو‌داوه‌که‌ی (ئیفک) دیته‌ سه‌ر باسی ئەوانه‌ی وا بوختان بو‌ ژنانی موسلمان وداوین پاک ئەکه‌ن به‌گشتیی و، خاتوو (عائیشه) به‌تایبه‌تی، بۆیه ئەفه‌رموی: ﴿ان الذین یرمون المحصنات الغافلات المؤمنات﴾ بئگومان ئەوانه‌ی بوختان به‌ ژنانی داوینپاک‌ی و بی‌ خه‌به‌ری بروادار ده‌که‌ن ﴿لعنوا فی الدنيا والاخرة﴾ له‌دا‌پو‌ژیشدا نه‌فرینیان لی‌کراوه ﴿ولهم عذاب عظیم﴾ له‌گه‌ل ئەوه‌شدا سزایه‌کی گه‌وره‌شیان بو‌ ئاماده‌کراوه ﴿یوم تشهد علیهم السنتهم وایدیدهم وارجلهم بما کانوا یعملون﴾ له‌و رو‌ژده‌دا زمان و ده‌ست و پی‌یان ده‌بیته‌ شایه‌د له‌به‌رامبه‌ر ئەو کارانه‌وه ده‌یان کرد، جا یا هه‌ر به‌واقیعی ئەوانه‌ دینه‌ قسه‌و گفتوگو و، هه‌ریه‌که‌یان قسه‌ی خو‌ی ئەکات و، یه‌که‌ یه‌که‌ ئەو شتانه‌ ئەلیت کردوویانه، یان هه‌ر شتیکیان کردبیت له‌سه‌ریان تو‌مار کراوه‌و لی‌ی ناشکرا ده‌بیته‌، وه‌ک ئیمزاو مو‌رو -طبع الأصابع- ی په‌نجه‌کان، که‌ ئیمرو گه‌لی تاوانیان پی‌ی ناشکرا ده‌کری ﴿یومئذ یوفیهم الله دینهم الحق﴾ له‌و رو‌ژده‌دا خوا‌ی گه‌وره‌ تو‌له‌و جه‌زای به‌ جی‌یان ده‌دا. ﴿ويعلمون ان الله هو الحق المبين﴾ ئەوسا چاک ئەزانن که‌ به‌راستی خوا‌یه زاتی هه‌قی ناشکراکه‌ری هه‌موو شتی. ته‌فسیری (که‌شاف) ئەلیت: له‌ ته‌وا‌ی قورئاندا تاوانیک‌ ذی‌یه که‌ خوا‌ی گه‌وره‌ به‌و توندو تیژییه‌ هه‌ره‌شه‌ی ئی کردبیت وه‌ک ئەوه هه‌ره‌شه‌ له‌بوختان که‌رانی خاتوو عائشه ده‌کات خوا لی‌ی رازی بیت.

پاکان بو‌ پاکان، ناپاکانیش بو‌ ناپاکان:

﴿الخبیثات للخبیثین﴾ ژنانی پیس و ناپاک بو‌ پیاوانی پیس وناپاکن ﴿والخبیثون للخبیثات﴾ وه‌ پیاوانی پیس و ناپوختیش بو‌ ژنانی پیس و ناپاکن، چونکه‌ هاو ته‌رازو‌ی یه‌کن ﴿والطیبات للطیبین﴾ و ژنانی پاکیش بو‌ پیاوانی پاک ﴿والطیبون للطیبات﴾ و پیاوانی پاکیش بو‌ ژنانی پاکن، چونکه‌ هیچ لایه‌کیان به‌دناو نه‌بوون، ئەم نایه‌ته‌ش به‌لگه‌یه بو‌ پاک وخواوینی خاتو عائشه -خوا لی‌ی رازی بیت- چونکه‌ ئەگه‌ر پاک نه‌بو‌با بو‌ پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ نه‌ده‌بو‌و ﴿اولئک مبرؤن مما یقولون﴾ ئەمانه (عائشه‌و سه‌فوان) دو‌ورو به‌رین له‌و تو‌مه‌تانه‌ی ناپاکان ئەلین و ره‌واجی پی‌ئه‌ده‌ن ﴿لهم مغفرة وریق کریم﴾ له‌پادا‌شتی ئەو بوختانه‌دا بو‌یان کراوه‌ و رو‌زییه‌کی نه‌به‌راوه‌یان له‌به‌ه‌شتدا بو‌ هه‌یه.

بی‌ ئیزن سه‌ر به‌مالی هیچ که‌سیکدا مه‌که‌ن:

ئینجا بو‌ ئەوه‌ی کو‌مه‌ل وکو‌مه‌لگه، به‌پاک‌ی بمینیته‌وه نه‌توانن بوختان بو‌ یه‌که‌تری بکه‌ن، به‌رنامه‌ی زیاره‌ت و سه‌ردانی یه‌که‌تری یداده‌نیته‌، بۆیه ده‌فه‌رموی: ﴿یا ایها الذین آمنوا لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم﴾ ئەی ئەوانه‌ی

متاع لكم ﴿كَلَّ وَ پهلئ ئیوهی تیدا بیټ **﴿والله يعلم ما تبدون وما تكتمون﴾** ئیوه هرچی دهر بخه و، هرچیش بشارنه وه خوا دهیزانیو ناگاداره لی، دهرانی به چ مه به سستی که وه نه چنه ئو مالانه وه.

له ژنانی نامه حره م چاو داخه ن:

ئینجا له م چه ند ئایه ته شدا خوا پینمای موسلمانان ده کات، بو وه زه ن نه کاردن له ژنان و، چاو نووقاندن هه میشه له ئاستیان: **﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾** ئه ی موحه ممه د ﷺ به پیاوانی برودار بلی: چاو بنووقینن له ناستی ژنانی نامه حره مدا " واته له ناستی ئه وانه ی وا ئه توانن مارهیان بکه ن" چونکه له چاو داخستندا دهرگای هه موو خراپه یه که دائه خریټ. (ئه حمد شه وقیی) چه نده جوان ئه لیت:

نظرة فابتسامة فسلام *** فکلام فموعد فلقاء

﴿ويحفظوا فروجهم﴾ وه داوین و عه وهره تی خویمان بیاریژن **﴿ذلك اذكي لهم﴾** بیگومان ئه وه باشته بویمان **﴿ان الله خبير بما يصنعون﴾** بیگومان خوا به وه هه موو ناکارانه یان به ناگایه " دیاره ئه مه هه ره شه یه کی سه خته له وانه ی سنووری خوا ئه شکینن.

جل و بهرگی بالا پۆش (حیجاب):

﴿وقل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن ويحفظن فروجهن﴾ به ژنانی باوه پردار بلی: باچاویان دابخه ن له ته ماشای نامه حره م و، عه وهره تیشیان بیاریژن له گوناوه **﴿ولا يبدین زینتهن الا ما ظهر منها﴾** زینه ت و جوانی وخشلی خویمان دهرنه خه ن له ناستی نامه حره م، بیجگه له وه ی لییدهرده که وئ، واته: ئه و ئه ندامانه نه بیټ له کاتی ئیش و کاری ناو مالدا دهرنه که ون وه ک دم و چاوو هه ردوو ده ست - وه ک ئیین عه بباس ده لی -، ئه وه قه یناکات. (شیخی به یزاوی) یش ئه لیت: قسه ی راست ئه وه یه: موّلتدان بو دهرکه وتنی دم و چاوو هه ردوو ده ست ته نها بو کاتی ئه نجامدانی نویره که انه، نه ک له دهره وه ی نویره که ان، چونکه هه موو جه سته و لاشه ی ژنان عه وهره ته و، ره وای نییه دهرخستنی و ته ماشا کردنی، بو میردو مه حره م نه بیټ، وه هه روه ها یاساغه بو نامه حره م ته ماشای هه ر جیگایه کی ژنان بکات، مه گه ر کاتی ناچاری، وه ک سه یرکردنی پزیشکی پیاو، کاتی پزیشکی ژن نه بیټ، یاکاتی بو هه لگرتنی شایه تی بیټ. به شیککی زور له زانایان ئه لین: نابی ئافره تیش سه یری هه یچ شوینیکی پیاوان بکا، نه به ئاره زووه وه، نه به ناچاری، به به لگه ی ئه م فه رموده یه (ئیمامی تیرمزی) ئه یگپزیتته وه له (ئوم سه له مه) وه که ئه وو (خاتوو مه یمونه) لای پیغه مبه ر ﷺ بوون، جاله وکاته دا (ئیین ئومی مه کتومی) نابینا هات، پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: چاوی خوټان بگرن له نه زه رو، خوټا پۆشن! ئوم سه له مه ئه لی: وتم: باشه! ئه ی ئه و نابینا ذیه؟ فه رمووی ئه ی بو ئیوه ش ئه و نابین؟ هه ندیککی دی پیان وایه نوارینی ژنان بو پیاوی نامه حره م به یی ئاره زوو و ئه نقه ست ره وایه، وه ک له فه رموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوو: (حه به شه) ییه کان روژی جه ژن شه ره نیزه یان ئه کرد له مرگه و تدا پیغه مبه ر ﷺ خویشی سه یری ده کردن و خاتوو عائیشه یشی له پشت خویه وه دانابوو سه یری ده کردن. **﴿وليضربن بخمرهن علی**

جیوبهن﴾ با گو شه ی سه رپۆش و له چه که کانیا ن بدن به سه ر سینگی شیاندا تا گه ردن و سینگ و به روکیان دهرنه که وئ **﴿ولا یبدین زینتهن الا لبعولتهن﴾** وخشل و جوانی و زینه تیان "سه رو مل وگوئ و سینگ وقوّل و بالّ و لاقیان" دهرنه خه ن بو مرده کانیا ن نه بیټ **﴿او آبائهن او آباء بعولتهن﴾** یان بو باوکیان، یان بو باوکی شووه کانیا ن "خه زوریا ن" **﴿او ابنائهن﴾** یان بو کوپی خویمان **﴿او ابناء بعولتهن﴾** یان بو کوپانی میرده کانیا ن **﴿او إخوانهن﴾** یان بو براکانی خویمان **﴿او بني إخوانهن﴾** یان بو کوپی براکانیا ن **﴿او بنی اخواتهن﴾** یان بو کوپی خوشکه کانیا ن

چونکه ژيان له گهڼ ټولو جوړه كسانه دا كه متر چاوه پرواني فيتنه و كاري خراپيان لپوه ده كړي. جا له بهر ټولو يو ژنان رهاو په دست و پي و لاق و سهر و مل و سينگ له لاي ټوانه دا دهر بخن، ټه لېه ته يو مېرده كانيان زياترېش له وانه دروسته ﴿ **او نساښتن** ﴾ يا يو ژناني هاوې پروايان " ده ك خويان، به لام نابي له لاي ژنيكي پاشگېز بووه، يان له لاي ژناني جووله كه و گاوردا خويان دهر بخن ﴿ **او ماملكت ايمانن** ﴾ يان ژنه بهنده كانيان - كه نيزان -، به لام زانايان له نيري خولا مياندا قسه ي جياوازيان هيه ﴿ **او التابعين غير اولي الربة من الرجال** ﴾ يان پياواني شوينكه و ټوواني ژنان بي ټاره زو و بي نياز، (له خزمه تكارو گيله پياو) كه هه ستي ژن و مېرديان نيه، جا له بهر پيري، يان له بهر په ته پريان، يان له بهر ټولو كه لكې ژن و مېرديان پيوه نه بي، مه به ستي شيان له شوينكه و ټنيان ته نها تير كردني ټاره زو و زكيانه

﴿ **او الطفل الذين لم يظهروا على عورات النساء** ﴾ يان ټولو مندا لانه ي ناگيان له به دهن و جي شه رمي ژنان نيه و. هيشتا بالغ نه بوون و كاروباري ژن و مېردي نازان، دياره ټه و ش گونا نه يه ژنان ده ست و پي و مل و سنگيان له لاياندا و ده رخنه ﴿ **ولا يضربن بأرجلهن ليعلم ما يخفين من زينتهن** ﴾ وه هه روه ها ژنان - له كاتي روښتندا - نابي پيان به زه ويدا بدن كه بزاني ت چ خشل و زينه تيكيان داشا ر دووه. له سه رده مي نه فام ي دا ژنان به لاي خه لكدا ټه روښتن و توند قاچيان به زه ويدا دها و خړه ي خرخال و پاوانه و باز نه كانيان ټه هات تا مه ردوم سهيريان بكات، جا خوي گه و ره فهرمو و نابي ټولو كاره بكه، نيس تاي ش گه لي له ژنان جوړه پيلاوي له پي ټه كه و له كاتي روښتندا توند به زه وي دهن و ته قه ي ديت!! ﴿ **وتوبوا إلى الله جميعا أيها المؤمنون** ﴾ كه و ابو ټه ي باوه رداران! هه مو و تان به ره و لاي خوا بگه رپنه ووه په شيمان ببنه ووه چا و تان له ناستي نامه حرم دا بخن و عه و ر ه تان پيا ريزن.. ﴿ **لعلكم تفلحون** ﴾ به شك و گشتيان هم له دونيا و، هم له قيامت، پرگار و

به اختيار بڼ و. يو هه تا هه تاي ش له گونا هو سه رپنجي دور بكه و نه وه.

ژناني بي مېر ده شو بدن:

جا دواي باس كردني چاو داخستن و پاراستني عه و رت، ټه فهرموي: ﴿ **۲۲ وانكحوا الأيامي منكم** ﴾ ټه ي موسلمانان! ژنه بي مېر ده كاتان به شو و بدن، يو پياوه بي هاوسه ره كانيستان، هاوسه ره په يدا بكه، واته: هاو كاري و، يار مه تي نيري نه كاتان بدن با ژن بين، ناسانكاري و ريگه ش يو ژنان خوش بكه با مېر د بكه ﴿ **والصالحين من عبادكم وإمائكم** ﴾ يو بهنده و صالحه كانيستان هه روا بكه، واته: يو بهنده كان ژن بهين و، كه نيزه كانيش به شو و بدن، به كورتي: خوي گه و ره فرمان به سه ر په رشتي كارانيان ټه دا كه بهنده ي بي ژن، يان كه نيزه كي بي مېر د نه هيلنه وه، تا فه ساد و خراپه رو نه دات ﴿ **إن يكونوا فقراء يغنهم الله من فضله** ﴾ ټه گه ر

سُورَةُ النُّورِ

النُّورُ

وَأَنكِحُوا الْأَيْمَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ إِن يُكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَسِعَ عَلِيمٌ ﴿٢٢﴾
وَلَسْتَ عَاقِلٌ لِّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَالَّذِينَ لَا يَنفَعُونَ الْكُتُبَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَمَا تَبَوَّاهُمْ إِن عِلْمُكُمْ فِيهِمْ خَيْرٌ وَأَن تَوَّاهُمْ مِنْ مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرَهُوا فَتَيَّبِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِن أَرَدْنَ حَصْنَائًا لِّتَبْغُوا عَرْضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَمَن يُكْرِهُهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِن بَعْدِ كُرْهِيهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٣﴾
وَلَقَدْ أُنزِلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَمَثَلًا لِّلَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٢٤﴾
﴿٢٤﴾ وَاللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوفٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْيَصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّي يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَرَّكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَلَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٥﴾
﴿٢٥﴾ فِي يَوْمٍ أَذِنَ اللَّهُ أَن تَرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا أَسْمُهُ سُبُحَ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿٢٦﴾

رَبُّهُ لَا تُظَاهَرُونَ

۳۵۴

لات و دسته‌نگیش بن، دل سارد مەبن لییان، چونکه خوا له فەزل و میهره‌بانی و به‌هری خۆی بێنیازو ده‌وله‌مندیان ئەکات ﴿والله واسع عليم﴾ وه خوا خۆی پەرده‌رو به‌خشەرو: زۆر زانایه به به‌رژوه‌ندی به‌نده‌کانی. واتە: هه‌ژاری مه‌که‌نه له‌مپەر له به‌رده‌م خواستی خوازاوه‌که‌تان، چونکه خوا به‌خشش و به‌هری زۆره.

ئینجا روو ئەکاته ئەوانه‌ی ده‌سه‌لاتی ژن هێنانیان نیه و ئەفهرموێ: ﴿^{۲۲}ولیستغف الذین لا یجدون نکاحا﴾ با ئەوانه‌ش ده‌سه‌لاتی زه‌ماوه‌ندو ژن هێنانیان نیه، به‌رده‌وام به‌(عیفەت) خۆراگرن و به‌پاکی ره‌فتار بکه‌ن ﴿حتی یغنیهم الله من فضله﴾ هه‌تا خوا له فەزل و به‌هری خۆی ده‌روێکیان ئی ده‌کاته‌وه و ده‌وله‌مەندو بێنیازیان ئەکا ﴿والذین یبتغون الکتاب مما ملکت ایمانکم﴾ ئەو به‌نده‌شته‌ن، ئەیانە‌وێ خۆ پزگار بکه‌ن و له‌کۆیلایه‌تی ئازاد ببن ﴿نکاتبوهم ان علمتم فیهم خیرا﴾ پسووله‌یان بۆ بنووسن و بیکه‌نه مانگانه به‌سه‌ریانە‌وه، ئەگەر خێرو چاکه‌و تواناییکارکردن و خۆ ئازاد کردنتان لێدیتن، واتە: ئەتانزانێ ئەمانه‌ت و قامیان تیا به‌و، ناوه‌روکی پسووله‌تان بۆجێبه‌جێ ئەکه‌ن ﴿وآتوهم من مال الله الذی آتاکم﴾ له‌و مال و سامانه‌ش خوا پێیبه‌خشیون، به‌شیان به‌دن، زه‌کات بێ، یان سه‌ده‌قه، بۆ ئەوه‌ بتوانن خۆ ئازاد بکه‌ن پێی، ئەمه‌یه‌ که‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ ئەفهرموێ ((ثلاثة حق علی الله عونهم: الناکح یرید العفاف، والمکاتب یرید الاداء، والغازی فی سبیل الله)) رواه الامام احمد، والترمذی، والنسائی، وابن ماجه). سێ که‌س هه‌ن، هه‌قه‌ که‌ خوا یارمه‌تییان بدات: ژن هێنەر به‌مه‌به‌ستی خۆ لادان له‌ گوناح، هاوکاری خاوه‌ن نامه و پسووله‌داره‌کان، ئەوانه‌یان ده‌یانە‌وێ حه‌قه‌که‌ جێبه‌جێ بکه‌ن، موحامید له‌پێناوی سه‌ر خستنی نایینی خاودا. پێشه‌وا (موسلیم و ئەبو داود) ئەلێن: (عه‌بدوللای کوپی ئوبه‌ی) مونا فیق، دوو که‌نیزه‌کی هه‌بوو، که‌ ئی جار بۆ زیناو شه‌روال پێسیی زۆری ئی ئەکردن!! ئینجا هه‌ر ئەوه‌که‌نیزانه‌ سکا لایان به‌رده‌لای پێغه‌مبه‌ر ﷺ، (سه‌دی) ئەلێ: بۆ قێزه‌ونکردنی ئەو جوژه‌ خووه‌ ناپه‌سه‌نده‌نه‌ خوا فهرمووی: ﴿ولا تکره‌وا فتیاتکم علی البغاء﴾ هه‌رگیز که‌نیزه‌کانتان ناچارمه‌که‌ن بۆ داوێن پێسیی، واتە: له‌به‌ر به‌ده‌ست هێنانی ده‌ستکه‌وتیکی دونیایی ناچاریان مه‌که‌ن به‌زیناو له‌شفرۆشی خویان. ﴿ان اردن تحصنا﴾ ئەگەر ویستیان داوێن پاکبن، واتە: زۆر کاریکی ناپه‌سه‌ندو نابه‌جێبه‌ فهرماندان به‌ له‌شفرۆشی و شه‌روال پێسیی، به‌تایبه‌ت که‌ خۆشیان له‌وکاره‌ ناشیرینه‌ بێزاربن. به‌لێ ئافره‌تان به‌سروشته‌ -وه‌که‌ ده‌لێن- هێزی ئاره‌زووی جنسییان زیاتره‌، جاکه‌ وابوو زۆر عاره‌ له‌سه‌ر خاوه‌نه‌کانیان ئەو ژنه‌ داوێن پاکانه‌ له‌کاتی خۆیدا به‌شووه‌ نه‌ده‌ن و ناچاریان بکه‌ن بۆ له‌شفرۆشی پوونکردنه‌وه‌یه‌ک: به‌پێی زانیاری (علم‌ الاصول) ئەم ئامیرو ئەداتی شه‌رتە: (ان)، بۆ به‌یانی واقیعه‌، که‌واته‌ هێچ مه‌فهومیکی موخاله‌فه‌ی نییه‌. (ئێن که‌سیر) ئەلێ: (ه‌ذا-الشرط-خرج‌ المخرج‌ الغالب‌ فلا مفهوم له‌). ﴿لتبتغوا عرض‌ الحیاة الدنیا﴾ بۆ ئەوه‌ هه‌تا مال و سامانی ژنیانی ئەم دنیایه‌تان ده‌سکه‌وی، وه‌که‌ ماره‌یی و، به‌کرێدانیان و، منداله‌کانیان ﴿ومن یکرهن﴾ جا هه‌رکه‌سیک به‌زۆر ناچاریان بکات بۆ زیناو شه‌روال پێسیی و، پاشانیش په‌شیمان ببێته‌وه‌ ﴿فان الله من بعد إکرامهن غفور رحیم﴾ بێگومان خوا له‌پاش زۆر لێکردنیان -بۆ ئەو کاره‌ ناپه‌سه‌نده‌- زۆر لێبوردیه‌کی میهره‌بانه‌. ﴿^{۲۳}ولقد انزلنا إلیکم آیات مبینات ومثلا من الذین خلوا من قبلکم وموعظة للمتقین﴾ بێگومان ئێمه‌ چه‌ندین ئایه‌تی روونکه‌ره‌وه‌ی ئەه‌کامان بۆ دابه‌زاندن، وێرای چه‌ندین نموونه‌ به‌سه‌ره‌ات وداستانی ئەو که‌لانه‌ی به‌ر له‌ خۆتان بوون، هه‌روه‌ها له‌گه‌ل پهنو ئامۆزگارییه‌ک بۆ خه‌لکانی له‌خواترس، ئەوانه‌ی که‌ ئاماده‌ییان تیا به‌ ترس له‌خوا" هه‌ندی له‌پیاوه‌ ورده‌کاره‌کان ئەلێن: کاتی (یوسف) بوختانه‌که‌ی بۆکرا، خوی گه‌وره‌ له‌سه‌ر زمانی مندالێک - که‌ هیشتای له‌ لانه‌دا بوو- پاکانه‌ی بۆ کرد، کاتیکیش خاتوو (مه‌ریه‌م) تووشی ئەو بوختانه‌

بوو، ئه‌ویش هه‌ر له‌سه‌ر زمانی مندالی (عیسا)ی کوپیدا پاكانه‌ی بۆ كرا، به‌لام كاتی خاتوو عائیشه تووشی ئه‌و بوختانه گه‌وره‌یه كرا، خوا خۆی له‌قورئاندا پاكانه‌ی بۆكرد. هه‌روه‌ها باسكردنی هه‌وال و داستانی گه‌لانی رابردوی پێش ئیوه‌ش، به‌تایبه‌ت یوسف و مه‌ریه‌م كه‌ ئه‌شوبه‌ی به‌به‌سه‌ره‌اته‌كه‌ی خاتو عائیشه‌وه دلدانه‌وه‌یه هه‌م بۆ پێغه‌مبه‌ر، هه‌م بۆ خاتوو عائیشه.

ئه‌زێله‌ی نوورو رووناکی خوا:

به‌ئێ كاتی خوا له‌م سووره‌ته‌دا گه‌لی حوكمی روون كرده‌وه. ئیستا دیته‌ سه‌ر ئه‌وباسه‌یه كه‌ خوا هه‌ر خۆی خاوه‌نی هه‌موو نوورو رووناکیه‌كه‌ له‌ دنیاو له‌قیامه‌تدا، ئه‌فه‌رموی: ﴿**اللّٰهُ نُورِ السَّمٰوٰتِ وَٱلْاَرْضِ**﴾ هه‌ر خوايه نوورو رووناکیی ئاسمانه‌كان و زه‌ویی.

ئه‌وه‌یه كه‌ له‌ئاسماندا ئه‌و هه‌موو ئه‌ستێره‌و به‌لگانه‌ی دروستكردوه، له‌زه‌ویشدا په‌یامبه‌ری ناردوه به‌و هه‌موو به‌لگه‌و ئه‌حكامه‌وه، خه‌لكی پێ شاره‌زاو رێنموونی بكات بۆ رێبازی راستیی، خوا هه‌ر خۆیه‌تی داهینه‌ری ئه‌م بوونه‌وه‌ره، هه‌ر خۆیه‌تی هۆی ده‌ركه‌وتن له‌م بوونه‌وه‌رده‌دا، رێنموونكارو، راویژكاری ئاسمانه‌كان و زه‌وییه، دروستكراوه‌كان هه‌موو به‌ نووری ئه‌و رێ ده‌ر ئه‌كهن، هه‌ر به‌ فه‌رمان و به‌ریاری ئه‌و ئه‌سووپین ﴿**مِثْلُ نُوْرٍ كَمِشْكَاةٍ فِیْهَا مِصْبَاحٌ**﴾ نموونه‌ی نوورو رووناکی ئه‌وخوایه، وه‌ك تاقیكه‌ كه‌چه‌ریه‌کی گه‌وره‌ی پرسنگداری پر نووری تیدا هه‌لكرابیت ﴿**الْمِصْبَاحُ فِی زَجَاجَةٍ**﴾ چراكه‌ش له‌ناو چوار چیوه‌یه‌کی پاکی دره‌وشاوه‌ی شووشه‌یه‌كه‌دا بی‌ت ﴿**الزَّجَاجَةُ كَأَنهَا كَوْكَبٌ دُرٌّ**﴾ شووشه‌كه‌ش وه‌ك ئه‌ستێره‌یه‌کی پرسنگدارو گه‌ش بی‌ت ﴿**یُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مَّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ**﴾ چراكه‌ له‌دار (زه‌یتوون)یكی به‌ فه‌رو به‌ به‌ره‌كه‌ت، پۆن و سووته‌مه‌نیه‌كه‌ی وه‌ربگیرێ ﴿**لَا شَرْقِیَّةَ وَلَا غَرْبِیَّةَ**﴾ داره‌كه‌شی نه‌هه‌میشه له‌به‌ر خۆرگه‌یه، تا به‌ درێژایی پۆژ، خۆر لێی بدا، نه‌هه‌میشه‌ش له‌ نزارو سیبه‌ردایه، تا قه‌ت خۆر لێی نه‌دات، به‌لكو له‌ شوینێكدا روابیت خۆرانگه‌ز نه‌بێو به‌ هه‌میشه‌ش سه‌روو جوان بی‌ت ﴿**یَكَادُ زَيْتُهَا یَضِیُّ**﴾ پۆنه‌كه‌شی ئه‌وه‌نده‌ پاك و پاكرژ بی‌ت، نزیک بی‌ت هه‌ر له‌ خۆیه‌وه‌ گر بگرێ ﴿**وَلَوْلَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ**﴾ به‌ بێ ئه‌وه ئاگیرشی به‌ر كه‌وێ، چونكه‌ زه‌یتی په‌سه‌ن، ئه‌وه‌نده‌ جوانه‌ كاتی سه‌یری ئه‌كه‌ی، ده‌لییت بێ ئه‌وه ئاگری تخون كه‌وێ خۆی داگیرسی، كاتی ئاگیرشی ئه‌گاتێ شۆله‌و رووناکیه‌كه‌ی زیاتر ئه‌بی‌ت، دلی باوه‌ردارانی‌ش ئاوايه، به‌نوورو رووناکی خوا دانه‌گیرسی، پێش ئه‌وه رێنۆینی و شاره‌زا بكړی، جا هه‌ر كاتی‌كیش باسی ئیسلامی بۆ كرا و پێنما بوو، ئه‌وا به‌ زوویی به‌ره‌و رێگه‌ی راست ئه‌روا و هیدایه‌ت ئه‌بێ ﴿**نُورٌ عَلٰی نُوْرٍ**﴾ رووناکی له‌سه‌ر رووناکیی، تاقه‌كه، چراكه، شووشه‌كه، زه‌یته‌ پاكه‌كه، ئه‌مانه هه‌ر هه‌موو ئه‌بنه‌ هۆی زیده‌ رووناکیی و بریقه‌ی چراكه ﴿**یَهْدِی اللّٰهُ لِنُوْرِهِ مَنِ یَشَاءُ**﴾ بێگومان خوا ویستی له‌هه‌ر كه‌سیك ببی، ئه‌وا رێنموونی ئه‌كات بۆ نوورو رووناکی خۆی ﴿**وِیَضْرِبُ اللّٰهُ ٱلْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ**﴾ و خوا هه‌میشه بۆ خه‌لكی نموونه‌ دینیته‌وه، بۆ ئه‌وه‌ی باشترو چاكتر تی بگه‌ن ﴿**وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ**﴾ وه‌ خوا به‌هه‌موو شتیك زاناو ئاگاداره، ئه‌زانی كێ شایسته‌ی هیدایه‌ته‌.

رێزی مزگه‌وته‌كان و یادی خوا:

ئینجا خوا باسی شوین و جیگاخوا په‌رستییه‌كانیان بۆ ئه‌كاو ده‌فه‌رموی: ﴿**فِی بَیوتِ اٰنِ اللّٰهِ اِنْ تَرْفَعْ**﴾ له‌ناو چه‌ند مال و مزگه‌وتیكدا خوا مۆله‌تی داوه كه‌ ده‌ستی رێزیان له‌ بان بێ، ئه‌و مزگه‌وتانه‌ش ده‌بی ته‌نها له‌سه‌ر ناوی ئه‌و بینابكرین، تا ببه‌نه مه‌ناره‌ی هیدایه‌ت و تیشکی رۆحیی ﴿**وَيَذْكُرْ فِیْهَا اِسْمَهُ**﴾ وه‌ ده‌بی ته‌نها ناوی ئه‌ویان تیا بری‌ت ﴿**یَسْبَحْ لَهُ فِیْهَا بِالْغَدُوِّ وَالْاَصَالِ**﴾ به‌ به‌یانی و ئیواراندا، نویژو ستایش و ته‌سبیحاتی پاکی ئه‌وده‌كه‌ن:

﴿**رجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله وإقام الصلاة وإيتاء الزكاة**﴾ پیاوانیک بازرگانی و کپین و فروش، له یادی خوا و له بهرپاکردنی نویژو بهخشینی زهکات غافلان ناکا، واته: له لایه که وه هردم خهریکی پهیدا کردنی ژیان و ژیاورن و، له لایه کی تریشه وه یادی خوا دهکن و، هر کات بانگ گوترا، نهوان به پهله نه پون بهدم نویژه کانیا نه وه، وه هرکاتیکش زهکاتیان که وته سهر، به خیرایی جیبه جیی نه کهن ﴿**یخافون یوما تتقلب فيه القلوب والأبصار**﴾ له روژیک نه ترسن که دل و چاو تئیدا گش نه گهرین و وهر دهچهرخین، واته: له روژی نه ترسن ناخو له چ لایه که وه فریشته ی سزا بیانگرن و، نامه یان چون بدریتی؟ ﴿**لیجزیهم الله احسن ما عملوا**﴾ بهرده وام نابو شیوهیه سهرگرمی خواپهرستین، تا خوا له بهرامبر کرده وه کانیا نه وه به چاکترین شیوه پاداشیان بداته وه ﴿**ویزیدهم من فضله**﴾ وه له فه زلی خو ی بویان زیاد کا، واته:

رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٢٧﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلَتْهُمْ كُسْرًا يَفِيعَةً يَحْسَبُ الظُّلُمَانُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فُوقَهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٩﴾ أَوْ ظَلَمْتَ فِي بَحْرٍ لَّيْجٍ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظَلَمْتَ بَعْضَهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ بِرَبِّهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ﴿٣٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْأَشْيَاءُ كُلِّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣١﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَخْرِجُ مِنْ حَبَابٍ ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدَّ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَافِرُهُ أَنْ يُزَهَقَ بِالْأَبْصَرِ ﴿٣٢﴾

له ونیعمه تانه ی که نه مان نایزان و تنها خوا خو ی نه یزانی به هره مه ندیان بکا ﴿**والله یرزق من یشاء بغیر حساب**﴾ وه خوا به هر که سیك خو ی بییه وی وچه زیکا، روژی بی ژماره ی نه داتی.. چونکه نهوان له دونیادا زورخویان ماندووده کرد بو نهو، بویه نه میش نه مرو بی نه اندازه پاداشیان نه داته وه.

له فه زل و گهره یی مزگه وتدا، ئیمامی (بوخاریی) و، ئیمامی (موسلیم) ریوایه تیان که پیشه وه (عوسمان) گوتیه تی: گویم له پیغه مبر بوو ﷺ دهیفرموو: ((من بنی لله مسجدا یتبغی به وجه الله بنی الله له مثله فی الجنة)) واته: هر که سیك له بهرخوا مزگه وتیک بکاته وه، مه به ستیشی هر ره زامه ندیی و خو شنوودیی نه و بیئت، بیگومانه که خوی دلوقانیش نمونه ی نه و مزگه وته - له گهره یی و بچو کییدا - کو شکیکی ده داتی له نیو به هه شتدا.

ئیمامی (موسلیم) یش له (نه بوو بورده) وه نه لی: پیاویک له مزگه وتدا هاواری بو شتیکی گومبووی خو ی نه کرد، پیغه مبر ﷺ فره مووی: ((لا وجدت، إنما بنیت المساجد لما بنیت له)) واته: یاخوا نه که ویته وه ده ست، نه ی مه گهر نازانی مزگه وته کان تنها بو خواپهرستی بینا کراون! وه له فره مووده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه: ((إذا مر أحد بسهام ان یقبض علی نصالها، لئلا یؤذی الناس)) واته: هرگا که سیك بیه وی به نا و مزگه وتدا تیپه ری "یا بمینیته وه" تفهنگ و چه کیشی پی بوو، دهبا باشباشی تیره که ی مه حکم بکاو، (مه ترسی دهرچونی نه هیلیت) تاخه لکی نازار نه دات.

دوو مه سه ل بو حاشاکه ران له دین:

﴿**والذین کفروا اعمالهم کسراب بقیعة**﴾ کاتی خوی گهره باسی حالی بهوادارانی کرد، ئیستا دیته سهر باسیکی بی بهروایانیش، وه نه فره مووی: نهوانه ی خوا نه ناس و بی بهروا بوون، کرده وه کانیا - که له دونیادا

دهيانكړدن - وځ سهراب و تراويلكه يهك وايه له دوروه واده شتيكي كاكى به كاكى ويا باندا له گهرماي نيوه پړودا بريسه بداته وه **﴿يحسبه الظمان ماء﴾** مروقي تينو له دوروه واده زانيت ناوه **﴿حتى اذا جاء﴾** هتا كاتى دهگاته لاي **﴿لم يجد شينا﴾** هيچ شتيكي دهست ناكه وي، نه ناو، نه تپري ناو **﴿ورجد الله عنده فواه حسابه﴾** وه نه ورنده دزاني خوا له لاي ناماده يه و، به پي كاروكرده وركاني، حسابي به تيرو ته سهل بو دهكات، واته: كه له قيامت به خوا دهگات، ناو خوا ده بيني حسابي بو ته واو كړدوه **﴿والله سريع الحساب﴾** خواش حيسابكيشي به چه سپانه، له فرموده يه كي (متفق عليه) دا هاتوه: له پړوي قيامتدا به جووله كه كان نه ورتي: نيو له دنيا دا چيتان ده پرست؟ نه وانيش نه لين: (عوزير) مان ده پرست! پييان نه ورتي: درو نه كن، چونكه خوا مندالي بو خوي نه گرتوه. ديسان پييان نه ورتي: نه ي نيسا داواي چي نه كن؟ نه لين: نه ي پروه رديگاري نيمه! زور تينو مانه، تيراومان بكه، له پاشا پييان نه ورتي: سهر بكن تايا نابين؟ ئينجا ئاگريك وځ تراويلكه نه هينريته به ردميان و له تورپريدا خوي ده خواته وه، نه وانيش به ناچاري بهرو پړوي ده چن و دهكونه نيويه وه. **﴿او كظلمات في بحر لجي﴾** يا خود كاروكرده ويان وځ چند تاريخيه كه له ناو دهر ياه كي قول وبى پيدا **﴿يفغشاه موج من فوقه موج﴾** شه پل له سهر شه پل دايپوشي **﴿من فوقه سحب﴾** له ژوري نه وي شه وه هوريكي ره شي بارانزاوي چوپر بى **﴿ظلمات بعضها فوق بعض﴾** نيت چنه دتاريخيه كه هه نديكي له سهروي هه نديكيه وه.

﴿اذا اخرج يده لم يكد يراه﴾ هر كه بيه وي دهستي خوي بينيته دهرى، له وانه يه دهستي خوي نه بيني! له بهر نه وه موو تاريخيانه، تاريخي دهر ياكه، تاريخي شه پوله كان، تاريخي هوره كه، نه مانه هه موو **﴿ومن لم يجعل الله له نورا﴾** وه هر كه سي كه خوا خوي رينموني نه كاو نوو روونكي پي نه دات **﴿فما له من نور﴾** هيچ نوو روونكيه كي نيه ربي پندركات، نه وهش نمونه ي دلي هه موو كافر كه، كه نه زاني بوچي به ديپنراوه، نه نجامي بو كوييه؟! (ئين عهباس) نه لي: مبهست بهم نايه تي: (يفغشاه موج من فوقه موج من فوقه سحب) نه وه پرده يه كه به سهر دل وگويي و چاوه كانياندا هاتوه، وځ نه فرموي: (ختم الله على قلوبهم وعلى سمعهم وعلى ابصارهم غشاوة ۷/۲). جاكاتي خوا دلي پرواداره كانى وه سف كرد به جيگه ي نوو هيدايت: (الله نور السموات والارض)، دلي بى پرواكانيشي وه سپكرد به جيگه ي تاريخي و زولمت.

توانايي خوا بالا دهستي:

جا نيت دواي نه وه چند به لگه يهك بو كافران دينيته وه، تا به شكو پروا بينن: **﴿الم تر ان الله يسبح له من في السموات والارض﴾** تا يانه ترانيوه نه ي موحه ممد **﴿الله﴾** هر چي و هر كه س له ناسمانه كان و له زه ويدان، (فريشته، جن، ئينسان) له هه موو عيب و نه نيك خوا پاك را نه گرن؟ هه نديكي به زماني وتارو، هه نديكي به زمان حال **﴿والطير صافات﴾** وه نه مهمل و پهله وهرانه ش، كه پل پل به ناسماندا دهرن و باليان دهكه نه وه **﴿كل قد علم صلاته وتسبيحه﴾** هر يه كه شيان نويزو ته سبيحي خوي دزاني، به لي هه موو پهله وهران و گيانله بهران، وجود و بوونيان بهو شيويه كه هيه، نيشانه و به لگن له سهر بووني خوا تاك وته نيابي نه و! **﴿والله عليم بما يفعلون﴾** و خوا له ته واوي نه و كرده وانه ي نه وان نه نجامي نه دهن زاناو ئاگاداره **﴿والله ملك السموات والارض﴾** وه خاوه نيتي ناسمانه كان و زهوي هه هه موو بوخوايه **﴿والى الله المصير﴾** سهره نجام گهرانه وي هه موو انيش، هر بولي خوايه، پاداشت و تولي هه موو كه سيش نه داته وه.

دیسانہ وہ خواہ لگہ کی تر دینیتہ وہ بؤ دہسلاّت و توانایی خوی، وئہ فرموی: ﴿**الم تر ان الله یزجى**
سحابا﴾ نایا تو نہ ترانیوہ کہ: خواہ شینہ یی و لہسہر خو پہلہ ہورہ کان، دہناژوکی و دہبات بؤ ہرجیگاہک خوی
 مہبہستی بیّت ﴿**ثم یؤلف بینہ**﴾ پاشان پھیوہستیان دہکا و موتوربہ دہبن ﴿**ثم یجعلہ رکاما**﴾ ئەوسا چین چین
 لہسہریہ کہلہکەیان ئەکا ﴿**فترى الودق یخرج من خلالہ**﴾ ئینجا دہبینی دلّوپہ دلّوپہ باران لہتوی ہورہکانہ وہ دیتہ
 خورای ﴿**وینزل من السماء من جبال فیہا من برد**﴾ وەخوا لہو ہورانہ وہ کہ بہ کیو دہچن - ہندی جار تہرزہ
 دہبارینی.

(ثین کہسیر) دەلی: (قال بعض النحاة: (من) الاولى لإبتداء الغاية، والثاني للتبعيض، فالثالثة لبيان الجنس،
 ومعناه: ان في السماء جبال برد ينزل الله منها البرد. وأما من
 جعل الجبال هنا كناية عن السحاب فإن (من) الثانية عنده
 لإبتداء الغاية، لكنها بدل من الاولى) والله أعلم. ﴿**فیصیب بہ**
من یشاء﴾ ئینجا ہرکەسی ئەو مەیلی لیئی، تہرزہ کہ
 لیی دہدات ﴿**ویصرفہ عن من یشاء**﴾ ہرکەسیش خوی
 بیہوی لیئی نہدا، لیی لادەدا ﴿**یکاد سنا برقہ ینذهب**
بالأبصار﴾ نزیکہ تیشکی بریسکەکی سومای چاویان ببا
 ﴿**یقلب الله اللیل والنهار**﴾ بیگومان ہر خواہ شہو و روژ
 تاوتوی و "نالو گوژ ئەکات، جارای دریز، جاریکیش کورت،
 دەمی سارد، دەمی گەرم ﴿**ان فی ذلک لعبرة لأولی الأبصار**﴾
 بیگومان لہو نالوگوژہشدا پەندو ناموژگارییہکی زور ہہیہ
 بؤ خاوەن بینایی و ئاقلان، بؤ ئەوانہی وا بہوردیی سہیر
 ئەکەن و، بہوردیش بیر ئەکەنہوہ. یەکیکی تر
 لہنیشانہکانہی دہسلاّتای فراوانی زاتی خوا ئەمەہیہ کہ
 دہفرموی: ﴿**والله خلق کل دابة من ماء**﴾ گشت
 زیندەوہرو ہەموو جوولندہیہکی لہئاو دروست کردوہ،
 (فریشتہ) و (جینی) نہبی، ئەوان لہنوورو ئاگرن. ئینجا
 ئەفرموی: ﴿**فمنہم من یمشی علی بطنہ**﴾ ہہیانہ لہ سەرزگ دہروا (وہک مارو ہەموو گیانداریکی خشوک) ﴿**ومنہم**
من یمشی علی رجلین﴾ ہہیشیانہ لہسەر دووی ئہرۆن (وہک ئادەمزادو مەل و پەلەوہرەکان) ﴿**ومنہم من یمشی**
علی أربع﴾ و لییانہ لہسەر چوار پەلان ئہرۆن (وہک بز و مہرو وشترو...) ﴿**یخلق الله ما یشاء**﴾ خوا نہ ہەر ئەوانہی
 دروست کردبی، بەلکو ہەر شتی حەز ئی بکا، بہ مەیلی خوی دروستی ئەکات ﴿**ان الله علی کل شئ قدير**﴾ چونکہ
 خوا بہسەر ہەموو شتی کدا دہسلاّتای ہہیہ، بہکورتیی، ئەو ہەموو جوڑہ ئاژەل و گیانلہبەرانہ، کہلەم بوونہوہردان،
 ہەموو دەستمان رائەکیشن بؤ باوہر ہینان بہ خواہیہکی بەدەسلاّتای کار جوان ﴿**لقد انزلنا آیات مبينات**﴾
 بیگومان ئیمہ چەند بەلگہو نایەتیکی ئاشکرا و روونکەر و دەمان ناردہ خورای بؤ ہیدایەتکردن ﴿**والله یرہی من یشاء**
 إلی صراط مستقیم﴾ خوا پینوینی ہەرکەسی ئەکات بۆریی راست، خوی بیہوی و شیاییش بیّت.

يَقْلِبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾
 وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِّن مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَّن
 يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
 إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ
 وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾ وَيَقُولُونَ
 آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ تَوَلَّى فِرْقٌ مِّنْهُمْ مِّن بَعْدِ
 ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
 لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فِرْقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمُ الْخَوَفُ
 يُأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ
 أَن يَحِفَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ أَلَّا يُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾
 إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ
 أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَن
 يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيُحْسِ اللَّهُ وَبِتَقَى فَاُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾
 وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَنِ أَمْرَهُمْ لِيُخْرِجُنَّ قُلُوبَهُمْ
 لَأَنْتُمْ سَامِعُونَ ﴿٥٣﴾

باوهداران و دوورازیه‌کان:

﴿^{۱۷} ویقولون آمنا بالله وبالرسل واطعنا﴾ مونا فقه‌کانیش به‌سهر زاری ئهلین: ئیمه‌ش پروامان به‌خواو به‌په‌یام‌بهر هی‌ناوه و گویرایه‌لشی‌مان کردووه ﴿ثم یتولی فریق منهم من بعد ذلک﴾ که‌چی ههر دوا‌ی ئه‌وه ده‌سته‌یه‌کیان، له‌بریاره‌کان‌ی‌خوا رو وهر ئه‌چه‌رخ‌ئین و رازی نابن! ﴿وما اولئک بالمؤمنین﴾ ئه‌وانه له‌بنه‌په‌رتدا پروادار نین، به‌لکو ته‌نها به‌دهم پروایان هی‌ناوه و ئهلین گویرایه‌لین ﴿^{۱۸} واذا دعوا الی الله ورسوله لیحکم بینهم﴾ کاتیکیش بانگ بکری‌ن بۆ‌لای بریاره‌کانی خواو په‌یام‌بهره‌که‌ی ئه‌و، تا له‌نیوانیاندا داوهری بکه‌ن ﴿اذا فریق منهم معرضون﴾ که‌چی ده‌سته‌یه‌کیان، کت وپر‌وو وهر ئه‌گه‌ی‌ن و ئاماده نابن ﴿^{۱۹} وان یکن لهم الحق یاتوا الیه مذعنین﴾ وه ئه‌گهر سوور بزائن، ئه‌و سوود و قازانجه بۆ‌ئه‌وان ده‌بی و، به‌وان ده‌دری، به‌په‌له‌ دینه لای و ملکه‌چی ئه‌بن و، رازی ده‌بن به‌بریار‌ی په‌یام‌بهر ﴿^{۲۰} افی قلوبهم مرض ام آرتابوا﴾ مه‌گهر نه‌خو‌شی نی‌فاق و دوور‌وویی له‌دلایاندا هیه، یاخود دوو دل و به‌گومان، سه‌بارت به‌په‌یام‌بهری‌تی مو‌حه‌مه‌د ﴿ام یخافون ان یحیف الله علیهم ورسوله﴾ یاخود ئه‌ترسن - له‌کاتی بریاره‌کاندا - خواو په‌یام‌بهره‌که‌ی ﴿ستم وناهقه‌یه‌کیان لی بکه‌ن؟ بۆ‌یه ناوا گویرایه‌ل نابن؟!﴾ ﴿بل اولئک هم الظالمون﴾ نا... به‌لکو ئه‌وان له‌بنه‌په‌رتا خو‌یان سته‌م‌کارن، دلایان نه‌خو‌شه، ئه‌گینا چاک ئه‌زانن که‌ په‌یام‌بهر زۆر داد‌په‌روه‌روو داد‌گه‌ره ﴿^{۲۱} انما کان قول المؤمنین اذا دعوا الی الله ورسوله لیحکم بینهم﴾ ئه‌وه حال‌ی دوو رووه‌کان بوو، به‌لام و ته‌و گو‌فتاری پرواداره‌کانیش کات‌ی بانگ ده‌کری‌ن بۆ‌لای خواو پی‌غه‌م‌بهره‌که‌ی ﴿بۆ‌ئه‌وه‌ی له‌نیوانیاندا داوهری بکا﴾ ﴿ان یقولوا سمعنا واطعنا﴾ ههر ئه‌مه‌یه که‌ ئهلین: ئه‌وا بیستمان و گویرایه‌لشی‌ن. واته: ئه‌گهر ئه‌وانیش پروادار بوونایه، ده‌بوو ههر ناوایان بووتایه ﴿اولئک هم المفلحون﴾ ئانه‌وانه - که‌ بۆ‌ره‌زامه‌ندی خوا په‌له ئه‌که‌ن - سه‌رفرازی راسته‌قینه‌ی دونیاو قیامه‌تن ﴿^{۲۲} ومن یطع الله ورسوله﴾ ههر که‌سی گویرایه‌لی خواو په‌یام‌بهره‌که‌ی بکا ﴿ویخش الله یتقه﴾ و له‌خوا بترسی‌ت، له‌بهر ئه‌و دریغیانه‌ی که‌ کردوویه‌تی، وه له‌سه‌ر پی‌چیش خو‌ی بپاری‌زی ﴿فاولئک هم الفائزون﴾ ئا ئه‌وانه‌ن سه‌رکه‌وت و بره‌وه‌ن. بۆ‌جاری‌کی تر دی‌ته‌وه سه‌ر باسی دوور‌ووه‌کان و ده‌فه‌رموی: ﴿^{۲۳} واقسموا بالله جه‌د ایمانهم﴾ وه‌به‌وپه‌ری هی‌ز سو‌یندیان به‌خوا ده‌خوارد ﴿لئن امرتهم لیخرجن﴾ ئه‌گهر تۆ فه‌رمانیان پی بکه‌یت به‌ده‌رچوون بۆ‌جیه‌اد، ئه‌وا زو له‌گه‌لت ده‌ر ئه‌چن ﴿قل لا تقسموا طاعة معروفة﴾ پی‌یان بلی: سو‌یند مه‌خو‌ن، چونکه‌ سو‌ینده‌کانتان درو‌یه، گویرایه‌لی و ملکه‌چی ئی‌وه‌ش، شتی‌کی دیاره‌و زانراوه، ئاشکرایه که‌ ئه‌وه‌ی ئی‌وه ده‌یلین ته‌نها به‌زمانه، نه‌ک به‌دل ﴿ان الله خبیر بما تعملون﴾ به‌راستی خوا به‌ئاگایه به‌هه‌موو کارو کرده‌وه‌کانتان، چ نه‌ینی و، چ ئاشکرای ﴿^{۲۴} قل اطیعوا الله واطیعوا الرسول﴾ پی‌یان بلی: گویرایه‌لی راسته‌قینه‌ی خواو گویرایه‌لی په‌یام‌بهر ﴿بکه‌ن، نه‌ک وه‌ک خو‌تان ئه‌یلین، که‌چی واش نیه﴾ ﴿فان تولوا فانما علیهم ما حمل﴾ خو‌ئه‌گهر پروایان ودرگ‌یرا و راستیان نه‌وت، ئه‌وه به‌راستی زیانتان ههر به‌خو‌تان گه‌یاندووه، چونکه‌ ئه‌و په‌یام‌بهره ﴿ته‌نها ئه‌رکی راگه‌یاندنی په‌یامی خوا‌ی له‌سه‌ره﴾ ﴿وعلیکم ما حملتم﴾ ئی‌وه‌ش به‌رپرسی ئه‌رکی سه‌رشانی خو‌تان ده‌بن و، تۆ‌له‌ی یاخی‌بوونتان و. سه‌ر پی‌چیتان له‌گویرایه‌لی و فه‌رمان‌به‌رداری پی‌غه‌م‌بهر - وه‌ک (ئین عه‌باس) ئه‌لی - له‌سه‌ر خو‌تان ده‌که‌وی ﴿وان تطیعوه ته‌تدوا﴾ خو‌ئه‌گهر فه‌رمان‌به‌ردارو گویرایه‌لی ئه‌و بن ئه‌وا پ‌ئینو‌ین و به‌ختیار ئه‌بن ﴿وما علی الرسول الا البلاغ المبین﴾ دل‌نیا‌ش‌بن که‌ پی‌غه‌م‌بهر ﴿ته‌نها راگه‌یاندنی ئاشکراو روونی له‌سه‌ر شانه، ئیتر ئه‌گهر ئی‌وه سه‌ر پی‌چی له‌و بکه‌ن، ئه‌وا ئه‌و ههرکاری خو‌ی ده‌کات، گونا‌ه و تاوان به‌ته‌نها له‌سه‌ر ئی‌وه‌یه.

باوهرداران دهنه جینشین:

خوای میهره بان جوړیکې تر له پاداشی موسلماننه ملکه چه کان باس نه کات و نه فهرموی: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ بیگومان خوا بهر که سانه تان که پروایان هیناوه و کاره چاک و جوانه کانیا ن نه نجامد او ده به لینی دا: ﴿لِيَسْتَخْلَفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ لهم زه مینه دا بیانکا به جینشین و، کللی دسه لاتداری دونیا یان ته سلیم بکا، واته: بیانکات به خلیفه ی روی زه ویی ﴿کَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ ههروه چو ن موسلمانانی پیش نهوانی کرده جینشین. کاتی هاوه لانی په یامبر ﷺ هاتنه مه دینه، عه ره به کان لینیان زیت بوونه وه، نه مانیش له بهر نه وه نه یانتوانی ته نها ساتیکش چه که کانیا ن دابنن، له ناو خویاندا وتیان: باشه! خوئیمه بو نه وه باوهرمان هیناو

کوچمان کرد، ئیتر ته نها له خوا بترسین، که چی وائیستا وه زعمان نه وه یه ده یینین، نه و جار خوای گه ورهش بهر شیوه یه دلخوشی کردن، موژده یشی پیډان به فه تی خو ره لات و خو رناوای پوو زه وی، له هه مانکاتدا نه وه یشی بو کردن، چونکه بی وچان پیغه مبر ﷺ خو یی و، خلیفه کانی - دوا ی خو ی - هر له جیهادو له جم و جوولدا بوون، وه پیغه مبر ﷺ له بهر روشنایی به لینه کانی خوادا فهرمویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ زَوَىٰ لِيَ الْأَرْضِ فَرَائِستَ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَسَيَبْلُغُ مَلِكٌ أُمَّتِي مَا زَوَىٰ لِيَ مِنْهَا)) موسلیم. واته: خوا دسه لاتدار زه ویی بو پیچامه وه بو تو مارکردم، نه مانیش ته ماشای گش خو ره لاتیی و خو رناوایم کرد، جامزگینی بیست که دسه لات و هیزی نوممه ته که م ده گاته گشت نه وشوینانه. وه له فهرموده یه کی دیکه دا - پیشه و موسلیم هیناو یه تی له (جابر) ده - نه لی: له پیغه مبرم ﷺ بیست، فهرموی: ((لَا يَزَالُ أَمْرُ النَّاسِ مَاضِيًا مَا وَلِيَهُمْ أَثْنَا عَشَرَ رَجُلًا)) له فهرموده یه کی تر دا هاتووه: ((الْخِلافةُ ثَلَاثُونَ سَنَةً، ثُمَّ تَكُونُ مَلَكًا عَضُوضًا)) پیشه و

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿٥٦﴾ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلَفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٨﴾ لَا تَحِبَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعَاجِزَتَكَ فِي الْأَرْضِ وَمَا وَلَهُمْ أَلَّا رَوَيْتَ الْأَمْصِرَ ﴿٥٩﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَزِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَنُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَ هُنَّ طَوُّفَاتٍ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

نه حمده واته: هه تا نه ودوانزه پیاوه - مه بهستی دوا زده خلیفه که یه - سه ره ره شتی کارو فهرمانی خه لکی بکه ن، نه وائش وکاری مردوم به چاکی ده روا. ﴿وَلِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ﴾ نه و دین و ئایینه ش خوا خو ی بو ی په سه ند کردون، ریشه دارو سه قامگیر و سابت و دامه زراو ده کا بویان ﴿وَلِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا﴾ وه ترس و بیمه که شیان بو ده گوړی به نارامی و ناسوودهی ﴿يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا﴾ ئیتر نه و کاته ته نها من پهرستن و هیچ شتیکش نه که نه هاو به شم ﴿وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ﴾ نه وسا هه رکه سیکیش - پاش نه وه - کافر بوو، واته: پاش هاتنه دی به لینه که ﴿فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ نانه وانه ن فاسیق و ده رچووله سنووری شهرع ﴿وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ (نه ی ئیمانداران!) نوژی کامل بکه ن و، به شیک له داراییتان به ناوی زه کاته وه بدن ﴿وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾ وه له په یامبریش ﷺ فه مانبه رداری و گویرایه لی بکه ن ﴿لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ تابه شکو بهر ره حمت و بهر

الله لکم آیاتہ ﴿ ہر نابہ و شیوہیہ خوا حوکمہ کانی خوی بؤ ئیوہ پرون ئہ کاتہوہ، دہ ئیوہش بہ باشی و ہریان بگرن ﴿ **والله علیم حکیم** ﴾ و خوا زور زاناو ئاگایہ زوریش کار جوانہ، ئینجا خوا باسی حجاب ئہ کات بؤ دوی پیر بوون، پاش ئہوہ بؤسہ ردمی لاویتی باسیکرد، وک ئہ فہرموی: ﴿ **وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا** ﴾ ئہو ژنانہی لہئیش و کار کەوتون، ئوقتادہ بوون و لہبەر پیریو، نہمانی ئارہزوو بہتہمای شووکردن نین. (سہ عیدی کوپی جوبہیر، قہتادہ، زہاک) ئہلین: مہبہست بہوانہ، ئہو ژنانہیہ (حہین)یان نہماوہ، تہمای مندالیشیان ہراوہ. ﴿ **فليس عليهن جناح ان يضعن ثيابهن** ﴾ ہیچ گوناہیکیان لہسہر نیہ کە ہندی لہ جل و بہرگی سہرہوہیان دابنن و نہپیوشن، وک عہباو چہتفہو کەواو سہلتہ، وہ ہرہوہا ئہگہر بہبہردہم پیوانیشدا بین و ہرؤن ﴿ **غير متبرجات بزينة** ﴾ بہلام نابی بہرامبہر بہخەلک زینہت و جوانی خویان نیشان بدہن وک موو و سہرومل و گہردن و سینگ و لاقیان، شتیک نہکەن سہرنجی بیگانہ راکیشن ﴿ **وان يستعففن خير لهن** ﴾ خو ئہگہر عیقفہتیش نیشان بدہن و کەواو سہلتہو چہتفہو عاباکانیان، ہر دانہنن و خویان داپوشن وک ژنیکی لاو، ئہوہ چاکترہ بویان، چونکہ لہبوختان و قسہی ناقولاً دوور ئہکەونہوہ ﴿ **والله سمیع علیم** ﴾ خوا زور ژنہوایہ، ہمیشہش زانیہ ئہزانی چی لہنیوان ئہوان و پیوانی ناناشناو بیگانہدا پوو دہدات. کەواتہ ہوشیاربن! (سہدی) ئہلی: بہناوی (موسلیم)ہوہ، ہاوریہکەم ہہبوو خولامی ژنہکەی حوزہیفہبوو، پوژی لہبازاردا بہ دہستی خہناویہوہ دیتم و، لیم پرسسی ئہوہ چیہیہ؟! وتی: خہنہم لہسہری (مہولا)کەم (خیزانی حوزہیفہ)گرتوہ، منیش ہروام نہکرد، وتی: ئہگہر حہز ئہکەی وەرہ ئہتبہمہلای خوئی، بہلی پویشتم، سہیر ئہکەم سہلارہ ژنیکە، منیش وتم: موسلیم پریوایہتیکی وای بؤ گپرامہوہ؟! وتی: بہلی، وایہ، پوئلہم! چونکہ من لہپریزی ئہو ژنانہدام خوا بہرامبہریان ئہفہرموی: ﴿ **والقواعد من النساء اللاتي لا يرجون نكاحا** ﴾ ئین کەسیر.

خواردن لای مالی خزمان:

﴿ **ليس على الأعمى حرج ولا على الأعرج حرج ولا على المريض حرج ولا على انفسكم ان تأكلوا من بيوتكم** ﴾ لہسہر کویر و شہل و نہخووش و خوشتان، ہیچ تاوانیک نیہ کە لہمالکانی خوشتان و کوپرہکانتان نان بخون بی مؤلہت. موسولمانان لہو سہردہمہدا زور بہلایانہوہ قورس و سہخت بوو لہگہل کویرو نہخووش و شہل و ئیفلیجدا نان بخون، چونکہ ئہوان وک پیویست ناتوان نان بخون، وہ یا نابینن بخون، جا ئہمانیش لہترسی ئہوہ نہوہک ستمیان ئی بکەن، خوینیان ئی دہپاراستن، تا ئایہتی ﴿ **ليس على الأعمى** ﴾. ہات. (موجاہید) ئہلی: ہندی کەس ئہو نہخووش و نابینا و ئیفلیجانہی دہبردہ مالی بابی، یان مالی برای، یان مالی خوشکی،... ئہوانیش وتیان: لہباتی مالی خویان بؤ مالادیترمان ئہبەن! جا ئہو ئایہتہ: (لیس علی الأعمی) تا(ولا علی انفسکم ان تأكلوا من بيوتكم) تا(لیس علیکم جناح ان تأكلوا جميعا او اشتاتا) ہات و مؤلہتی پیدان کە لہو جوړہ مالانہشدا بخون. ﴿ **او بیوت آبائکم او بیوت امہاتکم** ﴾ یا لہمالی باوکتان، یا لہ مالی دایکتان ﴿ **او بیوت إخوانکم** ﴾ یا لہمالی براکانتان ﴿ **او بیوت اخواتکم** ﴾ یا لہمالی خوشکەکانتان ﴿ **او بیوت اعمامکم** ﴾ یا لہمالی مامہکانتان ﴿ **او بیوت عماتکم** ﴾ یان لہ مالی پورہکانتان (پووری باوکی) ﴿ **او بیوت اخوالکم** ﴾ یا لہمالی خالہکانتان ﴿ **او بیوت خالاتکم** ﴾ یان لہمالی پورہکانی "دایکتان"، واتہ: خواردن لہمالی ئہوانہدا گوناح نیہو، پیویست بہ مؤلہتدان و، فہرموو ناکا و، بۆتان ہہیہ بچنہ سہر سفرہیان، چونکہ مروؤ بؤ خرم و کەس و کاری دئی کراوہتہوہ ﴿ **او ما ملکتم مفاتحہ** ﴾ یا ئہو مالہی کلیلہکانی لای ئیوہیہو، کراوہتہ وکلیلدار، تا خاوەنہکەی ئہگہریتہوہ. ہاوەلان کاتی خوی کە ئہچوون بؤ سہفہرو بؤ جیہاد

گهلی جار کللی خانووه کانیان ئه دا به برابه کی دراوسنیان جا ئه میش پیی وابوو که ههرگیز نابیی شتی لهو ماله بخوا، ئه و ساخوای گه وره فهرمووی: (اوما ملکتم مفاتحه) **﴿او صدیقکم﴾** یا له مالی دوست و برادره تانا، به لام بهو مهرجه بزانن پیی خوشه، ئه گهرچی له ماله وهش نه بی **﴿لیس علیکم جناح ان تاكلوا جميعا او اشتاتا﴾** هیچ گونا هیشتان ناگات هه موو پیکه وه له سه ره یه سفره نان بخۆن یا خوده ره کهس به ته نیا بخوا. کاتی خوی هه ندی له خیله کان له بهر سه لاری خویان، پییان ناخۆش بوو به ته نها نان بخۆن، ئه و جا خوا فهرمووی: ئه وه قهیدی نیه. ئینجا دواي مؤله تدان بۆ هاتوچۆ، فهرمووی: **﴿فإذا دخلتم بيوتا فسلموا على أنفسکم﴾** ههرکاتیش چوونه مالا نیکه وه سلّو له خۆتان و یه کتری بکهن، چونکه مایه ی خوشه و یستییه **﴿تحية من عند الله مباركة طيبة﴾** ئه مه

دروودیکی پیروژ و پاکه له لای خوا **﴿کذلك بين الله لکم الايات﴾** ئا بهو شیوه یه خوا نایهت و ئادابه کانی خوی پوون ئه کاته وه بۆتان **﴿لعلکم تعقلون﴾** به شکو تی بگهن و ئه و نایه تانه بکه نه به رنامه ی ژیا نتان.

له کاری به کومه ئا بی ئیزن لا مه که ون:

له پیشه وه باسی مؤلهت وهرگرتن له کاتی هاتو چو ی مالا ئندا کرا، ئیستاش باسی مؤلهت وهرگرتن ئه کا له کاتی گه رانه وه وه ئه لسان، به تایبهت له لای پیغه مبه ره **﴿انما المؤمنون الذين آمنوا بالله ورسوله﴾** ئه فهرمو ی: برودارانی راسته قینه هه ر ئه و که سانه ن که بروایان هینا وه به خوا و به په یامبه ره که ی **﴿وإذا كانوا معه على امر جامع﴾** وه کاتی بۆ کاریکی به کومه ل له گه ل پیغه مبه ردا بوون، وه ک مه شۆرهت بۆ جهنگ و، یا بۆ هه ر شتیکی تری گرنگ و پیویست **﴿لم يذهبوا حتى يستأذنوه﴾** بی مؤلهت لی وهرگرتنی به هیچ جیا که یه کدا نه ئه رویشتن، دیاره ئه مه ئه و په ری هیما ی ئه وه ب و یله و ریز دانا نه له گه ل سه رکرده دا، مؤلهت وهرگرتن، هیما ی بروای ته وا وه، بۆیه

سُورَةُ النُّورِ
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوا الْإِنِّ يَسْتَأْذِنُكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا أَسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَنْزَلْنَا مِنْهُمْ لِقَاءَ رَسُولِهِمْ وَاسْتَغْفِرُكَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٦ لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلُونُ مِنْكُمْ لَوْ أَدَّاهُ فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٧ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ١٨

سُورَةُ الْفُرْقَانِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ١ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا ٢

ئه فهرمووی: **﴿ان الذين يستأذنونك﴾** بیگومان ئه و که سانه مؤلهت لی ده خوازن کاتی نه پوون **﴿ولئك الذين يؤمنون بالله ورسوله﴾** هه ر ئه وانه ن که به راستی بروایان به خوا و به په یامبه ری ئه و هیه **﴿فإذا استأذنوك لبعض شأنهم﴾** هه ر کاتیکیش هاتن بۆ هه ندی کاری تایبه تی خویان مؤلهت لی بخوازن ئه ی په یامبه ر **﴿فان من شئت منهم﴾** تۆیش هه ر که سیکیان ت و یست لیان مؤله تی بده با بره و بۆ ئه و نجامدانی ئیشه که ی له (ته بووک دا) (عو مه ر) کاریکی تایبه تی خوی بۆ پیش هات، هه ر ئه بوایه بگه راپه ته وه، جا ئه وه بوو داواي مؤله تی لی کردو، ئه ویش فهرمووی: برۆ خۆ تۆ له دوو پروویان نیت **﴿استغفر لهم الله﴾** له خواش داواي لیخۆش بوونیان بۆ بکه سه بارهت به و شتانه که پرویدا وه لییان **﴿ان الله غفور رحيم﴾** چونکه خوا زۆر لیبوردیه، زۆریش میهره بان و دلۆقانه.

وهك خۇتۇن بانگ له يېغەمبەر مەكەن:

جا پاش ئەوہ پۈزۈ شەرەفى پەيامبەر ﷺ لەو سوورەتەدا دەرکەوت، بۇ جارىكى تر ئەو قەدر زانىنە باس ئەكاتەوہو ئەفەرموۋى: ﴿ **لا تَجْعَلُوا دَعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدَعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا** ﴾ ئەي مۇسلمانەكان! بانگ كردن لەپەيامبەر ﷺ وەك بانگكردن لەخۇتۇن دامەننن يا خود بەناوى خويەوہ بانگى ئى مەكەن، وەك ئىوہ لەيەكتر بانگ ئەكەن، بەلكو بەو بلىن: يا (رسول الله، يانبى الله...) ﴿ **قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا** ﴾ بىگومان خوا ناگاي لەو كەسانە ھەيە كە لەپشت يەكتر خۇ ئەشارنەوہو خۇ ئەدەنە پال يەكتر خۇ دەدزەنەوہ لىتان“ وە لە مزگەوت يەكە يەكە خويان دەكىشايە دەرەوہ، بى مؤلەت ﴿ **فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ** ﴾ دەبا ئەوانەي سەرپىچى لە فەرمانى پەيامبەر ﷺ ئەكەن، بترسن ﴿ **أَنْ تَصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ** ﴾ كە سەرەنجام تووشى بەلاو نەھاتىك بىن ﴿ **أَوْ يَصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** ﴾ يا تووشى سزايەكى بەئىش بىن ﴿ **أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** ﴾ وشياربە! بەراستى ھەرچى لە ناسمانەكان و زەويدايە ھەر بۇ خوايە ﴿ **قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ** ﴾ بىگومان ئەو خوايە ئەزانى بەوہى ئىستائىوہ وان لە سەرى لە نىفاق و سەرپىچى ﴿ **وَيَوْمَ يَرْجِعُونَ إِلَيْهِ فَيَنْبُتُهُمْ بِمَا عَمِلُوا** ﴾ ھەم ئەو پۇژەش كە ئەگەرپىرنىنەوہ لاي ئەو، ناگادارى ئەو ھەموو كاروكردەويانە دەكات ئەنجاميان داوہ، گەرەوہو بچوك، جا ھەر بەپىي ئەوہش تۆلەو پاداشتيان ئەداتەوہ ﴿ **وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ** ﴾ چونكە خوا بە ھەموو شتىك زاناو ناگايە.

زۆر شوكرانە بژىرم بۇ خوى دەھندەي دلأوا كە شەرەفمەندى كردم بە نووسىنى

تەفسىرى ئەم سوورەتى (نوور)ە.

وصل اللهم على النبي الأُمى محمد وعلى آله وصحبه.

*** **

۲۵- سوورەتى (فوقان)ە

مەككەيىيەو (۷۷) نايەتە

بەناوى خوى بەخشندەي مېھرەبان

ئەم سوورەتە لەپاش سوورەتى (ياسىن)ەوہ ھاتۆتە خوارى، ئەمىش ھەرەك باوى سوورەتە مەككەيىيەكانى تر، كاروبارى ئيمان ويىروباوہر چارەسەر دەكات، لەگەل بەرپەرچدانەوہى ھەندى لە رەخنەي موشرىكان، سەبارەت بە پەيامەكەي پەيامبەر ﷺ.

بەكورتىي: تەوہرەي سوورەتەكە لەم خالانەدا دەسوۋى: راستى وحەقيانەتى قورئان، دروستى و واقىيەتى پەيامەكەي پەيامبەر ﷺ، زىندوبوونەوہو ژىنى ئەولاو، پاداشت و تۆلە، كۆتايىشى بەباسى بېرى لەوہسەف و پەسنەكانى (عباد الرحمن) دىت.

مەزنايەتى خوا:

خوى كارزان - كەئەم قورئانەي ناردۆتە خوارى- لەم چەند نايەتەدا باسى مەزنىي و بلىندى خوى دەكاو دەفەرەمۆى: ﴿ **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** * **تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ** ﴾ بلىندو گەرەيە، پىرۆزو بەپىتە، ئەو خوايەي كە فوقان وجياكەرەوہى راست لەناپراستى ناردەسەر بەندەي خوى موخەمەد ﷺ واتە: قورئان ﴿ **لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا** ﴾ تابىتە ھوى بىداركەرەوہو ترسىنەر بوجىھانەكانى پەرى و ئادەمزا، لەسزاي خوا.

ئىنجا خوا - جل جلاله - چوار سيفهتى تاييپه تهنىدى خوى باس دهكات بۆيان وده فهرموى: ﴿الذی له ملک السموات والأرض﴾ يه كه م: نهو زاتهى مولكايه تىي وده سه لاتی گشت ئاسمانه كان و زهوى هه ر هى نه وه ﴿ولم يتخذ ولدا﴾ دووهم: هيج منداللى بۆخوى رانه گرتوه. وهك جووله كه و گاوران پىيان و ايه كه: خوا توژم و مندالى ههيه! ﴿ولم يكن له شريك فى الملك﴾ سىيهم: له مه وداى ده سه لاتيدا، هيج شهريك و هاوبه شىكى نيه، وهك بت په رسته كان پىيان و ايه كه: شهريك و هاوبه شى ههيه! ﴿وخلق كل شى بقدره تقدیرا﴾ چوارهم: هه موو شتىكى له نه بوون و (عه ده م) نه وه دروسكردو به دى هيناو، نه دازه گىرى ته وايشى بۆ كرد، به ميزانىكى ورد ﴿واتخذوا من دونه آلهة﴾ كه چى هاوبه شدانه ركان له جياتى نه وه كه ته نها نه و تاكه خوايه به رستن، ههستان چهند شتىكيان

بۆخويان هه لبراردو كرد يانه خوا! ﴿لا يخلقون شيئا﴾ كه تواناي دروسكردنى هيج شتىكي شيان نيه ﴿هم يخلقون﴾ و بۆخوشيان - نه وبتانه - تاشراو و دروسكراون، وينه يان بۆكي شراوه ﴿ولا يملكون لانفسهم ضرا ولا نفعا﴾ ته نانه تى ده سه لاتی نه وه شيان نيه هيج زيان و سوو ديك به خوي شيان بگه يه نن ﴿ولا يملكون موتا ولا حياتا ولا نشورا﴾ وده سه لاتی مردن و ژيان و زيندو بوونه و شيان نيه، جا شتىك ئاوابىت، چۆن نه بىته خوا؟! چۆن ئىوه مليان بۆ كه چ ده كه ن!؟

خاوه ناسان گىل و نه زانن:

ئهر سه يرى راو بۆچوونى كافران له باره ي قورئانه وه بكرى، دهر ده كه وى كه چهنده گىل و گه وچن، بۆيه خواى گه وره له و باره وه ده فهرموى: ﴿وقال الذين كفروا﴾ وه نهو كافرو بى باوه رانه دهر باره ي قورئان گوتيان: ﴿ان هذا الا فك افتراه﴾ نه م قورئانه هه ر درۆيه و، موحه ممه د ﴿خوى هه لى به ستوه﴾ و اعانه عليه قوم آخرون و كه سانى تريش - وهك خاوه ن نامه كان - بۆ هوئى نه وه و رى كخستنى

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نَشُورًا ﴿٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكُ افْتَرَاهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءَ ظُلْمًا وَزُورًا ﴿٣﴾ وَقَالُوا أَأَسْطِيرُ الْأُولَىٰ أَكُنْتُمُهَا فِيهِ تَمْلَىٰ عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَفُوًّا رَحِيمًا ﴿٥﴾ وَقَالُوا مَا لِهَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ﴿٦﴾ أَوْ يُنْفَخُ إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنَّا تَعْبُدُونَ إِلَّا أَرْجُلًا مَسْحُورًا ﴿٧﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَل فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٨﴾ تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا ﴿٩﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١٠﴾

يارمه تىيان داوه ئىنجا خوا رهديان نه داته وه و نه فهرموى: ﴿فقد جاؤ ظلما وزورا﴾ به راستى هه رچى به كيان گوت، بوختانه و سته مىكى گه و ره ش ده كه ن، چۆن نه و درۆ و پروپالانتى به به رامبه ر به په يامبه ر ﴿كه كه ن، خوئه و رووبه پرويان وه ستاو وتى: ده نه گه ر ده توانن ته نها سووره تىكى بچووكيش بىت بيهيئن، نه وانيش ته واوى ره وان بىژو خوشخوانه كانيان بۆنه و مه به سته كۆبوونه وه و، په كيان كه وت، ده سا نه گه ر بيان تئوانا يه نه يان ده كرد؟

ده ئىن قورئان چىرۆكى پىشيانه:

﴿وقالوا اساطير الاولين﴾ گوتيان نه م قورئانه هه موو نه فسانه و ته ي باتل و پروو پووچى پىشيانه ﴿اكتتبها﴾ نه وان بۆ رى نووس ده كه ن وهك داستانى: رۆسته م، ئىسغه نديار.. ﴿فهى تملى عليه بكرة واصيلا﴾ كه

هه موو به یانی وئیوارانیك بۆی ئه خویننه وه و ئه ویش له بهری ئه كات **﴿ قل انزلہ الذی یعلم السر فی السموات والأرض ﴾** خوا فه رمانی پی ئه كات كه ره دیان بداته وه و ئه فره موی: ئه ی پیغه مبه را **﴿ بلی ﴾** وانیه ئیوه ئه یلین! به لكو هه رئه وزاته نار دوویه تی كه به هه موو نه ئینی هه كانی ئاسمان و زه ویی ئه زانی و ئاگاداره , هه ربۆیه ئیوه ش چه نه ده هه لئاندا نه تانتوانی وه كه ته نها سووره تیكی بچكۆله شی بئین **﴿ انه كان غفورا رحیما ﴾** بیگومان ئه ویش (خوا) له گوناخ زۆر لیبوره دیه , زۆردلاویه بۆیه ئیستا له دونیادا سزاتان نادات.

ره خنه له پیغه مبه رده گرن:

به لئى تا ئیستا خوانه ناسه كان ره خنه یان له قورئان ده گرت, كه چى وا ره خنه له په یامبه ر **﴿ خویشى ئه گرن: ﴾**

﴿ قالوا ما لهذا الرسول یاكل الطعام ﴾ خوانه ناس و كافران گوتیان: بۆئه وچی له ئیمه زیاتره, وا داواى په یامبه ری تی ئه كات? وای ئه مه چ په یامبه ری كه, خۆراك ده خوا **﴿ ویمشی فی الأسواق ﴾** و به بازاریشدا ده گه ری? كه وایه فریشته نیه, چوون فریشته خۆراك ناخوات, دیاره پاشایش نیه, چونكه پاشا به بازاردا ناگه ری, پییان وابوو پیغه مبه ر ده بی حال و وه زعی له وان جیاواز بی! **﴿ لولا انزل الیه ملك فیکون معه نذیرا ﴾** ئه ی بۆچی فریشته یه كی له گه ل نه هات له لایه ن خوا وه تا به هاوړپیه تی ئه وخه لك بترسین ئه گه ر راست ئه كا پیغه مبه ره? **﴿ او یلقى الیه كنز ﴾** یان گه نجینه یه كی له ئاسمانه وه بۆفری ندرایه خوارى, تاخوی پی ژیانداو, و پیویستیشی به كرده كووشش نه بووبا? **﴿ او تكون له جنة یاكل منها ﴾** یان باخیكی هه بوایه تاله دهرامه ته كه ی خواردايه؟! **﴿ وقال الظالمون ان تتبعون الارجال مسحورا ﴾** بته پرسته سته مكاره كانیش به موسلمانه كانیان گوت: ئیوه هه رشوین پیاویكی جادوو لیكراوو سه ر لیتیكچوو كه وتوون?

ئینجا خوا دلخۆشی په یامبه ر **﴿ ته داته وه, ئه فره موی: ﴾ انظر كيف ضربوا لك الامثال فضلوا ﴾** ده بنواره و سه رنج بده له وسته مكارانه چۆن نه زیله و مه سه لیان بۆهینایته وه, هه رجاره ی بیانووی شتی ئه گرن, جابه و هۆیه وه گو مپراو سه رلیشی و اوولاری بوون **﴿ فلا یستطیعون سبیلا ﴾** ئیتر هه رچی ده كه ن ناتوانن ریگه یه ك بدۆزنه وه بۆ دهر بازبوون له گو مپراییه **﴿ تبارك الذی ان شاء جعل لك خیرا من ذلك ﴾** پیروزی و گه و رایه تی, هه ر بۆخوایه ك, كه ئه وه نه ده به ده سه لاته ئه گه ر ویستی له وه ی ئه وان وتیان, چاك تهرت ئه داتی **﴿ جنات تجری من تحتها الانهار ﴾** باخ و باخاتیكت پیده به خشیت, جوگه ئاوه كان به ژیریاندا ده پۆن **﴿ ویجعل لك قصورا ﴾** و ده تكا به خاوه نیه چه ندكۆشكێك, وه ك ه ی پاشاكان. **﴿ بل كذبوا بالساعة ﴾** نا, ئه وانه هیه هۆیه ك نیه بۆنكولی و مللانیان, ئه وه نه بییت كه هه ر رۆژی قیامه تیان به درۆ دانا **﴿ واعتدنا لمن كذب بالساعة سعیرا ﴾** ئیمه ش ئاگریكی سووتینه ری بلیسه دارمان ئاماده كرده وه بۆهه ركه سی قیامه ت به درۆ داده نی **﴿ اذا راتهم من مكان بعيد ﴾** كاتی له شوینیكی دووره وه ئه و ئاگریه خوا نه ناسان ده بینى **﴿ سمعوا لها تغیظا و زفیرا ﴾** ده نگیكی رقاوی و مرقنی لی ده بیستن.

ئه لییت ده نگی پر مه ی و لاخه. (ئیین عه باس) ئه لی: ئه و كه سه ی وابو جه هه نه م راده كیشری, جه هه نه م بۆی ده پر مینی, وه كو ئیستر بۆ (جو) ده پر مینی **﴿ واذا القوا منها مكانا ضیقا مقرنین ﴾** هه ركاتیكیش به ده ست و پی كۆت و زنجیر كراوه وه ده خرنه ناو جیگایه كی ته سك و ته نگه به ره له دۆزه خدا, **﴿ دعوا هنالك ثبورا ﴾** ئه وسابه په له هاواری تیا چوون و مال و ویرانی و داواى مه رگ ده كه ن و به ر ده بنه بانگ و سه لای حه سه رته و هه ناسه ساردی **﴿ لا تدعوا الیوم ثبورا واحدا ﴾** ئه وسه پییان ئه وتری: ئه مپرو ئیتر هه ریكه جار داواى مه رگی خۆتان مه كه ن: **﴿ وادعوا ثبورا كثیرا ﴾** به لكو زۆرو بی شمار هاوارو واوه یلا و داواى مردن بكه ن.

به هشت چاکه، یان دوزخ؟

﴿**۱۶** قل اذلک خیر ام جنة الخلد التي وعد المتقون﴾ جا بۆ ئەوئە زياتر ئىشىيان پى بگا خوا ئەفەرئەمۆي: پىيان بلى: ئاخۇ ئەو حالەي کافرانە چاکترە، یا ئەم به هشتە هەتا هەتايە کە بە ئىنى بە خواناسان و پارىزگارانی سنوورەکانی خوا دراوہ! ﴿**کانت لهم جزاء ومصيرا**﴾ کەلەدواروژدا هەم پاداشتی کارەکانیانەو، هەم جى و شوینی گەرانەو شیانە ﴿**لهم فيها ما يشاؤون خالدين**﴾ چىيان بۆي لەوئ دەستیان ئەکەوئ و بۆيان نامادەيە، بە هەتا هەتايیش تىیدا ئەمىننەوہ ﴿**كان على ربك وعدا مسؤولا**﴾ ئەوئ بە ئىنىکە لەلایەن پەرەردگار تەوہ هەر دەبى بىتەدی و "خواش خۆي کردوہ بەرپرسيار لىي.

قيامەت هاتن بتان لە بتپەرستان حاشا دەکەن:

﴿**۱۷** ويوم يحشرهم وما يعبدون من دون الله﴾ وە بۆ ئامۆزگار يان باسی ئەو رۆژە بکە هەم خۆيان و، هەم ئەوانەي -بىجگە لەخوا (الله)- ئەيانپەرستى، خوا لە جىيەک کۆيان ئەکاتەوہ، (موجاهيد) ئەلئ: مەبەست لەو پەرستراوانە عيساو عوزەيرو فريشتەکانە ﴿**فيقول انتم اضللتم عبادي هؤلاء**﴾ جا ئەلئ: ئاخۇ ئيوہ بوون ئەم بەندانەي منتان گومرا کردو، بانگتان کردن بۆ پەرستنى خۆتان؟! ﴿**ام هم ضلوا السبيل**﴾ ياخود ئەوان خۆيان پىيان گوم کردو گومرا بوون و ئيوەشيان پەرست؟ ﴿**۱۸ قالوا سبحانك**﴾ ئەوانيش -بەسەر سوپمانیکەوہ- ئەلئ: خوايە! لەهەموو شەريک و هاوئەيک تۆ بى نيازو پاکيت "خويشت چاک ئەزانيت هەرگيز ئيمە شتى وامان نەکردوہ. وەک لە (۴۰/۳۴-۴۱) ئەفەرئەمۆي: (ويوم نحشرهم جميعا ثم نقول للملائكة اهؤلاء اياكم كانوا يعبدون قالوا سبحانك انت ولينا من دونهم بل كانوا يعبدون الجن اكثرهم به مؤمنون). ﴿**ماكان ينبغى لنا ان نتخذ من دونك من اولياء**﴾ هەرگيز شياوو رەوا نيە

﴿**۱۹** قل انتم تعلمون﴾ وە بۆ ئامۆزگار يان باسی ئەو رۆژە بکە هەم خۆيان و، هەم ئەوانەي -بىجگە لەخوا (الله)- ئەيانپەرستى، خوا لە جىيەک کۆيان ئەکاتەوہ، (موجاهيد) ئەلئ: مەبەست لەو پەرستراوانە عيساو عوزەيرو فريشتەکانە ﴿**فيقول انتم اضللتم عبادي هؤلاء**﴾ جا ئەلئ: ئاخۇ ئيوہ بوون ئەم بەندانەي منتان گومرا کردو، بانگتان کردن بۆ پەرستنى خۆتان؟! ﴿**ام هم ضلوا السبيل**﴾ ياخود ئەوان خۆيان پىيان گوم کردو گومرا بوون و ئيوەشيان پەرست؟ ﴿**۱۸ قالوا سبحانك**﴾ ئەوانيش -بەسەر سوپمانیکەوہ- ئەلئ: خوايە! لەهەموو شەريک و هاوئەيک تۆ بى نيازو پاکيت "خويشت چاک ئەزانيت هەرگيز ئيمە شتى وامان نەکردوہ. وەک لە (۴۰/۳۴-۴۱) ئەفەرئەمۆي: (ويوم نحشرهم جميعا ثم نقول للملائكة اهؤلاء اياكم كانوا يعبدون قالوا سبحانك انت ولينا من دونهم بل كانوا يعبدون الجن اكثرهم به مؤمنون). ﴿**ماكان ينبغى لنا ان نتخذ من دونك من اولياء**﴾ هەرگيز شياوو رەوا نيە

بۆ ئيمە لەباتى تۆ دوستيکى تر بگري و، بىپەرستى و خەلکيشيان بۆلا بانگ بکەين ﴿**ولكن متعتهم و آباءهم حتى نسوا الذکر**﴾ بەلام تۆخۆت ئەي خوايە! ئەوان و باو باپيرانيان ئەوئەندە بەرەوئەرو و تەمەن دريژ کرد، هەموو جوړى نازو نيعمەت و رۆزيت پيډان، ئيتر شوکرو پووکردنە تۆيان بە پەرستى بە تەنيا لە بير کرد ﴿**وكانوا قوما بورا**﴾ سەرەنجام تيا چوون و بوونە قەومىکى و بى خيەر ﴿**۱۹ فقد كذبوكم بما تقولون**﴾ ئينجا بە پەرستشەکان ئەوترئ: بەراستىي پەرستراوہکان قسەکانى ئيوەيان بەدروختنەوہ کە گوايا ئەوان ئيوەيان گومرا کردبى، خو ئيستا وادەر نەچوو. ﴿**فما تستطيعون صرفا ولا نصرا**﴾ ئينجا چى ئەکەن؟ خو ئيستا هيج دەسەلا تىکتان نەيەو ناتوانن نە سزا لەخۆتان لا بەدن و، نەيارمەتى لە کەسيک وەرگرن ﴿**ومن يظلم منكم نذقه عذابا كبيرا**﴾ و

هه‌که‌سیشتان "ئه‌ی بی برویان!" شيرک وسته‌م بکا و خه‌لکی بانگ بکات بۆ دواکه‌وتنی غه‌یری خواو بۆ به‌رنامه‌و پرۆگرامی تر، ئه‌وه له‌دواپۆژدا ئیمه‌ سزایه‌کی گه‌وره‌ی پێ ئه‌چێژین.

گشت پیغه‌مبه‌ریک ئاده‌مزاد بووه:

﴿وما أرسلنا قبلك من المرسلين﴾ ئیمه به‌ره‌له‌تۆش ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌رپه‌یامبه‌ریکمان نارد بیئت ﴿إلا انهم لياكلون الطعام ويمشون في الأسواق﴾ خواردنیان ده‌خواردو به‌ بازاریشدا ده‌پۆشتن ﴿وجعلنا بعضكم لبعض فتنة﴾ له‌هه‌مانکاتدا هه‌ندیکیشتانمان کردۆته‌ هۆی تاقیکردنه‌وه بۆ هه‌ندیکی تریان، بپێ په‌یامبه‌ره‌، بپێ ده‌وله‌مه‌نده‌، بازی پاشایه‌ ﴿اتصبرون﴾ ئاخۆئێوه‌ خۆتان پاده‌گرن؟ ﴿وكان ربك بصيرا﴾ بیگومان په‌روه‌ردگارت هه‌میشه‌ بینایه‌، و

ئه‌زانێ کێ خۆی پائه‌گه‌ری و، سوپاسی ئه‌کات، کێش خۆی راناگه‌ری و سه‌پله‌ ئه‌بیئت. پێشه‌وا (موسلیم) ئه‌م فه‌رمووده ئه‌هینی: ((انظر إلى من أسفل منكم، ولا تنظروا إلى من هو فوقكم، فإنه أجدر ألا تزدروا نعمة الله عليكم)). واته: ئێوه هه‌میشه‌ ته‌ماشای لای خوارووی خۆتان بکه‌ن، واته: قه‌ت سه‌یری لای سه‌رووی خۆتان مه‌که‌ن، کاری ئاوا ده‌بییته هۆی ئه‌وه که‌ئێوه به‌که‌م نه‌پواننه‌ نیعمه‌ته‌کانی خوا.

کۆتایی جزئی هه‌ژده‌یه‌م

ولله الحمد والمنة

*** **

سه‌سه‌ ختی خوا نه‌ناسان:

﴿وقال الذين لا يرجون لقاءنا﴾ ئه‌وانه‌ی ئومیدیان به‌روو به‌پروبوونه‌وه‌و گه‌یشتن به‌دیداری ئیمه‌ نیه‌ و، نکوولی زیندووبوونه‌وه‌ ئه‌که‌ن، گو‌تیان: ﴿لولا انزل علينا الملائكة﴾ بۆچی فریشته‌ دانه‌به‌زینرایه‌ لاما‌ن و پیمان بلین: موحه‌مه‌د و قورئانه‌که‌ی هه‌ردوو راستن؟ ﴿او نرى ربنا﴾ یان بۆ په‌روه‌ردگاری خۆمانمان به‌چاونه‌دی؟ تا‌پاستیی په‌یامبه‌رمان پێ بلیئت ﴿لقد استكبروا في انفسهم﴾ بیگومان

ئه‌وانه‌ گرفتاری ده‌ردی له‌خۆبایی بوون و، خۆیان زۆربه‌گه‌وره‌ زانی ﴿وعتوا عتوا كبيرا﴾ و ئیجگاریش نافه‌رمانییا نکرده‌سه‌رکه‌شه‌یه‌کی گه‌وره‌یان کرد ﴿يوم يرون الملائكة لا بشرى يومئذ للمجرمين﴾ ئه‌و پۆژه‌ش فریشته‌کان، دین بۆ گیان کێشانیان، به‌چاوی خۆیان ده‌یانبینن که‌ هه‌چ جو‌ره‌ موژده‌و مزگینییه‌کیان پێ نیه‌ بۆیان ﴿ويقولون حجرا محجورا﴾ و پیمان ئه‌لین: چوونه‌ به‌هه‌شت و موژده‌ی لیخۆشبوون، بۆ ئێوه‌ قه‌ده‌غه‌ یه‌و "هه‌رگیز شه‌تیا نابیسن" ﴿وقدما إلى ما عملوا من عمل﴾ هاتین هه‌رکاریکیان کردبوو (وه‌ک سه‌ردانی خزم و که‌س و کارو هه‌رچا که‌یه‌کی تر) ﴿فجعلنا هباء منثورا﴾ هه‌موویمان وه‌ک تۆزو گه‌ردی بلاوه‌ پیکراوی به‌ربا پیکرد، واته: هه‌چ سوودیکی نه‌بوو بۆیان ﴿اصحاب الجنة يومئذ خير مستقرا﴾ جی‌گه‌ی به‌هه‌شتیه‌کانیش زۆرباشه‌ ﴿واحسن

سورة الفرقان

الحمد لله رب العالمين

﴿وقال الذين لا يرجون لقاءنا لولا أنزل علينا الملائكة﴾
﴿أورثنا ربنا لقد استكبروا في انفسهم﴾
﴿وعتوا عتوا كبيرا﴾
﴿يوم يرون الملائكة لا بشرى يومئذ للمجرمين﴾
﴿ويقولون حجرا محجورا﴾
﴿وقدما إلى ما عملوا من عمل﴾
﴿فجعلنا هباء منثورا﴾
﴿اصحاب الجنة يومئذ خير مستقرا﴾
﴿واحسن مقيلا﴾
﴿ويوم تشقق السماء بالغمام ونزل الملائكة﴾
﴿تنزيلا﴾
﴿الملك يومئذ الحق للرحمن﴾
﴿وكان يوما على﴾
﴿الكَافِرِينَ عَسِيراً﴾
﴿ويوم بعض الظالم على يديه يقول﴾
﴿يَلَيْتَنِي أَخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَيْلاً﴾
﴿يَوَيْلَ لِي لَيْتَنِي لَمْ أَخَذْ﴾
﴿فَلَا تَاخِلاً﴾
﴿لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي﴾
﴿وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولاً﴾
﴿وقال الرسول﴾
﴿يَرْبِّ إِن قَوْمِي أَخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً﴾
﴿وكذلك﴾
﴿جعلنا لكل نبي عدواً من المجرمين﴾
﴿وكفى بربك﴾
﴿هادياً﴾
﴿ونصيراً﴾
﴿وقال الذين كفروا لولا أنزل علينا القرآن﴾
﴿جملة﴾
﴿وَجِدْ كَذَلِكَ لِنُبَيِّنَ بِهِ﴾
﴿فؤادك﴾
﴿ورتلناه﴾
﴿ترجيلاً﴾

ولا تأثرك

۳۲

مقیلا و جیگای حهوانهوهی نیوهپۆژیشتان زۆر باشتەر، چونکه ئەوکاته، کاتی پشوووانه ^{۲۵} **﴿ویوم تشقق السماء بالغمام﴾** ئاسمان بههوی دهرکهوتنی ههریک دهقهلهشی و شهقار شهقار دهبی. (ئیبین کهسیر) ئەلی: (وهو - الغمام - ظل النور العظيم الذي يبهر الأبصار). واته: مهبهست به (غمام)، ئەوههوهیه: سیبهری ئەو نووریکی گهوهیهو چاوهکان ئەبهزینن، وهك ئەفهرموی: (هل ينظرون إلا أن يأتيهم الله في ظلل من الغمام والملائكة وقضى الأمر وإلى الله ترجع الأمور) ۲/۲۱۰.

مهبهست پیی هاتنی زاتی خواجه - جل جلاله - سیبهرهکش، سیبهری زاتی خویهتی، (خوایش بۆخوی باشتەر ئەزانی). جاکه ئەو پۆژه هات، ئیتر تهواوی خۆرهکان وئستهیه گهپۆکهکان، وهك تۆزیک پېژو بلاویان ئی دی و، دلّهکانیش هه مو له حهیههتا تروسکاییان تیا نامینی **﴿ونزل الملائكة تنزیلا﴾** فریشتهکانیش - بهنامهی کارو کردهوهی ئەوانهوه - پۆل پۆل ودهسته دهسته، دادهبهزینرین بۆسه زهوی بۆحیساب ولپیرسینهوه ^{۲۶} **﴿يومئذ الحق للرحمن﴾** لهو پۆژهدا فهمانپهواوی و دهسهلاتی تهواو راستهقینه، ههر بۆخوای دههندهی بهبهزهیه، کهسیکی تر هیچ دهسهلاتیکی نیه **﴿وكان يوما على الکافرين عسیرا﴾** بیگومان بۆکافرانیش ئەو رۆژه، رۆژیکی پېر تهنگانهو سهخت ودرژواره، چونکه پۆژی دهرکهوتنی کارو کردهوهی راست و ناپراسته. بهلام بۆموسلمانان له ئەنجامدانی نوێژیکی فهرز ئاسانتەر، وهك (سهعیدی خودری) ئەلی: بهپیغه مبهریان ^{۲۷} **﴿وت: (يوم كان مقداره خمسين الف سنة) دهبی ئەو پۆژه چهنده سهخت و درێژ بی؟ فهرموی: ((والذي نفس محمد بيده يخفف على المؤمن حتى يكون اخف عليه من صلاة مكتوبة يصليها في الدنيا)) مسند الامام احمد ۳/۷۵.**

سته مکار رۆژی سهلا دهستی خوی دهگهزی:

^{۲۷} **﴿ويوم يعض الظالم على يديه﴾** لهو پۆژهدا ناههقکار وسته مکار - له حهسرهت وپهشیمانی ئەوه که له دنیادا گوێرایهلی په یامبه نه بوو - به ههر دوو دهستی خۆیدا ده نووسی **﴿يقول ياليتني اتخذت مع الرسول سبيلا﴾** و ئەلی: ئەی خۆزگه! منیش لهگهڵ په یامبهردا ریگهی ئیمانم دهگرت بهر ^{۲۸} **﴿يا ويلتي ليتني لم اتخذ فلانا خليلا﴾** ئەی تیاچوونی خۆم، خۆزگه! فلانه کهسی گومرا کهرم نه کردبا به دوستی خۆم ^{۲۹} **﴿لقد اضلني عن الذكر بعد إذعاني﴾** چونکه به پراستی له ئاستی ئەم قورئانه منی گومراو ویلکردو سهری ئی تیکدام، پاش ئەوهی پێبازی پراستیم بۆ هات **﴿وكان الشيطان للإنسان خذولا﴾** بیگومان شهیتان هه میشه و بهردهوام بۆ مروقه شه ره زار کهرو ناپشتگیر بووه، له ریگهی راست لایداوه، به رهو هه لدير بردوو یه تی.

پیغه مبهر سکالای قه ومه کهی دهکات:

بی پڕوایان و خوانه ناسان هه ردهم تانهو ته شه ریکی زۆریان له قورئان ئەداو گوئیان بۆ نه ده گرت، په یامبه ریش زۆربه وه ناره حهت ده بوو، بۆیه سکالاد هاته لای په ره رده گاریو، قورئانیش ئەفهرموی: ^{۳۰} **﴿وقال الرسول يا رب ان قومي اتخذوا هذا القرآن مهجورا﴾** پیغه مبه رگوتی: ئەی په ره رده گاری من! بیگومان - وهك خۆت ناگاداری - قه وم و هۆزه کهم وازیان له م قورئانه هیناو پشته گوئیان خست و بهدوایا نه چوون و لیلی دورو کهوتنه وه!! خوایش دللی په یامبه ر ^{۳۱} **﴿وكذلك جعلنا لكل نبي عدوا من المجرمين﴾** هه ر ئابهو شیوهیه تۆ دوژمنایه تی ده کرییت بۆهه ریغه مبه ری کیش دوژمن و ملۆزمیکمان - له تاوانباران - داناوه و راست کردۆته وه، له کاتی خۆیدا ئەزیه تی کردوه، ریگهی پێگرتوه **﴿وكفى بربك هاديا ونصیرا﴾** وه به سه په ره رده گارت رینوین و یاری ده دهرت بی، وه له داها تو وشدا به سه ر دوژمناندا سه رت ده خاوده تگه یه نیته مه به سستی به رزی خۆت.

بۆچی ئەم قورئانە پیکرا نە ئیئردرا؟:

خوای بالادەست بپروییانوییه کی تریان بۆ پیغەمبەر باس ئەکا و ئەفەرموی: ﴿**وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جَمْلَةً وَاحِدَةً**﴾ خوانەناس وبی باوەران گوئیان: بۆچی قورئانی بەیە کجار بۆنایەت! "هەر وەک تەورات و ئینجیل، پیکرا بۆ موسا و عیسا هاتن؟ دیارە ئەمەیشیان هەر درۆیە، چونکە تەورات لە ماوهی (۱۸) سالدای ئەوجا بەتەواوی هاتوو، لاریه کی دیکەشیانە لەقورئان، جاخوا بۆچوونەکیان رەت ئەکاتەوه و ئەفەرموی: ﴿**كَذَلِكَ لَنُنْشِئَ بِهِ فُؤَادَكَ**﴾ هەرئابە و جوهریە -بەینا و بەین و کەم کەم، وەلە ماوهی (۲۳) سالدای ئەم قورئانەمان دابەزاند بۆت - تادلی توێ زیاتر پی بەهیز و قایم بکەین ﴿**وَرَتِّلْهُ تَرْتِيلًا**﴾ وە پێکی و پێکی هیادی، بۆتمان خویندەوه لەسەر زمانی جبریل.

خوای ئەیه ویت پتر پەیا مەبەر دل ئەستوور بکات، بۆیه ئەفەرموی: ﴿**وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا**﴾ ئەو کافرو موشریکانە هەرمەسەل و نەزێلە یەکت بۆ دیننەوه، بۆ وەستانی کارەکت و ناشرین کردنی ئەم قورئانە، ئێمەیش بەرەوام بەوه لای هەق و بەجی و جوانترین تەفسیری کەوه هاتوین بەهانا تەوه. ئینجا حالی بی پڕواکان باس ئەکا و ئەفەرموی: ﴿**الَّذِينَ يَحْسُرُونَ عَلَى وُجُوهِهِمْ إِلَى جَهَنَّمَ**﴾ ئەو تاوانبارانە ی لە سەر پوختاریان دەبرین بۆدۆزەخ و لەوی کۆدەکرینەوه ﴿**وَلَنُكَفِّرَنَّ عَنْكَ سَائِلَاتِكَ**﴾ ئەوانە خراپترین خەلک بەجیگە، وە لەهەموو کەسی گومبووترین خەلکیشن بە رینگە، واتە: لەرووی جیگا و شوینەوه، خراپترین خەلک لە جەحەنمدا، وەلە رووی رینگا و رینبازیشەوه، گومراترینی خەلک (ئەنەس) ئەلی: پیاویک بە پیغەمبەری ﷺ و ت: کافر چۆن بەسەر روو و دەم و چاودا حەشر ئەکری؟! فەرموی: ((إِنَّ الَّذِي أَمَّاشَ عَلَى رَجُلَيْهِ قَادِرٌ أَنْ يَمْشِيَ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) متفق علیه. بەراستی ئەو کەسە ی کەدەتوانی بەسەر هەردوو پێدا بەرپۆی ببا، هەرئەو زاتەش دەتوانی لەپوژی قیامەتدا بەسەر روختاریا بەرپۆی ببا.

خوای قورەیش هوشیار دەکاتەوه:

جا بۆدەلدا ئەوهی پیغەمبەر ﷺ داستانی هەندی لە پەیا مەبەر باس ئەکا و ئەفەرموی: ﴿**وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ**﴾ بیگومان ئێمە تەوراتیشمان بەموسا دا ﴿**وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا**﴾ هاروونی برایشیمان کردە وەزیری لەکار و باریدا ﴿**فَقُلْنَا أَهْبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا**﴾ ئینجا پیمان و تن: بچن بۆلای ئەو هۆز و گەلە کە بەلگە و نیشانەکانی ئێمەیان بەدرۆ دادەنا ﴿**فَمَدْرَنَاهُمْ تَدْمِيرًا**﴾ ئینجا ئێمەیش - لەتۆلە ی ئەوهدا - زۆر بەتوندی تێکمان شکاندن و لەناومان بردن، کەواتە تۆش ئە ی پەیا مەبەر ﷺ! لە قورەیش بیئاقت مەبە، چونکە ئەم جوهر

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٢﴾
الَّذِينَ يَحْسُرُونَ عَلَى وُجُوهِهِمْ إِلَى جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ سُوءُ
مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ
وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٤﴾ فَقُلْنَا أَهْبَا إِلَى
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمْهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٥﴾ وَقَوْمَ
نُوحٍ لَمَّا كَذَبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ
آيَةً وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٦﴾ وَعَادَ وَثَمُودَ
وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٧﴾ وَكُلًّا ضَرَفْنَا
لَهُ الْآمِثْلَ وَكُلًّا نَبِّرُنَا تَنْبِيرًا ﴿٣٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا عَلَى الْقَرْيَةِ
الَّتِي أَمُطِرَتْ مَطَرَالَسُوءِ أَفْكَمَ يَكُونُوا رَوْنَهُ أَبْلَ
كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٣٩﴾ وَإِذَا رَأَوْكَ إِذَا شِئْنَا بِكَ
إِلَّا هُرُورًا أَوْ هَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤٠﴾ إِنَّ كَادَ
لَيُضِلَّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ حَيْثُ يَرُونَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤١﴾ أَرَأَيْتَ
مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٢﴾

کارانه دوزمیان زوره، و نهجامیشیان هر ناوایه ﴿^{۳۷} **وقوم نوح لما كذبوا الرسل**﴾ ودهوژو گهلی (نوح) یش کاتی په یامبه ره کانیان به دروخته وه (به دروخته وهی ته نها پیغه مبه ریکیش، وده کو به دروخته وهی هه موو پیغه مبه رانه، بویه به کو فهرمووی (الرسل) ﴿**اغرقناهم وجعلناهم للناس آية**﴾ له ناو توفانه که ده نقوممان کردن و کردیشمان به په ندو عیبرت بوخه لکی ﴿**واعتدنا للظالمين عذابا الیما**﴾ وده سزایه کی دهر داویشمان ناماده کردووه بوسته مکاره کان له قوره یش و له خه لکانی تر ﴿^{۳۸} **وعادا وثمود واصحاب الرس**﴾ وده گهلی عاد و سه موودی (گهلی صالح) و، خاوه نی چال و بیره کانیان به جوژه سزایه کی شیاو به تاوانه که ی له ناو برد. (اصحاب الرس) له (یه مامه) دانه نیشتن. (ثین عه عباس) ده لی: (رهس) گوندیک بوو له گونده کانی (سه موود). (عیکره مه) ش ده لی: (اصحاب الرس) له (فه لهج) بوون و، هاوول و ئوممه تی (یاسین) بوون، (قه تاده) ده لی: یه کیک بووه له گونده کانی (یه مامه) هه ندیکیش ده لین: (رهس) بیریکه که پیغه مبه ره کانیان تیا دناشت. ﴿**وقرونا بين ذلك كثيرا**﴾ وده خه لکانی زوری خوانه ناسی تریشمان لهو نیوانه دا له ناو برد "کاتی له فهرمانه کانیان سه ریچیان کرد". ناخو (قهرن) چهند سال بیت؟ هه ندی ئه لین: (۱۲۰) ساله، هه ندی دی ده لی: (۱۰۰) ساله، هی وایش هیه ده لی: (۴۰) ساله، وهروده ها. به لام قسه ی پوژن ئه وه یه به ئوممه تیکی هاوچهرخ دهوتری (قهرن)، جا که ئه وانه پویشتن، ئیتر دهسته ی پاش ئه وان ده بیته (قرن) ی دووم. وده له فهرمووده یه کی (متفق علیه) داهاتووه: ((خير القرون قرنی، ثم الذين يلونهم، ثم الذين يلونهم)). ﴿^{۳۹} **وكلا ضربنا له الامثال**﴾ بوهریه که یان چهند به لگوو نمونه مان هیناوه و بوژمان پوژن کردنه وه و پروو بیانوومان نه هیشتن ﴿**وكلا تبرنا تتبيرا**﴾ ئینجا پاش ئه وه به لگه که لکی نه بوو و هر پیی ژیر نه بوون، هه موانیا نمان ونچر به ونچر کردو ته فرو تونامان کردن، خانووه کانیانمان کاولکرد به کاولکردن. جاخوا به یناو به یین به سه رهاتی گه لانی پیشو و هیری قوره یش دینیتته وه، بویه ئه فهرمووی ﴿^{۴۰} **ولقد اتوا على القرية التي امطرت مطر السوء**﴾ وده بیگومان بی باوه رانی قوره یش - له گه شته کانی هاوینیا نندا - به سه رئه وشاره دا (سه دووم) رابووردون، که بارانی شهرو به لامان بو باراندن. سه دووم: گه وره ترین شاری هوژی لووت بوو. ﴿**اقلم يکونوا يرونها**﴾ ئایا به چاوی خویمان ئاسه واری ئه وشاره یان نه دی، تا ژیر بین و ناموژگاری پی وهرگرن؟ ﴿**بل كانوا لا يرجون نشورا**﴾ به لکو به ته مای زیندوو بوونه وه نه بوون! ئه گینا بینویان.

قوره یش پیغه مبه ر ده که نه گه پچار ی خویمان!

﴿^{۴۱} **واذا راک ان يتخذونک الامزا**﴾ ئه وانه که تو ده بینن، هیچ ریژو پایه یه کت بو قایه لنان، به لکو ده تکه نه گالته جارو به یه کتر ده لین: ﴿**اهذا الذی بعث الله رسولا**﴾ ئا ئه مه یه خوا کردوویه به په یامبه رو ره وانه ی کردووه؟! ﴿^{۴۲} **ان کاد لیضلنا عن آلهتنا لولا ان صبرنا علیها**﴾ خو نریک بوو له په رستنی خواکانمان گومرمان بکاو سه رمان لی تیکیدا ئه گهر ئیمه خوژاگر نه بووینا یه له سه ر په رستنیان ﴿**وسوف یعلمون حین یرون العذاب من اضل سبیلا**﴾ ئیستا واده لین، وده ئایینده دا کاتی که سزاکه ده بینن، چاک ئه زانن کی گومراترو سه رلیشیواوتره؟! ﴿^{۴۳} **ارایت من اتخذ االه هواه**﴾ ئایا توئه و که سه ت دیتووه که ئاره زووی خوئی ده کاته خوای خوئی؟ ئه مپو ئه م په رستی و، سه بی نی پشنگیری، له یه کیکی تر ئه کات؟ هر پوژهی له جیگایه که نه بینری!! (ثین عه عباس) ده لی پیای واهه بوو ئه مپو به ردیکی سپی ئه په رست، کاتی به ردیکی جواتر له وی دیتبا، ئه می ده په رست و، پشتی له وده کرد! ﴿**افانت تکون علیه وکیلا**﴾ ناخو تو ده ته وی بریکارو رینوینکاری ئه و که سه بی و، نه هیلی دوی ئاره زووی خوئی بکه وی؟! ﴿^{۴۴} **ام تحسب ان اکثرهم یسمعون او یعقلون**﴾ یا پیئت وایه که زوربه یان "وته کانت" به دل ئه بیسن، و بیر له مانا و

مه به سته که ی ته که نه وه و تیده گهن؟ ﴿ان هم اِلا کالانعام بل هم اضل سبیلا﴾ خو نه وانه هه ر وهک مالآتن (بزن، مه ر، و شتر، گا) خاوه نی بیر کردنه وه نین، به لکو له وانه شه گیل و ویل تر و نه زانترین، چونکه گه لی جارنا ژهل به گوئی خاوه نه که ی ته کاو، هه رکه سییکش چاکه ی له گهل بکات له بیر ی ناچیت.

به لگه ی بوونی خواو، ده سه لات و توانایی:

جادوای نه وه که خوا باسی نه فامیی و سه رلیشیواوی بی بروایانی کرد، نیستاش پینچ به لگه یان بو دینیتته وه له سه ر قودره ت و توانایی خو ی و ده فه رموی: ﴿^{۴۵} اَلَمْ تَرَ اِی رَبِّکَ کَیْفَ مَدَ الظِّلَّ﴾ یه که م: ئاخو نه تدیوه نه ی موحه مه د ﴿! په روه ردگار ت - به ده سه لات ی خو ی و له بهر به رژه وه ندی مرو فیه کان - چون سی به ری در یژ کرد و ته وه؟

هه ر له هه له اتنی خو ره وه تا ئاوا بوونی؟ تاله گه رمای خو رد ا سوودی لی وه رب گرن ﴿^{۴۶} وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلْنٰهُ سَاکِنًا﴾ خو

نه گه رخو ی بیوی ستبا، وای ده کرد له جیی خو ی نه بزوی، ئنجا بو هه می شه روژ هه ر سی بهر ده بوو، به لام ئالو گو پو نه م لاو نه ولاو پاش و پیش و پاست و چه پی پی نه کات، تا ئی وه چون حه زی لی بکه ن سوودی لی وه ر گرن ﴿^{۴۷} ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسُ عَلَیْهِ دَلِیْلًا﴾ له پاشان خو ریشمان کرد به به لگه له سه ری،

به هو ی نه وه وه گو پرا نکاری له سی بهر د ده بی و سی بهر په یدا ده بی ت، نه ی نابینی به هه له اتنی خو ر سی بهر ده ره ته که وی؟ خو

نه گه ر خو ر نه بو ویا سی بهر ریش نه ده زانرا ﴿^{۴۸} ثُمَّ قَبَضْنَاهُ اِلَیْنَا قَبْضًا یَسِیْرًا﴾ له پاشا که مه که مه و له سه رخو بولا ی

خو مان ی ده به ی نه وه واته: به یه ک که پرت لای نابه یین، وه له وه شدا سوودو که لکی ئی وه ی تیدایه. رافه که رانی قورنان

ئه لئین: سی بهر حاله تی کی مام نا وه ندیی به لئیوان پو شنایی و تاری کییدا، له کاتی ده رکه وتنی به یاندا ده ست پی نه کات تا

خو ره ل دیت ﴿^{۴۹} وَهُوَ الَّذِیْ جَعَلَ اللَّیْلَ لِبَاسًا﴾ دو وه م: هه ر نه و خوا یه به می ره بانی خو ی شه وی گنرا وه به جل و

اَلَمْ تَحْسَبْ اَنْ اَکْثَرُهُمْ یَسْمَعُونَ اَوْ یَعْقِلُوْنَ اِنْ هُمْ اِلَّا کَا لَآنْعَمِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ سَبِیْلًا ﴿۴۵﴾ اَلَمْ تَرَ اِی رَبِّکَ کَیْفَ مَدَ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلْنٰهُ سَاکِنًا کَا کْثُرًا جَعَلْنَا الشَّمْسُ عَلَیْهِ دَلِیْلًا ﴿۴۶﴾ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ اِلَیْنَا قَبْضًا یَسِیْرًا ﴿۴۷﴾ وَهُوَ الَّذِیْ جَعَلَ لَکُمُ اللَّیْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبْحَانَا وَجَعَلَ النَّهَارَ نَشُورًا ﴿۴۸﴾ وَهُوَ الَّذِیْ اَرْسَلَ الرِّیْحَ بُشْرًا بَیْنَ یَدَیْ رَحْمَتِهٖ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ﴿۴۹﴾ لَنَنْحِیْ بِهٖ بَلَدًا مِّیْتًا وَنُحِیْهِ، وَمَا خَلَقْنَا اَنْفُسًا وَاَنْاْسًا کَثِیْرًا ﴿۵۰﴾ وَلَقَدْ صَرَفْنَاهُ بَیْنَهُمْ لَیْذُکُرًا وَاَقْبٰی اَکْثَرَ النَّاسِ اِلَّا کُفُوْرًا ﴿۵۱﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَیَعْنٰنَیْ کُلَّ قَرْیَةٍ نَّذِیْرًا ﴿۵۲﴾ فَلَا تُطِيعُ الْکَافِرِیْنَ وَجَہَدْهُمْ بِهٖ جِهَادًا کَیْرًا ﴿۵۳﴾ وَهُوَ الَّذِیْ مَرَجَ الْبَحْرِیْنَ هَذَا عَذْبٌ فَرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ اُجَاعٌ وَجَعَلَ بَیْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُوْرًا ﴿۵۴﴾ وَهُوَ الَّذِیْ خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلْنٰهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّکَ قَدِیْرًا ﴿۵۵﴾ وَیَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْرِ اللّٰهِ مَا لَا یَنْفَعُهُمْ وَلَا یَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْکَافِرُ عَلٰی رَبِّهٖ ظَهِیْرًا ﴿۵۶﴾ وَمَا اَرْسَلْنَاکَ

به رگ و پو شاک بو تان، واته: به تاریکیه که ی وهک پو شاک داتان نه پو شی ﴿^{۵۷} وَالنَّوْمَ سُبَاتًا﴾ وه خه ویشمان گنرا وه به مایه ی ئی سر احه ت و ماتی و ئارامش " نه وه ته له ش و ده روونتان به هو ی نه وه وه نه حه ویتته وه ﴿^{۵۸} وَجَعَلَ النَّهَارَ نَشُورًا﴾ و پو زیشی کرد وه به هو ی هه ستانه وه و جموجول و کارو کو شش بو تان ﴿^{۵۹} وَهُوَ الَّذِیْ اَرْسَلَ الرِّیْحَ بُشْرًا بَیْنَ یَدَی رَحْمَتِهٖ﴾ سی به م: هه ر نه و خوا یه به (با) یه کانی هه لکرد وه و، نار دو وه به مرژ ده دان، له پیش باراندا ﴿^{۶۰} وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا﴾ وه له ئاسمان وه ناوی کی پاک و خا وینکه رمان نار ده خو ار ﴿^{۶۱} لَنَحِیْ بِهٖ بَلَدًا مِّیْتًا﴾ تا شارو ناوچه مرد وه کشتو کالیه کانی پی ببو ژنینه وه و بکرینه مه زرا و باخ و باخات ﴿^{۶۲} وَنُحِیْهِ مِمَّا خَلَقْنَا اَنْعَامًا وَاَنْاْسًا کَثِیْرًا﴾ وه مالآت و مه ردم یکی زو ر، له وانه ی خو مان درو ستم ان کرد و ن " تیرا و بکه یین، به و جو ره له شی و دله کاند ا نا وه که نه وه سستینه وه و، سوودی لی وه نه گری، یان ئاوی ده ریا کان و کانیه کان زو ر نه یین ﴿^{۶۳} وَلَقَدْ صَرَفْنَاهُ بَیْنَهُمْ

ليذكروا﴾ بېگومان ئەم قورئانەمان روونكردهوه لهنيوانياندا، بۇ ئەوهى ئەوان يېرىكه نه وه سوپاسى خواى له سەر بكن **﴿فابى اكثر الناس إلا كفورا﴾** كه چى زۆربهى ئەوخه لكه نكوليان كردو ناسوپاسگوزار بوون!
موحه مهده ﷺ پيغه مبهري هه مووانه :

﴿ولو شئنا لبعثنا فى كل قرية نذيرا﴾ وه ئەگەر ويستبامان بۇ هەر شارو گوندیک پيغه مبهريكى ترسيئنه رمان رهوانه دهکرد، جا ئەو کاته کارى تۆ ئاساتر ئەبوو، به لām و امان نه کرد، له بهر پيزلینانى تۆ، جا كهواته تويش زۆر به ئارامه وه کاربكه بۇ گشتگيرکردنى بهرنامه كهى خوا، وهك خوا خوى دهفرموى: (لانذرکم به ومن بلغ) (۱۹/۶) يادهفرموى: (قل يا ايها الناس انى رسول الله اليكم جميعا...) (۱۵۸/۷). له فرمودهيشدا هاتووه: ((بعثت إلى الأحمر والأسود)) (متفق عليه) من رهوانه كراوم بۆلای سوور پيئس و رهش پيئس، واته: بۆلای هه مووان، وه ههروهه فرموديه تى: ((كان النبی يبعث إلى قومه خاصة، وبعثت إلى الناس عامة...)) بوخارى و موسليم. هه پيغه مبهريك بۆلای هۆزه كهى خوى به تايبه تى دهنيردرا، به لām من بۆلای هه موو خه لكانى سهر زهوى نيذر دراوم و ئاينه كهه گشتگيره. **﴿فلا تطع الكافرين وجاهدهم به جهادا كبيرا﴾** جا كهواته تۆه پيغه مبهريك! بهردهوامبه له سهر گهياندى پيامى خۆت و ههريز گويراهيلى بى پرويان مهكه، وه بهم قورئانه (وهك ئيبن عهيباس دهلى) به هه موو هيژو توانايه كت جهاد و ململانه يهكى گهروهو زۆريان له گهل بكه. وه فرمايشتى خوا: (يا ايها النبی جاهد الكفار والمنافقين...) (۹/۶۶). پشتگيرى ئەو مانايه دهكات. **﴿وهوالذى مرج البحرين﴾** چوارهم: خوا هه رهو زاته يه - به ميه ره بانى خوى - ئاوى دوو دهريا، يا دوو رووبارى له پال يه كدا بهرداوه ته وه **﴿هذا عذب فرات﴾** ئەمه يان خوئ و سازگار به خواردنه وه ده شيت **﴿وهذا ملح اجاج﴾** ئەمه شيان خوئيه كى سوئرو تاله، بۆنه وه دهرياكاه بۆگه نه كهن، چونكه ئەگه ر ئاوه سوئره كان نه بن، وهك دهرياي (فارس) دهرياي (چين)... گشت دهرياكاهى تر تيك ده چن. **﴿وجعل بينهما برزخا وحجرا محجورا﴾** وه له نيوانياندا بهر به ست و له مبهريكى داناوه كه تيكه له به يهك نه بن و ناوى ئەم نه چى به سهر ئه ويتر ياندا، بۆيه هيچ كاتيش يه كتر نافه وتيئن... ههروهك دهفرموى: (مرج البحرين يلتقيان بينهما برزخ لا يبغيان) (۱۹/۵۵-۲۰). **﴿وهوالذى خلق من الماء بشرا﴾** پيئجهم: خوا هه رهو زاته يه كه له تنۆكه ئاوى (مهنى) مرويه كى ژيرو بيسندهو گوياو بيناي دروست كرد **﴿فجعل نسباً وصهراً﴾** جا كردييه ماكى تۆره مهو خزمايه تيبى له ريگه ي پياوهو كۆمه ليك خزم دروست ده بيت، ههروهه به هوى ژنيشه وه، واته: توخمى به شهر دووبه شه: به شيكيان به رسته يه و نيئرینه كانى ئەدرينه پاليان، چونكه رسته به باوكه وه پال ئەدرى، ئەوى تريشيان ژن و ژن خواستنه به هوى ژن به يهك دان هوكري و خو شه ويستى پهيدا نه بى دياره ئەمانه ش هه موو هه ره لهو تنۆكه ئاوه لاوازه **﴿وكان ربك قديرا﴾** وه پهروه ردگار هه ميشه به توانايه و ده سه لاتی بى سنووره.

نه زانى و نه فاميى موشريكه كان:

﴿ويعبدون من دون الله ما لا ينفعهم ولا يضرهم﴾ وه له گهل ئەوه مه موو به لگانه دا له سهر يهك خوا په رستى ئەو خوا نه ناسانه - له باتى خوا - شتى ئەپه رستن نهكه لكان پي ده گه يه نيت، نه زيان **﴿وكان الكافر على ربه ظهيرا﴾** بى باوه هه ميشه دژ به پهروه ردگارى خوى به دوژمنايه تى و بت په رستى پشتيوانى له شه يتان دهكات، به لām سه ره نجام هه ره بانه مى خوا زال ئەبى **﴿وما ارسلناك إلا مبشرا ونذيرا﴾** وه ئيمه تۆمان هه ره بۆنه وه ناردووه موژده دهرو ترسيئنه بى **﴿قل ما اسئلكم عليه من اجر﴾** بهو خه لكه بلئ: من له بهر امبه ر راگهياندى پيامه كه وه هيچ كرى و پاداشيكم له نيوه ناوى تا بلين بۆ دنيا وا دهكات **﴿إلا من شاء ان يتخذ إلى ربه سبيلا﴾** جگه له وه كى حه ز بكا

بهره و بهره‌دگاری خوی ری بگریته بهر، واته: من هر نه‌وم نه‌وی له‌نیوه بهره خوا بین، نیت نه پاره پول نه دنیا ^{۸۰} ﴿و توکل علی الحی الذی لا یموت﴾ وه له‌کاره‌کانتدا ته‌نجا پشت بهو خواجه به‌سته که هه‌میشه زیندوو و، هه‌یه و هرگیز نامری نیت گویت له‌نزهت و نازاری نه‌وانه وه نه‌بیت ﴿وسبح بحمده﴾ بهره‌وامیش پاکانه‌ی خواوندت بکه به شوکرانه بزیری کردنی، وه له‌هر ناووسیفته‌تیکی نه‌شیاوو نه‌گونج‌اویش دور رایبگره ﴿وکفی به بذنوب عباده خیرا﴾ وه به‌سه بو‌خوا که به‌گونا‌هه‌کانی به‌نده‌کانی به‌ ناگایه، وه به‌پیئی نه‌وانه‌ش توله‌ی پاداشتیان نه‌داته‌وه ^{۸۱} ﴿الذی خلق السموات والأرض وما بینهما فی ستة ایام﴾ نه‌و خواجه‌ی ناسمانه‌کان و زه‌ویی و هرچی له‌نیوانیاندا‌یه له‌ماوه‌ی ش‌ه‌ش روزه‌دا به‌دی هیئا ﴿ثم استوی علی العرش﴾ پاشان چووه سه‌رتخت و عرش‌ی فه‌رمان‌په‌وایی خوی -جل جلاله- به‌و شیوه‌یه که

هر شایسته‌ی زاتی خوی بیت، وه به‌بی هیچ شوبه‌اندن و ده‌ست تیوه‌ردانیک، ئیمه‌یش به‌رومان بهو (استوا) یه‌ی هه‌یه به‌وجوره له‌قورئان وله فه‌رموده‌کاندا هاتووو (سه‌لف)یش وهریان گرتووو و مانایان بو‌کردووو ﴿الرحمن﴾ هه‌رنه‌وه به‌به‌زه‌یی ﴿فاسأل به خیرا﴾ ساتو داواو هاوار هر له‌و زاته بکه، چونکه هه‌رنه‌و به‌هه‌موو شتیك چاك ناگاداره. دوا‌ی باسکردنی نه‌وه‌موو به‌هرانه‌ی خواجه هیشتا نه‌وان له‌باتی نه‌وه سوپاسگوزاری نه‌و بکه‌ن، که‌چی به‌رده‌وام ناسوپاسی نه‌که‌ن، نه‌فه‌رموی: ^{۸۲} ﴿وإذا قیل لهم اسجدوا للرحمن﴾ وه نه‌گه‌ر به‌بت په‌رسته‌کان گوترا‌با: که‌کر‌ن‌و‌وش به‌ن بو‌خوا‌ی به‌خشنده و به‌به‌زه‌یی و ملکه‌چی نه‌وبن ﴿قالوا وما الرحمن﴾ یا‌خی ده‌بوون و ده‌یانگوت: (په‌حمان) کی‌یه؟! ئیمه‌ نایناسین! بویه له (خوده‌ییبه) شدا (الرحمن الرحیم) یان پی کوژانده‌وه‌و، کردیانه (باسمک اللهم) ...! جا‌خوا‌یش فه‌رموی: (قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن ایا ما تدعوا فله الاسماء الحسنی)

(۱۷/۱۱۰). ﴿انسجد لما تأمرنا﴾ ئایا کر‌ن‌و‌وش به‌بین بو‌ نه‌وه‌ی فه‌رمانمان پی‌ده‌ده‌یت؟! که‌تیکدا ئیمه‌ نایناسین ﴿و زادهم نفورا﴾ وه فه‌رمان دان به‌کر‌ن‌و‌وش بردن بو‌ (په‌حمان) دور که‌وته‌وه‌و سل کردنه‌وه‌یانی زیاد کرد، واته: به‌وه زیادتر دور که‌وته‌وه‌و.

بالا ده‌ستی و توانایی خوا:

^{۸۳} ﴿تبارک الذی جعل فی السماء بروجاً﴾ به‌رز و بلند نه‌و خواجه‌ی چه‌ندان قوناغی نه‌ستیره‌ی گه‌وره گه‌وره شو‌له‌داری له ناسماندا دامه‌زاندووو ﴿و جعل فیها سراجاً و قمراً منیراً﴾ وه چرایه‌کی پرشنگدار (خور) و مانگیکی رووناکیشی تی‌دا داناوه بو‌ پووناکی پوژوو شوو له‌زه‌ویدا، وه که‌فه‌رموی: (وهو الذی جعل الشمس ضیاء والقمر نورا) (۴/۱۰) یان ده‌فه‌رموی: (وجعل القمر فیهن نورا وجعل الشمس سراجاً) (۱۶/۷۱) بو‌که‌مالی ده‌سه‌لاتی نه‌و خوا

الْمِيزَانِ وَالْمِيزَانِ

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٦﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٥٧﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ ذُنُوبًا عَبَادًا وَخَيْرًا ﴿٥٨﴾ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَلِّ بِهِ خَيْرًا ﴿٥٩﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٠﴾ تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦١﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٢﴾ وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَمًا ﴿٦٤﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسَقَّرًا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾

والذین لا یدعون مع الله إلها آخر ﴿شەشەم:﴾ ئەوانەن ویڤرای خوا هیچ پەرستراویکی تر ناپەرستن ﴿ولا یقتلون النفس التي حرم الله إلا بالحق﴾ کەسیکیش ناکۆژن کە خوا کوشتنی یاساغ کردبێ، مەگەر بەهەق و ڕەوا، وەکو پاشگەز بوونەوه لەئێسلام، زینا کردن، کوشتنی خەڵکی بێ تاوان ﴿ولا یزنون﴾ زینا و شەرواڵ پیسیش ناکەن باسکردنی ئەم دوو سیفەتە پیاو نەکەوشتن و زینا نەکردن ھەر بۆئەوھێ کە قورەیش ھۆشیار بکاتەو، چونکە ئەوان ھەردوو سیفەتەکیان تێدا بوو ﴿ومن یفعل ذلك یلق اثاماً﴾ وە ھەرکەسێ ئەو کاروکردووە ناپەسەندانە بکات، ئەو لە دواڕۆژدا دەگات بەسزای تاوانەکەی خۆی ﴿یضاعف له العذاب يوم القيامة﴾ لەپۆژی قیامەتیشدا دوو بەرامبەر ئازار دەدرێ، چونکە لەلایەکەو ھاوئە بۆ خوا ڕێیار داو، لەلایەکی تریشەو ئەو گوناھە ناشیرینانەی کردووە ﴿ویخلد فیہ مہانا﴾ و بەسووکی و زەلیلێ و ڕیسواییەو بەھەتا ھەتایی ھەر لەویدا ئەمیئیتەو. (عەبدوللّا) لە پیغەمبەری ﷺ پرسی: کام گوناخ لەھەموان گەورەترە؟ فەرمووی: ((أن تدعو لله ندا وهو خلقك)) ئەو کە تۆ ھاوھەش و دژ بۆخوا داننیت، لەھالیکدا ھەر ئەوتۆی دروستکردووە. دیسانەو وتی: ئەی دواي ئەو؟ فەرمووی:

((ان تقتل ولدك كراهية ان يطعم معك)) کوشتنی منالی خؤ له بهرئوه خواردنت له گهل بخوات له پاشان پرسپاری لیکرده وه؟ نهویش فهرمووی: ((ان ترانی حلیلة جارك)) له گهل ژنی دراوسیکه تدا زینا و ناپاکی بکهیت! پاشان نایه تی ((والذین لا یدعون مع الله...)) تا کؤتاییه که ی خوینده وه. تفسیر الطبری ۴۲/۱۹.

﴿**۷۳** **إلا من تاب وأمن وعمل عملاً صالحاً**﴾ مه گهر که سیٔک په شیمان ده بیته وه و پروا بیٔی و کاری چاک نه نجام بدا ﴿**فأولئك يبدل الله سيئاتهم حسنات**﴾ نا نهوکه سانه خوا گوناوه خراپه کانیان بو ده گوږیت به چاکه. پيشه و (موسليم) یش له م باره وه نه م فهرموودانه ی هیناوه: ((ان الحسنات يذهبن السيئات))... وه ((...اتبعت السيئة الحسنة تحتها...)) بهرده وام له جیگه ی خراپه دا، چاکه بکه، تا خراپه کان بسریته وه. نیمامی (ته بهری) سه باره ت به گوږینی تاوان و خراپه به چاکه ده لی: نه مه هر له دونیادا جنبه جی

شُرُوءُ الْفُورَاتِ
وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٧٤﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخَذَفُ فِيهِ مُهَانًا ﴿٧٥﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٦﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴿٧٧﴾ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِالْغَوِّ مَرًُّا كِرَامًا ﴿٧٨﴾ وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يُخِرُوا عَلَيْهَا صِمًّا وَعِمْيَانًا ﴿٧٩﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا لِمُقْتَبِرِكِ إِمَامًا ﴿٨٠﴾ أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا مَنَاجِيحَ وَسَالَمًا ﴿٨١﴾ خَلِيلِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرُّوهُمْ مَقَامًا ﴿٨٢﴾ قُلْ مَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّي لَوْلَا دَعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٨٣﴾

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

نه بیٔت. هه نیدیکی تریش نه لیٔن: نا، له پاشه پروژدا تاوتوی ده کریٔ، (نیبنی عه بیاس و، حه سه ن و، مواهید) یش پشتگیری رای یه که من. وه (نیب کسیر) ده لی: (نیب عه بیاس و توویه تی: (هم المؤمنون كانوا من قبل إيمانهم على السيئات فرغب الله بهم عن السيئات فحولهم إلى الحسنات، فأبدلهم مكان السيئات الحسنات). وقال سعيد بن جبیر: (أبدلهم بعبادة الأوثان عبادة الرحمن، وأبدلهم بقتال المسلمين قتال المشركين...) وقال الحسن البصري: (أبدلهم الله بالعمل السيئ العمل الصالح، وأبدلهم بالشرك إخلاصا...) وقال بعض: (ان تلك السيئات الماضية تنقلب بنفس التوبة النصوح حسنات، كما ثبت بذلك السنة الصحيحة، وصحت به الآثار المروية عن السلف - رضي الله عنهم-). ﴿**وكان الله غفورا رحیما**﴾ وه هه میشه خوا گوناوه پوٚش و میهره بانه ﴿**۷۴ ومن تاب وعمل صالحاً**﴾ وه نه وه ی له گوناچه کانی ته وه ی کردو، کرده وه ی چاکی کرد ﴿**فإنه يتوب إلى الله متاباً**﴾ نه وه به راستی زور به مه زنی ده گه ریته وه بولای خوا.

﴿**۷۳ والذین لا یشهدون الزور**﴾ حه وته: نه وانه که ناماده ی شایه تی دان دیرو نابن. شایه تییه که ناده ن مافی خه لکی تیا پيشیل بکری ﴿**وإذا مروا بالغو مروا کراما**﴾ وه کاتیٔک به لای گوتارو کرداری نا په سه ندو پرو پووچدا راده بوورن، - وه ک سینه ماو قومارخانه و... هتد - به ریژه وه راده بوورن. تیبینی: هه رکه س شایه دی دروی دابا، پيشه و (عومه ر) چل شه لاقی لی نه داو رووی ره ش نه کردو، سه ری نه تاشی و، به بازاردا نه یگیٔرا. ﴿**۷۳ والذین إذا ذکروا بآیات ربهم**﴾ هه شته م: نه وانه کاتی نایه ته کانی په روه ردگاریان وه بیر هیٔنرایه وه، ناموژگاری وهرده گرن و ﴿**لم یخروا علیها صما وعمیانا**﴾ ناپوٚن به سه ریاندا وه که پرو کؤر، به لکو گؤی هه لده خه ن و چاو نه که نه وه. ﴿**۷۴ والذین یقولون ربنا هب لنا من ازواجنا وذریاتنا قره اعین**﴾ نویه م: نه وانه که ده لیٔن: نه ی په روه ردگارمان! له هاوسه رانمان و نه وه کانه ماندا مایه ی رووناکي دیده و، خوٚشیمان پیٔ ببه خشه، تا هاوکاریمان بکه ن له خوا په رستیداو، گهل و

کومه لیکي واماښ بېی، که خواناس بیت **﴿واجعلنا للمتقين إماما﴾** وه خویشمان بگیری به پیشهنگ بو له خوا ترسان. هربویه پیغمبر ﷺ نه فهرموی: **﴿إذا مات ابن آدم انقطع عمله إلا من ثلاث: ولد صالح يدعو له، أو علم ينتفع به من بعده، أو صدقة جاریة﴾** مسلم، کتاب الوصیه / ۲۵۵، کاتی ئاده مزاد دهریت ئیتر هه موو کارو کرده و کانیشی کو تایان دی، مه گهر له ریگهی سی شته وه: مندالیکي صالح و چاکي ببی دوعای خیری بو بکا، زانستیکی به جی هیشتبی "پاش خوی" که لکی ئی وهر بگیردی، سیهم: خیرو صه ده قیه کی بهرده و امیی به جی هیشتبی. **﴿اولئك یجزون الغرفة بما صبروا﴾** دهیم: ئا ئه و بنده به ریژانه، که ئه وه موو سیفته قه شه نگانه یان هیه له پاداشی خوراکرتنیان ژووره رازاوه کانی به ههشتیان پیده دری، هر له ویش پایه و پله ی به رزو بلندیان دهریتی له سهر خواپهرستی **﴿و یلقون فیها نحیه و سلاما﴾** وه له لایه ن فریشته کانیشه وه به سلوو دروود پیشوازیان لیده کری **﴿خالدین فیها حسنات مستقرا و مقاما﴾** به هه تا هه تاییش هر له وی ئه مینه وه، وه به راستی به ههشت بنکه و جیگایه کی خوشه. **﴿قل ما یعبا بکم ربی لولا دعاؤکم﴾** یازدههم: ئهی موحه ممد ﷺ پییان بلی: (خه لکینه) په روه ردگارم هیچ بایه خیکتان پینادات، نه گهر له بهری نه پارینه وه نه پیهرستن، واته: ئه و ریژ لینانه تان به هو ی چاکي و راسالی و ملدانتانه به فرمانه کانی ئه و **﴿فقد کذبتم فسوف یكون لزاما﴾** به راستی ئیوهش (ئهی بی باوه ران) ئه و په یامبه رو قورئانه تان به درو خسته وه و بروتان پی نه هینان، نه گهر هر و ابن ئه وه له دواپوژدا سزایه کی خوایی یه خه تان پیده کری و ههرگیز له کوئتان نابیته وه.

ژوو فراوان شوکرانه ی خوی کار جوان ده کهم که شهرفی ته و او کردنی نووسینی سوورته ی (فورقان) سی پیدام له مزگه وتی (فورقان) ی هه ولیری خواناس.

*** **

۲۶- سوورته ی (شوعه را) یه

مه که بیه و (۲۲۷) نایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئهم سوورته بوجه سپاندنی بناغه سه ره کییه کانی ئاین هاتوو: یه کتا په رستی، په یامه که ی په یامبه ر ﷺ، زیندوو بوونه وه. جا له سه ره تا وه باسیکی کورتی قورئان ئه کات، که چون به وشپوه قه شهنگه خوا ناردوو یه تی بو هیدایه ت و رینمونی خه لک و دهرمان کردنی نه خوشیه کانی مرو، هاوکات له گه ل ه لویستی چه وتی هاوبهش په یداکه راندا به رامبه ری، له گه ل هیئانی ئه وه مو به لگه و نیشانه ئاشکرا و روئانه دا تییدایه!! باسی دهسته یه که له په یامبه رانیش ده کات که خوا ناردوونی بو ری نیشاندانی گه لان، ئه مه ییش له موسا وه ﷺ ده ست پیده کات که چون به وشپوه ناوازه یه له گه ل ئه و سه ر سه خت و، که لله ره قه دا - فیرعه ون - رو به رو بوو یه وه، به لام ئهم هر کوئی نه داو، کوئی نه دا تا به فهرمانی خوا ئهم سه رکه وت و پیروژ بو، ئه ویش له ناوچوو، ئینجا دیته سه ردا ستانه که ی ئیبراهم و هه لویستی له گه ل هوزونه ته وه که یی و باوکید، به رامبه ر به بته رستنیا ن، ئه وه بو به لگه ی ژوربه هیژو، به ئه قل و ژیری کهم وینه ی خوی توانی پروپوچی خواکانیان روون بکاته وه بویان، هاوپی له گه ل دیاری کردنی چاره نووسی هه ردوولایان (خوی و قه ومه که ی) وه داستانی په یامبه ران: (نوح، هود، صالح، لوط، شوعه یب/ علیهم الصلاة والسلام) باسده کات وه به رنامه و سوننه تی خوایی له به رامبه ر ئه وانه ی به درو یان خسته وه، به دیار ده خات (وانه لتنزیل رب العالمین * نزل به الروح الامین علی قلبک لتکون من المنذرين بلسان عربی مبین) ۱۹۵-۱۹۲/۲۶.

کوتاییشی دیت به ره‌واندنه‌وهی به‌د گومانی نه‌وانه‌ی که ده‌یانوت قورئان جنیه‌کان ده‌یهینن بوی!! وه له گه‌وره‌یی و مه‌زنی سووره‌ته‌کانی (طسم) دا پیغه‌مبه‌ر نه‌فه‌رموی: ((إِنَّ اللَّهَ اعْطَانِي السَّيِّئَ الطَّوَالَ مَكَانَ الْإِنْجِيلِ، وَاعْطَانِي الطَّوَاسِينَ مَكَانَ الزَّبُورِ، فَضَلَّنِي بِالْحَوَامِيمِ وَ الْمَفْصَلِ، مَا قَرَأَهُنْ نَبِيٌّ قَبْلِي)). السیوطی فی جمع الجوامع (۷۷۰) و الهندی فی کنز العمال (۲۵۸۱).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * ۱ طسم﴾ ئەم پیتانه هەرچه‌ند له‌گه‌ڵی شویندا لییان دواوین، به‌لام کورته‌ی هه‌ره‌موویان نه‌وه‌یه که: ئەو قورئانه وانه‌وان دانی پیاوانین، هه‌ر له‌وجۆره پیتانه پیکهاتوه، جا نه‌گه‌ر بیزاری و، نکۆلی ئی دهره‌په‌رن، ده‌فه‌رموون وینه‌ی بینن! ﴿تلك آيات الكتاب المبين﴾ ئەم ئایه‌تانه -که‌له‌م سووره‌ته‌دا هه‌ن-

ئایه‌تی کتییبکی زۆر پوون وناشکراکه‌ به‌جۆری که نه‌گه‌رکه‌سیک که‌میك تیفکری لییان، چاک نه‌زانی له‌خواوه هاتوون ﴿لعلک باخع نفسك الا یكونوا مؤمنین﴾ له‌وانه‌یه له‌داخ و خه‌فته‌دا خۆت له‌ناو به‌هیت، له‌به‌ر نه‌وه که‌نه‌وانه باوه‌ر ناهینن، واته: تۆئاوا مه‌به، چونکه تۆته‌نها ئاگاداریان بکه‌و بیاترسیینه، ئیتر باوه‌ر به‌ینن، یان نا، تۆبه‌رپرس نابیت لییان. دیاره ئەمه بۆدله‌وه‌ی په‌یامبه‌ره ﷺ، هه‌مان مه‌به‌ستیش له سووره‌تی (۶/۱۸): (فلعلک باخع نفسك...) وه له ئایه‌تی (۸۸-۱۵/۹۰) یشدا روون کراوه‌ته‌وه.

نامانه‌وی به‌زۆر ئیمان به‌سه‌ریاندا به‌هه‌یه‌یه‌ن:

﴿إِنْ نَشَأْ نُنْزِلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً﴾ ئەگه‌ر به‌مانه‌وی نه‌وانه ناچار بکه‌ین به‌روابینن، ئەوا له ئاسمانه‌وه موعجیزه‌و نیشانه‌یه‌کیان بۆداده‌به‌زینن ﴿فَطَلَّتْ اعْنَاقَهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ﴾ ئەوسا له‌به‌رامبه‌ریه‌وه به‌رده‌وام گه‌ردنیان که‌چ ده‌بی بۆی، به‌ناچاریش به‌روا دینن، به‌لام سوخته‌تمان وانیه. ﴿وما یأتیهم من ذکر من الرحمن محدث﴾ ئەوانه هه‌ریه‌شیکی نوێ‌تازه‌ی قورئانیان له لایه‌ن خوای به‌خشنده‌وه بۆییت

﴿إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ﴾ له‌به‌رامبه‌ریه‌وه پوو وهره‌گیه‌رن وپشتی‌له‌ی ده‌که‌ن، واته: پیشه‌یان هه‌میشه هه‌رئینکاری کردنی قورئان بووه ﴿فَقَدْ كَذَبُوا فِسیَاتِهِمْ اَنْبَاءَ مَا كَانُوا بِهِ یَسْتَهْزِئُونَ﴾ ئەوانه‌به‌و وه‌حیه تازه‌یه‌ی ئیمه به‌روایان نه‌هیناوه‌به‌رویان زانی! جاله ئایینه‌یه‌کی نزیکدا هه‌واله‌کانی ئه‌وسزایه‌یان پیده‌گا که ئەوان گالته‌یان پی‌نه‌کرد ﴿أولم یروا إلى الأرض کم انبتنا فیها من کل زوج کریم﴾ ئایا ئەو هاوبه‌شدانه‌رانه سه‌یری زه‌وییان نه‌کردوه‌و ورد نه‌بوونه‌ته‌وه که چ گه‌ژو گیایه‌کی زۆر و، جۆراو جۆری جووت و به‌بایه‌خ و جوانمان تیا پواندوه؟ ﴿إِنْ فِی ذَلِكَ لَآیَةً﴾ به‌راستی ئا له‌و گیای و گۆل و سه‌وزه‌لانیه‌دا به‌لگه‌هیه‌ بۆ زیندوو بوونه‌وه ﴿وماکان اکثرهم مؤمنین﴾ که‌چی له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا هه‌ر زۆریان به‌روا ناهینن، واته: هه‌یمان ئەو هه‌موو نیشانه‌ سه‌رسوهره‌یه‌نه‌رانه تینیان تی ناکات! ﴿

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسم ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ لَعَلَّكَ بَخْعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ إِنْ شَأْنُنَا زِلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ﴿٤﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ﴿٥﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زوجِ کریم ﴿٧﴾ إِنْ فِی ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ وَإِنَّ رَبَّنَا لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٩﴾ وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنْ أَنْتَ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾ قَوْمُ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ ﴿١١﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿١٢﴾ وَيَضْحَكُ صَدْرِي وَلَا يَتَّبِعُنِي لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى هَارُونَ ﴿١٣﴾ وَهُمْ عَلَى ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿١٤﴾ قَالَ كَلَّا فَادْهَبْ بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ﴿١٥﴾ فَأَتَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بِنُوحٍ أَوْ يَدُورُ ﴿١٧﴾ قَالَ أَلَمْ تُرَبِّكُ فِی نَارِ لَيْدٍ أَوْلَيْتُ فِی مَآمِنٍ مُمْرِكُ سِنِينَ ﴿١٨﴾ وَفَعَلْتَ فَعَلْتَنِي الَّذِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾

۳۷

وإن ربك لهو العزيز الرحيم ﴿﴾ جائه وانه با هر و ابن و هه رگیزیش له ده ست دهرناچن، چونکه به پراستی پهره ردگاری تو ده سه لاتدارو زاله به سهر هه مووشتیکدا، دلوقان و میهره بانیش، نه گهر په شیمان ببنه وه لییان خوش نه بی.

له نیوان مووسا و فیرعه وندا:

خوا دلخوشی په یامبه **﴿﴾** نه داته و ده که: ته نها نه و عزیه ت و نازار نه دراوه، به ته نها هر گه له که ی نه ویش نیه سه ریچی کردیت، بویه ده فهرموی: **﴿﴾** **وإن نادى ربك موسى** ﴿﴾ نه وکاته و هیریینه که په رهره ردگارت له لای کیوی طوردا موسای بانگ کرد: **﴿﴾** **ان انت القوم الظالمين** ﴿﴾ که بچو بولای نه و گه له سه مکاره، نه وانه ی سه میان هه له خویان و، هه له گه له به نی ئیسرائیل کردوه و، کردویانن به کویله **﴿﴾** **قوم فرعون** ﴿﴾ هوزوگه لی فیرعه و **﴿﴾** **یتقون** ﴿﴾ پییان بلی: نایا له سه ره نجامی نافهرمانی خوا ناترسن و پاریز ناکن؟ **﴿﴾** **قال رب انى يكذبون** ﴿﴾ موسا وتی: نه ی پهره ردگارم! من نه ترسم به دروم بخه نه وه و پروام پی نه کن په یامبه ری تو بم **﴿﴾** **ويضيق صدرى** ﴿﴾ سینه ته نگ بم **﴿﴾** **ولا ينطق لسانى** ﴿﴾ و زمانم باش هه لئه سوپی بوزاگه یاندى په یامه که **﴿﴾** **فارسلى الى هارون** ﴿﴾ چاپه یام بو - براهه شم - هارون بنیره، تایارمه تیم بدات، چونکه زمانى ره وانتره، جاجکه له وه دیسان هویه کی تریاس نه کات: **﴿﴾** **ولهم على ذنب** ﴿﴾ بیگومان نه وان توله ی گونا هیکیان به سه ره مه وه هیه، واته: یه کیکیانم لیکوشتوون **﴿﴾** **فاخاف ان يقتلون** ﴿﴾ نه ترسم به و بونه وه بمکوژنه وه په یامه که بوز نه کات. له سووره تی (۳۳/۲۸): دا نه فهرموی: **﴿﴾** **قال رب انى قتلت منهم نفسا فاخاف ان يقتلون** ﴿﴾ دهر نه که وى که گونا هه که ی به لای نه وانه وه کوشتنی (قبی) یه که یه، هه ره که شیوه ی کوشتنه که ش له سووره تی (۱۵/۲۸) ناشکر اکر دوه **﴿﴾** **قال كلا** ﴿﴾ خوا فهرموی: نه خیر، گومان ت وانه بی و دلنایا به هه رگیز نه وانه ناتوان کاری و ابکن **﴿﴾** **فاذهبا باياتنا** ﴿﴾ جاخو توو هارون، هاپی به نایه ت و به لگه کانی نیمه وه برؤن بولای فیرعه و و گه له که ی **﴿﴾** **انا معكم مستمعون** ﴿﴾ به راستی خو مان له گه لتانین به پاریز گاری و، گو ی بیستی قسه کانتانین، واته: له گو فثارو و ته کانی نیوه، له وه لامی نه وان به ناگاین. له سووره تی: (۴۶/۲۰) وه (۳۵/۲۸) خوا نه و (له گه ل بوونه) یان بوزوویات نه کاته وه **﴿﴾** **فاتيا فرعون** ﴿﴾ بچن بولای فیرعه و **﴿﴾** **فقلوا انا رسول رب العالمين** ﴿﴾ و بلین: بیگومان نیمه هه ردو کمان پیغه مبه رو نیروای پهره ردگاری جیهانه کاین. له سووره تی (۴۷/۲۰): **﴿﴾** **فقلوا انا رسولا ربك** ﴿﴾ هاتوه. **﴿﴾** **ان ارسل معنا بنى اسرائيل** ﴿﴾ داوات لی نه که ین که به نی ئیسرائیل مان له گه ل بنیره و رییان لی مه گره، بچن بوشام جا فیرعه و - وه که منه تان به سه ره به مووسا دا. به لی هه ردو وکیان رویشته لای فیرعه و و په یامه که یان پیگه یاند **﴿﴾** **قال الم نريك فينا وليدا** ﴿﴾ فیرعه و به موسای گوت: نه ری نه مه یه پاداشتی پیاوه تیت؟! نه ی تو مندالیکی بچوک نه بویت، له ناو خو ماندا په رهره ده مان کردیت؟ ئیت ئیستا نه م داوایه ت له چیه؟! له سووره تی (۹/۲۸ و ۳۹/۲۰) نه وشیوه ی به خیکردن و په رهره ده یه روون ده کاته وه **﴿﴾** **ولبثت فينا من عمرك سنين** ﴿﴾ وه سه ره رای نه ویش نایا تو چه ند سالیکی زور ته مه نت له ناو ماندا نه برده سهر، خو تو نه و ما ویه نه و قسه و باسه ت هه نه ده کرد، که چی و ئیستا له باتی نه وه که مه منو و نمان بیت داوای کوخیایمان لی نه که یه؟! **﴿﴾** **وفعلت فعلتك التى فعلت** ﴿﴾ وه تو نه وکاره گه وره یه شت کرد که کردت، قیبتیه خزمه فزیکه که ی منت کوشت. له سووره تی (۱۵/۲۸ و ۱۹/۲۸) دا نه و کاره ی که مووسا کردوویه تی باسی ده کات **﴿﴾** **وانت من الكافرين** ﴿﴾ که چی تو له پاداشی پیاوه تیماندا له ریزی ناسوپاسانیت **﴿﴾** **قال فعلتها اذنا وانا من الضالين** ﴿﴾ موسا وتی: به لی راسته، نه وه له ده س قهوما، به لام من کاتی نه وکاره مکرد، له هه له کاران و بیخه به ران بووم، وه پیش په یامبه رایه تیم بوو، وه من به نیازی سه رزه نش کردنیش وه مشته کوله یه کم لیدا، نه که

به نیازی کوشتنه وه ﴿ **ففررت منكم لما خفتكم** ﴾ ئینجا چوون له ئیوه ده ترسام ، بمکوژنه وه هه لهاتم بو ولاتی مه دیهن. له سووره تی (۲۸/۲۰-۲۱) وه (۱۸/۲۸) دا نه دازه و جوړی ترسه که باسکراوه. ﴿ **فوهب لی ربی حکما** ﴾ جا ئیتر په روه ردگارم - جل جلاله - دانایی و کارزانی و ، زانیاری پی به خشیم ﴿ **وجعلنی من المرسلین** ﴾ و کردیشمی به یه کی له په یامبه ران و ناردمی بو لای ئیوه ﴿ **وتلك نعمة تمنها علی** ﴾ موسا ئه یه وی کاره که ی فیرعه ون کهم نرخ و بی منته بکات ، بویه ئه لیت: تو منته تی نه و به خپو کردنه یشم ده خه یته سهر ، بیگومان من نه وه به نیعمه ت و پیاوه تی دانانیم ﴿ **ان عبادت بنی اسرائیل** ﴾ چونکه تو نه وه کانی یه عقوبت هه موو کردو ته کو یله و خرزمه تکاری خو ت؟! ﴿ **قال فرعون وما رب العالمین** ﴾ ئینجا فیرعه ون به موسای وت: که تو پیت وایه په یامبه ری په روه ردگاری جیهانه کانی؟! باشه نه و په روه ردگاری جیهانیانه کییه؟!

ئایه ته کانی سووره تی (۲۰/۴۹) و (۲۶/۲۹) و (۱۷/۱۰۲) و (۲۷/۱۴) بو روشن کر نه وه ی ئه م مه به سته یهن. ﴿ **قال رب**

السموات والأرض وما بينهما ﴾ موسا وتی: هه رگیز تو خوانیت ، خوای جیهانه کان ، په روه ردگارو به دیه یتنه ری ئاسمانه کان و زه ویی و نه وه ی له نیوانیاندایه ، ئه ی تو چیت به ده سته؟ ﴿ **ان کنتم موقنین** ﴾ نه گه ر دلکی وریاو چاویکی کراوه تان هه بیت و له یه قین داران بن به و ده لاهمه. جا فیرعه ون له قسه که ی موسا زور سه ری سو پرما ، بویه به فیزی که وه به وانه ی له ده ورو به رییدا بوون گو تی: ﴿ **قال لمن حوله الا تستمعون** ﴾ ئایا نابیسن ئه م پیاوه چی ئه لی؟ سه یره! نه و پیی وایه که بیجگه له من خوایه کی تر هه یه! ﴿ **قال ربکم ورب آبائکم الاولین** ﴾ موسا ئه یه وی پتر سیفه تی خوایان بو روشن بکاته وه ، بویه وتی: خه لکینه! هه نه و خوایه ، په روه ردگاری ئیوه د و په روه ردگاری باو و با پیرانه پیشینه کانیش تانه ، له نه بوون ئیوه ی دروست کردوه ، ئیتر فیرعه ون که ی خوایه؟! فیرعه ون که په کی نه که وه ی له

المرسلین ﴿ **ففررت منكم لما خفتكم** ﴾ فوهب لی ربی حکما ﴿ **وجعلنی من المرسلین** ﴾ وتلك نعمة تمنها علی ﴿ **ان عبادت بنی اسرائیل** ﴾ قال فرعون ﴿ **وما رب العالمین** ﴾ قال رب ﴿ **السموات والأرض وما بينهما** ﴾ قال لمن حوله ﴿ **الا تستمعون** ﴾ قال ربکم ﴿ **ورب آبائکم الاولین** ﴾ قال ان رسولکم الذی ارسل الیکم لمجنون ﴿ **قال رب المشرق والمغرب وما بينهما ان کنتم تعقلون** ﴾ ان اتخذت الیها غیری لاجعلنک من المسجونین ﴿ **قال اولو حجتک بشیء مبین** ﴾ قال فأت به ان کنت من الصّٰدقین ﴿ **قال فأتی عصاه فاذا هی ثعبان مبین** ﴾ و نزع یدہ فاذا هی بیضاء للظّٰلرین ﴿ **قال للملأ حوله** ﴾ ان هذا لسحر علیکم ﴿ **یرید ان یخرجکم من ارضکم یسخره** ﴾ فماداً تأمرون ﴿ **قالوا ارجه واحاه وابعث فی الدّٰلین حشرین** ﴾ یا قوم یکل سحار علیکم ﴿ **فجمع السّحرة لیمقّت یوم معلوم** ﴾ وقیل للّٰسّٰس هل انتم مجتمعون ﴿ **فما تسمع** ﴾ ۳۸

ره دانه وه ی مووسادا ، ئیتر ئه یه وی سووکایه تی به که سایه تی نه و بکاو له پییش چاوی خه لکه که دا بیشکینی بویه به گالته وه ﴿ **قال ان رسولکم الذی ارسل الیکم لمجنون** ﴾ وتی: خه لکینه! وا دیاره نه و پیغه مبه ره ی که بو ئیوه نیردراوه دیوانه و شینه!! نه گینا چوون قسه ی وائه کات؟! ﴿ **قال رب المشرق والمغرب وما بينهما ان کنتم تعقلون** ﴾ موسا زیاترو زیاتر وه سفی خوایان بو نه کات ، بویه وتی: نه و خوایه ، راهینه رو په روه ردگاری خو ره لات و خو رئاو او گشت نه و شتانه شه له نیوانیاندایه ، نه گه رناره زو و فامتان هه بی و ، بیرونه قلتان بخه نه کار ، خوانه وه یه که ده توانی نه ستره کان له خو ره لات هه لیبزی و له خو رئاو او و ، ئاویان بکا ﴿ **قال لنن اتخذت الیها غیری** ﴾ کاتی فیرعه ون په کی که وت و هیچی بونه مایه وه په نای برده به ره ره شه کردن و وتی: بیگومان نه گه ر جگه له من که سیکی تر په رستی و بیکه یته خوای خو ت ﴿ **لا جعلنک من المسجونین** ﴾ دلنیا به نه تخمه ریزی زیندان کراوه کانه وه ،

خویشست چاک نه زانی هر که سی من زیندانی بکم هر گیز زکاری نابی ﴿^۲ قال اولو جنتك بشئ مبین﴾ موسا زور له سر خو وتی: باشه نه گهر به لگه یه کی زور روون و ناشکرایشم بو هیئای له سر راستی خوُم؟ تو هر زیندانی نه که بیت و باور ناهینی؟ ﴿^۳ قال فانت به ان كنت من الصادقین﴾ فیرعون وتی: ئاده ی نه گهر له راستگو یانیت فرموو به لگه کانت بیته فیرعون وای نه زانی نه گهر بیهنیت نهو نه توانی به ره نهستی بو هستی!! ﴿^۴ فالتی عصاه فاذا هی ثعبان مبین﴾ موساش دهست به جی داره دهسته که ی خو ی فریدا و بوو به نه ژدیهایه کی گهره ﴿^۵ ونزع یدہ فاذا هی بیضاء للنظرین﴾ له وه نه چی فیرعون داوای نیشانه یه کی تری کرد بیت، بویه موساش دهستی خسته بن هه نگلی خو ی و هیئایه دهر وه، کتوپر له پیش چاوی بیته راندا سپی و رووناک دهر چوو، نهو دهر و به ره ی رووناک کرده وه، هر وه ک مانگ هه لیبت ﴿^۶ قال للملأ حوله

ان هذا لساحر عليم﴾ فیرعون که نه مه ی بیئی به گهره گهره کاندی دهر و به ره ی خو ی گوت: بیگومان نه مه جادو و بازیکی زور زانو به توانایه، مه بهستی نه وه یه بلئی: به مه فریومه خوُن، چونکه نه وه ی بینیتان له کاری جادو و بازانه. ﴿^۷ یریدان یرجکم من ارضکم بسحره﴾ نه یه و ی به جادو و ی خو ی له جی و زیدو و لاتی خو تان دهر تان بکات. ﴿^۸ فماذا تأمرون﴾ جا ئیوه له و باره وه فرمانتان به چیه؟ چی بکه ین باشه بو به ره نهستی نه مه به لایه ﴿^۹ قالوا ارجه واخاه﴾ نه و انیش و تیان: خو ی و برا که ی مؤله ت بده، واته: په له مه که ﴿^{۱۰} وابعث فی المدائن حاشرین﴾ وه سه ر یازان بنیره بو ته وای شاره کانی ژیر دهسه لاتت، جادو و بازانت بو کو بکه نه وه ﴿^{۱۱} یأتوک بکل سحر عليم﴾ نه و سا هه رچی جادو و بازیکی کارامه و زور زانه بوت دینن.

له نیوان موسا و جادو و بازه کاند:

﴿^{۱۲} فجمع السحرة لمیقات یوم معلوم﴾ ئینجا جادو و

بازه کان له سر فرمانه که ی نهو له پوژیک دیا ری کراودا

لَعَلَّنا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ اِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِینَ ﴿۱۰﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ اَیْنًا لَنَا لَاجِرًا اِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِینَ ﴿۱۱﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ اِذَا لَمِنَ الْمَقْرَبِینَ ﴿۱۲﴾ قَالَ لَهُمْ مُوسٰی اَلْقُوا مَا اَنْتُمْ مُلْقَوْنَ ﴿۱۳﴾ فَلَقُوا حِجَابَهُمْ وَعَصِيَّتَهُمْ وَقَالُوا بَعِزَّةٌ فِرْعَوْنَ اِنا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ﴿۱۴﴾ فَالْقٰی مُوسٰی عَصَاهُ فَاِذَا هٰی تَلْقَفُ مَا یَا فِکُوْنَ ﴿۱۵﴾ فَالْقٰی السَّحَرَةُ سَجْدَیْنِ ﴿۱۶﴾ قَالُوا ءَا مَنَّا رَبِّ الْعَالَمِیْنَ ﴿۱۷﴾ رَبِّ مُوسٰی وَهَارُونَ ﴿۱۸﴾ قَالُوا اَمْ نَسْتَعِزُّ بِقُلِّ اَنْ ءَاذَنَ لَکُمْ اِنَّهٗ لَکَبِیْرُکُمْ الَّذِی عَلَّمْکُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ نَعْمُوْنَ لَا قِطْعَنَ اَبْدَیْکُمْ وَاَرْجُلْکُمْ مِّنْ خَلْفٍ وَلَا صِلْبَیْکُمْ اَجْمَعِیْنَ ﴿۱۹﴾ قَالُوا لَا صَبْرَ لَنَا اِلَّا یُنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿۲۰﴾ اِنَّا نَطْمَعُ اَنْ یَّغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِیْئَتَنَا اَنْ کُنَّا اَوَّلَ الْمُؤْمِنِیْنَ ﴿۲۱﴾ وَاَوْحٰی اِلٰی مُوسٰی اَنْ اَسْرِ بِعَادِیْ اَیْکُمْ مُتَّبَعُوْنَ ﴿۲۲﴾ فَارْسَلْ فِرْعَوْنَ فِی الْمَدَیْنِ حَاشِرِیْنَ ﴿۲۳﴾ اِنْ هٰؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِیْلُونَ ﴿۲۴﴾ وَاِیْهِمْ لَنَا غَایْطُونَ ﴿۲۵﴾ وَاِنَّا لَجَمِیْعٌ حَزِیْرُونَ ﴿۲۶﴾ فَاَخْرَجْنٰهُمْ مِّنْ جَنَّتِ وَثِیْنُونَ ﴿۲۷﴾ وَکُوْرٌ وَمَقَارِ کَرِیْمٌ ﴿۲۸﴾ کَذٰلِکَ وَاَوْرَثْنٰ هٰبِیْ اِسْرَءِیْلَ ﴿۲۹﴾ فَاتَّبَعُوْهُمْ مُّسْرِقَیْنِ ﴿۳۰﴾

کو کرانه وه" دیا ره فیرعون نه یه و ی خه لکیکی زور کو بییته وه له پیش چاوی هه وانه وه نابرووی موسا به ری!! ﴿^{۳۱} وقیل للناس هل انتم مجتمعون﴾ به خه لکه کاش و ترا: ناخو ئیوه کو ده بنه وه" له وه ده چی فیرعون زور دلنیا بی له سر که و تندا، بویه نا واپه له ده کات ﴿^{۳۲} لعلنا نتبع السحرة ان كانوا هم الغالبین﴾ نه گهر نه مه جادو و بازانه سه ر که و تو و پیو ز بوون و بر دیا نه وه، له وانه یه ئیمه ش پشتگیری و پهیره و یان لیبکه ین ﴿^{۳۳} فلما جاء السحرة قالوا لفرعون﴾ ئینجا جادو و بازه کان که هاتنه به ره وه به فیرعون یان وت: ﴿^{۳۴} ان لنا لاجرا ان كنا نحن الغالبین﴾ ئایا نه گهر ئیمه پیو ز سه ر که و تو و بوو ی و بر دمانه وه هیچ کری و پادا شی کمان بو ده بیبت؟ ﴿^{۳۵} قال نعم وانکم اذا لمن المقربین﴾ فیرعون وتی: به لئی، بیگومان نه و سا ئیوه له ریزی پیاهه نزیکه تاییه تمه نده کانی خوُم دهن ﴿^{۳۶} قال لهم موسی القوا ما انتم ملقون﴾ جاروژی دیا ری کرا و هاتوو، موسا به جادو و گهرانی گوت: ئیوه دهست پیبکه ن و چیتان پییه

بؤهاویشتن بیهاویشتن، من هیچ ترسیکم نیه، چونکه خوام له گهله ﴿^{۴۴} **فَاَلْقُوا حَبَالَهُمْ وَعَصِيَهُمْ**﴾ جا ئهوانیش
 هرچی پت و داردهستهکانیان بوو، تووریان هه‌لداوهاویشتیان ﴿^{۴۵} **وَقَالُوا بَعْزَةُ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ**﴾ وتیان:
 به‌یارمه‌تیی ودهسه‌لات و توانایی فیرعه‌ون: ئیمه به‌سهر موسادا زال ئه‌یین وده‌بیه‌ینه‌وه، دیاره - وهک (شیخی
 ئالووسی) ده‌لی- سویند خواردن به‌ نیعمه‌ت و، گه‌وره‌یی و دهسه‌لاتی (پاشا) کان و دهسه‌لاتدارانی پوژگار،
 وه‌هه‌روا به‌سه‌روپیش و، گوپوگلی سهرگوپری پیواچاکان، داب و نه‌ریتی سهرده‌می جاهیلیه‌ت و نه‌فامیه‌یه. زاناکان
 ده‌لین: گوناحی سویند به‌ درو خواردن به‌ زاتی خوا بچوو‌کتره، له‌ گوناحی‌سویند خواردن به‌راستی به‌وجوره
 شتانه. ﴿^{۴۶} **فَالْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ**﴾ ئه‌وسا موسایش دارده‌سته‌که‌ی خو‌ی توورمه‌لداو،
 کتوپر بووبه‌ ماریکی گه‌وره وه‌مووداروگوریسی ئه‌وانی چنییه‌وه وه‌لی لووشین ﴿^{۴۷} **فَالْقَىٰ السَّحْرَةَ سَاجِدِينَ**﴾
 ئیتر جادووبازه‌کان هه‌ر هه‌موویان، کاتی ئه‌وه‌یان بینی خو‌یان بؤنه‌گیراو سوژده‌و کرنووشیان برد بو‌خوا، چونکه
 بؤیان ده‌رکه‌وت که ئه‌و کاره‌ی موسا ﷺ مؤجیزه‌یه، نه‌ک جادوو ﴿^{۴۸} **قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ**﴾ به‌ راشکاوی
 وتیان: ئیمه باوه‌رمان به‌ په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کان هیئا ﴿^{۴۹} **رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ**﴾ په‌روه‌ردگاری موسا و هاروون.

له‌نیوان فیرعه‌ون و جادووبازه‌کاندا:

﴿^{۵۰} **قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ**﴾ فیرعه‌ون وتی: هه‌رئاوا باوه‌رتان پیئینا، به‌رله‌وه‌ی من مؤله‌تتان بده‌م؟! ده‌بوو
 داوی مؤله‌تم لیبکه‌ن ﴿^{۵۱} **إِنَّهُ لَكَبِيرُكَمَ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحْرَ**﴾ ئه‌وا ده‌رکه‌وت که‌هه‌ر موساگه‌وره‌تانه، ئه‌وئیوه‌ی فی‌ری
 جادوو کردووه، فیرعه‌ون ئه‌یه‌وی به‌ خه‌لکه‌که‌ بلیت: فیری نه‌خۆن به‌و بپروا هیئانه‌یان، چونکه به‌ نه‌ینی ده‌ستیان
 له‌گه‌ل موسادا تی‌که‌ل کردووه بو‌روخاندنی حکومه‌ته‌که‌تان ﴿^{۵۲} **فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ**﴾ له‌ ئایینه‌یه‌کی نزیکدا ئه‌زان
 چیتان پی ئه‌که‌م ﴿^{۵۳} **لَا تَطْعَنَ إِيْدِيكَم أَرْجُلُكُمْ مِنْ خِلَافٍ**﴾ ئه‌مه سویندی بی‌ت، ده‌بی‌ده‌ست و پی‌تان - راست و چه‌پ-
 بقرتینم، ده‌ستی راست و قاچی چه‌پ، یان به‌پیچه‌وانه‌وه: ده‌ستی چه‌پ، قاچی راست ﴿^{۵۴} **وَلَا صُلْبَ لَكُمْ أَجْمَعِينَ**﴾ و
 هه‌موویشتان له‌دارده‌ده‌م ﴿^{۵۵} **قَالُوا لَا ضَيْرَ**﴾ وتیان: که‌یفی خۆته، چی ئه‌که‌ی بیکه، دل‌نیا‌شبه که‌هیچ زیانی‌ک نابیت،
 تازه ئیمه بپرومان هیئاوه. (قال الجوهری: ضاره يضره و يضيره ضيرا وضورا اي: ضره. قال الکسائي: التضرور:
 الصياح و التلوی عند الضرب او الجوع. ﴿^{۵۶} **إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُتَقَلِّبُونَ**﴾ نایشت‌رسین، چونکه به‌ راستیی ئیمه بؤلای په‌روه
 ردگاری خو‌مان ده‌گه‌رینه‌وه ﴿^{۵۷} **إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا**﴾ به‌راستی ئیمه ئومیده‌وارین په‌روه‌ردگارمان
 له‌گوناهه‌کانمان خو‌ش ببی ﴿^{۵۸} **أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ**﴾ که‌هه‌ربه‌وه ئیمه یه‌که‌م ده‌سته‌ین که‌پیش "گه‌له‌که‌مان بپرومان
 هیئا به‌موسا. فیرعه‌ون ئه‌و هه‌موو هه‌ره‌شه‌و گوره‌شه‌یه ئه‌کاو، خوا ئه‌فه‌رموی: ﴿^{۵۹} **وَإِذَا حِينَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرَ**
بِعِبَادِي إِنَّكُمْ مُتَبِعُونَ﴾ وه‌ئیمه‌ش به‌موسا سروشمان کردو تی‌مانگه‌یاند: به‌نده‌کانم - ئه‌وانه‌ی بپروایان پیت هیئاوه-
 به‌شه‌و به‌ره‌و ده‌ریا ببه، چونکه تاقیبا تتان ده‌که‌ن و دواتان ده‌که‌ون، تا بتانگی‌رنه‌وه‌و بتانکوژن ﴿^{۶۰} **فَإَرْسَلْ فِرْعَوْنَ**
فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ﴾ ئینجا کاتی ده‌نگ و یاس گه‌یشه‌وه فیرعه‌ون که‌موسا خه‌لکه‌که‌ی له‌شار برده‌ ده‌ری: ئه‌وسا
 کو‌که‌ره‌وانی به‌شاره‌کانی میسرده‌ نارد تاسوپا‌وله‌شکر کو‌بکاته‌وه "وپرو‌ن به‌دوایاندا" ﴿^{۶۱} **إِنْ هَؤُلَاءِ لَشُرَّةٌ قَلِيلُونَ**﴾
 ئه‌یه‌وی سوپاکه‌ی هه‌لنیت، بویه جاپی داو وتی: بی‌گومان ئه‌وانه ده‌سته‌و کو‌مه‌لیکی که‌من، زور به‌ئاسانی
 نه‌یانگرن ﴿^{۶۲} **وَأَنَّهُمْ لَنَا أَغْلَظُونَ**﴾ وه‌به‌راستی ئه‌وانه ئیمه‌یان توورده‌و قه‌لسکرده‌وه، ﴿^{۶۳} **وَأَنَا لَجَمِيعٍ حَازِرُونَ**﴾
 وه‌بی‌گومان ئیمه کو‌مه‌لیکی ناگادارو وریان، به‌کورتیی: ئه‌وانه‌ی لای موسا کو‌مه‌لیکی هیندک هیچن، ئه‌توانین
 به‌ئاسات‌ترین شیوه له‌ناویان به‌رین، جاخوا تو‌له‌ی له‌ فیرعه‌ون و له‌شکره‌که‌ی سه‌ند، و فه‌رموی: ﴿^{۶۴} **فَاخْرَجْنَاهُمْ مِنْ**

فیرعه ون به نی ئیسرائیل دوردویه رینی:

۶۲ وتیان: تازه له شکرو سویاکه ی فیرعه و نمان ههر پیده گا

الجزء التاسع عشر سورة الشعراء

فَلَمَّا تَرَأَى الْجَمْعَانَ قَالِ أَصْحَبُ مُوسَى إِنَّا لَمَذْكُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ
لَا إِنَّمَعِي رِبِّي سَهْدِينَ ﴿٦٢﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنِ اضْرِبْ
بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾
وَأَرْفَأْنَاهُمُ الْآخَرِينَ ﴿٦٤﴾ وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾
ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ﴿٦٦﴾ إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةٍ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿٦٧﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾ وَأَتْلَوْ عَلَيْهِمْ
نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا
نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظُنُّهَا عَافِيَيْنَ ﴿٧١﴾ قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكَ إِذْ
تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾ أَوْ يَفْعَلُونَكَ أَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا بَلَى وَجَدْنَا آبَاءَنَا
كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾ قَالَ أَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَنْتُمْ
وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِيَ الْإِلَهِ الْعَلِيمِ ﴿٧٧﴾
الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾
وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ
يُحْيِينِ ﴿٨١﴾ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾
رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾

وَأَعْلَى

٣٧٠

هه‌وَالْ و داستانی ئیبراهیم:

﴿٦٦﴾ **واتل عليهم نبا إبراهيم** ﴿٦٧﴾ هه‌وال و داستانی ئیبراهیمیان بو بخوینه‌وه ﴿٦٨﴾ **إذ قال لأبيه وقومه ما تعبدون** ﴿٦٩﴾ ئه‌وکاته که به باوکی و، به‌هۆزو نه‌ته‌وه‌که‌ی خو‌یی وت: ئی‌وه چی ئه‌په‌رستن؟! خو ده‌شرانی چی ئه‌په‌رستن، به‌لام مه‌به‌ستی لی‌خنکردنی بته‌کان له‌ ییش چاوی ئه‌وان ﴿٧٠﴾ **قالوا نعبد أصناما** ﴿٧١﴾ به‌ شانازییه‌که‌وه وتیان: ئی‌مه بتانی‌ک

نه پهرستن ﴿فَنظَّلْ لَهَا عَاكِفِينَ﴾ بهره وام همو روژیکش خهریکی پهرستنی نه واین و واین به دیاریانه وه ^{۷۳} **قال هل يسمعونكم إذ تدعون** ﴿ثیبراهیم وتی: نایا کاتی هاناو هاواریان بو نه بن، قسه تان نه بیستن و، وه لامتان نه دهنه وه؟ ^{۷۴} **أو ينفعونكم أو يضرون** ﴿یاخودهیچ کهک و زیانیکتان پی ده گه یهن؟ ^{۷۵} **قالوا بل وجدنا آباءنا كذلك يفعلون** ﴿وتیان: نه خیر هیچ شتی له وه ناکهن، به لکو باووپایرانی خو مانمان بینوه هه رئاوایان نه کرد بویه نیمه یش نیستا ههروه نه وان نه کهن ^{۷۶} **قال افرایتم ما کنتم تعبدون** ﴿ثیبراهیم علیهم السلام وتی: ناخر نیوه بیرتان لی نه کردوه ته وه، چی ده پهرستن ^{۷۷} **انتم و آباؤکم الاقدمون** ﴿خوتان و، باووپایرانی پیشینان، نایا شیاه بو پهرستن یان نا؟ ^{۷۸} **فإنهم عدو لی إلا رب العالمین** ﴿ثیبراهیم وتی: من به راشکاوی نه لیم: به راستی نه وانه هه موویان دوزمنی من جگه له پهروردگاری جیهانه کان ^{۷۹} **الذی خلقنی فهو یمدنی** ﴿نه وهی منی دروست کرد، نینجا هه ره ویش

شاره زای ریگهی به اختیاریم نه کات ^{۸۰} **والذی هو یطعمنی ویسقنی** ﴿هه ره نه زاته یه رزق و روژی به من نه داو، تیر ناویشم نه کات و له ناسمانه وه باران ده بارینتی ^{۸۱} **وإذا مرضت فهو یشفین** ﴿کاتی نه خویش که ونم، نه شیفا نه داو میزی شیفا هه ره و دروستی نه کات ^{۸۲} **والذی یمیتنی ثم یحیی** ﴿نه ویشه دم مرینتی و، پاشانیش زیندووم ده کاته وه ^{۸۳} **والذی اطمع ان یغفر لی خطیئتی یوم الدین** ﴿هه ره ویشه به تمام له روژی سه لاو پاداشدا له هه له و گونا هه کانم ببوری ثیبراهیم له پاش سه ناکردنی پهروردگاری، نیر دینه سه ره به سه ته که بی و، داوای چند شتیکی زور گرنگی لیده کات ^{۸۴} **رب هب لی حکما** ﴿نه ی پهروردگارم! تنیگه یشتنی راست و دروست، زانست و زانیاری، پیغه مبه ریته تیم پی بیه خشه ریگای خواناسانم پی بناسه **والحقنی بالصالحین** ﴿وه بمگه یه نه به چاکان. پیغه مبه ریش **له کاتی سه ره مه رگه که یدا سی جار فره مووی: ((اللهم فی الرفیق**

الاعلی)). کاته کازی تریش که بیارایه ته وه نه ی فره موو: ((اللهم احینا مسلمین، و امتنا مسلمین، والحقنا بالصالحین غیر خزایا ولا مبدلین)) نیمامی نه حمده ۴/۲۴. ^{۸۵} **واجعل لی لسان صدق فی الآخرين** ﴿ناوی چاک و شوره تیکی چاکم بخه سه زاری نه وانه ی له داوای خو مه وه دین تا هه مووکات به خیر ناوم به بن و، په پره ویم لی بکه ن.. به لی خوی گه وره نزاکه ی لی وهرگرت و، نیستا ته وای گه لان به خیر ناوی نه بن، ته نانه ت له نویژه کانیشدا هه ر ناو ده بری ^{۸۶} **واجعلنی من ورثة جنة النعیم** ﴿بمگی ره له میراتگرانی به هه شتی خویش و، پر له نازو نیعمه ت ^{۸۷} **واغفر لابی إنه کان من الضالین** ﴿له گونا ه ی باوکیشم خویش به، چونکه نه وه له سه ره لی شیواوان بوو، ثیبراهیم علیهم السلام کاتی خوی به لینی به بابی دابوو داوای لیبوردنی بو بکات نه گهر موسلمان ببی، هه بویه بو ی پارایه وه، به لام کاتیکیش بو ی دهرکهوت دوزمنی خواجه، یه خهی خوی لی هه له ته کان و خوایش دوعاکه ی لیوه رنه گرت ^{۸۸} **ولا تخزنی یوم**

یبعثون ﴿ پوژئی ئهوخه لکه زیندوو دهکرینه وه پيسواو شهرمه زارم مهکه، دیاره ئه مه ئهوپه پری (تواضع) و خو به کهم زاینه له لایه نه پینغه مبه ره به ریزه وه، ئه گینا خو خوا ریزی لینا وه و براوه ته وه، ئیمامی (بوخاری) له (ئهبوه رهیره) وه ده لی: پینغه مبه ر ﷺ فره موویه تی: ((یلقی ابراهیم ابا، فبقول: یارب! انک وعدتنی ان لا تخزنی یوم یبعثون. فبقول الله: انی حرمت الجنة علی الکافرین)) ئیبراهیم ﷺ له پوژئی قیامه تا به بابی خو ی دهگا و ده بینئ توژو گهر دیک ی زوری لی نیش تو وه، پووی رهش داگیر سا وه، ئه و جا ئه لی پهروه ردگاری من! خو تو به لیئت دامی که ریسوام نه کهیت؟ خوایش ئه فره موئی: به راستی من به هه شتم له سه ر کافران یاساغ کردوه. ﴿ **یوم لا ینفع مال ولا بنون** ﴾ ئه و پوژه که نه مال سوود ده داو، نه مندال و کوپان به که لک دین ﴿ **الا من اتی الله بقلب سلیم** ﴾ مه گهر که سی که به دلیکی ساغه وه بیته حزووری خوا، ساغ بوو بیته له نه خو شی شریک و نیفاق و دوو پووی و سیفاتی دپنده یی و ناژه لی، خویشی ته نها به خوا وه په یوه ست کردی بو ههر له گهل بهرنامه ی ئه ودا کاری کرد بیته، وه له مانای (لا اله الا الله) نه ترازی بیته، زانا کان پیناسه ی (قلبی سلیم) ئه که ن: (هو القلب الخالی من البدعة، المطمئن علی السنة) بیدعه چی نه بیو، دامه زرا و مه حکم بیته له سه ر سوننه ت و په وشته کانی پینغه مبه ر ﷺ، ئینجا ده ست دهکات به یاس کردنی پو ودا وه کانی ئه و پوژه سه خته بهم شیوه یه: **یه کهم**: ﴿ **وازلت الجنة للمتقین** ﴾ ئه و پوژه به هه شت بو پاریزگار ان نزیک ئه خریته وه. **دووه**: ﴿ **وبرزت الجحیم للغاوین** ﴾ دوزه خیش ده خریته پوو بو لاسارو گو مپریان، واته: به هه شت ده درئ به خواناسان و، دوزه خیش به چه وت و چه په کان. سی یه م: ﴿ **۹۲ وقیل لهم** ﴾ له و پوژده بهوخه لکه سه رسخت و که لله په قانه ئه وتری: ﴿ **این ماکنتم تعبدون * من دون الله** ﴾ کوان ئه و بتانه ی ئیوه له باتی خوا ئه تان په رستن؟ ﴿ **هل ینصرونکم او ینتصرون** ﴾ ئایا ئه مرؤ ده توانن کو مه کتان پی بکه ن تا له سزای خوا پزگارتان بکه ن. یان یارمه تی ده ریک بو خو یان په یدا بکه ن؟ دیاره هیچیان پیناکری، ئه و سا هه موو ده بنه سووته مه نی دوزه خ. **چواره**: ﴿ **۹۴ فکبکبوا فیها هم والغاؤون** ﴾ ئینجا هه مووئه وان و گو مپراکانی تر - په رسترا و په رستیاره کان - ده مو ورو فری ئه درینه نا و دوزه خ وه ﴿ **۹۵ وجنود ابلیس اجمعون** ﴾ هاوپی له گهل هه موو سوپاو له شکره کانی ئیبلیس "دا. له سووره تی (۶۳/۱۷)، (۴۳/۱۵-۴۴)، وه ندی جیگای دیکه ش له قورئاندا ئه و په تر روون کرا وه ته وه. **پینجه**: ﴿ **۹۶ قالوا وهم فیها یختصمون** ﴾ بته پرسته کان له نا و دوزه خدا ده ست به ده مه قا لی و شه ره قسه ئه که ن و به پق و کینه وه، ئه لین: ﴿ **۹۷ تالله ان کنالفی ضلال مبین** ﴾ سویند به خوا! ئیمه له دونیادا له سه ر لی شیواوییه کی ئاشکرادابوین، بویه و ئیستایش ئاوامان به سه ر هات ﴿ **۹۸ اذ نسویکم رب العالمین** ﴾ که ئیوه مان (ئهی بته کان!) له گهل پهروه ردگاری جیهانه کاند، یه کسان وه کو یه که ده په رست، جا و ئه مرؤ یش ئیوه ناتوانن هیچ شتی کمان بو بکه ن! وه که ده فره موئی: (انا کنا لکم تبعاً فهل انتم مغنون عنا من عذاب الله من شی) (۲۱/۱۴). ﴿ **۹۹ وما اضلنا الا المجرمون** ﴾ وه ته نها سه رکرده تاوانباره کان بوون سه ریان لی شیواندین. واته کاتی که سه رکرده و بته کان به بی ده سه لات ئه بینن، ئه و جا ئه که ونه شه ره دم و پتر به دبختی خو یان ده رته بپن و ئه لین: ﴿ **۱۰۰ فما لنا من شافعی** ﴾ و ئیستاش هیچ تکا کری کمان نیه، تا تکامان بو بکا وله وته نگه ژیه پزگارمان ببی ﴿ **۱۰۱ ولا صدیق حمیم** ﴾ وه هیچ دوستی کی نزیک و دلگهرم و به سوژیشمان نیه، بتوانی یارمه تییه کمان بدات ﴿ **۱۰۲ فلوان لنا کره فنکون من المؤمنین** ﴾ خو ئه گهر ته نها جاری، گه رانه وه مان بو دنیا ده بوو، ئه و سا له برواداران ده بووین، بوئه وه دوو چاری ئه م سزایه نه بین، وه که ئه فره موئی: (ان ذلك لحق تخاصم اهل النار) ۶۴/۳۸. ﴿ **۱۰۳ ان فی ذلك لایه** ﴾ به راستی له ودا ستانه ی ئیبراهیم له گهل گه له که یدا، سه باره ت به ده سه لات و بوونی خوا.. به لگه یه کی زور گه وره هیه له سه ر

بوون و یه کتایخی خواو هاتندی دوا پوژ ﴿وماکان اکثرهم مؤمنین﴾ که چی له گهل نه وهیشدا زۆربه ی هۆزه که ی باوهردناکه ن و له سه ر بی باوه ری خویان سوورن! ﴿۱۰۶﴾ **﴿وان ربک لهو العزیز الرحیم﴾** بیگو مان هه ره په ره دگارت به توانایه له سه ر تو له کردنه وه له تاوانباران، زۆریش میه ربان و دلّاوایه به رامبه ر به باوه رداران، جاکه واته تو ش نه ی موحه مه د ﷺ غه مگین و دلّ زویر مه به له گه له که ی خوت، چونکه نه مه سوننه تی خوایه.

داستانی نووح و گه له که ی:

ئینجا دوا ی داستانی ئیبراهیم، دیته سه رداستانی باوکی دووه می ئاده میزاد، پیری پیغه مبه ران (نوح) علیّه: بویه ده فره موی: ﴿۱۰۷﴾ **﴿کذبت قوم نوح المرسلین﴾** هۆزی (نوح) یش، په یامبه رانیان به درو خسته وه، به رویان پی

نه هیئان. به ئی.. هه رچه نده ته نها له گهل نوح دا پووه به روو بوونه وه به درویان خسته وه، به لام وه که له گهل گشت په یامبه راندا جه نگابن وایه، بویه فره موی: (کذبت قوم نوح المرسلین). ﴿۱۰۸﴾ **﴿ان قال لهم اخوهم نوح الا تتقون﴾** نه وه مه ی نووحی برای به نه چه بییان پیگو تن: ئایا ئیوه له خوا ناترسن، له په رستنی بتان پارێزناکه ن؟! ﴿۱۰۹﴾ **﴿انی لکم رسول امین﴾** نه وسا نوح دووشتیان پی نه ئی، یه که م: بیگو مان من نیرواوکی نه مینم بوتان، واته: له لایه ن خواوه هه رچیم پی سپیرواوه بی زیادو که م پیتان رانه گه یه ن! ﴿۱۱۰﴾ **﴿فاتقوا الله واطيعون﴾** جا که واته له خوا بترسن و، گویریاه ئی منیش بکه ن له وه ی فره مانئان پیده دم. دووه م: ﴿۱۱۱﴾ **﴿وما اسالکم علیه من اجر﴾** له جی به جی کردنی نه وه نه رکه شمدا داوا ی هیچ کری و مزیه کتان ئی نا که م ﴿ان اجری الا علی رب العالمین﴾ پاداش و کری من هه ر له سه ر په ره دگاری جیهانه کانه ﴿۱۱۲﴾ **﴿فاتقوا الله واطيعون﴾** ده سا به رده وام له خوا بترسن، گویریاه ئی منیش بکه ن. ﴿۱۱۳﴾ **﴿قالوا انؤمن لک﴾** جاکه هیچیان پی نه ما به نوحیان وت: ئایا ئیمه به روا

﴿۱۰۷﴾ **﴿قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾** **﴿۱۰۸﴾** **﴿اِنْ حَسَابُهُمْ اِلَّا عَلَيَّ رَبِّي لَو تَشْعُرُونَ﴾** **﴿۱۰۹﴾** **﴿وَمَا اَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ﴾** **﴿۱۱۰﴾** **﴿اِنَّا اِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾** **﴿۱۱۱﴾** **﴿قَالُوا لَنْ لَمْ تَنْتَ بِشَيْءٍ لَّنْ كُنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ﴾** **﴿۱۱۲﴾** **﴿قَالَ رَبِّ اِنْ قَوْمِي كَذَّبُونِ﴾** **﴿۱۱۳﴾** **﴿فَأَفْلَحَ بَنِي وَيَسَّهَمَ فَتَحًا وَنَجْحِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾** **﴿۱۱۴﴾** **﴿فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفَلَاحِ الْمَشْهُونِ﴾** **﴿۱۱۵﴾** **﴿ثُمَّ أَعْرَفْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ﴾** **﴿۱۱۶﴾** **﴿اِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَتْ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ﴾** **﴿۱۱۷﴾** **﴿وَإِنْ رَبِّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾** **﴿۱۱۸﴾** **﴿كَذَبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ﴾** **﴿۱۱۹﴾** **﴿إِذْ قَالَ هُمْ أَخُوهُمْ هُودُ أَلَا تَتَّقُونَ﴾** **﴿۱۲۰﴾** **﴿إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ﴾** **﴿۱۲۱﴾** **﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾** **﴿۱۲۲﴾** **﴿وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾** **﴿۱۲۳﴾** **﴿أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ ءَايَةً تَعْبَثُونَ﴾** **﴿۱۲۴﴾** **﴿وَتَتَخِذُونَ مَصَافِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلَدُونَ﴾** **﴿۱۲۵﴾** **﴿وَإِذَا بَطِشْتُمْ بَطِشْتُمْ جَبَارِينَ﴾** **﴿۱۲۶﴾** **﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾** **﴿۱۲۷﴾** **﴿وَأَتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾** **﴿۱۲۸﴾** **﴿أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ﴾** **﴿۱۲۹﴾** **﴿إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾** **﴿۱۳۰﴾** **﴿قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ﴾** **﴿۱۳۱﴾**

به تو بیئین؟! ﴿اتبك الأذلون﴾ له حالیکدا خه لکانیکی په ست و قسه نه زان و هه ژار به دوواوته ن؟. له سووره تی (۲۷/۱۱) دا: ﴿وما نراك اتبعك إلا الذين هم أراذلنا..﴾ هاتوو، که بی باوه رانی (قوره یش) یش هه ره هه مان په خنه یان له محمد ﷺ گرت. ﴿۱۱۳﴾ **﴿قال وما علمی بما كانوا یعملون﴾** نووح وتی: خو من عیلم وناگام نیه نه وان چ کاریکیان کردوو؟ واته: من نازانم پییشه و ئیشیان چی بووه؟ چونکه من بهروام ویست لییان، نه وانیش ولامیان دامه وه و به رویان هیئا. ﴿۱۱۴﴾ **﴿ان حسابهم الا علی ربی لو تشعرون﴾** لیکو ئینه وه- له کارو ئیشه کانیان- هه ربو په ره دگاره.. نه گه ره هه ست ده که ن ﴿۱۱۵﴾ **﴿وما انا بطارد المؤمنین﴾** وه هه رگیز من دوور خه ره وه ی به روا داران نیم وه که ئیوه داوا نه که ن، ئیدی حالیان هه ر چو ن بی له هه ژاری و دو له مه ندی. ئایه تی (وما انا بطارد الذین آمنوا) (۲۰/۱۱)، وه (۵۲/۶) وه (۲۸/۱۸) هه ربو پشتگیری هه مان مه به سته. ﴿۱۱۶﴾ **﴿ان انا الا نذیر مبین﴾** وه من هه ر ترسینه ریکی

ناشکرام بۆئیۆه، بىجياوازی له نىوان دهوله مەندو ههژاردا ﴿^{۱۱۶} **قَالُوا لَنْ لَم تَنْتَه يَا نُوح**﴾ کاتى بى هیوا بوون، که نوح له کاره کهى خوێ دەس ههلبگرى. وتیان: ئەى نوح! ئەگەر واز لەم جوړه قسانه نههینى ﴿**لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ**﴾ بىگومان له بهردبارانکراوان دهبيت، واته: بهردبارانت ئەکهین: نوحیش که ئەوهى بیست، ئیتر ته ماح بر بوو لیان، بۆیه: ﴿^{۱۱۷} **قَالَ رَبِّیْ اِنْ قَوْمِیْ کَذِبُوْنَ**﴾ وتی: پهروه دگارم! خوێ ناگادارى، هۆزه کهم بپروایان پى نهکردم و به درۆیان خستمه وه! له سووره تی (۷/۵-۷/۷) وه (۱۰/۵۴) دا هه مان ماناومه بهست ههیه. ﴿^{۱۱۸} **فَاَفْتَحَ بَيْنِیْ وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا**﴾ جا تۆله نىوان من و ئەواندا، بپاریکی تهواو بدهو، لهیه کمان جیابکه رهوه ﴿**وَنَجْنِیْ وَمَنْ مَعِیْ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ**﴾ وه خوێم و ئەو بپروادارانەى له گه لهمدان، رزگار بکه ﴿**فَانْجِنَا وَ مَنْ مَعِیْ فِی الْفَلَکِ الْمَشْحُوْنِ**﴾ ئینجا نوح و ئەوانه ی له گه لى بوون له که شتی په که دا رزگارمان کردن. له سووره تی (۱۵/۲۹): دا ﴿**فَانْجِنَا وَ اَصْحَابَ السَّفِیْنَةِ ..**﴾ هه رجه خت له سه ر ئەو مانایه ده کاته وه. ﴿^{۱۱۹} **ثُمَّ اَغْرَقْنَا بَعْدَ الْبَاقِیْنَ**﴾ له پاشان ئەوانه ش و امانه وه نقومان کردن. له سووره تی (۱۴/۲۹) وه (۳۷/۱۱) یشدائو مانایه روونکرا وه ته وه. ﴿^{۱۲۰} **اِنْ فِیْ ذَکَ لَاٰیةٌ**﴾ به راستی له وه شدا به لگه ی زۆر گه وره ههیه، له سه ر راستی پیغه مبه ران و توانایی خوا ﴿**وَمَا کَانَ اَکْثَرُهُمْ مُؤْمِنِیْنَ**﴾ به لām له گه ل ئەوه ی شدا، زۆربه ی هۆزه که ت هه ر پخوا ناهینن ﴿^{۱۲۱} **وَ اِنْ رِیْکَ لِهَؤُ الْعَزِیْزِ الرَّحِیْمِ**﴾ بىگومان پهروه دگارت هه ر ئەو زال و به توانایه - ناوا ئەکات به سه ته مکاران که کردی - زۆر میه ره بان و به به زه ییشه له گه ل خواناساندا. ئینجا بۆدل قایم کردنی په یامبه ر ﷺ له سه ر ئیشه که ی باسی هۆزی (هوود) یش - سلّوی له سه ربی - ئەکا: ﴿^{۱۲۲} **کَذَبْتَ عَادَ الْمَرْسَلِیْنَ**﴾ هۆزی (عاد) یش هه موو په یامبه ران و (هوود) یشیان به درۆن دانا، واته به درۆن زانینى هوود، بپروا نه کردنه به هه مووان. ﴿^{۱۲۳} **اِنْ قَالَ لَهُمْ اٰخُوْهُمُ هُوْدَ اَلَا تَتَّقُوْنَ**﴾ ئەو دهمه ی که هوودی برایان - له به نه چه دا - پىیگوتن: ئایا ئەوه ئیۆه له خوا شه رم ناکهن و، لى ناترسن؟! ﴿^{۱۲۴} **اِنِّیْ لَکُمْ رَسُوْلٌ اٰمِیْنٌ**﴾ به راستی من نیراویکی راست و ئەمینم بۆتان ﴿^{۱۲۵}﴾ **فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاطِیْعُوْنَ**﴾ جا که وایه له خوا بترسن و، به گوئی منیش بکه ن ﴿^{۱۲۶} **وَمَا اَسْأَلُکُمْ عَلَیْهِ مِنْ اَجْرٍ**﴾ و من هیچ کرى و پاداشیکمه له سه ر گه یان دنی په یامه که مدا، له ئیۆه ناوی ﴿**اِنْ اَجْرِیْ اِلَّا عَلٰی رَبِّی الْعَالَمِیْنَ**﴾ به لکو مزه و پاداشتم هه ر له سه ر پهروه دگاری جیهانه کانه. به لى.. ئەم پیغه مبه ره به ریزانه (نوح، هوود، صالح، لوط، شوعه یب) ﷺ ئەم هه قیقه ته یان - مزه و کریمان له ئیۆه ناوی - هه موو وه که یه راکه یاند.. ئەمه ش به لگه یه بۆ ئەوه که پیغه مبه ران هه ر هه موو یه که به رنامه یان هه بووه ﴿^{۱۲۸} **اَتَبْنُوْنَ بِکُلِّ رِیْعٍ اٰیةً تَعْبَثُوْنَ**﴾ هوود پاش ئەوه له مه به سه ته که ی بوویه وه.. پنیان ئەلیت: ئایا ئیۆه له هه موو جیگایه کی به رزو بلند - به بى پیویست - به لکو له پروی هه واو ئاره زو و خوێواندن و یاری و لاقرتی و نیشاندانی ده سه لات به سه ر خه لکیدار، ساختمانی گه وره گه وره دروس ده که ن؟ ﴿^{۱۲۹} **وَتَتَّخِذُوْنَ مَصٰنِعَ لَعَلَّکُمْ تَخْلَدُوْنَ**﴾ وه کوێش و قه لای زۆر مه حکم و چه وزی گه وره گه وره ساز ئەده ن؟ و ده زانن که هه میشه ده میننه وه ده ژین. (الرّیْع: ما ارتفع من الأرض، جمع رِیْعَة، یقال: کم رِیْعَ اَرْضَکَ؟ اي: کم اِرتِفاعِها، قال قتادة: الرّیْع: الطریق. ﴿^{۱۳۰} **وَ اِذَا بَطِشْتُمْ**﴾ هه رکات په لمارو هه لمه تیش به رن بۆ تۆله وه رگرتنه وه ﴿**بَطِشْتُمْ جَبَارِیْنَ**﴾ به شیویه کی زۆر دارانه و بى به زه ییانه، هیرش و هه لمه ت ده به ن! ﴿^{۱۳۱} **فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاطِیْعُوْنَ**﴾ جا له خوا بترسن و شه رم بکه ن و گوێزایه لى منیش بکه ن ﴿^{۱۳۲} **وَ اتَّقُوا الَّذِیْ اَمَدَکُمْ بِمَا تَعْلَمُوْنَ**﴾ و قله و خوایه بترسن که خوێتان ئەزانن چی پیداون.

هوودو عادی قهومی:

لهم چند نایه ته شدا خوی میهره بان گه ئی لهو نیعمه تانه ی دای به نه ته وه که ی هوود ده خاته پرو: ﴿^{۱۳۳} امدکم بانعام وبنین * وجنات وعیون﴾ مالآت و کوران و باخات و، کانیاو پروبارو جوگه ی زوری پیبه خشین (ئهی هوژی هوود!)، ده حق نیه که لهو خویه شهرم بکه ن؟ ﴿^{۱۳۴} اینی اخاف علیکم عذاب یوم عظیم﴾ به راستیی من نه ترسم ئیوه دوو چاری سزای روژیکی گه وره بین، نه گهر بهرده وام بن له سهر بی برواییتان، دیاره هوود بهرده وام ههر ناموژگاریانی کرد، نه وانیش له وه لاما: ﴿^{۱۳۵} قالوا سواء علینا او عظمت ام لم تکن من الواعظین﴾ وتیان: لای ئیمه یه کسانه ناموژگاری بکه یت، یا نه یکه ی؟! "ئیمه گرنگی نادهینی و مه به ستمان نیه و لیت وهر ناگرین" ﴿^{۱۳۷} ان هذا

الا خلق الاولین﴾ چونکه ئهم نایینه ی که تو هیناوته، جگه له درووده له سه ی پیشینان نه بی، شتیکی تر نیه ﴿^{۱۳۸} وما نحن بمعذین﴾ و ئیمه ههر گیز سزا دراو ناین وه که تو نه لئی. ﴿^{۱۳۹} فکذبوه فاملکناهم﴾ جابه درویمان خسته وه (پروایان پی نه هینا) ئیمه یش له ناومان بردن، نه وه بوو (با) یه کی زور ساردی کوشنده مان بو هه لکردن و له ریشه ی هینا ﴿ان فی ذلك لایة﴾ به راستیی لهو ده ست وه شانده دا به لگه ی زور گه وره هیه بو ده سه لاتمان ﴿وما کان اکثرهم مؤمنین﴾ که چی ههر زور به ی هوزه که ت (ئهی پیغه مبه را) باوهر ناهینن ﴿وان ربک لهو العزیز الرحیم﴾ به راستیی په روهر دگارت زور به ده سه لاته، ئاوا نه کات به دوژمنان که کردی، میهره بانیش به بو دوستانی خوی.

صالح و سهمودی قهومی:

دوای چیرۆکی (عاد و هوود)، باسی داستانی گه ئی (سهمود) یش ده کا و، نه فه رموی: ﴿^{۱۴۱} کذبت ثمود المرسلین﴾ هوژی سهمود (صالح) یان به دروژن داناو بروایان پی نه هینا، به دروژن زانینی پیغه مبه ربک، وه که به دروژن زانینی هه موو په یامبه رانیان وایه ﴿^{۱۴۲} ان قال لهم اخوهم صالح الا تتقون﴾ نه وکاته ی که صالحی برایان- له بنه چه دا- پییگوتن: ئه ری ئیوه له خوا ناترسن؟! ﴿^{۱۴۳} اینی لکم رسول امین﴾ بیگومان من په یامبه ربکی ئه مین و ده ست پاکم بوتان ﴿^{۱۴۴} فاتقوا الله واطیعون﴾ جا که واته له خوا بترسن و، گویریاه لی منیش بکه ن، چونکه من نیراوی ئه وم بو لای ئیوه و ههر له خویشتانم ﴿^{۱۴۵} وما اسالکم علیه من اجر﴾ وه له سهر راگه یاندنی په یامه که م هیچ کرئ و مزه یه کتان ئی داوا ناکه م ﴿ان اجرئ رب العالمین﴾ کرئ و پاداشم ته نها له سهر په روهر دگاری جیهانه کانه. ئینجا به چه ند شتیکی ئه یان ترسینی که نه گهر لاسار بن، دهره نجام خوا قاریان ئی ده گریت، یه که م: ﴿^{۱۴۶} اترکون فیما ههنا امنین * فی جنات وعیون﴾ نایا ئیوه پیتان وایه ههر ئاوا له م دونیا یه دا به خوشی و بی ترس له سزا، وه له ناو ئهم باخ و باخات و کانیاو ده دا ده میئنه وه و "را ده بویرن" ﴿^{۱۴۸} وزروع ونخل طلحها مضیم﴾ و کشتو کال

﴿^{۱۳۳} امدکم بانعام وبنین * وجنات وعیون﴾ مالآت و کوران و باخات و، کانیاو پروبارو جوگه ی زوری پیبه خشین (ئهی هوژی هوود!)، ده حق نیه که لهو خویه شهرم بکه ن؟ ﴿^{۱۳۴} اینی اخاف علیکم عذاب یوم عظیم﴾ به راستیی من نه ترسم ئیوه دوو چاری سزای روژیکی گه وره بین، نه گهر بهرده وام بن له سهر بی برواییتان، دیاره هوود بهرده وام ههر ناموژگاریانی کرد، نه وانیش له وه لاما: ﴿^{۱۳۵} قالوا سواء علینا او عظمت ام لم تکن من الواعظین﴾ وتیان: لای ئیمه یه کسانه ناموژگاری بکه یت، یا نه یکه ی؟! "ئیمه گرنگی نادهینی و مه به ستمان نیه و لیت وهر ناگرین" ﴿^{۱۳۷} ان هذا الا خلق الاولین﴾ چونکه ئهم نایینه ی که تو هیناوته، جگه له درووده له سه ی پیشینان نه بی، شتیکی تر نیه ﴿^{۱۳۸} وما نحن بمعذین﴾ و ئیمه ههر گیز سزا دراو ناین وه که تو نه لئی. ﴿^{۱۳۹} فکذبوه فاملکناهم﴾ جابه درویمان خسته وه (پروایان پی نه هینا) ئیمه یش له ناومان بردن، نه وه بوو (با) یه کی زور ساردی کوشنده مان بو هه لکردن و له ریشه ی هینا ﴿ان فی ذلك لایة﴾ به راستیی لهو ده ست وه شانده دا به لگه ی زور گه وره هیه بو ده سه لاتمان ﴿وما کان اکثرهم مؤمنین﴾ که چی ههر زور به ی هوزه که ت (ئهی پیغه مبه را) باوهر ناهینن ﴿وان ربک لهو العزیز الرحیم﴾ به راستیی په روهر دگارت زور به ده سه لاته، ئاوا نه کات به دوژمنان که کردی، میهره بانیش به بو دوستانی خوی.

و باخه خورمای خاوهن - بهر شیرین و شکوفه نهرم و ناسک و به تامدا؟! دیاره ولّاتی سه موود، ولّاتیکی پر له کانیوا و یاخ و جوّره ها میوه دره خست بووه. دووم: ﴿^{۱۴۹} وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ﴾ و به خوشیی و شاده مانی، له کیوه کان خانوو شوینی خوش ده تاشن. گه لی صالح - عليه السلام - زور حه زیان له مال و خانووی جوان و، خوړاکی خوش و رابواردن بووه، وه ته مه نیشیان زور دریژ بووه. ته ففسیری (صاوی) نه لیت: هی وایان هه بووه، سی سهد سال، تا هه زار سال ژیاوه ﴿^{۱۵۰} فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ﴾ جا له خوا بترسن و گویرایه لی منیش بکهن چاکیش بزائن که من هه خیری نیوم نه وی، ده مه وی خوا قارتان لی نه گری. سییه م: ﴿^{۱۵۱} وَلَا تَطِيعُوا امْرَأَ الْمَسْرِفِینَ﴾ وه به فرمادی هه له پرو له سنورده رچووه کان مه کن ﴿^{۱۵۲} الَّذِينَ يَفْسُدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يَصْلَحُونَ﴾ نه وانه لی له زه ویددا فسادو خراپه نه کن و، هه رگیز هه لی چاک سازی نادهن، مه به ست به مانه، نه و نو ده ستیه که خوا نه فرموی: (وكان في المدينة تسعة رهط يفسدون في الأرض ولا يصلحون) ۴۸/۲۷. ﴿^{۱۵۳} قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمَسْحُورِینَ﴾ کاتی په کیانکه وت و هیچیان بو نه مایه وه، که وتنه گومان دروستکردن له دلی خه لکه که داو و تیان: به راستیی تو - نه وی صالح! - بی و نه بی ده ست جادوت لی کراوه، نه قل و ژیریت له ده ستداوه، جا له بهر نه وه قسه ده تو، لای نیمه بی نرخه و رواجی نیه ﴿^{۱۵۴} مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا﴾ توش هه مرویه کی وه کو نیمه، له وه به و لاوه شتیکی تر نیت، نیت چو بروت پی بکهن و هحیت بو هاتوه؟! ﴿فَأْتِ بَآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ﴾ ده نه گهر شیت نیت و، له راستیی ژانی به لگه یه کمان بو بیننه که راستی تو به لمینی ﴿^{۱۵۵} قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ﴾ وتی: نه مه و شتریکه، مویزه ی منه بو تان.

(ناین که سیر) نه لی: دا وایان له صالح کرد عليه السلام له به ردیکی رهق و تهق و شتری بیته ده ری و، هه خیراش به چکه یه کی بی، نه و سا (صالح) یش عليه السلام په یمانی لی وهرگرتن که: پاش نه وه ده بی پروا بینن، نه و انیش قبولیان کرد، نیت (صالح) یش عليه السلام له خوا پارایه وه بو جیبه جی بوونی داواکه یان، پاشان نه و به رده ی نه و ان نیشانیان کرد بو لهت بو و، نه و وشتره ی لی هاته ده ری، که چی زور به یان باوه ریان هه رنه هی ناو، نه و هه قسه یان بوو! ﴿لَهَا شَرِبٌ وَلَكُمْ شَرِبٌ يَوْمَ مَعْلُومٍ﴾ بوخوی به شه ناوی خو یه یه، بو نیوه یش به شه ناوی روژیکی دیاری کراوتان هه یه، به لی نه و روژه که وشتره که نوره ناوی نه و بوايه به ته نه خوی ناوه کی نه خو ارده وه، نیت له سه ره ناوی خه لکه که دا نزیک نه ده بو یه وه ﴿^{۱۵۶} وَلَا تَمْسُوْهُمَا بِسَوْءٍ﴾ ده ستیشی بو مه بن و هیچ جوّره زیانکی پی مه گه یه نن، نه په یکردنی و نه لیدانی ﴿فَإِذَا خَذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ ده نا سزای روژیکی گه وره یه خه تان نه گریّت ﴿^{۱۵۷} فَعَقَرُوْهُمَا﴾ که چی قسه که ی صالحیان شکاندو، وشتره که یان په یکردو کوشتیان ﴿فَاصْبِرْهُنَا دَمِینَ﴾ دوایش له کاره که یان په شیمان بوونه وه ﴿^{۱۵۸} فَآخِذْهُمْ الْعَذَابُ﴾ به لام په شیمانی له و کاته دا بی که لکه، نینجا خیرا سزای خوا ده رگای پیگرتن، نه و بوو له ژیرینانه وه زه ویی له رزه گرتنی و، له سه رو شیان وه به رده بارانکران و قریان تیکه وت ﴿إِنْ فِيْ ذَلِكَ لَآيَةٌ﴾ بیگومان له و ده ست و ه شانده به لگه یه کی گه وره هه یه بو ده سلاّت و قاری خوا ﴿وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِیْنَ﴾ که چی هیشتای زور به ی هوزه که ت (نه ی پیغه مبه را) باوه ر ناهینن! ﴿^{۱۵۹} وَإِنْ رَبُّكَ لَهُوَ الْعَزِیْزُ الرَّحِیْمُ﴾ وه به راستیی په روه رگاری تو زال و به توانایه، هه رچی نه کات نه یکات و، دلاوا میهره بانیشه به رامبه به صالحان و راسالان.

داستانه که ی لوت و قهوه که ی:

ئەمە لەخوارەوه دیت هەوال بەسەرھاتی ھۆزەکە ی (لوتی کوپی ھارانی کوپی نازەری) برازای ئیبراھیمی خەلیلە، ھەر لەسەر دەمی ئیبراھیمدا خوا (لوت) ی کردە پیغەمبەر و ناردی بۆ ئەو ھۆزە گەورە یە کە لە (سەدووم) و شارەکانی دەورووبەرییدا ئەژیان و، دەرەنجامیش خوا لەناوی بردن و، جیگا کە یانی کردە دەریا چە یەکی بۆگەنی فاسیدو خراپ و نیو بانگی بە (شارە و یران بوو کەن) دەر کرد، ئەو شوینەش لە نزیک ی (بیت المقدس) و دەورووبەری (عومان) و شارەکانی (کەرەک) ی شامادیە. ﴿**۱۶۱** **کَذِبْتَ قَوْمَ لُوطَ الْمُرْسَلِينَ**﴾ ھۆزی (لوت) ھەموو پەیا مەبەرانیان بە درۆزن دانائ، بڕوایان پێ ئەھێنان واتە: بڕوا ئەھێنانیان بە لوت وەک ھەموو پیغەمبەرانی بە درۆ خرابنەو وایە ﴿**۱۶۲** **إِذْ قَالَ لَهُمُ اخْوَاهُمْ لُوطُ أَلا تَتَّقُونَ**﴾ کاتی

کە لووتی برا یان لە بنەچەدا پێی وتن: ئەری ئێو لە خوا ناترسن و، تەقە ی ناکەن ﴿**۱۶۳** **إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ**﴾ بێگومان من پەیا مەبەر یکی دەست پاک و دلسۆزو ئەمینم بۆتان ﴿**۱۶۴** **فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ**﴾ جا لە خوا بترسن و، فەرمانی منیش جێ بە جێ بکەن ﴿**۱۶۵** **وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ**﴾ وە من داوای هیچ جوړە مزەو پاداشتی کتان ئی ناکەم لە بەرامبەر راگە یاندنی پەیا مە کەمدا ﴿**۱۶۶** **إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ**﴾ کری و پاداشی من ھەر لەسەر پەر وەردگاری جیھانەکانە، ئیتر هیچ لە ئێو ناوی، ئەو نەبی کە گویم بۆ رابگرن. ئینجا سەر زەنیشتیان ئەکات لەسەر داھێنانی ئەو کارە ناشیرینە یان و پێ ناخۆش بوون و بیزاری خۆی دەر ئەبڕی بە رانبەری و ئەلی: ﴿**۱۶۷** **أَتَاتُونَ الذِّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ**﴾ ئەری لەناو ئەو ھەموو خە لکەدا ئێو دەر و نە لای نێرەکان و، ئارەزووتان لە گەل ئەواندا جیبە جێ بکەن ﴿**۱۶۸** **وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ**﴾ وە خیزان و ھاو لوفی خۆتان کە خوا بۆی دروست کردوون وەلا دەنێن!

﴿**۱۶۹** **كَذِبْتَ قَوْمَ لُوطَ الْمُرْسَلِينَ**﴾ إِذْ قَالَ لَهُمُ اخْوَاهُمْ لُوطُ أَلا تَتَّقُونَ ﴿**۱۷۰** **إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ**﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ ﴿**۱۷۱** **وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ**﴾ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿**۱۷۲** **أَتَاتُونَ الذِّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ**﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿**۱۷۳** **قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ**﴾ قَالَ إِنِّي لَعَمْرُكَ مِنَ الْقَالِينَ ﴿**۱۷۴** **رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ**﴾ فَنجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿**۱۷۵** **إِلَّا عَجُوزَ رَافِي الْعَيْرِينَ**﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿**۱۷۶** **وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ**﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿**۱۷۷** **وَإِنَّ رَبَّكَ لَكَلِمَةً لَوْ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ**﴾ كَذَبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ﴿**۱۷۸** **إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ**﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿**۱۷۹** **فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ**﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿**۱۸۰** **أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ**﴾ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿**۱۸۱** **وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ**﴾ وَاتَّقُوا اللَّهَ

﴿**۱۶۹** **كَذِبْتَ قَوْمَ لُوطَ الْمُرْسَلِينَ**﴾ إِذْ قَالَ لَهُمُ اخْوَاهُمْ لُوطُ أَلا تَتَّقُونَ ﴿**۱۷۰** **إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ**﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ ﴿**۱۷۱** **وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ**﴾ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿**۱۷۲** **أَتَاتُونَ الذِّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ**﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿**۱۷۳** **قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ**﴾ قَالَ إِنِّي لَعَمْرُكَ مِنَ الْقَالِينَ ﴿**۱۷۴** **رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ**﴾ فَنجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿**۱۷۵** **إِلَّا عَجُوزَ رَافِي الْعَيْرِينَ**﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿**۱۷۶** **وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ**﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿**۱۷۷** **وَإِنَّ رَبَّكَ لَكَلِمَةً لَوْ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ**﴾ كَذَبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ﴿**۱۷۸** **إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ**﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿**۱۷۹** **فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ**﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿**۱۸۰** **أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ**﴾ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿**۱۸۱** **وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ**﴾ وَاتَّقُوا اللَّهَ

(هود) و (حیجر) دا هاتووه. ﴿^{۱۷۲} **ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ**﴾ له پاشا خه لکه که ی ترمان نه وانه ی شوینی لوط نه که و تن قپ تیخت و به توندی فهوتاند ﴿^{۱۷۳} **وَامْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا**﴾ وه به سه ختی وهک لیژمه ی باران بهرد بارانمان کردن ﴿**فساء مطر المُنْذِرِينَ**﴾ چ بارانیکی خراپ و بهد بوو بارانی ترسینراوه کان ﴿^{۱۷۴} **إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ**﴾ ^{۱۷۵} **وَإِنْ رَبِّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ**﴾ نهو دوو نایه ته له پیشتره وه چهند جاری تر راقه مان کردوون.. بگه پریره وه بو ی.

(مه راغی) نه لیئت: دکتور (نؤلبرایت) هه لسا به چهند تاقیکردنه وه یه که له دۆل و شیوه کانی (ئوردون) و ده وره بهری ده ریای مردوو (البحر الميت - بحیره لوط) دا، بو نه وه ی بو ی روشن بیته وه: نایا راسته سه دوم وعموره و سی شاره که ی تر که له سه رده می لوطدا تیا چوون له ویدا بوون؟ جادوای لیکولینه وه که ی بریاری دا: به لی نهو شاره کاولکرا وانه له وی بوون، نه مه ی ششتیکی تازه رووداوو ناوازه نزیه، به لکو گه لی جار زه مین له رزه و ته قینه وه ی زه ویی روویداوه، که چه نده ها شارو شارو چکه ی ویران کردووه هه روه کو نیستایش زور هه یه.

شوعه یب و خاوه ن ده کلانه که ی:

﴿^{۱۷۶} **كُذِبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ**﴾ نه مه ی ش چیروک و داستانی شوعه یب و **الْأَيْكَةِ** خاوه نانی باخه چرو پرکه ه (اصحاب الایکه) یه که له نزیک شاری (مه دیه نه) وه ده ژیان، هه موویان په یامبه رانیان به دروژن داناو برویان پی نه هینان، دیاره لییره شدا مه به ست ته نها شوعه یبه **الْأَيْكَةِ** (الایک: الشجر الملتف الكثير، واحده: أیکه) ﴿^{۱۷۷} **إِذْ قَالَ لَهُمُ شَعِيبُ أَلَا تَتَّقُونَ**﴾ ^{۱۷۸} **إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ** * ﴿^{۱۷۹} **فَاتَّقُوا اللَّهَ** واطیعون * ^{۱۸۰} **وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرْتُ إِيَّاهُ رَبِّ الْعَالَمِينَ**﴾ راقه ی نهو کومه له نایه ته ش له پیشته وه کراوه، بو یه لییره دا دوو باره ی نا که مه وه.. جا له دوا ی نهو په ندو ناموژگاریانه، په نجه نه خاته سه ر که م و کوورتی و ناته و او یه کانیان و نه فهرموی: ﴿^{۱۸۱} **أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا**

لِلزَّالِمِينَ سَعْدًا﴾ **سُورَةُ الشُّعَرَاءِ**
وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأُولَى ﴿^{۱۸۲}﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿^{۱۸۳}﴾ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿^{۱۸۴}﴾ فَاسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿^{۱۸۵}﴾ قَالَ رَبِّ آعْلَمْ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿^{۱۸۶}﴾ فَكَذَّبُوهُ فَآخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿^{۱۸۷}﴾
إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿^{۱۸۸}﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿^{۱۸۹}﴾ وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿^{۱۹۰}﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿^{۱۹۱}﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿^{۱۹۲}﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿^{۱۹۳}﴾ وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأُولَى ﴿^{۱۹۴}﴾ أَوْ لَرَبِّكَ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿^{۱۹۵}﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿^{۱۹۶}﴾ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهٖ مُؤْمِنِينَ ﴿^{۱۹۷}﴾ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿^{۱۹۸}﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿^{۱۹۹}﴾ فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿^{۲۰۰}﴾ فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿^{۲۰۱}﴾ أَفَعِدَابُكُمْ أَيسَّرُ لِمَنْ أَعْرَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿^{۲۰۲}﴾ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿^{۲۰۳}﴾

من المَخْسَرِينَ﴾ له پیوانه دا به تیرو ته سه لی بو خه لک پیوانه بکه ن و له وکه سانه مه بن که زه ره رو زیان به خه لک نه گه یه بن و پیوانه یان ناته واره ﴿^{۱۸۲} **وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ**﴾ وه کیشانه شتان به ته رازوویه کی راست و دروست بکه ن و مافی خه لکی بدن ﴿^{۱۸۳} **وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مَفْسِدِينَ**﴾ کهل وپهل و شتومه کی خه لکی مه شکینن، که م نرخ و سووک سهیری مه که ن و لییان که م مه که ن، وه فسادو گیره شیوینیش مه که ن له عه رزدا، واته: بی باکانه دزیی و تالان و برؤو زهوت کردن و.. هتد مه که ن ﴿^{۱۸۴} **وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأُولَى**﴾ هه ره لهو خوا یه بترسن که نیوه که سانی تر ی پیشووی دروست کرد (الجبلة و الجبل و الجبل و الجبل لغات، وهو الجمع ذو العدد الكثير). ﴿^{۱۸۵} **قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ**﴾ له وه لامدا وتیان: به راستی تو (نه ی شوعه یب) بی و نه بی جادووت لیکراوه ﴿^{۱۸۶} **وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا**﴾ وه تو ش هه ر ئاده میزادیکی له وه زیاتر نیت ﴿**وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ**

الکاذبین ﴿وَهُ هَرَوَا كُومَانَت لِيَدَهَكَهَيَن هَر لَهْدِرُوزَنه كَانِيَت وَ دِرُوْ ئَهَكَهَيَت كَه ئَهْلِيَّت پَه يَامْبَه رِي خَوَام﴾ ^{۱۸۷} **فَاسْقَط** **عَلَيْنَا كَسْفَا مِّن السَّمَاءِ إِن كُنت مِّن الصَّادِقِيْنَ** ﴿دَه سَا ئَه گَه ر پَاسَت ئَهَكَهَيَت وَ لَه پَاسَت گُويَانِيَت چَه نَد پَارچَه (بَه رَد) يَكْمَان لَه ئَاسْمَانَه وَه بَه سَه رَابَارِيَنَه بَا لَه نَاوَمَان بِيَه ن! ئَه وَانَه پِيَّيَان وَابُو هَر گِيْز شَتِي وَانَابِيَّت، بُوِيَه دَاوَاي ئَه وَه يَان دَه كَرْد: ﴿^{۱۸۸} **قَالَ رَبِّيْ اَعْلَم بِمَا تَعْمَلُوْنَ**﴾ شوعه يَب عليه السلام وَتِي: پَه رَوَه رَد گَارَم بَه كَار وَكِرْدَارَه كَانَتَان زَانَا تَرَه، جَا ئَه گَه ر شِيَاوِي ئَه وَه بَن، ئَه وَا بِيْگُومَان سَزَاتَان ئَه دَات، ئَه گِيْنَا سَتَه مَتَان لِيْ نَاكَات. ﴿^{۱۸۹} **فَكَذَّبُوْهُ فَاَخَذْنَاهُمْ عَذَابَ يَوْمِ الظَّلَّةِ**﴾ جَا سَه رَه نَجَام بِرَوَايَان بَه (شوعه يَب) نَه كَرْدُو، كَرْدِيَان بَه دِرُوْه ئِيْنجَا لَه سَه ر دَاوَاي خُوْيَان سَزَاي رُوْژِي هَه وَرَه كَه گَرْتَنِي، رَاقَه كَه رَانِي قُورْنَان ئَه لِيْن: خَوَا تَوَلَّه سِيْن لَه وَ رُوْژَه دَا گَه ر مَايَه كِي سَه يِرُو سَه مَه رِي بُوْ نَارْدَن كَه (۷) رُوْژ لَه نَاوَايَا نَدَا مَايَه وَه، وَه لَه تَاو ئَه وَ گَه ر مَايَه دَا مَالْ وَ شُوِيَنَه كَانِي خُوْيَانِيَان چُوْلَكِرْدُو هَه لَاتَن بُوْ دَه شَت وَ چُوْلَايِي لَه پَاشَا خَوَا هَه وَرِيْكِي زُوْر چِرُو پِرِي بُوْ نَارْدَن وَ، سِيْبَه رِي لَه سَه ر كَرْدَن، فَيَنْكِيَان بُوِيَه وَه، يَه كَتِرِيَان بَانْگ دَه كَرْدُو، هَه رَه مَوَايَان جَه م بُوون لَه زِيْر هَه وَرَه كَه دَا.. ئِيْنجَا خَوَا ئَاگَرِيْكِي بُوْ نَارْدَن وَ هَه مَوَايَانِي سُوُوَتَا نَد ﴿**إِنَّهٗ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ**﴾ بَه رَاسْتِيِي ئَه وَ سَزَايَه، سَزَاي رُوْژِيْكِي گَه وَرَه بُوو ﴿**إِن فِىْ ذٰلِكَ لَآيَةً**﴾ بَه رَاسْتِيِي لَه وَ تَوَلَّه شَدَا بَه لَگَه ي زُوْر گَه وَرَه هَه بُوو بُوْ دَه سَه لَاتِي خَوَاي بَه تَوَانَا ﴿**وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ**﴾ كَه چِي لَه گَه لْ ئَه وَه شَدَا زُوْر بَه ي هُوْژَه كَه ت بِرُوَا نَاهِيْنَن ﴿**وَإِن رَّبِّكَ لَهٗوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ**﴾ بِيْگُومَان پَه رَوَه رَد گَارِي تُوْ زُوْر بَه تَوَانَا وَ زَالَه بَه سَه ر هَه مَوو شَتِيْكَدَا، مِيَه رَه بَانِيْشَه، بَه رَامْبَه ر هَه رَه كَه سِيْكَ بَه رَاسْتِيِي رُوُوِي تِيْ بَكَات.

لِيْرَه دَاهَه ر (۷) دَا سَتَا نَه كَه - كَه خَوَا بُوْ پَه يَامْبَه رِي عليه السلام گِيْرَا نَه وَه - كُوْتَايِيَان دِيْت، حِيْكَمَه تِيْش لَه گِيْرَا نَه وَه يَا نَدَا، ئَه وَه بُوو كَه پِيْغَه مْبَه ر، ئَه وَه نَد بِيْتَا قَه ت وَ سُوُو ر نَه بِيْت لَه سَه ر بَاوَه رِيْهِيْنَانِي هُوْزُو نَه تَه وَه كَه ي، چُوْنَكَه ئَه وَ پَه يَامْبَه رَانَه يَش (عليهم الصلاة والسلام) بَه ر لَه وَ هَاتُوون ، لَه گَه لْ ئَه وَ هَه مَوو هَه وَ لَه يَا نَدَا، لَه گَه لْ نَه تَه وَه كَه يَا نَدَا، هَه ر بَه گُوِيِيَان نَه كَرْدَن وَبَاوَه رِيَان نَه هِيْنَا، هَه تَاخَوَاي كَار جَوَان قَارِي لِيْگَرْتَن، هَه رَوَه ك لَه سِيْ سُوُو رَه تَدَا شِيُوَه ي قَارُوْلَه نَاوَبَرْدَنَه كَه ي بَاسَكِرْدُووه، شِيَاوِي بَاسَه هَه ر شُوِيَنَه ي بَه پِيْي گُوْنَجَاوَو شِيَاوِي خُوِي، بُوْ نَمُوونَه: لَه. (ئَه عَرَا ف) دَا، بَه زَه مِيْن لَه رَزَه وَ (رَه جَفَه) گَرْتَنِي، پَاش ئَه وَه ي ئَه وَان پِيْغَه مْبَه رَه كَه يَان هِيْنَا يَه لَه رَزَه وَ پِيْيَا نْگُوْت: (لَخَرَجْنَاكَ يَا شَعِيْب وَالَّذِيْنَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرِيْنَتِنَا أَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِيْ مَلْتِنَا). لَه (هَوُوْد) يِيْشَدَا ئَه وَان گَالْتَه وَ لَاقَرْتِيِيَان ئَه كَرْد: (أَصْلَاتِكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِيْ أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيْمُ الرَّشِيْدُ) كَه وَابُوو شِيَاوِي (صَه يَحَه) وَ شَرِيْخَه يَه كَه بُوون بُوْدَه مَكُوْتَكِرْدَنِيَان، بُوِيَه (وَآخَذَتِ الَّذِيْنَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ). لِيْرَه شَدَا عِيْنَادِي وَ ئِيْنكَارِي زُوْرِيَان دَه كَرْد، بُوِيَه بَه وَگَرَه بَا يَه زُوو لَه نَاوَبَرَان، وَه ك فَه رَمُوِي: (فَاَخَذْنَاهُمْ عَذَابَ يَوْمِ الظَّلَّةِ..). جَا دَوَاي بَاسَكِرْدَنِي دَا سَتَانِي ئَه وَ پَه يَامْبَه رَانَه وَ گَه لَه كَانِيَان، وَابُو جَارِيْكِي دِيْتَه وَه سَه ر بَاسِي قُورْنَان ئَه وَ قُورْنَانَه ي وَابَاسِي ئَه وَ دَا سَتَا نَه ئَه كَات، وَه ك دَه فَه رَمُوِي: ﴿^{۱۹۲} **وَإِنَّهٗ لَتَنْزِيْلُ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ**﴾ بِيْگُومَان ئَه وَ قُورْنَانَه نِيْرَوَاي پَه رَوَه رَد گَارِي جِيَهَانَه كَانَه ﴿^{۱۹۳} **نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِيْنُ**﴾ جُوْبَرَه ئِيْلِي دَه سَتِيَاك وَ ئَه مِيْن هِيْنَا يَه خَوَارِي ﴿^{۱۹۴} **عَلَى قَلْبِكَ لَتَكُوْنَ مِّنَ الْمُنْذِرِيْنَ**﴾ ^{۱۹۵} **بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِيْنٍ**﴾ بُوْ سَه ر دَاي تُوْ، تَا بِيِيْتَه يَه كِيْ لَه تَرَسِيْنَه رَان وَ خَه لَكِي پِيْ بَتَرَسِيْنِي، ئَه مَه يَش بَه زَمَانِيْكِي عَه رَه بِيِي رُوون وَ نَاشَكِرَادَه زِيْنَرَاوَه، وَاتَه: بَه زَمَانِيْ قُورَه يَشَه، تَا هِيْچ بِرُوِيَا نُووِيَه كِيَان نَه مِيْنِيْ.

قُورْنَان لَه كَتِيْبَه كَانِي پِيْشُوُوَا نَاوِي هَه يَه:

﴿^{۱۹۶} **وَإِنَّهٗ لَفِيْ زَكْرِ الْأَوَّلِيْنَ**﴾ بَه رَاسْتِيِي نَاوَو بَاسِي ئَه م قُورْنَانَه لَه نَامَه ي پَه يَامْبَه رَانِي پِيْشُوُوَشَدَا هَاتُووه ﴿^{۱۹۷}

أَوَّلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ﴾ نَايَا ئَه م نِيْشَا نَه بُوْ ئَه وَان بَه س نِيَه، لَه سَه ر رَاسْتِيِي قُورْنَان ﴿**إِنْ يَعْلَمِ هَؤُلَاءِ**﴾ **بَنِي إِسْرَآئِيْلَ**﴾ كَه

زانایانی به‌نی ئیسرائیل (وهك عبدوللّای كوری سه‌لام و، سه‌لمان) ئه‌یزانن و ئاگادارن كه له (ته‌ورات و ئینجیل) دا باسی قورئان هاتوو. ئه‌وان لییان ئه‌پرسین، ئه‌مانیش ئه‌یان وت کاتی هاتنیان هاتوو ﴿^{۲۸} و لو نزلناه علی بعض الأعجمین﴾. خوئه‌گه‌ر ئه‌م قورئانه‌مان به‌وه‌موو ره‌وانبێژیه‌وه‌ بو هندی (ئه‌عه‌جه‌میی) ناردبا، له‌باتی ئه‌وه‌ی كه ئیستا بو پیغه‌مبه‌ریکی عه‌ره‌بی زمانپاراو هاتوو ﴿^{۲۹} فقرأه‌ علیهم ماکانوا به‌ مؤمنین﴾ بۆیادی خویندبا به‌ته‌وه‌، له‌عینادیدا هه‌ر برۆیان پێ نه‌ ده‌کرد. ﴿^{۳۰} کذلک سلکناه فی قلوب المجرمین﴾ هه‌ر چۆنیک كه‌ ئه‌گه‌ر ئه‌م قورئانه‌ بو پیاویکی ئه‌عه‌جه‌می هاتبا برۆیان نه‌ده‌کردو ئه‌نجامه‌که‌ی هه‌رئه‌وه‌ ده‌بوو. هه‌رئاوایش خستمانه‌ دلی تاوانبارانه‌وه‌، هه‌رچه‌نده‌ به‌زمانی خویشیان بێت ﴿^{۳۱} لا یؤمنون به‌﴾ كه‌ له‌به‌ر عینادی خوێان برۆای پێ ناهینن ﴿حتى یروا العذاب الالیم﴾ تا به‌چاوی سه‌ر سزا به‌ ئییشه‌که‌ ده‌بینن ﴿^{۳۲} فیاتیهم بغتة وهم لا یشعرون﴾ جا کتوپریش بێته‌ لایان و هه‌ستیش نه‌که‌ن به‌هاتنی ﴿^{۳۳} فیقولوا هل نحن منظرئون﴾ ئه‌وجا له‌په‌شیمانیدا: بلین: ئاخۆ ئیت بو ماوه‌یه‌ک مۆله‌تمان پیده‌دری؟ تا برۆا بێنین، خو ئه‌یشزانن كه‌ جارێکی تر مۆله‌ت و گه‌رانه‌وه‌ نیه‌، به‌لام چی بکه‌ن له‌ناچاریدا ده‌بی هه‌ر ئه‌وه‌ بلین. (موقاتل) ده‌لی: هاوبه‌ش دانه‌ره‌كان به‌پیغه‌مبه‌ریان ده‌وت: ئیت تاکه‌ی تو هه‌ر به‌لینی سزیمان پێ ئه‌ده‌یت و ناهیننی؟! جا ئه‌م ئایه‌ته‌ هاتوو فه‌رمووی: ﴿^{۳۴} افبعذابنا یستعجلون﴾ ئایا بو سزای ئیمه‌ په‌له‌ ده‌که‌ن كه‌ زو یه‌خه‌یان بگریت! ﴿^{۳۵} افرایت ان متعناهم سنین﴾ ئایا زانیته‌ ئه‌گه‌ر چه‌ند سالیکیش بیانژنن باوه‌ ده‌هینن؟ ﴿^{۳۶} ثم جاءهم ماکانوا یوعدون﴾ له‌پاشا هه‌رئه‌وه‌ هه‌رپه‌شه‌و سزایه‌ی به‌لینیان پیدرا بوو بێته‌ لایان ﴿^{۳۷} ما اغنی عنهم ماکانوا یمتعون﴾ ئه‌و ته‌مه‌ن درێژی و خوشگوزهرانیه‌یان هێچ كه‌لکیان پینابه‌خشی جا ئیت بو مۆله‌ت بدرین؟ ﴿^{۳۸} وما اهلکنا من قرية الا لها منذرون﴾ وه‌ هێچ شارو

سُورَةُ النِّعْمَةِ
مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَمْتَعُونَ ﴿٣٧﴾ وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَذَكَرَیْ وَمَا كُنَّا نَظْلِمُ لَیْمٍ ﴿٣٩﴾ وَمَا نَزَّلَتْ بِهِ الشَّیْطَانُ ﴿٤٠﴾ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤١﴾ إِنَّهُمْ عَنْ السَّمْعِ لَمَعَزُولُونَ ﴿٤٢﴾ فَلَا نَنْفَعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونُ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ ﴿٤٣﴾ وَأَنْذَرْتُكَ الْأَقْرَبَ ﴿٤٤﴾ وَأَخْفَضَ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٥﴾ فَإِنْ عَصَاكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤٦﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٤٧﴾ الَّذِي يَرْبُكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾ وَتَقَلِّبُكَ فِي السَّجْدِ ﴿٤٩﴾ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥٠﴾ هَلْ أَتَيْتُكُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّیْطَانُ ﴿٥١﴾ تَنَزَّلَ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٥٢﴾ يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْبَرُ هُمْ كَذِبُونَ ﴿٥٣﴾ وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٥٤﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٥٥﴾ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٥٦﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانصَرُوا ﴿٥٧﴾ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسِعَعُوا لِلَّذِينَ ظَلَمُوا أَىٰ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٥٨﴾

سُورَةُ النَّازِعَاتِ
سَمِيعُ الْقُرْآنِ

گونديکمان له‌ناو نه‌بردوو، ئیلا چه‌ند ترسینه‌رو ئاگادارکه‌ره‌وه‌یه‌که‌مان ناردوو بۆیان ﴿^{۳۹} ذکرى﴾ تا ئامۆژگاری وەرگرن و داچله‌کێن ﴿وما کنا ظالمین﴾ بێگومان ئیمه‌ سه‌تمکار نه‌بووین، چونکه‌ پێش ئه‌وه‌ موعجیزه‌و به‌لگه‌مان پیداون.

جبریل قورئانی هیناوه‌:

جا کاتی خوا ده‌مکوتی ئه‌وانه‌ی کرد ئه‌یانوت: موحه‌مه‌د ﷺ نوقلانه‌ لیده‌ره‌و، په‌يامه‌که‌یشی هه‌رشه‌یاتینی بۆی دینی، فه‌رمووی: ﴿^{۴۰} وما تنزلت به‌ الشیاطین﴾ وه‌ شه‌یاتینی قورئانیان نه‌هیناوه‌ته‌ خواری به‌لکو جوهریلی ئه‌مین هیناوه‌تی ﴿^{۴۱} وما ینبغی لهم وما یستطیعون﴾ ئه‌وان نه‌ئه‌وه‌یان لیده‌وه‌ شه‌یته‌وه‌و نه‌ ده‌یشتوان قورئانیکی ئاوا بێنن ﴿^{۴۲} انهم عن السمع لمعزولون﴾ چونکه‌ ئه‌و شه‌یتانانه‌ هه‌ر له‌وکاته‌وه‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ نیدرا،

نهوان له گوئگرتن له فریشته بهرکه نارکران، وه له هیئانی هه وال له ئاسمانه وهو بلاو کردنه وهی به سهر زه وییدا رییان لیگیرا، جا دواى نهو پونکردنه وهیه خوا چوار فرمان به په یامبهر ﷺ ددها:

یه کهم: ﴿ **فلا تدع مع الله إلها آخر** ﴾ جا که وابوو تو هیچ که سیکی تر بانگ مه کهو مه پهرسته له گهل خوادا ﴿ **فتكون من المعذبین** ﴾ دهنا له پیزی سزادراوان ده بیت. ﴿ **وانذر عشیرتک الاقرین** ﴾ دووم: سهرتا عه شرهت وخیلکه نزیکه کهت به سزای خوا بترسینه، نه وهک وا بزائن که ههر له بهر نه وه خرمی توئن له سزا پرزگار نه بن... بویه نهویش ﷺ قوئی لیه له مالئیو، یه که یه که بانگی کردن و ناوی بردن و به سزای خوای گه وره ترساندن، وه نهو فرموده یه که ئیمامی (موسلم) له (ئهبی هورهیره) وه ئه لیئت: (لما نزلت هذه الآية: (وانذر عشیرتک الاقرین) دعا رسول الله ﷺ قریشا فاجتمعوا، فعم وخص، فقال: ((یا بنی کعب بن لؤی انقذوا انفسکم من النار، یا بنی مرة بن کعب! انقذوا انفسکم من النار: یا بنی عبد مناف! انقذوا انفسکم من النار، یا بنی هاشم! انقذوا انفسکم من النار، یا بنی عبدالمطلب! انقذوا انفسکم من النار، یا فاطمة! انقذی نفسك من النار، فإنی لا املک من الله شیئا، غیر انی لکم رحما سألها ببلالها)) لهم ئایهت و فرموده دا و ده گیردری که خزمایه تی و نزیکه به پیاو چا کانه وه له گهل لاساریو بی باوه رییدا هیچ سوویدیکی نابی، ههروهک نهو ههش ده گیه نن که بو موسلمان په وایه ئاموزگاری کافرو خرم و کهس و کاری گومرا ی بکاو په یوه ندیان پیوه بکا. وه له کتیبه که ی ئیمامی موسلم دا: ((والذی نفسی بیده لا یسمع بی أحد من هذه الأمة، یهودی ولا نصرانی، ثم لا یؤمن بی إلا دخل النار)). هاتوووه. واته: سویند به وزاته ی که گیانی منی به دهسته، که سی نییه لهم ئومه ته دا، جووله کهو گا وره کانیش ناوی من بیسی و بپروام پی نه هیئی نه گینا نه واته نیونا گره وه.

﴿ **واخفض جناحک لمن اتبعک من المؤمنین** ﴾ سییه م: بالی میهره بانی و سوژت نهوی بکه بو نهو پروادارانیه که په پیره ویت لی نه کهن. ﴿ **فإن عصوک فقل إنی برئ مما تعملون** ﴾ ئینجا نه گهر- نهو خوانه ناسانه- یاخی بوون و به گوئیان نه کردیت، پیان بلی: به راستی له هه موو کارو کرده وهیه که ئیوه نه نجامی بدن من به ریری و بیزارم ، ودلنیا شبن ده رنجام دوو چاری سزا نه بن. ﴿ **وتوکل علی العزیز الرحیم** ﴾ چواره م: ته نها هه به خوای زور زال و به دهسه لات و زور میهره بان پشت بههسته، چونکه هه رگیز نهو دس له دوستانی خوای بهر نادا ﴿ **الذی یراک حین تقوم** ﴾ نهو خوایه ی که تو ده بیینی کاتی به نیواره نهو هستی بو نویر به کو مه ل "وهیان به ته نها له شه و گاردا ﴿ **وتقلب فی الساجدین** ﴾ هه ل سوکه وت له ناو پیزی سوژده بهر نادا بیینی، واته: نه گهر هه خوت بیت، یان له گهل کو مه لی کدا بیت، نهو هه نه تیزیو، چاوی لیه وهیه ﴿ **إنه هو السميع العلیم** ﴾ به راستی هه نهویشه زور نهوا، هه موو چیه یه که بیستی، زوریش به ناگاو زانایه، بهه موو جمو جولیکیان.

شیاتین لای کی دین؟

له پیشه وه وتیان: قورئان شه یاتین هیئاویه تی بو موحه ممه د ﷺ جاوا ئیستا رته ی نه دا ته وهو نه فرموی: ﴿ **هل انبئکم علی من تنزل الشیاطین** ﴾ نایا پیتان بلیم شه ی تانه کان بو لای کی دین؟ ﴿ **تنزل علی کل افاک اثیم** ﴾ نهوان بو لای پیاویکی زور دروژن و بوختانچی و گونا هه کار د ده به زن "وهک خوتان نه یانناسن، نهک بو لای موحه ممه د ﷺ که چه نه ده ستیا که ﴿ **یلقون السمع واکثرهم کاذبون** ﴾ گوئی له فریشته راده گرن و، پاشان هه رچی نه بیسن نه ییدن به گوئی فالچیو دوسته کانی خویندا، به لام له هه مانکاتدا زور به شیان دروژن و بو خوشیان شتی که ی تی که لده کهن، که واته: نیوه پروایان پی مه کهن. له فرموده یه کی شدا هاتوووه: ((تلك الكلمة من الحق یحفظها

الجنی فیرقروها - ای یردها - فی اذن ولیه کقرقرة الدجاج فیخلطون معها اکثر من مائة کذبة)) رواه البخاری. که خاتوو عایشه نه‌لی: **خه‌لکک پرسیاری (کاهن، فالچی) یان له‌پیغه‌مبه‌ر** ﷺ ده‌کرد، نه‌ویش فه‌رمووی: ((انهم ليسوا بشيء)) به‌راستی نه‌وانه شتیکی نه‌وتوئین، وتیان: **شاخر گه‌لی جار قسه‌نه‌که‌ن و به‌راستی‌ش دهرئه‌چی...** نه‌ویش فه‌رمووی: (تلك الكلمة...) نه‌وه‌ی که به‌راست دهرئه‌چی، هر نه‌وه‌یه که جنیه‌کان نه‌یفرئین و نه‌یخه‌نه گوئی دۆستانی خو‌یانه‌وه، وه‌ک قبه‌ قری مریشک، جا ده‌بینی سه‌د درۆ تیکه‌ل به‌و وشه‌ راستیه‌ نه‌که‌ن و خه‌لکی پی‌ گومرا نه‌که‌ن). **﴿۲۲۴﴾ والشعراء يتبعهم الغاؤون** بئی باوه‌ره‌کان پی‌یان وابوو که موحه‌مه‌د ﷺ شاعیره، خواش فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر شاعیر نیه، چونکه شاعیران که‌سانیکن که گومراکان و لاه‌رانی پی‌ی هه‌ق په‌پرهبی‌یان لی نه‌که‌ن، نه‌وانه‌ی وا له‌ شهرعی خوا لایانداده، به‌لام خو موحه‌مه‌د ﷺ کومه‌لیکی دلپاک و ده‌ستپاک و داوین پاک شوینی که‌وتوون.

شیعرو هۆنراوه‌ش هه‌ندیکی ناپه‌سه‌ندو (مه‌کروهه)، هه‌ندیکی تری حه‌رام و یاساغه، بریکیشی دروست و په‌وايه، ئیمامی (موسلیم) له (عه‌مر) وه‌ ده‌لی: **رۆژی له‌ پاشکۆی پیغه‌مبه‌ردا** ﷺ به‌سواری و لاخ نه‌پویشتین، فه‌رمووی: ((هل معك من شعر امية بن الصلت بشيء)) له شیعره‌کانی (ئومه‌یهه) شتیکت له‌به‌ره.؟ وتم: به‌لی، فه‌رمووی: ((هيه!!)) نه‌وسا منیش تانزیکه‌ی (۱۰۰) سه‌د به‌یتیکم بوگوت که‌وابوو له‌ به‌رکردنی شیعری چاک و پاک و پرمانا حیکمه‌ت و گرنگی پیدایشی شتیکی زۆر باشه. **﴿۲۲۵﴾ ألم تر انهم فی کل واد یهيمون** ئایا نابینی نه‌وانه (شاعیران) له‌هه‌موو دۆل و شیوێکدا سه‌ره‌لده‌دن و له‌هه‌موو شتیکی ده‌دوین نه‌مرو مه‌دح و ستایشی که‌سێک نه‌که‌ن، سه‌به‌ینی دای نه‌پلۆسن!! دیاره نه‌وه به‌لگه‌ی نه‌وه‌یه که نه‌وان شوینی هه‌ق ناکه‌ون، بۆیه ئاوا نه‌مبه‌رو نه‌وبه‌رئه‌که‌ن **﴿۲۲۶﴾ وانهم یقولون مالا یفعلون** و به‌راستی نه‌وانه شتی نه‌لین، که‌چی خو‌شیان کاری پی‌ ناکه‌ن، خه‌لکی هه‌لنه‌نین بو به‌خشش و فیداکاری، که‌چی خو‌یان نایکه‌ن!! **﴿۲۲۷﴾ إلا الذین آمنوا و عملوا الصالحات** نه‌وه پیشه‌ی شاعیره به‌د فه‌ره‌کان بوو، به‌لام نه‌وانه‌یان که‌پروایان هیناوه‌و کاره‌ چاکه‌کان نه‌نجام ده‌دن **﴿وذكروا الله کثیرا﴾** و یادی‌خوا زۆرده‌که‌ن باسی یه‌کتا په‌رستی نه‌که‌ن، باسی پایه‌ی په‌یامبه‌ریتی و بانگه‌وازه‌که‌ی نه‌و نه‌که‌ن **﴿وانتصروا من بعدما ظلموا﴾** وه‌ به‌تواناییه‌ی هه‌یانه‌ پشتیوانی له‌پرواداران ده‌که‌ن و، کاتیکیش سه‌ته‌میان لی‌بکری‌ت تۆله‌ ده‌سی‌ن، سه‌یری (عه‌بدوللای کوری ره‌واحه‌) و (حه‌سان) و (که‌عبی کوری مالیک) و (که‌عبی کوری زوه‌یر) بکه‌ چون موشریکه‌کان دانه‌کوئن، کاتی پی‌ له‌ئیسلام و موسلمانان ده‌گرن، وه‌له‌سووره‌تی (۴۲-۴۱/۴۲) وه‌ (۱۲۶/۱۶) داه‌ر نه‌و مه‌به‌سه‌ هاتووه. **﴿وسیعلم الذین ظلموا﴾** وه‌ نه‌وانه‌ی واسته‌میان کردووه و پشتیان له‌ ئیسلام کردووه به‌م زوانه‌ نه‌زانن **﴿ای منقلب ینقلبون﴾** که بو چ جیگایه‌ک ده‌گه‌رینه‌وه. به‌لی... شیعرو هۆنراوه‌ به‌شه‌ چاکه‌که‌ی چاکه‌و، خراپه‌که‌شی خراپه‌، واته: نه‌وه‌ی به‌یانی راستیدی و نه‌خلاق و قبیهم نه‌کات، دیاره نه‌وه‌ چاکه‌و له‌ئیسلامدا په‌سه‌نده، نه‌وه‌یشی شتی حه‌رام و یاساغ له‌پیش چاوی مرو‌فدا جوان ده‌کات، حه‌رام و یاساغه. بۆیه به‌وشیوه‌یه‌ش قورنان باسی نه‌کات، چونکه گه‌لی جار له‌لایه‌ن شاعیرانه‌وه‌ باوی مرو‌فی ترسنۆک نه‌دری به‌سه‌ر مرو‌فی نازاو بلیمه‌تدا! وه‌ ناره‌وا ده‌کری به‌ ره‌وا! بۆیه په‌یامبه‌ری خو‌شه‌ویستمان ﷺ نه‌فه‌رموی: ((لأن یمتلی جوف رجل قینحاً و دما یریه (اي: یا‌کله‌ ویفسده، و اصاب رئتہ بالافساد، خیرله‌ من ان یمتلی شعرا)) متفق علیه‌ (فتح الباری: ۵۴۸/۱۰، مسلم: ۱۷۷۰/۴). واته: نه‌گه‌رپیاوی گه‌ده‌و ریخۆله‌ی خوی پرپکا له‌ کیماو خویناوی دۆژه‌هییان،

تاریخۆله‌کانی خراپ دەبن، زۆرله‌وه بۆی باشتەرە کەدل و دەروونی خۆی پڕبکا لەشیعرا! ھەسسان کاتی دیفاع و بەرگری لەپەيامبەر ﷺ دەکات بە ئەبوسوفیان ئەلّی:

هَجَوْتُ مُحَمَّدًا فَاجَبْتُ عَنْهُ وَعِنْدَ اللَّهِ فِي ذَاكَ الْجَزَاءُ
وَإِنْ أَبِي وَالِدَتِي وَعِزِّي لِعَرَضِ مُحَمَّدٍ مِنْكُمْ وَقَاءُ
اتَّشَّمْتُهُ وَلَسْتُ لَهُ بِكَفُؤٍ فَشَرُّكُمْمَا لَخِيرُكُمَا الْفِدَاءُ
لِسَانِي صَارَ لَا عَيْبَ فِيهِ وَبَحْرِي لَا تَكْذَرُهُ الدَّلَاءُ

لە (۱۵/۱۱/۱۶/۱۴) ک بەرامبەر بە (۱۴/۱۵/۴/۱۹۹۶) ز لەم سوورەتە بوومەو ە لەهەلەبجە

لە راگەیانندی بزوتنەوێ ئیسلامیی.

*** **

۲۷- سوورەتی (نەمل)

مەككەییەو (۹۳) نایەتە

بە ناوی خۆی بە خشنەدی مێهرەبان

ئەم سوورەتە لە پاش سوورەتی (شوعەرا) وەها تۆتە خوارەو، ئەمیش ھەروە سوورەتە مەككەییەکانی تر باسی بیروباوەرو عەقیدەو یەکتاپەرستی و، پەيامەكە ی پەيامبەر، زیندوو بوونەو ئەكات، یەكێكە لەو سۆسوورەتانە ی بەدوای یەكدا ھاتوونەتە خوارەو، ھەر وەك لە قورئانیشتا لەدوای یەك دانراون: (شوعە راء، نەمل، قەصەص). ئەم سوورەتە باسی گەورەیی قورئان ئەكات كەچەند مۆجیزە یەكی زۆر مەزن و گەورە یە!! پاشان داستانی پەيامبەرەكان، ھەندێكیان بە كورتیی و، ھەندێكیشیان بە درێژی، بە تاییەت (سولەیمان) پیغەمبەر ﷺ كە چۆن ئەو ھەموودەسەلات و داراییە ھەیبوو بەختیكرد بۆ بانگەوازەكە ی خوا، قسە ی لەگەل گەلێ لەحاکم و دەسەلاتدارەكانی چەرخێ سەردەمی خۆیكرد و، بانگی كردن بۆ لای خوا، (بەلقیس) یش یەكێك بوو لەوانە.

قورئان رێنماو ترسێنەر:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ* طس﴾ ئەم جوړە پیتانە لە چەند جیگایەکی تردا تەفسیر کراون ﴿تلك آيات القرآن وكتاب مبین﴾ ئەم نایەتە تانە دەیاننێرینە لای تۆ ئە ی موخەمەد! ﷺ نایەتی قورئان وکتیب ونامە یەکی زۆرئاشکراو روونەلای ئەوانە ی کە بەوردیی بیر ی لیبکەنەو ە ﴿هدى وبشرى للمؤمنين﴾ رێنمای و، مژدە یە بۆ باوەرداران، بەرەو راستیی زیاتردەستیان ئەگری ﴿الذين يقيمون الصلاة ويؤتون الزكاة﴾ ئەوانە ی وا بە تیرو تەسەل نوێژەکانیان دەكەن و، لەمال و سامانیان زەكات ئەدەن ﴿وهم بالآخرة هم يوقنون﴾ ولە ھەمانكاتیشتا یەقینیان بە روژی دوا یش ھە یە.

ئینجا دیتە سەر باسی ئەوانە ی بپوایان بە دواروژنی و، ھاتنیشتی بەدوور دەزانن، وەك دەفەر موی: ﴿إن الذين لا يؤمنون بالآخرة﴾ بێشك ئەو كەسانە ی باوەریان بە قیامەت نیە ﴿زینا لهم اعمالهم﴾ كرده وەكانیانمان بۆ شیرین كردوون بە دروستكردنی ئارەزوو تیاندان. ئەزانن ھەرئەو كارە ی ئەوان چاكە، واتە: چونكە خۆیان بۆخۆیان ھەزیان لە فەسادو گێژەشیوینیە، ئیتمەیش ئەو ھەمان لاخۆشەو یستكردن و، ئازادو سەر بەستی شمانكردن بۆ ھەلبژاردنی ھەر رێگە یەك دەیانەوی ﴿فهم يعلمون﴾ لە گومرایاندان و یلن، چاك و خراپ لە یەك ناكەنەو، بۆ یە ناوا رێبازی گومراییان گرتووەو تییدا دەسوورینەو ە ﴿اولئك الذين لهم سوء العذاب﴾ ئا ئەوانە كەسانێك ھەر لەدنیا دا ناسۆرتترین

سزایان بؤ ههیه، به کوژران و دیلکردن، ههروه که (بهدر) دا بینران ﴿وهم فی الآخرة هم الأخسرون﴾ له دواروژیشدا ئەواژن له ههموکهسیک زیانمنه ندرتن، واته: کهسی تروه که ئەوان تووشی زیانی ناوا نابێ. دواى باسکردنى گه‌وره‌یی و پله‌ی قورئان، ئینجا باسی گه‌وره‌یی په‌یامبه‌ر ﷺ ده‌کات، بۆیه نه‌فه‌رموی: ﴿وانک لتلقى القرآن من لدن حکیم علیم﴾ بینگومان تۆ ئەی موحه‌مه‌د! ﷺ هه‌ر له‌ایه‌ن خوایه‌کی کار به‌جی و داناو زاناوه ئه‌م قورئانه‌ت پیده‌گا. **مووسا و فیرعه‌ون و دوا روژی:**

له‌م چه‌ن ئایه‌ته‌دا خوا سه‌ر گروشته‌ی (مووسا) بۆ پیغه‌مبه‌ر ده‌گێڕێته‌وه، هه‌تا چاوی لیبکا و نه‌میش وه‌کو ئەو نه‌فه‌س درێژیی و، کۆل نه‌دا له‌کاره‌که‌یدا، بۆیه ده‌فه‌رموی: ﴿ان قال موسى لاهله انى اتست نارا﴾ یادیان بیته‌ که:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
طَسَّ تِلْكَ آيَاتُ الْفُرْقَانِ وَكِتَابٍ مُّبينٍ ﴿١﴾ هُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ
أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ ﴿٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ
وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ ﴿٥﴾ وَإِنَّكَ لَتَلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ
لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ﴿٦﴾ إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَآتِيكُمْ
مِنْهَا خَيْرٌ أَوْ إِنِّيكُمْ بِشَهَابٍ مُّبِينٍ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٧﴾ فَلَمَّا
جَاءَهُ نُورٌ أَنْ بُورِكَ مِنْ فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٨﴾ يُؤْمِنُونَ إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾ وَأَلْقَى عَصَاهُ
فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَمُوسَى لَا تَخَفْ
إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمَرْسُولِ ﴿١٠﴾ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَلْ حُسْنًا بَعْدَ
سُوءٍ فَإِنِّي عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ يَصْءَاءً
مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي ثِيَابٍ رِجَمٍ ﴿١٢﴾ وَإِنِّي إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ كَأَنَّ قَوْمًا فَيَقِينُ
﴿١٣﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ ءَايَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١٤﴾

مووسا له گه‌رانه‌وه‌یدا بۆ (میسر) به‌خیزان وه‌اوسه‌ره‌که‌ی خۆی گوت: به‌راستی من ناگر (نور) یکم له‌ دووره‌وه چا‌و‌کرد. (ته‌به‌ری) ده‌لێت: ئه‌م به‌سه‌ر هاته‌ نه‌و‌کاته‌بوو که‌له‌ (مه‌دی‌ه‌ن) هه‌وه‌ گه‌رايه‌وه‌ بۆ میسر، جاله‌وسه‌فه‌ره‌یدا ریگه‌یان گوم‌کردو شه‌ویان به‌سه‌ره‌ات، زۆر شه‌وه‌که‌شی تاریک و سارد بوو، خیزانه‌که‌یشی خه‌ریک بوو مندالی ده‌بوو. ﴿ساتیکم منها بخر﴾ ده‌روم به‌ زوویی هه‌والیکتان بۆدینم ﴿واتیکم منها بشهاب قبس﴾ یان چلۆس‌کیکی ناگرتان بۆدینم ﴿علکم تصطلون﴾ به‌شکوم خۆتان پینگه‌رم بکه‌نه‌وه ﴿فلما جاءها﴾ جا که‌ نزیک ناگره‌که‌ بوویه‌وه‌وه‌ هاته‌لای، رووداویکی سه‌یروسه‌مه‌ره‌ی دییت: دییتی له‌ناو دره‌ختیکی ته‌ردا شۆله‌و نووری که‌ ده‌ره‌وشیته‌وه! ﴿هودی ان بورک من فی النار ومن حولها﴾ و له‌ (غه‌یب) هه‌وه‌ بانگ کراو پینگوترا: که‌ پی‌رو‌ز کرا ئەوه‌ی له‌لای ئەو ناگره‌دايه‌وه‌ له‌ده‌ورووبه‌ری ئەودایه‌، واته‌: مووسا و فیرشته‌کان، گوتراوه: ناگر نه‌بووه‌ هه‌ر نور بووه‌، ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ش پتر ئەو ماناو مه‌به‌سته‌ روژن ده‌کاته‌وه‌ که‌ ده‌فه‌رموی: ((ان الله لا ینام، ولا ینبغی له ان ینام، یخفص القسط ویرفعہ، یرفع لیله عمل اللیل قبل النہار، وعمل النہار قبل اللیل)) (مه‌سه‌عوودی) ده‌لی: (حجاب‌ه‌ النور ولو کشفه‌ لا‌ خرق‌ت سبحات وجہه‌ کل شی‌ ادركه‌ بصره‌). پاشان (ئه‌بووعوبه‌یده‌) ئه‌م ئایه‌ته‌ی: (ان بورک من فی النار ومن حولها) خوینده‌وه‌. (ئین ابی‌حاتم). واصل‌ الحدیث فی صحیح مسلم. (ته‌فسیری ئین که‌سیر). واته‌: هه‌رگیز ده‌ست نادا خ‌وای گه‌وره‌ بخه‌وی، خوا هه‌ندێ جار ته‌رازووی دادی خ‌وی به‌ره‌و خ‌وار نه‌وی ده‌کا (به‌رزق و روژی بۆ زه‌ویی) هه‌ندێ جاریش هه‌لی ده‌ب‌ری به‌ره‌و‌لای خ‌وی (به‌ به‌رزکردنه‌وه‌ی کرده‌وه‌ی مرویه‌کان) وه‌ کارو‌کرده‌وه‌ی شه‌و، پ‌یش کارو‌کرده‌وه‌ی روژ ب‌ل‌ند ده‌ک‌ری و سه‌ر ده‌خ‌ری، ه‌ی روژیش پ‌یش‌کرده‌وه‌ی شه‌و، وه‌ته‌نیا په‌رده‌و له‌مه‌ریک هه‌بی بۆدیتنی خوا، هه‌ر ئه‌وه‌یه‌که‌ ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ په‌رده‌یه‌ ل‌ب‌دری بۆ بینینی خوا، ئەوا نووری روخساری خ‌وای گه‌وره‌ ده‌یسووتینی/ شه‌رحی موس‌لیم. ﴿وسبحان الله رب العالمین﴾ زۆر

به‌رزو پاکه نه‌خوایه که په‌روه‌دگاری جیهانه‌کانه ﴿ **یا موسیٰ إنه انا الله العزیز الحکیم** ﴾ ئه‌ی موسا! به‌راستی (ئه‌وه‌ی قسه‌ت له‌گه‌ل ده‌کا) نه‌منم، خوای به‌ده‌سه‌لات و دانای کار جوان، هه‌موو کاریکم به‌حیکمه‌ت و به‌نامه‌یه ﴿ **والق عصاک** ﴾ وه دار ده‌سته‌کته هه‌لده، هه‌تا به‌چاوی خو‌ت ببینی چی رووده‌دا و، بشزانی ده‌سه‌لات و توانای ئیمه‌ش چهنده؟ ﴿ **فلما رآها تهتز كأنها جان** ﴾ جا که (دار ده‌سته‌که‌ی) هاویشته و دیتی، وا زور به‌په‌له وه‌کو تیره ماریک ده‌خزی و ده‌جولیتته‌وه. (ئیین که‌سیر) ئه‌لی: (والجان: ضرب من الحیات، أسرع حركة واكثره اضطرابا) له فه‌رمووده‌یه‌کی (متفق علیه‌دا) هاتووه: ((نَهَى عَنْ قَتْلِ جَنَّاتِ الْبُيُوتِ)) واته: ری له‌کوشتنی ماره چکوله‌کانی ناو مال گیراوه ﴿ **ولی مدبرا ولم یعقب** ﴾ موسا به‌په‌له هه‌لات و، لای نه‌کرده‌وه ﴿ **یا موسیٰ لا تخف** ﴾ بویه له‌لایه‌ن خواوه

بانگی لیکرا: ئه‌ی موسا! مه‌ترسه، وه‌ره بۆلای خو‌م، له‌په‌نای مندا به ﴿ **انی لا یخاف لدى المرسلون** ﴾ چونکه به‌راستی په‌یام‌به‌ران لای من نابی بترسن و دوو‌چاری نه‌زیه‌ت ببن، واته: ترست نه‌بی، چونکه تو پیغه‌مبه‌ری منی ﴿ **إلا من ظلم ثم بدل حسنا بعد سوء** ﴾ وه که‌سی که له‌نیو مه‌ردمدا سته‌م بکا، دیاره ئه‌وه ده‌بی له‌خوی بترسی، من دوو‌چاری سزایان بکه‌م، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی سته‌می کردبی په‌شیمان بیته‌وه و خراپه‌که‌ی به‌چاکه گو‌ریبیته‌وه ﴿ **فانی غفور رحیم** ﴾ ئه‌وه به‌راستی من بۆ ئه‌و جو‌ره که‌سانه خوایه‌کی زور لی‌بوره‌ی میهره‌بانم، (ئیین که‌سیر) ده‌لی: (هذا إستثناء منقطع). (روح المعانی) یش ده‌لی: (الإستثناء فيه منقطع عند كثير، إلا أنه روی عن الفراء والزجاج وغيرهما: ان المراد بمن ظلم من اذنب عن غير الانبياء ﷺ و المعنى عليه: لكن من ظلم من سائر العباد ثم تاب فإني اغفر له. وقال جماعة: إن المراد به من فرطت منه صغيرة ما وجد فيه خلاف الأولى بالنسبة إلى من شأنه من المرسلين ﷺ). ﴿ **وادخل يدك في جيبك تخرج بيضاء من غير سوء** ﴾ وه

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾ وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَتَىٰهَا النَّاسُ عِلْمًا مِّنْطِقِ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَٰذَا هُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾ وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَتَىٰهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسْكَنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٨﴾ فَتَسَدَّ حُكَّامُنْ قَوْلُهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي رَحْمَتَكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٩﴾ وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهَدْيَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٢٠﴾ لَأَعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢١﴾ فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ حُطُّ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بَنَاتٍ قَيْنٍ ﴿٢٢﴾

ده‌ستیشته بخه باخه‌لته‌وه، پاشان ده‌ریخه‌وه ده‌بینی وه‌کو چۆری شیر سپی پاک و بی‌هه‌یب دیتته ده‌ری و، رووناکی ده‌داته‌وه ﴿ **فی تسع آیات إلى فرعون و قومه** ﴾ ئه‌و دوو موعجیزه به‌لگانه "ده‌ست و، دارده‌سته‌کته" دوو نایه‌تن له‌و نۆ‌نایه‌تانه‌ی پی‌ت ده‌به‌خشین و نه‌بنه به‌لگه‌ت، کاتی ده‌چیت بۆلای فیرعه‌ون وگه‌له‌که‌ی ﴿ **انهم كانوا قوما فاسقين** ﴾ چونکه به‌راستی ئه‌وانه گه‌لیکی یاخیی له‌سنوور ده‌رچوون ﴿ **فلما جاءتهم آياتنا مبصرة** ﴾ ئینجا کاتیکیش به‌لگه ئاشکراو رۆشنه‌که‌ره‌وه‌کانی ئیمه‌یان بۆهات ﴿ **قالوا هذا سحر مبين** ﴾ * ۱۴ ﴿ **وجحدوا بها** ﴾ وتیان: ببی و نه‌بی ئه‌مه‌هر جادوویه‌کی ئاشکرایه و نکولییان کردن ﴿ **واستيقنتها انفسهم** ﴾ وه له‌ناخی ده‌روونیاندا متمانه‌و یه‌قینیان هه‌بوو به‌راستیان ﴿ **ظلموا وعلوا** ﴾ نکولییان کردن له‌رووی سته‌مکاری و خو‌ به‌زل زانینه‌وه نه‌ک له‌پرووی هه‌ق و راستیه‌وه ﴿ **فانظر كيف كان عاقبة المفسدين** ﴾ جا تویش سه‌یر بکه پاشه‌روژی خراپه‌کاره‌کان چۆن بوو،

دیارد، پاشەرۆژیان ھەر ئوہ بوو کە فیرعەون و قەوم و گەلە کە ی خنکیئران. کە وابوو ئە ی نکولی کاران بە پیغەمبەر ﷺ دە ئیوہش وشیارو ئاگادار بن! ئەگینە ئوہ ی دوو چاری ئەوان بوو، دوو چاری ئیوہیش ئەبی.

جا دیتە سەر چیرۆکی دووہم: داستانی (داود) و (سولەیمان) سلۆی خویان لی بیت: ﴿**وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا**﴾ ئیمەیش بووین زانست و زانیارییەکی فراوانمان بە داوود و سولەیمان بە خشیی ﴿**وَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ**﴾ جا ھەردووکیان لە بەرامبەر ئو بەخششەوہ وتیان: سوپاس و ستایش ھەر بوخوای کە میھربانی لەگەڵ کردین و ریزی ئیمە ی دا بە سەر زۆریک لە بەندە برۆادارەکانی خویدا، لەوانە کە وەک ئیمە میھربانی لەگەڵ نەکردوون ﴿**۱۶** **وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ**﴾ سولەیمان - لەناو کۆپرەکانی تری داوددا - بووبە جینشینی داوودی باوکی، پەیا مەریتی و دەسەلاتی بە دەست گرت، ئەوسا (با) کان و جینیەکانی بو رام کرا. (ئین کەسیر) ئەلی: مەبەست بەو میراتە، میراتی دەسەلات و پیغەمبەرایەتی، نەک میراتی مال و سامان، چونکە پیغەمبەران میراتی مالیان لی نەبراوہ، وەک پیغەمبەر ﷺ ئەفەرمو ی: ((نحن معشر الأنبياء لا نورث، ما تركناه فهو صدقة)) متفق علیہ. واتە: ئیمە ی کۆمەلی پیغەمبەران میراتمان لی نابری، بە لکۆ ھەرشتیکمان پاش خۆمان بە جی هیشت، دەبیته خیر و سەدقە بو (بیت المال) ی گشتی. ﴿**وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلِمْنَا مِنْ مَقْصُودِكُمْ**﴾ سولەیمان لە پرووی ددان نان بە نیعمەتەکانی خوا وتی: خەلکینە! ئیمە فیری زمان و دەنگ و ئاوازی بالندە کراوین تیگە یەنراوین و ئەزانین چی ئەلین. بە لی: زۆریکی زۆرینە لەم چەرخەدا ھەولیان داوہ بو تیگە یشتن لەسەداو ئاوازی پەلەو ھەرەکان، ئەو ھەتا زۆربەیان خەریکە لییان تیدەگەن. ھاوارو دەنگی برسەیتی، تینوویەتی، سەرما، گەرما، دۆژمن بیته سەری.. ھند. لەو سەردەمە یشتا خوا سولەیمانی فیری زمانی پەلەو ھەر کرد، وەک بفرمو ی: ئیستا ئیوہ هیچی لی نازانن، بە لام رۆژیک دیت خەلکی لییان تیدەگا و ئەیزانن. ﴿**وَأَوْتَيْنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ**﴾ لە ھەموو شتیک - لەوانە ی پیویستمان پییان ھە یە - بە شیکمان پیدراوہ بو بەرپو ھەردنی حکوومەت و دەسەلاتە کەمان ﴿**إِنَّ هَذَا لَهُ الْفَضْلُ الْمَبِينُ**﴾ بە راستی ئەمە فەزل و بە ھەریەکی روون و ئاشکرایە، کە خوا لەگەڵ ئیمە ی کردوہ ﴿**۱۷** **وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودَ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ**﴾ یەکی لەو بە ھەرانەش ئەمە یە کە: ھەرچی سەربازو لەشکری سولەیمان ھەبوو، دەستە دەستە تیکە لا و لەجینی و، لە ئادەمی و، بالندە، بو ئو ھەمی دەسەلاتی پاشایەتی دەرکەو ی لە شەزینیکدا کو ھرانەوہ، بە لی پیویستە دەسەلاتداری موسلمان ھیزو وزە ی بی، بە تاییەت لەم چەرخەدا ﴿**فَهُمْ يَوْمَئِذٍ**﴾ جا ئەوان دەستە دەستە نمایش کران و ریک و پیک راگیران و دەرویشتن وەک یاسای سوپا، سەرەتاو کو تایی بو دیاریی کرا، تا لەرویشتندا زۆر بەرپک و پیک بچن و پیشی یەک نەکەون.

سولەیمان و بو ھلی میروولان:

لەم ئایەتەدا ئەک ی تر لەو بە ھەرانە بە سولەیمان درا بو - تیگە یشتن لە وتو ژی میروولە - دەخاتە روو: ﴿**۱۸** **حَتَّىٰ إِذَا اتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ**﴾ تا گە یشتنە دو لی میروولان لە شامدا وەک قەتادە دە لی. ﴿**قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ**﴾ میروولە یەکی میچکە ھاواری کردو وتی: ئە ی میروولەکان! بچنەوہ ناوما ل و کون و جیگا کانتانەوہ ﴿**لَا يَحْطَمَنَّ سُلَيْمَانُ وَجُنُودَهُ وَهَمْ لَا يَشْعُرُونَ**﴾ با سولەیمان و سوپاکە ی بی ئاگایانە پی شیلتان نەکەن، واتە: ئەگەر پیتان بزائن لەشکریکی بە بەزەیین و شتی وا ناکەن ﴿**۱۹** **فَتَبَسَّ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا**﴾ ئینجا سولەیمان لە بیستنی وتە ی میروولە کە (نەو ھەک پیتان نەزانن) کە یف خو ش بوو و زەردەخەنە یەکی کردو پیکەنی واتە: لەشکریکی بە سو ۆز میھربانن، خو ئەگەر بزائن پی بە میروو لەشدا نانین ﴿**وَقَالَ رَبِّ ارْزُقْنِي**﴾ ان اشکر نعمتك

التي انعمت على وعلى والدي ﴿سولهيمان وتي: نهى پهروردگارى من! واپام بينه تاببتوانم هه مووكات سوپاسى نهو نيعمه تانهت بكم كه رشتووتن به سهر من ودايك و باوكمدا ﴿وان اعمل صالحا ترضاه﴾ وكومهم كيم بكه تاهه ميشه كاريكى چاك وباشى وانه نجام بدهم، تو پيى پازيى وخوشنووديببت ﴿وادخلنى برحمتك فى عبادك الصالحين﴾ و به لوتف و ميهره باني خوشت بمخهره پيزى بهنده چاك كارهكانته وه. بهلى.. ههركه سيك كه ميك له ژيان و سياسه تى ميرووله بكوليتته وه، زياتر ملكه چى بريارو فره مانه كانى خوا ئه بيت، بو يه ش ليرودا بهو شيوه يه باسى ميرووله نهكات، كه بزانري ميرووله ش - وهكو ئاده ميزاد - خاوهنى عهقل و تهگبىرو پراويرو سياسه تىكى تايبه تى خويعه تى، ده فامن خويان له تياچوون و به ژيريى بوونه وه لابدن.

سولهيمان له په پوو سيئانه دهگهري:

پاشاي زيرك ولسوز هه ميشه له حالى له شكره كهى ده پيچيته وه و ده پرسيت: ﴿وتفقد الطير﴾ سولهيمان عليه السلام وهك باوى پاشكان كهوته په يجوورى بالنده وه ﴿فقال مالي لا اري الهدى﴾ وتي: چيمه په پووسيمانه نايينم؟ ﴿ام كان من الغائبين﴾ يان ليرو نيهو له ناديارانه؟ ﴿لا عذبه عذابا شديدا﴾ سولهيمان هه پرده شى ليدهكات و نه ليت: مهرج بى له سهر نه مه سزايه كى زور توندى بدهم ﴿او لا ذبحنه﴾ يا سهرى برم بوئه وهى ئه وانى تر په ندى ئى وهر بگرن ﴿ولياتينى بسلطان ميين﴾ يان به لگه يه كى رون بو دينى، بابزانم هوى نادياريه كهى چيه؟

په پوو سيئانه و دهنگ و باسه كهى (سه با):

په پوو سيئانه چه ندهى پيده چييت، پاشان دهگهريته وه، وهكو ده فره موى: ﴿فمكث غير بعيد فقال احطت بما لم تحط به﴾ زورى نه خاياند هاته وه وتي: من ئاگادارى شتيك بووم كه تو تا ئيستنا ئاگات ئى نه بووه و پييت نه زانيوه ﴿وجنتك من سبا بنبا يقين﴾ وه من له شارى

(سه با) يه مه نه وه هاتووم بولات به هه واليكي واوه هيچ شكت له راستى نه بى!! ﴿انى وجدت امراة تملكهم﴾ هه واله كه يش نه مه يه له وگه شته مدا، ئا فره تيك ديت له وى پاشايه تى ده كردن، وهك (قورتوبى) ده لى به ناوى به لقيس فره مان رهوايى و سهرداريى مه مله كه ته كهى ده كردن، ئه وانيش ملكه چى بوون ﴿واوتيت من كل شئ﴾ وه له هه مووشتيكى پي دراوه: سامان و دارايى و له شكرو سوپاو هيژوده سه لاتى زور ﴿ولها عرش عظيم﴾ ته ختيكى پاشايه تى گه وره شى هيه و رازينراوه ته وه به زيرو گه وه ره مرواريى و، له كو شكيكى سهر سوپه ينه ردايه ﴿وجدتها وقومها يسجدون للشمس من دون الله﴾ له پروى بيروبا وه پيشه وه ديتم كه خوئى و گه له كهى له باتى خوا كړنووش بوخوړ ده بن ﴿وزين لهم الشيطان اعمالهم﴾ و شهيتان كاره كانى له پيش چاوشيرين كردوون ﴿فصدهم عن السبيل﴾ به وهش ريگاي راستيى ليگرتوون ﴿فهم لا يهتدون﴾ ئيتري ربي هه ق ده رناكهن ﴿الا يسجدوا لله الذى

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيْنُ لَهُمْ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٣﴾ أَلَا يَسْجُدُونَ لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٤﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٢٥﴾ قَالَ سَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ أَذْهَبَ بِكَلْبِي هَذَا فَأَلْقَاهُ لِلْيَمِّ ثُمَّ تَوَلَّى عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿٢٨﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢٩﴾ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَى وَأُتُوْنِ مُسْلِمِينَ ﴿٣٠﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرَ حَتَّى تَشْهَدُونِ ﴿٣١﴾ قَالُوا نَحْنُ أَوْلُو الْقُوَّةِ وَأَوْلُوا أَبَاسِ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٣﴾ وَإِنِّي مُرْسَلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٤﴾

يُخْرِجُ الْخَبْأَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ» دەبوو كېرئوش نابەن بۆ ئەوخوايە كەشتى شاراوه - لە ئاسمانەكان و زەویدا - بە ديار دەخا ﴿وَيَعْلَمُ مَا تَخْفُونَ وَمَا تَعْلَنُونَ﴾ دەشزانیت چى دەشارنەوهو، چيش ئاشكرا دەكەن لەرازو نیاز، لە تۆمەو دانەوینلە ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ ئەوزاتەى كەجگە لەخۆى، هیچ پەرسراویكى ترنیهو، پەرەردگارو خاوەنى عەرشى گەورەیه، تەنها ئەو كاروبارى بوونەوهرى بەدەستە. (تا ئیڕە وتەى پەپووەكە بوو). بەئى.. بانگبەرانى خىرو چاكە، هەردەم دەبى رېزىيان لى بگىردى، بۆیه پێغەمبەرىش ﷺ وەك ئەبووهورەیرە ئەللى: ((نهی رسول الله ﷺ عن قتل أربع من الدواب: النملة والنحلة والهدد والصرذ)) رواه الإمام أحمد وأبو داود وابن ماجه. لە كوشتنى چوار جۆر لەجولێندە رییگرت: میرووله، میشه هەنگ، پەپوسلیمانه، ئەو جۆرە چۆلەكانەیش كە سەر و دەنووكیان گەورەیهو (حشرات) و جانەوهر دەخۆن. ﴿قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ سولهیمان ﷺ وتى بەپەپوو: ئیئە لەم گوفتارەى تۆ دەكوێنەوه، تا بزانی پاست و ت و لەپاستگۆیانى، یان لەپىزى درۆزنانى؟.

سوله یمان نامە دەنیرى بۆ بەلقیسی شا:

پاشان سلیمان نامەیهكى نووسى و، مۆرى كردو دایە دەستى پەپوو وتى: ﴿إِنْ هَبْ بَكْتَابِي هَذَا فَأَلْقَهُ إِلَيْهِمْ﴾ بڕۆ ئەم نامەیهم ببە و لەشویئىكى بەرچاودا بۆیان فرى بدە ﴿ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ﴾ پاشان بگەڕى دواوه و لەشویئىكا خۆت حەشار بدە لییان با نەتبینن ﴿فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ﴾ ئینجا سەرنج بدە وەلامیان چیهو لەناو خۆیاندا چ رەدیك ئەدەنەوه، جا پاش ئەوه پەپوسلیمانه نامەكە لەسولهیمان وەرئەگرىو، دەبیات بۆ بەلقیس و، ئەیخاتە كوێشیهو ﴿قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيْكِ كِتَابٌ كَرِيمٌ﴾ دواى ئەوه كە پەپوسلیمانه كە نامەكەى گەیانندو بەلقیس خویندیەوه، ئیتر دەست بەجى پیاوانى پلەدارى سوپا و مەملەكەتەكەى كۆكردەوهو وتى: ئەى گەوره پیاوانى مەملەكەت و پلەدارانى سوپا! بەراستى من نامەیهكى رێزدارو گرنگ و پیرۆزىان بۆهاویشتووم. (مەراغى) ئەلئیت: دیارە پەپوسلیمانه كە زۆر بەپەلە نامەكەى گەیانندووه، زۆرىش وریاو هۆشیار بووه، توانیویهتى لییان تىبگات، شازن بەلقیس پى ئەچى دەستەیهك لە وەرگێرانی لاووبى.. بۆیه خیرا نامەكەیان بۆ وەرگێراو تیان گەیانند، بەئى هەموو نوێنەر وەفدیك ئەبى بۆماوێهەك كۆرەكە چۆل بكات وەرفەتێك بەدەن بەوانەى كە نامەیان بۆ بردوون، تا لەناو خۆیاندا مەشوهرەتى بكەن و، بكۆنەوهو ئەنجامێك بەدەست بێنن. ﴿إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ﴾ كە بەراستى نامەكە لە سولهیمانەوه هاتووہ ﴿وَأَنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ لەپاشا نامەكەى خویندەوه بۆیان و وتى ئەم نامەیه تیانوسراوه (بسم الله الرحمن الرحيم) واتە: دەبى هەموو كارو بارێك تەنها بەناوى خۆى بەخشندەى مېهرەبانەوه بكریت ﴿إِلَّا تَعْلُوا عَلَىٰ وَاتُونِي مُسْلِمِينَ﴾ و خۆتان بەبەرز مەگرن و دەعیەو فیز بەسەر مدامەكەن - وەك باوى پاشاكان - وەرن موسلمان ببن و، واز لەخۆپەرستى بێنن. بەئى ئەگەرچى نامەیهكى زۆر كورت بوو، بەلام گەلى كاروبارى ئاین و دۇنيایانى تیدا بوو.

بەلقیس مەشوهرت دەكا بە پیاو ماقولان:

﴿قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ افْتُونِي فِي أَمْرِي﴾ ئینجا بەلقیس وتى: ئەى كۆمەللى بالای مەملەكەت! رای خۆتان دەربەرن، سەبارەت بەو نامەیه هاتووہ بۆم چى بكەم باشە؟ ﴿مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُون﴾ من قەت بى نامادەبوون و پاوەرگرتن و رەزامەندى ئیوه بپارم لەسەر هیچ شتێك نەداوه، دیارە لەم پاوەرگتەندا ژیریى و هۆشیاریى ئەو ئافەرەتە شایە دەرئەكەوى.. خۆئەمیش - مەشوهرت و پاویژ - بنەمایەكى زۆر گەورەو گرنگە لە

نیسلامدا ﴿^{۳۲} **قالوا نحن اولوا قوة واولوا باس شديد**﴾ نهنجومه نه که ی وتیان: ئیمه خاوهن هیژو دهسه لاتیکی سهختی تهوایی جهنگین ﴿**والامر إليك فانظري ماذا تأمرین**﴾ فرهمانیش بوئویه، تهماشا بکهو، تیفک ره بهچی فرهمانان پی نهدهیت ﴿^{۳۳} **قالت إن الملوك إذا دخلوا قرية افسدوها**﴾ بهلقیس کاتی ههستی کرد که نهنجومه نه که ی حهزبان لهجهنگه، ویستی ریگای راستییان بو روون بکاتهوه، بوئه وتی: بیگومان پاشایان هه کاتی بهجهنگ بچنه هه شارو ناوه دانیه که وه، خراپ و ویران وکاوی دهکن ﴿**وجعلوا اعزة اهلهما اذلة**﴾ و بهریژان و پیاماقولانی نهو شوینهش به کوشتن و دیل کردن و تاراندن و زهلیل و بی ریژدهکن ﴿**وكذلك يفعلون**﴾ هه ناوا بوون و، هه به وجوره دهکن، بهلقیس حهزی به ناشتییه و، دهشیه وی سولهیمان تاقی بکاتهوه بزانی پیغه مبهری، یان پاشایه بوئه دهلی ﴿^{۳۴} **وانی مرسله اليهم بهديه**﴾ وامن

دیارییه کی به نرخیان بو ده نیرم، بزنانم پاشایه، یان په یامبه ره؟ چونکه نه گهر وهی نه گرت و، گوئی له مال و سامان نه بوو، دیاره بیگومان نهوه په یامبه ره و، هه نه بی ئیمهش پهیره وی لی بکهین و، بچینه سهه ئایینه که ی ﴿**فناظرة بم يرجع المرسلون**﴾ نهو ساچاوه روان ده بم بزنانم نیرواوه کان به چیه وه نه گهرینه وه؟ ﴿^{۳۵} **فلما جاء سليمان قال اتدعون بمال**﴾ جا کاتی نوینه ره که ی بهلقیس هاته لای سولهیمان "به دیارییه وه بو ی نارد بوو، ئیتر سولهیمان زور توو په بوو و بقی هه لساووتی: ئایا نه تانه وی به سامان و دارایی دونیا هاوکاریم بکهن؟ ﴿**فلما آتانی الله خير مما آتاكم**﴾ شتی و، هه رگیز نه گونجاوه، چونکه نهو سامان و دهسه لاته ی خوا پییداوم زور له وهی که به ئیوه دیاره چاکتره ﴿**بل انتم بهديتكم تفرحون**﴾ نا.. من به دیاری و سامانی ئیوه دلخو ش نیم، به لکونه وه هه ریئونه که به دیاری و خوتان دلشاد نه بین ﴿^{۳۶} **ارجع اليهم**﴾ نهی نوینه ره بهلقیس! بکه ریژه وه لایان ﴿**فلناتينهم بجنود لا قبل لهم بها**﴾

پیان بلی: ده بی له شکرکیان بو بینم که نه یان دیبیت و هه رگیز نه توانن روو به رووی بووهستن له کاتی جهنگدا ﴿**ولنخرجنهم منها اذلة وهم صاغرون**﴾ وه ده بی له (سه با) به زهلیلی دهریان بکهین سهه شو پین، نه گهر ملکه چ نهکن.

هینانی ته خته که ی بهلقیس:

چاکه نوینه ره کانی بهلقیس لای سولهیمان گه رانه وه و، هه واله که یان بو گپرییه وه ﴿^{۳۷} **قال يا ايها الملا ايكم ياتيني بعرشها قبل ان ياتوني مسلمين**﴾ وتی: سویند به خوا من هه نه مزانی (سولهیمان) پاشا نیه و، ناتوانین زال بین به سه ریا، بوئه بو جاریکی تر بهلقیس نارديه وه بولای سولهیمان که ده مه وی خو م و پیاهه گه وره کانی مه مله که تم سه رتان لی بدهین و، مه شو ره تی بکهین و، بزانی چو ن نه بی و، چیت نه وی.

سورة النمل

الحمد لله رب العالمين

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أَتُدْعُونَ إِلَيَّ إِذْ لَوْ أَنَّ إِلَهَ خَيْرٌ مِنَّا لَجَاءَ أَتَنُكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدْيِكُمْ تَفْرَحُونَ ﴿٣٦﴾ أَرْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلْ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٧﴾ قَالَ يَٰأَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِلَيْكُم بِأَتْنِيْ بِعَرْشِيْ قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِيْ مُسْلِمِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ عَفَرْتُ مِنْ آلِئِنَّكَ أَنَا إِلَيْكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَّقَامِكُمْ وَأِنِّيْ عَلَيْهِ لَقَوِيْ أُمِيبٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا إِلَيْكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّيْ لِيَبْلُوَنِيْ أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّيْ عَنِّيْ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾ قَالَ نِكَرُوا هَٰؤُلَاءِ عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَنْهَدِيْ أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾ فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأَوْدَعْنَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٤٢﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٣﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ فَوَازٍ رَّبِّيْ قَالَتْ رَبِّيْ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِيْ وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَنِ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا

۲۸۰

هیندی تهفسیر ئەلین: (بەلقیس) دوازدە هەزار فەرماندەو پیاو هەلکەوتەى مەملەکەتەى لەگەڵ خۆى برد، سولهیمانیش کە دانیابووئەوان دین، چاودیریى بۆدانان، بۆ ئەوێ کە هەرکە نزیک بوو، هەوایی بدهنی، بۆیە ئەمیش گشت ناودارانى سوپاکەى کۆکردەو و تى: گەرەموماقولا! کامتان ئەتوانی هەریستە تەختى پاشایەتیەکەى بەلقیس بۆ بینى، پێش ئەوێ بگەنەلام؟ سولهیمان ئەیهوێ هەندى لە دەسلاتی خۆى نیشان بدات کە پێى بەخشێو، هەتا باشتکار بکاتە سەر بەلقیس بۆپرواھینان **﴿۳۹﴾ قال عفريت من الجن﴾** دیوێکى زەبەلاح و زۆر بەھیزو بە توانا لە جنۆکەکان و تى: **﴿انا آتيك به قبل ان تقوم من مقامك﴾** ئەم پێش ئەوێ لە جیجگەى خۆت هەلسیت و دەوام تەواوبیت بۆتى دینم. (سوودی) دەلى: هەموو پۆزى هەرلەبەیانى تا نیوەرۆ لە سەر تەختى دادگا دادەنیش، واتە: من لەو مارەیدا فریات ئەخەم **﴿وانى عليه لقوى امين﴾** وە من بۆ ئەوکارە بەھیزدەست پاکم، ئامادەم هەرەکو خۆى بپھینم بەردەست **﴿قال الذى عنده علم من الكتاب﴾** بەلام یەکى لەوانەى کە شارەزایى لە کتیبى ئاسمانى هەبوو- ئیتر سولهیمان خۆى بووبى، یا خود پیاویکى تری صالح بووبى، یان زانایەک بووبى لە جەننەکان- و تى: **﴿انا آتيك به قبل ان يرتد إليك طرفك﴾** من پێش ئەوێ چاوبنیت بە یەکا بۆتى دینم، بەلى لە ماوێ چاوترکانیکە عەرشەکەى بەلقیسى هینایە بەردەستى، ئیتر ئایا چۆنى هینا؟ چى بەکارهینا؟ چى ئەزانى؟ هیچ جۆرە شتیک لەوانە لەقورئانەکەدا دیارى نەکراو، دانیاشبە، ئەگەر پێویست بوایە، خۆى گەرە روونى دەکردەو **﴿فلما رآه مستقرا عنده﴾** جاکاتى سولهیمان دیتى واتەختەکەى بەلقیس لەلای ئامادەوحازرە **﴿قال هذا من فضل ربي﴾** و تى: ئەمەش هەرلەبەش و بەھەرەکانى پەرەردگارى منە **﴿ليبلونى اشكر ام ا كفر﴾** بۆئەوێ تاقیم بکاتەو: ئایا سوپاسگوزارى ئەکەم، یا سپڵە و بەدنامەک و نەزان ئەبم **﴿ومن شكر فإنما يشكر لنفسه﴾** خۆھەر کەسیک سوپاسگوزار بوو، بۆخۆى دەکاو، کەلکەکەى بۆخۆى ئەگەریتەو **﴿ومن كفر فإن ربي لغنى كريم﴾** کیش سپڵەوناشوکرېو، ئەو بېگومان پەرەردگارى من، خوايەکى بى نیازەبەبەخششە. ئیمامى (موسلیم) ییش ئەم فەرمودەى هیناو: کە: خۆى گەرە لەفەرمودەى (قودسی) دا فەرموویەتى: ((يا عبادي! لو ان اولکم وآخرکم وإنسکم وجنکم، کانوا علی اتقى قلب رجل منکم، ما نقص ذلک من ملکى شیئا، يا عبادي! لو ان اولکم وآخرکم، وإنسکم وجنکم، کانوا علی افجر قلب رجل منکم، ما نقص ذلک من ملکى شیئا، يا عبادي! إنما هى اعمالکم احصیها لکم، فمن وجد خیرا فلیحمد الله، ومن وجد غیر ذلک فلا یلومن إلا نفسه)).

سولهیمان ژیریى بەلقیس دە ئەزموینى:

﴿۴۱﴾ قال نکروا لها عرشها﴾ بەلى، تەختەکەى بەلقیس هینرایە بەردەستى سولهیمان و، بەلقیسش هەر بەرپۆیە، جا بۆئەو ژیریى و مەزنەنى ییروھوشى بەلقیس بۆسلیمان دەرکەو و تى: رەنگ و رووی تەختى پاشایەتیەکەى بۆ بگۆرن، (موجاهید) دەلى: رەنگى سوورى گۆرا بەزەرد، زەرد بە سوور، سەوز بە سوور، وە هەر وەھا. (عیکرمە) دەلى: دەسکارییەکى باش کرا. **﴿ننظر اتهتدى ام تكون من الذين لا یهتدون﴾** سەرنج دەدەین ئایا ریی پێدەبات و ئەیناسیتەو و ئەزانى تەختەکەى خۆیتى "یان ریی پى نابات و نایناسیتەو **﴿۴۲﴾ فلما جاءت قيل اهکذا عرشک﴾** کاتى شازن هات و گەیش، پى و ترا: ئایا تەختى پاشایەتى تۆابوو؟ **﴿قالت کانه هو﴾** ئەویش زۆر بە ژیرانە وەلامى دایەو و تى: هەردەلىی خۆیتى، بە تەواویدانى پیاو، هەرچەندە زۆر لەوئەچوو **﴿واوتینا العلم من قبلها وکنا مسلمین﴾** ئیمە پێش ئەمەش ناگادار کرابووین دەربارەى دەسلاتی سولهیمان، وەر گوی بەفەرمان و تەسلیم بووین **﴿۴۳﴾ وصدھا ما کانت تعبد من دون الله﴾** و ئەو وەش، (واتە: خۆز) بوو کە (بەلقیس) لەباتى خوا

دہیپہرست، ئہوی گپڑاپہوہ لہ باوہ پھینان بہ خوا ﴿انہا کانت من قوم کافرین﴾ چونکہ بہ راستیی کاتی خوی ئہولہ گہل و کومہ لیکے بی باوہ ربو، واتہ: تا نہ ہاتہ لای سولہ یمان موسلمان نہ بو ﴿قیل لہا ادخلی الصرح﴾ جاپیش ئہوی بہ لقیس بگاتہ لای سولہ یمان کوشکیکی سہیری بوئامادہ کردو شووشہ پووشی کردو، لہ ژیریشیہوہ ناو رووبار ئہات و دہرؤیشٹ، ماسیی وشتی دہریایی بہ نیویا ہاتووچویان دہکرد، بوئہوہی دہسہلاتی خوی پینیشان بدات! جائہوہوہ کەمولک و دہسہلاتہکە سولہ یمانی دییت، ئہوسا ملکہچ بو بہ فہرمانی خوا، بویشی دہرکەوت سولہ یمان پیغہمبہری خواہ۔ ئیمامی (ئین کەسیر) ئہلی: ئہو ریوایہ تانہی بہ جوری تر میزاون لہ بارہی ہوی لاق ہلکردنی بہ لقیس: (منکر و غریب جدا) پاشانیس ئہلی: ئہشگونجی لہ گومان و وہمی (عہتای کوری سائیب) بی، بہرامبہر بہ (ئین عہباس). بہلی

کاتی ہاتہ پیشہوہ، پی و ترا: وەرہ نیوکوشکەوہ ﴿فلما راتہ حسبہ لجة﴾ جا کە مہلیکە لیروانی پی و ابور ناویکی زوروزہ بہندہ، کە ئہگہر بہ سہریا بروا لاقی تہرئہ بیت ﴿وکشفت عن ساقیہا﴾ بویہ ہر دو لاقی خوی ہلکرد (وپاوو پووزی دہرکەوت) تا لہ ئاوہ کە بہریتہوہ لاقی تہرئہ بی ﴿قال إنہ صرح ممرد من قواریر﴾ سولہ یمان بہ بہ لقیسی وت: بہ راستی ئہو پانتایی کوشکە تودہ بیینیت شووشہ بہندہو ناونیہ، واتہ: پیویست ناکات لاقت ہلکہیت ﴿قالت ربی انی ظلمت نفسی﴾ بہ لقیسیس کە ئہوکوشک و تہلارو دہسہلاتہی چاوپیکەوت وتی: ئہی پەرہردگاری من! بیگومان من تانیستا ستم لہ خوم کردوہ "کە خورم پەرستوہ" ﴿واسلمت مع سلیمان للہ رب العالمین﴾ و لہ ئیستاوہ لہ گہل سولہ یماندا ملکہچ و تہسلمی خوی پەرہردگاری جیہانہکان بووم. دہسائیوہش ئہی سہرزلہکانی قورہیش! دہعیہ نہ تانگری کە باوہر بینن بہ نایینی ئیسلام و موحمەد بکەنہ پیغہمبہری خوتان، و

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ﴿٥٦﴾ قَالَ يَاقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالْآيَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٧﴾ قَالُوا أَطِيعُوا بَنِيكَ وَيَمْنُ مَعَكَ قَالَ طَاعْتَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ﴿٥٨﴾ وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ سَعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٥٩﴾ قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٠﴾ وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦١﴾ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ مُكْرِهِمْ أَنَادِمْرَنَّهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٦٢﴾ فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةٌ بِمَا ظَلَمُوا إِيَّاكَ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٦٣﴾ وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُوتُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَوْ طَآ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّا أَنَا تَوْرٌ أَلْفَحْشَةً وَأَنْتُمْ نَبُصْرُونَ ﴿٦٥﴾ أَلَيْسَ لَكُمْ لَنَا تُونَ الرِّجَالِ شُهُودٌ مِّنْ دُونِ النَّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُخَالِفُونَ ﴿٦٦﴾

ہر دوو پیکہوہ ملکہچی خوابن، ئہا بہ لقیس سولہ یمانی قبول کرد بہ پیغہمبہرو، ہر دووش پیکہوہ ملکہچی خوابون.

نیوان صالح و (سہموود):

جا دیتہ سہرباسی داستان سیئہمی سورہتہکە (صالح پیغہمبہر ﷺ) بہ کورتہیہک ئہفرموی: ﴿٥٦﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا ﴿ان عبدواللہ﴾ بیگومان ئیمہ براکە یانمان (صالح) ناردہ لای ہوی سہموود و پی و تن: تہنہا خوا بہرستن ﴿فَاِذَا هُم فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ﴾ کەچی ئہوان لہ بہرامبہر ئہوقسہوہ بوونہ دوودہستہی دژبہیہک: موسلمان و بی باوہ، جا لہ نیوانیاندا بووبہ قرہقرو دہمہ قالی سہبارت بہو بہرنامیہ بوی ہینابون: ﴿قال الملا الذين استكبروا من قومه للذين استكبروا إنا بالذي آمنتم به كافرين﴾ (۷۵-۷۶) ﴿٦٦﴾ قال يا قوم لم تستعجلون بالسيئة

قبل الحسنة ﴿صالحيش﴾ وتی: ئەى قەوم ھۆزىمى! بۆچىتالووگە دەكەن بەسزا، پىش چاكەو رەحمەت؟ واتە: لەباتى داواى سزا وبەلا، داواى فەزل و رەحمەتى خوا بكەن؟ ﴿لولا تستغفرون الله لعلمكم ترحمون﴾ بۆچى داواى لىبورەن لەخوا ناكەن بۆخۆشبوون لەگوناهەكانتات، بەلشكو رەحمەتان پى بكرى ولتاتن خۆشىببى ﴿^{۴۷} قالوا اطينا بك وبمن معك﴾ كەچى داواى ئەوھەموئا مۆزگار يەيان وتیان: ئىمەش تۆو وئەوكەسەش كەلەگەل تۆن، بەمايەى شوم و بەدكارى دەزانين، واتە: ئەم گرانىى وقات و قرىى و نەگبەتە ھەرلەنيو چاوانى ئىوھى ئەناسين ﴿قال طائركم عند الله﴾ ئەويش وتى: نەخىر.. سالى نەھاتتان و، شوم و نەگبەتتات لای خوايە ﴿بل انتم قوم تفتنون﴾ بەلكو ئىوھ قەوم ھۆزىكن تاقى ئەكرىنەوھ لەژىر چاودىرييدان وتاقىدەكرىنەوھ، ئايا كارى چاكە ئەكەن، يان كارى خراپە.

فرت و فيلى سەموودو چارەنووسيان:

﴿^{۴۸} وكان في المدينة تسعة رهط﴾ لەوشارەى صالحدا (حيجر) نۆ دەستە دەسەلاتدارو سەرۇكى نەگونجاو ھەبوون ﴿يفسدون في الأرض﴾ گوناح و خراپەكارىيان دەکرد لەزەوييدا ﴿ولا يصلحون﴾ بەلاى چاكەدا نەئەچوون، فەساد ببويە پيشەيان، ھەر بەفەرمانى ئەوانىش بوو وشترەكەيان كوشتا! ﴿^{۴۹} قالوا تقاسموا بالله﴾ جا وەك (ئيبين عەباس) دەلى: داواى كوشتنى وشترەكە مەشۆرەتيان بەيەكترکردو سوينديان بەخوا بۆيەكترخوارد ﴿لنبيتنه واهله﴾ كە ئەمشەو صالح و ژن و منالى لەناويان دەبەين ﴿ثم لنقولن لوليه﴾ لەپاشان ئەگەر گومانىكيان لىكردين بەخاوەن خوینەكەى ئەلئىن: ﴿ما شهدنا مهلك اهله﴾ ئەوخيزانە كە كوژراون، ئاگامان لىنەبوو ﴿وانا لصادقون﴾ دلىناشە راستىش ئەكەين، بەلى ھەلسان و رۇيشتن و گەمارۆى مالى صالحياندا ﴿^{۵۰} به لآم پيش ئەنجامدانى كارەكەيان، بەفەرمانى خوا فرىشتە ئەوانيان بەردە باران كرد وتياچوون، وەك ئەفەرموى: ﴿^{۵۱} ومكروا مكرا﴾ ئەوتاوئابارانە فرت و فيلىكيان ئەنجامدا بۆ كوشتنى صالح ﴿ومكرونا مكرا﴾ ئىمەش پلانىكمان سازاند، واتە: ئىمەش نەخشەيەكى گرىنگمان داڤشت بۆلەناو بردنيان ﴿وهم لايشعرون﴾ كە ئەوان ئاگيان لى نەبوو ﴿^{۵۲} فانظر كيف كان عاقبة مكروهم﴾ سا بنۆرە و بىرەكەو، بزائە سەرەنجامى پىلان و كەتن و فيلەكەيان چۆن بوو؟ ﴿انا دمرناهم وقومهم اجمعين﴾ كە بىگومان ئىمە بەوانىشەوھ ھۆزەكەيانمان پىكرا لەناوبرد بەھۆى زەمىن لەرزەوھ ﴿^{۵۳} فتلك بيوتهم خاوية بما ظلموا﴾ داواى قەلاچۆكرديان خوا ئەفەرموى: ئەوھش خانووەكانيان دەيان بىزىكاو و چۆلن لەبەرستەم وناھەقييان ﴿ان في ذلك لآية لقوم يعلمون﴾ بە راستى لەوھدابەلگە ھەيە - لەسەر دەسەلاتى خوا- بۆ گەلىك بزائى و پەند وەربرى ﴿^{۵۴} وانجينا الذين آمنوا وكانوا يتقون﴾ ئەوھ ئەنجامى بى باوھران بوو، ئەوانەش كە بپروايان ھىناو و پارىزكاربوون، رزگارمان كردن، واتە: ئەى موھەممەد ﷺ ھەر ئاواش ئەتوانين بى برواكاني سەردەمى تۆش لەناو ببەين و، خۆت و بپروادارەكان رزگار بكەين.

ئىنجا داستانى چوارەم: كە باسى پىغەمبەر لووطه ﷺ.. دىت، وەك ئەفەرموى: ﴿^{۵۵} ولوطا ان قال لقومه﴾ باسى (لووط) يش بكة، كاتى كە بەگەلەكەى خۆى وت، بۆ ئەوھى بىدارو ھۆشيار ببەنەوھ، لە سزاي خوا بترسن ﴿اتاتون الفاحشة﴾ ئايا ئىوھ كارى زۆر دىزوو نىربازىي ئەنجام دەدەن؟ كە تائىستا ئىوھ نەبى، ھىچ كەسنىك ئەوكارەى نەكردوھ ﴿وانتم تبصرون﴾ وەخۆيشتان ئەبىنن وئەزانن ئەوچۆرەكارانە چ كارىكى بەدوناشيرىنن ﴿^{۵۶} انكم لتأتون الرجال شهوة من دون النساء﴾ ئايا رەوايە ئىوھ ئارەزووى سىكسى خۆتان لای پىاوان ئەنجام دەدەن ووازتان لە ژنان ھىناوھ؟! خۆ بۆئەنجامدانى ئەوكارە خوا ژنانى داناوھ، ئەويش پاش ئەوھ بەشۆوھى شەرى

ماره بکرین ﴿بل انتم قوم تجهلون﴾ به لکو ئیوه هوزوکومه له خه لکیکن خوتان نه زان نه کهن ، که پیتان وایه پیاوان جیی نه نجامدانی ئاره زووی سیکیسن!

کوتایی جزمی نۆزدهیه م

و لله الحمد والمنة

*** **

﴿فما كان جواب قومه إلا أن قالوا اخرجوا آل لوط من قريبتكم﴾ وهلامی هوزه که ی ته نها ئه وهنده بوو که بهیه کتریان وت: لوط و شوینکه وتوانی ئه، له شارو ولاته که تان (سه دووم) دهر که ن ﴿انهم اناس يتطهرون﴾ چونکه

﴿فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَنْطَهُرُونَ﴾ (۵۶) فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ فَقَدَرْنَهَا مِنَ الْغَابِرِينَ (۵۷) وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ (۵۸) قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا يَشْرِكُونَ (۵۹) أَمَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَبَائِقَ ذَاتِ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا أَلَمْ يَعْلَمِمْ اللَّهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعِدُونَ (۶۰) أَمَنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خُلُوفَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسٍ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَلَمْ يَعْلَمِمْ اللَّهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (۶۱) أَمَنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَلَمْ يَعْلَمِمْ اللَّهُ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ (۶۲) أَمَنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمِنْ يُرْسِلِ الرِّيحَ بِشْرَائِكُمْ يَدْرِي رَحْمَتَهُ أَلَمْ يَعْلَمِمْ اللَّهُ مَعَ اللَّهِ عَمَّا يَشْرِكُونَ (۶۳) أَمِنْ يَنْدَرُ

ئهوانه خه لکانیکن خویانبه پاکن راده گرن و، لهو کاره ی ئیمه بیزارن! واته: گوايه لاف ی پاک ی لی ده ده ن و، ئه وکاره ئیمه ده یکه ین ئه وان به تاوانی داده نین! ﴿فانجیناه واهله إلا امراته قدرناها من الغابرين﴾ ئینجا ئیمه لوط و خانه واده که یمان پرگار کرد، جگه له ژنه که ی، چونکه بریارماندا ئه و له ریزی باقی بی باوه ره کاندایه مینی ئت تائه ویش له ته کیاندا تیا بچی ئت به لی.. به هو ی سه ریچی ئافره ته که خویه وه، رازی بوونی شی به و کارانه که ئه و خه لکه ناپاکانه، ئه یان کردو، در کاندنی نه ینی هاتنی میوانه کانی لوت له لای خزمه کانی، خوا له ناوی برد ﴿وامطرنا علیهم مطرا﴾ وبارانی کمان به سه ریاندا باراند، به لام چ بارانی ک، واته: به رده بارانمان کردن، چ به رده بارانی ک، وه که ئه فهرموی: (حجارة من سجيل منضود مسومة عند ربك وماهی من الظالمین ببعید) ۱۸۳/۱۱. ﴿فساء مطر المنذرین﴾ ئای چ سهخت و گران و دژوار بوو به رده بارانی ترسی نراوه کان، به لام چ سوودی کیان لی وهر گرت! له سووره ی (ئه عراف) و(هوود) یشدا ئه ورووداوه، پتر لی ره وونکراوه ته وه.

شوکرانه ی خوا، دروود بو عه بده هه لێ ژارد ه کان:

له پاش باسکردنی داستانی دهسته یه که له په یام به ران -علیهم الصلاة والسلام- ئه و جا هه ندی له وتوانایی و ده سه لات ی خو ی باس ئه کات: ﴿قل الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى﴾ ئه ی موحه ممه د ﷺ! بلی: سوپاس و ستایی شی ته واهه یو خوای میهره بان، له به رام به ر له ناو بردنی بی پروایاندا، سلا و دروودیش له سه ره ئه و به ندانه ی خو ی هه لێ بژاردون، بو هه لگرتن و گه یان دنی په یامه که ی خو ی، (سوودی و، سه وری و، ئین عه باس) ده لێن: مه به ست به و هه لێ بژار وانه ها وه لانی پیغه مبه ره (صلی الله علیه وعلی آله وصحبه اجمعین).

به‌لی زاناكان نه‌لین: الحمد لله وسه‌لاوات له‌پیش هه‌موو کاریکی چاکه‌وه، شتیکی زۆرجوانه! هه‌ربویه ئیستاش وتارخوینه‌کان به‌وانه ده‌ست پی نه‌کن. ﴿الله خیر امیشرکون﴾ نایا نه‌وخوای تاک وته‌نیا به‌ چاکتره... به‌رستریته، یانه‌وبتانه که نه‌یانکه نه‌ شهریک وهاوبه‌شی نه‌و؟!

هه‌ندێ به‌لگه بو تاک وته‌نیا پی خوا:

له‌م نایه‌تانه‌شدا خوای دلۆقان به‌لگه گه‌لی له‌سه‌ر تاک وته‌نیا پی خوای دینیته‌وه: ﴿امن خلق السموات والارض﴾ یاخو کییه‌ناسمانه‌کان وزه‌وی به‌دی هی‌ناوه؟. (ئین که‌سیر) نه‌لی: (امن) فی هذه الآيات كلها تقديره: امن يفعل هذه الأشياء كمن لا يقدر على شيء منها؟. ﴿وانزل لكم من السماء ماء﴾ له‌لای سه‌رووش‌تانه‌وه ئاو یکی بو‌نیوه‌باراندوووه؟ ﴿فانبتنا به حدائق ذات بهجة﴾ ئنجا به‌و ناوه‌چه‌ندان باخ وباخچه‌ی جوانمان رواند ﴿ماکان لكم ان تنبتوا شجرتها﴾ ئیوه نه‌تانده‌توانی -ته‌نانه‌ت- دره‌خته‌که‌یشی برویتن، چ جایی نه‌وه بتوانن به‌ره‌مه‌که‌ی وه به‌ر بینن ﴿إله مع الله﴾ ده‌ نایا په‌رستراویکی‌تر له‌گه‌ل‌خوادا هه‌یه، شایسته‌ی په‌رستن بی و، بتوانی نه‌و کارانه‌ بکا، تانیوه‌چه‌واشه‌بین و بی‌که‌نه‌ شهریک وهاوه‌لی خوا؟! ﴿بل هم قوم یعدلون﴾ نه‌خیرنیه، به‌لکو له‌گه‌ل نه‌وه‌موو به‌لگانه‌دا نه‌وانه‌خه‌لکیکن له‌یه‌کخوا په‌رستی لاده‌دن و هاوتابوخوا دانه‌نین وئیه‌که‌نه‌ شهریک وهاوبه‌شی ﴿امن جعل الارض قرارا﴾ یا خوکی یه‌زه‌ویی کرد به‌جی‌گایه‌کی شارام، بو‌مرۆ وناژهل وپه‌له‌وه‌ره‌کان؟ ﴿وجعل خللاها انهارا﴾ و له‌نیوان شیوو دۆله‌کانیشدا چه‌ندان جۆگه‌و رووباری دانا بو‌تان ﴿وجعل لها رواسی﴾ وچه‌ندان شاخ و چیا یی بته‌ویشی بو‌زه‌ویی دامه‌زراند، تا له‌له‌رزه‌وجموجولی ناسایی خوای بکه‌ویت ﴿وجعل بین البحرين حاجزا﴾ و له‌نیوان نه‌ودوو ده‌ریا، (سویرو شیرین) ده‌دا به‌رزه‌ک و به‌ره‌له‌ستیکی دانا تاتیکه‌ل به‌یه‌کتر نه‌بن ﴿إله مع الله﴾ نایا په‌رستراویکی‌تر له‌گه‌ل‌خوادا هه‌یه، به‌شداری بکات له‌و کارانه‌یدا؟ دیاره که‌هه‌رگیزشتی واناگونجیت، که‌وابوو بو‌تان نه‌په‌رستن؟! ﴿بل اکثرهم لا یعلمون﴾ نه‌خیرنیه، که‌چی له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو به‌لگانه‌دا هیشتای زۆربه‌یان که‌وره‌یی خوا، یه‌ک تاکی نه‌و نازانن و راستیه‌یه‌کان ده‌رک ناکن، بو‌یه‌ شهریک وهاوه‌لی بو‌ دانه‌نین!! ﴿امن یجیب المضطر إذا دعاه﴾ یاخوکییه‌ وه‌لامی هاوارو نزای لیقه‌وماوو داماوو ناچارو هه‌ژار ده‌داته‌وه، کاتی که‌ داوی به‌هانا هاتنی لی بکا و، هانای پی ببات ﴿ویکشف السوء﴾ نه‌وبه‌لاو ناخوشیه‌یه لاده‌باکه له‌سه‌رشانیا نه‌ ﴿ویجعلکم خلفاء الارض﴾ ده‌تانکاته جینشینی پیشینان له‌زه‌وییدا، کلیلی ناوه‌دان کردنه‌وه‌ی زه‌ویتان ده‌داتی؟ ﴿إله مع الله﴾ نایا له‌گه‌ل نه‌وخوایه‌دا په‌رستراویکی‌تر هه‌یه بتوانی نه‌و کارانه‌ بکا؟! ﴿قلیلا ما تذکرون﴾ نیه، به‌لام ئیوه‌که‌م په‌ندوره‌نگرن و بیر نه‌که‌نه‌وه!! "بو‌یه ئابه‌و شیوه‌یه شهریک وهاوبه‌شی بو‌ دانه‌نین" ﴿امن یرزکم فی ظلمات البر والبحر﴾ بته‌کانی ئیوه به‌تواناو چاکترن، یاخو نه‌وزاته‌ی که‌ له‌تاریکییه‌کازی و شکانی و، ده‌ریا دانیوه‌رینوین ده‌کا؟ ﴿ومن یرسل الیاح بشرا بین یدی رحمته﴾ نه‌ی که‌له‌پیش بارانی به‌جمه‌تدا بای مزگین‌ی ده‌نی‌ری؟ ﴿إله مع الله﴾ نایا له‌گه‌ل خوایه‌کی ناواداخوای تره‌یه به‌توانی نه‌و کارانه‌ بکا؟ ﴿تعالی الله عما یشرکون﴾ نه‌وخوایه‌ زۆر بلندتره‌ به‌رزتره‌ له‌و شتانه‌ی که‌ نه‌فامان ده‌یکه‌نه‌ هاوبه‌شی ﴿امن یرزکم من السماء والارض﴾ نه‌ی که‌ییه زاته‌ی که‌ له‌سه‌ره‌تاوه -بی‌بنه‌ماو بناغه- دروستکراوه‌کان به‌دی دینیته، له‌پاشان دوا یی مردن و فه‌وتان و تیاچوونی، سه‌ر له‌نوی ده‌یانگه‌ریته‌وه وه‌ک خوایانان لی نه‌کاته‌وه؟ ﴿ومن یرزکم من السماء والارض﴾ نه‌ی که‌ییه له‌ناسمان وزه‌ویه‌وه رو‌زیتان نه‌داتی؟ واته: له‌ناسمانه‌وه به‌هو‌ی تیشکی خو‌رو هه‌ورو بارانه‌وه، له‌زه‌ویشدا به‌هو‌ی خاکه‌وه‌گه‌نم ودانه‌ویله‌سه‌وزده‌کا ﴿إله مع الله﴾ نایا له‌گه‌ل خوایه‌کی ناواداخوای تر هه‌یه بتوانی نه‌و کاره‌بکات؟

﴿**قل هاتوا برهانكم ان كنتم صادقين**﴾: ئەوانە باسکران پېنج بەلگە بوون بۇ دەسلەت وتواناوتەنهای زاتی خوا، ئىنجا ئەى موحه مەد ﷺ پېيان بلى: "باشە ئەگەر ئىئوھلەر راست بېزان، دە بەلگەتان بېنن بۇراستىي خواكانتان و بۇ دروستى ئەوھە پېتان وایە خواشەرىك وهاوبەشنى ھەيە.

ھەرخوا غەیب دەزانى:

موشرىكەكان بۇھاتنى رۇژى قىامەت زۆر دەپرسن ،خوايش دەفەرموى: ﴿**قل لا يعلم من فى السموات والارض الغيب الا الله**﴾ ئەى موحه مەد ﷺ پېيان بلى: ھىچ كەسك لەوانەى كە لەناسمانەكان و زەوىيدان - بېجگە لەخوا-ئاگايان لەغەیب نىە ﴿**وما يشعرون ايان يبعثون**﴾ و نازانن "و ھەست ناكەن كەى زىندوو

دەكرىنەو، كەيش پاداشت وتۆلەدەدرىن؟ جا كەواتە ھەرخوا-بەتەنىا- شايستەى پەرست وگوپرايەلىيە ، ھەرئەویش خوى دەزانى قىامەت كەى دى؟.

ئىمامى (موسلىم) لە خاتوو (عائىشە)وہ ئەلى: (من زعم ان محمدا يعلم ما فى غد فقد اعظم على الله الفرية، والله تعالى يقول: (قل لا يعلم من فى السموات والارض الغيب الا الله).

واتە: ھەر كەسى پىي وابى كە موحه مەد ﷺ دەزانى سبەينى چ دەبى، ئەو بە ھەقىقەت درۆيەكى زۆرگەرەى لە سەر خواوھەلبەستوو، چونكە خوا ئەفەرموى: بېجگە لە

خودى (الله) كەس غەیب نازانى. ﴿**بل ادراك علمهم فى**

الآخرة﴾ نا، بەلكو زانىارى و زانستيان سەبارەت بەھاتنى رۇژى دواى كۇتاو كورتە وناىگاتى تا ئەوان پېرسن كەى دىت؟ ﴿**بل هم فى شك منها**﴾ بەلكو ئەوان ھەر لەگوماندان

لىي ، بپرويان پىي نىە بۇيەلمەلانى ئەكەن ﴿**بل هم منها عمون**﴾ بەلكو لەھاستى نابىناو كوېرن، بۇيە و نكولى و ئىنكارى ئەكەن! ﴿**وقال الذين كفروا اذا كنا ترابا**

واباؤنا﴾ ئەو كەسانەى خوانەناس و بى-پروان وتیان: ئایا

كاتى ئىمەو باوو باپىرانمان "مردین" و بووینە گل ﴿**اننا لمخرجون**﴾ ئایا دووبارە زىندووئەكرىنەوہ و بۇ ژيانىكى تردەردەچىنەوہ؟! بەلایانەوہ شتىكى زۆردوورە بۇيە وتیان: ﴿**لقد وعدنا هذا نحن و اباؤنا من قبل**﴾ بىگومان ئەو جۆرە بەلینە، پىشتەر بەخومان و باوو باپىرانىشمان درا ﴿**ان هذا الا اساطير الاولين**﴾ ئەم بەلینە ھەرئەفسانەى

پىشىنەكانەو، ھىچ ھەقىقەتتىكى نىە ﴿**قل سيروا فى الارض**﴾ بەوبى باوہرانە بلى: بەسەر زەويدا بپرون و بگەرپن ﴿**فانظروا كيف كان عاقبة المجرمين**﴾ ئىنچاسەرنج بەدن و بپروان، پاشە رۇژى تاوانكارو تاوانباران چۆن بوو؟ مەگەر خوا شارو ولاتيانى كاؤل و ويران نەكردوو ھەريەكەيانى بە شىوہەك قار لى نەگرتن؟ ﴿**ولا تحزن عليهم ولا**

تكن فى ضيق مما يمكرون﴾ ھەرگىز تۆ لەوپىلان و فرتوفىلەيان و لە رەتكردنەوہى قسەكانتدا خەفەت مەخو دلتەنگىش مەبە، چونكە تۆ خوات لەگەلە ﴿**ويقولون متى هذا الوعد ان كنتم صادقين**﴾ ئەو بى باوہرانە بەگالتەوہ

سُورَةُ النِّسَاءِ

الْمِائَةُ الْخَامِسَةُ

أَمَّنْ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ، وَمَنْ يَرْزُقُكَ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ؟

أَلَمْ لَهُمْ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ

أَيَّانَ يَبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلِ أَدْرَاكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ

فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ عَنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

أَءِذَا كُنَّا تُرَابًا وَءِذَا بَآؤُنَا بِآثَانَا لِمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا

هَذَا نَحْنُ وَءِذَا بَآؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَى

أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنْ رَبُّكَ

لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنْ

رَبُّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمِمَّنْ غَابَتْ

فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٧٥﴾ إِنْ هَذَا إِلَّا قُرْآنٌ

يَقْضُ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

۲۸۲

ئەلین: ئەگەر ئیوھ راست ئەكەن " زیندوو بوونەوھ ھەبەو قیامەت دیت " دەباشە، ئەم بەلینە کە ی پێش دیت؟ ﴿۷۶﴾ **قل عسی ان یكون ردف لكم بعض الذی تستعجلون** ﴿۷۷﴾ پێیان بلی " رەنگە ھەندێ لەوژان و سزایە ی کە ئیوھ بەبەلەن بۆی نزیکتان بێ " بەلێ... ھەك (قورتوبی) ئەلێ: ئەوھبوو لەبەردا خۆیان دیتەو، کە چییان بەسەرھات؟ ﴿۷۸﴾ **وان ربك لذو فضل علی الناس** ﴿۷۹﴾ ھە بیگومان پەرەردگاری تۆ سەبارەت بەخەك خاوەن فەزل و بەھرەبە " ئەوھ تا گەئێ جار وازیان ئێ ئەھینێ، سزایان دوا ئەخا بۆ دوا پوژ ﴿۸۰﴾ **ولكن اكثرهم لا یسكرون** ﴿۸۱﴾ بەلام زۆربەیان سوپاسگوزاری خوا ناکەن و، بەو فەزل و بەھرەبە نازانن ﴿۸۲﴾ **وان ربك لیعلم ماتكن صدورهم وما یعلنون** ﴿۸۳﴾ بیگومان پەرەردگاری تۆ چاك دەزانێ بەوھ ی کە لەدل و دەروونیاندا دەشارنەوھ، ئەوھیش ناشکرای دەكەن ﴿۸۴﴾ **وما من غائبة فی السماء**

والارض إلا فی کتاب مبین ﴿۸۵﴾ ھەموو شتیکی پەنھان و نادیار لەئاسمان وزەوییدا لەنامەبەکی روون وناشکرا " لوح المحفوظ " دا تۆمارکراو، ھەك ئەفەرموی: (الم تعلم ان الله یعلم ما فی السموات والارض ان ذلک فی کتاب ان ذلک علی الله یسیر). لەپێشەوھ باسی بنەرەت و سەرھتای دروست بوونی ئادەمیزادی کرد، پاشانیش زیندوو بوونەوھو راستیی و دروستی پەيامی پەيامبەر ﷺ.

قورئان کێشە ی بەنی ئیسرائیل دەخاتە روو:

ئێستاش لەوھ باس دەکات کە قورئان چاکترین بەلگەبە بۆ راستیی پەيامبەر ﷺ، ئەفەرموی: ﴿۷۶﴾ **ان هذا القرآن یقص علی بنی اسرائیل اکثر الذی هم فیہ یختلفون** ﴿۷۷﴾ بیگومان ئەم قورئانە "کەبۆمان ناردوویت" زۆربە ی ئەو شتانە ی کەجوولەکە ناکوکی و کێشەیانە لەسەری، باسی دەکاو بۆیان، چاکەواپە ھەقبوو ئەوانە دوا یبکەوتنایە تاھەق وناھەقیان بۆدەرکەوتایە ﴿۷۸﴾ **وانه لهدی رحمة للمؤمنین** ﴿۷۹﴾ و بەراستی ئەو قورئانە پێنموونی و رحمەت و میھرەبازی یە بۆ بڕواداران، ئەیانگە یەنیتە ئاسۆی سەرورە یی

وَأَنَّهُ هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٧﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّكَ عَلَىٰ أَعْيُنِ الْمُبْصِرِينَ ﴿٧٨﴾ إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمُتَوَكِّلِينَ وَلَا تَسْمَعُ الْدُعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٧٩﴾ وَمَا أَنتَ بِهَدِي الْعُمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ ۚ إِنْ تَسْمَعُ إِلَّا مَن يُوْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾ وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨١﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ قَالَ أَكَذَّبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عَلِمًا أَمْ أَذًا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٣﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٨٤﴾ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آلِيلَ لِسَانِكُمْ فَأَنفِيسُ وَالنَّهَارُ مُبْصِرَاتٌ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٥﴾ وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ ۚ وَكُلُّ أَتَوَةٍ دَاخِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ ۚ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتَقَنَ كُلُّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨٧﴾

مِنْ خَاتَمِ

٢٨٤

و بەختیاری ﴿۷۸﴾ **ان ربك یقضى بینهم بحکمہ** ﴿۷۹﴾ بەراستی پەرەردگارت داوھری دەکات لەنیوان ئەوانەدا -لەپوژی قیامەتدا- بە فرمان و بڕیاری خۆی ﴿۸۰﴾ **وهو العزیز العلیم** ﴿۸۱﴾ ھەر ئەویشە دەسەلاتدارو زانا بە ھەموو کارو کردەوھ ی بەندەکانی خۆی ﴿۸۲﴾ **فتوکل علی الله** ﴿۸۳﴾ جا کەواتە لەتەواو ی کاروبارتدا تەوھکولت بەخوابی ﴿۸۴﴾ **انک علی الحق المبین** ﴿۸۵﴾ چونکە بەراستی تۆ لەسەر ھەقە ناشکراکەیت "ھەرچەندە ئەوانە سەرپێچیت لێبکەن، ئێنجا لەبڕواھێنانی ئەوانە پیغەمبەر ﷺ بێئۆمید دەکات، ھەك ئەفەرموی: ﴿۸۶﴾ **انک لاتسمع الموتی** ﴿۸۷﴾ بەراستی تۆناتوانی بەمردووان -بەبێبڕوایان- کەوھ مردوو وانە ببیستی، چونکە خۆیان کەپوکویر و لال کردوھ.

خاوەنی (اضواءالبیان) لەم جیگایەدا ئەلێت: قسە ی پەسەند لای زانایان ئەوھبە کە: مردوو لەگۆردا قسە دەبیسێ، چونکە یەکەم: لەو بارەوھ فەرموودەبەکی زۆرو زەبەندە ھاتوھو (طعن)یش نەکراون، لەولایشەوھ نەوتراوھ

که نه و بیستنه‌ی مردووانه تاییه‌ته به که سیکه‌وه، یان به کاتیکه‌وه. پی‌شه‌وا (بوخاریی) نه‌لیت: ((إن نبی الله ﷺ امر یوم بدر بأربعة وعشرين رجلا من صنادید قریش، فقفوا فی طوی من اطواء بدر خبیث مخبث، وکان إذا ظهر علی قوم اقام العرصة ثلاث لیل، فلما کان ببدر الیوم الثالث امر براحلته فشد علیها رحلها، ثم مشی وتبعه أصحابه، قالوا: ما نری ینطلق إلا لبعض حاجته، حتی قام علی کفة الرکی فجعل ینادیهم بأسمائهم وأسماء آبائهم: یا فلان ابن فلان! و یا فلان ابن فلان! ایسرکم انکم اطعمتم الله ورسوله، فإننا قد وجدنا ربنا حقا، فهل وجدتم ما وعدکم ربکم حقا؟ قال: فقال عمر: یا رسول الله ﷺ! ماتکم من اجساد لا ارواح لها! فقال رسول الله ﷺ: ((والذی نفسی بیده ما انتم بأسمع لما اقول منهم)) به‌لی پیامبر ﷺ سویندی خوارد که هرگیز زیندووه‌کان له مردووه‌کان باشر نابیسن، که وابوو نه‌م فهرمودیه به راشکاو‌ی دان به بیستنی مردوو له گوردا نه‌نی. دیارته نه‌یشی فهرمووه که نه‌م بیستنه‌ته‌نها بو کورژاوه‌کانی به‌دره، نه‌وه‌یش (قه‌تاده) نه‌لیت: که گویا خوی گه‌وره نه‌وانه‌ی زیندوو کردووه‌ته‌وه، نه‌وجا پیغه‌مبهر ﷺ بانگی لی‌کردوون، هر له‌خویه‌وه بی به‌لگه نه‌لیت!! (عبداللای کوپی عومه‌ر) خویان لی رازی‌بی نه‌لیت: پیامبر ﷺ چوه‌لای یری (قوله‌یب) و فهرمووی: ((هل وجدتم ما وعد ربکم حقا؟)) پاشان فهرمووی: ((انهم الآن یسمعون ما اقول))، دلنیا‌بن که نیستا نه‌وانه گویان لی‌نه من چیان پی‌نه‌لیم. دوا‌یی نه‌م قسه‌وباسه‌یان بو خاتو‌عائشه‌ گیزایه‌وه، نه‌وه‌یش وتی: ده‌کری مه‌به‌ستی پیامبر ﷺ نه‌وه بو‌وبی له: ((انهم الآن لیعلمون ان الذی کنت اقول لهم هو الحق)). که نیتر نیستا‌چاک نه‌زان نه‌وه‌ی که پیشتر من پی‌م نه‌وتن راسته. وه نه‌و نایه‌ته‌ی (إنک لا تسمع الموتی...) ی کرده به‌لگه بو قسه‌که‌ی خوی (بوخاریی) ریوایه‌تی کردووه. به‌لی له‌بر نه‌وه‌هیچ نایه‌تیکی نییه که‌بی پی‌نج وپه‌نا نه‌بیستنی مردوو له‌گوردا رت بکاته‌وه، له‌ولایشه‌وه فهرموده زوره بو‌بیستنی، که‌وابوو نه‌وه‌فهرمودانه به‌ته‌ئولی هاوه‌لیک له‌هاوه‌لان رت ناکرینه‌وه، خاتوو (عائشه‌) یش هر به‌بیروبو‌چوونی خوی به‌ته‌نها نه‌وه‌ی به‌وجوره لی‌ک دایه‌وه، وه پی‌شه‌وا (بوخاریی) له‌نه‌نه‌سه‌وه نه‌گیزته‌وه: ((إن النبی ﷺ قال: إن العبد إذا وضع فی قبره وتولى عنه أصحابه، وإنه لیسمع قرع نعالهم، اتاه ملکان فیقعدانه فیقولان ما کنت تقول فی هذا الرجل محمد ﷺ فیقول: أشهدانه عبدالله ورسوله، فیقال: انظر إلى مقعدک من النار أبدلک الله به مقعدا من الجنة...)). جا نه‌م فهرمودیه به‌راشکاو‌یی دان نه‌نیت به‌وده‌اکه: مردووه‌که ته‌نانه‌ت ته‌قه‌ی پی‌لای خه‌لکه‌که ده‌بیسی، نیتر هر نه‌مه ده‌بیت به‌لگه بو نه‌وه که مردوو بیستی. وه پی‌شه‌وا موسلیمیش هه‌مان مه‌به‌ست دینیت، به‌لام به‌چه‌ند ده‌سته‌واژه‌یه‌کی تر بو پشتگیری نه‌وباسه پشتیوانن. جا که‌وابوو نایه‌تی: ((إنک لا تسمع الموتی...)). (وما انت بمسمع من فی القبور) له‌سه‌ر راست ترین ته‌فسیر یان درئی نه‌وه ناوه‌ستن که تو ناتوانی هه‌ق به‌و بی باوه‌رانه بی‌سینی که‌خوا دل‌ی مراندوون وسزایان له‌سه‌ر که‌وتوو، به‌شیویه‌که که نه‌وان که‌لکی لی‌وه‌رگرن، بو نه‌مه‌یش (نیبنی ته‌میمه) له (مجموع الفتاوی) دا نه‌لیت: (وقد یعاد الروح إلى البدن فی غیر وقت المسألة.. کما جاء عن النبی ﷺ: ((ما من رجل یمر بقبر الرجل الذی کان یعرفه فی الدنیا فیسلم علیه إلا رد الله علیه روحه حتی یرد علیه السلام)). له (سنن) ی نه‌بوداودیشدا هاتوو: ((أن النبی ﷺ قال: إن خیر أيامکم یوم الجمعة فاکثروا علی من الصلاة یوم الجمعة وليلة الجمعة، فإن صلاتکم معروضة علی، قالوا یا رسول الله ﷺ! کیف تعرض صلاتنا علیک وقد رمت؟ قال إن الله حرم علی الأرض أن تأکل أجساد الأنبیاء)). سه‌ره‌رای نه‌مه‌ش، هر بو‌پشتگیری نه‌م باسه‌یه چه‌ندی فهرمودی تره‌یه، به‌لام باس کردنیان له‌م جیگایه‌دا دریره‌نه‌کیشت، بیگومان هه‌موویان نه‌وه ده‌گه‌نه‌ن که مه‌ردوم له‌گوردا به‌(له‌ش و به‌روح) خوشی و، ناخوشی ده‌زانی هه‌ربویه پیامبر ﷺ فهرمانی به‌هاوه‌لان کرد

كەسلۆ لەمردوو دەكان بكەن: ((السلام عليكم أهل الديار من المؤمنين وإنا إن شاء الله بكم لاحقون، يرحم الله المستقدمين منا ومنكم والمستأخرين، نسأل الله لنا ولكم العافية، اللهم لاتحرمنا أجرهم ولا تفتنا بعدهم، واغفر لنا ولهم)). (ابن القيم) له كتيبى (الروح) دا ئەلێت: ئایا مردووان هەست بە سەردانى زیندوان ئەكەن كاتى دێنە لایان؟ بۆ دەلامى ئەوپرسىارە ئەم فەرموودەى ئەهێنى: ((ما من مسلم يمر على قبر أخيه كان يعرفه فى الدنيا فيسلم عليه، إلا رد الله عليه روحه حتى يرد عليه السلام)). جگە لەمەيش فەرمودەى تەرزۆرە بۆ پىشتگىرى ئەو باسە: «هەك: ((مامن رجل يزور قبر أخيه ويجلس عنده إلا استأنس به ورد عليه، حتى يقوم)) وه پىشەوا (موسليم) ئەگىر ئەو كە (عەمرى كورى عاص) لەسەر مەرگە كەيدا زۆر گىراو پىشتى لەدانىشتوان كردو روى لە دیوارەكە نا.. پاشان وتى.. (فإذا أنامت فلا تصحبني نائحة ولا نار، فإذا دفنتموني فسنوا علي التراب سناً، ثم اقيموا حول قبري قدر ما تنحر الجزور، ويقسم لحمها، حتى استأنس بكم وانظر ماذا أراجع به رسل ربي..)) ئینجا (ئىبنى قەیم) ئەلێت: ئەمە بەلگەى كە مردوو زیندوو دەناسى و پىوێى ھۆگر دەبى.. ھەر ھەناوبراوە لەسەر باسەكەى دەرواودەلێت: (ويدل على هذا أيضا ما جرى عليه عمل الناس قديما وإلى الآن من تلقين الميت فى قبره.. وقد سئل الامام احمد -رحمه الله- فاستحسنه واصبح عليه بالعمل) وه ئەم فەرمودەش دىنى -ھەرچەند لاوازىيت- ((إذا مات أحدكم فسيتم عليه التراب فليقم أحدكم رأس قبره فيقول: يا فلان بن فلانة.. اذكر ما خرجت عليه من الدنيا شهادة ان لا إله إلا الله، وان محمدا رسول الله، وانك رضيت بالله ربا وبالإسلام ديناً، وبمحمد نبياً ورسولاً، وبالقرآن إماماً))، پاشان (ابن القيم) دەلێت: ئەم فەرمودەى ھەرچەند سابت نەبوو، بەلام موسلمانان لە شارو گوندەكاندا بەردەوام كاریان پىكردوو بە بى مەلەزىيەكى ئەو تۆ، وه ھەر ھەناوبراوە كۆبوونەوى موسلمانان خۆرەلەت و خۆرئاوا بەو ھەموو زانا بەرێزانە و ئاگادارى بەرمودە و فێقە و، بە كار پىكردنى.. ئەوانە ھەموو ئەو دەگەى نیت كە مردوو قسە دەبىستى، گومانى نىيە (تەلقىن) یش بەشێكە لەو. ئەمە راو بۆ چوونى (شەنقىتى) بوو. ﴿ولا تسمع الصم الدعاء﴾ ھەر ھەناوبراوە ناتوانى بەبى گۆيان بانگەوازەكەت ببىسىنى، چونكە ھەق نابىسن و خۆيان كەپ كردوو ﴿إذا ولوا مدبرين﴾ كاتى كە پشت لە تۆ بكەن و لە ھەق دورو بكەونەو. دووبارە خوا ئەو دووپات ئەكاتەو كە ئەو جۆرەكەسانە توانای ھىدايەتیان نى، هەك ئەفەرموى: ﴿وما انت بهادى العمى عن ضلالتهم﴾ ھەرگىز تۆ ناتوانى نابىناو كۆپەرەكان (واتە بى باوەرەكان) لە گومرايىيان بگىر ئەو و، رىنمايىيان بكەيت بۆ رىى راست و دروست ﴿ان تسمع إلا من يؤمن بآياتنا﴾ بەلكوتۆ تەنە دەتوانى ھەق و راستىيەكان ھەربە و كەسە، ببىسىنى كە نامادەى تيا بىت بۆ بپروا ھىنان بە نايەتەكانى ئىمە ﴿فهم مسلمون﴾ جا ئەوان ملەكەچى فەرمانەكانى ئىمەش ئەبن.

هاتنى دەعباكە (دابة الأرض):

﴿^۸ وإذا وقع القول عليهم﴾ كاتى كە فەرمانى سزای ئەوانە درا، بپارىش درا كە قىامەت بىت ﴿اخرجنا لهم دابة من الأرض﴾ ئەوا لە سكى زەوىيدا (دابة الأرض) يان بۆدەردەھىنىن ﴿تكلمهم ان الناس كانوا بآياتنا لا يوقنون﴾ قسەيان لەگەڵ ئەكاو ئەلێ: بەراستى زۆر بەى ئەم خەلكە باوەر يان بە نايەتەكانى ئىمە نەھىناو يەقىنيان پىيان نەبوو. هاتنى (دابة الأرض)، يەكێكە لە نىشانە گەورەكانى پۆژى قىامەت. (سەبىد قطب) - خوا لىي خوێش بىت - ئەلێت: لەگەڵى فەرمودەدا باسى (دابة الأرض)، هاتوو، ئەگەرچى ھەندىكىشيان پەوان و پەسەندن، بەلام ھىچ شىوہىكى ئەو (دابة) يە باس ناكەن، جالە بەرئەو پىشت بەو فەرمودانەى دىكەش نابەسرى كە: دەلێن: درىژى ئەو (دابة الأرض) - (۶۰) گەزە، پەروبال و سەمى ھەيە! پىشى ھەيە! سەرى ھەك چاوى وەك چاوى

بەرازە، شاخی وەك شاخی بزنە كۆيى يە، مل وكلكى وەك بەران وایە، پىئى وەك پىئى وشتەرە.. ھتە، بەداخەوہ زۆربەى (موفەسىرىن) بى سى و دوو ئەوجۆرەشتانەيان ھىناوہ، بەلام ئىمە ناتوانىن جى پىيان ھە لگىرىن وپىيان قايل بىين، چونكەھىچ دەقىكى بېوا پىكراو نىە كە ئەوقسانە بسەلمىنى، تەنھا ئەوہند ھەيە كە (دابە الأرض) يەكىكە لە نىشانە گەورەكانى رۆژى قىامەت، وەك پىغەمبەرئەفەرموى: ((لا تقوم الساعة حتى تروا عشرآيات: طلوع الشمس من مغربها، والدخان، والدابة، وخروج يأجوج ومأجوج، وخروج عيسى ابن مريم، والدجال، و ثلاثة خسوف: خسف بالمغرب، وخسف بالمشرق، وخسف بجزيرة العرب، ونار تخرج من قعر عدن تسوق - أو: تحشر - الناس، تبیت معهم حيث باتوا، وتقیل معهم حيث قالوا)) مو سليم وپىئشەوا ئەحمەد. واتە: رۆژى قىامەت بەرپا نابىت تادە بەلگەونىشانە نەبىن.. ھەلھاتنى خۆر لەخۆرئاووہ، ھاتنى (دابە الأرض) یشى لەوہدە بەلگانە ژمارد (ئىبنى كەسىر) دەلى: ئەم (دابە الأرض) لە ئاخرو ئۆخرى دونیاوہ پەيدا دەبى، كاتى كەخەلک دەبىتە فەسادكارو ئاینى پاستى خوادەگۆرەنەوہ بەرىچكەو بىردۆزى مروۋە كەردەكان، ھەندى دەللىن: لە مەككەدا سەرھەل ئەدا، ھە ندىكى دىكە دەللىن: لە نزىكى شارى مەككەوہ، (ئىبن عباس) دەلى: لە دەورووبەرى دۆلەكانى (توھامە) دا دەبى. (تەبەرى) دەلى: ئەو دابەيە پەيدا دەبى و قسەلەگەل خەلک دەكاودەلى: (إن الناس كانوا بآياتنا لا يوقنون).
جەشرى ستەمكاران لە رۆژى سەلادا:

ئىنجا دىمەنىكى دواروژ باس ئەكا و ئەفەرموى: ﴿**ويوم نحشر من كل أمة فوجاً**﴾ باسى ئەو رۆژە بكە كە ئىمە لە ھەموو ئوممەتىك خەلكىكى زۆر كۆ ئەكەينەوہ بۆ حىساب وكىتاب ﴿**ممن يكذب بآياتنا فهم يوزعون**﴾* **حتى إذا جاؤا**﴾ لەوانەى كە لەئايەتەكانمان نكوليان ئەكرد، بەدرويان دەزانين ، ئىنجا رادەگىردىن تاكاتى ھەموو دىن رىز دەبن و خە دەبنەوہ و ئامادەى حىساب و لىكۆلینەوہ دەبن ﴿**قال اكذبتم بآياتي**﴾ ئەو جا خوا ئەفەرموى: ئايا ئىوہ نكولى ئايەتەكانى ئىمەتان كەرد كە بەپىغەمبەرئانمان دابوون؟ ﴿**ولم تحيطوا بها علماً**﴾ بى ئەوہى كە زانستىكتان پىيان بوويىت ﴿**أما إذا كنتم تعملون**﴾ ياخۇ ئىوہ لەدونىادا چىتان دەكرد؟! ئەى نەدەبوو لەم رۆژە گەورەيە بترسن، تا بىرى بكەنەوہو خۆتان دوچار نەكەن ﴿**وقع القول عليهم بما ظلموا**﴾ سەرەنجام بەھوى شىركيانەوہ بېراروفەرمىانى سزايان بۆھات وئەوقەيان بوو ﴿**فهم لا ينطقون**﴾ ئىترەيچ قسەيەكيان بۆناكرى، واتە: چونكە ھىچ بېرووبىيانوويەكيان نەماوہ، دەميان مۆردەكرى و، ناتوان ھىچ قسەيەك بكەن ﴿**ألم يروا أنا جعلنا الليل ليسكنوا فيه والنهار مبصرًا**﴾ ئايا ئەوانە نابىن كە ئىمە شەومان بۆ ئارامى ئەوان داھىناوتارىك كەرد، تا لەھەول و كۆششەكانى رۆژيان جەوینەوہ ،وہرۆژىشمان بەرووناك داناوہ، تازيان و ژىواريانى تياپەيدا بكەن؟! ﴿**إن في ذلك لآيات لقوم يؤمنون**﴾ بەراستى لەودياردانەدا چەندىن بەلگەونىشانە ھەيە بۆ گەلەك كەئامادەبى ئيمان وېروابىنى چونكە ھەركەسىك تۆزىك لەگۆرانی شەوورۆژ بەوردى بىرىكاتەوہ دەبى بېوا بىنى بە توانايى و دەسەلاتى خوا.
رۆژەنالا بەرەكانى قىامەت و پاداش و تۆلە:

﴿**ويوم ينفخ فى الصور**﴾ ئەو رۆژە وەبىرىنە ئەى موھەممەد ﷺ! كە فوئەكرى بەشەپپوردا بۆمراندنى ھەموان. (قورتوبى) ئەلى: (والصحيح فى الصور: أنه قرن من نور ينفخ فيه إسرافيل) قال مجاهد: كهيئة البوق، وقيل: هو البوق بلفظ أهل اليمن). (ئىبن جرير) ئەلى: (والصواب من القول فى ذلك عندنا ما تظاهرت به الأخبار عن رسول الله ﷺ أنه قال: ((إن إسرافيل قد التقم الصور وحنى جبهته، ينتظرمتمى يوم ينفخ)) ئىمامى ئەحمەد ۷۳/۳.
﴿ففرع من فى السموات ومن فى الأرض إلا من شاء الله﴾ جا ھەركەس لەئاسمانەكان و لەزەويدا ھەيە ترس و

بیمیکی زور دایده گری و هه موو ئه مرن، جگه له وانه که ویستی خوا وایه نه ترسن و بمینن "له نیو فریشتو په یامبه ران وشه هیدان" ﴿وکل اتوه داخرین﴾ ئیتروای زیندوو کردنه وه هه موو به ملکه چی و به زه لیلی دینه لای نهو. به لی (ئیسرافیل) به فه رمانی خوا له ئاخرو ئوخری دونیادا، بو ترساندنێ خه لک فوو به شه پیووردا ئه کاو، ئه وسه ئیتریقیا مه ت له سه رخا پرکاران هه ئه سێ، ئیت ئه وکاته پیغه مبه ران و فریشته کا نی نه بی، ته واوی خه لکا نی ئاسمان وزه ویی گشت ده مرن، ئه و دیارده سامنا که یه پی ئه ئه لێن: (نفخة الفزع)، پاشان بوجاریکی ترفووده کریته وه به (صور) دا بو مردن (نفخة الصعق)، دیسانه وه بو جاری سیهه م بو ئاماده بوون له بهر ده م پهروه ردگارا (نفخة النشور). ئیمامی (موسلیم) ئه م فه رموده یه دینی: ((یخرج الدجال فی امتی فیمکث اربعین، لا ادری اربعین یوما، او اربعین شهرا، او اربعین عاما- فیبعث الله عیسی ابن مریم -کأنه عروة بن مسعود- فیطلبه فیهلکه. ثم یمکث الناس سبع سنین، لیس بین اثنین عداوة، ثم یرسل الله ریحا باردة من قبل الشام، فلا یبقى علی وجه الأرض احد فی قلبه مثقال ذرة من خیر، او ایمان إلا قبضته، حتی لو أن احدهم دخل فی کبد جبل لدخلته علیه حتی تقبضه. قال: -ای عبد الله بن عمرو- سمعتها من رسول الله ﷺ قال: فیبقى شرار الناس فی خفة الطیر وأحلام السباع، لا یعرفون معروفًا، ولا ینکرون منکرا، فیتمثل لهم الشیطان فیقول: الا تستجیبون؟ فیقولون: فما تأمرنا؟ فیأمرهم بعبادة الأوثان وهم فی ذلك دار رزقهم، حسن عیشهم، ثم ینفخ فی الصور فلا یسمعه أحد إلا أصغى لیتا ورفع لیتا - واللیت: صفحة العنق وهی جانبه-. قال: وأول من یسمعه رجل یلوط حوض إبله - ای یطینه ویصلحه- قال فیصعق، ویصعق الناس ثم یرسل الله -أوقال ینزل الله - مطرا كأنه الطل -أوقال الظل. الطل: المطر الخفیف، -نعمان الشاک- فتنبت منه أجساد الناس، ثم ینفخ فیه أخرى فإذا هم قیام ینظرون، ثم یقال: یا ایها الناس! هلموا إلی ربکم، وقفوه منکم إنهم مسئولون. ثم یقال: أخرجوا بعث النار، فیقال: من کم؟ فیقال: من کل الف تسعمائة وتسعة وتسعین، قال: فذلك یوم یجعل الولدان شیبًا، وذلك یوم یکشف عن ساق). ﴿وترى الجبال تحسبها جامدة﴾ له کا تی نه فحه ی یه که مه دا تو کیوه کان ئه بی نی وا ده زانی ت وه ستاون و ناجولین و ته کان ناده ن و "وه جاران تابتن" ﴿وهی تمرمر السحاب﴾ که چی وه هه ور به توندی دین و نه پون و له جو له دان و له جی ئی خو یان ترازون وه ده فه رموی: (وتسیر الجبال سیرا) واته: ئه وه نده به په له نه پون تو واته زانی تابتن ﴿صنع الله الذی اتقن کل شی﴾ ئه وه ش کار ی ئه وخوا یه که هه موو شتیکی زور به ری کویبکی دروست کردوه ﴿انه خیر بما تفعلون﴾ به راستی ئه وزاته زور نا گایه به هه رکار ی ئیوه بی که ن چاک و خراپ ﴿من جاء بالحسنة فله خیر منها﴾ جا ئه وه ی کار ی چاک بکا و به وه شه وه بی بولا مان، ئه وه پاداشی له وه چاکتو به رزتریان، بو هیهه ﴿وهم من فزع یومئذ آمنون﴾ له ناره حه تی و ترسی ئه ور وژه ئه مین و پاریزراوو بی باک ئه بن وه ده فه رموی: (لا یحزنهم الفزع الا کبر) ۲۱/۳۳. ﴿ومن جاء بالسینة فکبت وجوههم فی النار﴾ به لام ئه وکه سه ی به تاوان و کار ی خراپ و به ده وه دیت، ئه وه به سه ررودا ده خرینه نیونا گر ﴿هل تجزون إلا ما کنتم تعملون﴾ پیان ئه وتر ی: ئایا پاداشتان هه به پیی کار و کرده کا نتان نادریته وه؟!.

فه رمان به په رستنی خوا و بانگه واز به قورنات:

له م ئایه تانه شدا فه رمان ده دات که ته نها پهروه ردگاری که عبه به رستی: ﴿إنما امرت ان اعبد رب هذه البلدة الذی حرمها﴾ واته: پیان بلی: به راستی من ته نها فه رمانی ئه وه م پیکار وه که هه پهروه ردگاری ئه م شار هیه (مه که که) به رستم، که خوا ریزی لینا وه، کوشتنی مرو و گیاندارانی تیا یاسا گر کردوه، وه ده فه رموی: (فلیعبدوا رب هذا البیت الذی اطعمهم...) ۱۰۶/۳. ﴿وله کل شی﴾ هه رچی له بوونه وه ردا هیه هه ر هی خوا یه، وانه:

هەرچی شته په یوه نندی به وده هیهو، هره نه ویش دروستی کردووه، هره نه ویش خاوه نیه تی، بی شهریک بی وهاو ده **﴿وامرت ان اکون من المسلمين﴾** فرمانم پیکراوه که له موسلمانان بم و تهنابو نه و مملکه چ بکهم **﴿۲۱﴾ وان اتلوا القرآن** فرمانیشم پیکراوه که قورئان بخوینم به سرخه لکداو پییان رابگه یه نم **﴿فمن امتدی فانما یهتدی لنفسه﴾** ئینجا نه و دی به قورئان ریئوین بی، نه و ده هره بو خوی ریئوین نه بی و "که لک و سووده که ی بو خوی نه گه ریته وه" **﴿ومن ضل فقل إنما انا من المنذرين﴾** نه و ده ش گومر ابو، پی بی بلی: من تهنه له ترسینه رانم "کارم وه کار ی پیغه مبه رانی تره، ئیر کی به گویم نه کات و، کییش سه ریچیم لی نه کات، ناره زوی خو یه تی، وه ده فهرموی: (فانما عليك البلاغ...) **﴿۲۲﴾ وقل الحمد لله﴾** نه ی موحه ممه د **﴿بلی: ته وای سوپاس وستایش له سه ر نیعمه تی پیغه مبه ری تی و هیدایه ت﴾** **﴿سیریکم آیاته﴾** له ناینده یه کی نزیکدا به لگه و ده سه لاتی خو یتان نیشان نه دات له بوونه و ردا، وه ده فهرموی: (سنریهم آیاتنا فی الافاق...) ۵۳/۴۱. **﴿فتعرفونها﴾** جا شاره زایان نه بن و ده یانناسنه وه ودانیان و پییدا نه نین وه ده فهرموی: (وفی الأرض آیات للموقنین وفی أنفسکم افلا تبصرون) ۲۱-۲۰/۵۱. **﴿وما ربک بغافل عما تعملون﴾** بیگومان په روه ردگاری تو غافل و بی ناگا نیه یه وله و کار و کرده یه ئیوه نه نجامی دهن "نه گه رچی توله ش دوا بخت بو نه و کاته که خوی بو ی دیاری کردون". هه زار ره حمه ت له پی شه و (نه حمه د) که سه باره ت به ناگای خوا له م دوو هوئرا و ده یه ده لی:

إذا ما خلوت الدهر يوماً فلا تقل

خلوت ولكن قل على رقيب

ولا تحسبن الله يغفل ساعة

ولا أن ما تخفى عليه يغيب

له (۱۴۱۶/۱۲/۱) ک به رامبه ر (۱۷ / ۴ / ۱۹۹۹) له م سوورده ته بوومه وه له هه له بجه،

له راگه یان دنی بزوتنه وه ی ئیسلامی.

(والحمد لله اولا وآخرا).

*** **

۲۸- سوورده تی (قه‌سه‌س له

مه که ییبه و (۸۸) نایه ته

به ناوی خوی به خشه رو دلوفان

سوورده تی (قه‌سه‌س) یش وه هاوینه کانی خوی، بایه خ وگرنگی به لایه نی: بیرو باوه رو، په یام و، زیندوو بوونه وه ددا. نه م سوورده ته وه راقیه ک بی وایه بو سوورده تی (شوعه راء، نه مل)، وه ته و ره که ی به ده وری بیرو باوه ری هق و ناهق دایه، ملکه چ بوون بو سونه تی خوی گه وه، ململانی له نیوان سوپای خواو، له شکری شه یتاندا، داستانی فیرعه ونی سته مکارو ملهو و ریسوا کردنی گه له که ی، موسا و هه له کانی له پی ناوی رزگار کردنی گه ل و نه ته وه که یدا، نه وسا هه وال وچیروکی قاروونیش دیت.

سہرگروشتہی موسا و قہ و مہ کہی لہ گہ ل' فیرعہ ون :

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ* طسم﴾ نَم جوڑہ پیتانہ گہ ل' جار باسماں لیوہ کردوون، لیڑہش و اتاکہی ہر ٹوہیہ کہ: قورٹان موعجیزہیو، ہرلہم جوڑہ پیتانہ پیکھاتوہ، دہفرموون ٹیوہش وینہی بینن ﴿تِلْكَ آيَاتِ الْكِتَابِ الْمُبِينِ﴾ نَم ٹایہ تانہ، گشت ٹایہ تی قورٹانیکی روون و ناشکرا یہ، یان روون کہرہوی ریبارو پیگاہی ﴿تَلْتَلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبَا مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ﴾ ٹیمہ لہ و قورٹانہ دا بہشیک لہ داستاں و ہوالی موسا و فیرعہ و نت بہراست و رہا بو ٹہ خوینینہ وہ ﴿لَقَوْمٌ يُؤْمِنُونَ﴾ نَم ہہوالہیش کہ لک بہخش ٹہبی بو گہ لیک کہ ٹیمان و بہروا بینن و نامادہ بن سوودی لیوہریگرن، وک ٹہفرموی: (نحن نقص عليك احسن القصص) ۳/۱۲ ﴿إِنْ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي

الْأَرْضِ﴾ بیگومان فیرعہ ون یاخی بو و دہعیہی بہسہر ولات و خہ لکی سہرزہ مینی میسر دا کرد ﴿وَجَعَلْ أَمَلَهَا شِيعًا﴾ وہ خہ لکہ کہشی لہ حہق ترازان و کردیہ دہستہ دہستہ و جودایی دروست کرد لہ نیوانیاندا، دہرنجام بوونہ چہند گروپ و، ہریہ کہشیان لہ ہہولی پوچہ لکردنہوی فرت و فیلی ٹہوی تردا بو، پاشان فیرعہ ونیش ٹہو تہفرہ قہیہی قورٹہ و ہو کردنیہ خزمہ تکاری خوی! ﴿يَسْتَضَعِفُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ﴾ ہہندیکیانی (بہنی ئیسرائیل) لاوازو بیہیزو ریسواو زہلیل ٹہ کرد شہوو پوڑ خزمہ تی خوی و قیبتیہ کانی پیدہ کردن ﴿يَذِبحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ﴾ جگہ لہ و ہش نیرینہ و کورانیانی سہر ٹہبری کاتی کہ لہ دایک ٹہبوون، نہوہ قارہمانیکیان لیٹہ لکہوی و دہسہ لاکہی لی بسینی بوہ خہ لکیکی زوری کردہ چاودیرو ہہر ژنی نیرینہی دہبوو سہری دہبری و، ژنانیشی بہزیندووی پادہ گرت بوخزمہ تگوزاری و کارہ کیری ﴿إِنَّهٗ كَانَ مِنَ الْمُسْدِينَ﴾ بہ راستی ٹہو لہ ٹیکدہران و موفسیدان بوو پیشہی ہہر توقاندن و پیاو کوشتن ولہ سیدارہ دان بوو. پاش ٹہوی

سُورَةُ الْقَصَصِ

الْمِيدَانِ

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِّنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ ؕ آمَنُونَ ﴿٨٨﴾ وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَسَبَتْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ أَنْ أُعِيدَ رَبِّ هَذِهِ الْبَلَدِ الَّذِي حَرَمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ ؕ وَأَمْرُهُ أَنْ تَكُونَ مِنَ السَّالِمِينَ ﴿٩١﴾ وَأَنْ تَتْلُوا الْقُرْآنَ فَتَنَ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ؕ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيدُ ؕ ؕ إِنِّيهِ فَعَرَفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ يَعْلَمُ ؕ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

سُورَةُ الْقَصَصِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسم ﴿١﴾ تِلْكَ ؕ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ تَتْلُوا عَلَيْهِا مِنْ نَّبَا مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْ أَهْلَهَا شِيعًا يَسْتَضَعِفُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يُذِبحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهٗ كَانَ مِنَ الْمُسْدِينَ ﴿٤﴾ وَرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِيكَ اسْتَضَعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٥﴾

۲۸۵

خوای گہورہ باسی بہہرہ کانی خوی بہسہر بہنی ئیسرائیلہ وہ ٹہکاو، ٹہفرموی: ﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا فِي الْأَرْضِ﴾ ٹیمہ ٹہمانہوی بہ سہر کزو لاوازانی رووی زہوی (بہنی ئسرائیل) منہت بنین رزگار یان بکہین لہ شالوی فیرعہ ونی داگیرکہر ٹہگہرچی ٹہو ہہر ہہولی بنہر کردنی دہدان، ہہر ٹہمہش مہبہستہ کہلہ سورہتی (۱۳۷/۷) دا دہفرموی: (ومت كلمه ربك الحسنی علی بنی إسرائيل) جا لیڑہدا باسی ٹہوہ ناکات ہوی چی بوو سہرہنجام گہ لیک کہسی لہ بہنی ئیسرائیل کردہ پیشہوا؟ ہہرہک باسی جوڑی میراتہ کہ ناکات، بہلام لہ سورہتی (۲۴/۳۲) دا: (وجعلنا منهم أئمة يهدون بأمرنا لما صبروا وكانوا بآياتنا يوقنون) دہست نیشان کراوہ کہ: تہنہا خوگرتن و متمانہ بہخو (صہبر) و (یہقین) سی تہواو بوو بوونہ پیشہوا، دہستکوت و میراتہ کہش لہ سورہتی (۱۳۷/۷) دا: (و اورثنا القوم الذين كانوا يستضعفون مشارق الأرض ومغاربها..) وہ لہ (۵۷-۵۹) دا: (کم ترکوا

من جنات و عیون و زروع و مقام کریم و نعمة كانوا فيها فاكهين كذلك واورثناها قوما آخرين) وه له سورته تى (۴۴/۲۵- ۲۸) دا: (فأخرجناهم من جنات و عیون و كنوز و مقام کریم كذلك واورثناها بنى إسرائيل) ررون كراوده ته وه. ﴿وَجْعَلِهِم

انمة﴾ ده مانه ویّت بیانکینه پیښه وای دین و دونیا، وه كه نه فهرموی: ﴿وَجْعَلِهِم ملوكا﴾ ۲۰/۵ م ﴿وَجْعَلِهِم الوارثين﴾ وه بیانکینه میراتگرانى فیرعه ون، نه و له ناو بهرین و، نه مان بینه خاوه نى و لات وه كه نه فهرموی: (و تمت كلمة ربك الحسنی على بنى اسرائیل) ۱۳۷/۷. ﴿وَنُمَكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ ده مانه وی نه وانه له وسه رزه ویه دا ده سه لات و حکومه تیان بوساز بکهین، تا ده سه لاتى و لاتى میسر بگرنه ده ست و به بهرنامه ی خوا حوکم بکهن ﴿وَنُرِيْ فِرْعَوْنَ وَ هَامَانَ وَ جُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾ وه نه وه ی كه فیرعه ون و هامان و له شكره كه یان لیى نه ترسان نیشانیان

بدهین، به لى.. سهرنجام هر وایش بوو، وه نه م نال و گوږه یش كه تو ده یینى نه مرو نه وه پاشایه، سبه ینى گه دایه هه رسونه تیكى نه گوږاوى خوایه، وه كه ده فهرموی: (و تلك الايام نداولها بين الناس) ۱۴۰/۲. فارس و روم چ ده سه لات و توانایه کیان هه بوو؟! سهریكه چوڼ توزیان به ناسمانا رویش، مولك و سامانیان به (با) چوو، به هوى سته می گه له كه یانه وه، دواى نه وانیش ده وله تیكى نیسلامی هاته جیگیان، نه وانیش زیان هه رچه نده زیان، پاشان، عوسمانلى یه كان، دواتر كاتى له نیسلامه كه یان خاوبونه وه نه وروپا به سهریاند ا زال بوو.

خوا دایكى موسای تیگه یاند چوڼ موسا لادبات:

ئینجا خوا باسى به شىك له به هره كانى خو ی به سهر موسا وه كات: ﴿وَ اَوْحِنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيْهِ﴾ ئیمه خستمانه دلى دایكى موسا وه كه شیرى بدا ﴿فَإِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَالْقِيَهُ فِي الْيَمِّ﴾ جا كه له (موسا) ترست بوو - فیرعه ون و سیخوره كانى پیى بزائن - بیخه ناوسند و قیكه وه و بیهاویره ناو ده ریای (نیل) وه. (ئیین

وَنُمَكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَ نُرِيْ فِرْعَوْنَ وَ هَمْلَنَ وَ جُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾ وَ اَوْحِنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيْهِ فَإِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَالْقِيَهُ فِي الْيَمِّ وَ لَا تَخَافِ وَ لَا تَحْزَنِيْ إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَ جَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾ فَالْقِطْعَةُ أَلْ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَ حَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَ هَمْلَنَ وَ جُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿٨﴾ وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي لِي وَلَكِ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَ هُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَرَجًا إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَّبَّنَا عَلَيَّ فَلْهَآ لَتَكُوْنُ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٠﴾ وَقَالَتِ لَأُخِيْهِ فَصِيْهِ فَصُرْتُ بِهِ عَنْ جُنْبٍ وَ هُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾ وَ حَرَمْنَا عَلَيْهِ الْأَمْرَاضَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُوْنَهُ لَكُمْ وَ هُمْ لَهُ نَصْحُوْنَ ﴿١٢﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَىٰ تَقْرَعِيْنَهَا وَ لَا تَحْزَنَ وَ لِنَعْلَمَنَّ أَنَّكَ وَ عَدَلُّهُ حَقٌّ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿١٣﴾

عه باس) نه لى: مالى دایكى موسا له سهر ده ریای (نیل) بوو. ﴿وَ لَا تَخَافِ وَ لَا تَحْزَنِيْ﴾ وه نه برسه و، نه غه میشت بو یبى ﴿إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ﴾ چونكه به راستی ئیمه نه یگیرینه وه لات و هه رخوت نه بیته دایه نى ﴿وَ جَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ له نایینده شدا ده یكهین به یه كى له پیغه مبه ران نه یئیرین بولای نه و سهر كه شه.. به لى نه ویش سند و قیكى هینا و موسای خسته نیو لانكىكى بچوكه وه، جابه موسا وه هه لی دایه ناوده ریاكه وه!! ﴿فَالْقِطْعَةُ أَلْ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَ حَزَنًا﴾ ئینجا داروده سته و بنه ماله و خیزانى فیرعه ون هه لیان گرته وه، تاسه رهنجام بیته دورژمن و مایه ی دلنیگه رانی و خهفت و تیاجوونیان، (اضواء البیان) نه لیّت: پاش هه ولیكى زور بوم ده كهوت كه (ل) سی (لیكون)، (ل) سی (كى) یه، واته: بو ته علیه وه ئایه تی: (وما تشاؤون إلا ان یشاء الله) هه نه وه ده گه یه نیّت، چونكه به راشكاوی ده یگه یه نیّت كه ویست وئیراده ی خواى بالاده سته به سهر ویست وئیراده ی بنده دا، نه وه تا فیرعه ون

وبنه ماله که ی نه یانه وی موسا بکه نه کوپی خو یان و سوو دیان پی بگه یه نیّت (عسی ان ینفعا...) که چی خوی گه وره ویستی کی تری هیهو، دهیه وی رهگ و ریشه ی نهو دام و دهز گایه ی پی ده ری نی!! تی بینی: شه نقیطی خاوه نی (اضواء البیان) یه کی که له وانه ی که نکو لی بوونی (مه جان) نه کات له قور ئاندا ﴿ان فرعون و هامن و جنودهما کانوا خاطئین﴾ بیگومان فیرعه ون و هامن و له شکره که یان تا وانبارو خه تا کار بوون، خه لکی کی زوریان به کوشتا بوئه وه ی دهسه لاته که یان نه روا، که چی موسایان له مالی خو یاندا گه وره کردو، ده رنجامیش هر نهو ریشه ی ده ره یان! وهک له سووره تی (۲۵/۷۱) دا: (مما خطیئاتهم اغرقوا فادخلوا ناراً...) هاتووه، وه له سووره تی (۳۶/۶۹-۳۷) دا: (ولا طعام الا من غسلین لا یأکله الا الخاطئون) هاتووه، وه له سووره تی (العلق) دا هاتووه: (ناصیه کاذبه خاطئه) وه له سووره تی (یوسف) دا هاتووه: (انک کنت من الخطئین) ﴿و قالت امرأة فرعون قرة عين لی و لك﴾ به لی موسا هی نرایه به ردهستی فیرعه ون، نهویش ویستی بیکوژی، به لام خیزانه که ی فیرعه ون (خاتو ئاسیه) نه یه یشت و تی: نه م کوپه مایه ی رووناک ی چاوی من و تو یه چاو روونیه که بوهر دو کمان ﴿لا تقتلوه﴾ مه ی کوژن ﴿عسی ان ینفعا او نتخذہ و لدا﴾ به لکو له ئایینه ددا سوودی بو مان هبه ی، وه یان بیکه یه کوپی خو مان به باوی خانه واده ی پاشایه تی نهو سه رده مه، وه ژنه که یشی مندالی نه نه بوو ﴿و هم لا یشعرون﴾ نه وان هیچ ئاگاشیان لی نه بوو چیده که ن دهستی قه در چونه و سه ره نجامیان چی لی دیت به ده ست موسا وه.

موسا که و ته وه دهستی فیرعه ون:

﴿واصبح فؤاد ام موسی فارغ﴾ نهو سا دلی دایکی موسا ههستی به بی تاقه تی کردو له هه موشتی خالی بوو جگه له موسا بیر ی هیچ شتی کی لانه مابوو وهک (موجاهیدوئین عه بیاس) ده لئین. ﴿ان کادت لتبدي به﴾ به راستی له وانه بوو بیدر کی نی و به ئاشکرا بل ی نه مه کوپی منه، به تایی بهت نه و کاته ی که که و ته وه دهستی فیرعه ون ﴿لولا ان ربطنا علی قلبها﴾ نه گهر ئیمه دلیمان ثابت و قایم نه کردایه ﴿لتکون من المؤمنین﴾ تا له وانه بی ت که بروایان به به لی نی خوا هیه، نه وه ی کاتی خو ی (انارادوه الیک) سی فهرموو ﴿و قالت لأخته قصیه﴾ به خوشکه که ی موسای وت: سو راخی بکهو به دوایدا برؤ، دهنگوباس و هه والی بزانه بو م ﴿فبصرت به عن جنب و هم لا یشعرون﴾ جا نهویش چوو بو هه وال زانی نی، ئینجا زور به ژیرانه نه رو یشت و له که نار ی که وه بی نی و نه وان ههستی ان نه کرد ﴿و حرما علیه المراضع من قبل﴾ وه له پیش ره تکر د نه وه ی بو لای دایکی، گشت ژنی کمان له سه ر یاساغ کرد، نه وانیش که و تنه هه و لدان بو ی، نه و جا خوشکه که ی که زانی بو ژنی ده گهر ی م مه کی بمژی ﴿ف قالت هل ادلکم علی اهل بیت ی کفلونه لکم﴾ زور به حه کی مانه وتی: ئایا ده تانه وی خانه واده یه کتان پی بناسی م که نهو مناله تان بو به خ یو بکات و ده سه به ری بی ت؟ ﴿و هم له ناصحون﴾ و خیرخوازو دلسوزیش بن بو ی به لی خوشکه که ی چوو بو لای دایکی موسا و، هه ردوو پی که وه هاتن بو مالی فیرعه ون، دیتی واموسا نه گری، نهویش دای به دهستی دایکیه وهو، مه کی خسته ده میه وهو گرتی و، نه وانیش دیاری به کی زوریان دایه و به موسا وه گه رایه وه بو مال، وهک نه فهرمو ی: ﴿فرددناه الی امه کی تفر عینها و لاتحزن﴾ بهو شیوه یه موسا مان گیرایه وه لای دایکی - دوا ی نهو هه موو ژان سزا و نازاره ی دیتی - تا چاوی روشن و دلی فینک بی ته وهو خه م نه خوا ﴿و لتعلم ان وعد الله حق﴾ بشزانی که به لی نی خوا هه ق و راسته ﴿ولکن اکثر هم لا یعلمون﴾ به لام زورترینی خه لک نه یانده زانی موسا ده گیرینه وه بو لای دایکی.

به دهستی موسا پیاویکی (قبتی) کوزرا:

به‌لی.. موسا ورده ورده پله‌کانی مندالیی و، لایه‌تی خوی نه‌بری و پیده‌گا، وه که نه‌فرموی: ﴿**لَمَا بَلَغَ أَشُدَّهُ** **وَاسْتَوَىٰ**﴾ کاتی دواي چه‌ندسالی که پیش پهمبرایه‌تی پیبه‌خشی ﴿**وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ**﴾ هر ناب‌ه‌وشیوه‌یه پاداشی چاککاران نه‌دینه‌وه ﴿**وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا**﴾ موسا له‌کاتی خه‌فله‌تی خه‌لکی شاردا خوی کرد به نیو شاردا. (ئین عه‌باس) نه‌لی: نه‌وده‌مه کاتی نیومرو بوو، خه‌لکی هه‌موی چوو بوو بۆ ئیسراحت و هه‌وانه‌وه ﴿**فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ**﴾ دیتی دوو پیاو جه‌نگیانه‌وه له‌یه‌ک نه‌ده‌ن جووله‌که و قبتیه‌ک ﴿**هَٰذَا مِنْ شِيعَتِهِ وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ**﴾ نه‌مه‌یان له‌تایه‌فه‌وه هۆزی په‌یره‌وانی خویبوو (بنی اسرائیل)، نه‌ویتیشیان له‌ده‌سته‌ی دورنمانی بوو، له‌پیاوانی فیرعه‌ون (قبتی) یه‌ک بوو ﴿**فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ**﴾ نه‌وه‌ی که له‌هۆزو کۆمه‌لی خویبوو هانای بۆ موسا بردوو داوای یارمه‌تی لیکرد که له‌ده‌ستی دورننه‌که‌ی رزگاری بکات ﴿**فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ**﴾ موسا به‌په‌له‌ چوو به‌هاواریه‌وه، به‌توندی مشتکه‌کۆله‌یه‌کی لیدا به‌لکو لیکنه‌وه ﴿**فَقَضَىٰ عَلَيْهِ**﴾ که چی که‌وته زه‌ویی و کوشتی ﴿**قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ**﴾ موسا په‌شیمان بووه‌وه له‌به‌ر خویه‌وه وتی: نه‌مه کاری شه‌یتانه، واته: نه‌ورقی به‌له‌سانم، نه‌گه‌رنا وام لی‌نه‌ده‌دا ﴿**إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ**﴾ به‌راستی نه‌وه‌دورننه‌کی گومراکه‌ری ناشکرایه ﴿**قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي**﴾ **فاغفر لی** موسا په‌شیمان بوویه‌وه وتی: په‌روه‌ردگاری من! به‌راستی من سته‌م له‌خۆمکرد، ساتویش لیم ببوره و بمبه‌خشه ﴿**نَفَرَ لَهُ**﴾ جاخوایش لی خۆشبوو، چونکه ده‌ست نه‌نقه‌ست لی‌نه‌دابوو ﴿**إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ**﴾

﴿**لَمَا بَلَغَ أَشُدَّهُ**﴾ وَأَسْتَوَىٰ ۖ أَلَيْسَ لَهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ شِيعَتِهِ وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ ۖ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ ۖ فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ ۖ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ ۖ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ۖ فَاغْفِرْ لِي ۖ فَغَفَرَ لَهُ ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَن أَكُونَ ظَهِيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ ﴿١٧﴾ فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ ۖ فَإِذَا الَّذِي اٰسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ ۚ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُّبِينٌ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا أَن أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَّهُمَا قَالَا يَمْوَسَىٰ ۖ أَرِيدُ أَنْ نَقْتُلَكَ ۖ كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ ۖ إِنَّ رَبَّكَ لَآ أَن تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تَرِيدُ أَنْ نَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٩﴾ وَجَاءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ ۚ قَالَ يَمْوَسَىٰ ۖ إِنَّكَ أَلَمَّا لَا تَأْتِمُرُونَ بِكَ لِتَقْتُلُوهُ ۖ فَأَخْرَجَ إِلَىٰكَ مِنَ النَّصْحِينَ ﴿٢٠﴾ فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ ۚ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾

به‌راستی نه‌وخوایه زاتیکی زۆر لی‌بوردی میهره‌بان و دلاویه ﴿**قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي**﴾ موسا وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگار! به‌حه‌قی چاکه‌ت له‌سه‌رم موه‌فه‌قم بکه ﴿**فَلَن أَكُونَ ظَهِيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ**﴾ نه‌وسا هه‌رگیز نابمه پشتیوانی کافرو تاوانکاران.

موسا له‌به‌ره‌قه‌تله‌که ترسی لینیشت:

﴿**فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ**﴾ نه‌وسا ترس و بیم موسای داگرت له‌وشاره‌دا " که پیاوه‌که‌ی تیاکوشتوو " ده‌سووپایه‌وه و چاوه‌روانی‌ده‌کرد ﴿**فَإِذَا الَّذِي اٰسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ**﴾ کتوپره‌ره‌ئه‌وه و پیاوه‌ی که‌دوینی داوای کۆمه‌کی لیکرد و موسا فریای که‌وت ﴿**يَسْتَصْرِخُهُ**﴾ دووباره‌ه‌واری بۆ هی‌ناو داوای یارمه‌تی لیکرد! له‌گه‌ل قبتیه‌کی تردا به‌شه‌ره‌ه‌اتبوو، جاکاتی که‌موسای چاوکرد، به‌ده‌نگیکی به‌رز ه‌واری لیکرد فریای بکه‌ویت ﴿**قَالَ لَهُ**﴾

موسیٰ انك لغوی مبین ﴿موسا چوو به‌هاواریه‌وه وپی‌وت: به‌راستی تو به‌ناشکر اپایویکی شهره‌نگیزو خراب ولاپریت ﴿**فلما ان اراد ان يببطش بالذی هو عدو لهما**﴾ ئینجا کاتی که موسا ناچار بوو ویستی هیرش به‌ری بؤئه‌وه‌ی که دوزمنی همدوکیانه‌وه به‌ری لی‌بگری ﴿**قال یاموسی اترید ان تقتلنی کما قتلت نفسا بالامس**﴾ که چی (به‌نی ئیسرائیل) یه‌که وایزانی ده‌یه‌وی ئه‌وبکوزی، بویه وتی ئه‌ی مووسا! نایانه‌ته‌وی منیش بکوزیت هه‌روه‌ک دوینی پی‌اوکت کوشت ﴿**ان ترید الا ان تكون جبارا فی الارض**﴾ دیاره هه‌رئه‌ته‌وی ببیته ده‌سه‌ل‌تدارو زۆردارو سته‌کار له‌ پروی زه‌وی‌دا، کاتی کابرای قیبتی بیستی قوزتیه‌وه‌و، هه‌واله‌که‌ی گه‌یاند ه‌کوشکی فیرعه‌ون ﴿**وما ترید ان تكون من المصلحین**﴾ وه‌ تۆناته‌وی له‌ چاکسازان بیت "له‌وانه‌ی هه‌رده‌م ئیسلاح ئه‌که‌ن" ﴿**وجاء رجل من اقصى المدينة یسعی**﴾ دوی ماوه‌یه‌ک پی‌اوکت له‌ په‌رگه‌ی

شاره‌وه به‌هه‌له‌ده‌وان هات وخوی گه‌یاند موسا ﴿**قال یا موسیٰ ان الملائمات یاترونک لیقتلونک**﴾ و وتی: موسا! وش یاربه! به‌راسه‌تیی پی‌اوه‌ن اودارو ده‌سه‌ل‌تداره‌کانی "فیرعه‌ون" دانیش‌توون وقسه‌ده‌که‌ن بۆکوشتی‌تۆ ﴿**فاخرج انی لک من الناصحین**﴾ ده‌سا له‌شار ده‌رچۆ، چوون من له‌دلسۆزانم بۆتۆ، له‌گیم بکه.

مووسا ده‌گاته مه‌دیهن و په‌زی دوو کیره که ناو ده‌دات:

﴿**فخرج منها خائفا یترب**﴾ ئه‌وجا موسا ده‌ست به‌جی به‌ترسه‌وه له‌ شارده‌رچوو، چاوه‌پوانیش بوو که شتی روویدات بویه به‌نیگه‌رانی‌هه‌ر به‌ولاوبه‌ولای خۆیدا ده‌پروانی ﴿**قال رب نجنی من القوم الظالمین**﴾ وتی: په‌روه‌ردگاری من له‌وخه‌لکه سته‌مکارانه‌ رزگارم که ﴿**وما توجه تلقاء مدين**﴾ جا کاتی مووسا شاره‌که‌ی به‌جیه‌نیش و، به‌ره‌و شاری مه‌دیهن رووی نا، خۆشحال بوو ﴿**قال عسی رب ان یهدیني سواء السبیل**﴾ زۆر به‌سۆزه‌وه وتی: ئومیده‌وارم که په‌روه‌ردگارم رینمونییم بکات بۆ پاسته‌ری.

﴿**وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ**﴾ ﴿٢٢﴾ ﴿**وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِّنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّىٰ يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأُبْرَأَا شَيْخٌ كَبِيرٌ**﴾ ﴿٢٣﴾ ﴿**فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَتَيْتُكَ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ**﴾ ﴿٢٤﴾ ﴿**فَجَاءَهُ أَحَدُهُمَا تَمْشِي عَلَىٰ اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّكِ أَبِی يَدْعُوكَ لِجَزْءٍ مِّنْ أَجْرٍ مَا سَمِعَتْ لَنَا قَطًّا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ**﴾ ﴿٢٥﴾ ﴿**قَالَتْ أَحَدُهُمَا يَبْتَئِثُ اسْتَجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مِّنْ اسْتَجِرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ**﴾ ﴿٢٦﴾ ﴿**قَالَ إِنِّي أَزِيدُكَ إِحْدَىٰ أَبْنَىٰ هَتَيْنِ عَلَىٰ أَن تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حِجَّةً فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكَ عَلَيْكَ سَجْدَةً إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ الصَّالِحِينَ**﴾ ﴿٢٧﴾ ﴿**قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَةَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ**﴾ ﴿٢٨﴾

فَلَمَّا قَصَىٰ

٢٨٨

شی‌او‌ی باسه‌ نیوان (میسر) و (مه‌دیهن) هه‌شت رۆژه‌ ری بوو و، خواش باشت‌رین چاودیری کرد ﴿**وما ورد ماء مدين وجد عليه أمة من الناس يسقون**﴾ هه‌ر که موسا گه‌یشته شاری (مه‌دیهن) وچوو هه‌رئاوه‌که‌ی، "ئه‌وناوه‌ی که مه‌پومال‌ات ناوی ئی ئه‌خواردوه‌ه" خه‌ لکیکی دی و ناژه‌له‌کانیان ئاوده‌ده‌ن ﴿**وووجد من دونهم امرأتين تذودان**﴾ له‌نزکیانه‌وه دووئافره‌تی دی که په‌زه‌کانیان دور ده‌خه‌نه‌وه ﴿**قال ما خطبكما**﴾ پی‌ی وتن: ئیشتان چیه، بۆ په‌زه‌کانتان ئاو ناده‌ن؟ ﴿**قالتا لا نسقي حتى يصدر الرعاء**﴾ وتیان: ئی‌مه مه‌ره‌کانی خۆمان ئاو ناده‌ین تا شوانه‌کان مه‌ره‌کانی خۆیان ئاو نه‌ده‌ن و نه‌پۆنه‌ دواوه ئه‌وجا ئی‌مه‌ش دی‌ن، چونکه نامانه‌وی عه‌زیه‌تی خه‌لکی بده‌ن و تیکه‌لی پی‌اوان بیه‌ن ﴿**وابونا شيخ كبير**﴾ باوکیشمان پیره مه‌ردیکی به‌سالاچوووه، ته‌مه‌نی گه‌وره‌یه‌و، "توانای نییه بۆخوی مه‌ره‌کان ئاوبدا، بویه ئی‌مه خۆمان به‌ناچاری هاتووینه‌ته ئه‌م مه‌یدانه‌وه" ئه‌وه ده‌نگوباس وه‌هوالی ئی‌مه‌یه ﴿**وما**

فسقالهما ثم تولى إلى الظل ﴿ ئىنجا موسا مەردانە ئاۋى بۆھەللىنجان ومەپەكانى بۆئاۋدان، پاشان دور كەوتەو و چوۋە بن سىبەرى دارى بحەسىتەو، وە زۆرىشى برسى بوو ﴾ **﴿فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾** جا وتى: ئەي پەرۋەردگارى من! بەراستىيى من ئاتاجى ھەر خىرو چاكەيەكم (مالّ وسامان و خواردن) كەبۆم بنىرى، (عەتا) ئەلئ: ژەكان بىستىيان چى وت! ﴿**فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ**﴾ جادۋاي تاۋىك يەكى لەو دوۋانە ھات بۆلای موسا كەبە ئەوپەرى ھەياوشەرمەو ھەرويشت بەرپىدا، پاش گەرانەوھەيان بۆلای باوكيان و، گىپرانەوھى بەسەرھاتەكەيان بۆي، ئەویش بەيەكىكىيانى وت: بېرۋ بانگىبەكە ئىنجا ئەوھيان ھات بەدۋاي موسادا، زۆرەشەرم ئەرويشت، واتە سيفەتى ئەخلاق وداۋىن پاكى ونەفس بەرزى پىۋە دىاربوو ﴿**قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا**﴾ كەگەيشتەلای پىيگوت: بىگومان باوكم بانگت ئەكات و بۆئەوھى پاداش و كرىي ئاۋدانى مەركان - كە بۆئىمەت ئاۋدان - بداتەو ﴿**فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَصَ**﴾ ئىنجا كاتى موسا ھاتە لای باوكيان و ھەموو بەسەرھاتەكەي خۆي بۆگىپرايەو ﴿**قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ**﴾ وتى: مەترسە ئىتر تۆۋاي لەشارىكى ھىمندا و لەگەلى ستەمكاران فیرەن و تاقمەكەي رزگارت بوو ﴿**قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبْتَ اسْتَاجِرْهُ**﴾ يەكى لەكچەكان وتى: بابە! بە كرىي بگرە بۆ خزمەت و لەوھەپاندنى مەپەكان ﴿**إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرَْتَ الْقَوَى الْأَمِينُ**﴾ بەراستىيى چاكترىن رەنجەر كە تۆ بەكرىي بگرىت، دەبى دووسىفەتى تىايىت:

يەكەم: بەھىزو بەتوانا بىت بۆپاراستنى ئازەلەكان. دووم: ئەمىن و دەس پاك و جىيى باۋەپىت "خىانەت لە ئەنجامدانى ئىشەكانىدا نەكا. (ئىبن كەسىر) ئەلئ: باوكيان وتى: چۆن ئەزانى ئەوپاۋە ئەودووسىفەتەي تىايە؟ كچەكە وتى: چاۋم لىبوو كە بەتەنھا خۆي بەردى سەرىرەكەي لا برد، لەكاتىكا بە دەپىاۋ لائەئەچوو، كاتىكىش چووم بە دوايا بۆ شارەزاكردى، لە كاتى گەرانەوھەدا پىشى كەۋتم بۆشارەزايى، كەچى وتى: لە پشت سەرمەو ۋەرە، ھەر كاتىكىش رىگەكەم ھەلەكرد ئاگادارم بكەو، سەرنجىم دا چاۋى بەرز نەكردەو ۋەتماشاي نەكردم ﴿**۲۷**﴾

قال إني أريد أن انكحك إحدى ابنتي هاتين ﴿ كاتى كچەكە ئەودووسىفەتەي ئى گىپرايەو، كەوتە دلى باوكىيەو كە كچىكىيانى ئى مارە بكات، بۆيە وتى: موسا! من دەمەۋى يەكى لەم دووكچانەمت ئى مارە بكەم ﴿**عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِي حَجَّ**﴾ بەو شەرەتى ھەشت سال كارم بۆيكەيت و مەپەكانم بۆ بەخىو بكەيت ﴿**فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ**﴾ خۆ ئەگەر دە ئىش و كارم بۆ بكەيت ئەو چاكەو پىاۋەتى خۆتە، ئەگىنا تۆ تەنھا ھەشت سالت لە سەرە ﴿**وَمَا أَرِيدُ أَنْ أُشِقَّ عَلَيْكَ**﴾ وە من نامەۋىت زۆرت بۆ بىنم و بارت لەسەرگران بكەم وبتخەمە ناۋزەحمەت ﴿**سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ**﴾ ئەگەر خوا بىيەۋى زوۋ دەزانى من قسەي خۆم بەجى دىنم و تۋىش لە چاكەم دەبىنىتەو، چەندە جوانە.. باوك پىاۋى باش دىارىيى بكات بۆ كچى خۆي، ۋەك (شوعەيب و عومەرى كورى خەتتاب)، ۋەيان نافرەتى داناۋ ژىر، خۆي بكاتە ھاۋسەرى پىاۋى موسلمان و پاك، (عوتبە) ئەلئ: ئىمە لەلای پىغەمبەردا بوۋىن ﷺ ئەم (طسم) خۋىندەو ۋە تاگەيشتە داستانەكەي موساۋ ۋەرموۋى: (بەراستى موسا ھەشت سال - يان دەسال - پەنج بەرى كرد لەبەر پاراستنى عەۋرەتى لە (زىنا) و، تىركردنى زكىي! / ۸۱۷. ﴿**۲۸**﴾ **قال ذلك بيني وبينك**﴾ بۆيە وتى: دەباشە، ئەو ۋە بىرپارىك بىت لەنىۋان من و تۆدا ھەشت سال شۋانى من و، مارەكردى كچەكەش لەتۋو ﴿**إِنَّمَا الْأَجَلِينَ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ**﴾ ئەوكاتەيش ئارەزوۋى خۆمە ھەركامىك لەو دوۋانە - ھەشت سالەكە، يان دەسال - راپەراندو جىبەجىم كرد، نابى ھىچ ستەمىكم ئى بكرىت ﴿**وَاللَّهُ عَلَيَّ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ**﴾ خۋاي گەۋرە ۋەكىل و بەئىگايە بەرامبەر بەۋەي كە ئەللىيىن. رافەكەرانى قورئان سەبارەت بەدىارىكردىئەۋ پىرە گەۋرەيە قسەيان جىاۋازە: ئايا

شوعه یب په یامبه ره؟ یان که سیکی دیکه یه؟ بو د هس ت نیشان کړدنه که ی زوړ به یان ده لئین: شوعه یب په یامبه ره، هندیکی دیکه یان ده لئین: بر ازای شوعه یب بووه، رایه کی تر ده لئیت: هیچ په یوه نندییه کی به ووه نه بووه. سهیری ته فسیری (ئین که سیر) بکه. (عبدالوهاب النجار) یش نه لئیت: گه لی جار ویستوومه بلیم: نهو پیره گه وریه شوعه یبی په یامبه ره به لام د هترسام له قیامه تدا یه خه م بگری و بمبا بو دادگایی لای خوی کار جوان و بلی: په ووه ردگاری من! له مه پیرسه بوچی منی کړده نه وکه سه که موسای کړده رهنجه ر و به کړنی گرت! دیاره خو من نه نوم، وه نه له کاتی نه ویشدا بووم. (قصص الانبیاء / ۲۰۴). ﴿فلما قضی موسی الاجل﴾ جاکاتی موسا ماوهی دیاریکراوی خوی راپه راندو ته وای کړد، ئین عه بباس ده لی: له باتی هه شت ساله که ده ساله که ی بو ته واکړد، هر نا وراو نه لی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: ((سألت جبریل: ای الاجلین قضی موسی؟ قال: اتمهما واکملهما)) واته: له جبریل پرسى: شاخو موسا کامیانی له وودو ماوهیه برده سه ری؟ وتی: ته ووا باشه که یان! واته: ده ساله که. ته به ری. ﴿وسار باهله﴾ ئیر له گه ل ژنه که یدا مه دیه نیان به جی هیشت وړیگه یان گرت به ر ووی، وشه ویکی زوړتاریک و باراناویان نه وکه بوو، دهره نجام وهک (ئین عه بباس) نه لی ریگه که یان هه له کړد ﴿انس من جانب الطور نارا﴾ له لای کیوی توردا ناگر (نور) یکی چا وکړد ﴿قال لاهله امکنوا انی آنست نارا﴾ به ژنه که ی خوی گو: ئیوه لی ره بمیننه وه من ترووسکایی ناگریکی شوله دار ده بینم ﴿اعلی آتیکم منها بخبر او جذوة من النار﴾ به شکو له لای نهو ناگره وه هه وائیک له باره ی ریگه که وه یان سه ره بزوتیکی ناگرتان بوینم ﴿اعلکم تصطلون﴾ به لکو خوتانی پیگهرم بکه نه وه ﴿فلما اتاها نودی من شاطی الواد الایمن فی البقعة المبارکة من الشجرة﴾ جا کاتی موسا هاته نزیک ناگره که وه، سهیره نکات ناگر دییه، به لکو (نور) یکه، نه و جا له لای راستی گه لییه که وه و له شوی نه

﴿فلما قضی موسی الاجل وسار بأهله﴾ انس من جانب الطور نارا قال لأهله امکنوا انی آنست نارا لعلی آتیکم منها بخبر او جذوة من النار لعلکم تصطلون ﴿۲۱﴾ فلما آتتها نودی من شاطی الواد الایمن فی البقعة المبارکة من الشجرة أن یموسی إفت أنا الله ربکم ﴿۲۲﴾ وأن ألق عصاک فلما رآها تهتز رکاتها جان ولی مذبذباً ولم یعقب یموسی أقبل ولا تحف إنک من الایمن ﴿۲۳﴾ أسک بدک فی جیبک تخرج بیضاء من غیر سوء وأضئم إلیک جناحک من الرهب فذناک برهنا من ربک إلی فرعون وملأه به إنهم کانوا قوماً فسیقرب ﴿۲۴﴾ قال رب إنی قتلت منهم نفساً فأخاف أن یقتلون ﴿۲۵﴾ وأخی هاروت هو أفصح منی لساناً فأرسله معی ردأ یصدقنی إنی أخاف أن یکذبون ﴿۲۶﴾ قال سنشد عضدک بأخیک وتجعل لکما سلطاناً فلا یصلون إلیکما یا بنی أنما ومن أتبعکما الغلبون ﴿۲۷﴾

پروژه که دا له داره که وه، له لایه ن په ووه ردگار وه بانگی لیکرا: ﴿ان یاموسی انی انا الله رب العالمین﴾ نه ی موسا! به راستی من هه رخودی خو م (الله) م، په ووه ردگاری هه مو جیهانه کانم، له سووره ی (نهمل) یشدا نهم نور و بانگ لیکردنه که می باسکراوه خوا نه یه وی موسا ناماده و ته یار بکات و بینیری بولای فیرعون ﴿۲۱﴾ وان الق عصاک ده دار ده سته که شت فریده ﴿فلما راها تهتز کانها جان ولی مدبرا ولم یعقب﴾ هه رکه موسا فرییدا دیتی که زوړ به خیرایی و به په له و تیز وهک تیره ماریک ده بزوی و ده جوولی، ئیر تر ساو پشتی لی ره لکړد ولای نه کړد به لایه وه، (سید قطب) نه لئیت: موسا که به فرمانی خوا دار ده سته که ی فریدا... کتوپر نه بیته نه و نه ژدیها سه رسو پهی نه ره دار و به رد قوت نه دات، دیاره نه مه رووداویکی سه مه ره یه و موساش پشتر هیچ ناماده بوونیکی بو ی نیه، بویه نا بهوشیویه وهک سروشتی گشت ناده میزادیک هه رشتیکی نا وها ببینی دترسی. ﴿یاموسی اقبل ولا تحف إنک من

الأمین ﴿خو هیوری نه کاته وه بانگی نه کات: نهی موسا به ره و روی من و ره و مه ترسه، چونکه تو له وانه یت که بی باکن و هه رده له نه ماندان و له هیچ شتی ترسیان نیه﴾ **﴿۳۳﴾ اسلك يدك في جيبك تخرج بيضاء من غير سوء** ده ستیشت بخه ره بن باخه لته وه و بیینه دهر وه، نهوسا ده بیینی به سپیه تی و جوان و بی هیچ عه بیی که دیته دهر **﴿واضم إليك جناحك من الريح﴾** خوی گه وره نهیه وی ترسه که ی بنیشیته وه، بویه نه فهرموی: ده ستت بخه ره سه رسنگ و سه ردلت، بونه وهی ترسه که ت نه مینی واده ره نه که وهی ده ست خسته سه ردل له کاتی ترسا نه بیته مایه ی هیور بوونه وه و نه مانی ترس و له رز وه ک ثین عه باس نه لی. **﴿فذا لك برهانان من ربك﴾** جا نه و "عه صاو ده ستیه" دوو مو عجزه ن له لایه ن پهروه ردگارته وه **﴿لی فرعون وملایه﴾** تا ببته به لگه ی راستیت، کاتی نه رویت بولی فیرعه ون و کو مه لانی ده و روبه ری **﴿انهم كانوا قوما فاسقین﴾**

چونکه نه وانه گه لیکی له سنور دهر چوو و یاخی بووه وه. هاروونیش بوویه پیغه مبهرو له گهل موسا چوونه لای فیرعه ون:

﴿۳۴﴾ قال رب انی قتلت منهم نفسا فاخاف ان يقتلون﴾

موسا وتی: پهروه ردگاری من! تو نه فهرموی برو بولایان و له هه مان کاتدا خویشت چاک نه زانیت که من پیایو یکم لی کوشتون بیگومان نه و رقیان هه ره له لایه نه ترسم بمکوژن، ئیتر نه توانم په یامه که م رابگه یه نم، واته: با به ته نیا نه رویم **﴿۳۵﴾ واخی هارون هو افصح منی لسانا﴾** هاروونی برام له من زمان پاروتره **﴿فارسله معی ردءا یصدقنی﴾** له گه لم بنیره تا ببی به کو مه کم و ته کانی منیان پی بسه لمینی **﴿انی اخاف ان یکذبون﴾** چونکه نه ترسم بروام پی نه که ن و به دروم بخه نه وه **﴿۳۶﴾ قال سنشد عضدک باخیک ونجعل لکما سلطانا﴾** خوایش وه لامی دایه وه و فهرموی: پشت و بازوی تو به هاروونی برات به هیز نه که ین و ده سه لاتیکتان نه ده ینی **﴿فلا یصلون إلیکما﴾** ئیتر به هیچ شیوه یه که

دستیان نه تانگاتی **﴿بایاتنا انتما ومن اتبعکما الغالبون﴾** به نایه ته کا نامه وه برن ئیوه و نه وهی شوینتان ده که وی زال دهن **﴿۳۷﴾ فلما جاءهم موسی بآیاتنا بینات﴾** جا کاتی موسا به نایه ت و به لگه روونه کا نامه وه هاته لای فیرعه ون و تاقمه که ی **﴿قالوا ما هذا إلا سحر مفتری﴾** له باتی نه وهی ملکه چ بن... وتیان: نه مکاره هه رجاد وویه کی هه لبه ستراوه و، هیچ شتیکی تر نیه **﴿وما سمعنا بهذا فی آباءنا الأولین﴾** له باووبایره پیشینه کانیشمان شتیوامان نه بیستوه، واته: یه که خوا په رستی، ئیستا و موسا داوی نه کات **﴿وقال موسی ربی اعلم بمن جاء بالهدی من عنده ومن تكون له عاقبة الدار﴾** موسا وتی: په رور دگارم له هه موو که س چاکتر به حالی نه و که سه ده زانیت که له لای نه وه وه به رینماییه وه هاتوه و هکی پاشه روژی چاکی بو ده بیت **﴿نه لا یفلح الظالمون﴾** به راستی سته مکاران هه رگیز به اختیار نابن.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا يَنْذِبُ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُفْتَرًى وَمَا سَعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأُولَى ﴿٣٦﴾ وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَى مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٣٧﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَأْتِيهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي فَأَوْقَدَ لِي يَهْمُنُنَّ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَل لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطْلُعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٣٨﴾ وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُم إِلَهَانَا لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَاُنظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَذُوبُونَ إِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَنَكْفِيَهُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾ وَمَا كُنْتَ

فیرعه ون ته که بووری کردو دوچار بوو:

﴿**۲۸** وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي﴾ فیرعه ون سهرکه شانه وتی: نهی نه نجومه نی مهمله که ت، موسا داوای یه که خواپه رستی نه کات، من بو ئیوه که سی تر شک نابه م خواتان بیته بیجگه له خوم، (ئیین عه بیاس) نه لیت: نیوان نه م و ته شهیتانه یی و، و ته شهیتانییه که ی تری: (انا ربکم الأعلى) ماوه ی چل دانه سال بوو ﴿**فَاوْقَدْ لِي يَا هَامَانَ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي صِرْحًا**﴾ سا هامان! توخستم بو سورده که و کوشکیکی به رزو بلندم بو دروست بکه ﴿**لَعَلِّي أَطْلُعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى**﴾ تا به شکو سهرکه وم و خواکه ی موسا بیینم؟! ﴿**وَأَنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ**﴾ وه من بروام وایه که له دروزانه ﴿**۲۹** وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ فیرعه ون خوئی و له شکروده ست و پیوه ندی هه به ناره و له سهرزه وی (میسر) دا خویان به گه وره

ده زانی و، نکوولی هه قیان ده کرد ﴿**وَضَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يَرْجِعُونَ**﴾ و گومانیشیان و ابو که هه رگیز ناگیردرینه وه بولای ئیمه! ﴿**۴۰** فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ﴾ جا ئیمه ش له توله ی نه وده قارمان له خوئی و، له سوپا که ی گرت و پیچامانه وه فریمان دانه ناو ده ریا وه هه موومان خنکاندن ﴿**فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ**﴾ ده سهرکه و بیینه ناکام و سهره نجامی سته مکاران چوئبوو؟ ﴿**۴۱** وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ﴾ له بهر لارییان کردیشمان به پیشه وایانی خه لکیان بانگ ده کرد بو ناگر ﴿**وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَنْصُرُونَ**﴾ و له روژی قیامه تیشدا یارمه تی نادرین بو رزگار بوونیان له سزا ﴿**۴۲** وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً﴾ هه ره له دونه یاه شدا نه فریمان به دوا دا ناردن ﴿**وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ**﴾ و له روژی قیامه تدا زور ئیسک تال و ناشیرین "دورن له میهره بانی خواه". له سورته ی (۹۹/۱۱) دا نه فرموی: (واتبعوا فی هذه لعنة ويوم القيامة بئس الرفد المرفود).

خوا نیعمه ت که لیک ی به خشی به موسا:

﴿**۴۳** وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى﴾ بیگومان پاش نه وه ی گه لانی روژگاری پیشوومان فهوتاند گه لانی (نوح، عاد، سه موود، لوط، هتد) کتیبی ته ورا تمان به موسا دا ﴿**بَصَائِرَ لِلنَّاسِ**﴾ تا بو مه ردم بیته نوو رووناکیی دلکه ان ﴿**وَهْدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ**﴾ وه بیته ری نیشاندروو میهره بانی به شکو ناموژگاری پیوه رگن ﴿**وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ**﴾ نه ی پیغه مبه ره ﷺ تو له به شی خوژا وای کیوی توردا نه بووی ﴿**إِنْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ**﴾ کاتی که فرمانی په یامبه ریه تیمان به موسا دا ﴿**۴۴** وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ﴾ وه تو له ناماده بووانیش نه بوویت تا روودا وه که یان بو بگیریته وه ﴿**۴۵** وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ﴾ وه به لام ئیمه خه لکانیکی زورمان دروست کردن ئینجا ته مه نی زوریان رابوارد جا په یمانی خویان له بیر کرد ئیمه ش

سُورَةُ الْغَاثَةِ

سُورَةُ الْغَاثَةِ

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٤٤﴾ وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٥﴾ وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَوْلَا أَنْ نَصِيبَهُمْ مُصِيبَةً بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَسُنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أَوْفَى بِمِثْلِ مَا أَوْفَى مُوسَى أَوْلَمَ يَكْفُرُوا بِمَا أَوْفَى مُوسَى مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَيْفٍ لَوْ هَدَى قَوْمًا يَكْتُمُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَى مِنْهُمْ أَتَبِعُهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾ فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بَعِيدٌ هَدَى مِنَ الْهَادِينَ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٤٩﴾

و ده حی و سروشمان بۆ کردیت که بیدارو هۆشیاریان بکهیتوه **﴿وما كنت ثاوريا في اهل مدين تتلوا عليهم آياتنا﴾** وه تومیچ کات له ناوخه لکی شاری مه دیه ندا نه بوویت ئایه ته کانی ئیمه یان به سه را نه خوینیته وه و تا بلین: له وانه وه هه والی موسا وهرده گری و بۆمانی ده گپرتیه وه **﴿ولکنا کنا مرسلین﴾** وه به لام ئیمه پیغه مبه را، مان ناردوه، توشمان بۆ ناوخه لکی مه که ناردو، نه و دهنگ و باس و هه والانه مان پیدایت بۆیان ده گپرتیه وه **﴿وما كنت بجانب الطور إذ نادينا﴾** وه تو نهی پیغه مبه ر **﴿ﷺ﴾** له ته نیشتی کیوی توریشدا نه بوویت کاتی که موسامان بانگ کردو قسه مان له گهل کرد **﴿ولکن رحمة من ربك﴾** به لام نه مهش هه ر میهره بانیی و به زه ییه ک بوو له لایه ن پهروه ردگار ته وه که تۆمان ئی ناگدار کردی **﴿لتنذر قوما ما اتاهم من نذیر من قبلك﴾** تا گهلک واته: هۆزه قوره یش بیدار بکهیته وه بیاترسی نیت که له پیش تۆوه هیچ ترسی نه ریکیان نه هات بوو **﴿لعلهم يتذكرون﴾** به لکو بیر بکه نه وه ئامۆزگاری وهر بگرن، مه به ست ماوه ی نیوان عیسا و موحه ممه ده (علیهما الصلاة والسلام)، که نزیکه ی (۶۰۰) سال بوو **﴿و لولا ان تصيبهم مصيبة بما قدمت ايديهم﴾** خو نه گه ر له بهر نه وه نه با که تووشی به لاو دهر دیک بوویان به هوی نه و کرده وانه ی کردوونیان (پیش هاتنی تو) **﴿فيقولوا ربنا لولا ارسلت إلينا رسولا﴾** نه و جا بلین پهروه ردگاری ئیمه! بۆچی پیش نه م سزایه په یامبه ریکت بۆ نه نار دین تا **﴿فنتبع آياتك ونكون من المؤمنين﴾** تا په یره وی له ئایه ته کانت بکه ی و له ریزی بروادارانیشدا بووینایه، واته: تۆمان نارد له لایان تا بیانوو و هیچ قسه یه کیان نه مینی.

عینادی خوانه ناسان:

﴿٤٨﴾ فلما جاءهم الحق من عندنا﴾ جا کاتی که نه م هه ق و راستیی ه یان بۆهات له لایه ن ئیمه وه، واته: کاتی پیغه مبه ر **﴿ﷺ﴾** موحه ممه دیان بۆهات به قورئانه وه **﴿قالوا لولا اوتی مثل ما اوتی موسی﴾** وتیان: بۆچی نه درا به نه و چه شنی نه وه ی درا به موسا له موعجیزات **﴿اولم یكفروا بما اوتی موسی من قبل﴾** ئایا نه وانه له پیش تۆوه بیروانه بوون به وه ی که به موسا و (عیسا) درا! **﴿قالوا سحران تظاهرا﴾** وتیشیان: نه م دوانه - قورئان و تهورات - دوو جادوون په یدابوون و هه ردوو پشتگیری یه کتر نه که ن قورئان ددان نه نیت به تهوراتدا، نه میش ددان نه نیت به ودا، نیت له راستیی وه زۆردوون **﴿وقالوا انا بكل کافرون﴾** وتیشیان ئیمه باوه رمان به هیچ کامیان (تهورات) و (قورئان) نه **﴿٤٩﴾ قل فاتوا بکتاب من عند الله﴾** له وه لامیاند پیا یان بلی: ئیوه نامه یه کی تر بیجگه له، تهورات و قورئان له لایه ن خواوه بیئن **﴿هو امدی منهم اتبعه ان کنتم صادقین﴾** که له هه ردووکیان باشت ر یگه نیشان بدا، نه و جا منیش په یره وی لی ده که م نه گه ر راست نه که ن نه و دووانه جادوون **﴿فان لم یستجبوا لک فاعلم انما یتبعون اهواءهم﴾** خو نه گه ر وه لامیان نه دایت وه نه یانتوانی نامه یه کی تر بیئن نه وه بزانه که نه وانه هه ر په یره وی له ئاره زوی خو یان نه که ن **﴿ومن اضل ممن اتبع هواه بغیر هدی من الله﴾** چ که سی گو مر اتره له و که سه ی په یره وی هه واو ئاره زوی خو ی کردوه، بی نه وه ی هیچ رینوینیکی له خواوه هه بی...؟ **﴿ان الله لا یهدی القوم الظالمین﴾** به راستیی خواش رینوینی گهل سته مکاران ناکات **﴿٥٠﴾ ولقد وصلنا لهم القول﴾** به راستیی په یامی قورئانمان یه که له دوا ی یه که پیگه یاندوون هه ندیکی له شوین هون دیکی **﴿لعلهم يتذكرون﴾** به شکو بیر بکه نه وه ئامۆزگاری وهر بگرن.

خاوه ن نامه کان لییان موسلمان ده بی:

﴿٥٢﴾ الذین آتیناهم الکتاب من قبل﴾ نه و که سانه ی که له پیش قورئاندا نامه ی (تهورات و ئینجیل) مان پی بخشین **﴿هم به یؤمنون﴾** هه یانه باوه ر به موحه ممه د **﴿ﷺ﴾** ده ینیت، چونکه له نامه کانیدا باسی خو ی و نه م ئایینه تازه ی هاتوه **﴿واذا یتلی علیهم قالوا آمنا به﴾** هه ر کاتی که ش قورئانیان بۆ بخوینریتیه وه خیرا نه لین: برومان

پیهینا ﴿ **انه الحق من ربنا** ﴾ به راستی نهو هه قهیه له لایه نه پهره و درگارمانه وه پیمان راگه یه نراوه ﴿ **انا كنا من قبله مسلمین** ﴾ که ئیمه پینش نهویش که بیته خواری هه ر ملکه چ و موسلمان بووین ﴿ **اولئك يؤتون اجرهم مرتین بما صبروا** ﴾ نا نهوانه به هوئی نارامیی و خوگریبانیه وه دوو جار پاداشت دهرینه وه ﴿ **ویدرعون بالحسنة السینة** ﴾ وه به چاکهش بهره لهستی کاری خراپه دهکن ﴿ **ومما رزقناهم ینفقون** ﴾ و لهویش پیمان به خشییون، دهبه خشن ﴿ **و إذا سمعوا اللغو اعرضوا عنه** ﴾ هه رکه قسه ی بیهوده ده بیسن، و روی لیوهر ده گپن ﴿ **و قالوا لانا اعمالنا و لکم اعمالکم** ﴾ به نه فامان ده لئین: کارو کرده وهی خو مان بو خو مان و، کارو کرده وهی ئیوهیش بوخوتان ﴿ **سلام علیکم لا نبتغی الجاهلین** ﴾ سلأوتان له سه ریبت، ئیمه نامانه وی به گژ نه زانانا برؤین و، راو بوچوونی نهو انمان نیه دیاره

مه به ست بهم سلأره، سلأوی دور که و تنه وهیه لییان، نه که سلأوی خوشه و یستی و نزیک بوونه وه. نزیکه ی (۲۰) که سی له گاوه کانی (حه به شه) هاتنه لای پیغه مبه رو ﷺ پیکه وه له مزگه و تدا دانیشتن، چ قسه و پرسیار یکیان هه بوو کردیان، پاشان بانگی کردن بولای ئیسلام و هندی قورئانی بوخویندنه وه نهو جا زور گریان، پاشان موسلمان بوون، جاکاتی که هه ستان (نه بووجه هل) یان پیگهی و، هندی قسه ی هه له و بی جیی له گهل کردن له خه م و خه فته ی نه وه که برویان هینا وه، نهو انیش و تیان: ((سلام علیکم لانجاهلکم، لانا مانحن الیه و لکم ما انتم علیه)) ئینجا نایه تی: (الذین آتیانهم الکتاب... لانبتغی الجاهلین) هاته خواری. ته فسیری (ئیین که سیر).

پیغه مبه ریش ﷺ بی ئیزنی خوا رینمایی که سی پینا کریت:

﴿ **انک لا تهدی من احببت** ﴾ بیگومان تونا توانی نهی پیغه مبه ر ﷺ که سی بخه یته سه ر ری راست و بروا هینان که بوخوت خوشت بوئی هه رچه نده هه ول و ته قالای له گهل بدهیت ﴿ **ولکن الله یهدی من یشاء** ﴾ به لام خوا رینمایی

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٥١﴾ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِذَا بُلِغُوا إِلَيْهِمْ قَالَ أَوَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْ رَبِّكُمْ آتَيْنَاهُمْهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾ أُولَئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَبِذَرُوا الْحَسَنَةَ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ ﴿٥٥﴾ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَئِنْ أَلَّهِ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ وَقَالُوا إِنَّا نَتَّبِعُ الْهُدَى مَعَكَ نَخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ نُمْكِنْ لَهُمْ حَرَمًا إِمَّا نَجْعِي إِلَيْهِ نَمُرُّ كُلَّ شَيْءٍ رِزْقًا مِّنْ لَّدُنَّا وَلَئِنْ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِكَ بِطَرَفِ مِعْشَتِهِ أَفَلَا تَسْكُنُ مِنْ بَعْدِهِ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمِّهَارِ سُورٍ لَّا يَلُؤْا عَلَيْهِمْ أَهْلِبْنَاهُمْ أَوْ يُرْسِلْ كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى ۚ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٥٩﴾ وَتَأْتُونَ

هه رکه سی خوی بیه وی ده کا ﴿ **و هو اعلم بالمهتدين** ﴾ خویشی زاناره به وانه که ریبازی هیدایه ده گرن، نهو خوی نه زانی کی شایسته ی هیدایه ته و ناماده یی تیدایه. نه م راستیه له گهل نایه تدا روون کراوه ته وه، له وانه: فره میشتی (ان تحرص علی هداهم فإن الله لا یهدی من یضل...) وه فره میشتی: (ومن یرد الله فتنته فلن تمک له من الله شیئا اولئك الذین لم یرد الله ان یطهر قلوبهم...) ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) یش نه لئین: نه م نایه ته سه باره ت به (نه بو تالیب) هاتوه، نه وه بوو په یامبه ر ﷺ زور داوای لیکرد بروا بین و، هه ولیکی زوریشی له گهلدا، به لام بی که لک بوو و هه ر بروای نه هینا! جا خوای گه وره یش نهو نایه ته ی به گوینی په یامبه را دا ﷺ ﴿ **و قالوا ان نتبع الهدی معک نتخطف من ارضنا** ﴾ بت په رسته کانی مه ککه و تیان: نه گهر په پره وی له دینه که ی تو بکه ین نهو له سه ر نه م زه وی و ناوچه ی خو مانه دا دهر فینرین ﴿ **او لم نمکن لهم حرما آمنا** ﴾ نه دی ئیمه نهو انمان له حهره میکی هیمن و نارامدا جی

نه کرد و ته وه له م کاتی بی برواییه یاندا ئیدی نه گهر شوین ئاینی موحه مه ده ﷺ بکه ون چۆن ده فیرینرین ﴿ **یجی ایله** **ثمرات کل شی رزقا من لدنا** ﴾ جۆر ها به رووبوومی بۆ کۆ نه کریته وه بوئ نه مینری، نه وه هه مویشی رزق و رۆزییه له لایه ن ئیمه وه له و جیگا بی دهرامه ته دا بۆیان دیت ﴿ **ولکن اکثرهم لا یعلمون** ﴾ به لام زۆربه یان نه راستیه نازانن.

پاش هاتنی پیغه مبه رانیش گوند گه لیک به قهر چوون:

﴿ **وكم اهلکنا من قرية بطرت معیشتها** ﴾ نه مانه په ند وهر ناگرن له چاره نووسی گه لانی تر، نه گهر نا شارو ناواییه کی زۆرمان له ناو برد، که له بهر زۆری رزق و رۆزی مه ست و سه رخۆش ببوون ﴿ **فتلك مساکنهم لم تسکن من بعدهم الا قليلا** ﴾ نه مه ش خانو به ره کانیانه به ویرانی ماوه ته وه له دوا ی تیا چوونی شیان کاتیکی که م نه بی که سی

له وئ نیشته جئ نه بووه ﴿ **وكننا نحن الوارثین** ﴾ هه ر ئیمه خۆمان بووینه میرا تگریان چونکه که سیان نه ما ﴿ **وما كان ربك مهلك القرى** ﴾ په ره ردگاری تۆ به ناهه ق شارو گونده کانی ویران نه کردوون ﴿ **حتى یبعث فی امها رسولا یتلوا علیهم آیاتنا** ﴾ هه تا له گه وه ده دییه که یاندا په یامبه ریکی ده نارد، نایه ته کانی ئیمه یان به سه را بخوینیته وه ﴿ **وما كنا مهلكی القرى الا واهلها ظالمون** ﴾ هه رگیز ئیمه به ناهه ق ناواییه کانه مان کاول نه کردوون، مه گه ر خه لکه که ی ده ستیان داییته سه ته مکار یی، واته: مه گه ر کاتی په یامبه رانه مان بۆناردین و به گوینیان نه کردین.

دنیا ویستان و دوستانی قیامه ت:

﴿ **وما اوتیتم من شی فمتاع الحیاة الدنیا وزینتها** ﴾ وه هه ر شتیکتان پی به خشاروه له مال و ژن و مندال و کالو خویشی و جوانی ژیا نی نه م دونیا یه یه و ده روا (وما عند الله خیر و ابقی) وه نه وه ی لای خوایه چاکتر و ماوه دارتره بو تان ﴿ **افلا تعقلون** ﴾ ده ئایا له وه ش تیناگه ن و ژیرنابن؟! ﴿ **افمن وعدناه وعدا حسنا فهو لاقیه** ﴾ ئایا نه وکه سه ی به لینیکی

وَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّعُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنَّا لَهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾ أَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ وَعَدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَمَنْ مَتَّعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿١١﴾ وَيَوْمَ نَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿١٢﴾ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿١٣﴾ وَقِيلَ أَذْعَوْا شُرَكَاءَ كُفْرًا دَعَوْهُ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿١٤﴾ وَيَوْمَ نَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٥﴾ فَعَمِيَّتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٦﴾ فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَغَسَّيْنَا أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿١٧﴾ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿١٩﴾ وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٠﴾

چاکمان پیداه، نه و که سه پییشی ده گات، وه که به هه شت و رۆزی نه براوه ﴿ **کمن متعناه متاع الحیاة الدنیا** ﴾ وه کو که سیکه که به کالای ژیا نی دنیا به هره مه ندمان کردوه ﴿ **ثم هو يوم القيامة من المحضرين** ﴾ له پاشا نه وکه سه له رۆژی قیامه تدا له ناماده کراوان ده بی ت بۆ سزاو تۆله و نه شکه نه ج ﴿ **و يوم يناديهم فيقول اين شركاءى الذين كنتم تزعمون** ﴾ باسی حالى هاو به ش دانهره کانیش بکه، نه و رۆژه خوا بانگیان ئی نه کات و نه فه رموی: له کوین ئاوبت و خوا یانه تان که پیتان و ابو و شه ریک و هاو به شی منن؟ ﴿ **قال الذين حق عليهم القول** ﴾ جا له وه لامدا نه وانه ی که بریار و فه رمانی سزا له باره یانه وه ده رچووه، واته: (سه رۆکه کان) به خه جاله تییه که وه نه لین: ﴿ **ربنا هؤلاء الذين اغويننا** ﴾ نه ی په ره ردگاری ئیمه! نه مانه هه ر نه وکه سه انهن که ئیمه گوو مرمان کردن ﴿ **اغويناهم كما غوينا** ﴾ گو مرمان کردن وه که نه وه ی خۆمان گو مرما بوو بین، واته: ته نها به وه سه وه سو قسه بۆ دانان و رازانده وه ی دنیا

گومرمان کردن نه که به زور زورکاریی ﴿تر انا ایلک ما کانوا ایانا یعبدون﴾ خویا! وایمه خومان بهری کرد لیان، نهوان ئیمه یان نه پهرستووه، به لکو دوی ههواو ئاره زوی خویان که وتوون ﴿^{۶۱} و قیل ادعوا شرکاءکم﴾ نهوسا به بی پرواکان نهوتری: ئادهی خواکانتان که به هاو بهشی خواتان دانابوون بانگ بکن ﴿فدعوهم فلم یستجیبوا لهم﴾ نهوانیش واهزان به بانگیانه وه دین، به لام وه لامیان ناده نه وه ﴿و راوا العذاب لو انهم کانوا یهتدون﴾ نهو کاته سزای دوزه ده بینن ئاوات نه خوازن که به ریگهی راستدا بروشتنایه و رینوین بووبان ﴿^{۶۲} و یوم ینادیهم فقیول ماذا اجبتم المرسلین﴾ و نهو روزه به یاد بکه خوا بانگیان نهکا پیان نه فرموی: چیتان وه لامی په یام بهر هکان دایه وه؟ ﴿^{۶۳} فعمیت علیهم الانباء یومئذ﴾ ئینجا لهو روزه دا هه واله کانیان لی بزر دهبن ﴿فهم لا یتساءلون﴾ ئیتر له تاو سزادا ناتوانن له یه کتریش پیرسن بویه هه ری که بوخوی ده لیت: ئای نه مه چ روژیکه، بوچی ومان به سه رهات؟ ﴿فاما من تاب وامن وعمل صالحا﴾ به لام نهو که سهی که له شیرک و کاری به دو خراپ په شیمان بووه وه و پروای هینا و کاری چاکی کرد ﴿فعسی ان یکون من المفلحین﴾ بیگومان نهو جوړه که سانه له به ختیاران نه بن، (شیخی ئالووسی) ده لی: و ((عسی)) للتحقیق علی عادة الکرام، اولترجی من قبل التائب المذكور بمعنی: فلیتوقع ان یفلح. (ئین که سیر) و (نهو به بدو لای قورتوبی) یش ده لئین: و ((عسی)) من الله واحیه).

خواييهوئ ههر شتی بکا، دهیکات:

خو! له چەند ئايەتدا دەسەلات و بالا دەستی خوێ دەخاتە روو و دەفەر موی: ﴿**وَبِكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ**﴾^{١٨} و ھەر بۆ خواوەندی تۆیە کە ھەرچی بوی دروستی کاو، ھەرکە سیکیشی بوی ھەلیبژیری. ئەوان پێیان وابوو کە سیکی شیاوتر بەدەر لە پیغەمبەر بۆ ھەلگرتنی پەیا مەکی خوا ھەیە، ئینجا خواش فەرمووی ھەلیبژاردن و دیاریکردنی پیغەمبەرەکان ھەر بە دەستی خوێەتی ﴿**مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ**﴾ بەلام ئەوان لە بەرامبەر ویستی خواوە ھەلیبژاردنیان بۆ نیە، بەلکو ھەلیبژاردن ھەر بۆ خواوە ﴿**سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ**﴾ پاکی خوا، بڵندە، لەوشتەیی کە ئەوانە ئەیکەنە ھاوبەشی ﴿**وَبِكَ يَعْلَمُ مَا تَكُنْ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ**﴾ نە ھەر ئەوەندە کە ھەلیبژاردن ھەر بۆ خواوە.. بەلکو ھەر پەروردگاری تۆ چاک دەزانی کە ئەو خەلکە چی لە نیو سینگ و دلێاندا ئەشارنە وەو، چیش دەر دەخەن و ناشکرای ئەکەن لەو ھەموو توانج و پلارنەیی کە ئەیگرنە کە سایەتی پەیا مەبەر ﷺ ﴿**وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ**﴾ ھەر ئەو زاتەییە خوا، جگە لە خوێ ھیچ پەرستراویکی ھەق نیە ﴿**لَهُ الْحُكْمُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ**﴾ سوپاس و ستایش ھەر شایستەیی ئەوە لە دنیاو لە ئاخیرەتدا ﴿**وَلَهُ الْحُكْمُ**﴾ حوکم و فەرمانزەواییش و یریار ھەر بۆ ئەوە، نەك بۆ کە سیکی تر ﴿**وَالِيهِ تَرْجِعُونَ**﴾ وە ھەر بۆ لای ئەویش دەبری ئەوە، جا ئەو ساش ئیتر ھەموو کەس پاداشت و تۆلەیی خوێ وەر ئەگری.

شهوگارو رۆژگار به لڼگه ټاک و ته نیایی خوان:

﴿^{۷۶} قُلْ ارَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ بَلَى: ئادەدى وەرن پيىم بلىن: ئەگەرخوا شەوتان لەسەر بکا بەهەميشەيى تاروژى قىيامەت وەر روژنە بىتەوہ ﴿مَنْ اِلَهَ غَيْرِ اللهِ يَاتِيكُمْ بَضِيَاءٌ﴾ بىجگە لە خوا، كيى ترهيه بتوانى رووناكىتان بو بىنى؟! ﴿فَلَا تَسْمَعُونَ﴾ دەئايا ئيۇه هەق نابيسن و وەرگىرن؟ ﴿^{۷۷} قُلْ ارَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ پىيان بلى: خەلكينە! ئەگەر خوا پوژگارى كردە هەميشەيى لەسەرتان و تا پوژى قىيامەت دىژى پىدا ﴿مَنْ اِلَهَ غَيْرِ اللهِ يَاتِيكُمْ بَلِيلٌ تَسْكُنُونَ فِيهِ﴾ بىجگە لە خوا، خوايەكى ترهيه، بتوانى شەوگارتان بو پيش بىنى! تا بجەوينەوہو ئاسوودە بن تيايا؟! ﴿فَلَا تَبْصُرُونَ﴾ دەئايا هەلەى خوتان نابيسن

له پره ستنی غه یری خودا؟! ﴿^{۷۲} **ومن رحمته جعل لكم الليل والنهار**﴾ بیگومان هه رکامیکیان نه بریتیه وه و دریژه بکیشی، نیوه توشی زیان نهین، به لام له رحمت و میهره بانی خواجه که شهوو پوژی بو دانان و، بهک له دوا یهک دین و ده پوژن ﴿**لتسکنوا فيه**﴾ تاله شهودا به وینه وه و بهناسوده دانیشن و، لهو ژان و نازاره پزگاریب که به پوژا توشتان ده بیت ﴿**ولتبتغوا من فضله**﴾ بوئه وهی که له پوژا برئیوی، رزق و پوژی و ده دست بینن، بوئه شهوی به تاریک دروست کردوه، پوژیش به پووناک ﴿**ولعلکم تشکرون**﴾ به شکوشوکرانه شم بکهن ﴿^{۷۳} **ویوم ینادیهم فیقول این شرکائی الذین کنتم تزعمون**﴾ بری نهو پوژه بکه وه که خوا بانگیان نهکات و پییان نه فهرموی: نه وه کوان نهو خویانهی که گومانان و ابو و هاوبه شی منین؟! دیاره هیچ وه لامیان نابیت، نینجا خوی گه وه نه فهرموی:

﴿^{۷۵} **ونزعنا من کل امة شهیدا**﴾ نیمه لهو پوژده له هه ر نوممه تیک شایه تیک "په یامبه ریک" دینن "شایه تییان له سه ر نه دات" ﴿**فقلنا ماتوا برهانکم**﴾ دوا ی شایه تیه که.. پییان نه لئین: ئاده ی به لگه ی خوتان بینن له سه ر نه وه "که نه تانوت: خوا هاوه لی هیه" ﴿**فعلموا ان الحق لله**﴾ نینجا نهو پوژه به چاکی نه زانن که هه ق به خودایه و، هیچ شه ریکه نیه ﴿**وضل عنهم ماکانوا یفترون**﴾ وه نه و درو کاره نارده وانه که هه لیان ده به ست بو خوا، لییان بز ده بیت.

قارون یاخی بوو و دوژاندی:

نینجا خوا داستانی قارون دینیت بوئه وانه ی که به هوی مال و سامان و داراییه وه له سنوور ده رنه چن و، نه فهرموی: ﴿^{۷۶} **ان قارون کان من قوم موسی**﴾ به راستیی قارون له گه ل و خویشانی موسا بوو زوریک له زانیان ده لئین: ناموزای بووه ﴿**فبغی علیهم**﴾ جا شولی لیئه لکیشان به هوی مال و سامان و داراییه که وه پیی درابوو خوی گیف کرده وه و خوی لیگوژا به رامبه ریان ﴿**واتیناه من الكنوز ما ان مفاتحه لتنوء بالعصبة اولی القوة**﴾ نه وه نده گه نجینه و سامانمان پیدابوو

که هه لگرتنی کلله کانی قاسه که ی کومه لیک زوربه هیزی شه که ت ده کرد ﴿**ان قال له قومه لاتفرح**﴾ نه وه بوو خوی دهرخست و به شتیکی سه مه ره ش خوی هاته پیش چاو، کاتی هه ندی له خزمانی خوی پییان وت: نه م خوشیی و شادییه تیکه لی ده عیه و فیز مه که وه هه ق پیشیل مه که ﴿**ان الله لا یحب الفرحین**﴾ چونکه خوا پیوانی ده عیه بازیی خوش ناوی ﴿^{۷۷} **وابتغ فیما آتاک الله الدار الآخرة**﴾ له خوا بترسه.. هه ول بده لهو مال و داراییه ی که خوا پیی به خشیویت نه و دنیای خوت پوژی دوا ی پی به ده دست بیینه ﴿**ولا تنس نصیبک من الدنیا**﴾ به ش و باره ی هه لالی خویشت له م دنیایه له بیرمه که "واته: به شی خوت له هه لال و زه لال رابویره" (عه بدولای کوپی عومه) چند جوان نه لی: نه وه نده هه ول بو دنیا بده، و بزانه هه رده مینیت و نامریت، ویش تی بکوشه بو نهو دنیات و بزانه سبه ینی دهرمیت ﴿**واحسن کما احسن الله الیک**﴾ خوی گه وه چاکی له گه ل تو کرده، ده سا توش له گه ل خه لکدا

سُورَةُ النِّعَمِ

النِّعَمِ

قُلْ اَرَأَیْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللهُ عَلَیْكُمْ اَیْلًا سَرْمَدًا اِلَیَّ یَوْمَ الْقِیَمَةِ مِنْ اِلَهٍ غَیْرِ اللهِ یَأْتِیْكُمْ بِضِیَاءٍ اَوْ لَآ تَسْمَعُونَ ﴿۷۱﴾ قُلْ اَرَأَیْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللهُ عَلَیْكُمْ اَلْهَارَ سَرْمَدًا اِلَیَّ یَوْمَ الْقِیَمَةِ مِنْ اِلَهٍ غَیْرِ اللهِ یَأْتِیْكُمْ بِلَیْلِ تَسْكُنُونَ فِیْهِ اَوْ لَآ تَبْصُرُونَ ﴿۷۲﴾ وَمِنْ رَحْمَتِیْ جَعَلَ لَکُمُ اَیْلًا وَ اَلْهَارَ لِتَسْكُنُوْا فِیْهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِیْ ۚ وَلَعَلَّکُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۷۳﴾ وَ یَوْمَ ۙ یُنَادِیْهِمْ فِیْ قَوْلٍ اَیْنِ شُرَکَآئِی الَّذِیْنَ کُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿۷۴﴾ وَ نَزَعْنَا مِنْ کُلِّ اُمَّةٍ شَهِیْدًا ۚ فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَٰنَکُمْ فَعَلِمُوا اَنْ اَلْحَقَّ لِلّٰهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا کَانُوْا یَفْتَرُونَ ﴿۷۵﴾ اِنْ فَرَّوْنَ کَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسٰی فَبَغٰی عَلَیْهِمْ ۚ وَ اٰتَيْنَاهُ مِنَ الْکُنُوزِ مَا اِنْ مَفَاتِحُ ۚ لَنُؤْتٰ بِاَلْعَصْبَةِ ۚ وَ لٰی الْقُوَّةُ اِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ ۚ اِنْ اَللّٰهُ لَا یُحِبُّ الْفَرِحِیْنَ ﴿۷۶﴾ وَ ابْتَغِ فِیْمَا اٰتٰکَ اللّٰهُ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ ۚ وَ لَا تَنْسَ نَصِیْبَکَ مِنَ الدُّنْیَا وَ احْسِنْ کَمَا احْسَنَ اللّٰهُ اِلَیْکَ ۚ وَ لَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِی الْاَرْضِ ۚ اِنَّ اللّٰهُ لَا یُحِبُّ الْمُفْسِدِیْنَ ﴿۷۷﴾

قَالَ عَمْرُو

۲۸۴

نه برد به ناخی زهویدا، واته: پاشه پروژمان وهك قاروون دهبوو ﴿و یكانه لا یفلح الكافرون﴾ سهیره كافرو بی پروایان پزگار نابین هه رچه نده ماوهیه كیش له خووشی دابین ﴿^{۸۳} تلك الدار الآخرة نجعلها للذين لا يريدون علوا فی الارض ولا فسادا﴾ ئهو خانه یه ی تر (به هه شت) داده نیین بو ئه و كه سانه ی نایانه وی ده عیه و خراپه کاری بیكه ن له زهویدا وهك قاروون. ﴿و العاقبة للمتقين﴾ پاشه پروژی چاكیش هه ر بو پاریزگارانه نهك بو له خو بایی بوران به كورسی، یان به سامان و دارایی ﴿^{۸۴} من جاء بالحسنة فله خير منها﴾ ئه وه ی كاروكرده وهیه کی چاك ئه نجام بدات، ئه وه چاكتر دیته ری و پاداشتی باشتی بو هیه ﴿و من جاء بالسئنة فلا یجزي الذين عملوا السئئات الا ما كانوا یعملون﴾ هه ركه سیكیش گوناوهو كاری خراپ بكات، توله ی ته نه ا به رانبه ر به نه ندازه ی كاروكرده وهكه یانه.

خوا به هه ق بناسه و كاری خو ت بكه :

﴿^{۸۵} ان الذي فرض عليك القرآن لرادك الى معاد﴾ ئینجا بو دلخووشی په یامبه ر ﷺ و هاوه لانی ئه فهرمووی: به راستیی ئه و زاته ی خویندن و گه یاندن و كار پیكردنی قورئانی له سه ر واجب كردیت، هه ر ئه و زاته ش ده گپرتنه وه بو جیی له دایك بوونت (شاری مهكهكه).. دیاره ئه مه موژده ی فه تخی مهكهكه یه، وه ئه م ته فسیره رای (ئیین عه بباس)ه، كه پیشه وا بوخاریش ده یه ئینی، جا بو زیاده زانیاری توش ده توانی سهیری ته فسیری (ئیین كه سیر) بكه ی. ئه وانه به پیغه مبه ریان ئه وت تو گومرایت، بویه خوا ئه فهرمووی: ﴿قل ربی اعلم من جاء بالهدی﴾ بلی: هه ر په روه ردگاری من له هه موو كه س زاناته كه كی هاتوه به رینمای و هیادیه ت ﴿و من هو فی ضلال مبین﴾ وه كیش له گومرایی و سه ر لیشتیواوییه کی ناشكرادیه ﴿^{۸۶} و ما كنت ترجوا ان یتلقى ایتك الكتاب الا رحمة من ربك﴾ تویش ئه ی محمد ﷺ هه رگیز به ته ما ی ئه م قورئانه نه بوویت بو ت بنییری، به لام ره حمه تی په روه ردگاری تو وای خواست، بی پرواكان پییان خو ش بوو

سُورَةُ النِّازِعَاتِ
الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدِكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّیْ
أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾ وَمَا كُنْتُ
تَرْجُوَ أَنْ يُتْلَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ
فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ
اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أَنْزَلَتْ إِلَيْكَ وَأَدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَ اللَّهِ بِوَجْهٍ وَاحِدٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٨٨﴾
سُورَةُ الْجِنِّ كِتَابُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْم ﴿١﴾ أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا أَمْسَا وَهُمْ لَا
يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٤﴾ مَنْ كَانَ يَرْجُوا
لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَكَ لَاتٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾ وَمَنْ
جَاهَدْ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾
وَالَّذِينَ آمَنُوا

كه په یامبه ر ﷺ نه رمی په کیان نیشان بدات له گه ل خواکانیاندا، جاخو اش فهرمووی: ﴿فلا تكونن ظهیرا للکافرین﴾ ساتوش هه رگیز پشتیوانی له کافرو بی پروایان مهكه ﴿^{۸۷} ولا یصدنک عن آیات الله بعد إذ انزلت ایتك﴾ باکافره كان ریگریت نه كه ن له گه یاندنی ئایه ته كانی خوا، دوا ی ئه وه ی دابه زینران بو ت ﴿و ادع اى ربك﴾ بانگه واز بكه بو لای ئایینی په روه ردگارت ﴿و لا تكونن من المشركین﴾ هه رگیز تو له و موشریکانه مه به ﴿^{۸۸} و لا تدع مع الله الها آخر﴾ له گه ل خوا دا هانا بو هیچ په رستراویکی ترمه به ﴿لا اله الا هو﴾ چونكه جگه له و هیچ په رستراویك به هه ق نیه ﴿كل شیء هالك الا وجهه﴾ هه موو شتیك تیا ده چیت جگه له پروخساری پیروزی ئه و نه بی ئایه تی: (كل من علیها فان و یبقی وجه ربك ذو الجلال و الإكرام) ۲۶/۵۵-۲۷. وه فهرمایشتی: (و لا تطرد الذين یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه) ۶/۵۲. وه فهرمایشتی: (واصبر نفسك مع الذين یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه) ۱۸/۲۸. وه

فرمایشتی: (الذین یریدون وجه الله) ۲۸/۳۰. وه فرمایشتی: (إنما نطعمکم لوجه الله) ۹/۷۶. وه فرمایشتی: (..) إلا ابتغاء وجه ربه الأعلى) ۲۰/۹۲. هه رپشتگیری لهومانایه دهکن.

تبینی: (وجه) یه کیکه لهو سیفه تانه زانیانی (سه لهف) دیده نه پال زاتی خوی پاک و بیخه وش و کار جوان، هه، وهک نهویش خوی له چه ندین نایه تدا دهیکاته سیفهت بوخوی، به لام به بی هیچ لیچوان و دهستکاری و، لیکن دانه وهیک که له گهل زاتی بلندی نهودا نهگونجیت، نیمهش ههروهک (سه لهف) نه لین: (فثبت له وجهها کما اثبتته لنفسه، و اثبت له نبیه من غیر تعطیل و لا تمثیل، و کذا فی سائر صفاته تثبتت له و لا نمثلها بصفات خلقه، فهو - جبل و علا - لیس کمثله شی لا فی ذاته و لا فی صفاته، و نمر جمیع آیات و احادیث الصفات علی ظاهرها و لا نحرفها أو نظن ان لها معنی یخالف ما دلت علیه ظاهرها، فظاهرها مراد)، فرموده دیش زور زوره بو سه لماندن سیفه تی (وهجه) بو خوی گه وره، وهک: ((أسألك لذة النظر إلى وجهك والشوق إلى لقائك...))، ((لا ینبغی ان یسأل بوجه الله إلا الجنة)) السنن. عن جابر بن عبد الله قال: ((لما نزلت هذه الآية: (قل هو القادر علی ان یبعث علیکم عذابا من فوقکم) قال النبی ﷺ: ((اعوذ بوجهك)) فقال: ((أو من تحت أرجلكم) ۶/۶۵، فقال النبی ﷺ: ((اعوذ بوجهك)) فقال: ((أو یلبسکم شیعا)) فقال النبی ﷺ: ((هذا ایسر)) رواه البخاری فی صحیحہ. وه ((جنتان من فضة آتیتهما وما فیهما، و جنتان من ذهب آتیتهما وما فیهما، وما بین القوم و بین ان ینظروا إلى ربهم إلا رداء الکبر علی وجهه فی جنة عدن)) متفق علیه. وه ((إن الله عزوجل لا ینام و لا ینبغی له ان ینام یخفض القسط و یرفعه، یرفع إلیه عمل اللیل قبل عمل النهار، و عمل النهار قبل عمل اللیل حجابہ النور - و فی روایة ابی بکر: ((النار)) لو کشفه لأحرقت سبحات وجهه ما انتهى إلیه بصره من خلقه)) رواه مسلم. و معنی سبحات وجهه: (ای: نوره و جلالة و بهاؤه) مانای هه فرموده یه له سووره تی (نهمل) دا نوو سراوه. جا بو زیاتر روون کردنه وه ده توانی سهیری (الأسماء و الصفات) ی ئیمامی (بهیهه قی) و (کتاب صفات الله عز وجل - صالح علی المسند) یش بکهیت. دکتور (نعمه الغامیدی) ماموستای وانهی عه قیده له زانکووی (ام القری) له پهراویزی (شرح اعتقاد اهل السنة و الجماعة...) ی (لاله کائی) بهرگی (۲) رووپه ری (۴۵۷) دا به سه ره وه دهسته واره یه دا، ده لی: (سیاق ما دل من کتاب الله عز وجل و سنة رسوله ﷺ علی ان من صفات الله عز وجل الوجه و العینین و الیدین)، وه ههروه ها ده لی: (هذا المبحث من الصفات یسمیه اهل الکلام - الصفات السمعیة - ای انها تثبت بالسمع فقط، بخلاف الصفات السابقة، فإنها تثبت بالسمع و العقل، و فی هذه الصفات - کباقی الصفات المتقدمة ثلاثة مذاهب: الأول / مذهب اهل السنة و الجماعة و هو إثباتها لله عز وجل من غیر تمثیل و لا تشبیه، الثانی / مذهب الجهمیة و المعتزلة و الأشاعرة: أولوها، فقالوا المراد بالوجه، الذات، و بالعين: العلم، و بالید: النعمة... الخ). الثالث / مذهب المشبهة الذین شبهوا صفاته - عز وجل - بصفات خلقه، و کلا المذهبین الآخرین خاطيء، فقد أتى أصحابهما من قبل ظنهما للمشابهة بین صفات الله و صفات خلقه، فأما المؤولون فادی بهم ذلك الظن إلى التأویل لتلاقی التشابه بین الله و خلقه. و اما المشبهة فقد ظنوا ان إتفاق الصفات فی الأسماء یستلزم إتفاقهما فی المسمیات و هذا ظن ضال. و المؤولون فقد أثبت کل منهم لله عز وجل صفة أو إسما یشتک فی بعضها المخلوقون مع الله عز وجل، فالمعتزلة أثبتت لله أسماء منها: العالم، و القادر و نحوها. و الأشاعرة أثبتوا لله عز وجل سبع صفات هی: العلم، و الحیاة، و القدرة... الخ. و الجمیع - بما فیهم الجهمیة - یثبتون لله عز وجل (ذاتا) و هذه جمیعها توجد فی المخلوقین، فكیف یوهم بعض الوارد فی الخبر التشبیه، و لا یوهم البعض الآخر ذلك؟. ولو أنهم قالوا: کما ان لله ذاتا لا تشبه الذوات فکذلک لله صفات لا تشبه الصفات لانتهدت المشکلة و سلموا من الشذوذ و الإختلاف مع

سلف الأمة. ﴿لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ بریار و دادوهری هەر شایسته‌ی ئه‌وه، هەر بۆلای ئه‌ویش ده‌گیردرینه‌وه. له‌ئایه‌تی: (ولا یشرک فی حکمه احدا) الکهف/۲۶ دا زیاتر تیشک خراوته سه‌رئهم مه‌سه‌له‌ی حوکم و بریاری خوایه. زۆر سوپاس بۆ خوا له (۱۰) ی ذی الحجة (۱۴۱۶) ک به‌رامبه‌ر به (۱۹۹۶/۴/۲۸) له شاری (مه‌ریوان) لهم سووره‌ته بوومه‌وه، یارمه‌تی بۆ ته‌واوکردنی سووره‌ته‌کانی تر هەر له‌خوا نه‌خوازین.

*** **

۲۹- سووره‌تی (عه نکه بووت) له

مه‌که‌یییه (۶۹) ئایه‌ته

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی مه‌هره‌بان

ئهم سووره‌ته وه‌ک سووره‌ته مه‌که‌یییه‌کانی تر باسی: یه‌کتا په‌رستی، په‌یام، زیندوو بوونه‌وه، پاداش و تۆله ده‌کات. ده‌شتوانین بڵین ته‌وه‌ره‌که‌ی باسی (ئیبته‌لاء) و تاقیکردنه‌وه‌ی مروّقه‌کانه، وه‌ک هه‌رسوننه‌تیکی خوایی لهم ژیانه‌دا.. به‌تایبه‌تی موسلمانانه‌کانی مه‌که‌که که له‌وپه‌ری ئه‌شکه‌نجه و ئازاردا ده‌ژیان، هەر بۆیه‌ش خه‌ریکه ئه‌و (ئیبته‌لاء) یه‌ بێی به‌ سه‌ر باسی سه‌ره‌کی سووره‌ته‌که.. له‌ولایشه‌وه باسکردنی داستانی په‌یامبه‌ران هەر بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌یه: (الم * ۲ احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا آمنا وهم لا یفتنون؟) سه‌ره‌نه‌شتی خه‌لکانی ده‌کات که پێیان وایه ئیمان و باوه‌ر چه‌ند وشه‌یه کی سه‌ر زاره‌کی یه، نایه‌وی له‌پێناویا تووشی هیچ جوّره ئه‌زیه‌تیک بن، هەر بۆیه به‌ به‌لایه‌کی بچوکیش خێرا پاشگه‌ز ده‌بنه‌وه!! (ومن الناس من یقول آمنا بالله فإذا اؤدی فی الله جعل فتنه الناس کعذاب الله..). سووره‌ته‌که به‌لای فیتنه‌ی په‌یامبه‌ران له پێناوی ئایینه‌که یاندا ده‌گیرێته‌وه، که چۆنیش خۆیان راگرت و نه‌پسان، له (نوح) وه‌وه، ئینجا (ئیه‌براهیم)، پاشان (لوط)، شوعه‌یب) علیهم‌السلام هه‌روه‌ک به‌سه‌ره‌اتی گه‌لی که‌لله ره‌ق و سه‌ر سه‌خت باس ده‌کات وه‌ک: (عاد، سه‌موود، قاروون، هامان..هتد).. له‌گه‌ل دیاریکردنی پاشه‌پوژو ده‌ره‌نجامیان: (فکلا اخذنا بذنبه فمّنهم من ارسلنا علیه حاصبا..). داستانی په‌یامبه‌ران وانه‌ی مه‌ردایه‌تی و خوڤاگری و، کۆل نه‌دان نیشان ئه‌دات.. نوح علیهم‌السلام (۹۵۰) سال بێ وچان گه‌له‌که‌ی خۆی بۆلای خوای گه‌وره بانگ ده‌کا، که‌چی که‌میکی زۆر که‌مینه‌یان بره‌وان هینا!! (ولقد ارسلنا نوحا إلى قومه فلبث فیهم الف سنة إلا خمسین عاما فآخذهم الطوفان وهم ظالمون) پاش ئه‌ویش ئیه‌براهیم، و هه‌موو هه‌وله‌کانیشی لای ئه‌وان، هەر ئه‌وه‌بوو که: گو‌تیان یان بیکوژن، یان بیسووتین: (قالوا اقتلوه اوحرقوه فأنجاه الله من النار...) له داستانی لوتیشدا ئه‌وپه‌ری بێ شه‌رمی و یاخی بوون له‌گه‌له‌که‌یدا به‌دی ده‌کریت: (ولوطا إذ قال لقومه إنکم لتأتون الفاحشة ما سبقکم بها من أحد من العالمین) پاش ئه‌و داستانه‌ش به‌ په‌له ده‌رواته سه‌ر په‌یامه‌که‌ی موحه‌مه‌د ﷺ، باسی راستی و دروستی ئه‌و ده‌کات، که له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا نه‌خوینده‌وار بووه (وما کنتم تتلوا من قبله من کتاب ولا تحطه بيمينک إذا الارتاب المبطلون) ئه‌وجا به‌ده‌ست نیشانکردنی چه‌ندین به‌لگه‌وه‌نیشانه بۆ ده‌سه‌لات و توانای خوای گه‌وره کۆتایی دی.

سوننه‌تی خودایه ده‌شی ئیماندار تاقیبکریته‌وه:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ الم﴾ واته: ئهم قورئانه هەر لهم پیتانه ریکخراوه، جا ئه‌گه‌ر ئیوه ئه‌ی خوانه‌ناس و موشریکان! نکوولی ده‌که‌ن، ده‌سافه‌رموون وینه‌ی بێن ﴿احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا آمنا وهم لا یفتنون﴾ ناخۆ موسلمانان- به‌تایبه‌تی- موسلمانانی مه‌که‌که، گو‌مان واده‌بن که ئه‌گه‌ر هەر ئه‌وه‌نده بڵین: بره‌وامان هیناوه، ئیتر وازیان لیده‌هێنری و، تاقیینه‌کریته‌وه؟! نه‌خیر.. شتی و نابێ و نه‌بووه به‌لکو پێویسته خه‌لکی موسلمان تاقی

بکریتهوهو، له بهرامبه‌ریشیهوه، ئارامیان ببی. ئیمامی (بوخاریی) له (خەباب)وه ده‌گێڕێته‌وهو ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سنبه‌ری که‌عه‌دا عه‌باهه‌که‌ی خۆی له‌ژێر سه‌رنا‌بوو، ئیمه‌ش سکا‌لامان برده‌ لای و گوتمان: بۆ دا‌وای یارمه‌تی و پشتی‌وانی‌مان بۆ نا‌که‌ی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر؟! بۆ ها‌وارمان نا‌به‌یته‌ لای خوا؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمو‌وده‌یه‌کی بۆیان فه‌رموو، ئه‌مه‌ بڕیکه‌یه‌تی: ((لقد کان من قبلکم...)) واته‌: بێ‌شک به‌ره‌له‌ئێوه‌ ه‌ی‌وا ه‌ه‌بو‌وده‌هێنراو چا‌لیکی بۆه‌له‌ده‌کنراو تو‌ور ئه‌درایه‌ نی‌وی، پا‌شان به‌شه‌قه‌مشا‌ر ه‌ه‌ر له‌سه‌رییه‌وه‌ بۆ خوا‌ره‌وه‌ ده‌کرا به‌ دو‌وله‌ته‌وه‌و، به‌شانه‌ی ئاسن جه‌سته‌ولا‌شه‌ی دا‌ده‌هێنراو ه‌ه‌رچی گوشت و ئی‌سکی ه‌ه‌بو‌و لی‌ده‌کرایه‌وه‌، که‌چی ه‌ه‌ر له‌نا‌ینه‌که‌ی وه‌رنه‌ده‌گه‌را! به‌خوا سو‌یند، ئه‌م نا‌ینه‌ و‌ا سه‌رده‌که‌و‌یت که‌ سو‌ار له‌ (سه‌نا)وه‌ بۆ (حه‌زه‌مه‌وت) ب‌روا له‌ خوا نه‌بی له‌که‌س نه‌ ترسی‌ت، یان مه‌گه‌ر ترسی گو‌رگی ه‌ه‌بی که‌ له‌مه‌ره‌کانی بدا‌ت، به‌لام ئی‌وه‌ په‌له‌ده‌که‌ن! وه‌ ه‌ه‌روه‌ها ئه‌و ما‌نایه‌ش که‌ لی‌زه‌دا مه‌به‌سته‌ له‌چه‌ند ئایه‌تیکی تر‌دا رو‌ون کرا‌وه‌ته‌وه‌، وه‌ک: ((ام حسبتم ان تدخلوا الجنة ولما یاتکم مثل الذین خلوا من قبلکم مستهم البأساء والضراء وزلزلوا حتی یقول الرسول والذین آمنوا معه متی نصر الله الا ان نصر الله قریب)) ۲۱۴/۲. وه‌ له‌سو‌وره‌تی ۱۴۳/۳. وه‌ له‌سو‌وره‌تی ۴۷/۳۱، وه‌ ۱۷۹/۳، وه‌ سو‌وره‌تی ۱۵۴/۳، وه‌ سو‌وره‌تی ۱۶/۹، له‌هه‌ندی جی‌گای تری‌شدا، ه‌ه‌مان مه‌به‌ست رو‌ونکرا‌وه‌ته‌وه‌. ﴿لقد فتننا الذین من قبلکم﴾ به‌هه‌قیقه‌ت ئی‌مه‌ ئه‌وانه‌ی پی‌ش ئه‌وانمان - وه‌ک ئی‌برا‌هیم ی خه‌لیل و، چه‌ند گه‌لیکی دی - تا‌قی‌کردنه‌وه‌ به‌جو‌ره‌ها مه‌ینه‌ت و به‌لا! که‌چی کو‌لیشیان نه‌دا، له‌فه‌رمو‌وده‌یه‌کی راست و دروست‌دا ها‌تو‌وه‌ که‌: ((اشد الناس بلاء، الانبیاء، ثم الصالحون، ثم الأمثل فالأمثل، یبتلی الرجل علی حسب دینه، فإن کان فی دینه صلابهٌ زید له فی البلاء)). پی‌شه‌وا ئه‌حمه‌د. ده‌که‌وا‌بو ه‌ه‌رده‌بی ئه‌زمو‌ون و تا‌قی‌کردنه‌وه‌ ببی، ه‌ه‌رچه‌ند ئه‌وه‌که‌سه‌ په‌له‌ی به‌رزیشی ه‌ه‌بی له‌ ئایین‌داریدا، ب‌گه‌ر تا‌په‌له‌ی به‌رزتربی، ئه‌زمو‌ونه‌که‌شی سه‌خته‌رده‌بی. ﴿فلیعلمن الله الذین صدقوا﴾ بی‌گو‌مان خوا به‌واقیعی که‌سانیک که‌راستیان و تو‌وه‌و ب‌روایان ه‌ینا‌وه‌ دیاری‌ده‌کا، واته‌: تا به‌خه‌لکیان بنا‌سی‌ن و، بو‌خو‌یشیان بزانی که‌ چ پیا‌وی‌کن؟! ﴿ولیعلمن الکاذبین﴾ وه‌درو‌ژنانیش دیاری ده‌کا، تا‌بنا‌سرین و ده‌رکه‌ون. واته‌: تا‌ب‌رواداری راسته‌قینه‌ له‌ب‌رواداری‌نا‌راست، بو‌خه‌لکی لی‌ک بکریته‌وه‌ ﴿ام حسب الذین یعملون السیئات ان یسبقونا﴾ یا ئه‌وانه‌ی که‌ کاری خراپ و نا‌دروست ئه‌نجام ئه‌ده‌ن پ‌ی‌یان وایه‌ که‌له‌ده‌ستمان ده‌رئه‌چن و پی‌شمان ئه‌که‌ون و ده‌رباز‌ده‌بن؟ ﴿ساء ما یحکمون﴾ ئه‌وانه‌ چ دا‌وه‌ری‌و ب‌بریاریکی خراپ ئه‌ده‌ن ئه‌گه‌ر پی‌یان وابی.

ده‌نجی تی‌کو‌شه‌ران لای خوا زایه‌ نابی:

﴿من کان یرجو لقاء الله فإن اجل الله لات﴾ ئه‌وه‌ی ئومیدی به‌گه‌یشتنی دیداری خوا ه‌ه‌بی، با دنیایبیت که‌ کات‌ی‌دیاری کر‌وی خوا ه‌ه‌ردیت و "ئو‌یش به‌دیداری شاد ده‌بیت ﴿وهو السمع العلیم﴾ وه‌ ه‌ه‌رئه‌و خوا‌یشه‌ زو‌ر ژنه‌واو بی‌سه‌ره "بو‌وته‌ی به‌نده‌کانی" زو‌ریش زانایه‌" به‌ی‌روبا‌وه‌پو‌کرداریان ﴿ومن جاهد فإنما یجاهد لنفسه﴾ ئه‌وه‌ش که‌ خۆی مان‌دووب‌کا و "جی‌هادو تی‌کو‌شان بکات له‌پ‌ینا‌وی ئایینی خوا‌دا" ئه‌وه‌ ته‌نیا بۆ خۆی جی‌هاد ئه‌کات سو‌ودو "که‌له‌که‌ی بو‌خۆی ئه‌گه‌رته‌وه‌"، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: (من عمل صالحا فلنفسه... (۱۵/۴۵)). ﴿إن الله لغنی عن العالمین﴾ چونکه‌ به‌راستی خوا له‌ته‌وا‌ی جی‌هانه‌کان بێ‌ نیازه‌ "پی‌وستی به‌جی‌هادی ه‌یچ که‌سیک نه‌یه، به‌لام ه‌ه‌ل‌دان بۆ‌ل‌بردنی‌د‌رک و دا‌ل له‌به‌رده‌م کو‌مه‌ل و کو‌مه‌ل‌گه‌دا خ‌زمه‌تیکی پی‌وسته‌و، که‌له‌که‌شی بۆ خۆی "و لا‌ت و نی‌شتمانی ئه‌گه‌رته‌وه‌ ﴿والذین آمنوا وعملوا الصالحات﴾ ئه‌وه‌که‌سانه‌ش که‌ ب‌روایان ه‌ینا‌وه‌ و کارو‌کرده‌وی چاک

ئه نجام ددهن ﴿لَنَكْفُرَنَّهُمْ عَنْهُمْ سِيئاتَهُمْ﴾ ئه وه بئگومان چارپوشی ده کهین له گوناح و تاوانه کانیان ﴿وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ وه چاکتر له وهی کردوویانه، پاداشیان ئه دهینه وه. له گه ل دایک و باوکدا چاکه بکه:

﴿ووصینا الإنسان بوالديه حسنا﴾ ئیمه وهسیه تمان به ئاده میزاد کرد که له گه ل دایک و باوکیا چاکه بکا، واته: هه میسه کارچاک بیته له گه لیاندای، خوئی ماندووبکات بۆیان ﴿وإن جاهدک لتشربک بی ما لیس لک به علم﴾ ئه گهر ئه وان - دایک و باوک - زوریان لیکردیت که توشتی بکهیته هاوئل و هاو بهش بوخودا، که هیچ زانست وزانیاریه کیششت پئی نیه ﴿فلا تطعهما﴾ ملکه چیان مه به وه گوئیان مه که ﴿إلی مرجعکم﴾ دلنیابن که گه پرانه وهی هه مووتان هه ر بۆلای منه له پوژی قیامه تدا ﴿فانبنکم بما

کنتم تعملون﴾ ئینجا له وپوژدها له وکرده وانسهی ئه نجام تانداه ناگادارتان ئه کهم، هه ریه که به گویرهی کرده وهی خوئی پاداشت وه رئه گریتته وه. (موصعب) ده لی: چه ندنایه تیکی قورشان له باره ی منه وه هاتن. جاریکیان دایکم سویندی ئی خواردم که نه ئاو ده خو مه وه، نه نان ده خو م و نه قسه شت له گه ل ده کهم، ئه گهر له ئیسلام وه نه گه ریمه وه، جا ما وهی سی پوژیک به و شیوهیه مایه وه، سه ره نجام په کی که وت و بوورایه وه، پاشان (عه ماره ی) کوپی ئاوی بو برد، ئه ویش هه ر خه ریکبوو نزای لیده کردم، جا خوای گه وره ئایه تی: (ووصینا الإنسان...) ی نارد ه خواری. (ئیمامی موسلیم) هیناویه تی. ﴿والذین آمنوا وعملوا الصالحات﴾ ئه وه که سانه ی وا به وایان هینا وه، چاکه کانیشیان کردوه ﴿لندخلنهم فی الصالحین﴾ دلنیابن ده یان بهینه نیویری صالخان و چاکانه وه ﴿ومن الناس من یقول آمنا بالله﴾ له نیومه ردومدا هیندی خه لک هیه ده لیته: باوه رمان به خواهیه یه ﴿فبإذا أودی فی الله﴾ که چی

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿٩﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةً لِلنَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوْ لَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ﴿١١﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلَنَحْمِلَ خَطِيئَتَكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ ﴿١٢﴾ مِن خَطِيئَتِهِمْ مِن شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَنفَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْتَلْنَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٥﴾

کاتیکیش له سه رخوا ئازاردا ﴿جعل فتنة الناس كعذاب الله﴾ سزاو ئازاری خه لکی، گئیرا وه کوسزای خوا، بویه دوایش خوئی بۆراناگیری و پاشگه زده بیته وه. مه به ست ومانای ئه م ئایه ته وه کومه به ست ومانای: (ومن الناس من یعبد الله علی حرف) ۱۱/۲۳، وایه ﴿ولئن جاء نصر من ربک﴾ ئه گهر سه رکه وتن و پیروزییه که له لایه ن په ره ردگارتته وه هاتبا ﴿لیقولن إنا كنا معکم﴾ ده یانگوت: بئگومان ئیمه ش له گه ل ئیوده بووین "مه به ستیشیان هه ر ئه وهیه که له ده ستکه وته جه نگییه کاندای شتیکیان ده ست که وئ. (الذین یتربصون بکم...) ۱۴۱/۴. وه ئایه تی (وإن منکم لمن لیبطن...) ۷۲-۷۳/۴. راقهیه بو ئه و مانایه. ﴿أو لیس الله بأعلم بما فی صدور العالمین﴾ ئایاخوا زانتر نیه به وهی که له دل و سنگی هه موو خه لکدایه؟ هه رچه نده ئه وان به زمان بلین باوه رمان هیه، به لام خوا خوئی چاک ده زانی دلنیان

چی تئدایه . (زوحاک) ئه لئ: ئهم ئایه ته له باره ی چه ند که سیکی دوو پوو هاته خواری، کاتی که له مه ککه دا بوون و پروایان هی نابوو، جا ئه و دهمه ی که سزاو ئازاردان، به خیرایی چونه وه سه ر شیرکه کۆنه که ی جارانیان .

دوو پوو درۆزنه :

﴿ **وَلِيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلِيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ** ﴾ به راستیی خودا زۆر به چاکی ئه وانه دیاری ده کاوده ناسی که پروایان هی ناوه، دوو پوو هکانیش هه روا نه ناسی و نه زانی کین، واته: ئه وه ی که به راستیی باوه ری هی نابیت، ئه و که سه ش که به شک و گومانه، هه ر لای خوا ئاشکران ﴿ **وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا** ﴾ کافرو بی پروایانی قوره یش به پروادارانیا ن وت: په پیره ی له ریبازی ئیمه بکه ن، واته: شوینی نایینی ئیمه بکه ون ﴿ **وَلَنَحْمِلَ**

خَطَايَاكُمْ ﴾ ئیمه ش گونا هه کانتان بۆه لده گرین ﴿ **وَمَا هُمْ**

بِحَافِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ ﴾ خو ئاشتوانن له قیامه تدا

به شیکی زۆر که میش له گونا حیا ن بۆ هه لگرن ﴿ **إِنَّهُمْ**

لَكَاذِبُونَ ﴾ به راستیی نه وانه هه ر درۆزن ﴿ **وَلِيَحْمِلَنَّ أَثْقَالَهُمْ**

وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ ﴾ دلنیا بن که گونا ه ی سه نگینی خو یان و،

هه ندی باری تریش له گه ل باری گرا نی خو یان هه لده گرین

وده بیت ه سه رباریان، واته: گونا ح ی نه وانه ش دیت ه ملیان

، چه واش ه سه ر لیشی وایان کردوون ﴿ **وَلَيَسْئَلَنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ**

عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴾ و به راستیی له پۆژی قیامه تیشدا

به پرسیارن له و درۆ ده له سانه ی هه لیان به ست. ئایه تی

(لحملاوا اوزارهم ..) ۱۶/۲۵ . پشتگیری ئهم مه به سه ئه کات.

نوو و نه ته وه که ی:

جا بۆ دلدا نه وه ی په یام به ر ﷺ خوا ئه فه رموی:

﴿ **وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ** ﴾ به راستیی ئیمه

(نوح) مان ﷺ ناره لای هۆزو گه له که ی خو ی، بۆ نه وه ی

یه کتا ناسینیان پیرا بگه یه نیت ﴿ **فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا**

خَمْسِينَ عَامًا ﴾ جا نه ویش ئه وه بوو بی وچان قو لئ ئی

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١٥﴾ وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَكْذِبُوا فَعَدَّ كَذِبَ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْأَمِينُ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٩﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَن يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَٰئِكَ يَئِسُوا مِن رَّحْمَتِي وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾

هه لمائی، هه زار سال - په نجا که م - له ناویاندا مایه وه و ژیا، به شه و به پۆژ، به ئاشکرا و به نه ینی، تی ده کو شا و بانگی ئه کردن بۆ لای خوا، که چی ئه وان پۆژ له دوا ی پۆژ بۆ په رستنی بته کانیان " سوورتر ده بوون ﴿ **فَاخْذِمِ الطُّوفَانَ وَهُمْ ظَالِمُونَ** ﴾ جا دهره نجام توفان و سیلا و هه مویانی گرت، چوون ئه وان سه تهمکار بوون ﴿ **فَانْجِنَاهَا وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ** ﴾ ئینجا نوح و نه وانه ی که له که شتی هه کدا بوون، له زریان و توفانه که پرگاران کردن ﴿ **وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ** ﴾ و ئه و به سه ره اتوو روودا وه شمان کرده په ندو ئاموژگا ریه که بۆ هه موو خه لکی د دنیا، ئه وه بوو تاله سه ره تای هاتنی ئیسلامیش، شوینه واری که شتی هه که له سه ر (کیوی جودی - هه لگورد) مابوو یه وه، خه لکانیش له م لا و له ولا وه ئه هاتن سه یریان ئه کرد، جا که واته تو ش ئه ی په یام به ر ﷺ له ئازار و نه زیه تی قوره یش، قه ت بی

تاقت مەبە، چونکە پاشەپۇژى باش ھەربۆتۆ ئەبى و، سەرەنجام ئەوانیش تیا ئەچن. سوورەتى (۴۱/۴۲) و چەند سوورەتیکى ترى قورئان، ئەوھەقیقەت و راستیە پۇشن ئەکاتەوہ.

ئىبراھیم و قەوۋمەکەى:

ئىنجا دیتە سەرباسى داستانەکەى ئىبراھیم ﷺ و ئەفەرموى: ﴿**وَابْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ**﴾ ئەى پیغەمبەر! باسى ئىبراھیم بکە، کاتى بەھۆزۆگەلەکەى خۇى گوت: ﴿**اعبدوا الله واتقوه**﴾ تەنھا خوا بپەرستى و، ھەر لەویش بترسن و خۇپار یزىن ﴿**ذلکم خیر لکم إن کنتم تعلمون**﴾ ئەوہى من فەرمانتان پى ئەکەم لەپەرەستنى خودا بەتەنیا و تەقوا چاکترە بۇتان، ئەگەر بزانن ﴿**إنما تعبدون من دون الله آوثاناً**﴾ ئیوہ لەباتى خودا، ھەر چەند بتیک دەپەرستى ﴿**وتخلقون إفکا**﴾ و دروى زۆر گەورەش ھەلئەبەستى، کەپیان دەلین خوا و، دەیانپەرستى ﴿**إن الذین تعبدون من دون الله لا یملکون لکم رزقاً**﴾ خۆئەوانەى ئیوہ ئەیانپەرستى لە باتى خوا، ھیچ رزقیکی ئیوہیان بەدەست نیە ﴿**فابتغوا عند الله الرزق**﴾ جا کەواتە تەنھا لای خوا داواى پزى و پۆزى بکەن ﴿**واعبدوه واشکروا له**﴾ و ھەرئەویش بپەرستى و، سوپاسى بکەن. سوورەتى (۷۳/۱۶): ﴿**ويعبدون من دون الله..**﴾ جەخت لەسەر یەکخوا پەرستى ئەکات ﴿**إليه ترجعون**﴾ ھەمووتان ھەربۆلای ئەو ئەگەر پزىنرئەوہ بۇ پاداش و تۆلە. ئىنجا ھەرەشەیان ئى ئەکا و ئەفەرموى: ﴿**وإن تکذبوا فقد کذب أمم من قبلکم**﴾ ئەگەر ئیوہ بە درۆزى بکەن، ھیچ زیانیکم پى ناگەيەن، چونکە پيش ئیوہش خەلکانیکى زۆر بپروایان بەپەيامبەرەکانیان نەکردو بەدرۆزنیان کردن، خوایش سزای توندی دان، جا ئەگەر ئیوہش وەک ئەوانە دەبن، ئەوا چارەنووستان ھەروا ئەبى ﴿**وما علی الرسول إلا البلاغ المبين**﴾ ئیتیر بیجگە لەپراگەیاندنیکى روون و ناشکرا، شتیکی دیکە لەسەر شانی پیغەمبەر نیەو، گوناھى خۇتان لەسەر خۇتانە.

بەلگەکانى ژيانەوہى پاش مردن:

خوا ئەیەوى مەسەلەى زیندوو بوونەوہیان پى بسەلمینى، بۆیە ئەفەرموى: ﴿**اولم یروا کیف یبدئ الله الخلق ثم یعیده**﴾ ئەرى نەیانبینى ھۆزەکەت چۆن خوا دروستکراوى خۆى لەنەبوونەوہ دەست پیدەکات و ئەیەنیتە خانەى بووہکانەوہ لەپاشا دواى مردن ئەیگرتەوہ و وەک خۆى ئى ئەکاتەوہ ﴿**إن ذلک علی الله یسر**﴾ بەراستى بۇ خوا زۆر ئاسانە بەپى باوى ئیمە سەخت و گرانە، ئەگینا بۇ خوا ھەردوو بارەکەى یەکسانە ﴿**قل سیروا فی الارض فانظروا کیف بدأ الخلق**﴾ ئەى پیغەمبەر ﷺ پیان بلى: بگەرین گەشتى زەوى بکەن و، بنواپن خوا چۆن خە لقی جیھانى دەسپیکرد؟ ﴿**ثم الله ینشئ النشاء الآخرة**﴾ لە پاشاھەرئەخوایە سەر لەنوی، ئەو جیھانەکەیش دینى ﴿**إن الله علی کل شئ قدير**﴾ بەراستى خوا بەسەر ھەموو شتیکا بەتوانایە ﴿**یعذب من یشاء ویرحم من یشاء**﴾ ھەرلە دونیادابەمەیلای خۆى بیەوى سزای کى بدا ئەیدات، بییشیەوى رەحم بەکى بکا - شیاویش بیت - ئەى کا، ھیچ کەسێک ناتوانیت رپی لى بگرى و نەهیلئ " ﴿**والیه تقلبون**﴾ سەرەنجامیش ھەر بۇ لایخۆى دەتانیئەوہلە پاشە پۇژدا ﴿**وما أنتم بمعجزین فی الارض ولا فی السماء**﴾ وە ئیوہ ناتوانن لە ژیر دەسلەلاتى خوا ھەلبین و دەرچن ولە ئیشەکانى دا ناتەوانى بکەن نەلە زەویدا و، نەلە ئاسماندا ﴿**وما لکم من دون الله من ولی ولا نصیر**﴾ ھیچ سەپەرشتیکەرێک و یارمەتى دەریکیش بیجگە لەخوا نییە فریاتان بکە وى و یارمەتیتان بدات " ﴿**والذین کفروا بآیات الله ولقائه**﴾ ئەو کەسانەى بپروایان نەکرد بەنایەت و بەلگەکانى خوا، بەدیدارو خزمە تگەیشتنى، بۇ لىپرسینەوہ ﴿**اولئک ینسوا من رحمتی**﴾ دیارە ئەوانە مەییوس و بى هیوان لە بەزەیی و دلۆقانى من، بۆیە ئاوا حاشا لەنایەت و لەدیدارم دەکەن ﴿**اولئک لهم عذاب الیم**﴾ و ئەوانە سزایەکی زۆر بەژان و بەئیش نامادە یە بۆیان.

گوتیان: نیبراهیم بکوژن، یان بیسووتینن:

پاش ئه‌وه‌ی ئیبراهیم پیغه‌مبه‌ر ئه‌و هه‌موو به‌لگانه‌ی بۆ هیناوه‌ ئیتر ئه‌وان په‌کیان نه‌که‌وی و، په‌نا ده‌بنه‌ به‌ره‌یزو به‌کار هینانی ده‌سه‌لات، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: ﴿**فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ**﴾ وه‌لامی قه‌وم و گه‌له‌ که‌ی ئیبراهیم هه‌ر ئه‌وه‌ بوو وتیان: بیکوژن یان بیسووتینن بۆیه‌ ناگریان بۆ سازداو فرییان دایه‌ ناوی ﴿**فَانْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ**﴾، ئینجا خوا له‌و ناگره‌ پزگاری کرد وبه‌ فه‌رمانی خو‌ی نه‌سووتا ﴿**إِنْ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ**﴾ به‌پراستی ناله‌وه‌دا چه‌ندین به‌لگه‌ی پوون هه‌یه‌ بو‌ئهو که‌سه‌نه‌ی باوه‌ریان هیناوه‌و ده‌یه‌ینن چونکه‌ کاتی ناگره‌یزی سوتاندنی نه‌می‌نی، پیو یسته‌ وان‌ه‌ی عیبه‌رتی لی وه‌ر بگیردری ﴿**وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا**﴾ کاتی ئیبراهیم له‌ناگره‌که‌ پزگاری بوو پیی وتن: به‌پراستی ئیوه‌ بۆیه‌ له‌باتی خوابتان ده‌په‌رستن ﴿**موده‌ بینکم فی الحیاة الدنیا**﴾ که‌ له‌م ژینی دونیا‌یه‌دا یه‌کترتان خو‌ش ده‌وی واته‌: خو‌شه‌ویستی و دۆستی و پرزدارانتان له‌نیوان یه‌کتردایه‌واده‌کا، تا به‌و هۆیه‌وه‌ش بب‌نه‌ حیزب و کو‌مه‌لیک! ﴿**ثم یوم القیامة یکفر بعضکم ببعض**﴾ پاشان له‌پوژی قیامه‌تا - هه‌ر یه‌ک له‌ په‌ره‌ستراو په‌رستیار - ته‌به‌را له‌وی دیکه‌ ده‌که‌ن و، په‌ره‌ستراوه‌کان به‌ عیباده‌تی په‌رستیاره‌کان کافرن و ده‌بنه‌ دوزمن بۆیان، وه‌ک خودا ده‌فه‌رموی: (وإذا حشر الناس كانوا لهم اعداء وكانوا بعبادتهم کافرین). ﴿**ویلعن بعضکم بعضا**﴾ وله‌یه‌کتر نه‌فرین ئه‌که‌ن ﴿**وماوکم النار وماکم من ناصرین**﴾ و شوین و جیگه‌یشتان ناگری دۆزه‌خ نه‌بی و، هیچ یاریده‌ده‌ریکیشتان بۆ نابی "تا له‌و سزایه‌ پزگارتان بکات.

لوو‌ط باوه‌ری به‌ نیبراهیم هیناو، پیگه‌وه‌ هیج‌ره‌تیان کرد: ﴿**فَأَمَّا مَنْ لَمْ يَرْغَبْ وَرَدَّ الْوَیْلَ**﴾ (لوو‌ط) ی برا‌زای ئیبراهیم، پاش پزگار بوونی ئیبراهیم له‌ناگره‌که‌ باوه‌ری هیناپی ﴿**وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ**﴾ ووه‌بنا له‌ (ووه‌بنا له‌ اسحاق و یعقوب) وه‌ (ئیسحاق) مان پیبه‌خشی، (یه‌عقوب) یشمان به‌ (ئیسحاق) به‌خشی ﴿**وجعلنا فی ذریته النبوة والکتاب**﴾ په‌یامبه‌رایه‌تی و، نامه‌مان کرده‌ کالای بالای نه‌وه‌کانی: واته‌ دوا‌ی ئیبراهیم هه‌رکتیب و نامه‌یه‌ هاتبی هه‌ر به‌نه‌وه‌کانی ئه‌و دراوه‌ ﴿**وَاتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا**﴾ هه‌ر له‌دونیا‌یشدا پاداشمان دایه‌وه‌، به‌ناوو شو‌ره‌تی چاک ﴿**وَأَنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ**﴾ وه‌ له‌پاشه‌ پوژی‌شدا له‌پیزی صالحان‌دایه‌.

لوو‌ط باوه‌ری به‌ نیبراهیم هیناو، پیگه‌وه‌ هیج‌ره‌تیان کرد: ﴿**فَأَمَّا مَنْ لَمْ يَرْغَبْ وَرَدَّ الْوَیْلَ**﴾ (لوو‌ط) ی برا‌زای ئیبراهیم، پاش پزگار بوونی ئیبراهیم له‌ناگره‌که‌ باوه‌ری هیناپی ﴿**وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ**﴾ ووه‌بنا له‌ (ووه‌بنا له‌ اسحاق و یعقوب) وه‌ (ئیسحاق) مان پیبه‌خشی، (یه‌عقوب) یشمان به‌ (ئیسحاق) به‌خشی ﴿**وجعلنا فی ذریته النبوة والکتاب**﴾ په‌یامبه‌رایه‌تی و، نامه‌مان کرده‌ کالای بالای نه‌وه‌کانی: واته‌ دوا‌ی ئیبراهیم هه‌رکتیب و نامه‌یه‌ هاتبی هه‌ر به‌نه‌وه‌کانی ئه‌و دراوه‌ ﴿**وَاتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا**﴾ هه‌ر له‌دونیا‌یشدا پاداشمان دایه‌وه‌، به‌ناوو شو‌ره‌تی چاک ﴿**وَأَنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ**﴾ وه‌ له‌پاشه‌ پوژی‌شدا له‌پیزی صالحان‌دایه‌.

﴿**فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ**﴾ ﴿**إِنْ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ**﴾ ﴿**وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ**﴾ ﴿**بَعْضٌ يَلْعَنُ بَعْضًا وَمَأْوَهُمُ النَّارُ وَمَالُكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ**﴾ ﴿**فَأَمَّا مَنْ لَمْ يَرْغَبْ وَرَدَّ الْوَیْلَ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ**﴾ ﴿**وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ**﴾ ﴿**وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَأَتُونَ الْفَحْشَاءَ مَا سَفَقَكُم بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ**﴾ ﴿**أَيُّكُمْ لَأَتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ**﴾ ﴿**قَالَ رَبِّ أَنْصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ**﴾

﴿**إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي**﴾ (ئیبراهیم) یش دوا‌ی ئه‌وه‌ ناو‌مید بوو له‌ قه‌ومه‌که‌ی پیی وتن: بیگومان من بۆلای په‌روه‌ردگارم کو‌چ ئه‌که‌م و (سه‌وادولعیراق) جی دیلّم و، به‌ره‌و فه‌له‌ستین و شام ئه‌پو‌م ﴿**إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ**﴾ چونکه‌ ته‌نها ئه‌وه‌ ده‌سه‌لاتداری کارجوان ﴿**وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ**﴾ وه‌ (ئیسحاق) مان پیبه‌خشی، (یه‌عقوب) یشمان به‌ (ئیسحاق) به‌خشی ﴿**وجعلنا فی ذریته النبوة والکتاب**﴾ په‌یامبه‌رایه‌تی و، نامه‌مان کرده‌ کالای بالای نه‌وه‌کانی: واته‌ دوا‌ی ئیبراهیم هه‌رکتیب و نامه‌یه‌ هاتبی هه‌ر به‌نه‌وه‌کانی ئه‌و دراوه‌ ﴿**وَاتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا**﴾ هه‌ر له‌دونیا‌یشدا پاداشمان دایه‌وه‌، به‌ناوو شو‌ره‌تی چاک ﴿**وَأَنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ**﴾ وه‌ له‌پاشه‌ پوژی‌شدا له‌پیزی صالحان‌دایه‌.

لووط په نندی قه ومه که ی دادهدات:

﴿^{۲۸} **لوطا اذ قال لقومه**﴾ لووطیشمان کرده پیغمبرو به گه له که ی خو ی وت: ﴿^{۲۹} **انکم لتاتون الفاحشة**﴾ به راستی ئیوه نه و دنده تاوانی خراپ و ناشرین نه انجام نه دهن "لهوپه پری شهرمه زاریدایه!!" ﴿**ماسبقکم بها من احد من العالمین**﴾ و یه که له خه لکانی جیهانیش پیش ئیوه کاری ناشیاوی وای نه کردووه "نه و دنده کاریکی نامرؤفانه یه" ﴿**انکم لتاتون الرجال**﴾ نه ری ئیوه ده چنه لای پیاوان و نیړینه "که به راستی نهوپه پری نامه ردانه یه" ﴿**وتقطعون السبیل**﴾ ری له ده وای به رهی مرؤ نه پښ، یان ری له خه لکی نه پښ و ئه شیکوژن و شتومه که کانی ئی وهرنه گرن و دهست دریژی شی بو نه که ن! ﴿**وتاتون فی نادیکم المنکر**﴾ وه له یانه ی کؤبوونه و هی خوتاندا کاری زور خراپ و دزیووا نه نه که ن! ﴿**فما کان جواب قومہ**﴾ که چی پاش

نه و هه موو نامرؤگاری یه، وه لای گه له که ی هه نه و هه بوو ﴿**لا ان قالوا انتنا بعذاب الله ان کنت من الصادقین**﴾ "به گالته وه" به لوطیان وت: نه گهر له راست بیژانی ناده ی سزای خوامان بو بیته "که توه موو جار هه ره شه ی پی نه که یه" ﴿^{۳۰} **قال رب انصرنی علی القوم المفسدین**﴾ لووط کاتی ناو می د بوو لیان وتی: نه ی په روه ردگارم! به سهر نه و گه له خراپکاره دا - که هه رچی گیانیانه بی نه خلاقیه - سهر مخه ﴿^{۳۱}

﴿**ولما جاءت رسلنا ابراهیم بالبشری**﴾ دوی داوای (لوط) بو له ناو بردنایان، خوا کؤمه لی فریشته نه نیړی بو نه انجام دانی نه و کاره، جاپیش نه و هه چن بوکاره که یان، ده رونه لای (نیراهیم) وه که نه فهرموی: کاتی که نیړاوه کانمان هاتنه لای ئیراهیم به موژده وه، واته: به موژده ی هاتنه دونیای ئیسحاق ﴿**قالوا انا مهلكوا اهل هذه القرية**﴾ به ئیراهیمیان وت: به راستی ئیمه خه لکی نه م شارودییه "سه دووم - دیی گه لی لووط - له ناو به رین ﴿**ان اهلها کانوا ظالمین**﴾ چونکه خه لکه که ی زور ناهه قکارو بی ره وشت وله سنوور دهرچوون.

فریشته دینه لای ئیراهیم و لووط:

﴿^{۳۲} **قال ان فیها لوطا**﴾ ئیراهیم که نه و هی ئی بیستن وتی: ده ی خو لوویشی تی دایه!! ﴿**قالوا نحن اعلم بمن فیها**﴾ فریشته کان وتیان: ئیمه زاناترین به و هی تی دایه؟ ﴿**لننجینه واهله الا امراته کانت من الغابرین**﴾ بیگومان لووت و خانه واده که ی - دوو کچه که ی - رزگارد که ی، نه که ی نا، چوون بریاره نه و له ناو گونا هباراندا ده می نیتیه وه و تیاده چی ت "چونکه کاتی خو ی به و کاره ی نه وانه رازی بووه" ﴿^{۳۳} **ولما ان جاءت رسلنا لوطا سئ بهم وضاق بهم ذرعا**﴾ پاشان نیړاوه کانمان لای ئیراهیم هه لسان و به ره و لووت چوون، کاتی چوونه لای، به دیتنایان ترساو دلتنگ بوو "له ترسی هؤزه که ی، نه وه که بین دهرگیان پی بگرن، جا نه و انیش لووتیان تیگه یاند ﴿**وقالوا لا تخف ولا تحزن**﴾ ووتیان: مه ترسه و دل تهنگ مه به "به هو ی ئیمه وه" ﴿**انا منجوك واهلك الا امراتک کانت من**

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا اِبْرٰهِيْمَ بِالْبَشْرِىْ قَالُوْا اِنَّا مُهْلِكُوْكُمْ اَهْلَ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ اِنْ اَهْلُهَا كَانُوْا ظٰلِمِيْنَ ﴿٣١﴾ قَالَ اِنَّكُمْ فِیْهَا لَوُطًا قَالُوْا لَنَحْنُ اَعْلَمُ بِمَنْ فِیْهَا لَنَنْجِيْنَهُ وَاَهْلَهُ اِلَّا اَمْرٰتَهُ ۚ كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٣٢﴾ وَلَمَّا اَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوْطًا سِیْءَ بِهِنَّ وَضَافَ بِهِنَّ ذَرْعًا وَّقَالُوْا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ اِنَّا مُنْجُوْكَ وَاَهْلَكَ اِلَّا اَمْرٰتَكَ ۚ كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٣٣﴾ اِنَّا مُنْزِلُوْكَ عَلٰی اَهْلِ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَآءِ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ﴿٣٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنٰ مِّنْهَا اَيَّكَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُوْنَ ﴿٣٥﴾ وَاِلٰی مَدِيْنَةٍ اَحَآهُمْ شُعْبًا فَقَالَ يَتَقُوْمُ اَعْبُدُوْا اللّٰهَ وَارْجُوْا الْیَوْمَ الْاٰخِرَ وَلَا تَعْنُوْا فِی الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ ﴿٣٦﴾ فَكَذَّبُوْهُ فَآخَذْنٰهُمْ بِالرَّجْفَةِ فَاَصْبَحُوْا فِی دَارِهِمْ جٰثِمِيْنَ ﴿٣٧﴾ وَعَادَا وَتَمُوْدَا وَقَدْ بَنٰی لَكُمْ مِّنْ مَّسٰكِنِهِمْ وَزَيَّنَّ لَهُمُ الشَّیْطٰنُ اَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيْلِ وَكَانُوْا مُسْتَبْصِرِيْنَ ﴿٣٨﴾ وَتَمٰثِلُ

الغابرين چونکه بى گومان نيّمه خو توو خانه واده کهت - ژنه کهت نه بى - رزگار ده کهين که نه وله ريزى به جيما و انايه. ﴿**۲۴** اَنَا مَنزَلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رَجَاً مِنَ السَّمَاءِ﴾ نيّمه له ئاسمانه وه به لاو سزايه کى سهخت نه نيژينه سهر خه لکى نه م شاره دييه ﴿**بَمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ**﴾ به هوئى گونا هو تاوان و له سنوور دهر چو ونيانه وه "ئين که سير نه لى: خوا جو بره ئيلى نارو گوئده کهى به رز کرده وه له ناستى سهرياندا راي گرت، پاشان کوتاي به سهريانداو به رده بارانى کردن و جيگه کهيان بووه به دهريايه کى (پيس و بۆگه) زۆربه ي پا له سهر نه وه يه که نه وه دهريايه، (بحر الميت) ي ئيستايه ﴿**۲۵** وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيْنَ اقْلَمُونَ﴾ به هه قيقهت لهو شاره دييه ويرانه دا نيشانه يه کى پۇشتمان به جى هيشت بو که سانیک له نيشانه راده مينن و تيده که.

کورته باسيکى شوعه ييب:

ديته سه رباسى چيروکى شوعه ييبى په يام بهر **الغابرين** بويه نه فه رموى: ﴿**۲۶** وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا﴾ هه روا شوعه ييبى برايانيشمان - براى بنه چه ييبان - به پيغه مبهري ره وانه کرد بومه دييه ﴿**فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ**﴾ پويشته لايان و فه رموى: نهى قه وم وه ورم! ته نها خوا به رستن، وه به پورژى دوايى نو ميستان بى و - له سزايشى بترسن ﴿**وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ**﴾ کارى به دکارانه و گيره شيوپنى مه کهن له م زهويه دا، واته: هه ولئى بلا وکرده وهى فساد و تاوان مه ده ن و، گيره شيوپن مه بن ﴿**۲۷** فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ﴾ که چى خه لکه که به دروزنيان کرد، نينجا بوومه له رزمه يه کى گهره وى وا گرتنى و ولاته که يانى به يه کجارى ويران کرد ﴿**فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ**﴾ جاهره موويان له ماله کانياندا به چوکدا که و تن و مردن.

نه م قه ومانه ش قريوون:

﴿**۲۸** وَعَادًا وَثَمُودَ وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسَاكِنِهِمْ﴾ وه (عاد -

وَقَرْنُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَمَرَكَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَافِقِينَ ﴿**۲۹**﴾ فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِ فَمِنْهُمْ مَن أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَن أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَن خَفَسْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَن أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿**۳۰**﴾ مَثَلُ الَّذِينَ أَخَذُوا مِنَ ذُنُوبِ اللَّهِ أَزْلًا وَلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَرَهُ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿**۳۱**﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿**۳۲**﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشَيْءٍ مِنْ الدُّنْيَا أُولَٰئِكَ هُمُ الرُّسُلُ أُولَٰئِكَ هُمُ الَّذِينَ يَرْتَضِي اللَّهُ لِنُفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَزِيزٌ عَلِيمٌ ﴿**۳۳**﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشَيْءٍ مِنْ الدُّنْيَا أُولَٰئِكَ هُمُ الرُّسُلُ أُولَٰئِكَ هُمُ الَّذِينَ يَرْتَضِي اللَّهُ لِنُفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَزِيزٌ عَلِيمٌ ﴿**۳۴**﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشَيْءٍ مِنْ الدُّنْيَا أُولَٰئِكَ هُمُ الرُّسُلُ أُولَٰئِكَ هُمُ الَّذِينَ يَرْتَضِي اللَّهُ لِنُفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَزِيزٌ عَلِيمٌ ﴿**۳۵**﴾

گه لى هوود - سه موود - گه لى صالح) يشمان له ناو بردن، ئيستان شوي نه وه اره کانيان بيبن - نهى دانيشتوانى مه کهه! - جاده زانن چيمان پيکر دوون، ده بوئي وهوش ژير نابن؟ ﴿**وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ**﴾ شه يتان کار وکرده وه کانيانى بۇرا زانده وه، نه وه بوو نه وه کاره نامه رده يان لاچاک بوو ﴿**فَصَدَّمَهُمُ الْعَنَافَةُ**﴾ جا له ريگه و پييازي راستيش ريگرى کردن ﴿**وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ**﴾ له کاتيکدا خه لکيکى وردين بوون و، عه قليا به چاک و خراپ نه شکا ﴿**۲۹** وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ﴾ هه روه ها قارونى سه رمايه دارو، فيرعه ونى پاشاي ميسرو، هامانى وه زيبرى فيرعه و نمان له ناو بردن ﴿**وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ**﴾ به هه قيقهت موسا به گه لى موعيزه وه به لگه ي ناشکراو روونه وه هاته لايان ﴿**فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ**﴾ که چى له سهر زهوييدا خويان به زل زانيى و، له خويان گوڤان و، ده ستيان کرده ده عيه و فيز ﴿**وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ**﴾ و نه شيان توانى پيشمان لى بگرن و دهرچن له ده ستيمان ﴿**فَكَلا**﴾

﴿ **اخذنا بذنبه** ﴾ جا ئیمه هه‌ریه‌که له‌وانمان به‌هوی گونا‌هی خویانه‌وه قار لی‌گرت ﴿ **فمنهم من ارسلنا علیه حاصبا** ﴾ جا هی‌وایان هه‌بوو خیزو لممان به‌سه‌ریاندا پرشت له‌گه‌ل بای زۆرتوندوو سه‌خت و کوشنده‌دا وه‌ک گه‌لی عاد ﴿ **ومنهم من اخذته الصيحة** ﴾ هه‌یان بوو ده‌نگ و ناره‌ته‌و هاواریکی گه‌وره‌ی ئاسمانیی (هه‌وره بروسکه‌و بوومه‌له‌زه) گرتی‌و له‌ناو چوون وه‌ک گه‌لی سه‌مود ﴿ **ومنهم من خسفنا به‌ الارض** ﴾ هه‌شیانبوو به‌خوی و سامان و دارایی‌یه‌وه وه‌ک قارون به‌ناخی زه‌ویدا پۆبرد ﴿ **ومنهم من اغرقنا** ﴾ هه‌یشیان بوو وه‌ک گه‌لی نوح و فیرعه‌ون و هامانی وه‌زیری و له‌شکره‌که‌ی له‌ئاودا نو‌قمان کردن ﴿ **وماکان الله لیظلمهم** ﴾ وه‌نه‌بی‌ت خوا سته‌می لی‌کردین، نا " خواسته‌می لی‌نه‌کردن ﴿ **ولکن کانوا انفسهم یظلمون** ﴾ به‌لکو‌خویان سته‌میان له‌خویان کرد، ئه‌وه‌بوو سه‌رپی‌چییان کردو، سه‌ره‌نجام سزا هاته سه‌ریان.

دۆستگرتن (غه‌یره‌ز خوا) له‌ کاری کاکله‌ مووشان ده‌چی:

ئینجا خوی گه‌وره وینه‌و مه‌سه‌ل بو‌ هاوبه‌شدانه‌ره‌کان دینیته‌وه سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که له‌باتی خوا بت نه‌په‌رستن، شه‌فرموی: ﴿ **مثل الذين اتخذوا من دون الله اولياء کمثل العنکبوت اتخذت بیئا** ﴾ مه‌سه‌ل و نموونه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی بی‌جگه له‌ خوا چه‌ند دۆستیکیان بو‌ خویان گرتوه‌و، هه‌روه‌ک مه‌سه‌لی (کاکله‌ مووشان) جال‌جالۆ‌کیان به‌سه‌رها‌توه‌و که‌خانوویه‌کی بو‌خوی ته‌نیوه ﴿ **وان اوهن البيوت لبیت العنکبوت لو کانوا یعلمون** ﴾ ئاشکرایشه که‌خانووی کاکله‌ مووشان نابوودترین و سست‌ترین خانووه ئه‌گه‌رئه‌وراستییه‌ بزائن و تی‌بگه‌ن ﴿ **ان الله یعلم ما یعدون من دونه من شیء** ﴾ به‌راستی خوا ده‌زان‌ی چین ئه‌وانه‌ی ئه‌وان هاوارو‌هانایان بو‌ده‌به‌ن ﴿ **وهوالعزیز الحکیم** ﴾ هه‌رخویشی ده‌سه‌لاتداری له‌کارزانه ﴿ **وتلك الامثال نضربها للناس** ﴾ ئه‌ومه‌سه‌لانه‌ش - که‌ناوبه‌ناو - بو‌خه‌لکیان ده‌هینی‌نه‌وه هه‌ربۆتی‌گه‌یشته‌نه ﴿ **وما یعقلها الا العالمون** ﴾ تی‌یان ناگه‌ن، ته‌نها زاناو وردبینه‌کان نه‌بی، واته: هه‌ر ئه‌وان تی‌یان ده‌گه‌ن.

قورئان بخوینه‌و، په‌یامه‌که‌ت بگه‌یه‌نه:

﴿ **خلق الله السموات والارض بالحق** ﴾ خوا ئاسمانه‌کان وزه‌ویی به‌ره‌واو هه‌ق به‌دی‌هیناوه ﴿ **ان فی ذلك لایة للمؤمنین** ﴾ به‌راستی له‌و به‌دی‌هینانه‌دا به‌لگه‌یه‌کی گه‌وره هه‌یه بو‌پرواداران ﴿ **اتل ما اوحی الیک من الکتاب** ﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ ئه‌وی له‌م قورئانه‌دا بو‌ت وه‌حی کراوه بی‌خوینه‌وه ﴿ **واقم الصلاة** ﴾ و به‌به‌رده‌وامی و پیک و پیک نو‌یزیش ئه‌نجام ده‌ه ﴿ **ان الصلاة تنهی عن الفحشاء والمنکر** ﴾ به‌راستی نو‌یز‌ی " تی‌روته‌سه‌ل " به‌ره‌ه‌لستی مرو‌ له‌کاری خراپ و ناپه‌سه‌ند و گونا‌هو تاوان ده‌کات ﴿ **ولذکر الله اکبر** ﴾ و بی‌گومان یادی خوا - له‌دونیادا - له‌هه‌موو شتیک هی‌ژاترو‌گه‌وره‌تره، چونکه بیرکردنه‌ویه له‌گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لاتی خوا ﴿ **والله یعلم ما تصنعون** ﴾ خواش به‌وکارو کرده‌وانه‌ی ئیوه ئه‌نجامیان ده‌دن، ئاگاداره، بو‌خویشی پادا‌شتان ئه‌داته‌وه.

کۆتایی جزمی بیسته‌م

والله الحمد والمآلة

*** ** *